NEPOATEI MELE, ***CHIRA TEODORA***
UN MUGUR DE SPERANŢĂ A ÎNFLORIT ÎN LUMINĂ,
Adunând în petalele lui căldura şi promisiunile razelor de soare

Cuvânt înainte

Fiecare ne naştem undeva. Unii în palate, alţii în colibe ori în cazuri mai fericite în case de oameni modeşti. Nu cunoaştem în acel moment care este locul ce ne este destinat şi nici traiectoria de viaţă ce ne-a fost hărăzită. Din acest punct de vedere, esenţial sub aspect uman, rezultă de la bun început o mare diferenţiere între oameni şi o realizare aleatorie a oricărui principiu de egalitate şi de dreptate socială.

După ce facem această constatare cu gust amar, se pare că nu putem evolua prea mult în direcţia obţinerii unor explicaţii cât de cât satisfăcătoare. Ne putem pune pe parcursul întregii noastre vieţi - ba chiar pe distanţa impresionantă a istoriei omenirii - o sumedenie de întrebări pertinente. Nu putem însă explica suficient din punct de vedere ştiinţific, filosofic sau moral care sunt legile fundamentale ale existenţei noastre, respectiv resorturile intime care înfăptuiesc procesele cosmosului ori cele ale trecerii omului prin viaţă şi prin moarte. Urmarea firească a acestei neputinţe fundamentale a omului - aş putea spune chiar constituţionale - care nu-şi poate depăşi singur, deci prin forţele proprii, condiţia lui particulară în univers, este că trăim într-o stare de incertitudine, într-o nebuloasă deasă, încărcată cu urme de mister şi cu diverse elaborări teoretice, care îmbracă haina autoritară a unor doctrine, adeseori transformate în dogme.

Departe de mine gândul de a pătrunde în acest hăţiş teoretic - măcar din temerea întemeiată că nu voi mai putea ieşi din el - am schiţat o abordare a problematicii esenţiale a omului sub un aspect mai simplu, care ne poate duce mai direct la discutarea destinului, ca descifrare individuală şi nu generală.

Aş dori ca, prin prezentarea situaţiilor de viaţă cuprinse în carte, să explorăm împreună o problematică specifică, detaşată pe cât posibil de condiţia generală a omului, care aş vrea să se cheme „omul ca suporter şi făuritor al propriului destin". Adică mai concret spus, „despre omul singur" care păşeşte prin viaţa lui într-un mod specific, care-şi poartă virtuţile, slăbiciunile şi grijile în mod particular şi subiectiv - mult diferenţiat unul faţă de celălalt - şi care, finalmente, are sau nu un scop precis în viaţă. Astfel, am putea evita discuţiile teoretice şi am încerca să înfăţişăm diverse tipuri de oameni cu istoria lor particulară, cu eforturile proprii de a păşi în viaţă, cu modalităţi personale de rezolvare şi depăşire a unor momente delicate, cu suişuri şi coborâşuri, cu vămile plătite unor situaţii de cumpănă ori de pierdere a speranţei.

Fiecare păşeşte cu mai mult sau mai puţin curaj şi încredere, ajunge la unele destinaţii, iar la altele nu, şi îşi încheie trecerea prin lume cu anumite roade culese sau, dimpotrivă, risipite Împotriva oricăror teze

pesimiste, se poate observa că fiecare om are o zestre pozitivă, posibil a fi valorificată într-un mod fericit. Unii oameni se comportă echilibrat, chibzuit ori chiar exemplar, iar alţii „pun la bătaie" nişte resurse sufleteşti excepţionale - şi nu întotdeauna în scop egoist - parcă ar dori să-şi convingă semenii că psihicul uman este un rezervor uriaş şi nebănuit de forţe, capabil să mute munţii din loc şi să depăşească orice vitregie a sorţii. Acestora aş dori să le închin această carte, cu toată smerenia, ca un semn simbolic al cinstirii valorii umane, ca o odă dăruită celor care au dovedit că aparenta slăbiciune se poate transforma în forţă şi izbândă.
Autorul

Prefaţă

De multe ori m-am întrebat dacă se merită să-ţi macini viaţa la moara Poliţiei de Investigaţii Criminale, echivalentul Judiciarului din ani 90. Dacă ai munci non-stop 24 de ore din 24, tot n-ai să-ţi mulţumeşti conştiinţa; cât despre Şefi nici nu s-ar pune problema, căci fişetele sunt ticsite cu dosare în care n-ai reuşit să descoperi infractorii, de la şuţi şi escroci mărunţi, până la spărgători versaţi, tâlhari fără scrupule şi criminali sadici. Chiar când îţi intri în mână şi rezolvi caz după caz - din cele care au cutremurat comunitatea - lot nu ai motive să fii încântat: şeful îşi arată colţii şi este veşnic înnourat, de parcă ai atenta la scaunul lui, iar în spatele tău, al şaselea simţ, te avertizează că ţi se pregătesc capcane ameţitoare, pentru a-ţi calma sau nu, de ce nu, a-ţi controla elanul. Or, se ţes intrigi ca să ai o biografie colorată, care ar putea interesa - la o adică presa flămândă de senzaţional. Iar acasă, după zile şi nopţi nedormite, când îţi doreşti o baie fierbinte şi câteva ore de somn bun, jumătatea ta nu pregetă să-ţi reamintească, pentru a nu ştiu câta oa*ră, că te zbaţi ca un fraier, pe când alţii şi-au găsit locuri călduţe şi* un *timp pentru familiile lor ori s-au pricopsit de parcă le-a pus* Dumnezeu *mâna în cap.*

Şi atunci se merită?

Răspunsul ni-l va da Ioan Sântea, colonel în rezervă, pe care l-a racolat Miliţia în anul 1955, după absolvirea Facultăţii de Filosofie, alături de alţi cinci colegi de promoţie. Li s-a promis că vor lucra în laboratoare de psihologie judiciară, care vor fi înfiinţate după modelul Occidentului, dar n-a fost să fie aşa. Tânărul ofiţer va ajunge din întâmplare la Judiciar, unde va primi sarcini pe măsura talentului *său de bun condeier, fiind considerat de către cei mai mulţi ca un poliţist atipic prin formaţia intelectuală şi fel de a fi, care* nu *va rezista prea mult în malaxorul acestei profesii dure şi pline de primejdii. N-avea de unde să ştie că va fi pândit de ochii vicleni ai şefului de la Omoruri, nimeni altul decât celebrul Dumitru Ceacanica, care era temut atât de către infractori, dar şi în egală măsură, dacă nu şi mai mult, de către colaboratorii direcţi. N-a fost prea încântat de propunerea acestuia de a lucra în subordinea lui, oricât de flatat s-a simţit, dar n-a avut încotro, căci Ceacanica nu era dispus să*

cedeze.

Şi iată-l lângă acest om, inferior lui prin pregătire, care îl va uimi însă toată viaţa, prin calităţi excepţionale: un fler rarisim de a vedea un copac din cea mai deasă pădure, dar şi pădurea în măreţia şi splendoarea ei, care îi permitea să descopere infractori versaţi, ce scăpaseră prin filtre şi se ascundeau uneori chiar în dosarele voluminoase la care lucraseră zeci de meseriaşi, spre stupefacţia şi invidia acestora; un talent ieşit din comun pe care şi-l dezvolta zilnic - de a scormoni din priviri intimitatea oamenilor, cu care se intersecta pe stradă, în mijloacele de transport sau în alte locuri publice, o tehnică ireproşabilă, mai bine zis o artă desăvârşită a interogatoriului; o logică impecabilă de a înlănţui fapte disparate, care să conducă în cele din urmă la infractor, după coroborarea unor probe materiale certe; nu în ultimul rând, o uşurinţă formidabilă în a cizela frazele, virtute care îl aşeza pe primul loc în topul întocmit de către secretara serviciului, ceea ce nu era la îndemâna oricui, căci rapoartele şi analizele de la omoruri puteau ajunge până la cele mai înalte niveluri.

Va avea multe de învăţat de la acest om care clocotea ca un vulcan nestins şi nu menaja pe nimeni, fiind neîndurător în primul rând cu propria persoană. Leneşii, mincinoşii, bătăuşii nu aveau nicio şansă în faţa lui, căci instaurase o regulă de la care nu admitea nici cea mai mică abatere; fiecare caz era investigat cu aceeaşi ardoare şi perseverenţă, indiferent dacă victima era boschetar sau demnitar, amărât sau nabab În plus, era un vrăjitor al cuvintelor, fiind adulat de către scriitori, care îl solicitau periodic conducerii ministerului pentru a le prezenta cele mai recente cazuri soluţionate, pe care acest om elegant, totdeauna asortat la patru ace, le transforma în momente de neuitat, fragmente de viaţă adevărată, necosmetizată.

Amândoi vor forma o pereche de aşi unică în istoria poliţiei române, care vor implica un stil inconfundabil în investigarea omorului, într-o cazuistică greu de egalat. Sântea i-a urmat la conducerea serviciului şi apoi a ajuns chiar director adjunct, spre disperarea şi groaza celor care îi cobiseră eşecul, dar tuturor le-a dat o lecţie de fairplay, de care sunt capabile doar marile caractere. Ca şi Ceacanica, nu şi-a plecat şira spinării pentru onoruri şi a cedat doar când n-a avut încotro, dar şi atunci ca un poliţist atipic, ţepos ca un arici...

Munca la omoruri i-a picurat otrava dependenţei, aşa cum li se întâmplă doar celor care cad în ghearele viciului, astfel că atunci când dosarul lui profesional - pătat prin plecarea în străinătate a unei surori - nu mai corespundea standardelor vremii, a renunţat la funcţie, dar nu s-a îndurat să plece şi bine a făcut: căci i se va încredinţa o misiune incitantă, unică şi ea într-un sistem închistat, care încerca să-şi depăşească limitele, a fost chemat şi numit să organizeze un curs superior, pe durata a zece luni, pentru formarea unor specialişti în investigaţii criminale, la realizarea căruia au concurat cei mai competenţi profesori din domenii conexe acestui gen de investigaţie: Logică, Sociologie, Psihiatrie, Psihologie Judiciară, Criminalistică şi Medicină Legală. Cursul era în subordinea

nemijlocită a ministrului de interne Teodor Coman, cel care a avut această fulminantă iniţiativă şi a format astfel câteva serii de reputaţi specialişti, care s-au afirmat în funcţii de răspundere şi au eficientizat actul managerial de combatere a criminalităţii. Aici au predat mari profesori universitari: Tiberiu Bogdan, Ioan Moraru, Vladimir Beliş, Victor Predescu, Aurel Dicu, Chelcea Septimiu, dar şi experţi de primă mărime în Criminalistică ca Ion Anghelescu, Ion R. Constantin, Vasile Măcelaru, Gheorghe Asanache, Florescu Manon, Bolboacă Aurel şi mulţi alţii. Din păcate, ca şi în urmă cu şaptezeci de ani, pe vremea ministrului Vasile Lascăr, care dorea să facă din poliţia judiciară o a doua magistratură, cursul a fost micşorat la şase luni şi apoi la patru luni, iar ulterior abandonat. Colonelul Sântea a fost din nou minţit şi forţat să se pensioneze.

Da, se merită să arzi la poliţia judiciară, ne transmite Ioan Sântea prin exemplul său; da, se merită, oricâte piedici sau nedreptăţi vei fi nevoit să înduri. Nu-ţi face nimeni statuie şi nici nu trebuie să-ţi mulţumească nimeni, doar tu însuţi trebuie să ai acest sentiment, straniu pentru mulţi, că ţi-ai făcut datoria, chiar dacă munca ta n-a însemnat decât eliminarea câtorva găleţi cu zoaie dintr-un ocean al perversităţii umane.

La vârsta senectuţii, colonelul în rezervă Ioan Sântea se găseşte pe sine la obârşii, rememorându-şi copilăria în peisajul fabulos al Sibiului, adolescenţa temperată de principii morale severe, deprinse de la tatăl său, credincios baptist, pe care nu le va încălca niciodată, tinereţea zbuciumată pentru făurirea unui ideal greu de înţeles de către mulţi dintre semenii noştri, care caută în poliţie doar un loc de muncă sigur şi oportunităţi ale uşilor deschise. A rămas băţos şi intransigent cu el însuşi, tuns ca un arici, cu faţa luminată deseori de un zâmbet şăgalnic care îi albăstreşte ochii când reînvie oameni plecaţi de mult în lumea umbrelor, dar care i-au înfrumuseţat viaţa aspră şi dură de poliţist. Căci crede cu ardoare într-o deviză pe care şi-a tradus-o singur dintr-un ferpar pe care l-a găsit întâmplător într-un cimitir parizian:

> „Nu devii bătrân atunci când trăieşti un număr de ani, Devii bătrân atunci când abandonezi idealul."
>
> (8. ***Ullman)***

Ioan Sântea nu şi-a abandonat idealul, pasiunea devoratoare pentru munca de poliţie şi poliţişti, purtându-se însă ca un om obişnuit într-o lume neobişnuită, căci ceea ce îl defineşte înainte de toate este modestia. Cred că veţi fi de acord că cititorul acestor admirabile confesiuni nu ar avea de unde să ştie, fără acest lapidar Cuvânt înainte, că i s-a oferit prilejul să pătrundă în labirintul tainic al unui personaj de legendă din Criminalistica românească.

General maior (r). Profnniv. Dr. ***Lazăr Cârjan***

> ***Motto:*** *Copilăria este un ghemotoc de emoţii, care urcă cu candoare spre nemărginire şi veşnicie*

Capitolul 1 Călătorie printre amintiri

1a. Copilăria

M-am născut într-un spaţiu geografic interesant şi generos, despre ale cărui beneficii nu mi-am dat seama decât încet-încet, pe parcursul întregii mele vieţi. Cel puţin din acest punct de vedere nu am a mă plânge ci, mai degrabă, a mă considera un om norocos, care a respirat din fragedă pruncie un aer tare şi dens, ce şi-a pus pe nesimţite pecetea asupra traiectoriei şi evoluţiei mele în viaţă. Sunt convins că unora le stârnesc zâmbete, dacă nu şi ironii, printr-o asemenea abordare, apreciind - poate pe bună dreptate - că locul de naştere nu poate fi considerat ca fiind un factor determinant al evoluţiei unui om. Nici eu nu afirm că am fost dependent de acest loc, ci, doar că acesta mi-a oferit, cel puţin în perioada tinereţii, un anumit stil de viaţă în familie, iar, ulterior, după părăsirea lui, un buchet de influenţe indirecte, derivate din specificul educaţiei primite acolo, cum ar fi capacitatea de a mă susţine singur printre concetăţeni şi în medii foarte diferite. Aş mai adăuga şi efectul greu de cuantificat al nostalgiei locului natal, care m-a vizitat adeseori, pe parcursul întregii mele vieţi şi care mi-a transmis nenumărate chemări nedesluşite.

Voi reveni asupra subiectului, la momentul potrivit, pentru a face mai clar înţeleasă aserţiunea de „marcă" a locului de naştere.

Încercând astăzi o investigaţie specifică, în zona inspirată a copilăriei, voi începe prin aşezarea mea, în urmă cu 75 de ani, în oraşul Sibiu - Sibiul meu drag - loc binecuvântat al naşterii mele, care prin aerul lui tare de munte mi-a marcat în sânge şi în creier o trăsătură vitală de caracter.

M-aş referi, în special, la răspunderea ce am înţeles că revine, încă de timpuriu, fiecărui om, obligându-l solemn să fie un luptător în viaţă, înţelegând că numai astfel are dreptul să trăiască cu demnitate, ca un om adevărat. Din panerul cu amintiri al primei copilării nu reuşesc să desprind niciuna care să se refere la o vârstă mai mică de cinci ani. Una singură ar fi anterioară, dar aceasta nu este o amintire directă, ci una povestită de către membrii familiei noastre şi mai ales, de către nişte vecine. Acestea m-au găsit pe stradă, singur şi îmbrăcat doar într-o cămaşă lungă până la genunchi, model des folosit la acea dată de către familiile cu venituri modeste. Vecinele s-au amuzat luni de zile pe seama acestei întâmplări. Cică m-au observat în apropierea podului metalic de pe râul Cibin şi nu ştiau ce să creadă cu privire la prezenţa mea în acel loc. S-au apropiat de mine şi m-au întrebat. Unde mergi tu, Ioane? Eu i-am răspuns hotărât că mergeam la domnişoara Sârbu despre care ele habar n-aveau cine era. Cu bineţe şi blândeţe m-au luat amândouă de mână şi m-au depus întreg şi nevătămat la casa părintească. In continuare au asistat ele la întâlnirea

mea cu tata. Acesta era intrigat şi nedumerit. Parcă se întreba ce mi-a trecut prin cap să plec singur de acasă şi să aleg momentul potrivit, astfel ca să nu observe nimeni. Dar, mai ales, nu înţelegea ce voiam eu să caut la acea domnişoară. I-am explicat pur şi simplu că mi s-a făcut dor, că mi-a promis că ne aduce nişte bunătăţi de-ale ei cum ar fi: unt, dulceţuri şi miere, alimente care, de regulă, lipseau din casa noastră În plus, i-am spus că ştiam drumul într-acolo deoarece am mai fost la ea, de două-trei ori, împreună cu miele dintre surorile mele mai mari. Această clarificare se pare că a pus capac acelei situaţii, deoarece am intrat ulterior într-o fază de supraveghere „calificată" şi mi se a mintea mereu şi de către toţi, inclusiv de către vecine, chiar.şi de către alţi copii mai mari, că nu am voie să mai părăsesc nicidecum spaţiul din faţa casei noastre. Despre domnişoara Sârbu o să mai povestesc câte ceva, mai târziu, pentru a nu Lisa neclarificată vina ce o avea cu privire la această „evadare", neînţeleasă atunci.

Cam în aceeaşi perioadă, îmi amintesc că locuia într-o cameră a casei noastre, o familie compusă din soţ şi soţie, l fiecare în vârstă de circa 45-50 de ani. Aceştia erau deosebit de liniştiţi şi aproape absenţi din atmosfera familiei noastre. Despre ea nu-mi amintesc decât că era o femeie frumoasă, blândă şi bună cu noi, copiii. Soţul era un tip înalt, slab, dacă nu chiar prea subţire, cu părul bogat şi ondulat. Am înţeles la scurt timp că era foarte bolnav, suferind de o maladie care era considerată ca nevindecabilă. Probabil că era vorba despre o tumoră cranianâ, dar atunci ni s-a explicat, nouă copiilor, că ar fi o infecţie la cap. Din această cauză nu ieşeau din camera lor zile întregi. Se întâmpla însă, ca în unele zile să se simtă mai bine şi atunci cobora şi el în curte şi se uita la joaca noastră. De fiecare dată când îşi făcea apariţia venea cu o pungă cu bomboane umplute pe care ne ruga, cu un ton blajin, să le luăm şi mâncăm, ca şi când, astfel, i-am face lui un serviciu.

Cam la zece zile, ca frecvenţă, îşi făcea apariţia în curte, împreună cu soţia, iar noi asistam timp de circa o oră la un spectacol, unic atunci pentru noi, dar cred că unic şi pentru zilele noastre. Soţia lui avea într-o cutie mai multe cornete subţiri şi lungi de circa 20 de centimetri, făcute dintr-o pânză groasă şi absorbantă, pe care o îmbiba cu diverse uleiuri. Apoi mai introducea partea mai subţire a unui cornet într-o ureche a soţului şi aprindea conţinutul uleiurilor din interior. Cornetul ardea încet-încet, consumându-şi treptat din lungime. Ritualul era oprit odată ce acesta rămânea doar de 6-7 centimetri. Trebuie precizat că arderea era înăbuşită, fără flacără. Bărbatul suporta tratamentul cu stoicism; doar la intervale de câteva minute etala unele grimase de durere şi de nerăbdare. Culoarea feţei lui părea a fi aceea a cerii de albine şi, surprinzătoare percepţie pentru mine, părea a fi o prelungire a culorii cornetului considerat tămăduitor. Nu ştiu dacă aveau practic vreo valoare terapeutică aceste încercări disperate de a „speria" infecţia din capul

omului, dar reţin că la finalul şedinţelor ne spunea că se simte ceva mai bine, mai liniştit.
După circa şase luni de „tratament", se pare că acesta şi-a făcut definitiv efectul, în sensul că sărmanul om a decedat. Reţin momentul anunţării morţii lui de către soţie ca pe un fapt cu totul neobişnuit pentru mine. Deşi sunt convins că la acea oră nu aveam o imagine clară asupra fenomenului morţii şi a consecinţelor lui, m-am cutremurat teribil în sufletul meu, de parcă s-ar fi oprit şi în mine resursele vitale, devenind un tablou viu al spaimei întruchipate. După vreo jumătate de oră, pe la ceasurile înserării, m-am trezit din starea de paralizie în care intrasem, am ieşit brusc din casă şi am început să alerg cu disperare pe strada noastră, în toată lungimea ei, dus şi întors, de vreo câteva ori, strigând din toţi bojocii că a murit „Domnul Pagint", ca şi când ar fi avut loc vreun cataclism. Acum presupun că simţeam imperios nevoia ca lumea din jur să participe la eveniment, să înţeleagă pierderea suferită de mine şi, mai ales, zbuciumul disperat care mă cuprinsese. Durerea mea neînţeleasă de atunci, bănuiesc că s-ar putea traduce printr-o reacţie paradoxală în faţa dispariţiei omului care pentru mine reprezenta bunătatea întruchipată, totodată, un simbol al durerii omeneşti care mi-a fost revelată brutal şi prea timpuriu, ca un posibil tovarăş de viaţă rău şi nedorit pentru orice om...

În seara aceea, după rătăcirea mea stradală, m-am retras acasă cu o aprigă durere de cap, pe care mama mea a încercat s-o domolească, ceasuri în şir, prin aplicarea unor comprese reci. Zilele ce au urmat, chiar o bună perioadă după înmormântarea lui, mai mult am vegetat decât am trăit, fiind convins că nimic din ce va veni în viaţa noastră nu va mai fi ca înainte şi nu va putea înlocui absenţa omului ce a purtat cu sine blândeţea şi suferinţele lumii. După circa două luni am reuşit cu bine să ies din această criză existenţială şi să mă reaşez în fluxul calm, dar plin de evenimente zilnice al familiei. De altfel, cred că nici nu se putea întâmpla decât aşa, deoarece în jurul meu viaţa pulsa din plin, fiind învăluit într-o atmosferă plină de dragostea părinţilor şi de „respiraţia" particulară a surorilor mele, mai mari şi mai mici. La acea dată aveam patru surori mai mari decât mine, o soră mai mică şi un frate de doi ani, destinul familiei urmând să se împlinească peste alţi doi ani când va apărea şi al optulea copil, respectiv sora mea cea mai mică, Cornelia. Viaţa mea curgea liniştit, fără probleme deosebite, într-un spaţiu şi o atmosferă generoase. Deşi casa de locuit era modestă, având doar două dormitoare şi o bucătărie mare, la demisol, care era folosită şi ca dormitor, nu am resimţit această densitate de viaţă pe metru pătrat ca fiind o greutate ci, mai degrabă, ca pe un prilej de apropiere, mai ales sufletească, între toţi membrii familiei. Fiecare dintre noi aveam o anumită aşezare clară în propoziţia existenţei familiei.
Tata, de exemplu, în acea perioadă a vieţii mele, avea 48 de ani şi era

responsabil cu procurarea veniturilor necesare traiului unui aşa numeros familion. Avea meseria de cojocar - adică confecţiona „pieptare" şi căciuli din blană de miel, specific portului din zona „Mărginimii Sibiului" sau comunelor din aria „Ocna Sibiului", de unde proveneau părinţii mei. Aceştia au locuit la „ţară" şi s-au mutat în Sibiu, cu trei ani anterior apariţiei mele. Deşi perioada anilor dinaintea celui de al doilea război mondial este considerată, de regulă, ca cea mai bogată din istoria modernă a României, trebuie să remarc că, în privinţa familiei noastre nu a fost deloc aşa. Tata lucra la domiciliu, de dimineaţă până seara târziu, având ca unealtă de căpătâi acul de cusut, cu care realiza majoritatea operaţiunilor, inclusiv unele cerute de anumite modele de pieptare. Mai avea o maşină de cusut „Singher" şi o foarfecă mare, care era o piesă de bază a meseriei. Fără a stărui prea mult asupra şanselor lui de câştig, îmi aduc aminte cu respect, chiar cu o admiraţie nedisimulată, despre portretul lui rămas încă viu în memoria mea; cred că a fost sculptat definitiv acolo, deoarece l-am privit de mii de ori, de multe ori la ore târzii din noapte cum stătea închircit pe un scăunel şi la lumina unei veioze îşi ţesea viaţa şi priceperea ca să termine la timp - la termenul promis - un pieptar sau o căciulă. Era mic de stat, dar cu o constituţie aproape atletică, cu o faţă lată şi cu ochi albaştri, care evidenţiau lumină şi bunătate. Ochelarii ce-i purta permanent atrăgeau atenţia asupra cutelor de pe frunte, dar mai ales asupra celor două tăieturi adânci ce se adăposteau la rădăcina nasului, care vroiau să exprime hotărârea şi dârzenia subiectului. Avea o dantură sănătoasă, amuzându-ne uneori cu uşurinţă şi puterea cu care spărgea coaja unor nuci ori a unor sâmburi de fructe. Noi cei mai mici, asistam ca la spectacol la asemenea scene şi ne minunam. Cununa capului era împlinită de către o bordură de păr, lată de 5-6 cm, care-i străjuia o chelie atotstăpânitoare pe care o ştiu din fragedă copilărie, deoarece strălucea ca un acoperiş al lumii şi nu se lăsa a fi neglijată.

Tata nu a urmat decât şapte clase elementare (primare, cum le spunea atunci) şi trei ani ai unei şcoli de ucenici, în meseria lui. Cu toate acestea, era un om luminat şi cu putere clară de judecată şi argumentare, fiind recunoscut în cercul lui de relaţii ca un om care merită a fi ascultat şi preţuit, cu o morală neîndoielnică şi cu un cuvânt greu în numeroase situaţii de viaţă. Avea voce calmă şi talent de convingere, fiind ascultat cu atenţie şi respect de către cei care l-au cunoscut. Un prieten de-al tatălui meu ne spunea că-l stimează la modul deosebit, mai ales pentru măsura pe care-o arăta în toate, apreciind că parcă ar avea în el un cântar nevăzut, care-i vămuieşte gesturile, vorbele şi gândurile. Pentru el promisiunea şi cuvântul dat constituiau adevărate pietre de temelie, atât în meseria lui, cât şi în viaţa de toate zilele, virtute care i-a asigurat o clientelă stabilă, fiind considerat un om de încredere. Acelaşi om era şi în relaţiile de familie. Până la vârsta de 19 ani, cât timp am locuit acasă cu

părinţii, nu-mi aduc aminte de momente când s-ar fi enervat în faţa copiilor ori şi-ar fi vărsat nervii pe cineva. Nu folosea cuvinte nepotrivite, nu fuma, nu consuma băuturi alcoolice şi avea un control de sine demn de invidiat. Avea conduita unui om de mare caracter, care domina calm situaţiile. Dacă ar fi greşit faţă de cineva, era capabil să-şi ceară scuze pe loc şi să facă orice pentru reparaţie. In asemenea cazuri, în care l-am surprins de puţine ori, se înroşea tot, ca un copil şi manifesta un regret organic În relaţiile cu noi, copiii lui, avea un stil propriu de a-şi spune părerea şi a se face ascultat. Totdeauna ne sublinia nu numai greşeala, ci şi consecinţele acesteia, străduindu-se să-şi argumenteze sentinţa şi să ne convingă despre adevărul spuselor lui. Apoi, ne atrăgea atenţia cu gravitate, că este prima noastră greşeală şi, ca urmare, ne ierta dacă nu era prea mare boacăna. Bineînţeles că noi ne purtam apoi mai atenţi şi că greşeala următoare apare ceva mai târziu, comparativ cu prima. La acest al doilea termen de judecată, lucrurile se desfăşurau după procedura descrisă anterior. Doar la a treia greşeală - pe care o amânam cât puteam mai mult - judecata se înfăptuia până la capăt şi mai aspru, în sensul că ne anula anumite drepturi ori mici bucurii. Rareori se ajungea să ne mai încerce şi rezistenţa pielii, considerând nedemnă această pedeapsă, atât pentru el, cât şi pentru noi. Cum, adică, voi nu reuşiţi să înţelegeţi lucruri pe care vi le-am explicat clar şi chiar de mai multe ori? Se făcea el că se miră şi nu ne pricepe. Parcă ar fi vrut ca noi să creştem pe loc - dintr-o dată deci - atât mari cât şi deştepţi, mai comentam noi ulterior cu mintea de-atunci, spusele lui.

Explicaţia comportamentului său am pus-o ulterior, pe parcursul anilor mei de maturitate, pe seama faptului că avea o personalitate puternică, dar bine echilibrată; era în acelaşi timp un om chibzuit, tolerant şi condus permanent de nişte principii morale solide, câştigate în familia lui, care a respirat de secole aerul sănătos şi mai curat al vieţii de la ţară. Prin tot ce făcea, pur şi simplu, deci fără emfază, se manifesta ca un om sigur pe el, care respecta în actele lui zilnice valori morale deosebite, cum ar fi cinstea şi demnitatea, cultul pentru adevăr şi dreptate precum şi răspunderea personală în orice reacţie comportamentală. La această structură caracterială s-au mai adăugat, desigur, două fapte relevante.

În primul rând, acela că era un om pasionat după lectură, care-şi găsea zilnic răgaz pentru a citi, mai ales biografii ale oamenilor celebri, chiar şi în perioadele când era copleşit de muncă şi oboseală. Măcar câteva minute de lectură înainte de a dormi erau bune pentru el, ca un fel de cunună, care-i recompensa truda zilei trecute.

Al doilea fapt, şi poate cel mai hotărâtor pentru viaţa lui şi a noastră, l-a constituit convertirea la cultul Baptist, în împrejurări necunoscute mie şi cu câţiva ani anterior naşterii mele. În scurt timp a devenit apoi un stâlp moral al comunităţii locale. Era recunoscut în adunările lor duminicale ca un practicant asiduu al acestei credinţe şi devenise unul dintre credincioşii

care, adeseori, ţineau predici pentru explicarea anumitor texte ori subiecte din Biblie. Fiindcă toată familia frecventam această biserică, bineînţeles că am făcut şi eu parte dintre ascultătorii pildelor şi „jaloanelor comportamentale" evidenţiate de către pastorul bisericii, iar, uneori, chiar de către tatăl meu sau alţi seniori ai credinţei. Această realitate, pe care am trăit-o ca pe o constantă firească a vieţii de familie - timp de aproape douăzeci de ani, până am plecat din Sibiu - a lăsat asupra mea o pecete puternică şi binefăcătoare în ceea ce priveşte evoluţia mea spirituală şi, mai ales, morală; în acelaşi timp însă mi-a adus ulterior şi o serie de mici şi mari necazuri, dintre care pe unele le voi prezenta la timpul lor.
In acest context, acum la ceasurile realizării unui bilanţ al vieţii, pot afirma fără niciun echivoc, că influenţa suferită din partea tatălui meu a fost hotărâtoare. Sigur că aş fi nedrept dacă nu aş lua în considerare şi influenţa pozitivă a întregii familii, îndeosebi a mamei mele. Pe ea mi-o amintesc ca pe un suflet mare şi neobosit, care trebăluia de dimineaţa până târziu în noapte, fiind stâlpul rezolvării problemelor cotidiene. Ea cunoaşte toate nevoile casei şi intuia la timp toate necazurile materiale şi sufleteşti ale fiecărui copil. Ne cunoştea preferinţele şi slăbiciunile, ne mângâia şi ne spunea cuvinte de îmbărbătare în situaţiile mai delicate, asigurându-ne de tot sprijinul ei. Iar acesta nu întârzia să se arate, în unele situaţii când aveam probleme la şcoală ori joacă sau eram supăraţi din cauza unor restricţii stabilite de către tata. În asemenea momente juca un fel de teatru, mărturisindu-şi adeziunea faţă de tristeţea unuia sau altuia, promiţându-ne anumite modalităţi de rezolvare, ori ignorând anumite reguli pe care le considera prea aspre. Se intercala între noi de fiecare dată când simţea că lucrurile s-au încins prea tare şi că vom fi „articulaţi", cum ziceam noi; bineînţeles că era şi ea certată, odată cu noi, explicându-i-se că dereglează mecanismul educaţional stabilit în familie. Suferea, însă, cu stoicism, alăturea de noi, până când lucrurile reveneau la matca firescului. Risca foarte mult în asemenea cazuri, deoarece ne oferea, pe ascuns, diverse satisfacţii compensatorii, uneori chiar fructul oprit. Cred că în casa noastră domnea peste tot sufletul generos al mamei mole, sub forma unei emanaţii de unde de dragoste, de căldură şi alinare, care restabileau ca prin farmec, atmosfera temătoare a familiei. Se mai înfuria uneori şi sărmana mama, care se zbătea ca o leoaică să cuprindă nevoile unei case cu resurse puţine, dar cu multe probleme sufleteşti, legate de furnicarul de puşti care mişunau în jurul ei şi care, uneori, din prea multă voie bună şi chef de joacă, o împiedicau vizibil din „legăturile" ei. Atunci ne dădea afară din bucătărie, rugându-ne să ne jucăm în curte. Se mai întâmpla, uneori, să ne amenințe direct cu bătaia, dar amenințarea ei era glumeaţă şi sortită eşecului. Doar aşa se explica reacţia noastră care părea o înfruntare directă, dar, de fapt, nu era decât o continuare a tonului jucăuş al mamei, li spuneam cu insistenţă că ne poate bate dacă

ne prinde, lucru care ştia că era aproape imposibil, deoarece noi eram iii li şi agili ca nişte nevăstuici şi dispăream rapid în curte. (Tind o supăram prea tare se prindea la această provocare inocentă, ieşea după noi în curte şi ne alerga. Avea loc, atunci o adevărată hârjonealã, o mişcare în cercuri, cu schimbări bruşte de direcţie, astfel că rezultatul era întotdeauna acelaşi: mama ne alerga cu mâna goală, obosea, chiar gâfâia de efortul făcut şi renunţa la ostilităţi În final, l, insa o nouă şi vagă ameninţare, cu o altă ediţie de urmărire mai reuşită, ameninţare care se spărgea în aerul din jur ca un balon de săpun. Erau clipele ei de descărcare sufletească, rand ieşea pentru moment din chinga obligaţiilor grave ce-i cuveneau ori şi le asuma singură, ca un fel de răsfrângere a iubirii ei, ajunsă la prea plin. Simţea nevoia să se reverse asupra ochilor rugători, aţintiţi spre ea, care-o considerau ca fiind altarul lor de speranţă. Parcă simţea că orice copilărie este un ghemotoc de sentimente, care - deşi greu de exprimat, mai mult intuite - urca cu candoare spre

A

Nemărginire şi veşnicie Înţelegea suprem copilăria ca pe o sământă aruncată în lume, care creşte anevoios, dar creşte şi ajunge a fi liantul necesar între generaţii. Cel mai mult o surprindea starea de uimire în faţa vieţii a fiecărui copil. O compara imaginar cu starea de uimire de la începutul lumii, când toţi oamenii şi-au încredinţat temerile lor zeilor, pe care-i personificau şi cărora le dăruiau cele mai bune gânduri şi sentimente, ca jertfa cuvenită pentru sprijinul acordat în miracolul supravieţuirii. Tot astfel, credea că toţi copiii lumii, cu fragilitatea lor, se ofereau şi încredinţau mamei lor, care reprezenta pentru ei oaza de linişte şi speranţă inepuizabilă, zeul lor binefăcător.

Mânată de aceste simţiri, mama continua să alerge pe cărările familiei şi ne uimea pe toţi cu energia ei debordantă. Ea procura alimentele necesare, prepara mâncarea - la un moment dat şi pentru mulţi ani de zile - pentru zece persoane, respectiv opt copii şi ei doi, părinţii. Tot ea dirija activitatea ori lucra nemulţumit în grădina mare ce o aveam şi care ne asigura recolta necesară de legume.De asemenea, mergea săptămânal în piaţa oraşului, cu surplusul de legume proaspete pe care îl vindea şi venea încărcată cu altele de-ale gurii. Ce să mai vorbim apoi despre supravegherea mişcării noastre zilnice, trezirea dimineaţă a eşalonului care pleca la şcoală şi pregătirea cu cele necesare. De asemenea, despre încercarea ei de a ne determina să învăţăm bine, pentru ca fiecare să ajungă la un liman cât mai bun. În plus, se ocupa direct cu hrănirea numeroaselor păsări de curte sau a purceilor pe care-i creşteam, într-o zonă special amenajată. Mai erau şi destule sarcini birocratice, care priveau relaţia lunară cu diverse idei ce ne prestau servicii şi trebuiau plătite, legătura zonală cu profesorii şi multe situaţii zilnice neprevăzute, apărute din cauza noastră a copiilor care mai scăpam necontrolat din stup, întârziam pe stradă ori mai invocam unele conflicte.

Icoana mamei mele se odihneşte în linişte într-o zonă bine ocrotită a memoriei mele, de unde continuă să emane muie de iubire şi îndemnuri de omenie şi demnitate. Am un li t această dăruire a sufletului ei pe tot parcursul vieţii ••a reprezentând durata veşnică a mecanismelor intime, ce dirijează minunea de cuplu numită mamă-copil. Mama era o femeie de talie medie, bine clădită fizic, chiar corpolentă in ultimii ani de viaţă, când din motive de sănătate a fost nevoită să-şi suspende alergăturile. Avea un păr negru şi bogat, pieptănat peste cap. Chipul ei era unul de femeie Inimoasă, cu obraji rumeni, ochi căprui şi iscoditori. Stătea miii rău cu dantura, la momentul când eu am fotografiat-o el ar în memorie, în partea de sus a gurii mai avea doar doi
Dinţi, care-ţi fixau privirea şi dădeau impresia că se simt stingheri, în puţinătatea lor. A stat aşa mulţi ani de zile, mâncând mai mult pe gingii. Cu greu s-a lăsat convinsă să-şi lacă o proteză, mai ales că avea un nepot care era medic. Stomatolog şi care s-a oferit să-i rezolve situaţia. Rezultatul a fost uimitor, în sensul că i s-a schimbat în bine fizionomia, dându-i aerul unui om care ar fi câştigat o mare bătălie. Mama noastră - care era un exemplar din rezerva naţională de mame - n-a reuşit decât un an de şcoală, deoarece în acel li mp se preda în limba maghiară, deşi în comuna lor nu erau unguri. Precizez că nu educaţia şcolară i-a construit
personalitatea. Aceasta a izvorât şi s-a dezvoltat din carnea inimii ei generoase, din căldura sufletului ei arzător, care nu putea zăvorî în el atâta dragoste şi îşi deschidea ferestrele pentru jertfirea ei spre cei dragi. Orele noastre de masă erau adevărate colocvii despre evenimentele zilnice din familie sau comunitatea în care trăiam. Mi-amintesc cu nostalgie scenele când noi, cei mai mici, stăteam pe nişte mici scăunele, iar masa o constituia un scaun de dimensiuni normale, pe care erau aranjate nişte farfurioare metalice, lipite unele de altele; aşa eram şi noi care întruchipam un cerc viu şi vioi, cu contur neregulat, care se mişca curios, când prin aplecare înainte, când prin mişcări de redresare, în momentele când asaltam mâncarea. Mama era o gospodină priceputâ, care făcea din te miri ce, ceva cu gust, aşa că, de regulă, nu se iveau probleme de nemulţumire. De fapt, pofta ne era alimentată bine de alergăturile noastre. Dacă cineva ne-ar fi privit la masă i-ar fi dat senzaţia că asista la un vajnic concurs. Mama râdea mai ales de mine, care eram mai mofturos la mâncare. Mă întreba de ce rămân ultimul la acel concurs, indiferent de gustul bucatelor. Eu îi răspundeam că este firesc să fie aşa atunci când îmi oferea ciorbă cu tarhon - pe care n-o puteam suferi - după cum totu-i firesc, era să mănânc pe îndelete, atunci când îmi plăcea mâncarea, deoarece voiam să nu se termine prea repede. Explicaţia mea a rămas de pomină, stârnind hohote de râs ani de zile şi fiind trâmbiţată adeseori chiar şi în faţa unor musafiri, care sigur că se amuzau de filosofia mea de ţânc.
Desigur că familia noastră nu reuşea totdeauna să aşeze pe masă numai

bunătăţi. Tata ne-a spus de mai multe ori o poveste simpatică despre un bogătaş care avea şi el mulţi copii, dar în acelaşi timp, era şi foarte zgârcit. Înainte de masa de prânz, acesta îi chema pe toţi şi le făcea o propunere tentantă, în sensul că cel care renunţa la acea ina, să va primi câte o primă de 5 lei. Bineînţeles că aproape doi dintre ei alegeau varianta financiară, cu gândul ascuns li vor putea să-şi cumpere nişte dulciuri. Venea apoi ora mesei de seară. Scena se repeta dar, de astă dată, în alţi termeni. Propunerea era inversată, precizându-se că cel care vrea să mănânce trebuie să restituie cei 5 lei, primiţi anterior. În felul acesta, Hagi Tudose al povestirii, făcea economie, păcălindu-şi pe rând copiii. Era drăguţă istoria aceasta, aşa că râdeam sănătos cu toţii, fiind convinşi că în familia noastră nu se va aplica niciodată un asemenea program de austeritate. Vom purcede mai departe, depăşind cadrul limitat al casei părinteşti, pentru a prezenta pe scurt ieşirea noastră din cuib şi păşirea în realitatea învecinată, deci în curte, în stradă ş. a. m. d. Pătrunderea în descoperirea acestor spaţii am făcut-o treptat, mai ales în tovărăşia surorilor mele mai mari. Curtea noastră era măricică. În partea dinspre grădină aveam un dud cu o coroană serioasă, care ţinea vara umbră şi ne oferea adăpost la o masă din lemn, la care serveam adeseori masa. Tot acolo ţineam reuniuni de familie tihnite, mai ales spre ceasurile înserării. În acea zonă a curţii aveam şi o altă clădire, în care funcţiona o bucătărie de vară spaţioasă. Mai erau nişte dependinţe cu diverse utilităţi domestice, inclusiv pentru meseria tatei, care în perioada caldă a anului se ocupa şi cu tăbăci tul şi finisatul pieilor de miel ale clienţilor, operaţiune la realizarea căreia participam şi noi.

În continuarea acestei curţi, care ne oferea spaţiu suficient pentru joacă, aveam altă zonă îngrădită, care era destinată creşterii păsărilor de curte şi a porcilor, având construcţii simple din lemn. Regula casei era să creştem trei purcei în perioada aprilie - decembrie şi să avem cât mai multe păsări ouătoare, dar şi pentru carne, numărul celor adulte fiind de circa 30, variind, însă de la o perioadă la alta. In plus, aveam foarte mulţi puişori, în unii ani chiar până la 150, care constituiau centrul de atracţie al copiilor. Le dădeam apă proaspătă de mai multe ori pe zi şi ajutam la prepararea şi distribuirea hranei. Ne minunam mereu la spectacolul inedit ce ni-l ofereau. Nişte bulgări, unii parcă de aur ori de culoarea ştiuleţilor de porumb, mişunau fără nicio ordine în jurul mamei cloşcă, se alergau, se împiedicau uneori, piuiau aproape tot timpul şi discutau pe limba lor, un fel de pizzicato amuzant. Nu se depărtau prea mult de cloşcă, iar la nevoie, aceasta îi chema printr-o cotcodăceală mai stridentă pasămite mai autoritară. În unii ani aveam câte cinci-şase cloşti, cam în aceeaşi perioadă, puii fiind organizaţi pe grupuri separate (în raport cu „partidul" din care făceau parte). Spectacolul lor de gală era în momentele când le dădeam de mâncare în nişte forme lungi din lemn, fiecărui grup separat. Atunci se isca o alergătură „disperată", de la o extremă la alta, pentru a-şi

găsi locul cel mai bun, şi o participare onorabilă la acest concurs zilnic. Aveam pui preferaţi cărora le transmiteam încurajări, prin diverse scandări, declanşând şi noi un concurs separat, cu nimic mai prejos decât cel al puilor - jucărie.

Descoperirea grădinii a fost un alt pas important în dobândirea de informaţii despre marea diversitate a elementelor naturii, cunoscând date utile despre pomii fructiferi aflaţi acolo, cu fructele lor, despre legume şi alte plante ori lumea nevăzută a insectelor. Nu mai vorbesc despre frumuseţea coloristică a fluturilor şi zborul lor săltăreţ, care ne zăpăcea de câte ori încercam să prindem vreunul În faza incipientă, urmăream cu privirea toate aceste minuni ale lumii şi întrebam mereu despre un lucru sau altul. Mai târziu, am început să observăm şi cum se lucrează grădina, cu ce unelte şi care este funcţionalitatea lor. Mă refer, în primul rând, la cele mai mici şi uşoare. Am înregistrat pe parcurs mişcările ritmice din timpul săpării solului şi preparării lui pentru cultură, precum şi mişcările mai fine de aranjament al straturilor său de semănare. Mă tot minunam când mi se explica, mai ales de către mama, rum răsar şi cresc mari plantele, unele mari de tot, cum ar fi porumbul ori cuiburile cu fasole, din nişte seminţe firave şi neînsemnate. Mi se părea la început că ar fi un fel de păcăleală, dar, pe parcurs, după ce am văzut cu ochii mei cum cresc aproape zilnic, datorită îngrijirii lor speciale, am priceput parţial minunăţia acestor procese. Am înţeles că fiecare firicel de iarbă ori de plantă îşi adună hrana din pământ, iar aceasta se transformă în energie, care permitea fiecărui exemplar să se înalţe spre cer, cât mai sus, sub mângâierea de lumină şi căldură a soarelui. Era, cred, pentru prima oară când am observat mai cu interes şi cerul înalt, cu albastrul lui infinit ori cu cohortele lui de nori albi sau întunecaţi; aceştia se mişcau, iar, uneori, luau forme ciudate, ba de om, ba de animal ori chiar de monstru. Curiozitatea mea devenise aproape organică faţă de măreţia neînţeleasă a cerului, aşa încât ceream mereu noi şi noi explicaţii Într-o seară cu cer senin, am reuşit să determin surorile mai mari să rămânem în grădină şi să-mi arate o parte din literele înaltului. Mi-au arătat o mulţime de semne, de formaţiuni stelare pe care le cunoşteau cum ar fi Ursa Mare şi cea Mică, Gemenii, Lebăda, Luceafărul de seară şi altele. Deşi mă pătrunsese bine de tot răcoarea nopţii, am tot insistat să mai rămânem şi să-mi explice de ce sunt atâtea stele pe cer, unele mai luminoase decât altele şi cum stau ele agăţate acolo, de nu cad pe pământ. Curiozitatea trezită în mine a fost atât de puternică că, în continuare, am persecutat cu întrebări nu numai părinţii şi surorile, ci şi o serie de vecini sau unchi şi mătuşi, când mergeam la ei în vacanţa de vară. Un unchi de-al meu, Ioniţă, despre care vom mai vorbi, mi-a răspuns la o serie de întrebări, când am dormit câteva nopţi afară, pe câmp, în otava proaspăt cosită, care mirosea dumnezeieşte, strecurându-se şiret în fiecare respiraţie. Cred că dimineaţa, după o astfel de înfrăţire cu ierburile otavei, ne-am îmbibat aşa

puternic cu parfumuri naturale încât s-ar fi putut afirma că şi noi eram proaspăt culeşi de pe câmp şi trebuia să ne schimbăm destinul. Procesele ce aveau loc în grădină, cu creşterea şi maturizarea legumelor şi a fructelor, m-au făcut aşa de curios încât în unele zile mergeam acolo de două-trei ori, ca să observ schimbările ori să culeg şi mănânc câte un fruct (măr, pară, caisă, zmeură, prune, cireşe, căpşuni, etc.) sau vreo legumă. Mă obişnuisem să gust unele legume, chiar înainte de maturizarea lor, cum ar fi morcovi, gulii ori fasole verde, aflând, de nu ştiu unde, că toate conţin vitamine, care fortifică organismul. Nu mai vorbesc despre fructe, pe care le vămuiam aproape pe tot parcursul verii, deoarece aveam o diversitate mare de pomi ale căror fructe se coceau unele după altele, astfel că sărbătoarea culesului avea loc aproape zilnic.
Când mă gândesc uneori la frumuseţea şi bogăţia grădinii noastre, primitoare şi bine îngrijită îmi vine să zâmbesc la amintirea unei întâmplări cu totul speciale. Surorile cele mai mari, Maria şi Elena, care într-o vreme erau aproape stăpâne absolute ale acesteia, îşi petreceau mult timp acolo, ocupându-se cu îngrijirea şi stropirea pomilor. Într-o seară, când începea să se întunece, acestea s-au furişat în grădină, şuşotind între ele, împrejurare care i a părut curioasă tatălui nostru, le-a supravegheat cu discreţie şi a observat că acestea s-au oprit în faţa a două I râturi proaspăt aranjate, pe care au început să le stropească cu mare atenţie. Cum nici tata n-a priceput la ce procesiune era martor, le-a lăsat să-şi termine activitatea. Întâi, s-a dus la ele şi le-a întrebat ce fac acolo, la acea oră întârziată. Surprinse de prezenţa lui neaşteptată, acestea s-au fâstâcit şi au declarat solemn că este vorba despre un mic secret al lor, care se va încheia cu o mare surpriză pentru toţi. Tata a insistat şi atunci ele i-au mărturisit cu inocenţă în cele două straturi - câte unul pentru fiecare - au semănat mine pentru creioane de scris, inclusiv colorate, pentru a nu mai fi nevoie să dea atâţia lei ca să le cumpere. A înţeles atunci tata ce afacere „bombă" încercau să facă Ielele lui şi a izbucnit într-un râs sănătos şi prelungit. Ele asistau nedumerite la reacţia curioasă a tatălui lor şi i neînţelegând deloc raţiunea momentului au rămas perplexe, când tata le-a explicat inutilitatea gestului lor. Să te ţii apoi la râs, multe zile şi săptămâni astfel încât sărmanele fete se ruşinau tare de tot şi, dacă ar fi putut, ar fi preferat să le înghită pământul. Oricum nu pricepeau destul de bine ridicolul situaţiei care se situa dincolo de inocenţa şi buna lor intenţie. Au vrut să facă ceva original şi folositor şi uite ce a ieşit. Măcar de nu s-ar mai auzi isprava şi la şcoală.

1.2. Chemările străzii

Referindu-mă la contactele mele cu strada, trebuie să subliniez că acestea au avut loc chiar înainte de momentele descrise anterior. Ele s-au

referit la unele ocazii sporadice, când mergeam undeva, împreună cu părinţii ori surorile mele, deci când eram sub supraveghere. Eu vroiam să mă refer doar la acele momente când mi se permitea să ies singur în stradă şi să mă joc cu alţi copii din zonă, apropiaţi de vârsta mea. Acestea au avut loc tot după vârsta de cinci ani, au fost destul de frecvente - aproape zilnice - şi destul de interesante sub aspectul jocului. Fiind o stradă situată aproape la periferia oraşului, aceasta era destul de liniştită. Nu circulau automobile sau camioane decât rar, de câteva ori pe zi, când lăsau în urma lor un nor de praf înecăcios şi gros, care se risipea doar la bun timp după trecerea lor. Eram cu toţii bine instruiţi cum să ne protejăm de ele, în sensul că primul care observa de la distanţă maşina să ne avertizeze În perioada de început a cuceririi străzii eram supravegheaţi, de regulă, de către cineva dintre părinţii care acceptau joaca noastră acolo. Cel mai frecvent ne zbenguiam în jurul unei mingi făcute din cârpe, la contactul căreia resimţeai un pic de jenă sau chiar durere, noi fiind, bineînţeles desculţi. După câţiva ani au început să apară mingi confecţionate din cauciuc masiv, care erau ceva mai bune, în sensul că acestea săreau şi aveau o viteză mai mare, motiv pentru care solicitau şi asigurau cu timpul o mai bună agilitate şi concentrare în joc Învăţasem aproximativ şi câteva reguli de arbitraj care de multe ori constituiau prilejuri aprige de dispute verbale ori chiar de început de harţă, unii fiind mai nervoşi. Mingiile din materiale plastice. Hi apărut în cercul nostru de joacă mult mai târziu şi erau folosite selectiv, doar pe terenurile de fotbal improvizate în cartier. Acolo se încingeau adevărate jocuri, cu concursuri mire echipe reprezentând diverse grupuri de străzi din, zonă. Chiar şi în aceste condiţii mai vitrege unii dintre noi au ajuns cu timpul fotbalişti cunoscuţi în oraş ori care au jucat chiar şi în echipe de divizia I (Sandu Moldovan şi Nicu Roman, la C.S. Armata Câmpulung sau Nelu Dragomir, la Juventus) Îmi amintesc, cu uşoară înciudare, despre momentul când doi copii din vecini au apărut pe stradă cu patine şi alergau prin zăpadă bătătorită. Bineînţeles că modelul acela de patine era corespunzător vremii aceleia, în sensul că puteau fi desprinse de ghete, fiind fixate doar prin strângerea unor şuruburi. Oricum patinele aveau lame bine ascuţite, special pentru mers pe gheaţă, la patinoar. Numai că iii zonă nu se găsea aşa ceva; ca urmare erau folosite şi pe zăpadă, cu rezultate destul de bune. Tot furnicarul de copii, care ne-am strâns în jur pentru a studia minunea, priveam cu sentimente nedefinite modul lor de alcătuire. Unii erau puţin invidioşi, alţii miraţi de-a binelea, iar cei mai mulţi erau doritori să aibă şi ei asemenea splendoare de jucărie. Aceste expresii erau observate limpede pe chipul lor, aflat într-o continuă schimbare. Toată hărmălaia ivita s-a încheiat într-un mod fericit, deoarece unul dintre „eroii" zilei s-a oferit ca treptat, în timp, să ne lase pe fiecare dintre noi să le încercăm. Am aşteptat timp de aproape o lună până ce mi-a venit şi mie rândul, stabilit atunci ad-hoc, deoarece aceştia nu puteau ieşi zilnic

cu patinele. Între timp nerăbdarea mea a scăzut mult, deoarece am asistat la multe căderi ale colegilor de joacă, unele dintre ele de-a dreptul spectaculoase.

Am înţeles atunci că exerciţiul în sine era dificil, deoarece trebuia să-ţi menţii o stare de echilibru perfectă, în timpul alunecării pe zăpadă; era o treabă complicată care se învăţa doar în timp, prin multiple repetări şi prin plata în natură a distracţiei, adică printr-un număr impresionant de căzături. Bineînţeles că acestea, de regulă, nu erau dureroase ci, de multe ori chiar amuzante, mai ales pentru spectatori. Fiecare nutream în taină nădejdea că o să avem şi noi cât de curând asemenea bucurie personală. Acest fapt s-a împlinit pentru mine în iarna următoare, când o soră a primit cadou o pereche de patine. Urmarea firească a fost că am început un program de pregătire, lung şi plin de peripeţii, care s-a încheiat cu un bilanţ foarte bun. Mai mulţi dintre noi au devenit un fel de maeştri, care reuşeam să executăm mişcări complicate, cum ar fi mersul în viteză cu spatele sau mişcarea în cerc ori într-un singur picior, numere ce le puteam executa doar pe gheaţa ce se instala pe râul Cibin. Cum acesta nu era prea departe de casa noastră, distanţa fiind de circa un km, iar până acolo mergeam tot cu patinele, practic ajungeam cam în zece minute.

În vara ce a urmat, joaca străzii s-a înviorat serios în sensul că a apărut o nouă distracţie interesantă. Mai mulţi copii, bineînţeles mai mari decât mine, au primit cadou din partea părinţilor câte o bicicletă, cu care au învăţat repede să circule, astfel încât spre orele înserării se iscau adevărate întreceri de viteză. Unul dintre ei, Neluţu, care avea o constituţie atletică şi o agilitate deosebită, era aproape sigur câştigătorul acestor concursuri improvizate. Agitaţia era mare pe strada noastră, care răsuna de strigăte şi îndemnuri ori aplauze entuziasmante la adresa câştigătorilor, mai ales atunci când lipsea cel care era abonat la victorie şi începuse să nu mai fie veşnicul admirat.

Bucuria mea a fost deplină, poate atunci când mă aşteptam mai puţin. M-am trezit într-o seară că am acces la o bicicletă foarte frumoasă, ce aparţinea unui tânăr care ne vizita zilnic, deoarece îi făcea curte unei surori. Acesta mi-o punea la dispoziţie pe toată perioada vizitei ba, uneori îmi mai dădea şi lecţii de perfecţionare În scurt timp am ajuns să merg chiar fără a-mi ţine mâinile pe ghidon pentru câteva secunde, fapt privit atunci de către „juriul străzii" ca o adevărată performanţă. Situaţia aceasta a durat mai mulţi ani, astfel că am avut posibilitatea să câştig şi eu destule concursuri şi să gust bucuria victoriei În acea perioadă a mai apărut şi o altă modă, semn că imaginaţia copiilor ajunsese în stare de efervescenţă. Ajutaţi de către tatăl lor, care era mecanic, doi fraţi din vecinătate, au apărut pe piaţa întrecerilor stradale cu un fel de cărucior caraghios, executat foarte simplu, dintr-o platformă de scândură. Aceasta avea patru roţi, făcute din rulmenţi; cele din faţă erau fixate pe o axă mobilă, astfel încât să permită anumite viraje ori mişcări de întoarcere În

faţă avea montat un băţ, care permitea tractarea acestui vehicul cu totul particular. Iniţiativa s-a dovedit de interes, deoarece în scurt timp, bineînţeles cu sprijinul părinţilor, au apărut şi alte exemplare, iscându-se, din nou, parcă în completare şi alte concursuri interesante, în cadrul acestora un copil era trăgătorul căruţului, iar, celălalt, de regulă cel mai mic, era beneficiarul plimbării. Joaca aceasta a durat o întreagă vară şi a făcut o vâlvă deosebită printre puştimea străzii, având uneori şi o asistenţă încurajatoare din rândul adulţilor. S-a stins apoi brusc, de la sine, probabil din cauza plictiselii copiilor, care simţeau nevoia apariţiei unor noutăţi.

Una dintre acestea, care a cucerit interesul nostru prin spectaculozitatea ei şi poate, prin atmosfera de mister care ne-o oferea, era jocul cu carbid, care era introdus într-o cutie de conserve, închisă etanş. Apoi executam o gaură în fundul cutiei şi apropiam de aceasta un chibrit aprins. Ca urmare, în interiorul cutiei se producea o reacţie chimică specială, carbidul fiind amestecat cu puţină apă. Din amestec rezulta o combustie rapidă şi puternică, cu multe gaze, care se aprindeau brusc prin contactul cu flacăra. Rezulta o bubuitură destul de puternică, care era însoţită de un salt al cutiei. Pe parcurs am încercat să perfecţionăm efectul exploziei. Am înlocuit cutia de conserve cu o cutie metalică mare, de 5 kg, folosită pentru păstrarea bomboanelor. Am legat cutia cu mai multe rânduri de sârmă, pentru a face mai dificilă desprinderea capacului. Cu o cantitate mai mare de carbid am reuşit să provocăm o explozie puternică, care era urmată de altele ceva mai slabe, deoarece gazele conţinute nu se mai puteau elibera uşor, capacul rămânând fixat la locul lui. Urmarea a fost producerea unui şir de salturi ale ambalajului, care ţopăia ca apucat şi nu-şi putea găsi liniştea. Noi priveam cu ochii mari deschişi aceste mişcări îndrăcite ale cutiei actor, din relativa apropiere; eram entuziasmaţi şi curioşi în continuare, deoarece ne obişnuiserăm cu distracţia şi nu ne mai era teamă de explozii.

Cam în această perioadă s-au mutat, chiar vecini cu noi, despărţiţi fiind doar de o grădină, o familie numeroasă, având trei fete şi trei băieţi; aceştia erau rude cu noi din partea tatălui, mama lor fiind o nepoată de-a tatălui meu. Situaţia s-a dovedit benefică pentru ambele familii, deoarece eram de vârste apropiate, ne-am înţeles bine şi împrietenit repede, ani de zile fiind aproape nedespărţiţi. Unuia dintre băieţi, Sandu, care era cu trei ani mai mare decât mine, i-a apărut ideea năstruşnică de a-şi confecţiona nişte „picioroange", respectiv o construcţie simplă din doi laţi - cum le ziceam noi - înalţi de circa doi metri, care avea un suport, tot de lemn, pentru aşezarea picioarelor la înălţime de un metru de sol. Exerciţiul părea iniţial a fi foarte simplu, în sensul că îţi aşezai picioarele pe cele două suporturi, iar beţele lungi le ţineai sprijinite sub braţe În poziţia aceasta specială de „cocostârc", cocoţat la o înălţime măricică de la sol, încercai să păşeşti fără să cazi. Simplu de zis, dar greu de făcut.

Era nevoie de asigurarea unui bun echilibru, treabă greu de realizat şi numai ca urmare a numeroase exerciţii şi multă concentrare a atenţiei. Oricum isprava aceasta a găsit mulţi adepţi, deoarece oferea un spectacol unic prin căderi şi redresări spectaculoase, unele chiar neverosimile; ea a prins repede rădăcini în cultura noastră despre jocuri. A creat din nou şi o altă competiţie, nu numai în ceea ce priveşte progresul în menţinerea echilibrului, ci, şi introducerea treptată a unor modificări ale „picioroangelor", acestea înălţând tot mai mult distanţa faţă de sol. S-a ajuns la un moment dat până la realizarea unora care te urcau la înălţimea de doi metri. La o asemenea „cocoţare" era mult mai greu să realizezi echilibristica necesară - chiar şi în condiţiile unei mişcări mult încetinite - ca să nu ne mai referim şi la încercarea de a alerga, care era mişcarea cea mai aplaudată. Dar era foarte greu să te urci pe ele la acea înălţime, având nevoie de ajutorul altor copii şi, de regulă, de urcarea în prealabil pe un gard, pentru a reuşi de acolo aşezarea pe „picioroange". Dar, odată stabilizat la un asemenea nivel, reuşeai să „stăpâneşti" asistenţa de sus; aveai senzaţia clară că eşti cineva, că pluteşti deasupra tuturor, că ai un curaj deosebit şi ai fi în stare, chiar să te desprinzi de pământ. Am încercat şi eu aceste senzaţii, dar, bineînţeles, mai târziu, cam peste vreo trei ani.

Toate aceste jocuri, care cereau multă mişcare, ne-au ajutat, fără îndoială, la, dezvoltarea noastră fizică, cei mai mari începând să-şi etaleze muşchiulatura şi să se mândrească cu ea.

Mai importantă a fost, însă, atmosfera de efervescenţă care însoţea jocurile şi le stimula clar, prin influenţarea pozitivă a spiritului creativ şi a imaginaţiei. Or, asemenea virtuţii nu pot respira în voie decât într-un climat deschis şi liber, fără oprelişti sau alte piedici. Cred că părinţii noştri nu au intuit atunci beneficiul major al acestor jocuri asupra dezvoltării laturii creative a personalităţii noastre, care, astfel, a câştigat pe nesimţite nişte virtuţi ce ne-au ajutat foarte mult în viaţă, mai ales în ceea ce priveşte găsirea unor soluţii optime, în situaţii de cumpănă sau răscruce.

1.3. Paşii spre libertate

Cam aşa au fost realizaţi primii mei paşi spre imperiul libertăţii, în compania plăcută, iar uneori arţăgoasă a copiilor din zona apropiată casei. Mersul acesta spre libertate este lung şi extrem de complicat în viaţă, începând de la starea de prunc, când lumea începe a fi cucerită prin gust şi miros, ducând automat totul la gură. Mai apoi, de la primii paşi şi învăţarea mersului biped până la cunoaşterea parţială a lumii, sunt numeroase etape de parcurs, fiecare cu binefacerile şi dificultăţile ei. Omul nu se cunoaşte cu libertatea ca un dat natural, cel mult cu un anumit aparat de percepţie cu care se naşte şi care îi permite peste ani

apropierea de libertatea adevărată. Nu poţi fi realmente un om liber dacă nu ai câştigat capacitatea de a înţelege şi a te comporta liber în orice situaţie, oricât ar fi de complicată. Apoi, ajuns la un nivel ridicat de libertate - care variază ca valoare de la om la om - trebuie învăţată aprofundat şi însuşită chiar ca mod de viaţă, ca artă de a trăi în societate, ca limită exterioară a propriei libertăţi, în sensul că aceasta nu poate fi nemărginită. Ea se opreşte clar şi obligatoriu la graniţa dintre oameni, în orice situaţie în care propria-mi tendinţă de libertate ar putea aduce orice fel de prejudiciu - material, moral sau spiritual - vreunui semen, chiar şi numai sub aspect verbal.

Bineînţeles că nu mă refer la acel mod nenorocit în care se mai înţelege azi libertatea de către mulţi concetăţeni, care o asociază nejustificat cu democraţia şi conchid abuziv că în numele acesteia le este permis să facă orice. Mi-amintesc cu plăcere un banc pe care mi l-a spus cu ani în urmă un bătrânel hâtru. Acesta povestea că, într-o împrejurare oarecare, s-au întâlnit un american, un rus şi un român. Din vorbă în vorbă, au început să se laude cu modul de viaţă din statele lor, mai ales sub aspectul promovării libertăţii. Americanul, fălos, le-a spus că la ei libertatea este nemaipomenită, afirmând următoarele: „la noi este voie şi ce nu este voie"În replică, rusul i-a răspuns: „la noi este voie numai ceea ce este voie". Românaşul nostru i-a „zăpăcit" pe amândoi, lansând vrednica formulă: „la noi nu este voie nici ce este voie".

Până să se ajungă la înţelegerea raţională a libertăţii, ca un complement necesar al solidarităţii umane, trebuie urmat un drum sinuos şi delicat, pe parcursul căruia o serie de principii morale fundamentale - însuşite, de regulă, în familie şi şcoală - intră în impact dur cu o serie de influenţe ale străzii, cercului de relaţii ori mediului de viaţă, inclusiv cu unele influenţe din comunitate, ţară sau lume, care nu întotdeauna au valoare pozitivă. Ca urmare, se nasc tot felul de variante nereuşite ale înţelegerii noţiunii de libertate, valoare ce ar trebui să se constituie într-un drapel de luptă al întregii umanităţi şi să ofere un statut superior de demnitate fiecărui cetăţean.

Următorii paşi importanţi în direcţia cuceririi libertăţii de mişcare şi relaţionare cu lumea l-am făcut în etapa următoare a vieţii, cam după şapte ani, când sub diverse forme am depăşit cadrul îngust al familiei şi străzii noastre şi am păşit pe un drum lung şi necunoscut, nu întotdeauna prietenos. Era, însă, necesar să trec prin noi experienţe, pentru a mă forma ca viitor cetăţean al pământului natal. Bineînţeles că aceşti paşi nu au fost ca o trecere definitivă a unui prag, ci s-au combinat cu cei zilnici, parcurşi în continuare în zona apropiată familiei, dar eliberaţi în parte de constrângerile din acest mediu şi cu acordarea unui plus de încredere. Ca urmare, fie în compania părinţilor, fie în cea a surorilor ori vecinilor mei, am făcut o serie de drumuri mai lungi, în afara spaţiului imediat de viaţă, la piaţă, cinematograf, parcul din Terezian, la şcoală, râul Cibin ori în

centrul oraşului. De asemenea, am descoperit spaţiul mirific, respirând a libertate, din Dumbrava Sibiului sau chiar din fundul grădinii noastre, care se deschidea în faţa ochilor până departe, prin câmpii verzi şi îmbietoare, care, toate, ne adresau chemări nedesluşite, dar tentante.
Aşa de exemplu, în toamna anterioară începerii cursurilor şcolare s-a creat o stare de pericol în apropierea zonei în care trăiam precum şi în partea numită de jos a oraşului. Din cauza ploilor abundente, pârâul din spatele grădinii - numit Rozbach - precum şi râul Cibin ameninţau cu inundaţii de proporţii. Privelişte a pârâului nevinovat dinainte a devenit înspăimântătoare, când ne-am urcat pe terasamentul căii ferate Sibiu - Copşa Mică, care se afla doar la o sută de metri de grădina noastră. Cât vedeai cu privirea spre orizont era doar o întindere uriaşă de ape, care acopereau sălciile ce străjuiau malurile pârâului; acestea au pătruns şi în casele din cartierul numit Grupa Nouă. La circa două sute de metri de calea ferată - al cărei terasament forma un parapet de apărare, un zăgaz în calea înaintării apelor spre locuinţele noastre - unde a fost vechea albie a pârâului, se observa un puhoi năvalnic de ape, care se deplasa rapid şi cu un „urlet" de speriat. Acesta transporta în alunecarea lui ameninţătoare tot felul de copaci, întâlniţi în cale, coteţe de animale şi resturi de case şi dependinţe, construite din lemn. Spectacolul era de-a dreptul înfricoşător, mai ales pentru un copil. De fapt şi adulţii erau foarte îngrijoraţi, deoarece apele creşteau văzând cu ochii şi nu aveau nicio garanţie că se vor opri, că nu vor sparge terasamentul, ultimul apărător al cartierului nostru. Mi-amintesc că am stat acolo, zgribulit şi speriat, mai multe ore, de parcă aş fi fost anesteziat de acest spectacol înfricoşător, dar totodată şi ademenitor. La un moment dat a apărut pe ape un staul de vite în mijlocul căruia se afla o vacă, care lansa S.O.S.- uri, prin mugetele ei disperate În aceste circumstanţe am fost surprins totuşi de faptul că un grup zgomotos de tineri, vreo 6-7, se mişcau cu oarecare lejeritate în puhoaiele acelea, înotau în sensul curgerii apei, iar, unii, făceau încercări eroice, dar gratuite, de a înfrunta forţa puhoaielor.

A In aceeaşi seară, deoarece circulau zvonuri că Cibinul s-a umflat foarte tare, l-am însoţit pe tata până la podul de ciment de pe râu, pentru a observa situaţia la faţa locului. Ajunşi acolo, am întâlnit o mulţime de oameni care priveau cu spaimă la apele învolburate ce încercau să se strecoare pe sub cele trei arcade ale podului. Nivelul apelor depăşea deja deschiderea celor două arcade exterioare, astfel încât pentru a mai putea trece executau volte coborâtoare de peste un metru şi pistonau ca nişte ciocane asupra parapetului. La arcada din mijloc, care avea o deschidere mult mai mare, scurgerea puhoiului se realiza ceva mai lesnicios însă apa lovea podul cu o furie bezmetică, parcă ar fi fost nişte ciocane hidraulice uriaşe, care făceau un zgomot asurzitor şi dădeau senzaţia că dintr-un moment în altul îl vor rupe şi arunca ca pe o surcică. Masa de oameni era tare neliniştită şi în loc de oarece comentarii obişnuite scandau în cor:

„uite cum cade!". Doar în sinea lor, cei mai optimişti dintre ei, nutreau o speranţă firavă că furia naturii se va domoli în timp, deoarece încetase ploaia şi cerul se luminase parţial. Până la urmă au avut dreptate aceştia, pentru că podul a rezistat, mai ales datorită reducerii treptate a nivelului apelor, ca şi când acestea s-ar fi îndurat să mai reducă nenorocirile provocate în josul râului, în cartierul Guşteriţa, unde sute de oameni au rămas fără adăpost. Priveliştea de după puhoaie, în acea zonă, era tulburătoare în sensul că apele au ras tot ce au întâlnit în cale, fiind încărcate nu numai cu furia proprie, ci şi cu numeroşi buşteni, copaci rupţi şi alte lucruri, care au jucat rolul unor berbeci. Izolarea locului se combina cu vaietul şi bocetele familiilor devenite victime ale dezastrului. Parcă asistai la multiple înmormântări oficiate concomitent, pâlcurile de năpăstuiţi plângându-şi amarul ca într-un cimitir din care vitregia a smuls toate crucile, iar ei privegheau neajutoraţi Lingă locurile rămase goale.

Sălciile plângătoare care decorează şi astăzi, dar înfrumuseţau şi atunci malurile râului, au rămas aproape fără nicio ramură, apărând doar ca nişte buturugi înşirate jalnic pe maluri şi cărora un bezmetic încerca să le facă apelul. Cineva striga catalogul şi număra „morţii" după zvârcolirea rea a naturii, care pentru câtva timp era înveşmântată într-un giulgiu de bocete şi disperare. Din fundul sacului cu răbdare, oamenii au scos, tremurând, ultimele fărâmituri cu care, încercau să-şi amăgească amarul, până când şi aceste răni se vor cicatriza.

Peste câteva luni de zile, deşi nu eram un copil propriu zis neastâmpărat, ci, mai degrabă, ambiţios, am trecut printr-o altă experienţă deosebită, care se anunţa ea un mesager ciudat şi agresiv al viitorului meu. Intr-o duminică după masă, pe un timp frumos, mai mulţi copii din zonă, unii mai mari decât mine, ne-am găsit locul de joacă într-o casă din vecini, aflată într-o fază de construcţie terminală. Clădirea era ridicată la „roşu" cum se spune, avea şi acoperiş, dar nu erau realizate încă plafoanele, nici la camere, nici deasupra pivniţei În locul lor erau puse câteva scânduri, care nu erau fixate prin nimic, servind doar provizoriu la unele nevoi de mişcare. Ne-am jucat iniţial de-a ascunselea, deoarece existau destule locuri de ascundere printre materialele depozitate sau în vecinătatea exterioară a casei. Ulterior ne-a venit ideea să ne jucăm de-a prinselea, exerciţiu mai greu de realizat, deoarece pretindea o mai mare agilitate în mişcări, viraje şi sărituri ori chiar urcarea cât mai rapidă în pod, pe la colţul zidurilor, unde existau unele puncte de sprijin, unele cărămizi fiind fixate mai spre interior şi lăsând spaţii utile pentru căţărare. Mărturisesc că eu scăpăm din priza urmăritorilor, de cele mai multe ori, prin folosirea acestor facilităţi şi urcarea rapidă în pod. La un anumit moment al jocului şi-a făcut apariţia un adolescent din vecini, care a intrat şi el în zbenguiala noastră. A fost acceptat fără rezerve şi la următoarea rundă a jocului nostru a devenit eroul negativ al întâmplării. Deşi era mai greoi decât noi în mişcări era, desigur, mai ambiţios. Când i-

a venit lui rândul să ne prindă, m-a avertizat că orice voi face mă va prinde. In replică la această provocare eu am încercat să-l păcălesc, într-un moment de neatenţie, căţărându-mă ca o pisică în pod. S-a urcat şi el, destul de greu şi apoi a alergat după mine pe suprafaţa instabilă descrisă anterior. Oricât m-am silit eu să scap de el, am simţit că se apropie de mine şi am sărit pe o altă scândură. Nu ştiu cum s-a făcut, dar la un moment dat a pus şi el piciorul pe aceiaşi scândură. Urmarea firească a fost ca sub greutatea amândurora aceasta s-a rupt, iar bucata pe care mă aflam eu a jucat rolul unei trambuline, care iniţial m-a proiectat în sus, iar, apoi, am, căzut în gol, orientat cu capul spre sol.

Toată asistenţa de puşti a amuţit, ba, mai bine zis, a încremenit şi a urmărit, buimăcită scena căderii. Parcă n-ar fi fost de-ajuns dacă cădeam doar cinci metri cât era înălţimea clădirii, dar am avut neşansa să cad deasupra pivniţei, care nu avea bolta făcută, adăugând astfel încă doi metri la înălţimea căderii. Mai departe nu ştiu ce s-a întâmplat, deoarece pentru mai multe minute am ajuns în l, iza de inconştienţă. M-am trezit la un moment dat aşezat pe patul din bucătăria noastră de vară, înconjurat de vreo 5-6 băieţi şi fete de vârsta mea aflaţi cu toţii într-o stare de agitaţie şi buimăceală care m-a speriat cumplit şi mi-a aşezat în faţă scena căderii, parcă mai în relief, deci mai vie decât atunci când a avut loc.

Îngrijorarea mi-a sporit apoi când am simţit o durere puternică de cap, cu localizare mai clară la nivelul gurii şi a maxilarului inferior. Sandu, cel din cauza căruia am căzut, mi-a explicat că după ce şi-a revenit din sperietură, au observat că eram lovit la cap, dar mişcăm din mâini şi din picioare. Ca urmare, au coborât în pivniţă pe o scândură groasă, care ţinea loc de scară şi cu mare dificultate m-au scos de-acolo, neavând prea mult spaţiu de manevră. M-au transportat acasă cu mare temere, deoarece aveam hemoragie serioasă, la nivelul gurii. Mi-au spus, parcă în cor, observând că sunt conştient şi că îi ascult, că m-au şters cu câteva prosoape, m-au spălat cu apă rece în acea zonă şi mi-au arătat, ca dovadă, un lavoar care era plin cu apă roşie. Mi-au confirmat ca am capul înfăşurat în două prosoape, care sunt puternic îmbibate cu sânge, ce a început să se închege, semn că au reuşit să-mi oprească hemoragia.

După primirea acestor explicaţii „calificate", am plecat din nou într-o altă lume, unde - este adevărat - n-am mai simţit durerea. Am aflat mai târziu, pe vremea studenţiei, că un organism vătămat are nişte mecanisme fiziologice naturale care îl apară în situaţii de mari şi grave traumatisme. Acesta intră într-un fel de stare de anestezie sau de comă, de o anumită intensitate şi durată, în raport cu gravitatea situaţiei. La mine, însă, spre norocul meu, nu a fost vorba, de un asemenea caz. Mai degrabă, din cauza durerii mari ce am resimţit-o, am beneficiat doar de un preludiu fericit al unei asemenea anestezii, care ulterior s-a transformat într-un somn profund şi binefăcător. Acesta a durat circa două

ore până au sosit acasă părinţii şi au aflat cu îngrijorare toate cele întâmplate, din relatările copiilor; aceştia m-au supravegheat cu rândul şi au chemat pentru consultare şi pe unii dintre părinţii lor.

Mi-amintesc cu destulă claritate de încercarea timidă a mamei de a-mi desface bandajul grosier făcut în jurul capului cu acele prosoape. Pe unul l-a desfăcut destul de uşor, deoarece sângele închegat pe el - l-a nivelul plăgii - a cedat fără a-mi provoca o durere deosebită. A încercat apoi, după un timp, să-l desfăşoare şi pe cel de al doilea. S-a oprit repede când a văzut ce grimasă de durere făceam eu şi că acesta este bine fixat la nivelul mandibulei. S-a şi speriat binişor, deoarece a observat o parte din plaga interioară a gurii, care era plină de sânge închegat şi cu nişte dinţi smulşi de la locul lor.

În situaţia creată a intervenit şi tata care a rugat-o să se oprească, deoarece poate să-mi îngreuneze situaţia. Au hotărât să mă ducă la spital pentru intervenţie de specialitate. Ajunşi acolo, au reuşit să afle că situaţia nu este prea gravă. Aveam o plagă deschisă, de cca. 6-7 cm. situată sub buza inferioară, care se continua cu o distrugere importantă a ţesuturilor gingiilor din partea dreaptă, inclusiv distrugerea dinţilor din zonă. Acest ultim aspect nu era prea grav, deoarece mă aflam în perioada de schimbare obligatorie a dinţilor de lapte şi se considera ca prin vindecarea gingiei se asigurau premizele necesare pentru refacerea danturii. Mi-au efectuat toaletarea plăgilor şi aplicarea cusăturilor necesare, mi-au administrat injecţii anti durere şi mi-au prescris un tratament cu antibiotice. Câteva cusături mi-au făcut şi la nivelul pavilionului urechii drepte, care prezenta o ruptură severă, produsă cât mai probabil printr-o puternică presiune. Medicii au conchis că in timpul căderii, pe lângă leziunile produse la sol de nişte cioburi ascuţite de ţiglă m-am lovit razant, deci prin frecare, de un alt obstacol aflat în cale.

Au apreciat, în final, că am avut mare noroc, deoarece plaga de la ureche arăta că am scăpat milimetric de o lovitură gravă la tâmplă, care ar fi putut fi chiar fatală, datorită căderii de la o asemenea înălţime. Supoziţiile iniţiale ale medicilor s-au adeverit ulterior în sensul că nu am suferit leziuni cerebrale şi nici tulburări neurologice sesizabile. M-am refăcut în câteva luni, bineînţeles cu plata impozitului pe durerea asociată situaţiei. Am rămas pentru toată viaţa cu o cicatrice vizibilă, pe care am considerat-o ca pe o pecete aprigă a capcanelor copilăriei, dar şi un semn obligatoriu al neuitării.

Pe parcursul acestei perioade de vindecare am aflat de la copiii care au asistat la căderea mea cum s-au petrecut lucrurile şi am reconstituit întreaga desfăşurare. Unii au observat mai bine momentul iniţial, afirmând că au auzit ruperea scândurii din pod şi au observat cum am fost aruncat mai întâi în sus, ca şi când aş fi sărit de pe o trambulină elastică, iar apoi a început căderea în gol, cu capul în jos şi aproape pe verticală. Unul care s-a aflat în apropierea pivniţei a văzut momentul când

am trecut razant de scândura groasă ce juca rolul de scară pentru coborârea în pivniţă, moment după care mi-am schimbat puţin direcţia şi am atins solul cu faţa. La început erau cu toţii speriaţi şi de-a dreptul înlemniţi, gândindu-se că s-a întâmplat ceva foarte grav. Şi-au revenit apoi când m-au văzut mişcând şi au auzit gemetele mele. Mi-au povestit cât de greu m-au scos de acolo şi că nu ştiau cum să-mi oprească hemoragia, folosindu-se până acasă de cămăşile lor. Bineînţeles că, în final, au fost cu toţii bucuroşi când au constatat că m-am făcut bine, le-am mulţumit şi cu oarecare temere am început să particip iarăşi la joaca lor. Era vară frumoasă, deci foarte cald, numai bine pentru a face o baie În acest sens, aveam trei posibilităţi, fiecare cu beneficiile şi limitele ei. De exemplu, puteam merge la Rozbach care era foarte aproape şi avea mai multe ochiuri de apă, înşirate într-o salbă de mici lacuri; unele aveau o adâncime ce ne depăşea înălţimea, cerând atenţie mare şi obligându-ne să nu ne depărtăm prea mult de mal. Puteam merge la lacul lui Binder, care avea o suprafaţă mare, dar prezenta şi adâncimi nebănuite, în locuri unde nici nu te aşteptai. Situaţia aceasta ne producea unii fiori de teamă, aşa că, de obicei, nu mergeam acolo decât atunci când eram însoţiţi de băieţi mai mari.

Ca atare, grupul de 5-6 copii de vârstă apropiată mie, am hotărât să mergem la râul Cibin unde adâncimea apei era mai mare doar pe fluxul central ori la piciorul podului de lemn. Unde se strângeau mulţi copii şi era o veselie generală. Acolo ne zbenguiam în apă, ne stropeam reciproc, folosind palmele mâinilor astfel încât să producem o lamă de apă pe care-o orientam spre ţintele noastre alese ad-hoc În asemenea momente de „uitare" şi bucurie generală a apărut printre noi, pe neaşteptate, un adolescent blond, înalt şi bine clădit fizic, care ne-a certat pentru zbenguiala noastră, afirmând că le deranjam grupul. Nu-mi dau seama de ce m-a ales pe mine drept victimă a distracţiei lor. Fapt este că m-a înşfăcat de multe şi m-a luat cu el, spunându-mi că-mi va da o lecţie. M-a dus circa zece metri, până la piciorul podului, care avea la baza lui o suprafaţă extinsă, imediat sub nivelul apei, pe care se putea şedea comod, asemănător şederii pe un scaun, cu picioarele întinse sub apă. Acolo se mai aflau 8-9 adolescenţi care au urmărit scena şi se amuzau copios, dând de înţeles că ştiau dinainte ceea ce se va întâmpla. Ca în faţa unui juriu, serios şi amuzat în acelaşi timp, m-au întrebat câţi ani am, dacă ştiu să înot şi dacă îmi este frică de apă. Le-am răspuns că nu stiu să înot, afirmaţie care i-a făcut să zâmbească mefistofelic. M-au asigurat că nu este mare lucru să înoţi şi că în câteva minute îmi vor demonstra că au dreptate. M-am speriat tare pentru că nu puteam intui ce va urma, probabil ceva rău pentru mine, care să-i amuze pe toţi În momentul următor m-am trezit luat în braţe şi aruncat cu vrăjmăşie în apa din imediata apropiere, care avea acolo o adâncime de peste doi metri. M-am speriat de moarte şi am început voiniceşte să înghit nu ştiu câte guri de

apă În disperarea mea am dat din mâini şi din picioare la întâmplare şi am reuşit la un moment dat să ies la suprafaţă. Spectatorii din primul rând se amuzau serios şi strigau aproape în cor: „dă tare din mâini, jigodie, că altfel te duci la fund!".
Niciunul n-a schiţat cea mai mică intenţie de a-mi sări în ajutor. Rămas singur şi neajutorat în faţa batjocurii lor mi-am dat seama că nu mă pot salva decât prin forţe proprii şi disperat de moarte cum eram am dat curs îndemnurilor ce mi s-au adresat. Cu un stil de înot asemănător celui practicat de câini întinzându-mi la maximum nervii şi sufletul, am constatat că, încet - încet câştigam teren şi m-am îndepărtat un pic de zona periculoasă. Astfel, am primit o gură de oxigen moral, care mi-a permis încă vreo 5-6 metri, până la un punct unde bănuiam că pot atinge fundul apei. Presupunerea s-a adeverit şi, în mod normal, trebuia să reprezinte salvarea mea. Numai că, epuizat fiind de efortul făcut, am simţit cum mi s-au înmuiat picioarele şi, aidoma unui bolovan, am ajuns din nou pe nisip, de astă dată aproape căzut pe burtă şi fără nicio vlagă. Am început să înghit apă, cu nişte sughiţuri dureroase. Atunci mi-a străfulgerat prin minte ideea că acesta este sfârşitul meu. M-am cutremurat de o asemenea perspectivă şi am simţit - atunci când speram mai puţin - un impuls viguros în tot organismul. M-am ridicat în picioare şi am păşit spre malul râului ca un automat. Mi-au sărit atunci în întâmpinare doi dintre copiii cu care venisem, care mi-au sprijinit slăbiciunea; inima mi se zbătea aidoma unei sălbăticiuni prinse în laţ. Mi-au trebuit câteva minute bune până mi-am revenit, m-am liniştit şi am putut să articulez câteva cuvinte Împotriva tuturor aşteptărilor, după circa o oră de la păţanie am intrat din nou în râu, şi am încercat să verific varianta dacă am învăţat cumva să înot de frică. De voie bună, cu temere, dar şi cu ceva speranţă luam poziţia orizontală pentru înot şi executam mişcările necesare, pe care le cunoşteam. Mai puneam jos câte un picior, când îmi pierdeam echilibrul şi continuam antrenamentul, astfel că până spre seară m-am convins că am depăşit un moment foarte dificil şi că în următoarele câteva antrenamente voi cunoaşte şi eu situaţia atât de plăcută a plutirii şi alunecării prin apă. Presupunerea mea s-a adeverit foarte curând şi m-am simţit fericit, în pofida amintirii cruntei experienţe prin care am trecut, datorită jocului nesăbuit al unor adolescenţi. Ulterior am ajuns în relaţii diplomatic normale cu cei abuzivi, care continuau să-şi aroge meritul că m-au învăţat să înot, insinuând că ar fi cazul să le şi mulţumesc pentru gestul lor.

1.4. Şcoala primară

Dacă privim cu mai puţină atenţie păţaniile prezentate până acum, am fi tentaţi să credem că m-am contrazis flagrant atunci când am încercat o descriere a părinţilor şi a mediului familial în care am crescut. Adevărul

este puţin mai ascuns şi, sigur, mai profund. Am arătat chiar cu insistenţă faptul că tata promova cu convingere tactica de a ne acorda încredere fiecăruia, bineînţeles până la proba contrarie. Or noi, cei mai mici, am învăţat treptat şi repede, de la cei mari, anumite şiretenii care ne permiteau să jucăm rolul de copii exemplu, deci foarte cuminţi, astfel că părinţii nu aflau toate isprăvile noastre, ci numai pe cele pe care nu le puteam acoperi în niciun fel.
Pe de altă parte, se crease un fel de solidaritate de grup care funcţiona de la sine şi fără nicio solicitare în acest sens. Este în firea copiilor să ajungă la o anumită performanţă în această direcţie. Folosindu-şi activ imaginaţia uneori împletită cu inocenţa îşi justifică o serie de acţiuni cei mari considerând că prin joaca noastră - uneori chiar nesăbuită - nu am făcut neapărat ceva rău. La fel de solidă apărea la această vârstă, în fiecare dintre noi, tendinţa de a ne bucura de libertatea de mişcare şi joacă, mergând până la zburdălnicie, competiţie şi chiar isprăvi cu posibile urmări grave, neavând pe atunci capacitatea de anticipare a consecinţelor faptelor noastre de vitejie.

Este adevărat că se mai găsea câte unul mai plângăcios şi răutăcios, care din invidie, nefiind în stare să concureze egal cu ceilalţi, mai turna câte ceva din „mediul nostru de afaceri", fiind un fel de informator, ieşit recent de la incubator. Acesta nu făcea însă, „mulţi purici" în cercul nostru; era urgent expulzat şi supus ulterior - cu caracter de permanenţă - ironiilor grupului, ca să nu mă refer şi la posibile „complimentări" mai agresive.

Se impune şi observaţia că părinţii nu aveau timpul necesar să ne supravegheze în permanenţă şi atunci noi speculam din plin „găurile acestui şvaiţăr". Atmosfera aceasta se plia natural pe dorinţele noastre de a zbura cât mai departe de cuib, de a acţiona cât mai independent şi original. Stimularea aceasta aproape invizibilă, dar sesizabilă, a apărut şi s-a dezvoltat în cercul meu de relaţii în ajunul începerii şcolii şi în continuare deoarece, grupul de patru-cinci băieţi din familia noastră şi a verilor din imediata noastră vecinătate, am format un nucleu omogen, cu personalităţi deosebite, dar capabil de o bună înţelegere reciprocă.
De altfel, ne aflam în faza copilăriei când începusem să simţim chemarea depărtărilor, a locurilor necunoscute până atunci, care exercitau asupra noastră un farmec puternic, dar nu prea bine înţeles. Aş fi tentat să compar această tendinţă aproape de neoprit cu cea pe care o resimte un explorator de ţinuturi necălcate de prea mulţi oameni, care caută cu obstinaţie nu atât celebritatea cât descoperirea de noi spaţii, de noi frumuseţi şi adevăruri, îmbujorându-şi creierul şi privirea cu miracolele trăite. Aşa reuşisem să câştigăm oarecare distanţă faţă de casă şi orice formă de control şi ne simţeam liberi, gata să zburăm în orice direcţie. Pe aceste noi cărări ale copilăriei am câştigat oarecare experienţă, cunoscând noi locuri şi oameni.

De asemenea, ne simţeam mai liberi şi independenţi, fiind obligaţi de împrejurări să găsim o serie de soluţii originale prin forţele noastre proprii. De multe ori eram dezorientaţi, dar nu speriaţi, reuşind să rezolvăm unele situaţii prin consultarea între noi, punând cap la cap o serie de naivităţi şi idei firave. Până la urmă, fie inspiraţia unuia, fie şansa care a fost mereu un bun tovarăş de drum cu noi, ne scotea din încurcătură.

Asemenea situaţii vitrege nu au fost puţine, dar ele ne-au îndemnat mereu la o mai mare prudenţă şi la o mai bună alegere, astfel că în ani de zile am devenit mai înţelepţi, reuşind uneori să prevedem şi să evităm unele primejdii. Am constatat cu satisfacţie, în timp, că devenisem nişte copii care au dobândit o oarecare maturitate în atitudini şi adaptarea la noi situaţii, care ne deosebea de alţi copii, ce au respirat doar aerul blând şi liniştit al familiei şi nu au învăţat să se descurce în situaţii noi.

La această pledoarie aş adăuga şi câteva exemple, începuserăm să mergem aproape zilnic pe câmpia din fundul grădinii, prin mijlocul căreia curgea râul Rozbach. Şeful de trib era, desigur, Sandu Micu, care era cu trei ani mai mare şi se bucura de autoritate în cercul nostru. Eram însoţiţi de ceilalţi doi fraţi ai lui, Iliuţ şi Milu, şi bineînţeles nelipsitul şi alunecosul meu frate, Ghiţă. Acolo am întâlnit un domn de vreo 50 de ani, care era înarmat cu un băţ lung de bambus, în vârful căruia avea legată şi bine fixată o furculiţă. Acesta era instrumentul pe care-l folosea pentru a prinde broaşte. L-am rugat să ne permită să-l însoţim la acest spectacol special de pescuit. Ne-a acceptat, dar ne-a rugat să nu facem gălăgie ca să nu-i speriem prada. Ne-am ţinut după el câteva ore şi am asistat la nişte scene interesante.

Pescarul iscusit care era, ochea câte o broască, printre trestii sau lăstăriş, o aprecia ca valoare dintr-o singură privire şi dacă-i convenea exemplarul, balansa bambusul de două-trei ori şi-l îndrepta drept la ţintă. Doar de puţine ori l-a trădat această măiestrie în aruncare şi, se pare, mai degrabă atunci când mişcarea lui coincidea cu cea a victimei, care făcea un salt spectaculos în apă. Când prindea câte o broască o aducea la mal, o prindea într-o mână, iar cu cealaltă - folosindu-se de un briceag - execută o adevărată operaţie. Din câteva mişcări detaşa picioarele din spate şi le curăţa. Avea o tolbă, agăţată la brâu, care aproape se umpluse. La întrebarea unuia dintre noi, dacă broaştele sunt bune de mâncare, ne-a explicat că sunt foarte bune, dar numai picioarele de la spate, singurele pe care le-a oprit el. Ne-a mai spus că le prăjeşte în pesmet şi sunt de-a dreptul delicioase.

Am discutat cele văzute în fel şi chip, mai mult cu mirare şi oarecare neîncredere. Din vorbă în vorbă, la un moment dat l-am auzit pe Sandu venind cu o idee năstruşnică. Fiindcă mai aveam ceva timp până la masa de seară, ne-a propus ca să prindem fiecare dintre noi câte o broască. Ne-a mai spus că ne va lămuri ulterior ce să facem cu ele. Exerciţiul n-a fost simplu deloc, deoarece nu aveam nicio experienţă şi nici scule potrivite.

Trebuia să reuşim să le prindem cu mâinile şi să ne folosim viteza de reacţie. Ne-am chinuit vreo jumătate de oră şi am reuşit să prindem doar două exemplare. Atunci, radiind de bucurie, Sandu a scos din buzunare două paie de grâu şi ne-a întrebat dacă bănuim cum ar trebui folosite. Niciunul n-am înţeles şi atunci el, binevoitor, a înfipt un pai în fundul unei broaşte şi a umflat-o până la refuz. I-a dat, apoi, drumul pe luciul apei. Am asistat atunci la un spectacol cu totul inedit. Sărmana broască dădea vânjos din picioare, străduindu-se să se scufunde, lucru pe care nu-l putea reuşi din cauza

Cantităţii mari de aer pompate. Intre timp, Sandu a pregătit si cealaltă broască şi a lansat-o la apă, fără şampanie, dar cu urări de succes.

Amuzamentul a sporit, deoarece broaştele - nelămurite fiind cu cele întâmplate - se zbăteau şi mai abitir, făcând tot felul de piruete sau salturi, adevărate dantelării de acrobaţii, cu speranţa deşartă că vor putea fugi şi scăpa de năpasta ce a dat din senin peste ele. Ne-am distrat grozav mai bine de 15-20 de minute, până când broaştele au reuşit să se dezumfle şi să scape de „batjocura" unor puşti. Sandu plusa si ne spunea că spectacolul ar fi fost mai reuşit dacă fiecare veneam la această scenă de „balet" cu „dansatoarea" noastră, perspectivă ademenitoare pe care am încercat fiecare să ne-o imaginăm. Ne-a promis mai apoi, pe drum către casă, că vom pregăti un spectacol deosebit, cât de curând, aşteptând noi complimente pentru ideea lui năzdravană.

Mult timp după aceea ne-am perpelit de râs de câte ori povesteam cuiva „nostimada broaştelor îngrăşate artificial" sau chiar numai dacă ne-o aminteam. Mulţi copii şi-au manifestat pe loc interesul faţă de un nou spectacol, pus în scenă cu tot dichisul, eventual la momentele înserării, pentru a putea fi într-adevăr o manifestare de gală. Zvonul s-a răspândit cu mare viteză şi ne-a obligat să „recidivăm" în cel mult două săptămâni, pentru a nu ne fura cineva „patentul" descoperirii.

Şi într-adevăr am reuşit ceva deosebit. S-au strâns, atunci, aproape treizeci de copii nerăbdători, care s-au aşezat cuminţi la marginea ochiului de apă, ce nu avea o rază mai mare de 15 metri. Copiii însărcinaţi cu recolta de broaşte s-au pregătit serios, cam cu o oră înainte, reuşind să prindă vreo 20 de exemplare, care au fost selecţionate cu grijă, fiind păstrate doar cele vânjoase, care au fost depuse în doi saci. Apoi s-a trecut la acţiune. „Actorii" au fost umflaţi bine - ca de către nişte adevăraţi specialişti - şi lansaţi aproape simultan la apă. Mulţimea a început să freamete şi să strige de bucurie, care mai de care mai inimos, astfel că s-a creat o stare de agitaţie generală, pe care nimeni n-o mai putea stăpâni. Cam aceiaşi harababură era şi în apă, deoarece numerele executate de către împricinaţi erau de excepţie. Fiecare broască se lupta pe cont propriu şi din răsputeri. Neexistând nicio regulă de mişcare, asistam la salturi disperate şi căderi spectaculoase peste alte exemplare,

curse nebune de viteză în diverse direcţii, inclusiv cu multiple încrucişări şi tamponări, eforturi herculiene de scufundare cu revenire la suprafaţă, în stare de agonie, plutirea aproape inertă a unora, din cauza sfârşelii lor, etc. Pe deasupra acestora trona un cor dezarticulat şi fals de orăcăieli, care nu semănau deloc cu cele normale, fiind expresia unei situaţii de apocalipsă. Copiii şi-au ales broaştele favorite şi le încurajau, dar nimeni nu îndrăznea să le şoptească cuvântul magic, care le-ar fi putut salva. Poate din motive de jenă sau dorinţă de a nu înjumătăţi reuşita serbării. Spre final, am auzit totuşi o strigătură a unui adolescent, pripăşit pe acolo, care le recomanda râzând să folosească vitaminele „B" şi „N".
Era prima dată când am auzit această expresie, care suna ca o insultă adresată vrednicelor substanţe.

Spectacolul ar fi putut fi şi mai reuşit dacă nu puneam atâta zel în pregătirea lui şi nu era o aşa mare înghesuială pe scenă, care gemea de atâtea „virtuţi muşchiulare" ale actorilor titulari. Altă critică oricum nu mai poate fi adusă acestei realizări de pomină a cartierului. Suprema satisfacţie a constat în faptul că niciodată până atunci, şi nici ulterior, nu am mai asistat la un asemenea ospăţ de râs, când o mulţime de copii, cu lacrimi în ochi, se amuzau şi parcă nu se mai puteau opri, obosind de atâta bucurie şi hohote.

A sosit, până la urmă, şi vremea când am început şcoala, pe care o aşteptam cu oarecare nerăbdare. N-am avut niciun fel de pregătire anterioară pentru şcolarizare, în sensul că din diverse motive - inclusiv materiale - nu am putut merge la grădiniţă. Mi-amintesc vag că am fost totuşi la o grădiniţă din cartier, vreo două - trei săptămâni, şi apoi nu am mai putut merge, pare-mi-se că nu mai avea cine să mă ducă acolo.

Personal nu am simţit vreo dificultate deosebită pe tot parcursul procesului de şcolarizare. Poate că această adaptare lesnicioasă îşi găseşte explicaţia în faptul că în familia noastră şcoala era ca la ea acasă. Chiar şi primele mele amintiri îmi confirmau faptul că am crescut printre cărţi, caiete şi tăbliţe de scris, pe care le foloseau cele patru surori mai mari. Aşa mi le amintesc eu, cuminţi şi liniştite, parcă sculptate, stând pe nişte scăunele cu tăbliţele de asbest în faţă şi „stilul" cu care scriau pe ea, ştergând mereu câte ceva - cu un burete ud - ori de câte ori făceau câte-o greşeală. Cele mai mari erau, de regulă, cu diverse cărţi de şcoală în faţă. Pentru că nu aveau toate acelaşi program, îşi făceau lecţiile la ore diferite, eu asistând curios la sârguinţa şi seriozitatea de care dădeau dovadă în pregătire. Fără îndoială că nu admiteau să le întrerup din activitate, lucru pe care l-am învăţat şi respectat, dar îmi permiteau să mă uit prin unele cărţi ale lor, de regulă, prin cele care aveau poze, cum erau abecedarul, zoologia sau istoria. Sigur că-şi terminau lecţiile la un moment dat şi atunci îmi mai explicau câte ceva, răspunzându-mi la naivele mele întrebări. Uneori îmi citeau şi anumite poveşti, mai ales seara. Desigur că îmi citeau din cărţile care mi-au încântat mereu copilăria şi au îndemnat-o

la visare, cum ar fi: „Capra cu trei iezi", „Ileana Cosânzeana", „Harap Alb", „Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici", „Scufiţa Roşie", „Guliver în ţara piticilor" şi altele.

Pe această cale, m-am pătruns treptat de spiritul şcolii, mi l-am însuşit şi l-am luat acolo cu mine, situaţie care mi-a permis să respir atmosfera de clasă ca pe ceva aproape familiar. Singurul lucru care-mi dădea de furcă era acela că, fiind „stângaci convins" am început să scriu cu mâna stângă, exerciţiu pe care nu mi l-am putut corecta decât cu greu şi abia pe parcursul clasei a douaÎn acea perioadă ajunsesem să scriu tot aşa de bine cu ambele mâini, dar tata mi-a recomandat să încerc să scriu ca toată lumea. După două-trei însoţiri de către vreuna dintre surorile mele mai mari, mergeam singur la şcoală, mai ales că distanţa de parcurs nu era mai mare de un km.

Apreciez că şcoala a constituit pentru mine o adevărată descoperire, deoarece învăţam zilnic câte ceva nou. Cum sufeream încă de pe atunci de o afurisită curiozitate, simţeam cum orice cunoştinţă în plus îmi deschidea noi orizonturi de cunoaştere şi, ca urmare, şcoala s-a mulat pe sufleţelul meu ca o hrană necesară. Am avut şi şansa deosebită că timp de patru ani ne-a păstorit o învăţătoare de excepţie, care vorbea frumos şi cunoştea tainele copilăriei.

Prin prestanţa ei şi, mai ales, prin calda apropiere de clasă, chiar de fiecare elev, ajunsese să fie foarte iubită şi stimată. Parca ne simţea zbuciumul interior ori ne ghicea starea de spirit după fizionomie, astfel că găsea cuvinte de înţelegere, de mângâiere şi îmbărbătare, care ne uneau şi ne apropiau. Îmi aduc bine aminte, până şi acum, de amărăciunea ce am simţit-o la sfârşitul clasei a patra primare, când am fost nevoiţi să ne despărţim, mulţi dintre noi continuând cursurile la alte şcoli.

Dacă am învăţat ceva sau nu în această perioadă, cred ca nu este foarte important pentru că, pe lângă puţinele roade culese la acest capitol, am primit o zestre mai scumpă, cea a unui exemplu excepţional de conduită, mai clar şi pătrunzător chiar decât cel al unor părinţi Învăţătoarea mea a fost ca o revărsare binefăcătoare de dragoste, înţelegere şi bunătate sufletească, ca o icoană pe care n-o puteam înlocui cu alta, fiind un semn de hotar pentru viaţa şi personalitatea noastră. Numai dacă mi-aş aminti de sensibilitatea cu care ne citea diverse povestiri şi ar trebui să mă închin din nou în fata unui mare om, care-şi dăruia nu numai priceperea de dascăl, ci şi sufletul ei învăluitor, astfel că uneori o ascultam de parcă am fi fost în stare de hipnoză. Dumnezeu să-i odihnească sufletul în galeria oamenilor aleşi ai lumii!

Sunt aproape convins că ea este principala „vinovată" pentru imboldul nestăpânit ce l-am simţit crescând în mine, deja din clasa doua, când ajunsesem să citesc cursiv aproape tot ce-mi cădea în mână. Acasă nu aveam decât o bibliotecă săracă, majoritatea cărţilor fiind cele şcolare. Totuşi aveam câteva biografii ale unor oameni iluştri, inclusiv a lui

Napoleon Bonaparte, pe care le-am citit cu nesaţ În acele momente nu am beneficiat de nicio orientare în lectură, aşa că înfulecam orice carte ce mi-o puteam procura, descoperind iniţial tezaurul aflat în biblioteca şcolii. Aşa, de pildă, îmi amintesc, ca un fapt mai particular, că am descoperit o carte de popularizare a astronomiei, scrisă de C. Flamarion, care m-a plonjat printre stele şi comete, m-a uimit şi cutremurat, în acelaşi timp, depăşindu-şi capacitatea de înţelegere prin şoaptele altei lumi.

Tot în acea perioadă, datorită conjuncturii internaţionale şi afilierii ţării noastre la axa Berlin-Roma-Tokio, îmi amintesc că s-a introdus, extra program, învăţarea limbii italiene. Din motive pe care nu le cunosc, această activitate n-a durat decât cca. Trei luni, perioadă în care am învăţat câteva propoziţii uzuale şi, mai ales, rugăciunea „Tatăl nostru". Pe aceasta o rosteam în cor la începutul meselor ce ni se serveau, după consumarea unor astfel de ore. De asemenea, am prins vreo doi ani anumite activităţi sportive ori culturale organizate în şcoală după înfiinţarea organizaţiei de străjeri, care se afişa ca o asociaţie cu caracter patriotic, deşi era evident că avea mai mult o tentă naţionalistă.

În familia noastră domnea permanent o atmosferă de studiu, cei mai mici preluând ştafeta de la cei mai mari. De regulă, fiecare îşi făcea lecţiile fără a apela la ajutorul celorlalţi, asemenea situaţii fiind destul de rare. Fără să fie vizibilă întrecerea dintre noi, ea plutea în aerul ce-l respiram, mai ales pe latura seriozităţii cu care ne făceam temele. Urmarea firească a fost că fiecare dintre noi am obţinut rezultate bune la învăţătură şi diverse premii, mai frecvent pentru locurile unu şi doi. Fără îndoială că aceste premii constituia un motiv de mândrie în familia noastră, care era apreciată pentru buna ei funcţionalitate. Pe parcursul anilor, situaţia aceasta ne-a adus şi câteva manifestări de invidie, dar câştigul principal era că ne bucuram de o încredere deosebită; eram consideraţi ca fiind cuminţi, chiar sfioşi, lucru care nu era pe de-a-ntregul adevărat. Totuşi, aprecierea ne era avantajoasă, în sensul că mai mulţi copii îşi motivau unele absenţe de la domiciliu, afirmând că au fost la joacă, film sau pe câmp, împreună cu mine şi această simplă alăturare îi scapă, de multe ori, de anumite pedepse.

Mecanismul intim de funcţionare al familiei era destul i Ir complicat. Pe lângă preocupările noastre şcolare, eram. Angrenaţi cu toţii în alte treburi de ordin gospodăresc. Eu eram responsabil cu două activităţi principale. Mai întâi, trebuia să aduc apa necesară familiei de la robinetul care se afla la un capăt al străzii, la circa două sute de metri distanţă. Erau zile când trebuia să fac trei-patru drumuri în acest scop. Găleţile aproape pline îmi încordau muşchii la maximum şi-mi încovoia coloana, aidoma unui moşneag. Mai căram la câteva zile alte două galeţi cu zerul rezultat prin prelucrarea laptelui de la o fabrică de unt din zonă, care servea ca adaos la hrana porcilor Împreună cu unele surori ne deplasam aproape

zilnic pe câmp, de unde culegeam iarbă şi diverse buruieni tot pentru hrana „râmătoarelor", motiv pentru care nu prea le aveam la suflet.

Primele mele amintiri privind vacanţa la ţară supravieţuiesc din vremea când aveam opt ani, deci după terminarea clasei întâi primare. Atunci am fost împreună cu Ana, sora mai mare decât mine cu cinci ani, în comuna Alamor, locul de naştere şi de viaţă al mamei mele, până la momentul căsătoriei. Acolo locuia fratele mamei, baba Ioniţă, cum îl ţin eu minte, împreună cu soţia şi trei copii - un băiat şi două fete, de vârste apropiate cu a mea. Majoritatea timpului ni-l petreceam jucându-ne în curte şi gradină, care erau destul de mari. Pe lângă casa de locuit, aşa cum sunt gospodăriile din Ardeal, unchiul Ioniţă avea un grajd pentru vite, cu anexe şi pod mare, unde depozita fânul şi paiele. Mai avea coteţe pentru porci şi, desigur, altul special pentru păsări. De asemenea, avea un fel de colibă, care acoperea un spaţiu săpat în pământ şi unde păstra vara mâncarea, deci un fel de strămoş al frigiderului. Am prezentat sumar spaţiul nostru de joacă pentru că amintirile mele sunt legate de el. De pildă, într-o bună zi, mătuşa ne-a întrebat dacă am fost vreunul dintre noi în colibă şi am mâncat o parte din friptura aflată într-o cratiţă, care avea şi capacul aşezat deasupra. I-am răspuns în cor că nu am umblat şi că oricum i-am fi spus acest lucru. A rămas totuşi nedumerită, afirmând că cineva a umblat şi a consumat jumătate din carne. Rezulta că, mai degrabă n-a crezut spusele noastre. Eram şi noi supăraţi şi un pic intrigaţi de apariţia acestei situaţii neplăcute. Ne-am sfătuit între noi şi am decis să supraveghem coliba buclucaşă.

In după masa zilei următoare şi-a făcut apariţia un motan voinic, care aparţinea, unui vecin. S-a îndreptat tacticos spre uşa colibei, a deschis cu laba şi înainta cu siguranţă spre ospăţul ce-l aştepta. Ulterior am fost şi mai surprinşi când am observat cu câtă uşurinţă a îndepărtat capacul cratiţei, folosindu-şi cu îndemânare botul În acel moment am ţipat cu toţii şi am sărit să-l prindem. Ca şi când ar fi ştiut ce-l aştepta, a făcut un salt neaşteptat înainte, s-a întors brusc şi a ţâşnit printre noi cu aerul unui nevinovat. Dar cu coliba în cauză am mai avut şi o altă revelaţie. După câteva zile, ca şi când ar fi fost un tablou din actul al doilea al piesei „Coliba babului Ioniţă" şi-a făcut intrarea în scenă câinele cel mic al casei. Acesta se nărăvise la oalele care conţineau untură. Numai la aşa ceva nu ne mai gândeam noi, aşa că acesta a pătruns nestingherit în „paradis" şi a început să se înfrupte dintr-o oală de pământ de trei kilograme. Ce manevre a făcut el în timpul ospăţului cred ca nici el nu mai ştia. Urmarea ciudată a aventurii a fost una cu totul neaşteptată. A rămas cu capul fixat în oală şi nu s-a mai putut elibera. Cât timp o fi stat el acolo să cugete asupra nenorocirii ivite, iarăşi nu ştie nimeni. La un moment dat am observat făcându-şi apariţia în curte, în apropierea locului unde ne jucam, o arătare curioasă, care împingea cu greutate oala buclucaşă. Ne-am

apropiat şi am reuşit să înţelegem ce „motor" special împingea oala. Se pare că era sfârşit de eforturile făcute pentru a se elibera şi resimţea acut lipsa aerului. Ni s-a făcut milă de el şi am încercat pe rând, vreo trei copii, să-i scoatem capul afară. N-am priceput cum se fixase aşa de abitir, încât toate încercările noastre s-au dovedit gratuite. L-am transportat cu totul în interiorul şurii, unde era răcoare şi a zăcut acolo încă vreo trei ore, până la sosirea unchiului. Acesta ne-a certat pentru isprava noastră. După ce i-am explicat întâmplarea ne-a reproşat că nu l-am eliberat la timp. Am întrebat şi noi cum trebuia să facem, odată ce prin numeroasele mişcări de rotaţie executate nu am reuşit. Ne-a spus că trebuia să spargem vasul, deoarece căţelul era în pericol să moară prin asfixie. I-am explicat că ne-a fost frică să nu-l lovim la cap, situaţie care, de asemenea, i-ar fi pricinuit o gravă vătămare. Odată eliberat, a rămas pe loc, ca şi când nu s-ar fi produs salvarea lui. Respira tare şi des, de ziceai că acum o ia din loc, timp de circa 15 minute. Apoi, cu mişcări încete şi împleticite a părăsit zona unde îl supravegheam noi. N-a mai vrut mâncare - amintindu-şi, poate, ce răsplată a primit - şi a băut doar apa În dimineaţa zilei următoare, mi-a ieşit în întâmpinare, dând voios din coadă, situaţie care ilustra faptul că şi-a revenit la normal.

După consumarea acestor întâmplări, s-a lămurit şi mătuşa noastră că nu eram noi cei vinovaţi. Ne-am amuzat mult timp pe seama acestor „ciudăţenii" şi, fără îndoială că, s-au restabilit şi relaţiile diplomatice din familia de „adopţie temporară", unde ne aflam pe timpul vacanţei de vară.

Într-o zi m-a luat unchiul meu la câmp, unde urma să mai lucreze la uscarea otavei şi transportarea ei acasă. M-am bucurat, astfel, prima dată în viaţa mea, de o zi întreagă petrecută la soare şi aer curat, în mijlocul straturilor de iarbă fragedă, aproape uscată, dar păstrând încă şi răspândind în jur un buchet de mirosuri îmbietoare. M-am făcut că îl ajut şi eu la întorsul brazdelor de „mirodenii" pentru ca acestea să se înfrupte din plin de razele soarelui, să le încorporeze şi împreună să producă o hrană delicioasă pentru vite. Fiind un om foarte glumeţ, unchiul meu m-a îndemnat să fiu prudent şi să nu-i fur tot mirosul câmpului, pentru că în cantitate prea mare poate să otrăvească. A mai adăugat că şi el, în copilărie, şi-a îmbăiat trupul şi sufletul în aceste mirosuri şi s-a îmbolnăvit aşa de rău că n-a mai putut renunţa la traiul la tară, pe câmp.

Să vezi minune mai târziu, când a trebuit să încărcăm ierburile în căruţă, un om singur nu putea face această operaţiune, ca urmare, am fost nevoit să învăţ şi eu arta aranjării acestora. Pe mine m-a urcat în căruţă, iar el aşeza straturile de jos, cu furca, croind de jos în sus forma stogului de otavă. Când straturile s-au înălţat, nu mai reuşea să le. Aranjeze singur. Era nevoie ca unele din snopurile ce le arunca în căruţă să le mai mişc şi eu, după indicaţiile ce mi le dădea. Am reuşit noi ceva, dar nu prea bine. Am legat apoi încărcătura, fixând peste iarbă o prăjină,

pe axa longitudinală a căruţei, pe care ulterior am legat-o de baza atelajului. Tot drumul către casă el l-a parcurs pe jos, mânând vacile, iar eu eram cocoţat sus în căruţă ca un paşă, peste şapte perne. Deşi mi-a atras atenţia să nu fac mişcări neglijente şi să mă ţin bine de acea prăjină, eu n-am respectat regula tot timpul. Ca urmare, la o cotitură a drumului am alunecat din înălţime şi am „pupat" pământul cu toată forţa acceleraţiei date de înălţime. L-am supărat rău cu neatenţia mea, mai ales că se temea să nu fi păţit ceva grav. Dar am căzut ca o pisică şi nu s-a întâmplat nimic deosebit, în afară de sperietura de rigoare. Drumul de întoarcere a fost lung, deoarece locul era departe de comuna Alamor. Era mai aproape de o altă aşezare care se vedea în vale, şi se numea Toparcea. Iniţial n-am înţeles de ce-mi dădea atâtea explicaţii. M-am lămurit după câteva momente, când a completat informaţia, adăugând că dincolo de aceasta, peste deal, este comuna Bogatul Român, localitate unde s-a născut tatăl meu. Mi-a spus toate aceste lucruri simţindu-se, parcă, obligat să mă orienteze mai bine asupra locului şi să-mi amintească legăturile nevăzute care mă relaţionau şi pe mine cu acea zonă.

Numai că pentru mine n-a fost o simplă informare. Zilele următoare am simţit acest lucru ca un fel de chemare misterioasă spre obârşii. Traseul - am ţinut bine minte şi îl vedeam mereu desfăşurându-se în faţa ochilor. Ce resorturi ciudate au acţionat atunci în mine, nu-mi pot da seama nici acum. După trei zile, mai în glumă, mai în serios, m-am trezit că păşeam voiniceşte spre origini. N-am spus nimănui nimic şi am plecat. Am străbătut vreo 8 kilometri, urcând şi coborând două dealuri „sănătoase" şi m-am trezit pe coama aceluia care străjuia satul lui tata. Versantul ce-l mai aveam de parcurs era plin de viaţă, de turme cu oi şi, desigur, cu câini ciobăneşti, care erau însărcinaţi cu „siguranţa naţională" a mioarelor. Am păşit temerar înainte, dar la scurt timp, când m-am apropiat de turme, am fost înconjurat pe neaşteptate de o ceată de câini, care lătrau cu vrăjmăşie şi mă învăluiau ameninţător. M-am speriat de moarte şi nu ştiam cum aş putea să mă apăr, ajungând până la un fel de disperare organică. In apropiere ceata de puşti se amuza copios pe seama mea. După un timp, observându-mi probabil descumpănirea şi-au chemat câinii, iar eu mi-am continuat drumul, mişcându-mă ca un automat defect, pe care nu-l mai ţineau balamalele. Am ajuns cu bine în sat şi mi-am găsit lesnicios rudele, respectiv pe fratele lui tata care mai locuia acolo. Am stat trei zile la el, timp în care mi-a povestit o sumedenie de lucruri despre tata. Nu ştiu pe ce cale a aflat celălalt unchi despre isprava mea măreaţă şi nesăbuită, de copil neastâmpărat şi necugetat, dar a venit să mă recupereze.

Începând cu clasa a patra, am fost promovat în funcţie, în sensul că mi-a revenit sarcina dificilă de a merge, aproape zilnic, până la „Arsenalul armatei" pentru a le duce masa de prânz celor două surori, care lucrau

acolo în calitate de croitorese. Acestea nu au mai putut continua şcoala, din cauza problemelor familiei, aşa că imediat după absolvirea a şapte clase primare [elementare] au început să lucreze. Atât pentru ele cât şi pentru mine drumul până acolo precum şi înapoierea constituiau o problemă deoarece trebuiau parcurşi câte patru kilometri numai la dus şi nu erau mijloace de transport corespunzătoare În acea vreme, la Sibiu, funcţiona doar un tramvai istoric, pe o singură linie, astfel că vagoanele aveau întâlnire tot la două staţii, fiecare fiind obligat să aştepte sosirea celui din direcţie opusă, pentru a se elibera linia. La mersul acesta sincopat se mai adăugă un alt rău, poate mai mare decât primul, în sensul că avea un traseu întortocheat, circulând departe de zona noastră În partea centrală a oraşului făcea un lung ocol până la gară, care dura cam douăzeci de minute. Asta însemna că dacă nu foloseam tramvaiul, ajungeam la destinaţie mai devreme cu vreo 15 minute. Mi-am îndeplinit „eroic" această misiune, fiind, în plus şi mulţumit sufleteşte ori de câte ori le priveam pe cele două „furnici" muncitoare cu ce poftă atacau mâncarea, iar, apoi, parcă nu mai ştiau cum să-mi mulţumească pentru serviciul făcut. Or ele, sufletiste cum erau, ne mulţumeau şi pe altă cale, aproape in chip regesc, deoarece ele erau responsabile cu prepararea prăjiturilor. Aproape săptămânal, ne răsfăţau cu asemenea delicatese ori cu alte bunătăţi, să le zicem clătite sau torturi.

După mine începuseră să-şi reclame drepturile la viaţă sora mea Lidia, neastâmpăratul frate Ghiţă şi ultima păpuşă a familiei, Cornelia, care ajunsese la măreaţa vârstă a învăţării mersului, iar parcă revăd scena aidoma, după aproape 70 de ani.

Într-o seară devreme, când ne reuniserăm acasă întreaga „cooperativă", minunea de fetiţă tot dădea semne că vrea să se ridice în picioare şi să pună ceva la cale. Tata a fost primul care a sesizat sensul mişcării şi ne-a avizat să fim atenţi la cele ce vor urma. A luat de pe masă o ceapă roşie, frumoasă şi mare cat un mar. Mai departe o striga pe nume şi-i arăta cu insistenţă ceapa, chemând-o la el. Se aflau la o distanţă de vreo 5 metri. Noi ceilalţi, am realizat un careu în jurul scenei, şi aşteptam cu nerăbdare evenimentul, parcă am fi asistat la un fapt istoric, cum ar fi apariţia mersului biped la om. După mai multe ezitări, şi-a desfăcut braţele lateral şi a început să păşească; la început cu oarecare siguranţă, iar, mai apoi, cu tot mai multe ezitări şi semne de dezechilibrare. Tata o chema mereu, o încuraja strigându-i „mai ai un pic, haide!" şi, până la urmă, sora mea a parcurs, cu temerea necesară, „un pas mic pentru om, un pas mare pentru omenire", cu vreo douăzeci de ani anterior momentului de legendă al păşirii omului pe lună...

1.5. Viaţa de licean

A sosit şi momentul absolvirii celei de a patra clase primare. După mai

multe deliberări în familie, părinţii au hotărât să urmez „Liceul comercial" de băieţi În oraş mai exista un asemenea liceu, destinat doar fetelor, unde aveam o soră în clasa a cincea. Nu m-am pregătit special pentru admitere, în sensul că nu am făcut meditaţii. De altfel nici nu dispuneam de resurse financiare pentru o asemenea treabă. Am învăţat singur. Am revăzut o serie de subiecte la limba şi literatura romană, cu accent pe gramatică, unde ştiam că nu stăpânesc prea bine materia.

În ziua cu pricina am mers singur la liceu, deoarece n-a putut nimeni din familie să mă însoţească. Eram îmbrăcat cu pantaloni scurţi şi cămaşă albă, iar în picioare purtam nişte galeţi, care reprezentau încălţămintea noastră de gală pentru perioada verii. Eram potrivit ca statură, pentru vârsta mea, tuns zero şi cu nişte ochi îngrijoraţi tare pentru necunoscutul examenului şi a situaţiei pe care voiam s-o cuceresc. Simţeam o răspundere deosebită, mai grea, parcă, decât puteau suporta picioarele mele şi o emoţie care mă copleşea, asociată cu o undă de temere şi ruşine anticipată, ca şi când aş fi presimţit ceva rău.

Ajuns în curtea liceului, am simţit un asalt şi mai teribil al emoţiilor momentului şi era gata să mi se facă rău. Acolo era o masă mare de părinţi, care veniseră cu odraslele lor, pe care le îmbărbătau de zor. M-am strecurat printre ei, ca o umbră sfielnică, şi am aşteptat să ni se comunice sălile pentru susţinerea examenului În prima zi am dat proba scrisă la limba şi literatura romană. După ce am aflat subiectul m-am mai liniştit, mi-am făcut un plan mental al lucrării şi am scris cu nădejde şi poate şi cu inspiraţie, în faţa ochilor apărându-mi, de câteva ori, chipul luminos al învăţătoarei mele, care era talismanul meu.

A doua zi am dat lucrarea scrisă la matematică, având mai multe exerciţii şi o problemă de rezolvat. Am terminat destul de repede, dar am rămas totuşi în sală până la final, timp în care mi-am tot verificat răspunsurile. Mi-am creat convingerea că am lucrat bine şi eram mulţumit. Ajuns în curte, am asistat la discuţiile purtate în mai multe pâlcuri de părinţi.

Absolut toţi susţineau că răspunsul la problemă era cifra patru, situaţie care m-a tulburat tare şi mi-a creat îndoieli severe asupra reuşitei mele. Spre sfârşitul acestor dezbateri aprige am întâlnit totuşi un băiat blond şi drăguţ, care mi-a spus că şi lui i-a ieşit la problemă acelaşi rezultat ca şi mie, respectiv cifra nouă, şi că este convins că este adevărata soluţie. M-am mai îmbărbătat şi eu puţin şi am plecat acasă, unde am explicat familiei temerile mele. Surorile mele mai mari, Nuţa şi Elisabeta, ambele bune la această materie, m-au asigurat că am rezolvat bine problema.

Rezultatul examenului de admitere ni s-a promis că va fi afişat în maximum, trei zile. După acest termen, am făcut nenumărate drumuri, chiar şi de două ori pe zi, timp de o săptămână. S-a întârziat mult afişajul din cauza numeroaselor contestaţii depuse de către părinţi, mulţi considerând că problema de aritmetică a fost construită întortocheat şi

prezentată neclar.

În seara când s-au afişat rezultatele am mers împreună cu un coleg, cu convingerea că ne ducem tot degeaba În faţa panoului din holul de la parterul liceului erau zeci de părinţi, mulţi foarte supăraţi, care rosteau vorbe aprige. Am încercat de mai multe ori să mă strecor printre aceştia, să pot vedea şi eu partea de jos a listelor, acestea fiind întocmite în ordine alfabetică. Cum n-am reuşit să mă găsesc, am hotărât să mai aşteptam până pleacă cei care s-au lămurit. Eram pe punctual de a pleca, deoarece apăreau mereu alţi părinţi. In acel moment, cineva a întrebat cu voce tare cine este cutare, pronunţându-mi numele şi afirmând că acesta a reuşit primul. M-am ruşinat, m-am îmbujorat şi am tăcut mâlc, deoarece aflasem o veste mare şi minunată, care-mi depăşea toate aşteptările. Când s-a ivit un pic de loc în faţa panoului, am reuşit să mă găsesc şi eu pe listă.

Într-adevăr eram trecut primul, iar toţi ceilalţi erau afişaţi alfabetic. Reuşisem cu media opt şi şaizeci şi şase de sutimi, notă care reprezenta de fapt estimarea investiţiei de carte făcută de către învăţătoarea noastră. Acasă m-am trezit cu un premiu special din partea părinţilor, care au afirmat că nu se aşteptau din partea mea să obţin un asemenea rezultat. Sigur că aş fi dorit un alt premiu, de pildă, un aparat de radio, pentru că nu aveam în casă aşa ceva. Aflam mereu de la alţi copii că ascultau muzică, emisiuni frumoase pentru copii şi multe ştiri despre ceea ce se întâmpla în ţară si în lume.

Viaţa mea anterioară mi-a permis să mă lămuresc repede că nu puteam încă spera la aşa ceva şi că funcţionam m continuare hrănindu-ne cu bucuriile pe care ni le puteam procura zilnic din respiraţia sănătoasă a familiei.

Viaţa de licean a început şi s-a desfăşurat normal timp de trei luni, perioadă în care mă acomodasem bine la noile cerinţe, mai ales că începusem să învăţăm mai multe materii interesante, fiecare dintre ele cu un alt profesor, cu pretenţii şi atitudini diferenţiate.

După acest interval, într-o zi obişnuită care nu anunţa nimic special, m-am trezit că sunt chemat la secretariatul liceului. Mi s-a cerut să aduc urgent certificatul de botez, care lipsea de la dosar. Am fost avertizat că, în caz contrar, voi fi exmatriculat în acest sens exista un ordin expres al ministrului învăţământului. Eram nedumerit întrucât nu cunoşteam nimic despre absenţa acelui act. Când am ajuns acasă i-am povestit mamei situaţia ivită. M-a rugat să nu mai discut acest fapt cu nimeni din familie, cerinţă care m-a surprins total, deoarece nu era în acord cu normele ce se aplicau în familie până atunci. I-am spus că nu înţeleg această restricţie şi atunci ea, după mai multe ezitări, mi-a povestit o istorie care m-a descumpănit. Mi-a spus că din cauza religiei lor, care promovează practicarea botezului doar la o vârstă când subiectul înţelege sensurile acestui ritual, nu am fost botezat şi, ca urmare, nu am un asemenea

certificat. Am priceput în parte explicaţia ei, dar mă întristasem rău, deoarece mă gândeam cu îngrijorare la iminenta mea eliminare din învăţământ. Mi-a cerut s-o ascult şi să fiu convins că va încerca să rezolve situaţia, cu orice preţ.

Desigur că mi-a fost foarte greu să port această povară a tainei şi mă purtam faţă de surori şi, în mod deosebit, faţă de tata, ca un om vinovat, care nu este dispus nici măcar să se dezvinovăţească. Ii evitam pe toţi cât mai mult posibil, devenisem trist şi nervos. O priveam pe furiş pe mama, îi vedeam chipul îngândurat şi îndurerat şi nu înţelegeam ce noimă are toată această situaţie. In fond eu cu ce-am greşit, cu ce eram vinovat? La fel şi săraca mama, care intrase într-un mare impas şi nu găsea nicio soluţie. Eram revoltaţi amândoi, considerând că nu se poate săvârşi o asemenea nedreptate faţă de un copil care a demonstrat din plin că merită să urmeze liceul.

Dar frământările ei personale n-o duceau spre nicio rezolvare. In disperare de cauză s-a dus la liceu şi a discutat cu profesorul Ghighiniţă Andrei, care era un dascăl renumit şi, în acelaşi timp, unul dintre fondatorii acelui liceu, întâmplător, mama îl cunoştea de mai mulţi ani, deoarece a efectuat unele activităţi la domiciliul lui. Acesta era şi el foarte revoltat pe introducerea acestei măsuri administrative „idioate", cum o considera el, dar a asigurat-o că nu se poate face nimic împotriva ei fiind venită de „sus", de la guvernarea Antonescu. I-a sugerat mamei să rezolve ea problema într-o manieră originală, pe care o considera posibilă şi singura valabilă. I-a mai spus că el îl cunoaşte bine pe un protopop greco - catolic şi că va aranja cu acesta să mă boteze şi să-mi elibereze „nenorocitul" de certificat. Mama nu credea că este posibilă rezolvarea pe această cale şi că preotul va accepta o asemenea rezolvare formală.

După trei zile de la această discuţie, profesorul m-a chemat la cancelarie şi mi-a dat un plic pentru a-l înmâna mamei. Aceasta s-a bucurat, subliniind că profesorul se ţine de cuvânt. Profitând de un moment de neatenţie al celorlalţi membrii ai familiei, am mers cu mama în grădină şi acolo i-am citit scrisoarea. In termeni precişi, profesorul ne anunţa ca in dimineaţa următoare, la orele zece, să fim acasă la preot si ne dădea adresa lui. Ne-a asigurat că i-a explicat situaţia şi a fost de acord s-o rezolve. Ne ruga să facem tot posibilul şi să-i dăm acestuia o anumită recompensă, suma nefiind exagerată. Parcă nu ne venea să credem că se poate produce "minunea", respectiv salvarea mea, reacţiile noastre au fost atunci doar cele care exprimau o descărcare nervoasă de excepţie. Ne-a apucat plânsul pe amândoi şi ne-am îmbrăţişat îndelung. Apoi, cu mâna mamei pe creştet şi acompaniaţi de vorbele ei, „vezi că Dumnezeu nu ne lasă!" ne-am înţeles că în ziua următoare - sub un pretext oarecare -

Sa înfăptuim aranjamentul convenit între cei doi binefăcători.

Ajunşi acasă la preot, acesta ne-a spus direct că ştie despre ce este

vorba şi ne-a invitat în bucătărie. A ţinut o scurtă slujbă, mi-a cerut să stau cu capul în chiuvetă, a turnat nişte apă pe cap şi apoi a încheiat slujba. Mama i-a dat un plic cu „mulţumiri" şi după câteva momente de aşteptare ne-a înmânat certificatul de botez.

In ziua următoare l-am predat la secretariat, care cred că a emis o „ordonanţă de încetare a procesului politico- religios" cu pricina. S-a încheiat astfel un fel de aventură a vieţii mele de copil, pe care - la acea oră - nu am înţeles-o decât în termenii menţionaţi anterior. Dar pentru mine nu s-a încheiat atunci, şi starea de nedumerire existenţială în care intrasem, fără voie simţeam o revoltă, aproape organică, faţă de unele măsuri pe care le consideram ca fiind nedreptăţi de neadmis. Cum, adică, să împiedici un copil să înveţe pentru nu ştiu ce scorneli naţionaliste ori tendenţioase, care bănuiam că nu erau direct orientate asupra românilor? Presupuneam că ar viza mai degrabă alte categorii de oameni - eventual evrei - dar, care, la fel nu puteau fi justificate raţional, chiar dacă ţara noastră se afla, în acele momente în război. Dacă ai de dus bătălii, în calitate de guvernant, apoi nu te întoarce şi împotriva copiilor care nu pot fi făcuţi responsabili şi nici nu se pot apăra de agresiunea adulţilor.

Mărturisesc, totuşi că în sinea mea eram destul de încurcat, deoarece mi-am amintit de un text din Biblie, unde se vorbea de o prelungire a pedepsei, chiar până la a şaptea generaţie, pentru păcatele capitale ale părinţilor. Nu ştiam dacă interpretarea mea era corectă, dar nici nu voiam să-mi dezvălui gândurile în faţa adulţilor, care erau, poate, în măsură să mă lămurească ori chiar să mă desconsidere. Cloceam aceste gânduri inocente în mine şi simţeam că ceva nu este în regulă cu lumea asta, că există prea multă agresiune şi dispreţ în atmosfera din jurul nostru. Eram nedumerit chiar şi în ceea ce priveşte caracterul formal al botezului meu, eu ştiind, deja atunci, că acesta este o taină care nu poate fi bagatelizată.

Secretul în jurul acestui abuz l-am păstrat cu sfinţenie, atât eu, cât şi mama. Astfel, tatăl meu a plecat în lumea promisiunilor, fără a afla nimic despre această istorie, care, în mod sigur l-ar fi dezamăgit, cel puţin sub două aspecte esenţiale. Primul se referea la conflictul doctrinar în materie, din punctul de vedere al credinţei lui neoprotestante, iar al doilea, şi poate şi cel mai sensibil, se referea la (comportamentul nostru ascuns, pe care nu l-ar fi putut km ui şi admite. Or mama a intuit posibila lui reacţie negativă şi, atunci, printr-o judecată simplă, dar pragmatică, a găsit rezolvarea. Pentru ea aceasta însemna doar protecţia necesar a fi asigurată copilului ei şi nu un conflict religios rezultat dintr-o interpretare diferită a unor texte biblice. Chiar şi surorile şi fratele meu nu au aflat acest lucru decât după foarte mulţi ani, cu prilejul unei reuniuni de familie, când fiecare dintre noi evocam anumite momente şi situaţii la care am participat direct. Au mai fost şi alte păţanii pe ea re unii nu le cunoşteau ori despre care auzisem doar câte i» povestire. Farmecul unor asemenea reuniuni, mai ales în cazul familiilor mari, cu mulţi copii, este

unul cu totul aparte, deoarece ele permit selectarea şi prezentarea combinată a unor simple întâmplări sau evenimente de familie cu istoria şi desfăşurarea lor, cu naivităţile intuiţiile sau păţaniile fiecărui protagonist. Acestea sunt în stare să I iezească nostalgii şi emoţii, care circulă cu nişte unde speciale prin toţi cei prezenţi acolo. Unele dintre acestea s-au încheiat într-o atmosferă de bucurie generală, constituindu-se in adevărate sărbători ale revederii noastre, dar şi ale regăsirii şi îmbrăţişării celor mai frumoase gânduri, sentimente şi „respiraţii" ale familiei.

În primii ani de liceu m-am împrietenit în mod deosebit cu unul dintre colegi, Nelu Lupu, care locuia în relativă apropiere cu noi, într-un apartament situat într-un careu mare, cu laturile de aproape un kilometru fiecare, construcţie cu valoare istorică realizată de către Maria Terezia, împărăteasa imperiului austro-ungar. Zona era cunoscută de noi sub numele de „Terezian". Locuinţa familiei lui era situată chiar la unul dintre colţurile acestui careu În faţa acestui complex special de locuinţe se afla un mare teren liber, unde se organizau, în acel timp, târguri săptămânale de cereale ori chiar şi de vite şi materiale de construcţii, mai ales de lemne. Acolo veneau sătenii din „Mărginimea Sibiului" pentru a-şi vinde produsele agricole ori altele, cum ar fi scânduri, buşteni sau lemne de foc.

Târgul funcţiona acolo de mulţi ani, fiind cunoscut şi de către tata, care ne amuza cu o istorioară nostimă, de pe vremea tinereţii lui. Ne spunea de exemplu, că la acest târg veneau şi nişte ţărani din nişte comune situate la poalele munţilor ce înconjurau oraşul, cum ar fi cei din „Gura Râului". Din motive pe care nu le cunosc prea exact, aceştia sufereau în masă de o scădere pronunţată a auzului unii erau surzi de-a-binelea, dar mai ales aveau guşă. Se spunea chiar că unele femei aveau o guşă aşa de pronunţată încât atârna mult în jurul gâtului, cele mai hâtre putându-şi-o da cu uşurinţă la nivelul cefei în chip demonstrativ şi pentru amuzamentul celor din jur. Bineînţeles că din această cauză aveau şi dificultăţi în respiraţie. Explicaţia general acceptată cu privire la acest fenomen era cea care punea toate consecinţele pe seama apei ce o consumau, apă care nu avea iod în compoziţie. Era, deci vorba despre un sindrom specific local, care şi-a lăsat amprenta peste timpuri. Cunoscând aceste caracteristici, o serie de tineri care încercau să se distreze pe seama lor, inversau ordinea obişnuită a întrebărilor adresate acestora, prefăcându-se că sunt interesaţi să cumpere ceva.

Badea Ion să zicem, când era întrebat de unde este, răspundea: „cu cinci zloţi" (răspuns potrivit pentru a doua întrebare, la care se aştepta, neauzind tocmai bine). La a doua întrebare a tânărului, care, de fapt, îi cerea să-i spună i ii rât da scândurile el răspundea: de la „Gura Râului"În continuarea discuţiei despre aceştia, tata ne mai povestea despre modul cum îşi cheamă nevestele lor puii şi găinile la In.mă. Strigau ca toate crescătoarele noastre de păsări: „pui, pui, pui! "Când păsările se apropiau

de mâncare, din cauza efortului făcut, femeile nu mai puteau respira bine, chiar se înăbuşeau şi scoteau nişte sunete asemănătoare celor cu fare acestea se alungau, de obicei, parcă şuierând: „hârşti, hârşti, hârşti". Acesta era un exemplu clar, după tata, al modului în care un om, deci un român, poate muncii degeaba, fiind nevoit să ia de la început o treabă irosită din diverse motive, neluate bine în seamă.

Prietenul meu de liceu mai avea o soră şi un frate, ambii mai mici decât noi, şi o casă bine aranjată. De altfel, tatăl lui câştiga binişor. Era un bun tâmplar şi om cu iniţiativă. Era singurul din zonă, care avea, în acea vreme, un atelier bine echipat, cu diverse maşini de tăiat, rindeluit şi fasonat material lemnos, într-un atelier situat în spatele unei curţi mari, plină cu materia primă necesară, atât proprie cât şi primită de la clienţi, cărora le executa mobilă la comandă. Nu avea decât un salariat, aşa că tot greul afacerii cădea pe spatele lui, fiind ocupat de dimineaţa până seara târziu. Era un om bun, chiar generos şi care se bucura sincer de relaţia noastră, de nenumărate ori spunându-ne că aşa trebuie să I ie copiii şi, pe lângă joacă, să se ajute reciproc la învăţătură.

Ne vedeam aproape în fiecare zi, ne făceam temele şi, uneori, îl mai ajutam la atelier pe tatăl lui. Acesta când observa că ne-am isprăvit lecţiile, ne chema să mutăm nişte scânduri ori chiar să tăiem anumite materiale la circular şi ne spunea că este bine să învăţăm de mici cum se realizează anumite activităţi. Nu uita, însă, să ne şi încurajeze, spunându-ne că nu îl ajutam degeaba, deoarece ne plăteşte munca, ca să avem şi noi banii noştri pentru un film, nişte dulciuri sau prăjituri. L-am stimat mult pe tatăl lui care nu făcea diferenţa între noi şi ne plătea la fel pe amândoi. De altfel, mi-amintesc bine, aceştia au fost primii bani câştigaţi de mine, care în situaţia dată mi-au prins foarte bine. Din aceşti bani, obţinuţi timp de aproape patru ani, mai mult prin activităţi făcute ca un fel de continuare a jocului nostru, mi-am cumpărat, pe lângă cele menţionate şi unele rechizite şcolare sau primele mele cărţi şi timbre filatelice, dar, mai ales, o pereche de patine, care ani de zile au constituit mândria şi bucuria mea.

Altă satisfacţie remarcabilă a acelor vremuri s-a referit la faptul că tata a procurat un câine ciobănesc - alb cu negru , care a crescut repede şi a ajuns un exemplar bine dezvoltat.

Avea mişcări agile în momentele de joacă şi un lătrat respectabil, de bas grav, ce se auzea până departe şi impunea tuturor un respect deosebit. L-am legat de un dud mare, situat la circa trei metri se gardul lateral al grădinii. Acolo era zona lui de putere, unde patrula nervos şi sigur de el. Cei care ne vizitau, îi observam cu câtă sfială se apropiau de „Cioban", cum l-am numit noi, atunci când dintr-un motiv sau altul intrau în gradină. Cam odată pe săptămână, tata îl dezlega seara şi-l lăsa să se bucure de libertate. Cinstea momentul printr-o gudurare pe lângă noi, o alergătură nebunatică prin curte, fără nicio ţintă şi apoi printr-un salt înalt

şi lung sărea gardul, fără să-l atingă, ajungea în grădina vecinului şi dispărea. Dimineaţa, la prima chemare, apărea în viteză şi venea să-şi ia în primire postul de santinelă.

Ne jucam zilnic cu el, minute în şir, fără a resimţi niciun fel de teamă şi comentam „giumbuşlucurile" de care era în stare în unele momente, cu deosebire când se apropia ora mesei, toţi preocupându-ne de prepararea şi servirea hranei. Bineînţeles că asistam şi la acest festin, când Cioban dădea impresia că n-a mai mâncat de nu ştiu când. Se repezea la v. asul cu mâncare cu o poftă „animalică", hăpăia cu mare zgomot şi parcă se afla în concurs, cu alţi semeni de-ai lui, aşa se zorea şi apropia de partea finală a şedinţei, care se încheia obligatoriu cu lingerea vasului. Limba lui lungă şi roşie călătorea cu rapiditate prin toate unghiurile spre a ne arăta, în final, un model de a face curăţenie. Aş fi tentat să cred că limba lui avea o aşa eficienţă încât ar fi putut constitui un model tehnologic de invidiat pentru orice inventator de aparatură casnică.

După vreo doi ani, în curtea noastră au apărut doi posibili concurenţi ai lui Cioban. Unul era un cocoş mare, cu un penaj maroniu splendid, care avea o creastă roşie şi era foarte năbădăios. Nu ştiu cine i-a înfipt în creierul lui neînsemnat, ideea că ar fi bodyguard-ul familiei. Fapt este că el astfel şi-a înţeles menirea. Şi, la un anumit moment dat, în prezenţa mea, când a venit o vecină la noi, a început să alerge în întâmpinarea ei, bătând tare din aripi. Ajuns în faţa acesteia, a făcut un salt spectaculos, până la înălţimea ochilor şi a început s-o ciocăne în acea zonă cu o viteză de neînchipuit, astfel că aceasta a început să strige şi să dea dezordonat din mâini, pentru a se apăra. Dar lupta abia începuse. L-a îndepărtat ea odată, dar imediat asaltul a fost reluat de aceiaşi manieră, dar parcă cu şi mai multă înverşunare. Am intervenit şi eu cu un băţ, dar „teroristul" era hotărât să-şi ducă misiunea până la capăt. Noroc că, la strigătele femeii, a apărut tata, care l-a prins din zbor, probabil într-un moment de neatenţie a acestuia. Scena în sine ne-a surprins pe toţi. Am crezut iniţial că ar fi avut ceva supărare personală pe acea femeie. Dar situaţia s-a repetat şi în alt caz, în mod similar. Recidiva aceasta a însemnat şi sfârşitul poveştii, deoarece tata - fără niciun proces, cum se mai întâmpla pe lumea asta - l-a condamnat la moarte prin tăierea capului şi îmbălsămarea lui cu diverse mirodenii, împrăştiate peste el în oala de gătit.

Intr-o zi, fratele meu a adus de pe stradă un căţeluş abandonat, de care i s-a făcut milă. Era măricel, de culoare albă şi avea doar câteva mici pete negre pe faţă. Era slab şi jigărit, în aşa măsură încât a stârnit imediat şi mila mamei care l-a acceptat în „cooperativa" noastră. I-a atras atenţia fratelui că trebuie să se ocupe personal de îngrijirea lui, aceasta fiind singura condiţie impusă În câteva zile s-a înzdrăvenit şi a început să facă diverse giumbuşlucuri, să sară şi să facă alergări în cerc, chiar să se dea peste cap şi să latre ba la unul, ba la altul dintre noi parcă vroia să ne invite la joacă. Şi a avut parte de asemenea distracţie din belşug,

deoarece şi nouă ne plăcea joaca. Cu timpul, pe măsură ce aşteptam să mai crească, ne-am convins cu toţii că este un câine de talie mică şi destul de timid, neavând aproape nicio reacţie la intrarea în curte a unor străini de familia noastră. Mai degrabă începea să se gudure pe lângă aceştia şi să alerge liniştit in jurul lor. Peste câteva luni am fost cu toţii surprinşi când am aflat despre o ispravă de-a lui Într-o dimineaţă, pe când mergea spre şcoală, o tânără care locuia în zonă a trecut, ca de obicei, pe lângă casa noastră. Când a ajuns în dreptul gardului s-a trezit pe neaşteptate că ceva greu i-a sărit în spate şi a muşcat-o rău de ceafă. A venit la noi speriată şi ne-a povestit întâmplarea. I-am explicat că este un câine chiar prea aşezat şi că nu ne-am aşteptat la aşa ceva. Ne-am cerut scuze şi am rugat-o să treacă pe partea cealaltă a străzii câtva timp, pentru a evita repetarea situaţiei. După vreo lună de zile, din neatenţie, aceasta a trecut iarăşi prin dreptul gardului nostru şi a fost din nou muşcată de „Mutulache", cum îl poreclisem noi. Au urmat iarăşi reproşuri şi, bineînţeles scuze insistente.

Situaţia devenise de ne tolerat şi tata ne-a pus în vedere să scăpăm de el. L-am băgat într-un sac până în apropierea liceului, unde l-am lăsat liber. Când m-am întors de la şcoală, acesta era din nou acasă şi mi-a ieşit în întâmpinare. Am înţeles atunci ce capacitate mare de orientare în teren au câinii şi că metoda folosită de mine nu era cea corespunzătoare. Am scăpat de el după câteva zile, când i-am făcut cadou unui unchi, care venise la noi cu căruţa, de la o distanţă de aproximativ douăzeci de kilometri.

Cam în aceeaşi perioadă, într-o duminică după masă, părinţii au plecat într-o vizită la nişte prieteni, de unde urmau să se întoarcă târziu. Ca urmare mi-au atras atenţia ca să încui uşa, dar să nu las cheia în broască, ca s-o poată descuia. L-am asigurat că o să procedez întocmai şi că eu n-o să mă culc până se întorc deoarece am de învăţat la geografie. In ziua următoare trebuia să dăm teza şi mă hotărâsem să revăd temeinic materia.

Mi-amintesc ce slalom am făcut în acea seară prin munţii şi apele României, tema care presupuneam că va fi aleasă pentru lucrare. Tot urcând eu pe diverse înălţimi - învăţând denumiri şi cote - şi coborând apoi pe unele podişuri sau dealuri, până în văile line şi ademenitoare ale râurilor, am obosit binişor şi am adormit, cu cheia lăsată în broască, în pofida sfatului părinţilor. Explicaţia situaţiei era simplă. Eu am încuiat cu gândul că, astfel, sunt în deplină siguranţă şi eram sigur pe capacitatea mea de rezistenţă. Numai că, atunci după toată joaca zilei, m-a împresurat pe nesimţite o mantie catifelată de somn, care m-a dus într-o altă lume, nu cea a viselor, ci, mai degrabă, a nefiinţei. Am făcut această remarcă pentru a uşura înţelegerea momentelor ce vor urma, care sunt intim legate de „bucuriile" viitoare ce mi le va dărui somnul meu, care era alcătuit doar din plumb şi respiraţie greoaie.

Când să descuie uşa, tata şi-a dat seama ca şi-a răcit gura degeaba cu mine. A început să bată în uşă din ce în ce mai tare, fără niciun rezultat. S-au sculat ceilalţi ai casei, care dormeau în altă parte a casei, eu însă eram plecat pe o altă lume. După mai multe momente de enervare, mama l-a liniştit puţin pe tata, amintindu-i că o fereastră se putea deschide, prin provocarea unor mişcări repetate de trepidaţie. A reuşit s-o deschidă, a escaladat-o şi a pătruns în camera unde mă aflam eu.

Bineînţeles că i-a deschis uşa mamei, care în acele momente a fost îngerul meu păzitor. Tata a început un interogatoriu ciudat, întrebându-mă de ce am lăsat cheia în broască, iar eu i-am răspuns că am dus cheia în Munţii Făgăraşului, pe vârful Moldoveanu, care are înălţimea de 2.458 de metri. Fiind nervos, a continuat cu aceeaşi întrebare, iar eu i-am răspuns în mod similar cu alta În acele momente a apărut pericolul (să fiu trezit din somn şi să fiu un pic „mângâiat". Noroc cu intervenţia mamei care i-a explicat că eu nu-i răspund la întrebările lui, ci că doar repet în neştire cele învăţate, aşa că este bine să mă lase în pace. Dimineaţa am aflat întreaga păţanie, cu amărăciunea şi caraghioslâcul ei, şi cu plimbarea părinţilor prin zonele înalte ale ţării. Până la urmă necazurile şi-au temperat asperităţile şi apele s-au liniştit. N-a mai supravieţuit decât aspectul de farsă şi caracterul hazliu al interogatoriului, care a făcut carieră domestică mai mult timp, eu suferind cu stoicism ironiile repetate ale familiei.

Acest episod l-am corelat ulterior cu hazul pe care o serie de colegi îl făceau pe seama mea în sensul că mă calificau mereu drept tocilar, afirmând că-mi fur din somn si învăţ până noaptea târziu. Doar astfel îşi explicau ei felul cum arătam eu la momentele dimineţii, cu faţa buhăită, cu ochii umflaţi şi de multe ori înroşiţi. Degeaba le explicam că nu este adevărat, că eu dorm normal, poate chiar prea mult, dar că am un somn profund, care se lăsa pe mine ca plumbul, mai ales la nivelul capului. Le-am explicat de nenumărate ori că dimineaţa când mă trezesc din somn parcă vin de pe altă lume, că nu văd limpede şi am senzaţia de cap greu şi amorţit, senzaţie care slăbeşte treptat, dar durează practic până spre prânz. Le-am mai spus că eu în fiecare dimineaţă mă spăl pe faţă cu apă rece, timp de câteva minute şi abia după aceia simt un pic de înviorare.

După un timp am renunţat la încercarea de a mă justifica, deoarece am observat că exerciţiul nu duce la nimic bun, ei continuând să rămână cu părerile lor. De fapt explicaţia succesului meu la învăţătură se datora, în principal, altui factor şi nu unui efort repetat în memorarea noţiunilor. Cu memoria nu stăteam prea bine, mai ales cu cea de scurtă durată, situaţie constatată de mine relativ timpuriu.

In asemenea circumstanţe ar fi fost, deci, firesc să repet cât mai mult o lecţie. Dar procedeul în sine nu mă satisfăcea, chiar mă enerva şi în aceste condiţii am fructificat din plin o învăţare mult mai rodnică, anume cea a strădaniei de a înţelege cât mai bine orice problemă care ni se

preda. Tendinţa aceasta se completa perfect şi cu curiozitatea afurisită ce mă stăpânea. Ca urmare, am priceput că trebuie să învăţ sistematic, să nu neglijez niciun capitol, pentru ca înţelegerea mea să se poată aşeza temeinic, în straturi concentrice, ca lemnul stejarului şi să se sprijine, în principal, pe însuşirea temeinică a noţiunilor esenţiale În plus, cred că am descoperit întâmplător o metodă eficientă, pe care am folosit-o apoi pe parcursul întregii mele vieţi. Drumul până la liceu dura aproximativ o jumătate de oră de mers pe jos, neavând la dispoziţie niciun mijloc de transport. De regulă, parcurgeam acest traseu singur. Neavând practic ce face în tot acest timp, am început să repet mental temele pe care le aveam pentru ziua respectivă. Exerciţiul mi s-a părut util şi am continuat ani şi ani de zile un fel de dialog cu mine însumi, prin care selectam şi valorificam doar răspunsurile mai importante.

Din zi în zi mi-am perfecţionat sistemul de lucru, ajungând la un moment dat după o repetiţie mai generală să subliniez în minte numai concluziile de bază. Cred că acesta a fost mecanismul raţional care mi-a promovat în timp capacitatea de a desprinde şi înlănţui esenţele lucrurilor învăţate, deşi exerciţiul respectiv, îl practicam la o oră matinală, deci când organismul meu nu lucra la parametrii doriţi.

Ceasul acesta cu mers molatec în orele dimineţii s-a constituit într-o coordonată esenţială a întregii mele vieţi. N-a fost ceva efemer sau de scurtă durată. Bioritmul meu era reglat astfel la modul definitiv şi definitoriu pentru toate acţiunile mele. Duminică, deci în singura zi liberă pe atunci, i i, un în stare să dorm până la prânz sau, cel puţin, să vegetez într-o stare de somnolenţă ademenitoare. Şi nu era o probă de trândăvie sau comoditate, deoarece am lucrat anterior, nu de puţine ori şi nu întotdeauna obligat, câte două zile şi nopţi, fără pauză, din cauza unor situaţii pedale de serviciu.

Mi-amintesc, de pildă, că în perioada cursurilor universitare, până către prânz, eu dormitam, manifestând vizibil o oarecare stare de somnolenţă. Nu numai văzul era înceţoşat, ci şi auzul; trăiam ca într-un clopot personal, într-o atmosferă vătuită, vorbele sau orice sunet din jur erau estompate, de parcă s-ar fi sfiit să-mi deranjeze starea de toropeală. Urmăream expunerile sau dezbaterile ca un semiautomat, la fel cum şi scriam şi-mi luam notiţe. Zâmbeam de multe ori când intervenea brusc şi brutal câte-o situaţie stridentă, care mă trezea din lumea mea capitonată, iar, uneori, chiar mă speriam, deoarece nu eram pregătit pentru ceva neaşteptat.

În orele de după masă şi, mai ales, în ceasurile serii ori ale nopţii, organismul meu dădea semen vizibile că iese la apelul vieţii şi-mi demonstra ce bine se respiră şi trăieşte la parametrii normali. Ba, de multe ori, parcă ar fi încercat să se recompenseze pentru unele necazuri provocate mai devreme şi intra într-o fază de acceleraţie, oferindu-mi exemple de performanţe superioare. Aşa, de pildă, lucrarea mea de

diplomă pentru susţinerea examenului de licenţă la Facultatea de Drept am redactat-o numai seara şi într-un timp record, fiind şi eu surprins de puţinătatea corecturilor făcute, după prima redactare. Din cauza acestui bioritm, nebăgat în seamă de mulţi oameni, acum la final de existenţă, pot mărturisi fără nicio rezervă, că viaţa mea a avut densitate şi valoare, generic vorbind, doar în partea a doua a zilei. Foarte rar şi numai în situaţii de mare oboseală, m-am culcat înainte de miezul nopţii, organismul impunându-şi stilul lui funcţional, care mi-a oferit atât bucurii cât şi insatisfacţii.

1.6. Alte bucurii ale copilăriei

Când eram toţi copiii acasă era o atmosferă de veselie nemaipomenită. Pe măsură ce au crescut şi cei mai mici, a sporit şi cota de participare a fiecăruia la realizarea unui climat de continuă veselie şi bucurie. In absenţa uneia dintre surorile mai mari, anume a Lenei care era mai arţăgoasă şi ursuză, toţi ceilalţi ne angajam cu entuziasm la reuşita spectacolului, care începea şi se dezvolta în fiecare seară în bucătăria mare a familiei. Aceasta se constituia într-o adevărată scenă de povestiri şi interpretări de roluri Îmi place să cred că la vârsta copilăriei fiecare ţânc are o teribilă capacitate de imitaţie, fiind în măsură să redea nuanţat, cu datele necesare şi semnificative, o serie de atitudini sau reacţii ale celor pe care-i cunosc sau întâlnesc. Acelaşi talent îl manifestă în povestirea sau redarea unor întâmplări, astfel încât poţi retrăi culoarea, farmecul sau ineditul unor situaţii. Adeseori rămâi surprins de anumite interpretări neaşteptate ale unor conduite ori evenimente când ei ajung să priceapă chiar şi esenţa acestora ori când le ironizează sau îngroaşă unele tuşe, reuşind să le transforme în fapte groteşti. Să te ferească Dumnezeu, de judecata copiilor care este aşa de spontană, dreaptă şi intolerantă încât a-i putea crede că doar ei vor reuşi să îndrepte lumea, poate chiar şi pe cei care-i nedreptăţesc.

In joaca noastră serală, după ce ne isprăveam lecţiile, testam cu plăcere, haz şi punctări personale la prezentarea a lot felul de personaje mai curioase de pe lumea asta: certăreţi, mincinoşi, cerşetori, oameni agresivi sau care făceau pe durii, lăudăroşi, proşti sau neajutoraţi în diverse feluri În familia noastră majoritatea eram vorbăreţi, clar că nu era prea greu să ne lansăm în asamblarea unor situaţii vesele, care erau punctate cu lungi izbucniri în râsete. Gălăgia noastră era interpretată uneori de către vecini ori alţii care treceau pe lângă casa noastră drept certuri, scandaluri, fapt cu totul neadevărat, care nici nu se potrivea cu tipul nostru de familie În realitate noi ţineam seama de autoritatea tatălui nostru, care trona de la distanţă, dar pricepeam bine şi capacitatea lui de înţelegere.şi toleranţă, care a permis dezvoltarea unei atmosfere de mare libertate în ceea ce priveşte comportamentul copiilor.

Într-o seară, de exemplu, fratele meu Ghiţă, care era cu trei ani mai mic decât mine, ne-a povestit cum el şi cu o ceată de copii de vârsta lui s-au amuzat pe seama vecinului Maniţiu. Acesta era cel mai înstărit om din zonă, se comporta ca atare, dar nu era totuşi un om arogant sau distant. Venise grăbit din oraş, a coborât repede din maşina lui „istorică" şi a intrat în curte. Ghiţă a intuit că nu va lipsi decât câteva minute şi va pleca din nou. Fără ca ceilalţi puşti să observe, s-a învârtit puţin pe lângă maşină, care avea capota motorului ridicată şi a schimbat poziţia unei piese.

Vecinul a apărut tot în mare viteză, s-a urcat la volan şi la scurt timp a început să vorbească singur şi să se enerveze, deoarece nu mai pornea motorul. A coborât agitat şi l-a întrebat pe puşti dacă au văzut vreun om care a umblat la autoturism. La răspunsul lor negativ s-a aplecat îndelung asupra motorului pentru a înţelege de ce nu mai funcţiona, deoarece cu câteva minute anterior acesta era în regulă. Dându-şi seama că a intervenit ceva neprevăzut a mers în casă, a dat un telefon şi în câteva minute a apărut un prieten cu maşina şi au plecat în oraş.

Mai târziu ne-a mărturisit că încă îi mai este frică de pedeapsă, deoarece vecinul a constatat ulterior modificarea făcută şi a bănuit că numai el era în stare de aşa ceva. L-a şi întrebat pe un ton autoritar de ce i-a făcut aşa o supărare. El a negat orice amestec. Se pare că dacă nu l-a convins, cel puţin l-a încurcat, astfel că acesta nu l-a mai reclamat tatălui nostru. Să-l fi văzut pe Ghiţă cum îl imita pe cel în cauză a-i fi crezut că, practic, a-i asistat la acea situaţie. Aşa de bine îi reproducea vocea, mişcările şi starea de mare nervozitate. Noi l-am certat şi i-am spus că nu trebuia să facă aşa ceva, că este o glumă proastă şi de neadmis. El ne-a răspuns simplu că n-a putut rezista imboldului de a-i face o demonstraţie, că prea se dădea mare.

De asemenea, era ferm convins că acesta va descoperi uşor modificarea operată de el şi că, deci, va putea pleca cu maşina. După mintea lui credea că a procedat bine, întrucât i-a obligat ca măcar câteva momente să se vadă şi în poziţia de om mic şi neajutorat.

Într-o altă seară le-am povestit celorlalţi, care nu participaseră la eveniment, o altă istorie de pomină din cartier. Nu-mi amintesc motivul ce ne-a determinat pe mine şi pe fratele meu, care avea vreo opt ani, să ne urcăm în podul casei. Desigur căutam ceva. Ajunşi acolo, ne-am învârtit câtva timp şi la un moment dat, absolut întâmplător, poate dintr-o simplă curiozitate, am ridicat capacul unei lăzi pântecoase, în care mama ţinea o mare cantitate de făină, aprovizionată din toamnă, pentru a asigura necesarul de pâine al familiei. Am constatat, cu mare surprindere că aceasta nu mai avea decât un strat subţire de faină pe fundul lăzii, în care se zbenguiau numeroşi şoareci, mari şi mici. Din instinct am lăsat repede capacul la loc. Miraţi nespus de aşa descoperire ne-am consultat ce să facem în situaţia apărută. Destul de repede ne-am formulat un plan de

acţiune. Ghiţă a coborât din pod a caute un mosor de aţă rezistentă, care reprezenta osatura planului nostru. După ce-a venit cu aţa, am stabilit să prindem cât mai mulţi şoareci şi să-i legăm de câte un picioruş, la o distanţă de circa zece centimetri unul de altul, zis şi făcut. Fratele meu s-a oferit să intre el în ladă, să-i prindă pe rând, iar eu să-i înşir pe aţă, ca pe păstăile de la sole la uscat. A motivat că nu-i este frică şi că intră peste ei aşa desculţ cum era. A început operaţiunea şi numărătoarea. La zece victime era să ne oprim, dar tentaţia de a continua era prea mare, iar marfa mai era destulă. Am încheiat recolta cu peste douăzeci de exemplare, desigur dintre cei mai mari. I-am pus într-un sac şi am coborât cu "recolta" în curte.

Acolo a început un spectacol deosebit în momentul când i-am scos din sac. Cum erau probabil speriaţi şi neavizaţi asupra viitorului, au început să alerge ca nişte bezmetici care încotro, de s-a produs o bulibăşeală ca de zile mari. Alergătura lor dezordonată, când în zigzag, când înainte-înapoi ne-a provocat o stare de râs fantastică, motiv care a determinat-o pe mama să-şi facă apariţia, pentru a înţelege rostul unei asemenea dezlănţuiri. Pentru a pune ordine în dezordinea creată am tras zdravăn de aţă şi i-am înşirat urgent în linie dreaptă, aliniaţi ca la armată. Apoi lăsam aţa liberă şi reîncepea circul anterior.

Când a văzut mama haita de şoareci a ţipat speriată, astfel că am crezut că i se va face rău. Ne-a cerut autoritar să încetăm şi se mira şi minuna de ce ne-a putut nouă treciDupă câteva minute de destrăbălare generală, i-am propus fratelui să ieşim cu haita în stradă şi să adunăm copiii ca la meting, neavând farmec suficient numai distracţia în doi. Odată ajunşi acolo, a început distracţia cu public, aşa încât nimeni nu mai reuşea să-şi stăpânească râsul: un râs sănătos, amestecat cu lacrimi. Au mai ieşit repede şi alţi copii, inclusiv adulţi, care nu pricepeau ce este cu hărmălaia apărută pe uliţă.

Când era mai în toi distracţia, a apărut şi o vecină de vis-â-vis. Aceasta a văzut defilarea plutonului de şoareci, a strigat odată din toţi plămânii - de s-au speriat şi bieţii actori - şi a căzut în fund, cu spatele lipit de zidul casei. După câteva momente a apărut şi soţul ei, care ne-a certat rău şi şi-a condus nevasta la pat, unde a zăcut „sănătoasă" vreo zece zile. După câteva momente de confuzie, am încercat noi să mai continuăm ostilităţile, dar, practic, atmosfera de veselie s-a destrămat, din cauza incidentului ivit Întreaga desfăşurare a spectacolului a fost punctată cu explicaţiile necesare, când de către mine, când de către Ghiţă, astfel că adunarea a fost bine lămurită. Cu toată vioiciunea şi ineditul povestirii n-am reuşit să-i mulţumim, pe deplin, drept dovadă că aproape toţi şi-au manifestat capriciul că au pierdut o asemenea distracţie. Dar pentru noi i Im, eroii de moment ai evenimentului, acesta a însemnat un lei de legitimare în faţa copiilor de pe stradă, care ne-au invidiat pentru inventivitate şi originalitate, recomandându-ne a realizăm o scenetă cu

titlul: „Noi doi şi ei douăzeci".

Lin alt subiect inedit, care ne-a captat tuturor atenţia a fost cel adus în discuţie de către sora mea Nuţa. Ea obţinuse de la colegele de clasă o poezioară anonimă care se evidenţia printr-un haz deosebit şi o inversare ciudată a mI naţiilor reale de viaţă. Am citit-o de mai multe ori excesiv şi tot de atâtea ori am răsplătit-o cu nişte cascade de râs, care se auto-alimentau.

Când credeam că acestea s-au isprăvit şi ne vom linişti, n nu dintre noi izbucnea iarăşi în râs şi antrena pe loc replica celorlalţi, acordându-se un nou cor de veselie necenzurată, specifică vârstei, când imboldul râsului era aproape de nestăpânit şi ne vizita pe rând, pentru a prelungi starea de bucurie În cinstea unor asemenea momente curate de veselie, transcriu mai jos textul acestui joc verbal, care poate I i servit în locul unor pastile anti stres.

Pe o stradă lungă-scurtă, Trece-un om mergând - venind Şi-n tăcerea lui profundă Se-auzea bolborosind.

Era vreme furtunoasă, Soarele lucea pe cer, Iară eu închis în casă Stam la umbra unui tei.
Şoarecele mânca prune Şi balena usturoi, Orbul tot ce vede spune; Un cal cânta din cimpoi.

Alt subiect al unor asemenea distracţii îl putea constitui şi o păţanie a vreunuia dintre noi ori chiar şi o scenă de familie. Odată ne-am amuzat - deşi nu era prea frumos din partea noastră - de o întâmplare firească şi nevinovată. Le-am povestit celorlalţi că în seara precedentă tata a fost nervos şi se mişca agitat prin bucătărie. După unele mişcări caracteristice căutării a ceva, dar fără rezultat imediat, am ghicit ce căuta el cu atâta înfrigurare şi m-a apucat râsul, reacţie nepotrivită momentului şi, bineînţeles, supărătoare. Drept dovadă că până şi tata a reuşit să se înfurie pe mine şi să-mi ceară explicaţii. I-am răspuns simplu şi direct că eu ştiu de ce este furios. Nevenindu-i să creadă o asemenea ispravă, mi-a adresat o cerere frontală şi autoritară. Atunci spune-mi ce caut! I-am răspuns că îşi caută ochelarii, explicaţie ce i-a mirat mult. Dar, totuşi, acesta nu este un motiv de râs. Aproape automat a dus mâna la ochi şi a avut revelaţia situaţiei caraghioase în care se afla, deoarece ochelarii se odihneau liniştiţi pe nasul lui important. S-a fâstâcit puţin şi cu un semn de recunoaştere a ironiei situaţiei m-a bătut părinteşte pe umăr (şi a gândit în sinea lui: domnule, păcătoasă mai este şi bătrâneţea asta!

Desigur că aceste distracţii de seară erau practicate, cu precădere, în

timpul sezonului rece, în restul anului întâlnirile fiind mai rare şi de mai scurtă durată. Or, perioada rece a anului ţinea în zona noastră aproape şase luni. Iernile erau adevărate şi relativ timpurii. La sfârşitul lunii noiembrie ne jucam în şi cu zăpadă. De Sfântul Nicolae ara iarnă grea, cu zăpadă şi geruri ca lumea. Când ieşeam din locuinţă - chiar şi numai până la W.C., care era în curte - trebuia să fim bine echipaţi. De exemplu, într-o zi am ieşit cu paltonul neîncheiat la nasturi şi până să-mi dau eu seama de realitate, m-am trezit izbit cu forţa de gardul din faţă. Am fost aruncat de tăria vântului, care mi-a transformat paltonul într-un fel de pânză de corabie. Am icnit odată cu stoicism şi am făcut, astfel, o nouă descoperire, utilă pentru comportamentul meu viitor.
Trebuie să amintesc aici bucuria deosebită ce-o trăiam cu toţii în perioada sărbătorilor de iarnă. Pe stradă circulau frecvent sănii trase de cai înfrigurați, care alergau ca nişte zmei pe covorul de un alb nesfârşit, întins în faţa lor ca pentru o primire oficială. Numeroşii clopoţei atârnaţi pe harnaşamentul lor se agitau în fel şi chip şi umpleau văzduhul cu clinchete. Mai ales după lăsarea întunericului, spectacolul căpăta splendoare şi adeseori un aer de poveste, lumina lămpilor ori cea a lunii înveşmânta totul în jur, se reflecta în zăpada proaspătă, pe chipurile copiilor, a celor din sanie sau în ochii cailor, care simţeau că peste ei se revărsa ceva miraculos şi le da forţă şi renume de eroi din poveste. De un farmec greu de exprimat erau ceasurile când ningea, când zborul leneş al fulgilor, al steluţelor albe dăruite de înalt locuitorilor pământului era acompaniat cu clinchetul clopoţeilor. Se părea, atunci, că sunetul lor era adresat şi se îndrepta spre roiurile de fulgi care le aşteptau impulsurile. Am privit vrăjit scene când unii fulgi se opreau din zbor, parcă pluteau orizontal, alţii o luau în sus parcă s-ar fi răzgândit să mai coboare, alţii se mişcau haotic ori în cerc, exprimând clar hotărârea lor, iar alţii - asemănători unor mici scântei - ardeau un pic şi apoi se stingeau. Am văzut desigur şi ninsori grele, cu fulgi mari, care se urmăreau de aproape unii pe alţii, se lansau fin şi molatec pe straturile cu semenii lor, aterizaţi mai devreme.

Frumuseţea unor ninsori bogate şi liniştite, care coboară din înaltul cerului cu aripi strălucitoare de lumină pufoasă şi stelară este un dar ceresc pentru ochii şi sufletul unui copil şi-l învăţa de mic să privească în sus, mereu spre lumină şi senin. Asemenea daruri nu pot fi cumpărate nici cu tot aurul din lume. Ele fericesc copiii planetei, transportându-i pentru moment într-o zonă a bucuriei sănătoase şi înaripate, în care simpla alergare ori alunecare, bătaia cu bulgări şi construirea sau decorarea unui om de zăpadă le îmbujorează obrajii şi sufletul şi-i pregătesc pentru chemările viitoare ale libertăţii, zburdălnicia fiind o faţetă luminoasă a acesteia.

Începând cu luna aprilie şi până pe la sfârşitul lunii octombrie, ne petreceam majoritatea timpului în aer liber, în curte, în grădină, pe

stradă, pe câmpiile din apropiere ori la lacul Bindea şi râul Cibin, fie pentru executarea unor activităţi cotidiene repartizate de către părinţi, fie pentru joacă. Mă refer încă la faza copilăriei - până pe la zece ani - moment în care eram destul de bine şi clar articulaţi la zona apropiată a casei părinteşti. Nu aveam timp să ne plictisim ori lenevim deoarece „chemările" şi tentaţiile veneau din toate părţile.

Astfel, un băiat din vecini, care aveau o mare şi frumoasă gospodărie, ne-a chemat să ne arate ceva special. Ne-a explicat că a găsit un şobolan mare în perimetrul grajdurilor, care s-a prins într-o cuşcă ce juca rolul de capcană. Era, într-adevăr, un exemplar deosebit, ce avea o rană mare şi sângerândă în zona ochiului drept, provocată de cuiul care-l străbătea tot capul şi avea punctul de inserţie imediat sub acel ochi. Ne-am tot minunat, uitându-ne la el. Nu pricepeam cum se mai putea mişca cu o asemenea plaga. Reuşise să-şi scoată afară din cuşca trei picioare cu ajutorul cărora putea să înainteze, trăgând şi aparatul după el. Pe toată distanţa parcursă (mai bine de douăzeci de metri) a rămas o dâră clară de sânge. Continua să sângereze şi după circa trei ore, cât timp am asistat noi la această scenă "păgână". Niciunul dintre noi nu a manifestat vreo urmă de milă şi nu am cerut să eliberăm victima, ceea ce însemna că toţi gândeam la fel, în sensul că era un animal de pradă şi trebuia să-şi primească pedeapsa. Ne-am plictisit la un moment dat şi am plecat spre alte orizonturi. Am aflat a doua zi că s-a mai zbătut şi a mai trăit încă vreo trei ore. Am văzut atunci un spectacol dur, chiar crud, care ne-a învederat ce înseamnă concret lupta pentru supravieţuire în lumea animală, aspect care ar putea fi transpus şi la om, comentăm noi ulterior.

Deoarece noi nu aveam baie, am improvizat o modalitate simplă de a realiza un înlocuitor pentru duş. Având o stropitoare mare, pe care o foloseam la udarea straturilor cu legume, ne-a venit o idee inspirată, care era uşor de pus în practică. Am stabilit că unul dintre copii să se urce pe un coteţ, cam la doi metri înălţime, iar altul, care era beneficiarul, să stea jos, la o distanţă potrivită şi să primească binecuvântarea apei, care curgea din stropitoare într-un mod apropiat de cel al unui duş adevărat. Observând ce bine ne serveam de această improvizaţie, părinţii ne-au permis joaca în continuare, iar noi ne amuzam copios de această reuşită, care, uneori aduna şi alţi copii din apropiere.

Dar fericirea pe care-o aşteptăm noi cu nerăbdare se referea la repetarea unei ploi repezite de vară, ivite uneori ca din senin, când soarele strălucea şi se amuza din cauza vreunui nor stingher, care îşi închipuia că-şi poate vărsa peste noi încărcătura lui răcoritoare. Timp de câteva minute, când eram pe fază, ne zbenguiam şi dănţuiam, înfăşuraţi binefăcător în suliţele de apă revărsate, care păreau a fi şi ele îmbrăcate într-o pojghiţă subţire de aur strălucitor. Noi ne bălăceam în raze şi fire de apă, iar săgeţile apoase se îmbăiau în soare, creându-se un spectacol excepţional, care ne umplea inimile cu lumină şi bucurie în acelaşi timp, şi

cerul, care era regizorul acestei opere.

La un moment dat am primit de la nişte prieteni ai familiei două perechi de porumbei deosebit de frumoşi, cărora le-am construit un locaş corespunzător, înălţat în partea frontală a podului bucătăriei de vară. Ne-am bucurat extrem de mult timp de vreo două săptămâni, când au dispărut, din motive doar de ei cunoscute. Probabil că noi nu am ştiut bine cum trebuia să ne comportam cu ei şi aceştia ne-au dat o lecţie.

Dezamăgirea noastră era extrem de mare şi era completată cu tot soiul de reproşuri reciproce, încercând să găsim vreun vinovat, care, de fapt, nici nu exista. Ca să ne mai ostoim supărarea, ne-am trezit ca din senin cu o idee, care ni s-a părut salvatoare. Cum în zonă circulau o sumedenie de porumbei, fratele meu Ghiţă a venit cu ideea să încercăm prinderea unora dintre ei cu ajutorul unui „chelteu", respectiv a unui coş mare din nuiele, care nu avea toarte în exterior. Am făcut planul de acţiune şi ne-am apucat de treabă. Puneam în faţa acestuia boabe de grâu pentru ademenire. Chelteul avea o parte ridicată de la sol, cu ajutorul unui băţ ce era legat cu o sfoară lungă care ajungea până în locul unde eram noi. Când porumbeii îşi făceau apariţia şi începeau să ciugulească boabele, la momentul potrivit trăgeam de sfoară, băţul cădea şi răsturna peste ei capcana gândită de către noi care era bine realizată pentru a ne atinge scopul. Doar că situaţia practic era mult mai complicată. Am stat la pândă ceasuri şi zile în şir. Unele situaţii bune le-am ratat, dar am reuşit totuşi să prindem şase porumbei. Pe aceştia i-am ţinut închişi, dar bine hrăniţi, timp de circa o lună de zile. O perioadă de vreo trei ani am avut numeroşi porumbei, cărora a trebuit să le construim noi culcuşuri. S-au obişnuit atât de mult cu noi iar, noi cu ei încât se plimbau zilnic printre noi, iar uneori aveau chef să participe la joaca noastră. Prin vioiciunea şi zborul lor ne-au încântat zilele, constituind jucăriile noastre vii, mai interesante decât cele mecanice sau de pluş, care ocoliseră, de regulă, casa noastră.

Simultan cu tovărăşia porumbeilor am avut şi o perioadă de vreo trei ani, când la iniţiativa tatălui nostru am procurat două perechi de iepuri. Şi i-am crescut cu blândeţe şi interes. Am construit la un moment dat un coteţ mare, supraetajat, deoarece am ajuns să avem treizeci - patruzeci de exemplare. Le aduceam zilnic hrana necesară, în principal iarbă culeasă de pe câmp. De mult ce i-am iubit, ne-am trezit după un anumit timp că mama a avut inspiraţia să ne pregătească nişte friptură de iepure. Am mâncat-o noi, cu oarecare supărare la început, dar mai târziu ne-am lămurit că era bună şi că operaţia aceasta chiar trebuia făcută din timp în timp, altfel riscând să suferim o adevărată invazie din partea acestor fiinţe iubăreţe.

Cu prilejul nenumăratelor escapade, făcute aproape zilnic în zona pârâului Rozbach, la îndemnul altor copii, am început să scotocim în scorburile subacvatice ale sălciilor şi să încercăm să prindem ţipari. La început ne-a fost ceva teamă, deoarece aceştia stăteau grupaţi câte zece

- douăzeci de exemplare şi la orice atingere neatentă, cel puţin unul dintre ei, reuşea să ne înţepe degetele, cu ajutorul unor ţepi mărunţi situaţi în zona capului. Dar ne-am calificat destul de repede, acţionam rapid şi hotărât şi reuşeam să prindem câte doi-trei ţipari deodată. Vânătoarea noastră nu urmărea aprovizionarea cu înlocuitori de peşte, ci constituia, mai mult, o distracţie în sine. Mi-amintesc că am avut ideea nefericită să aduc câţiva şi să-i pun în fântâna din grădină, unde îi urmăream cu interes, profitând de limpezimea apei. Tata s-a supărat rău şi mi-a reproşat că nu i-am cerut voie şi i-am stricat apa, pe care-o mai foloseam şi drept apă potabilă. Cam în acelaşi timp am trăit o altă experienţă hazlie, datorită unchiului meu, Micu, care s-a lăudat că ne arată o scenă tare, dacă-i aducem nişte ţipari. A doua zi am adus marfa şi el ne-a făcut demonstraţia. A pus să fiarbă apă într-un ibric, iar când aceasta a dat în clocot a luat ţiparul de coadă şi l-a lansat cu capul în apă. Acesta a scos un şuierat puternic dar scurt şi când l-a scos din apă am observat că era de o culoare roşu aprins şi rămăsese fără piele. Parcă s-ar fi decojit din cauza temperaturii ridicate, pielea rămânându-i în ibric. Pe parcurs am reuşit să mâncăm de câteva ori ţipari, mai ales prăjiţi. Nu ne-au plăcut deoarece carnea ni s-a părut a fi prea dulce.

Tot cu acest unchi am mai trăit o experienţă bizară. Omul era foarte sociabil şi deschis în relaţiile cu copiii, participând uneori şi la unele momente din joaca noastră. Era însă lăudăros şi încrezut, având impresia că le ştia pe toate Într-o zi, înainte de cea cunoscută a „Ignatului", ne-a anunţat că în dimineaţa următoare va tăia singur porcul, că nu are nevoie de niciun ajutor şi că ne invită să asistăm la întreaga operaţiune. Eram, fără îndoială, foarte curioşi să-l vedem în acţiune, cunoscând deja atunci că la aşa ceva participau şi ajutau mai mulţi oameni. Se pregătise unchiul cu cele necesare, în principal cu un plan senzaţional de a cărui reuşită nu se îndoia câtuşi de puţin. Piesa avea o desfăşurare în trei acte În primul l-am văzut postându-se în faţa porţii deschise a coteţului şi având în mână o sculă specială, cu o lamă lată şi ascuţită, numită teslă. Arăta marţial în aşteptarea porcului. Păcat că pe vremea aceea nu creşteau reporteri prin toate cartierele pentru ca vreunul dintre ei să-l fi imortalizat, tridimensional şi sculptural, asemenea unui mare conducător de oşti, cu sceptrul ridicat în văzduh. Tot în acest act trebuia să aibă loc şi ieşirea din coteţ a porcului; acesta era ademenit cu nişte boabe de porumb înşirate în faţa porţii şi continuând în curte. Nu ştiu dacă porcul avea absolvită facultatea presimţirii sau dacă n-a fost informat pe altă cale despre nenorocirea apărută la orizont. Fapt sigur este că acesta n-a vrut nicidecum să părăsească coteţul, situaţie care l-a obligat pe prestidigitator să-şi cheme în ajutor un băiat, care să lămurească vânatul asupra misiunii ce-i revenea.

Intrăm acum în actul al doilea. Cu o viteză deosebită, asemănătoare unei reacţii disperate, porcul a ţâşnit printre picioarele eroului, care s-a

dezechilibrat şi a căzut, neputându-şi onora victima cu lovitura de maestru pe care ne-o promisese. Speriat de moarte cum era, a început să alerge prin curte de jur împrejur, pregătindu-se pentru întâmpinarea actului trei.
Puţin şifonat de cele întâmplate, unchiul s-a ridicat repede şi a pornit hotărât în urmărirea inamicului. Nu-l ajutau însă suficient picioarele şi respiraţia, motiv pentru care nu întâlnea porcul decât odată la o tură a acestuia în jurul curţii, şi atunci izbea voiniceşte cu tesla pe unde nimerea. Ar fi vrut el să-l dea gata dintr-o lovitură aplicată la cap, însă socoteala din plan nu se potrivea deloc cu calităţile de atlet ale porcului. Dar nici nu accepta să se dea bătut. Ca urmare, îl lovea la nimereală, pe unde apuca, de regulă pe spate sau lateral şi nicidecum la cap. Sărmanul animal îşi accelera tot mai mult alergarea, odată ce a înţeles că nu este de glumă şi se afla prins într-o luptă de clasă marxistă, după principiul „care pe care". Noi, copiii, în calitate de observatori, ne-am dat seama de fragilitatea situaţiei şi am concis că trebuie să intervenim şi să-l ajutăm pe regizorul acestui teatru. Eu şi cu Sandy, fiind cei mai mari dintre asistenţi, am considerat ca cel mai bun ajutor ar consta în împiedicarea alergăturii sfidătoare a porcului. N-am stat mult în aşteptare şi ne-am hotărât să intervenim simultan pentru prinderea lui. Când s-a apropiat de noi am sărit copilăreşte, adică iute, l-am prins fiecare de câte un picior şi l-am trântit la pământ. Unchiul a simţit că a sosit momentul crucial, s-a apropiat şi l-a trosnit năprasnic în cap, astfel că acesta a intrat pentru moment într-o fază de inerţie. Unchiul a profitat de situaţie, încercând să-şi spele păcatele în faţa noastră şi l-a mai lovit de câteva ori, iniţial cu lama, iar, mai apoi, cu muchea, astfel că i-a făcut capul terci. Observând masacrul ce s-a produs şi din cauza noastră am dat drumul prizei de la picioare şi am lăsat porcul să se descurce singur. Era, însă, obosit şi terminat, astfel că a rămas la sol, ca un maldăr inert de carne.

Apreciind situaţia ivită, unchiul a afirmat victorios: „nu v-am spus că-l păcălesc singur, chiar dacă şi el m-a păcălit puţin." Mai departe s-a intrat pe procedura obişnuită de preparare a porcului, care este o chestiune strict tehnică şi interesantă. Am observat pe parcurs că tot învelişul de grăsime era grav vătămat, acesta având vreo douăzeci de lovituri pe toată suprafaţa lui, prezentând în locurile cu pricina zone mari de sângerare abundentă. N-am văzut niciodată până atunci şi nici după aceea o execuţie aşa de primitivă a unui animal.

Situaţia ne-a întristat mult, deoarece simţeam vag câte straturi de ură neînţeleasă se afla în inima unor oameni, care - ipocrit lucru - se mai cred şi miloşi şi credincioşi. Aşa am ajuns noi să ne explicăm raţional, dar mai ales sentimental, goana omului după hrană, care chiar dacă nu se reduce numai la disperare, înseamnă totuşi multă preocupare, obturată uneori de pauze în judecată şi simţire. Pe această cale ne apropiem, fără să ne dăm seama, de înţelegerea epocii istorice când oamenii erau canibali;

pasămite nu puteau fi altfel atunci.
Am mai avut ocazia să întâlnesc odată o scenă oarecum asemănătoare. La câteva luni după întâmplarea precedentă am mers în vizită la un amic. Pe strada lui era multă lume care privea un spectacol provocator. Cineva a tăiat un curcan mare şi puternic, având un festin în familie. Pasărea era decapitată şi se zbătea teribil. Probabil că eu am sosit la scurt timp după momentul execuţiei. Numai astfel încerc să-mi explic mirarea ce m-a cuprins când am văzut cum pasărea sărea în continuare pe drum, pe o distanţă foarte mare, de parcă nu mai era în stare să se oprească. La vederea şi trăirea zbuciumului acrobatic al păsării fără cap, aveam impresia ciudată că aceasta nu-şi dădea seama ca rămăsese fără cap. Ceea ce era mai greu de crezut era forţa demonstrată de către muribund, care, fie că a fost luat prin surprindere - cum se întâmpla de obicei - fie că nu era mulţumit de juriul ce l-a condamnat. Fapt este că atunci - aflat încă în clasa întâi a înţelegerii lumii - am priceput că viaţa nu este un simplu suflu de adiere a respiraţiei. Ea este o forţă răspândită în tot organismul şi nu numai în inimă şi cap, chiar dacă acestea se declară, de regulă, lideri sindicali ai vieţii. Forţa vieţii rezida în celule, în capilare. Până când ea nu este înfrântă acolo, la nivel de cartier şi familie, ea nu cedează şi este încă în măsură să-şi dezvăluie puterea. Fragilitatea vieţii este confirmată de ultimul ei suflu vital.
Am promis, la un moment dat, că voi reveni şi voi explica rolul ce l-a jucat în viaţa noastră, a copiilor, fiinţa care îi spuneam „domnişoara Sârbu". Era o doamnă înaltă şi slabă, cu o înfăţişare plăcută, cu aer şi prestanţă aristocratică. Nu cunosc nimic esenţial despre viaţa ei, fapt pe care îl regret profund, pentru că răspândea un aer de mister şi ar fi fost interesant să descifrez un asemenea „om-rebus". Ştiu doar că a trăit toată viaţa singură şi locuia pe strada Morilor, dincolo de piaţa Cibin, într-o casă drăguţ aranjată, situată la marginea unui pârâu. Era de o bunătate nemărginită şi ştia să se apropie şi strecoare în sufletul copilului pe cărările cele mai accesibile, ca şi când ar fi fost suflete perechi. Se cunoştea cu tatăl meu de mulţi ani, în nişte circumstanţe care nu-mi sunt cunoscute, probabil din mediul religios pe care-l frecventau. Era pensionară, avea vreo şaizeci de ani, se ţinea bine şi nu se plângea de probleme deosebite de sănătate. A rămas pentru mine şi astăzi un mister motivul pentru care s-a afiliat sufleteşte aşa de mult de familia noastră. Presupun că fiind singură, simţea şi ea nevoia de a participa din când în când la împărtăşirea reciprocă a sentimentelor cu o familie numeroasă, cu mulţi copii, care-şi acceptă cu demnitate statutul de oameni obişnuiţi şi trăia firesc atât bucuriile cât şi necazurile. Venea o dată la două-trei săptămâni, încărcată cu bunătăţile ce le putea procura între timp. De obicei ne aducea două-trei pachete cu unt, borcane cu dulceţuri bune, preparate de ea, precum şi unu-două borcane cu miere. Venea, de regulă, către seară şi asista la masa noastră, care în timpul verii se săvârşea în

curte, sub dud; aceasta se desfăşura într-o atmosferă de veselie şi bucurie, care se pare că o stimulau şi pe ea şi-i producea o stare de mulţumire şi împăcare.
Ne privea pe toţi în bloc sau pe fiecare în parte şi ne dădea de înţeles că se simte bine împreună cu noi, fiind convinsă că şi noi simţim aceeaşi satisfacţie şi o iubim. Mulţumirea ei era mereu egală, tinerească şi fără emfază, culegând direct recunoştinţa noastră din felul deschis în care-o priveam şi pofta cu care ne ospătam. Bucatele aduse de ea erau o raritate pentru familia noastră şi nu ne permiteam să le savurăm decât la mari ocazii. Untul îl consumam de obicei cu cartofi fierţi, tăind tacticos felii pufoase, pe care le decoram cu un strat subţire de unt. Pentru ea deliciul serii îl constituia momentul când mânuţele copiilor se îndreptau spre coşul cu pâine, luam fiecare câte o felie mare şi o preparam atent, mai întâi cu un strat de unt, iar apoi cu altul de miere. Mişcarea era aşa de vioaie, chiar grăbită, încât cred că-i era greu să ne urmărească pe toţi. Până să se lămurească cu acest fenomen de acceleraţie necunoscut ei, constată că toată echipa isprăvise runda întâi şi se pregătea să se minuneze în faţa ediţiei imediat următoare. La finalul asaltului, se încălzea cu razele de mulţumire izvorâte din ochii noştri şi pricepea ce mult bine ne-a făcut tuturor. Bănuiesc că reflexul acestor raze pe chipul ei demonstra cât de împăcată era, ca şi când şi-ar fi ghicit misiunea nobilă ce se asorta cu sufletul ei.

Mai adaug faptul că ne-a invitat acasă la ea, pe mine şi pe fratele meu, promiţându-ne că ne va pregăti o oală mare cu tăiţei cu lapte, mâncare despre care aflase că ne place. Când am ajuns în apropierea casei am adulmecat mirosul îmbietor. Ne-a umplut două farfurii mari şi nu înţelegea, după primele înghiţituri, de ce făceam grimase şi nu mai mâneam. Ne-a adăugat că pentru a face mai gustoasă mâncarea a pus şi mult zahăr. Atunci am înţeles noi cauza adevărată şi i-am spus că de aceea nu ne place, pentru că mama prepara laptele numai cu sare, iar noi ne-am obişnuit aşa. A fost puţin dezamăgită, dar ne-a spus că nu este nimic, că ne va pregăti altul, după reţeta mamei. La scurt timp ne-a chemat din nou şi ne-a ospătat pe cinste.

Ani de zile şi-a îndeplinit această misiune, mai ales în timpul războiului şi a secetei mistuitoare ce i-a umblat. Noi aşteptam cu nerăbdare zilele acestea de graţie, care ne luminau chipurile şi inocenţa Îi mulţumeam în fel şi chip, iar ea se simţea stânjenită şi ne făcea un semn uşor din mână, subliniindu-ne faptul că n-ar fi făcut nimic deosebit. Dar pentru noi icoana ei era asemănătoare cu a unui înger, coborât din cer pentru a ne aduce un coş plin de binecuvântări. Cred că nu sunt ipocrit dacă subliniez faptul că pentru noi bucuria era ţesută nu atât din darurile pe care ni le aducea - care erau nemaipomenite - ci, în mod deosebit din atmosfera de apropiere, înţelegere şi umanitate, care ne copleşea pe toţi prin răsuflarea ei. Dacă aş fi un pic răutăcios aş considera că ceea ce făcea ea nu era

doar un gest de sponsorizare sau ritual al unor acţiuni actuale de caritate, care au totuşi un anumit caracter de detaşare şi distanţare sufletească.

1.7. Copilăria şi războiul

Între timp, ţara noastră s-a angajat în cel de-al Doilea Război Mondial, de partea axei Berlin-Roma-Tokio. Câtva timp nu am resimţit prea mult impactul acestui eveniment nefast. Se simţea o oarecare îngreunare a condiţiilor generale de viaţă, aspect care-i privea mai mult pe părinţi, care se războiau zilnic, din ce în ce mai greu, să susţină familia la un nivel de minimă subzistenţă. Neavând altă posibilitate de rezolvare, părinţii s-au văzut nevoiţi să termine cursurile şcolii primare pentru cele două surori mai mari, Maria şi Elena, nevoite să se angajeze şi să lucreze mai mulţi ani la o fabrică de confecţii pentru armată. La 18 ani, Maria era mică de statură şi destul de firavă, deosebit de liniştită şi ascultătoare. Cealaltă, Elena, mai mică cu un an, era înaltă şi bine dezvoltată fizic. Era o fire aprigă, iute şi supărăcioasă, gata oricând să se impună sau să facă mai mult ce vrea ea. Oricum niciuna dintre ele nu era suficient de pregătită fizic pentru a rezista unui program de lucru imposibil, impus de cerinţele speciale de război.

La un moment dat, lucrau de dimineaţă de la şapte până seara la orele douăzeci şi trei, ajungând în timp la un grad de oboseală greu de suportat. Cum dormeam în aceeaşi cameră cu ele am urmărit şi înregistrat, cu milă, ba chiar cu durere, evoluţia din ce în ce mai nefericită a vieţii lor de serviciu. Dificultatea era sporită de faptul notabil că această fabrică se afla în cealaltă parte a oraşului, la o distantă de vreo patru kilometri de locuinţa noastră. Nu aveau mijloace de transport adecvate pentru a ajunge acolo, aşa încât erau obligate să parcurgă pe jos câte opt km zilnic. Rareori şi doar atunci când aveau mai mult timp la dispoziţie puteau lua un tramvai, care acoperea o porţiune de drum redusă, doar de doi km. Tramvaiul avea un traseu sinuos şi un mers împiedicat, pe o singură linie, astfel că tot la a doua staţie trebuia să aştepte sosirea celui care venea din sens invers.

Din cauza acestei situaţii speciale trebuiau să se scoale la cinci dimineaţa şi să se culce în jur de miezul nopţii, sosind acasă după orele unsprezece seara. Au rezistat ele câteva luni, dar inevitabilul s-a produs, în sensul că din cauza oboselii ajunseseră, la un moment dat, să renunţe la mâncarea de seară, ori la cea de dimineaţă, pentru a câştiga câteva minute de somn În fiecare dimineaţă, asistam la un adevărat spectacol, care mă uimea, dar mă şi întrista şi nu ştiam ce să mai cred. Tata era obligat să-şi folosească întreg arsenalul de convingere pentru a reuşi să le trezească din somn. Maria se trezea cu mare efort, îşi aduna restul puterilor şi se pregătea de plecare În schimb cealaltă, după ce o ridica tata în picioare se împleticea şi se trântea din nou în pat, fiind nevoie de

4-5 încercări repetate până dădea semne că poate să-şi menţină poziţia verticală. L-a început eram tentat să admit şi existenţa unui anume teatralism în aceste scene, dar mi-am schimbat repede părerea, deoarece pe feţele lor se puteau citi semnele unei slăbiciuni clare, ale unui refuz organic, dacă nu şi a unui tragism existenţial. Nota de disperare din ochii lor mi s-a întipărit adânc în amintirile copilăriei ca ceva neomenesc, ca expresie păgână a unei asupriri neînţelese şi nemeritate.

Cred că prin simbolismul lor deosebit aceste scene au constituit pentru mine una dintre primele faţete concrete ale războiului, despre care nu cunoşteam decât câteva aspecte teoretice - goale de conţinut şi nelămurită. Nu era suficient să ştiu că războiul este, un mare rău pentru oameni, că se ajunge până la producerea morţii în serie şi apariţia a numeroşi orfani sau oameni schilodiţi fizic şi psihic. Trebuia ca într-un anumit fel, necunoscut mie atunci, să pricep dimensiunea colosală a răului şi să-l simt cumva la modul concret şi personal. Copilăria respira sub semnul simţirii şi doar pe această bază acceptă sau respinge ceva. Şi a simţit ceva monstruos că războiul este imposibil de realizat pe căi obişnuite şi neînsemnate. Trebuie ca simţirea aceasta să fie tulburată profund de ceva aparte, care să zdruncine orice echilibru emoţional. Bănuiesc că un asemenea impact nu se poate înfăptui decât printr-un buchet de simţiri proprii cât mai impresionabile, care prin concentrarea lor şi otrava turnată în sufletul copilului, să-i poată arăta prăpastia răului.

Or la şcoală nu am învăţat ceva lămuritor în acest sens ci doar câteva generalităţi, care constituiau mai mult aspecte de suprafaţă, neangajate în plan sentimental şi, de multe ori cu caracter propagandistic şi deci părtinitor Înclin să cred că şi atunci, ca şi acum, şcoala nu reuşea să apropie suficient procesul de învăţământ de cerinţele vârstei psihologice a elevilor şi, ca urmare, aceasta considera că şi-a încheiat misiunea dacă toarnă în mintea copilului cât mai multe noţiuni. După judecata mea, cred că şcoala trebuie să reducă mult din volumul de cunoştinţe şi să realizeze o selecţie serioasă a acestora, astfel încât prin sistemul de învăţare să se formeze personalitatea copilului. Devine imperios necesar să se asigure informaţiile care cultivă interesele şi motivaţia, atitudinile şi aptitudinile fiecăruia În acelaşi timp, trebuie ca aceasta să dezvolte şi planul emoţional, cel subiectiv al viitorului cetăţean, care se raportează la viaţă, oameni şi evenimente, nu numai formal-informaţional ci şi emoţional şi moral, practic prin integralitatea resurselor şi reacţiilor sale specifice. Şcoala nu produce roboţi atotştiutori şi perfecţi într-un anumit domeniu, ci personalităţi în formare, cu nivel cât mai superior de cunoaştere, dar şi cu creativitate, sensibilitate şi capacitate de orientare în situaţii noi de viaţă, care nu sunt cuprinse, de regulă, în schemele teoretice învăţate. Bineînţeles că mă refer la rosturile generale ale şcolii şi nu al situaţiilor ulterioare, când se pot adăuga tot felul de sisteme de specializare şi perfecţionare, pe anumite direcţii.

Între copilărie şi război există o relaţie tare delicată. Se ştie că un copil se formează treptat în timp, în paşi mici, care se cumulează şi corelează şi, ca urmare, acesta intră şi cunoaşte viaţa normală ori se adaptează la ea cu unele plusuri sau neajunsuri; se păstrează mereu unele zone de cunoaştere, mişcare ori personalitate, care nu sunt suficient cizelate. Procesul acesta este delicat chiar şi atunci când ne referim la situaţii normale sau obişnuite de viaţă. Atunci care va fi impactul în situaţii aberante cum este războiul? Sigur că mult mai dur şi posibil cu consecinţe dăunătoare. Asupra acestei probleme voi reveni puţin mai departe, când voi prezenta diverse aspecte concrete al contactului meu cu unele faţete reale ale războiului. Consider că aceste împrejurări ciudate şi periculoase le-am trăit cu un aer de inocenţă şi nesăbuinţă din cauza neînţelegerii sensului grav al evenimentelor şi al vârstei necoapte când ele m-au surprins.

Desigur că în perioada copilăriei nu pot fi înţelese, decât teoretic şi limitat, o serie de evenimente politice. Pot fi, însă sesizate unele consecinţe ale acestora, mai ales atunci când ele produc efecte pe care le pot resimţi şi copiii în viaţa lor. Ce puteam eu să înţeleg despre Dictatul de la Viena, odată ce la acea vreme aveam doar opt ani? Şi totuşi am priceput schimbarea importantă intervenită, cel puţin sub două aspecte. Primul se referea la mutarea în oraşul nostru a echipei de fotbal Universitatea Cluj. Odată cu această modificare a început să vină la Sibiu şi să joace toate celelalte echipe mari din ţară. Or, terenul pe care se jucau aceste meciuri, la acea vreme, se afla foarte aproape de locuinţa noastră. Socotind în linie dreaptă, distanţa nu era mai mare de o sută de metri. Era suficient să traversăm grădina vecinului de vis-â-vis şi ajungeam la gardul lateral al stadionului. Interesul pentru aceste manifestări era mare şi, astfel, ne-a cuprins şi pe noi, puştimea zonei, care nu lipseam de la niciun match. Era, de exemplu, un fundaş, la Universitatea Cluj, pe nume Bretoteanu, care degaja mingea, aproape de fiecare dată, până în careul advers şi crea frecvent diverse situaţii de pericol pentru adversari.

Tot din cauza Dictatului de la Viena s-a mutat la Sibiu şi universitatea propriu zisă, care a rămas în oraş până la terminarea războiului. Or, prezenţa ei în oraş a creat posibilitatea de a ajunge studenţi mai mulţi tineri localnici. Desigur că pentru scurt timp a asigurat şi un alt standard cultural. Dar evenimentul major care a cauzat aceste schimbări a determinat şi o stare de mare îngrijorare în rândul adulţilor, discutându-se aprins despre iminenţa intrării ţării noastre în război. Or, atmosfera aceasta de tensiune şi discuţiile provocate de către ea au fost elemente percepute şi de către copii, care erau şi ei îngrijoraţi, mai ales că nu înţelegeau bine situaţia şi dimensiunea norilor apăruţi la orizont.

În circa un an de zile presimţirea s-a adeverit şi am devenit parte activă a unei mari grozăvii umane, pe planetă. Au fost introduse tot felul

de restricţii şi raţionalizări, care au influenţat şi viaţa copiilor. De exemplu, pentru a procura zahăr sau ulei trebuia să se stea lunar la cozi sănătoase, pentru a obţine raţia stabilită, în funcţie de numărul persoanelor din fiecare familie. Nu pot reproduce tot tabloul de rele instalate în viaţa noastră. Mi-amintesc un fapt cu totul particular. Nu ştiu cum s-a ajuns la această soluţie, probabil în baza unor zvonuri, dar eu şi cu fratele meu mergeam de trei ori pe săptămână la o unitate militară de lângă piaţa oraşului - cazarma 35 - unde primeam de la soldaţi câteva pâini. Aceştia erau foarte amabili cu noi, având în mod sigur şi acordul şefilor. De multe ori eram invitaţi să servim mâncare caldă la mesele mari aşezate pe platoul unităţii.
Am discutat mult cu tinerii militari, mai ales probleme legate de familiile noastre şi greutăţile ce le întâmpinam, atmosfera de înţelegere care ne-a surprins plăcut şi ne-a întărit moral. Cu unii dintre ei am ajuns la relaţii de prietenie de-a lungul numeroaselor noastre vizite. După intrarea ţării noastre în război şi sosirea nemţilor, aceştia au dezafectat terenul de fotbal şi pe toată suprafaţa lui au construit două şiruri de barăci mari, unde au depozitat numeroase camioane şi alte maşini de război, cantităţi mari de benzină, etc Într-o duminică, imediat după momentele înserării, când am intrat în camera de la stradă ne-am speriat rău de tot, deoarece geamurile erau de culoarea focului, observându-se nişte flăcări mari, adevărate vâlvătăi, care se contorsionau în fel şi chip. După clipele de panică de la început ne-am dat seama că era vorba de un foc mistuitor, declanşat la barăcile nemţilor, ce erau construite din lemn.
La domiciliu ne găseam doar jumătatea mică a familiei, patru puşti, dintre care eu eram cel mai mare. A trebuit să joc tare, să fac pe curajosul pentru a-i linişti în oarecare măsură pe cei mai mici. A rămas acasă Lidia şi mezina Cornelia. Eu şi cu Ghiţă ne-am repezit până la gardul stadionului, de unde am văzut un foc cumplit, parcă ieşit din minţi, care-şi răspândea limbile în toate direcţiile şi până la mare înălţime. Se pare că am ajuns acolo imediat după ce focul a început să se extindă, aşa că l-am putut vedea în toată desfăşurarea lui. Locul ales de noi pentru observare era undeva pe la mijlocul lungimii terenului, acolo unde erau hangarele cu camioane. Ne temeam în sinea noastră atât de evoluţia focului, care cuprindea cu viteză toate direcţiile, dar şi de valul de căldură insuportabilă ce se instalase şi la noi ca un brâu arzător. Ne mai temeam şi de nemţi, care mişunau cu zecile în apropierea noastră. Eram, însă, ocrotiţi de gard, iar ei erau într-o forfotă şi o stare de disperare de nedescris. Câţiva ofiţeri strigau la soldaţi să intre în foc şi să salveze echipamentul, în timp ce în apropierea lor se vedeau ieşind camioane cu prelată arzând şi soldaţi la volan În secundele acestea aprige, până mai puteau fi salvate unele bunuri am văzut cu ochii noştri cum apare şi se desenează pe chipul oamenilor teama şi disperarea. Cu feţele desfigurate, au mai intrat în hangare câţiva militari, care au ieşit cu maşinile învăluite

în foc. Unul, pe care l-am văzut chiar în faţa noastră, avea aprinse hainele de pe el şi părul şi gonea ca un apucat spre poarta de salvare. Zbierătele soldaţilor erau acoperite în bună parte de trosniturile materialului lemnos în combustie, iar focul continua să se înteţească secundă cu secundă.

Au sosit, în sfârşit, în diverse etape, o sumedenie de maşini de pompieri care au început lupta gratuită cu focul. Au mai sosit, pe parcursul nopţii, şi pompieri de la Mediaş şi alte oraşe din zonă. Dar ce puteau ei să facă în acele împrejurări păgâne? Focul s-a extins cu repeziciune şi la un moment dat a cuprins şi aripa unde se găseau butoaiele cu combustibili. Timp de două-trei minute, cel puţin aşa ni s-a părut nouă, aceste recipiente au explodat în serie, iar gurile de foc ţâşneau spre înalt cu şi mai mare forţă În câteva minute, focul a pus stăpânire pe tot cuprinsul vizibil al cerului. A cuprins şi injectat, de asemenea, privirile tuturor celor care au supravieţuit ori au participat la înşelătoarea luptă cu stihiile. Până dimineaţa focul a ars în suc propriu şi nu a putut fi stins. La lumina zilei terenul arăta cumplit, ne mai observându-se decât mormane de metal contorsionat şi un strat gros de cenuşă, pe întinderea căruia mai mocneau sau pulsau letargic mici zone încinse. Am aflat, tot atunci, că bubuitura puternică sesizată pe parcursul nopţii s-a referit probabil la lansarea din hangare a unei adevărate mingi de foc, care, de fapt, a fost o bilă mare de metal. Aceasta a fost găsită în exteriorul zonei şi se presupunea că ar fi fost aruncată acolo de către forţa exploziilor provocate de aprinderea benzinei.

În contextul situaţiilor contradictorii create de către război, îmi amintesc că au apărut o mulţime de caricaturi şi articole, în ziare sau broşuri speciale, care ironizau sau încercau să compromită armata sovietică şi, mai ales, ideologia comunistă. După ce BlitzKrieg-ul nu a mai dat roadele aşteptate, iar situaţia pe front s-a schimbat radical, a început să se vorbească tot mai mult despre pericolul unor bombardamente.

Ca urmare, ni s-a pretins ca fiecare familie să-şi construiască - după posibilităţi - tranşee de apărare antiaeriană. Aşa s-a făcut că eu şi cu fratele meu am săpat în gradină, zile în şir, şanţuri adânci şi în zigzag; ne-am adăpostit în acestea de câteva ori, când suna prealarma sau alarma aeriană.

La începutul semnalării noii ameninţări nu distingeam prea clar diferenţa dintre aceste două avertismente şi nici nu ne imaginam consecinţele concrete ale unui bombardament. Reţin că la sunetul sirenelor se strecura în sufleţelul nostru o teamă parşivă, care se infiltra mişeleşte în tot organismul, creând adevărate situaţii de panică Într-o zi m-a trimis mama la o mătuşă cu rugămintea de a ne da un kilogram de zahăr. Pe la jumătatea drumului de întoarcere, având punga respectivă în mână, a început să sune direct alarma. M-am speriat aşa de tare încât am luat-o la fugă şi nu m-am mai oprit până acasă. Ajuns acolo, ca într-un loc salvator, mama m-a întrebat de ce am adus doar atât de puţin zahăr. Abia

atunci am observat că, din cauza temerii şi a alergăturii, nu am mai rămas decât cu jumătate din cantitate, restul împrăştiindu-l pe drum, ca pe un impozit plătit zeului Marte.

Într-o dimineaţă din primăvara anului 1944, pe când ne aflam în curte, am auzit un huruit puternic şi necunoscut, care venea din înaltul cerului. Ne-am lămurit, pe parcurs, că nu pot fi decât foarte multe avioane, care zburau la mare înălţime şi spărgeau atmosfera liniştită a cerului. Pe măsură ce se apropiau se auzeau tot mai clar şi ameninţător, parcă călcau înaltul cu bocancii lor metalici. Odată cu îndepărtarea lor şi slăbirea ameninţării începea şi inima noastră să se liniştească, dezvăluind parcă o relaţie ascunsă existenţa între aceasta, metal şi zbor În ziua următoare am auzit că escadrilele morţii au fost în vizită pe Valea Prahovei, unde au lansat „săruturi" explozive pe zona petrolieră, provocând pagube foarte mari.

Oraşul nostru a scăpat de bombardamentele forţelor aliate. După câteva luni, imediat după încheierea Armistiţiului şi începerea colaborării cu Armata Roşie, am intrat şi noi pe o spirală mai aprinsă a ostilităţilor şi am plătit din nou tributul necesar. N-a fost însă prea mare necazul, în sensul că a avut loc doar un bombardament „cuminte" asupra gării. Dar grozăvia ameninţării acestora a planat ca o sabie de foc asupra capului Sibienilor, în primele trei săptămâni ale acestui nou început. Numeroase escadrile de „Stuckas-uri" şi „Messerschmitt-uri" au roit deasupra oraşului, la bunul lor plac, de câteva ori pe zi În pauza de circa zece zile dintre armistiţiu şi sosirea trupelor ruseşti am trăit câteva zile de groază. Disperarea ce a intervenit în rândul nemţilor i-a determinat la săvârşirea unor acte de cruzime de necrezut. Astfel, aproape zilnic, făceau raiduri aeriene nimicitoare asupra trenurilor ce veneau ori plecau din Sibiu. Două dintre acestea, care au avut loc în imediata apropiere a casei noastre, practic în fundul grădinii, le-am văzut în toată desfăşurarea lor şi m-am cutremurat. Avioanele coborau pe rând, unul după altul, deasupra acestor trenuri supraîncărcate, inclusiv cu zeci de oameni pe acoperişul vagoanelor, şi mitraliau în neştire. Oamenii erau dezarmaţi şi panicaţi, neavând nicio şansă de scăpare. Până să se oprească trenul, execuţia era încheiată În câteva secunde deja aveau loc scene de coşmar. Unii săreau din tren, din vagoane ori de pe acoperişul acestora, alţii se cuibăreau unii în alţii pentru a muri împreună, urlau ori se văicăreau în fel şi chip. Prin aer zburau segmente de corpuri sfârtecate, iar sângele curgea şuvoaie şi înroşea apocaliptic totul: trupuri, vagoane, ţipete şi atmosferă. După ce a încetat ploaia de gloanţe, spectacolul a devenit şi mai de nesuportat. M-am apropiat de gard şi tremurând a moarte priveam hipnotizat la trupul aflat la câţiva metri de locul blestemat unde mă aflam. Acesta se zbătea aidoma unei păsări decapitate, care-şi risipeşte sângele prin mişcări contorsionate, menite parcă a sfârşi mai repede chinul şi a pătrunde în liniştea necunoscută de dincolo. Durerea s-a întins ca un giulgiu al unei

înmormântări universale peste vacarmul creat în zonă. Cei puţini care au scăpat teferi din măcel au fugit îngroziţi, care încotro. La fel şi cei cu răni mai uşoare. Dar câmpia din jurul terasamentului căii ferate şi vagoanele trenului gemeau de durere şi răni. Vreo trei ore a durat ajutorarea răniţilor şi transporturilor la spitale. Aceste ceasuri de groază s-au implantat nemilos în creierul şi inima mea de copil. S-au fixat în mine, în memoria mea, ca un zid al plângerii, din care picurau mereu lacrimi de sânge, pentru ne uitarea ticăloşiei şi netrebniciei omeneşti.
Pe la începutul lunii septembrie 1944 şi-au făcut apariţia în oraş militarii sovietici. Cum locuinţa noastră era situată foarte aproape de şoseaua spre Mediaş, unde se forma un front nou împotriva nemţilor, ne-am trezit cu locuinţa rechiziţionată şi ocupată de aceştia. Am avut astfel în gazdă trei ofiţeri, inclusiv o femeie, şi patru ostaşi. Aceştia făceau parte dintr-o unitate de rezervă, care se pregătea să intre curând în luptă. Forfota mare era pe şoseaua amintită, unde zi şi noapte, fără încetare, mărşăluiau trupe spre front, însoţite de tancuri, camioane şi alte echipamente de război. Coloana aceasta în mişcare continuă s-a constituit repede în punctul de atracţie al puştimii din zonă, asupra căruia exercita o influenţă aproape hipnotică. Ea şi multe alte situaţii periculoase, pe care nici nu le bănuiam, mi-au umplut zilele cu diverse evenimente, făcându-ne să trăim experienţe neverosimile.

De dimineaţă până seara am însoţit cu fidelitate mersul forţat spre front al unui colos, care ne minuna prin desfăşurarea de forţe umane şi mecanice, fiecare cu necunoscutele şi noutăţile specifice. Eram două şiruri paralele. Pe şosea trupele cu încărcătura lor, iar, lateral la zece metri sau mai mult, după împrejurări, eram noi şiragul de puşti, răpuşi de curiozitate, care priveam cu nesaţ orice aspect nou observabil. După două zile, rândurile copiilor s-au subţiat serios, nemaisocotind în această însoţire simbolică decât două-trei grupuleţe răzleţite. Fie teama, fie intervenţia părinţilor putea explica această „dezertare", care îşi juca în continuare rolul de la o zi la alta.

În acele împrejurări, teama a devenit un judecător înţelept pentru mulţi, deoarece aveau loc multe evenimente neaşteptate. De exemplu, în prima zi de însoţire a trupelor am asistat de trei ori la sosirea unor escadrile de 15-20 de avioane nemţeşti, care făceau câte o singură coborâre asupra coloanei şi mitraliau tot ce întâlneau în cale. Trupa se oprea la auzul apropierii lor şi încerca să pună în stare de luptă tunurile sau alt armament antiaerian. Dar rezultatul era aproape nul. Se auzeau ţipete şi vaiete şi erau încărcaţi morţii sau răniţii în două-trei camioane, care părăseau convoiul În tot acest timp, când se apropiau avioanele, luam distanţă mai mare faţă de şosea, ascunzându-ne în culturile cu porumb. Reveneam şi priveam buimăciţi cum încercau să se apere şi cum îşi suportau şi pansau rănile. Scenele acestea de groază se repetau de la o incursiune la alta. Cred că din cauza repetării scenelor şi a absenţei

noutăţilor ne-am retras şi noi după trei-patru zile. Mai puţin din cauza temerii, care parcă se ascunsese în spatele nostru, considerându-se depăşită. Da, teama nu mai avea mare rol în acele circumstanţe. O învinsesem sau, cel puţin, o speriasem. Or, teama de până atunci, care se strecurase până în cele mai intime ţesuturi, obosise şi ea îşi aştepta în rezervă, momente mai prielnice pentru a reveni.

Noi tentaţii au apărut la domiciliu şi în imediata lui apropiere În afara militarilor cazaţi la noi, mulţi alţii îşi făcuseră apariţia în grădina învecinată. Aceasta era liberă de orice construcţie şi a fost aleasă ca loc pentru depozitarea unor camioane, inclusiv căruţe, încărcate cu armament şi muniţii, vodcă, ţigări şi alimente. Era forfotă mare şi la noi în curte deoarece căpitanul era comandantul celor aflaţi în zonă. Un soldat cu o faţă aspră şi privire dură, în vârstă de vreo 50 de ani, siberian ca origine, mi-a cerut să-i dau un pahar pentru a bea vodca. Eu ştiam că pentru băuturi tari se folosesc paharele mici, de 5o-loo de grame. Ca urmare, i-am adus un asemenea păhărel. Când m-a văzut cu el în mână, a izbucnit într-un râs sănătos din care nu se mai putea opri. Apoi a strigat la mine: „net haraşo" şi a făcut un semn negativ cu mâna. Menţionez că, noi copiii, învăţaserăm câteva cuvinte ruseşti, procurându-ne nişte broşuri, un fel de dicţionare, care au apărut atunci în zonă.

Dacă am văzut ca nu-i place „ruşinea" de păhărel, am căutat şi i-am adus unul mai mare, din cele folosite pentru vin. Scena s-a repetat aproape la fel, dar a fost însoţită de mai puţin haz. In situaţia creată eram încurcat şi i-am povestit mamei ce mi s-a întâmplat. M-a sfătuit să-i duc halba ce o aveam în pivniţă aşa am şi procedat. Siberianul mi-a zâmbit radios, m-a luat în braţe şi m-a ridicat în sus, pasămite în semn de deplină mulţumire. S-a dus apoi la căruţa cu vodcă, şi-a umplut halba şi a turnat conţinutul pe gât, cu două mici pauze. Apoi şi-a pus în ea apă şi a băut-o rapid, bătându-se satisfăcut cu palmele peste burtă În zilele următoare am constatat că siberianul era un om bun, de care ne-am speriat prea repede, probabil datorită figurii lui aspre. Ne-a spus că are acasă „hazaica" şi doi copii. Apoi, în seara următoare, ne-am dus cu el în grădină, unde a tras mai multe rachete, cu un pistol special, încercând în mod vizibil să ne ofere o bucurie. Treaba asta s-a dovedit a fi de mare interes pentru noi, deoarece erau nişte proiectile colorate, roşu sau verde, care o zbugheau în înălţime, iar, la coborâre se ramifică fiecare în câte şase stele, ce luminau cerul aproape ca ziua, surprinzându-ne prin frumuseţea spectacolului.

Timp de vreo zece zile am observat noi că ruşii nu acordau prea mare atenţie depozitului învecinat. Erau perioade de o oră sau două când practic nu mai era nimeni pe acolo Încurajaţi de o asemenea neglijenţă şi tentaţi foarte mult de minunile ce se găseau acolo, ne-am gândit să ne împroprietărim pentru câtva timp cu unele dintre ele. Cea mai mare atracţie, în acele momente au exercitat-o pistoalele pentru rachete, etc.

Ca atare, într-o ocazie aleasă de noi, am dat atacul şi am împrumutat o asemenea piesă, cu cartuşele cuvenite, pentru început o ladă. Mergeam apoi seara pe câmp şi produceam un adevărat spectacol de lumini, înconjuraţi fiind de o ceată de copii entuziasmaţi. Situaţia a durat vreo trei săptămâni, cu pauza de o zi sau două, până la plecarea militarilor din cartier. După plecarea lor, deoarece ne-au rămas numeroase cartuşe, însă nu mai aveam pistol, acesta fiind pus la loc, ne-am hotărât să le folosim altfel. Am preparat un foc în gradină, cu un anumit aranjament de cărămizi, care trebuia să fixeze cartuşele şi aşteptam cu nerăbdare zborul lor. Numai că noi nu am apreciat bine situaţia şi pe parcursul înteţirii focului cărămizile şi-au schimbat poziţia. Cartuşele de rachetă au căzut libere în foc şi au început să plece pe rând, la un interval inegal. Cum noi nu le-am numărat pe cele care au părăsit rampa de lansare, după o pauza mai lungă, am considerat că nu mai este niciuna în foc. Ne-am apropiat de acesta şi cu un băţ am sondat situaţia În acel moment, pe când ne aşteptam mai puţin, a izbucnit o rachetă, care i-a atins şi rănit nasul fratelui meu. Apoi s-a oprit în trunchiul dudului din grădina vecinei, unde a produs o arsură destul de mare. Ne-am bucurat când am constatat că rana era doar o uşoară zgârietură, dar ne-am lecuit definitiv de nesăbuinţa de a mai folosi o asemenea metodă.

Între timp, trupa noastră a găsit o găleată plină cu cartuşe pentru puşti Z.B. S-a ţinut un scurt colocviu şi am ajuns la concluzia că cea mai reuşită folosire a acestora ar fi seara, după ce se întunecă, pentru a spori efectul arderii prafului ce-l conţineau. Până să vină întunericul, am lucrat cu sârguinţă la scoaterea prafului din ele, pur şi simplu prin lovirea directă a tuburilor în zona lor mijlocie, evitând atingerea capselor În acelaşi timp, câţiva mai nerăbdători, printre care şi fratele meu, au iniţiat altă distracţie Încărcaţi cu vreo douăzeci de cartuşe au plecat în grădină, au căutat găuri în scândurile gardului şi au introdus în acestea câteva cartuşe. Apoi, cu o bucată de scândură care avea la un capăt bătut un cui, încercau să detoneze capsa, lovind scândura cu un ciocan. In final se producea explozia necesară, iar plumbul pleca liber, în orice direcţie se întâmpla, fără ca ei să aprecieze în prealabil periculozitatea unui asemenea exerciţiu.

Serbarea a început seara, când întreaga cantitate de pulbere era întinsă pe bordura trotuarului, pe o distanţă de peste 50 de metri. Cu oarecare emoţie am aprins pulberea. Flacăra a plecat veselă şi cu viteză, urmând un traseu neregulat, aproape ondulatoriu, până la capătul pârtiei. Lumina şi scânteia. De asemenea, producea un fel de fâsâit al arderii, rotunjind efectul bucuriei noastre. Cum eram sătui de critici din partea adulţilor, am ales bine momentul şi toată această tevatură s-a consumat numai în cinstea bucuriei nestăpânite a puştilor.

Pe la mijlocul lunii septembrie a acelui an „de început şi sfârşit de istorie", fiind o după amiază foarte frumoasă, tata a făcut imprudenţa că

s-a bărbierit în curte, sub dud. L-au văzut însă şi câţiva ruşi. Aceştia, observând dexteritatea cu care mânuia briciul, au crezut că ar fi „bărbier". La câteva minute după, când tata îşi strângea ustensilele, a apărut primul rus, care i-a cerut să-l radă. Resemnat şi înciudat pe propria lui neatenţie, tata l-a servit. A constatat însă că au mai apărut doi, apoi încă unul şi aşa mai departe, cu acelaşi scop. Aşa s-a făcut că tata a devenit bărbierul lor oficial timp de încă două săptămâni, până la plecarea lor din zonă.

In toată această perioadă, când „ne-am bucurat" de viaţa în devălmăşie cu ruşii, cele două surori ale mele, care aveau 20 şi 22 de ani au plecat de acasă şi au locuit la nişte cunoştinţe, într-o zonă care era liberă de „musafiri"Într-o duminecă la prânz au venit în vizită la noi. Lucrurile s-au desfăşurat normal, conform, planului şi fără complicaţii, până în momentul plecării. Atunci, la despărţire, în faţa porţii, una dintre ele a sărutat-o pe mama şi a îmbrăţişat-o mult, pronunţând şi „mama". Cuvântul, care în rusă are acelaşi înţeles, dar poate şi pe cel de incendiu, a provocat rapid o reacţie neaşteptată. Căpitanul care a cenzurat scena, a înţeles spontan situaţia şi s-a gândit să organizeze o petrecere în cinstea lor În câteva minute a început în curte o forfotă deosebită. Au apărut pe rând vreo zece mese, care au fost aşezate în forma literei U. Apoi au început să vină ofiţeri şi gradaţi ruşi din zonă şi, odată cu ei, mai mulţi soldaţi, care aduceau lăzi cu vin şi vodcă. A apărut şi un samsar cu o trăsură, care a adus şampanie, gustări şi prăjituri. Pe parcurs au sosit bineînţeles şi fripturile. Căpitanul s-a aşezat în fruntea mesei, având în imediata lui apropiere pe cele două surori.

Era vesel nevoie mare şi foarte curtenitor. Le-a servit şi îmbiat să bea nişte vodcă, în pahare mari. Mama şi-a dat seama că din momentul acela poate apărea nenorocirea, gândindu-se că fetele ei nu erau deloc învăţate cu băutura şi la insistenţele deosebite ale căpitanului putea apărea pericolul. Ne-a şoptit, mie şi lui Ghiţă, să ne strecurăm pe neobservate sub masă, în zona unde se aflau surorile. Ne-a cerut să încercăm să schimbăm paharele cu vodca cu altele similare cu apă, scop în care ne-a strecurat şi o cană cu apă. Surorile ne dădeau pe ascuns paharele cu băutură, pe care noi le înlocuiam repede, cu altele pregătite din timp. Din curiozitate am gustat şi noi puţină vodcă, împrejurare care a însemnat aşezarea unei umbre grele peste creieraş, care era cât pe ce să ne încurce misiunea.

A fost cum a fost până atunci mersul nostru înşelător printre cizmele ruşilor şi schimburi de pahare. După aceea parcă ni s-au îngreunat gândurile şi mişcările, dar noi trebuia să rămânem hotărâţi pe poziţie, pentru a salva onoarea familiei.

Am avut norocul că umbra ce ne învăluia pe noi avea deasupra noastră, la nivelul meselor, pe suratele ei mai mari, aşa încât orice încurcătură în mişcări nu mai era clar sesizată şi apreciată de către ruşi. Se întâlneau ciudat mâinile noastre de pui de români cu cizmele bravilor

ostaşi sovietici şi cu aburii tulburi de vodcă, fără naţie, care împrăştia în jur pacea sau zâzania. Trebuie să recunosc că am avut şi oleacă de noroc, deoarece distracţia s-a încheiat fără probleme deosebite, iar surorile au putut pleca la locul lor de refugiu. Lucrurile au intrat apoi în normal.

După câteva zile s-a mai liniştit şi cerul de deasupra noastră, în sensul că s-au rărit mult incursiunile aeriene. Am început şi noi echipele de cercetaşi neautorizaţi să explorăm zonele apropiate ale oraşului Într-o asemenea ocazie am descoperit pe câmp un avion nemţesc doborât. L-am studiat pe toate părţile şi la sugestia altor puşti nu am luat de la el decât bucăţi de geamuri, despre care înţelesesem că se aprind şi ard mai mult timp. Ca urmare, vreo câteva seri la rând, cartierul arăta seara ca şi când ar fi avut loc diverse manifestări cu torţe, fiecare dintre noi purtând în mână câte o faclă, pe care-o agitam în fel şi chip.

În zilele următoare ţinta noastră s-a mutat înspre Viile Sibiului, un deal situat în dreapta şoselei spre Mediaş, unde erau construite peste douăzeci de vile mari şi frumoase, care aparţineau fabricanţilor saşi din oraş. Aceştia, împreună cu tot personalul lor, s-au făcut nevăzuţi, desigur din motive de teamă. Am aflat deci că vilele au fost abandonate şi ne-am făcut un program zilnic de vizitare a acestora. Acolo am întâlnit o adevărată armată de puşti, care se vânturau prin zonă şi pătrundeau în interior ori în grădinile cu viţă de vie şi pomi fructiferi. Am vizitat şi noi, pe rând, aproape fiecare vilă, pentru a afla în ce condiţii locuiau cei bogaţi. Ne-am minunat nespus de mult la observarea luxului din interiorul lor: mobilă scumpă sculptată, oglinzi mari, care ne însoţeau în cercetările noastre, candelabre şi lampadare, biblioteci cu cărţi îmbrăcate în piele şi altele. In pivniţe se aflau etajere înalte pe toţi pereţii, pe care erau aşezate, ca la o expoziţie, sute şi sute de borcane cu compoturi şi dulceţuri, precum şi roţi de caşcaval, brânzeturi, salamuri, etc. Din care ne-am înfruptat şi noi. Nu am luat însă nimic altceva din aceste vile. Am auzit ulterior ca s-a făcut mare jaf cu acea ocazie. Probabil că şi unii copii şi-au însuşit nişte bunuri, dar în mod sigur, jaful a fost executat de către adulţi, care acţionau odată cu lăsarea întunericului, întreaga zonă fiind lipsită de orice control.

Mi-amintesc că am găsit în sertarele unei comode, nişte pere pergamute deosebit de arătoase şi gustoase. Erau aşezate cu grijă şi acoperite cu fulgi de gâscă. Am băgat mâinile prin acest strat şi când am atins perele, erau aşa de reci încât ne-am speriat, crezând că am dat din întâmplare peste nişte şerpi. Ne-am umplut rucsacurile cu pere şi am plecat spre casă. La un moment dat s-a auzit iarăşi zgomotul parşiv al apropierii unor avioane; aşa că am fost obligaţi să ne adăpostim urgent în culturile de porumb de la marginea şoselei. Acolo am dat peste un pluton de ostaşi români care păzeau un avion de-al nostru, rătăcit nu se ştie cum pe câmp. Soldaţii ne-au controlat în bagaje, şi au găsit perele. Erau săracii aşa de flămânzi încât toată agoniseala noastră a dispărut în câteva

minute. Ne-au lăudat marfa şi ne-au umplut sufletul cu mulţumiri. Apoi ne-au povestit că aşteaptă acolo noi ordine, deoarece nu au cum să se încumete să iasă în spaţiu deschis, fiind în mare inferioritate de forţe faţă de inamicul german.

De la alţi copii care se mişcau prin zonă am aflat că la limita din dreapta a vilelor se afla o casă de filme, care avea depozitul plin cu o mulţime de filme interesante. Se spunea că nici acesta nu este practic păzit, deoarece nu este decât un paznic şchiop, care mai tot timpul lipseşte. Ne-am dus şi noi acolo. Iniţial nu am găsit decât film îngust, din care, bineînţeles am luat şi noi câteva role. Ajunşi acasă ne-am uitat la acele pelicule toată ziulica, folosindu-ne de ajutorul unei lupe.

In seara respectivă a apărut şi „inventatorul" de care aveam nevoie. Cel mai mare dintre veri, Sandy, a venit cu o sticlă de bere, în care a introdus, prin înfăşurare, o mare cantitate de peliculă. A lăsat un capăt afară şi i-a dat foc. Am asistat atunci la o distracţie deosebită, în sensul că celuloidul a ars rapid şi a produs o mare presiune în interiorul sticlei. Prin gura acesteia a ţâşnit în sus, până la vreo 15 metri o dâră de foc năzdrăvană, ca o săgeată, care în primele momente a creat o adevărată stare de panică. După ce ne-am liniştit ne-am dat seama că descoperirea era bine venită. Mai multe seri la rând ieşeam cu intenţia de a o oferi unei surori. Cum nu ne-a spus, ieşeam pe stradă şi dădeam spectacol cu aruncătoarele noastre de flăcări.

Câteva zile după aceea am descoperit unde se găseau filmele adevărate, de 35 de mm. Am luat fiecare din echipa noastră câte 5-6 cutii metalice în care erau păstrate acestea. Pe drumul către casă, când am ajuns la intersecţia cu şoseaua Mediaş, ne-am oprit şi ne-am verificat captura. Am constatat cu tristeţe că nu aveam decât peliculă alb-negru, iar alt grup de copii cu care ne-am întâlnit avea doar film color. Am discutat cu ei şi am căzut de acord să facem un schimb, oferindu-i pentru una de-a lor câte două role alb-negru. După ce aceştia au plecat, noi continuam să realizăm împărţirea lor între noi. Din grabă şi neatenţie, vărul cel mai mic, Milu, a scăpat din mână rucsacul În momentul atingerii acestuia cu pământul, am auzit un fâsâit puternic, dar necunoscut şi înţeles. Instinctiv am strigat la ceilalţi să se adăpostească în şanţul şoselei. De îndată s-au auzit mai multe explozii succesive, cea mai puternică fiind prima. Am observat apoi două coloane de flăcări, înalte cât stâlpul de reţea electrică din apropiere. Le-am privit când se înălţau, iar când am coborât privirea la sol nu mai era nimic, deoarece peliculele care au luat foc se consumaseră urgent, adică toată averea noastră. Un alt ambalaj abandonat aproape la doi metri de locul exploziei era ars complet, nerămânând decât două fâşii înguste de material. Rucsacul era făcut scrum şi avea multe găuri mici, prin care au pătruns schijele.

Pe şosea se găsea o căruţă cu doi cai, care în momentul exploziei au sărit în sus şi nechezau de mama focului, din cauza sperieturii. Ne-am recules

cu greu şi după un timp am încercat să descifrăm taina ce s-a consumat. Am aflat atunci cu groază că varul meu Milu a găsit în nişte tufişuri un tub cilindric, vopsit jumătate roşu, jumătate alb, care avea la un capăt un inel metalic. De fapt, era o grenadă pe care o cunoşteam după formă. Lui i s-a părut a fi o jucărie frumoasă şi a luat-o cu intenţia de a o oferi unei surori. Cum nu ne-a spus nimic despre acest secret al lui, am fost luaţi prin surprindere de eveniment şi puşi într-o situaţie de mare pericol. Ne-am pipăit din nou fiecare şi am constatat ca am scăpat nevătămaţi, ceea ce reprezenta un mare noroc. Ne gândeam apoi, după ce ne-am descărcat de teamă, ce pericol ar fi fost dacă ajungea cu grenada acasă, unde se mai aflau încă şase persoane. Am avut cu toţii câte un înger păzitor, care ne-a ferit de o asemenea nenorocire.

Această ultimă întâmplare, prin nesocotinţa ei şi pericolul creat, a determinat o reuniune a celor două familii. Părinţii au discutat foarte serios situaţia şi au înţeles că la noi nu funcţionează nici măcar percepţia pentru periclitarea propriei vieţi. Ca urmare au luat măsuri severe de restricţionare a mişcării noastre, care era mult prea liberă, ca un fel de sărbătoare zilnică a libertăţii şi ne-au interzis practic aproape orice părăsire a zonei apropiate a locuinţei. Trebuia să raportăm totul, altfel riscând sancţiuni severe. Ne-am mai cuminţit şi noi, dar aş zice că nu atât din cauza acestor interdicţii, ci, mai de grabă, a liniştirii situaţiei din jur şi a absenţei tentaţiilor.

Înainte de a avea loc acest bilanţ riguros, aş dori să menţionez o altă împrejurare interesantă pentru noi care, de fapt, s-a consumat cu câteva zile anterior. A circulat zvonul că ruşii au „pescuit" în lacul Dumbrava folosind explozibil, că au creat pagube importante şi au pus în pericol toate vietăţile din apă. Cineva din personalul grădinii zoologice, care a sesizat ameninţarea şi a intuit o posibilă repetare a pescuitului în stil militar, a dat drumul la zăgazurile lacului.

Astfel a reuşit să salveze majoritatea peştilor rămaşi, aceştia migrând în şiragul de mici lacuri, care erau aşezate în terasă, în josul zonei. Din dorinţa de a vedea şi noi urmele jafului „marca Ivan", am făcut în grabă un drum până acolo. Situaţia nu era aşa de rea cum ne aşteptam. Am constatat că în zona lacurilor subiacente era o mulţime de oameni care pescuiau de zor şi-şi umpleau sarsanalele cu peşti. Am intrat şi noi în horă şi, la început, am încercat să prindem peştii cu mâna, lucru ce nu era foarte dificil, din cauza îngrămădirii lor, spaţiul ce-l aveau la dispoziţie fiind insuficient. Ne-a îndrumat cineva să ne improvizăm câte o undiţă. Am tăiat nişte crengi din copaci şi cu ajutorul unor fire de aţă albă obişnuită şi a unor cârlige primite ne-am pus pe prins peşte. Treaba era formidabil de simplă, în sensul că nici nu ajungea bine cârligul în apă şi era repede apucat, probabil din cauza lipsei hranei în noile lor aşezăminte În maximum o oră am umplut fiecare câte un rucsac şi ne-am întors acasă victorioşi. Am copleşit apoi atmosfera domestică cu o sumedenie de laude

bazându-ne, însă, pe ceva real, adică pe recolta bogată de peşte, care, mai degrabă, s-a răsturnat peste noi şi nu am putut-o evita, aşa de simplă a fost de fapt afacerea. Intr-o altă zi, după ce a plouat voiniceşte până la prânz, s-a făcut timp frumos În câteva ore apa a fost absorbită în pământ şi nu au mai rămas decât puţine şi mici pete de apă. Un grup de copii ne jucam un joc căruia îi spuneam „vânzătorul şi stofele".

Unul dintre copii stătea în mijlocul străzii şi arunca în ordine mingea celorlalţi cinci - şase, care erau aliniaţi în dreptul gardului. Cel căruia îi era adresată mingea, o prindea, o restituia servantului şi traversa în fugă strada, bătând cu palma în gard, dacă pe acest parcurs nu era atins de minge. Când mi-a venit mie rândul am fugit în zigzag şi am evitat lovirea. Din cauza grabei nu am fost atent la sosire şi am atins burlanul prin care se scurgea apa de pe acoperişul casei vecine. Acesta era construit din metal şi era îngropat în pământ În acel moment am simţit o durere scurtă, dar puternică. Pentru început nu am înţeles cauza acestei dureri ciudate şi am presupus că m-am lovit la cot, motiv pentru care am simţit acea furnicătură articulară. Mi-am amintit că am mai simţit ceva similar cu ceva timp mai înainte, când m-am lovit cu cotul de un grilaj. Dar parcă ceva îmi spunea că nu aceasta ar fi explicaţia reală. Am bănuit mai apoi că am fost curentat în momentul atingerii burlanului, împrejurare mai greu de admis. Fără a spune nimic celorlalţi, am vrut să-mi verific supoziţia. Ca urmare, m-am apropiat cu atenţie de locul cu pricina şi am atins uşor burlanul, doar cu vârful degetelor. Am simţit din nou zgâlţâitura provocată de curent. Odată lămurit asupra situaţiei, mi-a răsărit spontan un gând şugubăţ, pe care am încercat să-l pun în practică. Ne-am mai jucat vreo două - trei ture şi apoi le-am povestit celorlalţi ceva ce le-a trezit interesul. l-am întrebat dacă au văzut cablurile telefonice întinse pe casa vecinului, care erau instalate de câteva zile. Mi-au răspuns afirmativ În continuare i-am provocat şi mai tare, afirmând că pot asculta ce vorbesc ruşii la telefon, dacă pun o palmă la o ureche, iar cealaltă pe burlan. Unul care era mai mare ca noi cu 2 ani, era foarte ambiţios şi puternic, s-a oferit imediat să verifice. S-a proţăpit, sigur pe el, în poziţia indicată şi şi-a lipit întreaga palmă pe conductor În momentul imediat următor s-a întâmplat ceva care ne-a buimăcit pe toţi. Neluţu al nostru a fost aruncat cu mare forţă vreo doi metri, a căzut pe spate şi a rămas inert. Se învineţise la faţă, probabil din cauza curentării neaşteptat de puternice, deoarece era desculţ şi se nimerise cu picioarele într-o mică baltă. Eram cu toţii blocaţi şi dezorientaţi, neştiind cum să procedăm. Am verificat totuşi pulsul şi am constatat că era prezent, fapt care ne-a liniştit puţin. După câteva momente de panică şi-a revenit. A mai rămas puţin întins la sol şi apoi l-am ajutat să se ridice şi l-am condus până acasă. Am avut mare noroc că nu s-a terminat mai rău gluma încercată şi că părinţii lui nu s-au supărat prea tare, apreciind că băiatul lor era destul de bine când a ajuns acasă.

Tot în acea perioadă, fratele meu a observat că trecea pe partea cealaltă a străzii un adolescent, care era sas şi venea frecvent la o mătuşă. Acesta avea în mână o sticlă cu lapte. Tot acesta a venit, cu vreo lună de zile anterior, pe strada noastră, fiind însoţit de un soldat neamţ. Profitând de prezenţa acestuia, i-a tras fratelui meu câteva palme, pe care le-a ţinut minte mai mult timp. Din această cauză a aruncat spre el cu o piatră şi a nimerit în plin sticla respectivă, care s-a spart şi s-a vărsat tot laptele. Adolescentul s-a uitat surprins în jur dar n-a văzut pe nimeni, aşa că după câteva clipe de ezitare a plecat. Acest băiat a mai bătut şi alţi copii de pe strada noastră şi-a creat o atmosferă ostilă, care cerea punerea lui la punct, într-o variantă care s-o memoreze bine, spre neuitare am fi zis noi. Nu după mult timp a încetat războiul şi au apărut condiţiile necesare pentru pedepsirea lui. Aceasta s-a produs în nişte împrejurări speciale şi în prezenţa multora dintre cei „mângâiaţi" de către el. Era pe timpul în care întunericul îşi întindea tentaculele peste moliciunea căldurii de peste zi, când Fritz al nostru îşi făcea apariţia pe strada noastră, transportând cuminte două găleţi pline cu apă, luată de la robinetul din capătul străzii. Sistemul nostru de comunicare, creat spontan, dintr-o solidaritate firească a puştilor, a funcţionat urgent şi ne-a anunţat apariţia mult aşteptată. Am ieşit, aşa dar, în întâmpinarea lui. L-am oprit şi cu un ton marţial l-am avertizat să stea cu găleţile în mână pentru că aceasta era postura în care doream să-l judecăm, în calitate de profitor de pe urma războiului. Era judecata noastră naivă, dar dură, conform regulilor de război, pe care noi le percepuserăm într-un mod special Între timp, când „vinovatul" începuse să tremure - din cauza temerii şi a greutăţii găleţilor - fratele meu a venit cu sabia de cavalerie pe care o găsisem anterior, într-o înfundătură, unde fusese abandonată de către cineva.

I-am pus sabia în dreptul abdomenului, simulând faptul că am fi în stare să-l înţepăm cu ea. S-a speriat teribil, dar noi, belicoşi cum eram, i-am strigat să stea liniştit şi să nu pună găleţile jos. L-am ţinut în această tensiune câteva minute, timp în care i-am făcut cunoscute şi capetele de acuzare, referindu-ne la comportamentul lui agresiv anterior. Din cauza încordării n-a mai putut ţine bine găleţile, astfel că una i-a căzut În aceste împrejurări am considerat că l-am pedepsit suficient şi l-am lăsat să plece. Ulterior, timp de circa doi ani nu a mai avut curajul să treacă pe strada noastră, înţelegând ca i s-a anulat viza necesară. După aceea ne-am împăcat, deoarece şi-a cerut din nou scuze şi am observat că, totuşi, nu era un băiat rău. Astfel a luat sfârşit starea de beligeranţă dintre noi.

Motto: *Adolescenţa este vârsta când orice vârf poate fi cucerit, când visele şi misterele vieţii dau impresia că pot deveni uşor realităţi*

Capitolul 2 **Adolescenta**

2a. Chemările depărtărilor

Din mai până în octombrie, când era timpul mai cald, era sezonul nostru de mişcare şi de libertate. Tot ce era în jur, mai aproape sau mai departe, era spaţiul nostru care trebuia cercetat şi luat în posesie. Alături de casa noastră, exista o gradină cu tot felul de pomi fructiferi al căror proprietar era un cetăţean înstărit, ce locuia în centrul oraşului. Acesta venea acolo cu familia, odată la două săptămâni, în zilele de duminică.

Date fiind aceste circumstanţe, ne-a rugat să avem grijă de pomii lui fructiferi, care începeau cu cireşele şi continuau cu caisele, merele şi perele timpurii, iar mai târziu cu fructele de toamnă În fapt, eu şi cu fratele meu eram declaraţi administratorii acestui domeniu cu minunăţii. Fără îndoială că ne educam în paznici hotărâţi ori de câte ori cei pofticioşi din zonă erau amatori de târcoale, cu excepţia celor agreaţi de noi, împreună cu care vămuiam şi recepţionam toate sortimentele.

Ne reproşa omul că nu vrem să-l servim, iar noi motivam că nu putem acoperi tot timpul zilei, fiind ocupaţi cu şcoala, cu lecţiile sau alte treburi gospodăreşti. Ca urmare, când venea vremea culesului, aproape că nu se mai alegea cu nimic.

În unele perioade de pauză între fazele de pârguire ale fructelor, ne mai ocupam cu gustarea diverselor legume ce le cultiva, cum ar fi fasolea, ardeii, roşiile şi guliile, despre care am înţeles noi că au multe vitamine şi sunt bune a fi servite în stare de cruditate Îmi amintesc că am gustat nişte gulii foarte mici, care creşteau în răsadniţe şi urmau să fie sădite în pământ. Acestea erau fragede, dulci şi delicioase. Nu numai că le-am gustat, dar am tot dat iama prin ele până le-am terminat, provocând o mare supărare proprietarului. Vorbind despre fructe, trebuie să remarc şi un alt moment special Într-o duminică, am plecat cu tata într-un cătun apropiat de oraşul Cisnădioara, situat la poalele munţilor. Prietenul tatălui ne-a condus într-o grădină mare, plină cu cireşi, încărcaţi cu fructe mari, negre şi cărnoase, care aveau o prospeţime ce te invita la ospăţ. Mi-a spus să mănânc până mă satur, îndemn pe care l-am respectat. M-am urcat într-un cireş. Ajuns printre ramurile lui, mi-am dat seama că erau atâtea fructe încât imaginea anterioară era firavă faţă de realitate. M-am aşezat pe o creangă pe care n-am părăsit-o deloc, deoarece deasupra capului şi lateral poziţiei mele erau atâtea cireşe că nu-mi venea să-mi cred ochilor. După degustare necesară mi-am umplut gura de arome şi must şi m-am apucat serios de treabă, de parcă ar fi fost sfârşitul lumii. M-am săturat destul de repede, căci cireşele erau mari şi grele la stomac. I-am mulţumit gazdei şi i-am mărturisit că nu am mai văzut asemenea minunăţii de cireşe. M-a invitat să servesc şi nişte miere de albine pe care le creştea el. Aveam în faţă un blid de ceramică cu fund adânc, care era plin cu o miere ce strălucea a prospeţime. Mi-a plăcut mierea cu pâine de casă, dar nu am putut mânca decât puţină, din cauza încărcăturii de

cireşe. Gazda a insistat să mai servesc, iar eu n-am vrut s-o supăr, aşa că am mai mâncat câteva linguri În situaţia dată era normal să mi se facă rău de la stomac. A trebuit să ies afară şi „să dau cota" cum spuneam pe la noi. Starea aceasta de rău a continuat şi după ce am ajuns acasă. Timp de trei zile nu-mi puteam găsi locul şi aveam permanent o senzaţie de vomă. Aşa m-am lămurit eu încă o dată că omul nu este bine să poftească şi să mănânce prea mult, dacă nu vrea să se trezească cu nişte consecinţe tare neplăcute, vorba proverbului: „ce-i prea mult, nu-i sănătos".

Când era timpul bun pentru scăldat, ne adunam urgent un grup de 6-7 copii şi ne deplasam la lacul lui Binder, care era la o distanţă de doar un kilometru. Acolo întâlneam zeci de alţi copii zgomotoşi, care săreau de pe mal ori se zbenguiau în apa clară şi curată a lacului, ce era situat în plină câmpie. Deoarece apa era adâncă, având în unele zone chiar şi peste doi metri, era şi relativ rece. Din această cauză nu se aventurau în larg decât cei care ştiau bine să înoate. Dar erau mulţi şi aceştia, astfel că în mod frecvent se organizau întreceri interesante, care presupuneau traversarea dus şi întors a lacului. Tot acolo mergeam şi la pescuit, însă recolta nu era prea bună, aşa că şedinţele de pescuit se combinau cu diverse jocuri pe câmpul din jurul acestuia, inclusiv cu meciuri aprinse de foot-ball ori alergarea după fluturi, lăcuste sau şopârle. Prima dată când am încercat să prind o şopârlă, aceasta şi-a abandonat coada în mâna mea şi astfel mi-a scăpat. Iniţial m-am speriat puţin Îmi părea şi rău că am provocat şopârlei o atare pierdere. M-am liniştit mai apoi, când am aflat că nu suferea prea mult, deoarece acea specie avea resurse biologice deosebite, adică avea capacitatea de regenerare, deci îşi refăcea coada. Pe această cale am aflat un secret interesant al naturii, care mi-a stimulat apoi interesul pentru lectura unei cărţi de biologie, după care învăţa o soră mai mare.

Pe măsură ce creşteam, nu ne mai mulţumeam cu noutăţile ce ni le ofereau până atunci zonele apropiate casei noastre. Din grădină aveam zona de vedere deschisă până la mare depărtare, observând zilnic dealurile din jur şi, mai ales, lanţul munţilor Făgăraş, cu mari înălţimi şi multe necunoscute pentru noi. Tentaţia de a ajunge până acolo era mare, dar trebuia să mai aşteptăm puţin. Investigaţia noastră a continuat cu drumuri mai scurte, în direcţii pe care încă nu le-am parcurs cu pasul propriu. Astfel, într-o duminică am făcut o plimbare scurtă până în vârful dealului Guşteriţa, care vara nu prezenta mare interes deoarece versantul dinspre oraş era aproape golaş, având numai câteva pâlcuri de arbuşti. Era însă interesant spectacolul din vârful dealului, deoarece de acolo se putea observa bine tot oraşul, în toată desfăşurarea lui, până departe înspre Turnişor, spre pădurea Dumbrava ori spre oraşul Tălmaciu şi Valea Oltului. Mult mai frumos a fost în iarna următoare, când un grup mai mare de copii, dintre care vreo câţiva aveau schiuri, am urcat dealul şi am

coborât pe celălalt versant, unde se aflau pante bune pentru schiat. Cu acel prilej am reuşit şi eu să-mi încerc calităţile echilibristice cu nişte schiuri adevărate. Până atunci am făcut diverse încercări doar pe pante mici, puţin abrupte şi echipat cu diferite improvizaţii, realizate din placaj sau chiar din carton.

Or alunecarea pe zăpadă, cu schiuri adevărate, era cu lotul altceva. Viteza de coborâre era mare şi trebuia să ai ceva curaj ca să ataci o pantă mai serioasă. Mare curaj nu aveam eu, dar nici frică nu-mi era. Prietenul meu mi-a făcut instructajul necesar şi mi-a arătat o pantă mai lină, pe care ••m reuşit s-o parcurg fără probleme. Mi-a atras atenţia că în caz de dezechilibrare să mă trântesc într-o parte, să nu fac imprudenţa să cad pe spate. Zis şi făcut. Mi-am montat schiurile şi am pornit, bineînţeles stăpânit de o mare emoţie. Nu-mi venea să-mi cred ochilor, deoarece am parcurs vreo sută de metri şi nu am căzut. M-am dezechilibrat uşor de câteva ori, dar m-am redresat şi am ajuns cu bine la baza pantei. Am trăit atunci momente de o rară frumuseţe, în sensul că alunecarea pe zăpadă îţi dă o senzaţie de plutire, apropiată de cea a unui zbor, când vântul îţi biciuie viu obrazul, făcându-te pentru câteva clipe să-ţi uiţi temerile iniţiale. Am parcurs de mai multe ori acelaşi traseu, am căzut de mai multe ori şi tot de atâtea ori am creat aparenţa că aş fi învăţat să schiez. De acolo, ne-am dus la alte pante mai mari şi le-am încercat. M-am lămurit astfel că, în afara echilibrului, trebuie să înveţi modalitatea de a-ţi schimba câtuşi de puţin direcţia, executând „cristiane" pentru a evita anumite obstacole, treabă mai greu de realizat. După vreo patru ore de antrenament am fost încântat de progresele făcute şi încrezător în faptul că voi putea învăţa să schiez bine, după mai multe exerciţii. Acea duminică a rămas în amintirea mea ca o zi plină de aventură, farmec şi încredere. Păcat, însă, că viaţa nu mi-a mai oferit decât o dată şi tot întâmplător ocazia de a repeta minunata experienţă.

Intr-o după amiază au sosit la noi fraţii Micu şi ne-au invitat pe câmp, la un joc nou. Cel mai mare, Sandy, ne-a spus că a văzut isprava cu o zi mai înainte, la un alt grup de copii. De altfel, de la unul dintre aceştia a reuşit să-şi procure carbidul, substanţa necesară pentru reuşită. Ajunşi pe câmp, dincolo de linia ferată Sibiu-Copşa-Mică, acesta a scos dintr-o pungă o cutie metalică de un kilogram, din cele folosite la ambalarea conservelor, dar care avea un capac detaşabil şi o gaură executată în tabla de la fundul ei. Apoi a pus în cutie o bucăţică de carbid, a turnat peste el puţină apă, a apăsat capacul la loc şi apoi ne-a cerut să ne îndepărtăm de acel loc. După aceea a aprins un chibrit şi l-a aşezat în dreptul găurii. Rezultatul a fost o mică explozie, care a aruncat în sus capacul În continuare ne-a spus că este doar o primă încercare, care putea fi periculoasă dacă ar fi folosit mai mult carbid. Curioşi cum eram, l-am rugat să mai facă o încercare, cu mai multă substanţă. Bineînţeles că efectul a fost realizarea unei explozii mai puternice, care a determinat nu

numai zborul capacului, ci şi un salt al cutiei. Pe lângă mărirea dozei de carbid, a legat bine cutia, înfăşurând-o de mai multe ori. Ne-a explicat că procedând astfel, combustia substanţei va fi de mai lungă durată. Aşa a fost. Cum capacul cutiei nu mai putea ieşi din făgaşul lui, din cauza legării cu sârmă, am constatat că acea cutie a început să ţopăie, sărind de mai multe ori pe sol, moment după care a făcut o serioasă explozie, care a rupt nu numai sârma ci şi pereţii cutiei În timp am perfecţionat metoda, în sensul că am ales o cutie mare de 5 kilograme, am realizat legarea ei cât mai bine şi am aflat proporţia cea mai potrivită pentru producerea exploziei.

Dificultatea pentru noi consta în faptul că trebuia să înfăptuim procedura în clandestinitate şi cât mai departe de casă, pentru a nu da naştere unui scandal domestic.

Asemenea exerciţii războinice le combinam de multe ori cu un gen de aruncare a discului, dar a unuia special, mai mare, cu diametrul de aproximativ 30 centimetri, făcut din placaj. De fapt, era vorba de o parte exterioară a unui mosor de aţă, procurat de o cunoştinţă de la o fabrică textilă. Ne jucam, de regulă, în doi combatanţi, care aruncau discul de la unul la altul În raport cu forţa aruncării şi cu ritmul imprimat realizăm zboruri lungi, cu un anumit sonor vibratoriu, provocat de înşurubarea placajului în aer.

A sosit şi momentul să deschidem prima pagină a numeroaselor incursiuni făcute în dumbrava Sibiului, în atmosfera căreia aş fi fost dispus să trăiesc întreaga-mi viaţă. De la locuinţa noastră până acolo erau circa şase kilometri. Pe vremea aceea nu existau decât două modalităţi de ajungere. Fie pe jos, ceea ce era un pic cam greu, fie pe jos jumătate de drum şi apoi cu tramvaiul original al oraşului, până la destinaţie. Sigur că prima dată am făcut această vizită în dumbrava minunată împreună cu familia. Am vizitat mai întâi grădina zoologică nu prea bine amenajată. Pentru unul de vârsta mea, adică cam şase ani, majoritatea exponatelor erau noutăţi interesante, în sensul că am văzut pe viu diverse categorii de păsări sălbatice, inclusiv papagali neastâmpăraţi, coloraţi strident, după cum era şi vocea lor. Mi s-au părut de-a dreptul imperiali păunii care se mişcau înţepat, apropiat de pasul de defilare, parcă ar fi vrut să-şi expună cât mai vizibil coloritul lor de excepţie, rezultat al îmbinării inspirate a culorilor, cu dominante de verde şi albastru - violet. Fiind avizaţi de către părinţi, am aşteptat cu nerăbdare să prindem momentul când vreunul dintre ei îşi etala coada, în forma de evantai imperial, cu numeroase cercuri în care se adună, prin contrast, tot farmecul frumuseţii lor. De asemenea, am asistat la hrănirea pelicanilor, sorbind cu ochii mari deschişi, momentul când înghiţeau o sumedenie de peşti, cu o viteză remarcabilă, adunându-i iniţial ca într-o anticameră în pâlnia pântecoasă, aflată în partea de jos a ciocului lor enorm. Am mai văzut castori, vulpi, lupi şi urşi, în apropierea cărora nu am stăruit prea mult, nu din temere ci

din cauza mirosului, aproape de nesuportat. Am mai văzut cerbi şi căprioare, care m-au impresionat prin coroana lor de coarne ori prin delicateţea şi catifelarea privirii lor. Mai aveau într-o zonă separată câţiva mistreţi, care se porcăiau în noroi, arătându-şi cu ostentaţie colţii lor fioroşi. Dacă grădina zoologică era o zonă de mare interes, sub aspectul mulţimii informaţiilor noi ce ni le oferea, apoi dumbrava în sine, cu brazii şi stejarii ei seculari, era captivantă prin frumuseţea ei În mijlocul pădurii se afla un lac mare, cu apa limpede şi câteva bărci. Pe la orele înserării, unele bărci se pierdeau pe luciul apei, până departe spre maluri, unde se aflau nişte tufişuri care ocroteau de privirile curioase perechile de tineri ce vâsleau într-acolo şi se abandonau vocii sentimentelor. Lacul avea amenajat un ponton de lemn cu câteva bănci, unde vizitatorii se odihneau ori de unde puteau savura liniştea şi frumuseţea locului. La marginea pontonului era un stejar mare, înalt şi cu trunchiul foarte gros, despre care se spunea că avea peste trei sute de ani, marcând un punct de reper important în ceea ce priveşte durata acelor spaţii şi a locuitorilor acestora. Pentru noi copiii, lacul oferea şi o altă tentaţie specială, în sensul că era plin cu crapi mari, multe exemplare având lungimea între 3o-5o de centimetri, fapt ce le oferea o anumită spectaculozitate, atât sub aspectul evoluţiei lor individuale cal şi de grup. Imitând preocupările şi gesturile altor copii, care aflaseră vestea, am început să aruncăm în apă bucăţi de pâine, cu scopul de a „chema" peştii spre mal În câteva secunde se observa o zarvă mare în apă. Cei mari despicau apa cu spinarea lor robustă, pe toate direcţiile de apropiere, parcă vroiau să imite spiţele unei roţi mari în mişcare În jurul locului de aterizare a momelii se forma un cerc mare de luptători, toţi cu gurile mari deschise, care se agitau nespus, urcându-se unii peste alţii, cu îmbrânceli şi lovituri de coadă. Unii mai voinici ori mai în formă făceau salturi spectaculoase deasupra grămezii învolburate şi apucau cu siguranţă prada, lăsându-i pe ceilalţi cu gurile căscate. Morişca peştilor exercita un anume magnetism asupra privirilor noastre, astfel că nu ne mai venea să părăsim zona aceea de distracţie, care ne cucerea nu numai sufleteşte ci şi organic, simţind fiecare pulsaţii interioare şi nevoia de a da şi noi din mâini şi picioare şi, mai ales, din gură: „uite-l pe cutare ce salt a făcut!" sau „vedeţi că a venit unul şi mai mare! ".

La locul ostilităţilor a sosit, la un moment dat, un bărbat cu doi băieţi. Acesta ne-a spus că nu procedăm bine aruncând felii de pâine, pentru că acestea se înmoaie repede în apă, apoi se fărâmiţează şi devin o pradă uşoară pentru peşti. Ne-a cerut să fim atenţi la el, deoarece venise pregătit să stimuleze spectacolul respectiv. A scos pe rând mai multe chifle mari şi le-a aruncat în apă. Scenele anterioare s-au repetat, dar la o dimensiune mult mai mare. Chiflele erau rotunde, iar coaja lor groasă întârzia pătrunderea apei. Ca urmare, nici măcar câştigătorii dinainte nu mai reuşeau să apuce prada, care sălta din gură în gură, peste o ţesătură

bizară de zeci şi zeci de guri hrăpăreţe, creionând scene de un haz teribil. Aveai impresia că fiecare chiflă juca rolul unei mingi pe care delfini jucăuşi o împingeau la nesfârşit, prelungind spectacolul oferit cu generozitate unor inocenţi. Noi nu pricepeam că ei doar se joacă şi nu vor să servească ademenitoarele mingi. Oricum, spectacolul crapilor era unul de invidiat pentru că se strângeau în vâltoare numeroşi peşti, care mai de care mai îndârjiţi, care reuşeau într-un târziu să înhaţe prada. Am luat cu mine această amintire specială şi am ocrotit-o mult timp în memorie, fiind plăcut surprins când, după o vreme, îmi apărea în faţa ochilor reprezentarea vie şi pulsatilă a scenei. Parcă aceasta ar fi vrut să-mi spună că nu mai este nevoie să merg la faţa locului pentru a o retrăi, putând ea singură realiza acelaşi efect, întrucât nu este o simplă imitaţie, ci o realitate văzută în oglindă, desigur în cea a minţii şi simţirii.

Uite aşa poţi să ameţeşti de fericire când eşti copil!

Dar pădurea nu este frumoasă doar prin ceea ce se observă la suprafaţă. Ea este mult mai interesantă pe cuprinsul ei necuprins, atunci când o străbaţi cu piciorul, pe cărări ascunse şi adumbrite, când sufletul zbuciumat al omului descoperă liniştea în forma ei pură sau combinată doar cu şoapte de frunze, triluri de păsări şi murmur de izvoare. Iar popasurile făcute în poiene îmbracă omul în lumină şi culoare, în mirosuri şi sunete speciale, care ostoiesc inima şi-o învaţă să respire aerul curat al brazilor. Copiii, cu imaginaţia lor debordantă şi tendinţa vitală spre joc, găsesc şi în pădure locuri, prilejuri ori modalităţi de joacă, deoarece ei simt repede generozitatea acesteia şi preiau invitaţia ei de a se înfrupta din toate bucuriile ce le poate oferi. Se creează uşor o anumită dialogare cu pădurea, care poate îmbrăca chiar şi forma unei înfrăţiri binefăcătoare În cadrul acestui proces de joacă, copilul îi spune ceva pădurii, printr-un strigăt, iar aceasta îi răspunde surprinzător printr-o rezonanţă specială, care-i imită provocarea şi o transformă în ecou, uneori repetat de mai multe ori, până în depărtare, acolo unde este ascunsă caseta ei cu taine şi bijuterii. Ecoul pădurii este un prinos de splendoare şi admiraţie dăruit sufletului candid al copilăriei.

În vara următoare am plecat singuri la pădure, în formaţie completă, adică eu şi cu fratele meu Ghiţă şi cei trei veri Micu. Pe parcurs ne opream şi ne agăţam de toate noutăţile întâlnite in cale şi le comentam. Am ajuns în apropiere de grădina zoologică, cam la un kilometru distanţă, şi am observat un păun care era întins dincolo de un pârleaz, dând impresia că doarme. Cum pârâul nu era mai lat de un metru, l-am sărit şi am reuşit să-l prind. Sandy a strigat la mine să nu-i dau drumul pentru că putem să-i smulgem frumuseţea de coadă. Se pregătea să sară, când eu i-am făcut vânt şi l-am aruncat în sus. M-a surprins faptul că, deşi era greu, a zburat foarte bine în direcţia grădinii zoologice şi, astfel, l-am protejat de intenţiile rele ale grupului.

Ne-am zbenguit noi un timp pe la lac şi apoi ne-am plimbat prin zonă.

Unuia i-a venit ideea să traversăm partea din dreapta a pădurii, pentru a ne întoarce acasă pe un alt drum, respectiv să coborâm dealul pe la cascada Cibin, de la Turnişor. Când să ieşim din pădure, mai erau doar câţiva metri, am observat un miel care zăcea lângă un copac şi era legat de acesta. Când ne-am apropiat de el am constatat că era aproape mort. Mai respira puţin şi greoi şi avea botişorul încărcat cu ţărână, care-i pătrunsese până şi în gură. Scena ne-a impresionat foarte tare, intuind rapid că, dacă nu-l găseam la timp, probabil ar fi murit. Ne-am dat cu presupusul ce să facem şi am conchis că pentru a-l salva trebuie să-l luăm de-acolo şi să găsim repede nişte apă, deoarece bănuiam că este tare însetat şi înfometat, odată ce-a încercat să se hrănească cu pământ.

Ajunşi acasă, am povestit părinţilor întâmplarea, iar unchiul a hotărât să-l sacrifice, deoarece se chinuia mult şi cu toate îngrijirile noastre nu dădea semne să-şi revină. Cu acest prilej am constatat că avea pământ până şi în stomac, semn că sărmanul miel a fost abandonat acolo de mai multă vreme şi a încercat cu disperare să supravieţuiască.

O altă direcţie de mare interes pentru drumurile noastre înspre lume erau nenumăratele plimbări făcute pe jos, cu bicicleta, iar uneori, mai rar, cu trenul la băile Ocna Sibiului. Acolo se aflau trei lacuri amenajate pentru turişti. Apa era destul de sărată şi trebuia să evităm pericolul de a ne intra în gură sau în ochi, deoarece provoca neplăceri destul de mari. Ne amuza faptul că din cauza salinităţii apei puteai pluti minute în şir, fără a face nicio mişcare, pur şi simplu să stai cu mâinile întinse lateral şi să-ţi reglezi respiraţia la un anumit ritm. Ca urmare, făceam pariuri cine poate să se menţină la suprafaţă mai mult timp, în condiţiunile menţionate anterior. După câteva exerciţii făcute în acest mod am ajuns la adevărate performanţe, observând la ieşirea din apă că pielea de pe burtă, care rămânea expusă la soare mai mult timp, se bronzase serios şi contrasta la culoare cu restul corpului. Am înţeles că soarele străluceşte mai mult în apă şi dacă pielea mai este şi stropită cu apă sărată, din când în când, se realizează un efect mai puternic de bronzare.

După ce te obişnuiai cu apa sărată era mai uşor să suporţi şi momentele mai neplăcute, când din neatenţie ori prea mare zbenguială, mai înghiţeam câte o gură de

Saramură. Numai că după câteva ore de mişcare, la care sigur se adaugă şi drumul până acolo, ne răpunea câte o foame de zile mari. Cum noi aveam de mâncare doar ceva căreia nu era bine să-i facem publicitate, ne adunam cu toţii intr-o cabină, claie peste grămadă, şi începeam competiţia. Pe o băncuţă, scoteam o mămăligă sănătoasă, galbenă şi vârtoasă, iar alăturea de ea, pe o hârtie, o grămăjoară de zahăr tos. Pe rând sau după puteri, fiecare bucăţică de mămăligă era „botezată" cu firicele de zahăr şi apoi înfulecată cu o poftă parcă din ce în ce mai păgână. Mâneam serios deoarece în acea zi nu mai aveam când şi unde să ne mai „cinstim", iar drumul de întoarcere era mai păcătos decât cel de

venire.

Dar distracţia mai mare am descoperit-o ulterior, în afara băilor amenajate, pe nişte dealuri din apropiere, unde se aflau mai multe lacuri, unele chiar mai mari. Versantul dealului cel mare arăta ca şi când ar fi fost frământat de o mână cosmică uriaşă, care printre locurile destinate, prin proiect, aşezării lacurilor, avea urcuşuri şi coborâşuri întortocheate, movile şi moviloaie, toate înfăşurate într-o reţea de cărări pentru picior. Apa celui mai mare lac era foarte sărată. Era şi normal să fie aşa, deoarece pe pereţii malurilor erau şi se observau chiar şi cu ochiul liber, straturi groase de zăcăminte de sare. Acestui lac i se spunea, încă din timpuri imemoriale, „lacul fără fund" şi avea, bineînţeles, şi legenda lui. Se spunea că acolo, în împrejurări necunoscute, a căzut un car cu doi boi şi stăpânul lor, care s-au tot dus şi dus spre pântecul pământului şi nu au mai fost găsiţi niciodată.

În perioadele când ne săturam de baie, ne plimbam de la un lac la altul şi ne amestecam printre pâlcurile de vizitatori Într-o astfel de ocazie, toată suflarea din jurul acestui lac era în aşteptarea producerii unui spectacol deosebit. Un localnic în vârsta de 17 ani, care în loc de braţe, ce i-au fost amputate, mai avea doar două „cioturi" mici la articulaţiile umerilor, se pregătea să sară în lac, de la înălţime. Se urcase pe malul cel mai înalt, situat la circa zece metri de luciul apei şi a ţâşnit ca o săgeată, demonstrând pe parcursul zborului o mare siguranţă. Spre deliciul asistenţei a executat apoi o nouă săritură, câştigând aplauzele şi admiraţia tuturor.

În continuare, cu o naturaleţe deosebită, şi-a luat bicicleta, s-a urcat pe ea şi a plecat mult înainte, sprijinindu-se doar cu „menghinele" de la umeri, a început să străbată potecile înguste şi întortocheate din zonă, cu o viteză neverosimilă. Făcea pe parcurs tot felul de acrobaţii şi râdea cu poftă, ca şi când ar fi vrut să arate lumii că el a încălecat pe un cal năzdrăvan, pe care-l stăpâneşte uşor, depăşindu-şi cu nonşalanţă condiţia lui fizică. Nu numai copiii ci şi adulţii l-au urmărit cu interes şi oarecare teamă. Cei ce l-au mai văzut, afirmau că nu i se poate întâmpla nimic rău, deoarece are o siguranţă mare în mişcări şi din când în când îşi etalează măiestria în faţa turiştilor, pentru realizarea unui amuzament reciproc.

Într-o zi ne-am păcălit cu aprecierea vremii şi după câteva ore cu soare s-a înnourat de-a binelea. Nu erau însă semne de ploaie, aşa că am hotărât să mai zăbovim pe acolo. Ne-a venit ideea să dislocăm un bloc de sare din peretele malului şi să-l lansăm la apă pentru a verifica adâncimea, după aprecierea zgomotului produs în timpul rostogolirii acestuia. Deşi nu aveam niciun fel de unelte pregătite, ne-am folosit de degete şi beţe cu care am scrijelit pământul din jur. Apoi am găsit un băţ gros şi sănătos, pe care l-am folosit drept pârghie în încercarea noastră aprigă de a-l disloca şi a-l împinge spre apă. Treaba s-a dovedit a fi cu mult mai dificilă decât ne-am închipuit noi. Totuşi, până la urmă, fiind

adunate acolo multe furnici harnice şi perseverente, am reuşit să „convingem" blocul de sare să cedeze. Pe parcursul rostogolirii lui spre fundul lacului, acesta a produs un zgomot puternic, existând momente când bubuia prelungit, probabil atunci când întâlnea în cale straturi groase de sare, de care se ciocnea cu vrăjmăşie.

Un alt specific al familiei îl constituia faptul că de mai mult timp s-a instaurat obiceiul de a ne aproviziona cu ceaiuri, constituindu-ne rezerva necesară pentru iarnă. Un loc special în acest scop îl reprezentau florile de tei şi, mai ales, frunzele de afine. Pentru culegerea acestora, la timpul cuvenit, făceam unu-două drumuri la munte, în zona Cisnădioara. Ne pregăteam cu rucsacuri şi cele necesare petrecerii unei zile lungi necesitate de drumul până la munte, culegerea ceaiurilor şi drumul înapoi. Anterior am fost acolo de mai multe ori, împreună cu familia. Sosise şi vremea să realizam singuri această activitate, iar bucuria a căzut pe mine şi fratele meu. Când eram cu culesul aproape de final şi umplusem sarsanalele, am atins din greşeală un rucsac, care a început să fugă prin albia unui pârâu şi a ajuns până jos, la poalele muntelui. Am încercat să-l prind, dar m-am rostogolit şi eu după el, apărând pericolul să nu mă mai pot opri din cauza vitezei ce am luat-o. Am recuperat până la urma rucsacul, însă a trebuit s-o luăm de la capăt cu strânsul frunzelor, care s-au împrăştiat pe tot parcursul. Această întâmplare neprevăzută ne-a întârziat mult revenirea la domiciliu şi era firesc ca părinţii să fie îngrijoraţi. Noi eram totuşi bucuroşi că ne-am îndeplinit misiunea şi le-am povestit ce-am păţit. Mai bine nu le-am fi explicat păţania pentru că astfel le-am dat prilejul să se alarmeze, detectând situaţia de pericol în care ne-am aflat.

Pentru noi a contat, bineînţeles, nu atât reuşita operaţiunii, cât frumuseţea drumului parcurs şi, mai ales, libertatea de mişcare acolo sus pe versanţii munţilor, unde făceam tot felul de mici cascadorii printre copaci, bolovani şi stânci. Am găsit şi nişte tufişuri de coacăze coapte cu care ne-am ospătat din plin. Am hoinărit mult prin pădure şi printre povârnişuri pentru a putea strânge cantitatea de frunze necesară şi, bineînţeles că, ne-am delectat şi cu bobiţe de alune, care scăpaseră de asediul culegătorilor. Pentru cei de acasă nu am reuşit să adunăm decât circa un kilogram de afine, dar oricum s-au bucurat că ne-am gândit şi la ei. O zi petrecută în pădure, în aer şi mişcare, îţi creează o stare de bine şi încredere greu de exprimat, fiind ca o sărbătoare a libertăţii, care nu pretinde nicio pregătire specială. Există însă riscul ca o asemenea trăire să rămână sculptată în memorie şi să lanseze mai târziu chemări nedesluşite spre revenire şi înfruptare din frumuseţe.

2.2. Viaţa în vacante

Cursurile anului doi de liceu le-am încheiat mai devreme, imediat după

bombardamentele ce au avut loc în ţara noastră pe valea Prahovei, în primăvara anului 1944În acel an special, am avut o vacanţă de peste o jumătate de an. O parte dintre copii am plecat la ţară, la rudele părinţilor. Eu am fost repartizat în comuna Loamnaş, la o soră a mamei, iar două surori au ajuns la un frate de-al ei în comuna Alamor, locul ei de naştere. Aveam 12 ani şi era prima dată când am stat mult la ţară, fără să fiu însoţit de cineva din familie. Locuinţa mătuşii era destul de încăpătoare şi bine îngrijită, ea fiind o bună gospodină. Era văduvă şi avea un băiat - Ghiţă Grădinaru - care era mai mare decât mine cu şase ani. Acesta era înalt şi bine dezvoltat fizic, fiind considerat stâlpul familiei, responsabil cu multiplele activităţi necesare atât în gospodărie cât şi pe câmp, pentru lucratul pământului. Era firesc să intru sub aripa lui ocrotitoare şi să-l ajut după puterile mele, dar, mai ales după nepriceperea mea la diverse activităţi. Doamne, şi câte mai erau de făcut! Pentru unul care a crescut la oraş şi nu pricepeam bine cu ce se ocupă lumea satului a fost o adevărată răscoală interioară să constat că treburile se înlănţuiau de dimineaţa până seara şi păreau că nu se mai termină niciodată.

Bineînţeles că nu am fost angajat să lucrez în acord şi că am învăţat treptat să fac câte ceva. Am fost destul de bine înţeles de către vărul meu, care a observat repede ce nepriceput eram. De asemenea am fost bine protejat de către mătuşa, care mă învăluia cu bunătatea ei uneori chiar şi nemeritat. Eu încercam pe cât îmi stătea în putinţă să fiu util şi să-l ajut pe „Ghiţă" să răzbească cu treburile. Făceam curăţenie în grajd şi curte, mergeam uneori cu vacile la păşunat în pădure sau pe câmp şi culegeam verdeaţă pentru păsări şi pentru porci. Cam la atâtea se reducea spectrul de capacităţi personale. La restul lucrurilor priveam ca unul aterizat de pe alte meleaguri. Observam, pricepeam dar nu eram în stare să rezolv mai nimic.

La un moment dat am fost cu căruţa la un loc care trebuia arat şi greblat. Mi-a explicat vărul meu ce şi cum se mâna vitele puse în jug el ţinându-se tare de coarnele plugului. Degeaba striga el la vaci arătându-mi cum să procedez, în continuare striga la mine că nu sunt bun de nimic. Eu îi explicam că este greu să le întorc când ajungeam la marginea lotului deoarece terenul era în pantă accentuată Îmi răspundea că eu aş fi în „pantă" nu ele şi se aşeza pe un râs serios. Apoi iarăşi se enerva. Ţipa din nou, mai mult la mine decât la „joiane" cum le ziceam eu şi mă complimenta cu vorbe frumoase. Mă, şi dacă a-i fi bou tot a-i pricepe mai uşor cum să vorbeşti cu ele deoarece sunt blânde şi ascultătoare. Dar eşti tare neterminat şi nu pricepi ori nu vrei să le comanzi mai autoritar, ca să te asculte. Mă enervam şi eu şi îi răspundeam obraznic: „da' ce ai tu cu mine, comandă-i tu, că văd că te înţelegi bine cu ele". Atunci s-a supărat el că, de era rândul lui: „Ce mă, te dai mare? Ai ajuns să-mi vorbeşti mie şmechereşte?" Şi trosc, o lovitură măiastră cu biciul lui, care era renumit în comună. Acesta era lung de patru metri, gros şi avea o formă pătrată

fiind împletit din opt fire. Eu eram îmbrăcat cu pantaloni scurţi iar biciul lui s-a înfăşurat de câteva ori în jurul picioarelor, astfel că am simţit o durere afurisită. Mi-a pierit subit cheful de a mă lua şi eu de „nădragii" lui. Bineînţeles că m-a apucat plânsul şi am fugit în extrema cealaltă a terenului unde am stat mofluz vreo oră. Atunci a venit la mine şi s-a făcut că-şi cere scuze, încercând să ne împăcăm.
Am început amândoi să adunăm în grămezi mai mari rădăcinile de porumb care erau aşezate în cuiburi mici, de câte 4-5 bucăţi, pe toată lungimea lotului. M-am speriat şi am ţipat. A venit lângă mine şi mi-a spus să stau liniştit că nu este ceva de speriat. Probabil că vreun şarpe şi-a găsit acolo culcuşul a conchis el, situaţie care nu era însă de natură să mă liniştească, ci dimpotrivă Într-adevăr am descoperit un şarpe de cel mult un metru lungime. L-a luat ni mâna din zona ce am putea-o considera ca fiind cea a gatului şi l-a dus în mijlocul drumului, unde terenul era bine bătătorit. Acolo l-a lovit de câteva ori în cap, cu un fier de la jug, astfel că l-a strivit. Mi-a spus apoi că acesta nu va muri decât peste vreo trei ore, odată cu asfinţirea soarelui, chiar dacă, practic i-a zdrobit capul. Era normal că, în continuare, să revin încă de 4-5 ori la locul faptei pentru a mă convinge de adevărul acesta. Nu mi-a explicat şi motivul acestei situaţii care mi se părea a fi de-a dreptul miraculoasă, odată ce capul şarpelui a fost fizic desfiinţat.
După câteva luni, în timpul verii, am fost cu vărul meu la cosit otava. Am văzut şi eu atunci cum şi cât de greu se „bate" (ascute) coasa şi am urmărit siguranţa şi forţa cu care avansa în teren, iarba culcându-se liniştită la sol, odată cu fiecare trecere a lamei. Totul în jur era de un verde copleşitor, iar aerul se îmbibase cu mirosuri ademenitoare, care te învăluiau şi îmbiau la o stare de visare şi graţie. Cred că acesta a fost momentul meu de revelaţie, când am simţit prin toţi porii respiraţia adevărată a pământului. Din starea mea de reverie m-a trezit chemarea grăbită a vărului meu. Acesta observase ceva în iarba din faţa coasei şi voia să-mi arate şi mie curiozitatea, pe care el deja o cunoştea. Mi-a cerut să-l urmăresc cu atenţie. A făcut un pas înainte, s-a aplecat şi a luat ceva din iarbă. Apoi s-a întors spre mine şi zâmbea, parcă ar fi aşteptat să imortalizez scena în mână avea tot un şarpe Îl ţinea de coadă şi când încerca să-şi ridice capul îl mişca cu putere în lateral, manevră care-l făcea să renunţe la atac pentru câteva momente. Am observat că şarpele era puternic umflat pe o distanţă de circa zece cm. N-am înţeles de ce era aşa şi atunci mi-a explicat că probabil a mâncat ceva de curând şi nu a reuşit să mistuie vietatea înfulecată. Cam după zece minute de aşteptare, ţinut fiind în poziţia descrisă, şarpele a început să facă nişte mişcări curioase, de parcă şi-ar fi întors pielea pe dos. In final a dat drumul victimei ospăţului său, era o broască mare, care părea a fi încă vie. Era întreagă şi avea nişte ochi foarte mari. Singura diferenţă ce am remarcat-o era că nu mai avea piele şi întreaga ei carnaţie era rozalie. Vărul meu

mi-a explicat, după cum înţelegea el, că noi am surprins şarpele la scurt timp după ce înghiţise broasca, astfel, am descoperit printr-o întâmplare interesantă, un alt fapt pe care nu aveam cum să-l întâlnesc la oraş.

Pe parcursul perioadei de acomodare cu lumea satului am trecut şi prin unele probe mai aspre, care puteau lipsi din experienţa mea. Astfel, într-o zi, când am mers cu vitele la păşunat într-o pădure mare de salcâmi, m-am întâlnit cu o mulţime de alţi băieţi de vârsta mea şi mai mari, cu care am avut impresia, iniţial, că ne înţelegeam binişor. După câteva ceasuri de discuţii, nu ştiu ce nu le-a convenit în ceea ce mă priveşte, dar am observat că au început să şuşotească între ei. S-au apropiat apoi de mine cu un aer provocator, simţindu-se că au pus ceva la cale, fără nicio introducere mi-au propus să ne luam la trântă, şi anume eu cu unul ales dintre ei. Le-am spus că nu am chef de o asemenea ispravă şi că, de fapt, nici nu mă prea pricep la aşa ceva. Mi-au replicat că aşa este pe la ei, trebuie să cunoască cine este mai tare din grup şi că, altfel se impune să plec în altă parte. Eram destul de bine dezvoltat fizic la acea vârstă, nu eram fricos şi aveam încredere în forţele mele, aşa că am acceptat.

Toţi ceilalţi au făcut cerc în jurul meu şi mi-au propus un partener. Pe cât am putut, am evitat la început o angajare directă în luptă. La îndemnurile războinice ale cetei de puşti, la un moment dat m-am trezit că adversarul m-a prins bine cu braţele şi a încercat să mă trântească, punându-mi şi piedică. Am cerut să ne luptăm corect, fără folosirea unor astfel de procedee neloiale, doleanţă care a fost acceptată În continuare ne-am zvârcolit în fel şi chip, fiecare după inspiraţia lui de moment. Până la urmă am învins: rezultat surprinzător, care n-a convenit celorlalţi.

Consiliul ad-hoc creat la faţa locului a hotărât să mă mai lupt cu încă unul, motivând neconvingător că s-au grăbit şi nu şi-au ales bine omul care să-i reprezinte.

Eram obosit şi consideram că decizia nu este corectă. Dar, în situaţia creată, era mai bine ca tot eu să cedez, deoarece în privirile lor citeam limpede dorinţa de a mi se da o lecţie. M-am luptat, aşadar şi cu al doilea şi am învins din nou, chiar mai uşor decât mă aşteptam. Au venit cu propunerea să mai lupt cu unul, lucru pe care nu l-am mai acceptat. După câteva momente de ezitare, unul din grup a afirmat că după criteriile lor am câştigat şi, ca urmare, mă primesc în cercul lor, dar să nu-mi dau aere de orăşean, de „cocoş" (mândru) că atunci voi încasa o bătaie pe cinste. După această vamă plătită am fost tratat oarecum normal, de către marea lor majoritate. Mai existau câţiva mai ambiţioşi, care se uitau cu ciudă la mine şi căutau cu stăruinţă un nou prilej de gâlceavă.

După circa o lună de zile de la această ispravă, am rămas singur la domiciliul mătuşii, aceasta fiind plecată la câmp, împreună cu vărul meu. Aflându-se vestea s-au strâns repede câţiva puşti, vreo 5-6, cu care am pus la cale să ne jucăm de-a v-aţi-ascunselea, joc foarte potrivit în raport cu numeroasele locuri propice existente în curte şi gradină. După vreo trei

ore de joacă, combinate cu râsete şi unele inspiraţii reuşite, ne-am cam epuizat posibilităţile de ascundere, aşa că jocul dădea semene de lâncezeală. Pentru a încerca să aduc puţină prospeţime le-am propus tovarăşilor mei de joacă un lucru de necrezut pentru ei, în sensul că mă voi ascunde într-un loc unde nu mă vor găsi timp de un sfert de oră, chiar dacă mă vor căuta cu toţii. Au râs şi m-au făcut lăudăros. Numai că eu chiar îmi rezervasem un astfel de loc şi făcusem pregătirile necesare pentru reuşită. Au fost tare supăraţi când după expirarea termenului am ieşit din ascunzătoare şi, conform regulii, am dat semnalul de încheiere, prin strigăte şi bătăi repetate în locul stabilit. Se mirau în continuare de reuşita mea şi se întrebau cu voce tare care o fi fost nemaipomenitul meu loc de ascundere. Încet-încet, unul care observase ceva din pregătirea locului, şi-a dat seama unde m-am ascuns şi şi-a manifestat regretul că n-a fost mai atent în acţiunea de căutare. Le-a spus atunci şi celorlalţi: „măi, poate n-o să mă credeţi, dar ăsta s-a ascuns în fântână! Dar cum a avut un asemenea curaj prostesc, pentru că această fântână este adâncă de peste 20 de metri, este rece înăuntru şi nu ai de ce te ţine, ca să stai acolo atâta timp? "

Fiindcă unii continuau să se îndoiască de realitatea lucrurilor le-am confirmat şi eu supoziţia colegului de joacă. Unul mi-a zis că nu este adevărat pentru că el a trecut pe lângă fântâna şi a văzut că aceasta era acoperită cu un capac de lemn. Ca să nu mai discutăm degeaba i-am dus pe toţi la fântână şi le-am arătat pe viu cum am stat acolo. Mi-am sprijinit picioarele în nişte spaţii libere, care erau între primele burlane, iar cu mâinile m-am ţinut de lanţul găleţii, pe care o lăsasem anterior la apă. Capacul l-am tras cu mâna, lăsând doar o mică distanţă, după ce prin acea deschidere am intrat în fântână. Pe acesta l-am aşezat apoi în poziţie convenabilă, anterior începerii acestui joc. După alte câteva aprecieri pozitive, referitoare la curaj şi unele reproşuri privind nesăbuinţa mea gaşca s-a spart şi au plecat.

Ei, dar ceea ce a urmat după întoarcerea vărului meu acasă este mai bine să nu vă mai povestesc. A intrat furios în curte şi fără nicio explicaţie m-a „răsplătit" cu câteva lovituri sănătoase de bici, astfel că pe ambele picioare mi-au rămas urme clare ale felului cum acesta s-a înfăşurat pe ele, urme care au început să sângereze. M-a însemnat atunci cu nişte spirale, care au rămas săpate în roşu, chiar şi în profunzime, timp de aproape două săptămâni

Într-un fel s-a scuzat după aceea, afirmând că trebuia să mă cuminţească pentru că altfel nu se putea justifica în faţa părinţilor mei care i-au acordat toată încrederea. M-a avertizat că dacă voi mai face prostii mă va face „pachet" şi mă va trimite acasă. Câtva timp am fost temător şi deci ceva mai cuminte. Dar cât să dureze o stare de pocăinţă pentru un copil aflat în plină alergare pe culoarele libertăţii? Ce nu mai rămâneam singur în alte zile? Şi atunci nu apăreau alte oferte de la alţi

copii? De exemplu, era suficient să urcăm prin viţa de vie până la capătul grădinii şi acolo începea pădurea plină cu surprize, iar acestea erau proaspete şi neaşteptate. Deci nu erau ca cele destinate adulţilor, care sunt pregătite din timp şi îşi pierd o parte din caracterul de noutate. Singurul lucru cu care nu mă împăcăm acolo era faptul că pădurea era alcătuită în exclusivitate din salcâmi. Asta însemnă atenţie mare pentru picioarele noastre desculţe, deoarece solul era plin de crengi căzute, care se apărau straşnic, trimiţând la înaintare ţepii lor afurisit de ascuţiţi şi lungi. Cu cât ne feream noi mai atent, cu atât recoltam mai mulţi asemenea „terorişti". Dar asta era oricum treabă de şansă, pe care o promovam numai după terminarea incursiunii.

Pădurea era plină de nişte păsări asemănătoare ciorilor şi erau denumite „ţărci". Erau însă mai mici şi aveau o coada lungă şi lată care, probabil le ajuta nu numai la zbor ci şi la accentuarea glasului lor, aflat în total divorţ cu orice sunet articulat. Lansau în atmosferă un croncănit dogit şi repetat la nesfârşit, în zeci de nuanţe, corul lor agasant fiind destinat doar pentru supărarea auzului muzical şi sublinierea importanţei zborului lor în formaţie de escadrile agresive. Le imităm şi noi, încercând să stârnim ecoul pădurii şi, de ce nu, să le agasăm şi noi puţintel. Oricum nu intram cu ele în nu ştiu ce dialog, deoarece odată ce ne simţeau prezenţa îşi luau imediat zborul, oferindu-ne şi croncănitul lor de mulţumire.

Cum copacii nu erau prea groşi îi agitam, apucându-i şi legănându-i cu putere. De regulă realizam pe această cale rezultatul dorit. Adică, din cuiburi cădeau delicioasele lor ouă, care erau doar pe jumătatea celor de găina. Pe unele reuşeam să le prindem din zbor, iar, altele, căde au la sol. Dacă nu se spărgeau prea tare şi mai păstrau ceva conţinut acestea aveau aceiaşi soartă ca şi primele, adică le mâneam, fiind foarte bune chiar şi crude. Unul mai deştept dintre noi ne zicea că dacă sunt băute aşa nepreparate sunt foarte bune pentru ameliorarea vocii, secret aflat de la părinţi. Uneori nu reuşeam să păcălim ouăle din cuib şi atunci cădea bucuria pe vreunul dintre noi, care trebuia să se urce în salcâm. De regulă, acesta se legăna destul de tare şi nu
Puteai ajunge până la înălţimea cuibului, care era ancorat pe o creangă subţire din vârf În aceste cazuri aplicam o manevră simplă. Adică, agăţam creanga în cauză şi ne lăsăm către sol, astfel că, prin arcuirea ei, cei aflaţi jos puteau s-o prindă şi apoi gata treaba.

Intr-o după masă, după ce ne-am săturat de joacă, le-am povestit celor din grup că, pe înserate, în zona coteţelor păsărilor, îşi face apariţia un dihor dornic de o gustare, lucru aflat de la vărul meu. Ne-am hotărât pe loc să organizăm o pândă pentru a-l surprinde. După vreo oră de supraveghere, acesta a apărut chiar în apropierea mea. M-am lansat cu toată viteza în direcţia lui şi era gata-gata să-l capturez. Mi-a scăpat din priză deoarece în cădere nu l-am apucat bine de coada lui stufoasă.

Surpriza mare ce mi-a servit-o cu acest prilej a fost lansarea în urma lui a unei duhori puternice, care pentru moment aproape m-a anesteziat. Am râs cu toţii de isprava noastră şi astfel am mai aflat o minunăţie din evantaiul larg al glumelor posibile ale realităţii.

Într-o altă după masă de vară, la cererea vărului meu, am mers cu băiatul primarului să aducem de la herghelie doi cai ai acestuia. N-am fost prea încântat de propunere, dar nici nu doream să-mi supăr vărul despre care cunoşteam că-i face curte asiduă unei fete a aceluiaşi primar. A luat caii în primire, iar eu tot ezitam să încalec „mârţoaga" mea, deoarece nu am mai călărit anterior decât o singură dată şi-mi era o oarecare teamă. Cei doi tineri care întruneau herghelia au înţeles repede situaţia şi m-au ajutat să încalec minunea mea de cal. Nici nu m-am instalat bine la putere că aceştia au dat bidiviului două bice zdravene, astfel că a pornit ca din puşcă. Frumuseţea cursei începute a fost dată de două situaţii speciale. Prima consta în faptul că „armăsarul" meu parcă era cumpărat de la solduri, deoarece era costeliv şi avea şira spinării mult ieşită în relief. Această situaţie delicată mi-a creat probleme serioase „la fundeni", în absenţa şeii absolut necesare. Al doilea aspect, care era şi mai păgân, se referea la faptul că direcţia noastră de coborâre din vârful dealului, locul unde am fost declarat „călăreţ", era chiar perpendiculară pe numeroase şleauri, care formau şanţuri adânci ce cuprindeau întreaga suprafaţă a terenului. Erau nişte răni adânci provocate dealului de mersul repetat al hergheliei, timp de ani de zile, acolo fiind locul lor de păscut. Eu parcă eram o păpuşă de paie, aşezată din greşeală pe spinarea de ciment dinţat a calului. Săream curios, când pe crupa calului, când pe coama acestuia, prin mişcări dezarticulate şi neverosimile. Acestea au stârnit hohotul de râs al ştrengarilor care au „întors" ceasul defect dinăuntrul animalului. Acest râs enervant l-am auzit mult timp în urma mea. Poate că din cauza lui am reuşit, totuşi, să execut acea cursă de cascador, deoarece simţeam o notă clară de batjocură în vocea şi comentariile lor. Doar întâmplarea a făcut ca să nu cad deja după primii metri parcurşi. Pe distanţa de circa două sute de metri, cât era până la poalele dealului, am fost în poziţie clară de cădere de câteva zeci de ori, de fapt la fiecare salt peste un şanţ. Nu am nicio explicaţie valabilă pentru parcurgerea acestui traseu al groazei. Nu-mi amintesc bine decât ultimii zece metri ai parcursului, când ştiu că vedeam cât de aproape era salvarea mea şi nu-mi venea să cred că a fost posibil să nu cad până acolo. Exact în acel moment am căzut spectaculos şi dur, cu degetele înfipte în ţărână, de parcă a-şi fi vrut să reduc ceva din viteza aterizării.

În multe zile când ne aflam cu vitele la păscut, printre alte preocupări, vroiam să verificăm adevărul povestirilor lui Ion Creangă cu privire la existenţa pupezelor. Căutam cu toţii scorburile unde s-ar putea ascunde şi apoi le acopeream cu traistele în care ne luam mâncare Într-o zi s-a întâmplat minunea, pe jumătate doar, deoarece din neatenţia echipei

care executa pânda vânatului, acesta a profitat de un spaţiu care nu era bine acoperit şi a ţâşnit pe lângă noi ca o săgeată, lăsându-ne cu gura căscată. Dar mai specială decât toate a fost o întâlnire în stil spaniol. Ne zbenguiam pe o câmpie deschisă, vitele păscând liniştite, când în apropierea noastră s-a ivit, pe neaşteptate, un taur de toată frumuseţea, care sărea voiniceşte ba în stânga, ba în dreapta fără nicio regulă, şi se îndrepta hotărât spre grupul nostru. Ceilalţi copii mai văzuseră, chiar din apropiere, asemenea exemplare şi nu păreau prea speriaţi. Ba, dimpotrivă, parcă presimţind ceva, au început să se amuze ca la o comandă. Eu nu înţelegeam rostul unui asemenea comportament straniu, dar simţeam că mă cuprinde o teamă teribilă, care aproape îmi tăia respiraţia deoarece mi-am dat seama că taurul m-a ales pe mine drept ţinta. Copiii strigau cât îi ţinea gura: „fugi mă, că eşti îmbrăcat cu cămaşă roşie şi ai înfuriat taurul!" Nu mai era de glumă pentru că acesta se apropia vertiginos de mine. Am fugit disperat vreo douăzeci de metri până am ajuns într-o zonă terminală, în apropiere de o surpătură mare şi verticală a pământului nisipos din zonă. M-am întors puţin şi m-am uitat cu temere în urmă, de unde auzeam tot mai clar tropotul belicos al taurului. Momentul acela mi-a produs o panică totală, deoarece urmăritorul era chiar în faţa mea şi se pregătea să-mi încerce rezistenţa. M-am răsucit un pic şi, mai departe, n-am mai simţit decât o cădere liberă în gol, care parcă nu se mai termina. Peretele era abrupt şi înalt. Era acoperit cu salcâmi, care au crescut lateral şi au jucat pentru mine rolul de amortizor, de frână, în calea coborâşului meu nenorocit. Am ajuns până la urmă la poalele surpăturii şi nu-mi venea să cred că am rămas întreg. Uitându-mă în sus, am văzut la înălţime imaginea taurului, proiectată pe cenuşiul înserării ca o umbră uriaşă şi încă ameninţătoare.

Mi-am învins destul de repede frica, ce cred că a mai obosit şi ea pe parcursul căderii şi şi-a pierdut o parte din zdrenţele ce ne-au mai rămas după agăţarea de ţepii salcâmilor ce au îmbrâncit-o, ca şi pe mine. Mai degrabă cred că frica a fost învinsă de durerea aprigă ce o simţeam în tot corpul. Mă dureau în mod deosebit spatele şi capul, părţi care, se pare, au fost încercate mai rău în coborârea mea forţată. M-am mişcat cu grijă şi am constatat că mă pot ridica în picioare, situaţie care mi-a redat speranţa că am scăpat „ieftin" dintr-o astfel de încercare. Era însă un chin aproape de nesuportat când am încercat să păşesc, deoarece tot corpul era însângerat din cauza sutelor de ţepi tari, ascuţiţi şi afurisiţi, care mi-au pătruns prin piele. Purtam asemenea „mesageri" ai durerii ca un fel de răsplată pentru numeroasele năzbâtii făcute mai înainte şi nu toate recompensate. Acum trăiam un ceas de bilanţ, care a chemat la apel şi la plată toate relele mele anterioare.

Timp de o săptămână am suportat cu stoicism ore şi ore de tratament special din partea mătuşii mele În acea seară, la lumina lămpii, a căutat, a găsit şi scos ţepi după ţepi, cu ajutorul unui ac mare, făcându-mi bucurie

după bucurie şi văitându-se în acelaşi timp cu mine. „Vai, nepoate, dar eu n-am mai văzut aşa ceva şi mi-e tare milă de tine. Ţi-am găsit mulţi spini şi pe faţă şi în pielea capului, cred că nu a scăpat niciun colţişor neimpozitat", cu excepţia ochilor, ceea ce se cheamă că ai avut totuşi, mare noroc.

A doua zi, la lumină naturală, a continuat suita de puncţii, recolta fiind şi mai însemnată. Când ziceam că operaţiunea a luat sfârşit, mai simţeam câte unul, după punctul dureros şi buna mea mătuşă îl executa urgent, deoarece dobândise o adevărată calificare în materie. Dar treaba a mai continuat şi în zilele următoare, în condiţiuni ceva mai speciale, deoarece cursa de urmărire a ţepilor, deci de identificare a locului lor de ascundere, a devenit mai uşoară. Cei rămaşi au produs puncte de infecţie ale pielii, unele chiar cu puroi, semn clar că s-a copt şi vremea lor. Trebuiau să fie terminaţi şi ei după ce mă terminaseră pe mine. Nu mai vorbesc ce nopţi interesante am petrecut în acele câteva zile, deoarece orice schimbare de poziţie însemna vaiet şi durere. După terminarea patimilor mele aveam senzaţia că sunt nou născut, aşa de bine mă simţeam. Bineînţeles că mi-am îmbrăţişat mătuşa, i-am cerut iertare şi i-am făcut noi promisiuni, pentru ca viaţa noastră să continue în mod normal, adică prin biruirea altor întâmplări neprevăzute.

Perioada ce a urmat a fost ceva mai liniştită, deoarece mătuşa mea a hotărât să-i însoţesc zilnic la loturile de pământ unde aveau multe lucrări de executat. Mi-aduc aminte, de pildă, că am fost la recoltarea grâului, care pe vremea aceia se realiza cu secerea. M-am înrolat şi eu în şirul de secerători şi, spre surprinderea tuturor, am reuşit să deprind repede exerciţiul.

Numai că vărului meu nu i-a plăcut ceva din stilul meu de lucru, iar el se considera un perfecţionist. „Bine, mă, mi-a zis el atunci, tu vrei să mă faci iar de râs?" De ce ţi secera în mâna stângă, când toţi ceilalţi folosesc mâna dreaptă?" I-am răspuns şi eu tot aşa de pilduitor: „Bine, mă, dar tu nu ai aflat că eu sunt stângaci din naştere?" Din faza de proiect am fost construit aşa şi nu pot să-mi folosesc mâna dreaptă. Aceasta parcă nu ar fi a mea, parcă ar fi de împrumut!" Mi-a răspuns înţepat: lasă teoria şi seceră cu dreapta, că dacă nu îţi aplic eu altă învăţătură „care s-o ţi minte!" N-am avut încotro şi i-am făcut pe plac. Eram şi foarte hotărât să fac treabă bună. Numai că n-am secerat eu mai mult de doi snopi, când am simţit o durere aprigă la mana stângă. Şiroaie de sânge ţâşneau din degetul cel mic pe care aproape că mi l-am secţionat. Tăietura era adâncă, până la os, fapt care l-a impresionat până şi pe „domnul autoritate". Au sărit cu toţii să mă ajute, m-au pansat şi lăsat „la vatră" cu munca. Deci lucrul cu mâna dreaptă a dat repede faliment şi, iarăşi, o perioadă am rămas la domiciliu şi nu mi-am mai verificat virtuţile de fermier în devenire. Era să uit altă faţetă a talentului meu de fermier.

Am fost, desigur şi la activităţi de săpat porumbul. Am privit cu atenţie

cum localnicii acţionau unealta afurisită numită sapă. Cu toată strădania mea nu am reuşit să mă obişnuiesc cu această unealtă. Am încercat de câteva ori, dar am renunţat repede, deoarece eu nu reuşeam să folosesc sapa „gramatical". Eu mă învârteam în jurul plantei, parcă i-aş fi făcut curte, comportament care stârnea hohote de râs ce mă dezarmau. Nu eram supărat pe râsul lor debordant, ci mai mult înciudat pe nepriceperea mea funciară.

Spre sfârşitul vacanţei din acel an au venit nişte zile Inimoase de toamnă, încărcate cu roade şi bunătăţi. Au început să se coacă strugurii din viţa de vie care constituia mândria gospodăriei. Se întindea pe cea mai mare parte a grădinii şi privea în sus spre vârful dealului, pe care-l îmbrăca cu ciorchini de un galben strălucitor, cu arome de „Riesling", care-ţi făcea ştrengăreşte cu ochii limpezi ai boabelor. Era pe tot cuprinsul ei o etalare de bogăţie, gust, aromă şi promisiuni. Atunci, ca şi acum, se găseau destui pofticioşi, care la adăpostul întunericului îşi luau în avans cota de struguri ce credeau că li se cuvine. Ca urmare, vărul meu Ghiţă a hotărât să dormim amândoi în vie, pentru a proteja roadele unui an generos. Am petrecut astfel vreo zece nopţi printre mirosuri şi stele Înainte de a adormi, glumeam pe seama unor întâmplări de peste zi şi ne pregăteam pentru visare, în braţele unei naturi miraculoase. Aceasta era puţin ameţită şi nehotărâtă, cugetând la faptul dacă era sau nu cazul să-şi împartă frumuseţile cu noi, care intraserăm în paradis fără nicio aprobare. Pe parcursul nopţii, dar mai ales către dimineaţă, totul în jurul nostru devenea mai molatec, mai liniştit şi lipsit de vlagă. Simţeam şi noi uneori cum se opreşte timpul şi cum ne înfioram cu pulsaţii bizare, care ne toropeau şi ne aşezau iarăşi în chinga somnului. Când deschideam câte un ochi, ca să spionăm vreun joc ascuns al naturii somnolente, trăiam uneori senzaţia că am fost acceptaţi şi noi între sânii naturii. Aşteptam cu nerăbdare să se deschidă poarta cu poveştile fermecate ale naturii - mamă, ca să putem fura câte un sărut al umbrelor nopţii. Oricum, buzele noastre cărnoase şi obraznic de roşii trepidau de nerăbdare şi ar fi fost gata să se topească într-un sărut mortal, înainte de beţia recoltei.

Au crescut în mine atunci mugurii iubirii speciale pe care natura o cere pentru a-ţi permite să-i treci pragul şi să-i cunoşti frumuseţile. Se pare că este o vamă plătită cu iubire, disponibilitate sufletească şi dăruire reciprocă. Dacă inima ta nu bate în ritmurile curate ale naturii, atunci nu mai este cazul să te miri când în calea ta se deschid doar cicatricele acesteia În loc de înţelegerea adevăratei iubiri a omului cu natura te vei putea împărtăşi numai cu ridurile şi rănile create în trupul ei primitor, de către zvârcolirile mileniilor. Vei fi, în mod sigur, un sărac al lumii dacă nu vei cunoaşte de timpuriu, din primele ceasuri ale copilăriei, dărnicia şi generozitatea fără margini a naturii.

A sosit apoi şi ziua „vrăjită" a recoltării strugurilor, zi de mare agitaţie şi bucurie, când toţi participanţii se înrolează într-un dans frenetic al

trecerii acestora de pe tulpina - mamă în coşuri, butoaie şi damigene. Unii culeg strugurii, ciorchină cu ciorchină şi-l aruncă în coşuri, alţii duc coşurile încărcate şi le vărsă în pântecele unor budane - unde se prepară mustul - iar alţii pregătesc cu pricepere butoaiele ce vor fi gazda viitoare a vinului. Toată lumea chemată la această serbare zâmbeşte enigmatic şi din când în când găseşte câte un prilej de râs sănătos, din toată inima şi cu tot corpul. Iar copiii înoată în voie bună şi zburdă tot timpul ca nişte titirezi printre culegători, de multe ori încurcându-i. Nimeni nu se supără. Toată lumea are faţa îmbujorată, zâmbetul larg şi îmbietor. Braţele şi picioarele se mişcă ca apucate de furii, după reguli cunoscute parcă de când lumea, formând un şuvoi care curge tot mai aprins dinspre vie spre budanele aproape pline cu mărgăritare galbene, aromate şi ameţitor mirositoare. Odată ajunse acolo, ca la un loc de veci al odihnei lor, încep să simtă din ce în ce mai aprig, presiunea picioarelor copiilor. Urcaţi deasupra lor ca nişte veritabili tartori, cu picioarele lor desculţe, nervoase şi neastâmpărate, sar şi ţopăie voioşi, din ce în ce mai repede şi mai hotărâţi, simţind cum sub talpa lor începe să ţâşnească mustul, a cărui culoare şi miros îi ameţeşte, iar, mai apoi îi îmbată cu bucurie şi dragoste de viaţă Într-un târziu, după mai multe ore de dans neastâmpărat, unul câte unul cere câte un moment de pauză. Apoi se înscriu din nou în această plăcută nebunie a dansului lor liber, mai ales după ce au gustat câte un pahar de licoare, care se strecoară şi alunecă prin toată fiinţa lor. Cu burta plină de struguri, apoi cu straturile de licoare suprapuse, se creează înăuntrul lor o mişcare „revoluţionară" ciudată, care încet şi pe rând, îi scoate din horă şi-i pregăteşte pentru o noapte ce va fi străbătută şi de mici neplăceri.

Tabloul viu al culegerii strugurilor mi s-a întipărit în minte aidoma unei sculpturi, marcând simbolul unei ofrande mistice pe care muritorii o datorează zeilor.

2.3. Urmele grele ale războiului

Am aflat şi noi, după aproape un an de zile de la Armistiţiu, că s-a terminat războiul, veste care ne-a produs o mare bucurie şi a stimulat sentimentul de încredere în viitor, în pofida tuturor necazurilor zilnice prin care treceam. Mult timp nu am simţit nicio ameliorare, dar speranţele tronau la orizont ca nişte „sirene" ademenitoare şi perverse. Nădejdea ne-a fost înşelată brutal de alte pericole prevestite cu privire la viitorul ţării, la plata despăgubirilor de război, ori a înţelegerii bizare a rolului jucat în război de către ţara noastră, care a plătit atâta tribut de sânge. Ba mai mult, acesta a fost urmat de o perioadă de doi ani de secetă severă, cu consecinţe dezastruoase. Nu mă refer la cele economice, care erau deosebite, ci la cele sufleteşti şi de viaţa obişnuită a oamenilor, care nu mai ştiau cum să se descurce.

Într-o seară a venit la noi un prieten de-al tatălui meu, care locuia la Galaţi. Au stat la sfat ore în şir. Am observat că tata era îngândurat şi repeta mereu: „dar nu se poate aşa ceva. Nu poate fi adevărat!". Curiozitatea m-a îndemnat să folosesc unele şiretlicuri şi să mă apropii, sub diverse pretexte inocente, de masa din curte unde discutau. Am surprins astfel o secvenţă esenţială a discuţiei, din care rezulta comiterea unei grozăvii de neadmis. Rezulta faptul că zeci de oameni au fost urcaţi cu forţa în vagoane pentru transportul animalelor, cărora noi le ziceam „bou-vagon" şi transportaţi fără apă şi hrană de la Iaşi la Galaţi, loc unde s-a dat foc vagoanelor, iar oamenii au ars ca făcliile. Mai târziu, mi-a confirmat tata, că era vorba de un transport al morţii, iar oamenii erau evrei din Moldova. De asemenea, că răul acesta extrem l-au făcut Românii şi nu Ruşii, cum, mă aşteptam eu. N-am putut înţelege motivaţia unor asemenea acte bestiale Îmi amintesc că istoria aceasta a creat în sufletul meu o rană sângerândă, o adevărată prăpastie morală, care m-a îngrozit şi m-a urmărit mult timp, avizându-mă dureros asupra răutăţii umane. M-am întunecat în sinea mea şi m-am gândit mult timp că viaţa aceasta este doar o aspră şi nedreaptă pedeapsă. M-am ales, astfel, cu o nouă cicatrice, care se adaugă la şiragul celor adunate anterior, şi-mi era teamă să nu se transforme într-un ţesut dur, ce nu mai poate vibra firesc în faţa vieţii.

Din cauza secetei instalate aproape în toată ţara, dar, îndeosebi, în Moldova, o parte dintre năpăstuiţi s-au refugiat şi în zona noastră. Am cunoscut două asemenea familii, de la care am aflat lucruri îngrozitoare. Ne spuneau că erau zile când nu aveau practic ce să mănânce. La fel că, pentru a supravieţui, au mâncat adeseori zeamă făcută din iarbă ori scoarţă de copaci.

De asemenea, şi-au făcut turtă tot din coji de arbori ca înlocuitor pentru pâine. Comparaţia cu viaţa noastră era de neînlăturat. La fel şi concluzia că noi trăim bine, că nu am ajuns până la limite insuportabile. Răul cel mare pentru noi copiii era cel sufletesc, nu cel material. Fără să vrem, noi respiram, aproape zilnic, un aer nefast, ţesut din informaţii şi observaţii dureroase, care se suprapuneau şi transformau în straturi înăbuşitoare de suferinţă. Unele rele le-am putut digera în timp, iar altele nu. Aşa s-a făcut că unele trăiri ale copilăriei au devenit pe parcurs răni sau chiar fantome, care au continuat să ne viziteze, iar, la unii să le cotropească toată viaţa. Dacă pentru mulţi evoluţia ulterioară a fost totuşi ceva mai reuşită, pentru alţii ea a însemnat o sângerare şi sensibilizare deosebită, care au dezvăluit puncte nevralgice în dezvoltarea şi performarea personalităţii. Ştiu eu, poate unii au reuşit să se scuture de această zgură, să treacă pe malul mai liniştit al vieţii şi să se formeze ca personalităţi puternice, dar, sigur cu duritate de diamant; aceasta deoarece simţirea lor s-a pietrificat inevitabil pe parcursul atâtor vâltori şi şerpuiri nervoase, care le-au cotropit viaţa, în perioada sfintei copilării În

loc ca aceasta să fie îmbrăcată în lumină şi dragoste, s-a trezit înveşmântată duşmănos în ameninţări şi zvârcoliri, care au mărşăluit neruşinat pe toate cărările sufletului de copil.

Un asemenea bombardament cu valuri de ură ar semăna - poate - cu rafalele unei mitraliere maniace, care ar trage fără întrerupere în tot ce mişcă în faţa ei, până la căderea unui întuneric definitiv pentru omenire.

Problema aceasta a influenţei negative pe care traumele psihice ale copilăriei o exercită asupra dezvoltării personalităţii omului, chiar pe întreg parcursul vieţii, este o chestiune foarte serioasă, care a fost remarcată de către oamenii de ştiinţă, însă a fost prea puţin studiată. Ne întrebăm uneori cum a fost posibil ca oameni consideraţi absolut normali, cu performanţe în domeniul lor de activitate, să comită la un moment dat acte foarte grave, dar nesăbuite ori inexplicabile. Deci mă refer la săvârşirea unor infracţiuni grave, cum ar fi omoruri, violuri, vătămări grave ale integrităţii corporale ori alte agresiuni deosebite, unele dintre acestea întâmplate în cadrul familiei şi rămase mai puţin cunoscute. Investigaţiile judiciare şi psihologice întreprinse după consumarea unor asemenea orori relevă adeseori prezenţa unor traume serioase suferite de ei în timpul copilăriei, cum ar fi: bătăi cumplite şi repetate în familie, de regulă din partea tatălui, prezenţa unor acte de viol, a unor scene de mare promiscuitate ori de instigare sau tolerare a unor asemenea acte de violentă. Intr-o astfel de situaţie pot fi şi oameni cu pregătire intelectuală, care, şi dacă nu ajung să săvârşească fapte infracţionale, poartă în ei şi cu ei o moştenire înşelătoare, care le poate produce multe necazuri.

O situaţie dramatică, cu posibile urmări rele în timp, am trăit-o în primăvara anului 1946Într-o noapte, după orele două, am fost treziţi brusc de către părinţi. Aceştia ne-au explicat în câteva cuvinte că o patrulă de soldaţi ruşi execută un control în locuinţă pentru a găsi un militar ce a dezertat şi s-a ascuns în zonă. Ne-au cerut să nu ne speriem si să stăm liniştiţi, deoarece inspecţia nu va dura mult. Cei cinci erau înarmaţi şi îmbrăcaţi în uniforme. S-au împărţit în două echipe şi au început controlul, uitându-se atenţi prin luate ascunzişurile posibile, dar şi prin dulapuri şi sertarele acestora. Dimineaţă am aflat că aceştia au mai făcut descinderi în vreo douăzeci de case din cartier şi au furat numeroase bunuri, dar mai ales bani şi bijuterii. Mama s-a mirat mult de asemenea veşti şi le-a explicat că de la noi nu au furat nimic. Seara, când s-au întors de la serviciu Maria şi Lena, am aflat că nu a fost patrulă militară, ci o bandă de hoţi, înarmată şi folosind pentru reuşită uniforme sovietice. Au verificat în locurile unde îşi ţineau ele banii şi au constatat că aceştia lipsesc. Astfel, ne-am lămurit şi noi cu realitatea situaţiei. Numai că lucrurile nu s-au terminat aici.

În noaptea următoare, eu şi cu fratele meu, care dormeam în patul apropiat de ferestrele de la stradă, am fost treziţi brutal de împuşcăturile repetate auzite din stradă, de la circa trei metri de noi. Concomitent am

auzit strigătele disperate ale părinţilor, care cereau ajutor vecinilor din podul casei. Aceştia strigau din răsputeri: „hoţii, hoţii!", fapt ce i-a determinat pe hoţi să ne sperie şi mai tare. Au executat mai multe salve, considerând că, astfel, îi vor speria şi pe părinţi şi le vor deschide locuinţa. Numai că aceştia au continuat să alarmeze vecinii, care, unul câte unul au aprins luminile. Au mai tras o salvă şi au plecat În tot acest timp, fratele meu tremura ca varga, lucru ce mi se întâmplase şi mie, într-un mod excepţional, pe care n-am să-l uit niciodată. Picioarele, care erau expresia tremuratului general al organismului, se zbăteau şi loveau nebuneşte, unele de altele, cu aşa forţă şi frecvenţă încât mă speriasem de moarte. Le ţineam cu amândouă mâinile, dar ele îşi continuau zbaterea, poate cu o amplitudine ceva mai redusă. Zvârcolirea corpului s-a infiltrat şi cuibărit mai târziu în sufletul meu, care a înregistrat mixajul sonor dintre împuşcături şi strigatele de ajutor ca pe o expresie a unei grave ameninţări.

Combinaţia aceasta sonoră a dăinuit şi în anii care an urmat ameninţând să capete durată şi o posibilă notă patologică, fiindcă evoca simultan ameninţarea şi tremuratul disperat al corpului. M-am liniştit doar după câţiva ani, când imaginea evenimentului s-a estompat şi s-a transformat doar într-o urmă difuză de ameninţare, care apărea discret din nişte străfunduri ale fiinţei mele. Fără a dezvolta mai mult acest aspect grav, doresc să subliniez importanţa socială majoră pe care organele competente - fie de stat, fie neguvernamentale - trebuie s-o acorde protecţiei şi ocrotirii copilului, atât sub aspect material, dar şi, mai ales, educativ.

Cu ocazia numeroaselor noastre plimbări investigative la Viile Sibiului, am găsit într-o pivniţă, aruncate pe jos - sub forma unei mari grămezi - o mulţime de cărţi de mai mică valoare comercială din seria celor editate de colecţia „Biblioteca pentru toţi". Acestea erau de format mic şi mai ieftine, parcă cu cinci lei bucata. Am ales după priceperea mea de atunci peste o sută de cărţi, pe care le-am transportat acasă, în câteva reprize. Ele au constituit nucleul viitoarei biblioteci a familiei. Tot cu acel prilej am descoperit şi numeroase timbre filatelice, din care mi-am însuşit o serie de plicuri, inclusiv două albume cu exemplare de o valoare mai mare. Le-am luat deoarece la acea vreme eram deja un colecţionar începător de mărci poştale. Ulterior, mi-am completat averea cu altele, cumpărate de pe piaţă, astfel că la un moment dat aveam peste cinci mii de exemplare. Când aveam chef să le aranjez, după anumite criterii învăţate pe parcurs, le întindeam într-o cameră şi un hol, astfel că încurcam toată circulaţia în casă şi cream şi alte neplăceri pentru care mai eram certat. Am stăruit totuşi în aceasta preocupare vreo patru ani, deoarece fiecare timbru. Avea coloritul lui, era din ţări diferite şi, astfel m-am trezit ca ajunsesem un fel de specialist în materie de geografie.

De asemenea, mai făceam schimburi cu alţi colecţionari, operaţiune

care solicita o anumită concentrare pentru a nu fi păcălit. Unele dintre timbre, despre care aflam că sunt de o mai mare valoare, le-am selecţionat şi aranjat într-un album nou, primit cadou de ziua mea, de la sora Maria.

In jurul vârstei de treisprezece ani, după o partidă aprigă de fotbal, am băut nişte apă rece şi după câteva zile m-am îmbolnăvit grav. Am fost cu mama la spital şi după investigaţiile efectuate s-a stabilit că am o dublă congestie pulmonară. Era normal să fiu internat şi să fiu supus unui tratament intensiv, mai ales injectabil, care îmi producea o plăcere „afurisită". După externare am continuat tratamentul la domiciliu şi, în scurt timp, am scăpat de necaz.

După câteva luni, adică toamna, pe un timp încă nu prea rece, am fost ales de către familie să stau la o coadă „măreaţă", la magazinul Floaşiu, din centrul oraşului, pentru a ridica cota de ulei şi de zahăr ce ni se cuvenea. Nu pot să uit această încercare deosebită, care a însemnat practic o şedere pe un scăunel şi o aşteptare de două zile şi două nopţi. Surorile mele veneau odată pe zi şi-mi aduceau mâncare caldă şi pachet pentru seara. Era gata-gata să am puţin noroc şi să scap de o noapte de aşteptare. Am avut ghinionul, în schimb, că nu am prins ultima serie de seară, aşa că am mai stat o noapte în frig şi am intrat cu prima serie de dimineaţă. Am mai stat eu la cozi până atunci, dar nu la una aşa de afurisită, care mi-a tocat toţi nervii. Am descoperit totuşi un lucru interesant, în sensul că se poate dormi chiar şi stând pe un scăunel, dacă somnul, după ce-ţi face câtva timp curte - prin învăluire - reuşeşte să se strecoare sub pleoape şi mai apoi în creieraş. Faci cunoştinţă astfel cu o uşoară undă de somnolenţă la început, iar, mai apoi, constaţi că nu mai simţi îmbrăţişarea totală ce te cuprinde. Te trezeşti mai târziu din negurile ce te-au cuprins, mai lin sau mai brusc, situaţie în care eşti în pericol să te dezechilibrezi şi eventual să cazi. Esenţialul este să dormi câteva minute, performanţă care are un efect benefic şi te susţine pentru o altă etapă de aşteptare. A doua noapte am dormit mai bine şi mai mult, semn că-mi slăbiseră binişor balamalele şi aveam nevoie de odihnă.

Intr-o zi când mă întorceam de la liceu, am găsit pe trotuar un portmoneu din piele, format potcoavă. L-am deschis şi în interior se aflau trei monezi din argint, în valoare de 250 lei fiecare. Suma era relativ mare, ea reprezentând nivelul a două salarii obişnuite. Pe partea interioară a acestuia era desenată o zvastică, simbol care spunea ceva despre orientarea politico-culturală a perdantului. Până să ajung acasă m-am tot gândit ce să fac cu banii, fiind tentat să ascund o parte din ei, deoarece cu o asemenea şansă, bănuiam că n-o să mă mai întâlnesc. Aş fi putut, astfel, să-mi cumpăr bomboane şi prăjituri - după care jinduiam - ori să merg la nu ştiu câte filme. Gândul acesta a prins contur tot mai clar, în pofida educaţiei ce o primisem de a fi mereu sincer, indiferent de dimensiunea faptei comise. I-am spus, aşadar mamei că am găsit numai

două monede, iar pe cealaltă am ascuns-o. După vreo două săptămâni am fost la o bomboneriе şi am schimbat-o în bani mai mici. Primul gând, care mă persecuta de mai mult timp, a fost de a mă sătura de prăjituri cu cremă şi ciocolată, care-mi făceau zilnic cu ochiul dintr-o vitrină.

Nici n-am suportat mult timp gândul acesta ispititor, deoarece a doua zi m-am trezit că am intrat în cofetărie, înăuntru nu se afla niciun client, afară fiind o căldură nimicitoare. M-am fâstâcit un pic, dar mi-am revenit repede şi am cerut douăzeci de prăjituri. Vânzătoarea s-a uitat nedumerită la mine şi m-a întrebat în câte farfurii să le pună, considerând că vor mai veni şi alţi copii. I-am răspuns să le aranjeze în câte crede ea de cuviinţă, deoarece eu sunt singur. Cum rămăsese încă în faza de mirare, i le-am plătit anticipat şi m-am aşezat la o masă. Cu o poftă nebună am început asaltul prăjiturilor, care se topeau în gură de bune ce erau. Tânăra se uita la mine cu ochi măriţi, urmărindu-mi satisfacţia cu care le înfulecam. Numai că, după ce le-am înjumătăţit, am început să simt o anumită greutate în stomac şi mi-a scăzut mult şi apetitul. M-am mai opintit eu şi am mai „căpăcit" cinci bucăţi, moment după care m-am declarat înfrânt şi am rugat-o ca pe cele rămase să mi le pună la pachet. Când am ieşit afară, în dogoarea soarelui, am avut dintr-o dată senzaţia că nu mai am aer şi-mi venea să mă las jos. Mi-am continuat drumul asemenea unui om bolnav şi neajutorat. Am ajuns la podul Cibinului şi am constatat că prăjiturile supravieţuitoare începuseră să se topească, crema prelingându-se printre degete. Am simţit spontan o reacţie de aversiune faţă de ele şi le-am aruncat în apă, peste balustrada podului. Numai că acesta a fost doar semnalul începutului nenorocirii ce mă pândea. Am simţii un tremur rău în tot corpul. O transpiraţie afurisită m-a cuprins dintr-o dată şi mi-a pătruns până şi în ochi. Simţeam că mi se înmoaie picioarele şi că-mi vine să vomit. Am mai avut puterea să ajung până la capătul podului şi să cobor sub el, pe iarba de pe malul apei. Acolo, în singurătate şi plin de teamă, mi-am plătit tot impozitul cuvenit pe poftă şi, mai ales, pe prostie. Am vomat mult, cu sughiţuri şi dureri, o substanţă cleioasă şi verzuie de am crezut că o să-mi dau şi sufletul. M-am uşurat puţintel şi am vrut să plec, moment când a început setul doi al unei posibile „sinucideri". Nu mai pot aprecia cât timp a durat nenorocirea, nu mai aveam nicio putere, eram epuizat şi m-am trântit pe iarba primitoare. După ce mi-am recâştigat o parte din forţe, am început să mă „târăsc" către casă, asemenea unui moşneag.

Când m-a văzut mama în ce stare eram, s-a îngrozit şi a ţipat nelinişti tă. I-am spus pe scurt ce am păţit şi m-a înlocuit cu comprese şi ceaiuri.

M-a rugat să n-o mai sperii aşa niciodată, deoarece la venire aveam o faţă desfigurată şi cadaverică. Starea de rău s-a mai menţinut vreo două zile, până când am eliminat o bună parte din toxinele înghiţite de bunăvoie. Am avut încă câteva zile o stare de disconfort, aşa că mi-am

„plătit" păcatul cu prisosinţă. Consider că lecţia a fost dură, dar meritată.

Dintre primele măsuri „revoluţionare" ale guvernului Petru Groza îmi amintesc clar două asemenea mişcări. Prima se referă la reforma monetară din 1947, când a avut loc o operaţiune financiară dureroasă pentru mulţi români. S-a procedat atunci pe neaşteptate la preschimbarea doar a unui plafon de trei milioane de lei pentru o familie, aceasta uimind în schimb câte cincizeci de lei pentru un milion. Au rămas foarte mulţi cu sume mari, care nu mai aveau nici valoare, nemaiputându-se preschimba. Impactul pentru aceştia a fost atât de cumplit încât mulţi au dat pur şi simplu foc unor munţi cu asemenea marfă devenită nefolositoare. Alţii, mai slabi de înger, s-au sinucis, dându-şi obştescul sfârşit odată cu teancurile de bani pentru care k au străduit o viaţă întreagă. După mai bine de o jumătate de an a urmat o altă operaţiune dureroasă, în sensul că s-a dispus, peste noapte, naţionalizarea uzinelor şi a altor valori din domeniul financiar-bancar, al transporturilor sau asigurărilor. Şi atunci unii s-au considerat învinşi definitiv şi şi-au luat zilele, din disperare.

Mama m-a rugat, la câteva zile după reforma bănească, să merg până la Alamor, comuna ei natală, pentru a lua nişte acte obţinute de fratele ei de la primărie. Distanţa până acolo era de circa douăzeci de kilometri, dintre care vreo cincisprezece puteau fi parcurşi cu trenul. Dar acesta era foarte scump şi anume trei lei noi dus şi întors.

In mintea mea de puşti necopt a apărut astfel posibilitatea să fac rost de acei trei lei, care la acea oră reprezentau un adevărat tezaur. N-am stat prea mult pe gânduri. Mi-am încordat muşchii şi am mers pe jos. La întoarcere mi-a fost ceva mai greu, dar m-am descurcat. Nimeni din familie n-a cunoscut atunci actul meu de voinicie şi lăcomie. Trebuie să recunosc că resimţeam o porţie de jenă pentru că mi-am plătit tăcerea cu trei lei. Parcă mă gândeam eu atunci, cum este cu cumpărarea tăcerii oamenilor, adică cât de scumpă poate ea fi, de la om la om. Pentru mine, tăcerea nu reprezenta acoperirea vreunui rău, ci doar a unei aventuri. Mai târziu, sigur că m-am gândit să măresc acest preţ, până la o limită peste care să nu mai fie plătit de către nimeni.

Tot în acele zile, sora mea Nuţa a fost plecată într-o excursie în Banat, împreună cu un grup. A surprins-o acolo reforma monetară şi n-a mai avut bani pentru întoarcere.

A rămas în acele locuri, timp de o lună de zile, perioadă în care Bănăţenii au făcut colectă şi astfel au reuşit să ajungă acasă. O altă soră, Lena, a fost într-o situaţie similară, dar a putut veni acasă, deoarece era mai aproape şi costul biletului era mai mic. Mi-amintesc că imediat ce a sosit s-a dus şi s-a culcat, fiind foarte obosită. Cu toţii, inclusiv părinţii, am crezut că s-a îmbolnăvit, deoarece nu am reuşit să o trezim decât după aproximativ douăzeci şi patru de ore. A mâncat ceva, a băut apă şi s-a culcat din nou încă o zi şi o noapte. Ne-a uimit pe toţi cu „foamea" ei de somn. Ne-a şi bucurat însă pentru că am înţeles că nu este bolnavă ci

doar abonată la un somn special, pe care nu-l poţi recunoaşte decât în situaţii prielnice, când îl întâlneşti desfăşurat în toată atotputernicia lui.

Într-o după-masă frumoasă, am rătăcit ore în şir, împreună cu fratele meu, într-o zonă din apropierea Cibinului, unde se instalase circul „Krateyl". Erau multe minuni de văzut şi de trăit. Ne-am învârtit bucuroşi pe căluţii unui carusel, căruia pe la noi i se spunea „Ringiespiel", am tras către ţinte cu puşca, am mâncat vată de zahar şi multe altele. La un moment dat, am aflat că se poate vizita parcul zoologic al circului, unde am văzut lei, tigri, maimuţe şi un şarpe boa mare, despre care se afirma că ar avea doisprezece metri În faţa cuştii erau prezenţi şi alţi puşti, mulţi dintre ei însoţiţi de adulţi. Cu toţii am asistat la un număr cu totul deosebit. I s-a adus şarpelui ca hrană un iepure viu, care a fost introdus în cuşca lui. Acesta se uita speriat în ochii şarpelui şi alerga zăpăcit de la un colţ la altul al cuştii. Şarpele stătea încolăcit în mijlocul acesteia, şi-şi plimba lenevos doar capul, în sensul mişcării victimei. Toată scena a durat un sfert de oră, timp în care şarpele a continuat pendularea molatecă a capului, privindu-l fix în ochi pe iepuraş.

La un moment dat am observat că ochii acestuia s-au înroşit vizibil, s-au injectat cu sânge, probabil din cauza spaimei şi a alergăturii lui disperate, presimţindu-şi sfârşitul. Un domn ne-a atras atenţia să urmărim atent momentul atacului, motivând că se va petrece foarte repede. Cu tot avertismentul respectiv nu am văzut prea clar cum s-au desfăşurat lucrurile. Iepurele alerga mecanic pe traiectoria către uşă de nenumărate ori, dar tot mai încetinit, parcă ar fi fost hipnotizat. Am reuşit să fotografiez doar momentul când iepurele era în gura şarpelui, aproape pe jumătate înghiţit şi aluneca vizibil spre interiorul corpului acestuia. Am văzut, pe viu, o scenă în care s-au confruntat siguranţa şarpelui cu disperarea victimei. Am înţeles atunci, într-o formă nu tocmai clară, că adevărul din lumea animală se poate transpune - sigur puţin diferit - şi în lumea oamenilor - atunci când puterea tinde să-şi depăşească limitele.

În iarna ce a urmat, am făcut o altă imprudenţă. Am fost ca de obicei, cu grupul meu de prieteni, la râul Cibin să ne dăm pe gheaţă cu patinele, deoarece apa îngheţase. Atâta doar că stratul de gheaţă era subţire şi exista pericolul să cedeze uşor. Ne-am înţeles ca să patinăm la oarecare distanţă unul de altul, pentru a evita astfel posibilul necaz. Numai că, sub imperiul bucuriei produse de primul îngheţ, unul dintre noi şi-a uitat regulile şi m-am trezit cu el în imediata mea vecinătate. Sub greutate sporită, gheaţa a cedat şi am căzut în apă, iar autorul faptei a scăpat, deoarece avea viteză şi a trecut pe lângă mine mai departe. Noroc că în locul unde mă aflam apa nu era prea adâncă şi mi-a ajuns doar până la piept. Dar apa era straşnic de rece.

Am ieşit cu greu până la mal, fiind necesar să sparg cu mâinile gheaţa din faţa mea, care nu era în măsură să mă susţină, lucru observat când am încercat să mă redresez şi să ajung din nou deasupra acesteia. La

ieşirea din apă eram deja îngheţat binişor, iar hainele începuseră să devină scorţoase. Panicat cum eram şi neavând practic vreo alternativă, am alergat cât am putut mai repede pentru a ajunge acasă, pe o distantă de circa un kilometru. Mama s-a speriată când a văzut în ce hal eram. Cu greu a reuşit să mă dezbrace şi să mă ascundă sub plapumă. Tremuram serios şi-mi clănţăneau dinţii în gură. După un timp m-am încălzit, dar n-am scăpat de un necaz major, în sensul că am repetat dubla congestie pulmonară ce am avut-o în vară. Iarăşi spitalizare şi injecţii, dublate de astă dată de o stare de slăbiciune deosebită şi de durată. Nu mai aveam poftă de mâncare şi slăbisem serios.
Trebuia să merg la control la spital o dată la două săptămâni. Până prin aprilie nu mi-am revenit mai deloc, aşa că doctoriţa care mă îngrijea mă certa serios şi mă îndemna să mă apuc zdravăn de mâncat, avertizându-mă că sunt în pericol de a face tuberculoză. Nu ştia practic ce să-mi mai zică sau facă. Mi-a promis, de exemplu, că-mi va da nişte timbre pentru completarea colecţiei, promisiune pe care şi-a respectat-o. Degeaba! La fiecare control eu mă prezentam la fel, fără a realiza vreun progres. Mergeam cu mama la o farmacie, situată în drumul spre spital şi mă cântăream la acelaşi cântar, cum era indicaţia doctoriţei. Atât eu, cât şi ea ajunsesem la exasperare. La un moment dat, încrâncenat cum devenisem, am găsit o soluţie temporar salvatoare. Ca urmare, la proxima cântărire am crescut în greutate cu o jumătate de kilogram, cum era şi cerinţa medicului. Toţi eram foarte mulţumiţi, dar în mod special, doctoriţa. Lucrurile au mers bine şi la următoarele controale, în sensul că adăugam greutatea solicitată, la fiecare etapă de verificare În timp ce planul meu funcţiona ireproşabil, aproape matematic, a apărut un factor de perturbaţie. Mama a observat ceva curios, dar nu-şi dădea bine seama ce se întâmplă. Oricum, fiindcă ajunseserăm în centrul oraşului, mi-a cerut să scot mâinile din buzunare, căci nu este un comportament frumos. Am făcut pe şmecherul şi am scos numai o mână. Dar a insistat şi m-a obligat să le scot pe amândouă. Atunci s-a produs revelaţia ei şi, totodată, dezastrul meu. Pantalonii erau în pericol să cadă complet de pe mine. M-a controlat în buzunare şi a descoperit că eu purtam în ele mai multe greutăţi luate de la cântarul ei, respectiv ajunsesem la cifra de 4,5 kg, exact cât era norma de greutate ce trebuia s-o realizez. Puteţi să vă închipuiţi de ce tratament m-am bucurat mai târziu în cabinetul doctoriţei, când a aflat dezlegarea şiretlicului. M-a făcut cu ou şi cu oţet şi a avertizat-o pe mama că starea mea de sănătate este astfel şi mai îngrijorătoare. I-a cerut să facă ceva pentru a conduce lucrurile spre o rezolvare urgentă. Mama dădea din colţ în colţ, iar eu tăceam mâlc şi mă făcusem mai mic decât eram. Mama i-a spus doctoriţei, într-un moment de panică, că are un văr care este pădurar şi are multe oi, deci lapte, brânză, smântână şi altele, întrebând-o dacă o asemenea hrană ar fi bună pentru mine.

A primit aprobarea şi astfel m-am văzut împachetat şi trimis în exil la domiciliul acestuia.

Desigur că m-a condus până acolo mama mea. Pădurea în cauză era situată destul de departe de Sibiu, undeva pe Valea Târnavei, în apropiere de localitatea Valea Lungă. Ajunşi acolo am constatat că avea o casă frumoasă şi o gospodărie mare. In bucătărie erau mai multe aparate pentru preparat unt şi smântână. Avea patru vaci Siementhal care produceau peste o sută de litri de lapte zilnic şi peste cincizeci de oi. Deci nu era nicio problemă ca să mă ţină acolo vreo două luni, cum era planul făcut. Eu nu prea voiam să rămân, pentru că totul în jur mirosea numai a brânză, chiar şi aerul din vecinătatea casei În acele momente au apărut copiii, care au fost cu vacile în pădure. Erau un băiat şi o fată de vârsta mea şi cu care m-am înţeles bine de la început. S-au bucurat clar când au auzit că rămân la ei, manifestare care m-a înduplecat şi pe mine să accept. Aşa mai scăpăm şi eu un timp din priza judecăţii, care nu mai contenea după aflarea şiretlicului ce l-am folosit.

După vreo trei zile de şedere, m-am obişnuit şi eu cu mirosul atotstăpânitor. Mişcarea prin pădure, multe ceasuri pe zi, în compania plăcută a noilor cunoştinţe, şi-a făcut repede efectul dorit. Am început să mănânc zdravăn, numai alimente proaspete şi în competiţie cu nişte copii pofticioşi, astfel că starea mea de sănătate a început să se îmbunătăţească sensibil. Ar trebui să mărturisesc şi faptul că minunea de fată ce mânca lângă mine a făcut parte din resorturile ce au condus la înzdrăvenirea mea. Când a sosit mama să mă ia, s-a mirat nespus, deoarece îmi împlinisem corpul, iar obrajii au căpătat culoare, anulând total paloarea bolnăvicioasă dinainte. M-a felicitat, le-a mulţumit gazdelor şi am plecat spre casă. Purtam cu mine regretul companiei plăcute ce o părăseam, poate definitiv. Binefăcătorii mei au rămas cu satisfacţia unui lucru bine făcut şi senzaţia clară că mai puteam sau chiar trebuia să mai rămân acolo În ochii Feliciei am observat o umbră care întuneca limpezimea obişnuită a privirii, iar eu simţeam un nod în gât, semn că momentul despărţirii însemna ceva special şi nedorit pentru amândoi.

2.4. Cursul superior al liceului

In perioada când am urmat eu cursul superior al liceului (1947-1951) a domnit mulţi ani de zile o atmosferă tulbure din cauza unor circumstanţe istorico-politice speciale, cum au fost războiul, seceta şi, mai ales, frământările legate de procesul instaurării comunismului la noi în ţară. La vârsta noastră nu pricepeam prea bine sensul unor asemenea procese şi nici nu erau mulţi dintre noi care le urmăream cu interes. Profesorii, care înţelegeau esenţa şi sensul schimbărilor, din diverse motive nedeclarate, stăteau în expectativă de ani de zile şi erau destul de temători. Ca

urmare, nu se implicau într-o serie de probleme şcolare, preocupându-se exclusiv de cele care priveau procesul instructiv. Pentru a nu avea necazuri suplimentare, nu interveneau în probleme de disciplină decât în situaţii deosebite, prefăcându-se că nu observă numeroase aspecte de indiscipline ori chiar de debandadă.
Pe un asemenea teren necenzurat era normal să apară şi să se dezvolte unele distracţii colective, care tulburau procesul de învăţământ. Mă refer la fuga în grup de la ore, uneori câte o clasă întreagă, diverse scandaluri, urmate de bătăi, glume proaste pe seama unor profesori sau chiar unele organizări de marşuri la domiciliul celor care erau diriginţi, pentru susţinerea anumitor revendicări. Astfel de comportamente erau îndreptate cu deosebire împotriva unor profesori mai slabi de înger, care se pierdeau în faţa unor situaţii ce ar fi fost firesc să le stăpânească. Unul dintre aceştia, de fapt cel mai reprezentativ, era profesorul Liu Vanghele, care avea ore cu elevii din cursul superior al liceului, dar era cunoscut şi de către cei mai mici, datorită numeroaselor povestiri ce-l priveau şi care monopolizaseră întreg spaţiul liceal. Era profesor de chimie bine pregătit şi cunoştea mai multe limbi străine, dar era considerat un om bizar. Aprecierea aceasta era superficială şi se baza doar pe observarea îmbrăcămintei, a gesticii şi, mai ales, a uşurinţei cu care putea fi manevrat de către elevi. Regula care funcţiona în rândul elevilor era invariabil aceiaşi. Profesorul trebuia să piardă controlul oricărei situaţii de aparentă confruntare. Mai adaug faptul că profesorul era bine cunoscut în toate liceele oraşului. Datorită pitorescului istoriilor care-l învăluiau sau chiar blamau.

Omul era de talie relativ mică, cam rotunjor alcătuit, cu faţa rotundă, bucălată şi de un roşu aprins purta "veşnic" acelaşi costum ponosit şi nişte încălţări "obosite", reparate de el personal. Uneori îşi aplica la tocuri nu petice de talpă, ci unele de carton sau placaj, care adeseori depăşeau conturul acestora şi provocau amuzamentul celor care-l observau. Mereu cu aceiaşi ochelari pe nas, sub care pândeau doi ochi mici şi neliniştiţi, profesorul etala o mimică bogată pe tot parcursul unei convorbiri. Aspectul ce constituia farmecul lui particular şi obligatoriu de observat era gestica lui stereotipă şi neclară ca semnificaţie, care cuprindea câteva mişcări transformate în ticuri, îşi ducea două degete tremurânde - inelarul şi mijlociul - la nivelul bărbiei şi după atingerea repetată a acesteia le ridica şi încadra între celelalte, astfel că schiţa cu întreaga palmă un fel de semn al întrebării, fie că se potrivea sau nu situaţiei. Ticul acesta devenise de nestăpânit şi s-a constituit în semnul lui cert de identificare - poate chiar mai valabil decât numele - declanşând hohote de râs, chiar şi numai la schiţarea lui.

Circulau prin liceu tot felul de zvonuri despre o serie de situaţii hilare, care-l înveşmântau de la cap până la picioare. Se discuta, de exemplu, că a fost încuiat în laborator şi uitat acolo ore în şir, iar el se ruga ca un copil

sfios să fie eliberat.

Gurile rele pomeneau de o ispravă şi mai idioată, în sensul că un grup de elevi din clasele terminale l-au aşteptat, i-au pus un sac în cap şi l-ar fi „interogat" apoi câteva minute, sub podul unde l-au condus.

Se mai discuta că este burlac convins, dar cu mulţi ani în urmă ar fi fost căsătorit. Şi-a ales direct de la o horă din comuna Raşinar o ţărancă frumoasă şi tânără de care a divorţat, deoarece aceasta a început să se fardeze şi să facă pe cucoana. De asemenea i se atribuia şi un dicton: „te căsătoreşti cu o fată frumoasă de la ţară şi copiii vor ieşi astfel frumoşi ca ea şi deştepţi ca tine, care eşti profesor."

Elevii comentau răutăcios combinaţia ideală promovată de către el, întrebându-se: „dar dacă lucrurile ies pe dos?". Doresc să mă refer, în continuare, la câteva secvenţe care-l privesc şi pe care le-am trăit personal, deci nu le ştiu din auzite.

La orele lui - atunci când aveau loc după sărbătorile de Paşte exista obiceiul ca la început să se cânte „Hristos a înviat!". Dar noi, ca şi alţii, nu ne opream după prima intonare şi continuam imperturbabil să cântăm, neglijând semnele lui timide de a înceta, ba chiar rugăminţile lui.

În timpul primăverii, când apăreau gândacii de mai, a răsărit ca din senin ideea că în pauze să prindem fiecare cât mai mulţi Îi introduceam într-o cutie de chibrituri, îi aduceam în clasa şi-i eliberam după începerea orelor, lăsând cutia deschisă la marginea băncii. Gândacii înţelegeau mesajul de „eliberare condiţionată" şi îşi luau zborul pe „cerul" clasei. Apoi începeau comentariile: „uite mă câţi sunt!". Uite ăla ce looping a făcut!" etc. După câteva momente aceştia se strângeau, pe rând, la lumină şi se aşezau pe ferestre. Cei care aveau băncile în apropierea acestora, aveau misiunea să-i culeagă de pe geamuri şi să-i depună cu inocenţă pe banca lor. De acolo reîncepea spectacolul de maniera descrisă anterior, spectacol care continua mult timp, fiind o sfidare expresă a bunului simţ. Adevărul era că acesta înceta mai degrabă în momentul când îl opream noi şi foarte rar ca urmare a solicitării profesorului.

După această fază începea alta - tot aşa de distractivă - în care profesorul era actorul principal, iar noi jucam mai mult rolul unui decor participativ. Domnia sa înţelegea că nu poate ierta un asemenea comportament obraznic. Ca urmare, declanşa imediat o anchetă pentru descoperirea celor vinovaţi.

Stilul lui inteligent de muncă făcea ca anchetarea să se desfăşoare tip standard, în acelaşi fel şi ordine caraghioasă, începea cu rândul de bănci de la ferestre şi anume cu prima mâncăii întreba pe rând, pe cei doi ocupanţi, cine a început operaţiunea. Aceştia, fără a răspunde, făceau un semn cunoscut, indicând cu degetul mare de la o mână în spatele lor urma interogarea egală a celor din banca următoare, care se desfăşura în acelaşi fel. Când ajungea la penultima bancă trecea peste rând şi-i

interoga pe cei din ultima bancă. Impasibili, aceştia făceau semnul că vinovaţii sunt în banca din faţa lor. Aceştia îl trimiteau la rândul de bănci din mijloc. La terminarea acelei anchete gratuite ajungea mereu şi mereu la fel la rândul de la perete. Ostilităţile se desfăşurau la fel, cu o singură deosebire, de astă dată cei găsiţi vinovaţi, adică cei doi din penultima bancă, erau pedepsiţi, fiecare încasând nota trei. In tot acest timp, devansând succesul indiscutabil al anchetei, noi zâmbeam mefistofelic ori râdeam deschis de această străduanie fără rost a profesorului. Practic pierdea aproape jumătate din timpul destinat lecţiei, aspect care pe noi nu ne prea interesa. Vestita anchetă, care era turnată parcă în aceeaşi matriţă, continua timp de aproape o lună, până la dispariţia fizică a obiectului distracţiei. Prin stereotipia ei şi mai ales hazul copios provocat, ea a făcut carieră şi în alte clase. A fost povestită şi repovestită în familie şi, bineînţeles la celelalte licee din oraş, fapt ce a făcut o publicitate eficientă profesorului, care a ajuns a fi cel mai cunoscut şi ironizat din oraş.

O situaţie asemănătoare avea loc şi toamna, la început de cursuri, când locul gândacului era luat de către castanele din curtea liceului. Elevii din primele rânduri aruncau câte o castană în spatele lor, pe sub bănci, moment urmat obligatoriu de către vaietele unuia din acea zonă. Avea loc după aceea o anchetă riguroasă, după canoanele descrise mai înainte şi viaţa mergea mai departe în bună voie şi cu rezultate frumoase la învăţătură.

Sunt convins că cei din conducerea liceului cunoşteau „distracţia", dar practic nu aveau ce să mai facă, deoarece situaţia scăpase de sub control. Eforturile lor ar fi fost gratuite, asemănătoare cu încercarea de a lupta împotriva unui zvon alunecos şi interesant pentru a opri răspândirea lui.

Prilejurile de distracţie se ţineau lanţ, dar erau valorificate la o scară mai redusă, neavând priza remarcată mai sus. De pildă, unui coleg i s-a cerut să redacteze un articol pentru gazeta de perete a clasei, despre ceva ce funcţiona pe vremea aceea şi i se spunea prescurtat A.R.L.U.S. Doi dintre şmecherii clasei l-au îmbrobodit pe cel însărcinat cu afacerea, care nu era prea lămurit despre ce trebuia să scrie, explicându-i că este vorba despre alipirea României lângă Uniunea Sovietică, subliniind conotaţiile prescurtării numelui asociaţiei. Articolul a apărut la gazetă în zilele următoare şi a provocat o reacţie adversă din partea responsabililor Uniunii Tineretului Comunist. Aceştia susţineau că este cazul să informeze organele de securitate, deoarece s-a încercat o denigrare serioasă a iubitului şi marelui nostru vecin În fond era vorba despre o glumă scornită de nişte spiriduşi, ce voiau să se răzbune pe un coleg naiv şi influenţabil, care nu ştiu ce le făcuse În schimb, la alţi profesori, care erau mai autoritari, nu se întâmplau asemenea lucruri. De exemplu la istorie, la profesorul Nanu, nu-şi aveau locul asemenea năzdrăvănii. Un coleg, care nu agrea materia, a încercat o şmecherie lipsind de la teză - pe motiv de

boală - crezând că dacă va da teza ora viitoare va putea să copieze, profesorul fiind preocupat de expunerea noii lecţii. S-a înşelat, însă, deoarece profesorul l-a aşezat singur în prima bancă şi l-a supravegheat cu atenţie. Ora următoare, când i-a adus teza corectată, a făcut aprecierea că i-a dat nota patru, deoarece nu ştie nimic, despre un subiect aşa de important ca Alexandru Machedon. Colegul meu a scris doar că acesta a fost un împărat şi avea un cal vestit, căruia i se spunea Bucefal. Fiindcă Mitică a pretins că acesta era singurul subiect pe care nu-l cunoştea, a fost scos la tablă şi învârtit pe toate feţele. Până la urmă l-a dezumflat complet şi l-a complimentat şi cu două perechi de palme, care au schimbat radical autoaprecierea despre istorie.

Şi mai vitrege erau condiţiile de joacă la orele profesorului Ghighiniţă Andrei. Unul dintre profesorii fondatori ai liceului, cu care făceam şaisprezece ore de contabilitate pe săptămână. Această situaţie îi permitea să asculte un elev timp de un ceas sau chiar şi mai mult. Orele le făcea de manieră practică, toţi fiind puşi în situaţia de a rezolva o anumită situaţie contabilă, iar unul să dicteze soluţia pentru transcrierea într-un registru. Trebuia să facem înregistrarea contabilă a unui caz, când la un C.A.P. au murit o sută de găini. Acesta a rezolvat corect situaţia, ca de altfel încă vreo zece probleme similare mai înainte, dar la explicaţia ce se cuvenea a fi dată a folosit expresia că acele găini au decedat. Profesorul s-a supărat rău şi i-a dat nota trei. Apoi l-a avertizat pe un ton serios că nu-i permite să glumească la orele lui, precizând că găinile nu decedează precum oamenii, şi ele mor, „să învăţaţi româneşte corect!" ne-a mai cerut el, pentru că nici la contabilitate nu se acceptă limbajul de „găgăuţă", cum îi plăcea lui să numească pe neisprăviţi.

Alt coleg, Podea Dinu, a luat vreo douăzeci de note de unu, pentru că nu-şi făcea temele date pentru acasă Într-un asemenea moment al relaţiei lui cu profesorul, i-a cerut din nou rezolvarea de acasă. Dinu i-a răspuns că nu şi-a făcut tema. Nota unu Dinule! I-a zis zâmbind profesorul şi căută un spaţiu liber în rubrica catalogului pentru a o înscrie. Apoi l-a întrebat cu seriozitate: „mă, tu câţi de unu, mai vrei să încasezi?" pentru că rişti să rămâi corigent sau chiar repetent. Acesta i-a răspuns calm: „păi, încă atâţia câţi am până acum, deoarece tot media unu îmi iese în final". „Mă, tu ce crezi că eu o să-ţi dau nota nouă la teză, ca să nu rămâi corigent?". Dinu a continuat discuţia pe un ton şăgalnic: „Nu, domnule profesor, eu sunt convins că o să-mi daţi nota zece, deoarece vă cunoaştem drept un om corect. Eu nu-mi fac probleme pentru că ştiu carte şi o să rezolv situaţia la teză." „Bine! Dar atunci care este explicaţia, eşti leneş ori vrei să-mi faci o demonstraţie?". „Domnule profesor, ca să fiu sincer, amândouă sunt valabile!". Şi a venit apoi profesorul cu tezele corectate şi a strigat: „Podea Dinu, nota zece, al dracului om poţi tu să fi, aproape ca şi mine!".

Nu ştiu în ce mod anume s-a ajuns la o situaţie specială, care a creat

numeroase prilejuri de distracţie în clasa noastră. Cu ocazia zilelor onomastice, să admitem că din motive ipocrite de solidaritate, şi-a făcut apariţia şi a prins rădăcini obiceiul de a sărbătorii colegii. Prima formă de manifestare a bucuriei a fost una mai puţin evoluată, dar promovată la rangul de metodă general valabilă pentru toţi. Fie vară, fie iarnă, cei vizaţi pentru ceremonial erau prinşi în pauză, imobilizaţi şi lipsiţi forţat de încălţăminte şi ciorapi, care erau bine ascunse în anumite locuri favorabile din incinta liceului. „Victimele" aveau misiunea ca pe parcursul orelor să-şi caute încălţările, treabă care nu era totdeauna uşoară.

Îmi amintesc de păţania unuia dintre sărbătoriţi. Era iarnă ca lumea, neimpozitată încă de fenomenul încălzirii globale şi întâmplarea a făcut să fie chemat în faţa clasei pentru a fi ascultat. Pentru a masca situaţia în care se afla, sărbătoritul a motivat că nu s-a pregătit, crezând că astfel va scăpa, alegându-se doar cu o notă rea. Profesorul a insistat şi l-a obligat să iasă desculţ la catedră. L-a întrebat de ce nu are încălţăminte, iar acesta, cu un aer inocent i-a răspuns că i-au dus-o părinţii la reparat. „Bine, bine, i-a zis profesorul, dar nu mai aveai altă pereche de rezervă?" „Nu, domnule profesor, i-a replicat el".

Convorbirea s-a încheiat aici. Pe neaşteptate dascălul a întrerupt discuţia şi a plecat cu el la direcţiune. Am aşteptat reacţia cu înfrigurare şi ne-am trezit că au venit însoţiţi şi de către director. Acesta a cerut clasei să-i explicăm fenomenul - semn că nu ne divulgase colegul - Cum nici după mai multe insistenţe n-a găsit niciun „turnător" a aplicat o sancţiune nebănuită de către noi. A afirmat sentenţios că toţi elevii care sunt înscrişi primii pe fiecare filă a catalogului sunt eliminaţi câte o săptămână şi, pur şi simplu, i-a trimis acasă. Eram dezamăgiţi de insucces, dar trebuia să-l acceptăm. Ne-am înţeles să rămânem în continuare solidari şi să acţionăm cu mai multă prudenţă.

Se apropia însă ziua altor sărbătoriţi, pare-mi-se Ionii din clasă, care erau cam mulţi. A fost inventată o altă metodă, dacă nu mai isprăvită cel puţin nouă, deci necunoscută de către direcţiune. Rând pe rând, câte un Ion era condus la un robinet de apă de pe holul vreunui etaj, era ţinut bine şi spălat cu apă rece pe cap. După acest botez erau lăsaţi în pace să-şi digere bucuria. Metoda a funcţionat vreo trei luni, după care - se pare că din cauza producerii unei fracturi în sistemul nostru de solidaritate - s-a repetat situaţia cu eliminarea colegilor, care figurau la mijlocul foii de catalog.

Situaţia devenise cam nesigură pentru noi, dar era cazul să nu ne dăm bătuţi, să sărbătorim pe cei ce urmau ca dată calendaristică şi să facem rost de o eliminare pentru cealaltă treime, care a supravieţuit până atunci, spre a nu admite discriminări între noi Între timp, a fost îmbunătăţit mobilierul clasei şi în locul băncilor vechi au apărut nişte mese lungi, gen birou, foarte bine lustruite, la care stăteam câte trei elevi. Noua invenţie promovată se referea la „trasul la ghilău" a sărbătoriţilor

(ghilăul era un fel de rindea pentru finisat suprafaţa lemnului) În consecinţă, cei vizaţi erau imobilizaţi, urcaţi pe aceste mese şi mişcaţi înainte-înapoi, cu convingere, până aveau senzaţia că li se aprind pantalonii, din cauza frecării. Unul dintre sărbătoriţi era tânărul Cojocaru, care era cel mai voinic din clasă, cu alura de bărbat atletic, pe când noi eram nişte puşti slabi, care promiteam o înflorire mai târzie. Acesta ne-a zâmbit ironic şi ne-a sfătuit să-l lăsăm în pace, dacă nu vrem să luăm bătaie. A mai afirmat că dacă sloboade un braţ spre noi, cădem trei odată, ca muştele, comparaţie care ne-a intrigat de-a binelea. Am stabilit să-l învăluim şi să-l atacăm toţi odată, stratagemă care ne-a reuşit. Răcnind şi zbuciumându-se tare, uriaşul s-a trezit urcat pe „eşafod" şi a fost bine umilit de către două echipe care-l mânuiau ca pe păpuşă.

Toţi eram călare pe situaţie şi nimeni n-a mai supravegheat accesul spre clasă.

După ce toţi am obosit de atâta satisfacţie că am răpus namila care striga ca din gură de şarpe am observat în uşa clasei un tablou special. Acolo se aflau profesorul şi directorul, care au asistat la toată strădania noastră. Se pare că aceasta a durat ceva timp, dacă profesorul a mers până la cancelarie, situată cu trei etaje mai sus, a revenit împreună cu directorul şi au „filmat" războiul nostru. Atunci s-a consumat şi actul trei al eliminărilor şi, astfel, s-a făcut dreptate pentru toţi. Eram prin clasa şasea de liceu, an în care niciunul dintre noi n-a avut notă mai mare de şapte la purtare În consecinţă, nici nu s-a acordat vreun premiu, record special stabilit în cei 50 de ani de la fondarea liceului.

Într-o dimineaţă de octombrie a anului 1947, către sfârşitul orelor de curs, din dispoziţia direcţiunii, ne-am strâns în sala de gimnastică toţi elevii din cursul superior. Ne aşteptam la ceva deosebit, aşa cum a şi fost. La un moment dat a venit directorul care ne-a spus să stăm liniştiţi, deoarece ne va prezenta un hibrid uman. Atunci, spre surprinderea tuturor, a intrat în sală o fiinţă de neimaginat, care era însoţită de către un domn. La prima vedere, părea a fi un tânăr, care mergea greoi şi bizar. A păşit aşa, cu încetinitorul, până a ajuns pe podiumul aflat imediat în faţa mea, la cel mult doi metri. Tânărul avea jumătatea din dreapta a corpului ca toţi oamenii, dar cealaltă jumătate era ceva monstruos, ce putea fi de animal, aparent de bou dar oricum ceva de neînţeles ca dimensiune adevărată.

Era acolo, în faţa noastră, o fiinţă ciudată, a cărei înfăţişare ne bulversa simţurile. Pentru moment am încremenit, deoarece nu înţelegeam din cauza surprizei - nici măcar dacă este ceva real sau imaginar. Dar apariţia era reală, în carne şi oase şi nu a dispărut nici după ce mi-am redeschis ochii. Era de înălţimea unui om cu talie medie şi format, parcă prin alipire, din două segmente, de sus, din creştetul capului şi până la picioare. Jumătatea umană părea a fi în deplină regulă. Dar cealaltă parte era, da, cealaltă jumătate a feţei era acoperită total cu păr

de vită, dotată cu un ochi mare, care contrasta bizar cu celălalt, avea o ureche uriaşă şi un obraz lăbărţat, care atârna peste gulerul cămăşii. Făptura era îmbrăcată într-un costum mult mai larg în partea stângă, ca să-i poată acoperi corpul şi piciorul cu pricina. Pentru a reuşi să ne convingă de faptul că este o făptură reală, a început să vorbească şi să ne explice, pe faze, unele situaţii speciale care-l priveau. Făcea un efort vizibil pentru a vorbi, dar reuşea să pronunţe cuvintele destul de clar pentru a fi înţeles. Ne-a arătat pe rând limba, care era foarte mare şi avea în lateral o porţiune mică, asemănătoare limbii de om. Şi-a dezvelit braţul şi piciorul din stânga, care erau late, acoperite cu păr şi terminate cu copite. Ne-a mai spus că şi organele lui interne sunt organizate în conformitate cu construcţia lui specială, dar n-a insistat asupra funcţionării. A adăugat că în partea stângă a frunţii, i-a crescut, sub piele, un ţesut cornos, care după aprecierea medicilor se va dezvolta într-un corn, în circa doi ani. Ne-a invitat chiar să-l pipăim, lucru pe care câţiva mai sceptici l-au şi făcut. După modul lui de exprimare logic şi coerent, ne-am dat seama că avea un nivel de gândire de apreciat, în raport cu condiţia lui fizică, de jumătate de om.

Mulţi cărora le-am povestit cazul au pus la îndoială realitatea lui şi au considerat că am făcut o glumă proastă. Ulterior nu am mai avut ocazia să aflu ceva în plus despre evoluţia lui, aşa că am rămas doar cu amintirea unei feţe triste a lumii cu posibile combinaţii genetice monstruoase. Nu am găsit atunci o explicaţie suficientă nici în unele lucrări de specialitate consultate. Sigur că a fost un caz rar, care a supravieţuit timp de douăzeci de ani, şi a ajuns personaj de circ. Menţionez acest aspect deoarece din câte am înţeles eu atunci, asemenea hibrizi nu au şanse de a trăi decât foarte puţin timp. Cazul l-am prezentat deoarece a însemnat întâlnirea mea cu asemenea exacerbări ale naturii, care mi-au produs multă tristeţe sufletească, mai ales că nu pricepeam sensul unor asemenea combinaţii şi nici mecanismul lor intim de producere.

La începutul anului 1948 s-a difuzat în liceu informaţia că se va organiza un mare concurs de istorie, cu prilejul sărbătoririi celei de a o suta aniversări a revoluţiei paşoptiste În acest scop au fost selecţionaţi mai mulţi elevi care urmau să reprezinte liceul nostru şi care trebuiau să se pregătească bine pentru un asemenea concurs naţional. Ni s-a indicat o bibliografie largă pe care n-o puteam găsi decât la biblioteca Astra. Majoritatea concurenţilor, ca de altfel şi profesorul de istorie, înclinam să credem că subiectul pentru noi va fi unul care să reflecte răsunetul acestei revoluţii în Ardeal încrezători în intuiţia profesorului am pus accentul în studiu pe acest subiect, care avea, deci, o conotaţie specială pentru Transilvania. La momentul concursului am constatat, cu surprindere, că tematica era generală, fără nicio aplicaţie la zona Ardealului. Ni se cerea să tratăm problemele principale ale mişcării

revoluţionare din ţară, cu axare pe Proclamaţia de la Islaz. Or, eu nu cunoşteam aceste chestiuni.

Mi-am revenit după câteva clipe de reflexie şi am început să scriu. Aveam o introducere bine închegată, care pleca de la contextul european şi aborda apoi cauzele specifice de la noi, fiind o examinare pretins pertinentă şi pentru subiectul care m-a surprins. Am reuşit să-mi aduc aminte şi de principalele revendicări ale proclamaţiei, care au acoperit un spaţiu aproape egal cu cel al introducerii. Am plecat de la concurs împreună cu un coleg din clasa a şasea, care avea acelaşi drum către casă ca şi mine. Ne-am amuzat copios pe seama surprizei trăite şi, mai ales, a încercării noastre de a face faţă subiectului. Am considerai amândoi că nu am fost foarte pe fază. Cu zâmbete şi fără supărare ne-am digerat nereuşita şi am mers mai departe cu viaţa noastră de şcolari. Peste vreo lună de zile, profesorul de istorie mi-a comunicat că am luat locul unu la categoria mea de vârstă şi m-a felicitat cu sinceritate. Anunţul în sine era pentru mine o mare şi neaşteptată surpriză. Nu prea înţelegeam cum s-a întâmplat o asemenea minune. Am găsit o singură explicaţie acceptabilă.

Probabil că celelalte lucrări au fost şi mai slabe decât a mea. Cu prilejul unei mari manifestări mi-am primit diploma, împreună cu un premiu consistent constând în cărţi, mai ales, din literatura universală, cărţi care au completat biblioteca familiei.

In vacanţa de vara, după ce am terminat clasa a cincea, am avut bucuria să obţin cu împrumut un dicţionar al limbii române, ultima ediţie. Zi de zi m-am ocupat de studierea acestuia, punând accent pe cuvintele a căror semnificaţie n-o cunoşteam încă ori o ştiam neclar. Mi-am dat seama că este mai benefic să notez aceste cuvinte într-o agendă specială - împreună cu explicaţiile necesare lucru pe care l-am realizat integral. La sfârşitul acestei operaţiuni am constatat că pe nesimţite - am realizat un salt sensibil atât în cunoaştere cât şi în folosirea mai lesnicioasă şi mai elegantă a limbii române.

Desigur că revelaţia am realizat-o pe parcurs şi m-a surprins plăcut, înţelegând că studiul dicţionarului - considerat sterp şi nu tocmai util - a depăşit cu mult scopul propus iniţial şi mi-a oferit un progres vizibil în vorbire şi stăpânirea limbii. Mă gândesc acum cu oarecare înciudare la beneficiul ce l-ar putea aduce şcoala dacă s-ar preocupa mai susţinut de orientarea elevilor în pregătirea lor de perspectivă. O asemenea preocupare ar putea stimula din timp interesul pentru realizarea unui studiu selectiv al literaturii sau a altor discipline, punând astfel premizele unei orientări profesionale viitoare. M-am referit la şcoală şi nu la familie, înţelegând situaţia specială în care m-am aflat eu, părinţii neavând capacitatea necesară realizării unui asemenea obiectiv. Consider că una este să încerci să te descurci singur într-un asemenea hăţiş de probleme şi alta să primeşti din timp un ajutor calificat în acest sens, mai ales prin

mijlocirea şcolii, care poate direcţiona raţional o astfel de investiţie pentru viitor.

Unul dintre profesorii mai tineri a dovedit preocupare şi pentru muzica simfonică. Dorind să ne atragă şi pe unii dintre noi la bucuriile muzicii ne-a invitat în mai multe rânduri la o serie de asemenea concerte organizate pentru elevi. Observând că unora ne-au plăcut aceste concerte şi pentru a ne stimula şi pe mai departe interesul, ne-a plătit personal bilete la unele concerte susţinute de Filarmonica din Sibiu. Pe mine şi pe alţi trei colegi, ne-a invitat de mai multe ori acasă la el pentru a audia diverse înregistrări, în mod deosebit cu muzica de P. I. Ceaikovski, compozitorul lui favorit. Tot acest profesor, fiind o fire sensibilă, a iniţiat pentru prima dată în istoria liceului acordarea unor premii substanţiale pentru cele mai bune lucrări de absolvire, contribuind din plin, cu bani personali şi alţii atraşi de la un fel de sponsori.

Dintre activităţile organizate de către şcoală îmi amintesc de o excursie efectuată împreună cu fetele de la liceul similar, la Cisnădie şi Cisnădioara. Aceasta s-a referit, în principal la, vizitarea unei ţesătorii de covoare şi un urcuş la biserica din Cetate, situată sus pe munte. Principalul beneficiu al acestei acţiuni a fost că ne-a permis cunoaşterea fetelor din aceeaşi clasă şi, la înapoiere, parcurgerea traseului prin pădure, în grupuri şi grupuleţe, care s-au zbenguit şi au discutat diverse probleme ce interesau vârsta noastră. Cu acest prilej au fost realizate unele prietenii cu fetele. Eu am participat la discuţiile din grup, dar nu am reuşit să angajez o relaţie personală cu vreuna dintre fete. Deşi mă simţeam stăpân pe mine în multe privinţe, am realizat faptul că în ceea ce priveşte relaţiile personale cu fetele eram doar un adolescent timid. M-am convins clar de acest adevăr deoarece o anumită porţiune din drum am străbătut-o singur, cu gândurile şi tresăririle mele, deşi - în condiţiile date - nu ar fi fost prea dificil să mă alătur unui grup, în care se aflau şi fete. Mă speria relaţia directă şi personală cu vreuna şi simţeam că mă blochez psihic, îmi pierd vorbele şi aplombul recunoscut în alte situaţii.

Presimţeam că la acest capitol voi plăti o vamă mai specială şi încercam să nu mă mai gândesc într-acolo. Mă gândeam că am resursele sufleteşti care să poată promova o asemenea relaţie, dar doream şi selectam prea mult. Nu înţelegeam aceste relaţii ca fiind simple şi directe, fără complicaţii inutile. Or, pentru această neînţelegere, trebuia să plătesc cumva.

Profesoara ce am avut-o la stenografie a observat interesul scăzut ce-l manifestau mulţi colegi pentru însuşirea acestei maniere rapide de scriere. Pentru a ne stimula preocuparea în această direcţie a organizat un cerc special, în afara orelor de curs, a cărui activitate se desfăşura în comun cu fetele de la liceul similar. Pe lângă caracterul mai liber al activităţilor, acest cerc permitea o colaborare şi un concurs atractiv cu colegele, circumstanţă care a condus la intensificarea specializării unora

dintre noi. Acolo am cunoscut şi eu o fată care-mi plăcea şi cu care am reuşit să mă întâlnesc ulterior de mai multe ori. Dar parcă era un făcut. De câte ori mă întâlneam cu ea îşi făcea apariţia, la scurt timp, şi o altă colega a ei, care ţinea morţiş să ne însoţească. Aceasta era mai înaltă decât mine cu un cap, era băieţoasă, vorbăreaţă foarte şi avea tendinţa de a se impune în orice discuţie sau împrejurare. Atât eu cât şi prietena mea ne simţeam stingheriţi în prezenta ei şi necăjiţi că nu putem scăpa de ea. Nici atunci când i-am comunicat această doleanţă nu am avut mai mult succes, pentru că ne-a explicat că nu are cu cine să se plimbe şi este convinsă că ne distram bine împreună. Până la urmă lucrurile se încheiau totdeauna la fel, în sensul că prietena mea invoca ceva şi pleca, iar eu rămâneam ostatecul acestei pisăloage, care mă agasa la culme. Relaţia mea preferată a luat sfârşit, probabil nu din cauza invocată anterior ci, mai degrabă, fiindcă nu ţinea la mine prea mult. In schimb, am aflat ulterior, de la această a tot ştiutoare colegă a ei, că, de fapt ea mă iubeşte, motiv pentru care i-a cerut celeilalte să nu ne mai strice relaţia. Am simţit atunci nevoia unui oftat monstruos, nemaifiind în stare de o reacţie energică, cu efect distrugător pe care s-o orientez în direcţia „vecinei" binevoitoare. Mi s-a înfipt atunci în cap o întrebare-cui, anume de ce am eu şansa asta jalnică să nimeresc pe dos rezolvările.

De supărare nu am mai frecventat mult timp zona centrală a oraşului, evitând astfel vreo întâlnire nedorită cu „înălţimea sa", care mă copleşea din toate punctele de vedere.

Mai multe luni de zile mi-am găsit alinarea sufletească în jurul casei, unde zilnic purtam discuţii nesfârşite cu verişoara mea Ileana, care era cu un an mai mică decât mine şi se îmbolnăvise de tuberculoză. De multe ori exerciţiul acesta nou era destul de dificil, deoarece Ileana era o fată isteaţă şi foarte sensibilă, delicată şi sub aspect fizic, care-şi punea mereu întrebări existenţiale şi pronostica că nu mai are mult de trăit.

Zbuciumul ei continuu m-a sensibilizat mult şi pe mine, cu atât mai mult cu cât în acea perioadă s-a îmbolnăvit de T.B.C, şi sora mea Lidia, care era de aceeaşi vârstă cu ea. Or, realitatea aceasta intempestivă mă intriga peste măsură, deoarece anterior sora mea mi se părea că are o sănătate de fier, la vârsta ei fiind puternică şi foarte bine dezvoltată.

Printr-o împrejurare fericită, am cunoscut în acele momente triste pentru mine o altă fată - Lety - care m-a subjugat total, de la bun început, prin frumuseţea şi zâmbetul ei jucăuş, care-i înflorea chipul. Era aşa bine desenată de ai fi zis că proiectantul trebuie să fie neapărat un artist, în mod deosebit, chipul ei trebuia să fie urmarea unei inspiraţii divine, îndemnând la mirare şi admiraţie. La cei şaptesprezece ani ai ei, sigur era conştientă de reuşita operei în care s-a încarnat. Privea lumea din jur cu nişte ochi mari şi întunecaţi şi saluta strengăreşte, cu zâmbetul ei convingător, pe toţi cei cu care discuta. Faţa aceasta de înger, cum mi-o închipuiam eu, era învăluită într-o cunună de păr negru, bogat şi ondulat,

care se încheia prin două cozi împletite. Nu ştiam ce sufleţel se ascunde în această bijuterie de fată pentru că eram într-un grup, care stabilea detaliile unei excursii la munte. Dar zâmbetul ei s-a transformat, de câteva ori, în cascade de râs spontan şi sănătos, care mi-a sugerat convingerea că apele ei interioare sunt curate şi limpezi. M-am simţit în al şaptelea cer când am înţeles că sunt rugat să fac parte din grup şi să fiu partenerul minunii răsărite în faţa mea, pe parcursul unei excursii de zece zile.

Peste două zile, grupul nostru format din trei perechi, toate oarecum improvizate, am plecat spre Păltiniş. Până la Răşinari ne-am deplasat cu tramvaiul, iar în continuare pe jos, fiecare cu rucsacul încărcat în spate. La începutul traseului mergeam voiniceşte, deoarece drumul era uşor, în panta redusă şi pe o zonă deschisă la soare, fără mulţi copaci. Când am ajuns la poalele munţilor a început adevărata încercare, pe poteci înguste, care şerpuiau printre bolovăniş şi stânci, la umbra ademenitoare a arborilor. Am urcat noi o oră, răstimp în care ne-am încălzit binişor şi am simţit nevoia unei pauze. Lângă un izvor firav, cu apă dulce, rece şi mângâitoare, am găsit un petic de loc orizontal şi ne-am aşezat pentru vreun sfert de oră. Am discutat lucruri cu rost privind traseul următor, pe care eu îl parcurgeam pentru prima oară, iar doi dintre noi îl cunoşteau binişor. Am fost avizaţi să nu ne grăbim căci mai avem mult de mers; de asemenea, să fixăm bine picioarele pe sol pentru a nu aluneca deoarece există multe zone periculoase, lateral de cărarea pe care o străbatem. In calea noastră am întâlnit multe izvoare, care-şi picurau şuviţele limpezi de apă vie şi ademenitoare. Parcă ne simţeam chemaţi a-i cinsti pe fiecare, gustând cu pofta câte un pumn de licoare cristalină, care avea acelaşi gust binecuvântat şi întremător. Au urmat momente de râsete, tentative de ironie împărţită cu graţie ba unora, ba altora: şi îndemnuri de a nu ceda semnalelor de oboseală ce începuseră să-şi facă apariţia, atât din cauza urcuşului nărăvaş cât şi a încărcăturii din spate. Cred că am parcurs vreo cinci ore de urcuş până am ajuns pe platoul de unde începea staţiuneaÎn revenire de formă am mai mers douăzeci de minute până la extrema cealaltă a aşezării, la cabana de lemn care ne aştepta.

Am găsit locuri doar la dormitorul comun şi acolo, pe jos, pe saltele, deoarece aşa zisele paturi erau toate ocupate. De fapt şi acestea erau nu paturi propriu-zise ci două podiumuri mari din lemn, unde se dormea în devălmăşie, unul lângă altul. Deci condiţiile de cazare erau precare, însă pe noi nu ne interesau prea mult, folosindu-le aproape exclusiv pentru dormit. Majoritatea timpului ne aflăm în mişcare, afară la aer, în zona învecinată cabanei ori în staţiune, iar pe timp bun de ascensiune în explorare pe diverse trasee.

Aerul ozonat al locurilor frecventate era impregnat cu mirosuri de brad şi cu triluri colorate. Prioritar, privirea ne era orientată spre caracteristicile imediate ale cărărilor ce le străbăteam pentru a evita eventuale alunecări

ori luxaţii, terenul din jur fiind foarte umed, neregulat şi presărat cu bolovani, crengi şi alte capcane. Din când în când, în apropierea noastră de poienele sau luminişurile din zonele mai înalte - privirea noastră îşi ridica razele în sus, spre bolta cerească şi mai ales spre orizont, care-şi dezvelea minunăţiile. Pe o înălţime a muntelui, care depăşeşte cotele din jur, te simţi aidoma unui cuceritor, care a reuşit - măcar pentru câteva secunde - să depăşească egalul şi cenuşiul existenţei şi să ceară naturii daruri speciale, caracteristice întâlnirii omului cu măreţia munţilor. Sus pe înălţimi, inima omului - încărcată cu frumuseţile gustate până acolo - bate ca o tobă, care subliniază o victorie. Aerul din jur şopteşte acelei inimi să se desprindă de sol şi să zboare mai departe ■i mai sus, folosind frumuseţile întâlnite în cale drept combustibil special, care să stimuleze zborul spre un nou vis al omenirii. Credeam, ca toţi adolescenţii, că ar fi vorba despre o omenire mai bună pentru toţi oamenii, nu numai pentru o elită, deci despre o lume perfectă.

Grupul nostru era destul de vesel, deoarece toţi ceilalţi se cunoşteau de mai mult timp, eu fiind singura noutate ce l trebuia asimilată iar acest proces s-a realizat destul de repede si fără asperităţi. Partenera mea se purta tot mai deschis cu mine, trecând peste rezervele manifestate în faza iniţială. Mă simţeam tot mai bine în preajma ei, atâta doar că era calculată, stăpână pe ea şi evita cu nonşalanţă orice posibilă evadare din grup, îngrădindu-mi astfel posibilităţile unei apropieri mai clare. Nu ştiu dacă a fost vorba despre o anumită rezervă faţă de mine sau, mai degrabă, despre o atitudine de minimă prudenţă, considerând că alternativele se pot exprima în etapele viitoare.

Dintre călătoriile noastre - toate cu amintiri şi simţiri frumoase - vreau să povestesc pe scurt peripeţiile drumului spre vârful Cindrelul. Din informaţiile primite de la cabanier am înţeles că pentru ducere erau necesare şapte ore de mers, iar pentru întoarcere şase ore. Asta însemna că trebuia să avem la dispoziţie - numai pentru parcurgerea distanţei - un minimum de 13 ore, acolo nefiind cabană pentru a rămâne peste noapte.

Am plecat, aşadar, dis-de-dimineaţă, pe la orele trei. Am mers sub raze de lună o bună distanţă, până am depăşit versantul „Bătrâna", care era scăldat în raze palide, cocoţate prin brazi. Ne-am mai certat, fiecare dintre noi, cu câte o creangă mai nărăvaşă, pe care n-o observam bine în semiîntunericul ce trona peste tot şi ne-am ales astfel nu cu răni, ci cu uşoare plezneli-surpriză ale feţei, care, mai degrabă, ne amuzau decât ne supărau. Unul din grup, sasul Gunther, făcuse propunerea să numărăm cu voce tare aceste şfichiuiri şi, în final, să le facem bilanţul, ca să aflăm care dintre noi a fost mai băftos.

Am urcat vreo două creste de munte, de astă dată îmbrăcaţi în snopi de lumină călduţă, am depăşit platourile ce au urmat şi am urcat din nou. Intre timp au apărut ca din senin nişte nori fugari, întunecoşi şi supăraţi, care fără să ne întrebe ce căutam pe acolo ne-au botezat bine de tot În

zona unde, ajunseserăm nu mai erau brazi, ci doar jepi mărunţi şi nu aveam unde să ne ascundem. Dar tinereţea noastră nu s-a sinchisit prea mult de o asemenea „atenţie cerească". Ne-am continuat voiniceşte marşul şi îmbrăcămintea s-a uscat pe noi, în scurt timp.

Deasupra noastră norii continuau să alerge şi să se agite, nehotărându-se uşor încotro să pornească În scurt timp ameninţarea lor nu mai părea serioasă, deoarece au început să coboare sensibil, iar noi ne-am căţărat pe o altă creastă şi am ajuns practic deasupra lor. Ne mişcăm iarăşi în plin soare, iar cohortele apoase ne însoţeau prin valea din dreapta noastră, ca nişte uriaşe pachete de vată, care era pătată sau murdară prin „părţile ei esenţiale"Începuse să ne viziteze nerăbdarea de a ajunge la destinaţie, stare de aşteptare care se combina cu semne clare de oboseală şi moleşire. Un simplu îndemn al unuia, zis cu voce tare „hai, din nou la drum! " ne-a scos din toropeală şi nu după mult timp am ajuns pe ultima creastă. Aceasta făcea înconjurul depresiunii unde se odihnea iezerul Cindrelului, fiind locul de naştere al râului Cibin. De acolo, de sus, suprafaţa lacului părea de culoare verde, dar cu numeroase nuanţe. Lacul limpede reflecta toate culorile razelor ce învăluiau locul, creând aparenţa învelirii cu un strat diafan de vrajă. Am iuţit pasul şi am poposit pe iarba grasă din jurul iezerului. Toţi priveam cu nesaţ rânduirea de excepţie a locului şi respiram cu poftă aerul miraculos oferit plămânilor noştri încercaţi. La vreo cincisprezece metri de mal se afla o plută mare, cu laturile de 7-8 metri, care părea uitată acolo de mult timp, integrându-se organic în peisaj.

Ca la o comandă, eu şi cu vărul meu Milu am simţit impulsul de a sări în apă, lucru pe care l-am şi făcut. De îndată am perceput efectul contactului cu apa rece a iezerului, care a prins în cleştarul ei corpurile noastre înfierbântate. Muşchii s-au contractat puternic şi subit, astfel că-mi dădea senzaţia că am pătruns într-o mlaştină. După momentul surprizei, am trăit imediat pe cel al pericolului iminent şi am încercat să înot. Senzaţia era cea de efort gratuit de zbucium al corpului prins într-o menghină de nămol, atât de afurisit trebuia să fie efortul pentru a avansa puţin. Ne-am încurajat reciproc din priviri şi cu chiu cu vai am ajuns la plută şi ne-am găsit acolo liniştea ce-o meritam. Cei de pe mal au intuit pericolul şi lansau în continuu diverse îndemnuri. S-au liniştit apoi şi s-au apucat să prepare mâncarea. Au aprins un foc şi au pus la prăjit slănină şi cârnaţi. Pe parcurs ne chemau la masă, anunţându-ne de iminenţa reuşitei lor. Noi le răspundeam că o să ne întoarcem, dar mai stăm puţin, deoarece apele fricii trăite nu s-au liniştit încă. Ne-am hotărât la un moment dat şi am plonjat, semn că ora petrecută pe plută, în plin soare, ne-a împăcat organismul cu cerinţele mediului. Pur şi simplu am înotat normal, doar puţin precipitat, din motive lesne de înţeles.

Am mâncat cu poftă şi serios, parcă am fi fost la un concurs, deoarece efortul făcut în aer curat ne-a stimulat apetitul. Tot timpul s-au făcut

glume pe seama noastră, restul grupului devenind spumos, răutăcios şi isteţ, apreciind atunci, la spartul târgului, că nu a fost înţelept ce am făcut ci, dimpotrivă, o aventură nejustificată care, din fericire, s-a încheiat fără urmări. In acele împrejurări a apărut şi o formulă hazlie, în sensul că într-o situaţie care pretindea curaj i se spunea celui implicat: „ia să te văd ce voinic eşti în iezerul Cibinului". Am dat apoi o raită de jur împrejurul lacului În partea dinspre Nord, unde terenul era ferit mai tot timpul de razele soarelui, din cauza apropierii pereţilor de stânci, am găsit o zonă destul de mare care era încă acoperită cu un strat gros de zăpadă, deşi ne aflăm în luna august. N-am putut rezista ispitei şi am declanşat o scurtă bătălie cu bulgări de zăpadă, într-o atmosferă plină de soare şi veselie.

Vreo trei zile după această încercare ne-am mişcat mai mult prin staţiune, deoarece oboseala şi-a spus cuvântul, mai ales din pricina ritmului alert cu care am parcurs traseul. Dar aşa, treptat-treptat, se câştiga experienţa şi în ceea ce priveşte cucerirea muntelui. După terminarea excursiei, m-am mai întâlnit de câteva ori cu frumoasă Lety, de regulă în compania grupului. O singură dată am convins-o să facem o plimbare în dumbrava Sibiului. Cu acea ocazie am simţit o răceală reţinută, care mi-a transmis înţelesul dureros al unei lipse de perspectivă a relaţiei noastre În finalul întâlnirii situaţia a devenit întrutotul clara. Mi-a spus în momentul despărţirii, că a meditat asupra legăturii noastre, că s-a bucurat că ne-am cunoscut, dar că este mai bine pentru amândoi să ne purtăm ca doi prieteni, care se pot revedea în alte circumstanţe decât cele ale unor întâlniri cu caracter personal.

Multe zile şi, mai ales, nopţi am trăit momente deosebite, deoarece simţeam acut pierderea fiinţei dragi. In timpul somnului, deci în vis, mă zbuciumam continuu, organismul meu neacceptând o asemenea încercare. Am devenit retras şi supărăcios şi căutam unghere unde să fiu singur, cu fantasmele mele care mă împresurau. Seara, înainte de a adormi, mă podideau lacrimile şi suspinele şi o perdea grea de nelinişte îmi pândea inima. Ajunsesem la o stare de obsedare şi disperare, în sensul că îi vedeam chipul chiar şi atunci când eram treaz. Doar după mult timp contururile ei au început să se estompeze şi să se transforme în nişte umbre, care-mi promiteau înşelător că mă vor însoţi pe mai departe, pe drumul meu fără întoarcere. Devenisem o masă inertă, cu suflul şi speranţa muribunde, pentru care s-au închis toate orizonturile. Cineva cu suflet curat îmi furase pentru moment dorinţa de a mai trăi. Cunoştea oare cât de grea o să-mi fie povara? Dar pentru ea încercarea a fost tot atât de mare?

Oricum aceste patimi erau mai mult un secret al inimii mele pe care nu doream să-l risipesc sau să-l împart cu alţii. Din orgoliu rănit îmi pansam şi protejam rănile în tăcere, ca un fel de martir care renunţă la cele mai mari bucurii ale vieţii, îşi încapsulează inima, ascunzând în ea

icoana unor amintiri devastatoare. Mi-am digerat durerea în plâns şi tăcere şi am înţeles cu greu una din regulile capitale ale vieţii, anume aceea că omul trebuie să înveţe să şi piardă, pentru a reuşi să supravieţuiască.

M-am reîntâlnit cu ea peste vreo patru ani de zile, în Bucureşti, în mod cu totul întâmplător. Era studentă, anul trei, la Institutul de Cultură Fizică şi Sport. Am băut împreună o cafea, ne-am povestit, cu oarecare detaşare, ultimii ani şi am zâmbit semnificativ - cu o notă clară de înţelegere - privitor la amintirile noastre comune. Ne-am urat noroc în viaţă, ne-am sărutat şăgalnic pe obraz şi am plecat fiecare în altă direcţie. Am constatat totuşi că plăcerile rare sunt greu de înlocuit, chiar dacă ele nu mai înseamnă decât un zâmbet al durerii. S-a încheiat până la urmă prima iubire, sfârşindu-se prin nişte flori veştejite ce au îmbrăcat forma unor cicatrice sufleteşti. Curios lucru, dar acestea au jucat în continuare, câtva timp, rolul de frână geloasă în calea înfiripării unei alte iubiri. Orice nouă tentativă, se izbea spontan de cenzura ei neiertătoare, care o declara nevalidă, chiar şi atunci când aceasta ar fi fost comparabilă ca forţă.

Prima iubire constituie un vârf al sensibilităţii umane. Nu este o joacă, ci o flacără greu de stins, un pârjol necruţător, năpăstuit peste o fiinţă fragedă, care nu este încă maturizată psihic. Aceasta resimte invazia sentimentului de iubire ca pe o învăluire paralizantă, care cuprinde şi îmbrăţişează toate resursele vitale ale „victimei", inima şi sufletul acesteia devenind robi umili ai unui sentiment devastator. Se poate ajunge până la un raport de subjugare sufletească, care nu are nicio soluţie raţională pentru viitor. Se poate uşor cădea în nevroză, disperare ori tentative de sinucidere, fluxul care îndeamnă inima în asemenea direcţii dureroase fiind considerat pur, dacă nu chiar suprem, sub aspect uman. Romeo şi Julieta, eroii legendari oferiţi omenirii de către Marele Shakespeare sunt o confirmare a unui asemenea adevăr, dar şi o capcană, pentru că lansează chemări ademenitoare şi înşelătoare.

Asemenea momente de ardere paroxistică a sufletului, mai ales în ceasurile adolescenţei ori ale primei tinereţi, vor constitui în continuare staţii ale înălţării umane spre simţirea absolută, dar şi cazuri de alunecări posibile în neputinţă şi dezarmare sufletească. Oricare om cuprins la un moment dat într-o asemenea ecuaţie delicată poate ajunge la un vârf al împlinirii ori, în cazuri de refuz, până în valea plângerii, fiindu-i foarte dificil să se salveze şi să scape de această grea povară. Aici nu este vorba despre raţiune ci despre val, despre forţa de învăluire şi stăpânire a sentimentelor, care odată declanşate pot face omul neom. Dar omenirea a supravieţuit şi la fel şi cei strânşi prea tare în menghina iubirii! Omul are resurse, are uitarea şi unele pârghii raţionale ori chiar şi sentimentale, care-l pot scoate din impas, oferindu-i cu generozitate alte stele ori izvoare de lumină şi frumuseţe.

Mi se pare util să povestesc pe scurt şi experienţa pe care am trăit-o într-o calitate specială, aceea de meditator circumstanţial, în care am ajuns întâmplător, datorită virtuţilor de negociator ale mamei mele. Aceasta a discutat cu tatăl unui coleg de clasă şi a stabilit - fără consultarea mea - să merg la domiciliul lor şi să învăţăm împreună, de trei ori pe săptămână. In schimbul acestei prestaţii eu urma să primesc o pereche de bocanci noi şi sănătoşi pe care el urma să-i execute, fiind cizmar de meserie. Mergeam cu plăcere acasă la ei, deoarece mă simţeam bine în prezenţa altor doi fraţi ai săi şi a unei mulţimi de alţi copii care locuiau în incinta spitalului unde era angajat tatăl lui. De altfel nici nu ar fi fost mare nevoie de prezenţa mea, să zicem de sprijinul meu pentru că acest coleg învăţa bine ţi singur. La terminarea anului şcolar am primit cadoul promis, tatăl colegului explicându-mi că este mulţumirea lui pentru că am acceptat să ne facem lecţiile împreună, fapt care i-a insuflat încredere.

Pe la jumătatea anului următor, tot mama a realizat un alt aranjament. Un băiat al unei cunoştinţe, care era în clasa cincea, era ameninţat să rămână corigent la şase materii şi, deci, în pericol de a rămâne şi repetent. Am început cu acesta o pregătire serioasă, la toate materiile, şi am continuat-o până la sfârşitul anului, când a rămas corigent doar la două discipline În timpul verii m-am obosii nebănuit de mult - eu în locul lui - să-şi însuşească problemele esenţiale la istoria antică şi germană, obiecte la care trebuia să susţină corigenţa. Presimţeam că efortul meu risca a fi gratuit, deoarece „elevul" nu manifesta interesul necesar şi era, mai ales, greoi la cap, la un nivel apropiat de cel al unui retardat mintal. Familia lui mi-a plătit odată vreo trei luni de meditaţie, iar apoi a tot amânat retribuţia până după momentul examenelor. A trecut corigenţa doar la limba germană şi a rămas repetent, în situaţia creată mi s-a dat de înţeles că nu voi mai fi plătit, considerându-se că am făcut o faptă bună. Numai că până la urmă era poate mai bine să nu-l fi ajutat pentru că rezultatul final al acestei istorii a fost unul cu totul neaşteptat, nedorit şi chiar tragic. Nereuşita la examen i-a creat o stare de panică, ba chiar de criză existenţială. A dispărut de acasă şi a fost găsit spânzurat, după o lună de zile, într-o pădure din judeţul Vâlcea, loc cu care practic nu avea nicio legătură.

A treia experienţă în acest sens a fost mai reuşită. Un coleg de serviciu de la banca unde lucra sora mea Etta, trebuia să-şi completeze clasele a şaptea şi a opta de liceu. A apelat la mine în sensul să-l orientez în pregătire, să-i ofer notiţele mele la toate disciplinele şi, mai ales, explicaţiile clarificatoare în unele probleme, după studierea cursurilor şi. A notiţelor mele. Am realizat cu plăcere aceste cerinţe deoarece omul era serios, sârguincios şi isteţ, nefiind nevoie de intervenţii majore în pregătire. Şi-a luat cu bine toate examenele şi a fost generos cu mine. Mi-am cumpărat cu acea ocazie un costum de haine pe care l-am „obosit" în

perioada studenţiei. Colaborarea cu el a avut efecte benefice şi asupra calităţii pregătirii mele, deoarece nu voiam să mă fac de râs în postura mea proaspătă de „învăţător".

2.5. Frumuseţea care mângâie

In zilele frumoase şi cu o atmosferă clară, de la casa părintească se putea observa frumuseţea munţilor Făgăraşului.

Aceştia formau un lanţ semeţ de străjeri spre o anumită latură a oraşului. De multe ori l-am ameninţat în gând că-i voi călca cu picioarele mele pentru a reuşi să le descifrez tainele şi a nu mă mulţumi doar cu înfăţişarea lor magnifică, şi aceasta vămuită de depărtare.

În primăvara anului ce a urmat excursiei la vârful Cindrelul, în vacanţa de Paşte, a apărut o nouă ocazie favorabilă atingeri acestui scop. Un prieten bun - Mateş Virgil - care locuia în satul Curtişoara, chiar la poalele munţilor, ne-a invitat pe câţiva colegi să-i facem o vizită şi, împreună, să petrecem o săptămână la munte. Am poposit o zi şi o noapte la el acasă, unde ne-am bucurat de prospeţimea laptelui de bivoliţă şi alte bunătăţi. Am cochetat, de-acolo din apropiere, cu crestele munţilor îmbrăcaţi în straie albe şi le-am „ameninţat" că în ziua următoare vom porni un asalt necruţător pentru a le cuceri. In loc de răspuns, acestea ne priveau cu ochi de piatră, în miezul cărora nu se simţea nicio tresărire. Era probabil un semn de indiferenţă ori de orgoliu al uriaşilor, care se simţeau de neatins în falnica lor stăpânire peste tot ce se afla în jur.

Am început urcuşul fiind pregătiţi cu hrană necesară şi mai puţin cu echipamentul trebuincios. Pe potecile bine cunoscute de către coleg am înaintat în general fără probleme, cu excepţia unor porţiuni care erau abrupte ori periculoase. De pildă, înainte de a ajunge la cabana Bâlea Cascadă, era o porţiune de vreo opt metri lungime unde poteca era îngustă şi greu accesibilă. In stânga ei era stânca de granit în care se tăiase o potecă, firavă, iar în dreapta o prăpastie adâncă de peste o sută de metri, în fundul căreia zburda pârâul Bâlea. Era ca o „punte a suspinelor" aşezată în drum pentru a nu permite trecerea mai departe a celor slabi de înger, care reprezentau jumătate din echipa noastră. Colegul ne-a asigurat că nu este prea greu de trecut, doar că trebuie asigurat un minimum de atenţie şi concentrare. Pentru convingerea noastră a păşit el primul la atac s-a apropiat de cărare, şi-a dat jos rucsacul din spate şi l-a aşezat în faţa lui, la picioare, iar apoi a început să facă paşi, în lateral, încet şi cu grijă, până a ajuns dincolo. Ne-a repetat că nu este prea greu şi că nu se poate trece decât în modalitatea ce ne-a arătat-o el, spaţiul îngust nepermiţând un mers normal. El trecuse, deci, dar ceilalţi ezitau care mai de care, temându-se de o cădere în hău. Continuăm să ne transmitem mesaje de la unii la alţii pentru că la cei mai temători era greu de înfrânt emoţia. Mi-am luat inima în dinţi, mi-am

ascuns frica în rucsac şi cu paşi timizi, parcă de împrumut, am trecut şi eu dincolo. Cu ultimul a fost mult mai greu, acesta afirmând ca renunţă la o excursie aşa de primejdioasă. Salvarea a venit tot din partea colegului Virgil, care s-a întors la el şi i-a condus cu încetinitorul prin cărarea capcană. După ce ni s-au mai liniştit bătăile inimii, ne-am felicitat pentru reuşită şi mai ales pentru curaj, şi am plecat către cabana, care nu era prea departe. Am servit masa, iar unii care se simţeau mai obosiţi au propus să tragem un pui de somn. Dar era doar ora prânzului şi alţii au venit cu ideea să facem o ascensiune uşoară, cel puţin până la cascadă.

Până la urmă am plecat într-acolo, în apropierea căderii de apă, deci la nivelul de jos al cascadei, ne-am oprit, ne-am deschis mari ochii şi am fotografiat pe retină frumuseţea ei îngheţată, pentru memorie, deoarece niciunul nu aveam aparat foto. Sus, la peste douăzeci de metri înălţime, domina vederea un strat gros de gheaţă, care era întins peste apă ca o platoşă ocrotitoare. Lama de apă în cădere, care mai era vizibilă, era vegheată de doi umeri masivi de gheaţă, în partea ei superioară, dar şi mai jos, pe o distanţă de circa doi metri, acoperind practic o parte a stratului de apă, care-şi făcea apariţia doar când ieşea de sub scutul de gheaţă. Un pinten de stâncă, înşurubat cam pe la jumătatea înălţimii cascadei, încerca să se opună sărutului apei, o arunca cu duşmănie în faţa lui şi o pulveriza în pufuleţi de apă, care cădeau mângâietor pe feţele turiştilor de jos, aflaţi în stare de admiraţie. Ne-am fixat în memorie această frumuseţe dantelată, albă şi rece şi am luat-o cu noi, unii păstrând-o cu pioşenie toată viaţa.

Am urcat apoi pe o cărare întortocheată şi alunecoasa până deasupra cascadei. Am făcut şi câţiva paşi pe straiul de gheaţă., înspre apa pârâului, poate chiar mai mulţi decât erau îngăduiţi, iar primul din şir a alunecat şi a căzut pe direcţia cascadei. Iarăşi ne-am speriat - căci noi cu asta ne ocupam - ne-am trântit pe burtă, ţinându-ne de mâini şi de picioare, am reuşit să-l apucăm de haine şi l-am tras din situaţia de pericol. Obosiţi cum eram ne-am hotărât să încheiem aventura din acea zi şi ne-am retras la cabană. Am băut câte un ceai fierbinte şi ne-am pregătit pentru odihna ce-o meritam. Dimineaţa când ne-am sculat, am constatat cu toţii că ne încearcă binişor o febră muşchiulară, care ne-a întârziat hotărârea de a mai pleca.

Ne-am gândit că tot prin mişcare vom înfrânge tendinţa de accentuare a febrei şi am plecat, cu intenţia de a face o incursiune mai scurtă în zona din stânga cabanei, respectiv pe versantul numit „Vânătoarea lui Buteanu". Culmea acestuia înainta până departe, înspre „Şaua Caprei", care străjuia lacul Bâlea, obiectivul nostru următor. Am plecat hotărâţi, încrezători chiar, în timpul orelor de prânz. Dar niciunul dintre noi nu cunoştea bine capcanele muntelui pe timp de primăvară, când toate datele erau în mişcare continuă. Pe parcurs am observat că bocancii noştri nu erau indicaţi în acel timp, pentru a ne oferi siguranţa în mers,

mai ales la urcuş. Zăpada era umedă şi alunecoasă şi trebuia să păşim cu mare atenţie. La fel şi vremea era schimbătoare, deasupra noastră alergând herghelii de nori negri şi ameninţători. Am ajuns noi pe la jumătatea înălţimii, într-o zonă unde nu mai erau copaci, ci doar arbuşti mici şi din ce în ce mai rari În aceste momente, pe nepusă masă, a izbucnit o ploaie puternică, încărcată cu bulgări mari de gheaţă-unii de mărimea unui ou de porumbel care ne-a surprins în plin spaţiu deschis. Răpăiala venită de sus semăna cu un bombardament cu pietre, care nu avea de gând să înceteze.

Dându-ne seama că nu avem nicio scăpare şi încercând să ne protejăm măcar capetele, ne-am aşezat, aproape spontan, intr-o formaţie asemănătoare unei grămezi de la rugby. Bombardamentul a ţinut aproape un sfert de oră, timp în care am fost bătuţi zdravăn. Unii aveau cucuie la cap, iar spatele tuturor era aidoma unor saltele care au încasat numeroase lovituri, pentru purificare şi aducere aminte.

Am conchis că nu este de glumă şi ne-am decis să coborâm urgent, mai ales că începuse să se întunece şi pricepeam că drumul la întoarcere era mult mai anevoios, în zare, la o depărtare bunicică, nu se vedea decât lumina de la cabană, care a constituit salvarea, deci steaua noastră polară. Din cauza ploii abundente, zăpada devenise mocirloasă şi foarte alunecoasă. Ne-am dat seama că alunecam la fiecare pas, iar în stânga noastră povârnişul era asemănător unei prăpăstii. Deci fixam fiecare pas în zăpadă şi doar în momentul când simţeam siguranţă îl puneam pe următorul, cu aceeaşi grijă. Exerciţiul acesta a fost dificil şi obositor, astfel că am ajuns la cabană seara târziu şi terminaţi de-a binelea. Ne-am simţit aşa de epuizaţi că nu ne-a mai trebuit nici de mâncare, am băut doar nişte ceaiuri fierbinţi şi ne-am culcat. Am dormit ca nişte buşteni, astfel că dimineaţa când ne-am trezit ne simţeam ca şi când nişte „binevoitori" ne-ar fi servit o lecţie aspră, valabilă pentru toată viaţa. Imprudenţa noastră s-a răzbunat vizibil, doi dintre noi resimţindu-se de aşa manieră încât au rămas la cabană în zilele următoare şi nu ne-au mai însoţit în cele câteva drumuri mai cuminţi care au urmat. Cel mai lung traseu ce l-am mai parcurs până la plecare a fost cel până la lacul Bâlea, loc care merita a fi văzut, mai ales că nu era prea greu de ajuns acolo.

Lacul se odihneşte într-un spaţiu mirific, fiind înconjurat de o brăţară semeaţă de munţi, care ţâşnesc pieptiş din apele lui reci şi-i păzesc liniştea şi veşnicia.

Un aspect special al anilor mei de liceu l-a reprezentat prietenia trainică ce am avut-o cu Ghiţă Păcuraru, colegul şi termenul meu de comparaţie permanent, cu care am împărţit ani de zile atât bucurii cât şi momente de restrişte. In ceasurile mele de reculegere, am mulţumit de nenumărate ori Cerului pentru şansa deosebită de a fi avut un prieten de nădejde, pe parcursul întregii vieţi, din copilărie şi până la plecarea lui dincolo, unde probabil a reuşit să-şi domolească sensibilitatea. Din cauza

unei tuberculoze osoase, care i-a marcat întreaga copilărie şi adolescenţa, având un picior închircit asemănător unei crengi uscate, a strâns în el, ca într-o amforă, toate zbaterile înţelese şi neînţelese ale lumii din jur. Unele s-au fixat în el ca nişte cicatrice suprapuse şi au înflorit episodic în răzvrătiri, dar, mai ales, într-o inexplicabilă sensibilitate. Aceasta ilustra marea lui capacitate de a-şi muta şi trata rănile sângerânde în grădinile cu flori ale lumii. Mi-am dat seama, cu surprindere, că sufletul lui zbuciumat - hrănit ani mulţi cu durere - dobândise valenţe superioare, fiind în stare să jertfească suferinţa pe un altar miraculos, care răspândea în jur raze de sensibilitate, înţelegere şi iubire. Mai târziu, în anii maturizării şi după o operaţie salvatoare, dobândise o detaşare sensibilă faţă de istoria copilăriei lui şi devenise chiar o fire veselă, deschisă spre semeni, cu disponibilităţi mari spre zona fermecată a poeziei şi, mai ales, a povestirii.

Într-o frumoasă seară de vară a adolescenţei noastre, când ne plimbam şi ne depănam plăpândele noastre aspiraţii, prietenul meu Ghiţă m-a întrebat pe neaşteptate: Ce părere ţi-ai face despre mine dacă ţi-aş mărturisi că am scris o poezie? Păi, ce părere să-mi fac, cred că una bună, de apreciere prietenească şi, deci, binevoitoare. Dacă este aşa, hai să-ţi povestesc cum m-au vizitat pe mine fiorii poeziei, de aproape doi ani împliniţi. Mai întâi am înţeles că nu mă pot linişti până nu încerc şi, mai ales, până nu reuşesc să scriu o poezioară, care să fie expresia sentimentelor ce m-au invadat şi nu-mi dădeau pace. Tu cunoşti bine preocupările mele de durată în ceea ce priveşte lectura celor trei volume de poezii, rămase ca o moştenire simbolică de la fratele meu cel mare, care a murit pe front. Le-am citit şi răscitit cu pasiune, cu înfiorare, cu senzaţia clară că am pătruns într-o altă lume, cea a armoniei, a dragostei şi a trăirii frumuseţii limbii şi a metaforelor oferite nouă de către marii noştri poeţi: Eminescu, Blaga şi Bacovia, care reprezentau lectura mea de căpătâi. Bine Ghiţă, eu cunosc şi chiar simt căldura suflatului tău, dar nu mă mai învălui cu justificări şi coboară odată la poezia ta, pentru că mi-ai incitat tare de tot curiozitatea. Ioane, eu nu-ţi încerc răbdarea, care la tine oricum se consuma repede. Mai degrabă încerc să-mi depăşesc sfiala care m-a cuprins în aceste momente, de când ţi-am dezvăluit taina mea. Ca să-ţi ofer un avans, îţi spun doar că se referă la mama mea şi, mai ales, la dragostea cu care m-a învăluit încă din fragedă copilărie. Chiar nu trebuie să ne grăbim pentru că urmează să asistăm în curând la o sărbătoare unică, la momentul când lectura poeziei ne va dezvălui cum au înflorit în sufletul meu fiorii delicaţi ai poeziei. Vei observa cum, fiind cutremurat de emoţie, am încercat să proslăvesc, starea ce am trăit-o ca pe un simbol cosmic, anume cel al jertfirii iubirii unei mame prin atingerea catifelată a frunţii pruncului, încă din primele lui zile de viaţă. Mă bucur că am intuit acest simbol de mare frumuseţe morală, întruchipând parcă un al doilea act de naştere al copilului, care pentru a supravieţui trebuie să simtă şi să

se hrănească nu numai cu laptele matern, ci şi cu atingerea înfiorată a mâinii şi a sufletului mamei.

- Nu crezi că mi-ai spus destule ca să nu mai nutreşti temerea că nu voi înţelege sensurile ce le-ai oferit cuvintelor? Ba cred, dar simt nevoia să-ţi mai spun ceva. Eu am trăit intens fiecare atingere a mamei, nu doar roua care-mi învăluia fruntea înfierbântată în ceasurile unor febre timpurii, atingere care-mi transmite o stare de sănătate şi linişte în toată fiinţa fragedă ce eram. Am resimţit această frumuseţe a atingerii chiar şi peste ani, în lipsa acesteia, ca pe o revărsare binecuvântată de dragoste ca pe o învăluire şi înveşmântare într-o reţea de unde miraculoase, care-mi acopereau iniţial fruntea, apoi tot trupul şi, mai ales, îmi mângâiau sufletul. De aceea am intitulat poezia „Mâinile sfinte ale mamei". De aceea consider că există în realitate o frumuseţe spectaculoasă a atingerii, care treptat-treptat clădeşte o temelie a sufletului, prin insuflarea acelui impuls special, care este dragostea maternală. Iar acum, în sfârşit, fiindcă am ajuns într-un loc luminat şi retras, hai să-ţi citesc poezia!

Am asistat, în continuare, la un spectacol cu totul deosebit. Prima strofă a citit-o cu voce tremurândă, dar, totuşi, cu o aparenţă de calm. A păşit apoi semeţ, ca un războinic, spre un registru grav, tulburător şi sentenţios.

Forţa de transmitere a mesajului a devenit arzătoare şi m-a transportat pentru moment într-o realitate virtuală. In faţa mea se mai află doar imaginea unei inimi mari, care avea gură şi braţe puternice şi toate parcă voiau să-mi transmită un mesaj cosmic.

Observând înmărmurirea mea, parcă mă fixase într-o statuie, puţin încurcat şi el, dar, totuşi, inspirat, mi-a făcut sublinierea că nu este doar un sentimentalist, ci o persoană care a trăit cu toată fiinţa lui sentimentele turnate în versuri. A adăugat că, prin exprimarea acestora, a dorit să le confere tăria şi frumuseţea unui adevăr sculptat în marmora de Carrara. In continuare mi-a învederat un alt aspect special, dar de o cu totul altă natură. Mi-a înfăţişat revelaţia ce a avut-o când, fiind la mare, unde mergea frecvent pentru tratament, a simţit o altă frumuseţe a atingerii, de astă dată nu a mamei, ci a valurilor.

După primul contact al corpului cu marea, contact pe care-l resimţea mai mult ca o reacţie la temperatura apei, odată scufundat bine în ea învăluit şi înfăşurat în mişcarea ei, o simţea ca pe o mantie catifelată, care-i atingea până şi zonele cele mai intime şi-i oferea percepţia unei continue îmbrăţişam cu mama natură, cu care se săruta şi contopea, trăind fiorul unei sensibilităţi unice.

Mi-a mai spus, cu o apăsare clară a semnificaţiei, că a avut fericita ocazie să citească un volum de poezii, de o sensibilitate cu totul specială, scrise de către un poet grec, pe nume Ianis Ritsos, care era orb. Acesta învăţa pe oamenii cu vedere cum un orb pipăie şi măsoară lumea cu un baston,

cu care atinge şi cutremura totul din jur. El simţea formele şi întinderile naturii prin vârful toiagului, ca şi când acesta ar fi avut acolo un ochi magic. Sigur, poetul înfăţişează un alt miracol al lumii, respectiv creaţia originalii a naturii, imposibil de imitat, care prin dezvoltarea complementară a celorlalte simţuri - îndeosebi a tactului, a atingerii - înlocuiesc parţial absenţa dureroasă a văzului. Parcă gaura neagră a văzului era în stare să ofere lumină, formă şi culoare pipăitului şi să-l transforme în vedere pipăită, adică mai direct simţită, ca o forţă miraculoasă de vedere trăită.

I-am răspuns într-un târziu că m-a a transportat într-un teritoriu sufletesc pe care încă nu-l vizitasem şi că mi-a sugerat nuanţe pe care nu le întrezărisem până atunci. I-am mărturisit că şi eu mai resimt pe frunte sărutul moale şi înviorător al mamei, ca un izvor proaspăt şi încărcat cu sensibilitate, ca pe un fel de cordon ombilical simbolic al relaţiei copilului cu strămoşii, cu lumea din jur, până la urmă cu cosmosul, de fapt, ca pe un fel de respiraţie universală, realizată prin atingerea specială a două suflete. Parcă se îmbujorează pe această cale şi materia inertă, cărămida din care suntem zidiţi, care încearcă să tresară şi să se agite, ca şi când ar fi fost cuprinsă de ideea şi frumuseţea zborului.

Mai departe i-am povestit entuziasmat cum am respirat şi eu frumuseţea atingerii în câteva situaţii particulare. Mi-am amintit momentul fantastic când, într-o vară frumoasă, fruntea mea înfierbântată s-a înfrăţit cu fulguirea de apă şi abur împrăştiată generos în jur dintre cascada de la Bâlea, la poalele căreia mă aflam pentru a două oară. Uşor, uşor, transpiraţia frunţii s-a liniştit şi sub imperiul de boare fină ce m-a învăluit total m-am simţit ca pe un tărâm adumbrit de pace în acele momente sufletul meu a simţit dăruirea naturii prin revărsarea asupra-mi a mii şi mii de fulgi de rouă moale, care mi-au sărutat pielea şi mi-au oferit o răcoare binecuvântată. Şuvoaiele de apă neliniştită se frângeau în ţăndări, izbindu-se vrăjmaş de tancurile de stâncă întâlnite în cale, care, aidoma unor pinteni semeţi înfruntau furia căderii şi, pare a o înverşuna şi mai mult.

Din această înfruntare izvora o pulbere fină de stropi nevăzuţi ce era risipită în jur cu graţie şi se îngemăna cu stropii de lumină, rezultaţi din amestecul miraculos de soare şi apă. Cei botezaţi astfel căpătau o aură specială, semn clar că au devenit părtaşi cu natura din jur În altă situaţie, încercând să ne ascundem de dogoarea soarelui, mai mulţi copii de vârsta mea, am descoperit minunata cascadă a Cibinului, aflată lângă Turnişor. Chiar dacă nu era prea mare, abia dacă avea vreo doi metri, căderea apei era puternică, debitul ei fiind important. Stând sub lama de apă ce cădea ameninţător pe spatele meu aveam senzaţia clară că-mi voi pierde echilibrul. Ca urmare mi-am fixat un picior în faţă pentru a putea rezista forţei de cădere a acesteia. Tot timpul am simţit o îmbrăţişare totală a apei, care realiza apăsat un masaj formidabil, producând o senzaţie unică

de plăcere. După un astfel de tratament te simţeai uşor ca-un fulg, înviorat şi cu o prospeţime rarisimă, astfel că nu mai vroiai altceva decât o repetare a sărutului apei şi a stării de înfiorare ce urmă.

Peste nişte ani, să tot fi fost vreo treizeci, într-o altă convorbire cu prietenul meu Ghiţă, acesta mi-a relatat o experienţă deosebită ce a trăit-o împreună cu un grup de colegi de serviciu, când au făcut o plimbare cu vaporaşul pe Dunăre şi au ajuns până la Cazane. Erau ceasurile înserării şi fluviul, până la chinga Cazanelor, bolborosea molcom, îşi transporta lenea cu graţie, mişcându-se cu o încetineală ce te invita la somnolenţă. Se simţea în aer o uşoară adiere care, combinată cu viteza vaporaşului, avea efectul unei mâini nevăzute, aşternute pe frunţile înfierbântate de soarele şi oboseala zilei.

Această îngemănare răcoritoare era străjuită de către un soare temperat, gata să cadă de pe cer pe culmile munţilor ce se ridicau în picioare în faţa lor, atât pe stânga cât şi pe dreapta privirii, ca nişte grăniceri gravi şi solemni. Vaporul înainta încet pe apa verzuie a fluviului şi crea în jur zulufi de spumă şi stropi sprinţari, care uneori ajungeau până pe punte, dorind să salute pâlcul vesel de turişti. Priveliştea deschisă în faţa unor ochi nerăbdători şi din ce în ce mai mari se anunţa ca un spectacol de gală, în care se îmbrăţişau cu ardoare munţii cu fluviul, aerul înserării cu purpura soarelui şi seninul adumbrit al cerului. Parcă asistam la o întâlnire tainică între elementele fundamentale ale naturii, care intrau în comuniune cu omul, singura fiinţă din univers care respira integral frumuseţea, îi da sens şi semnificaţie, pentru el şi pentru univers. Neobservând prezenţa străinilor, acestea îşi etalau nurii cu sfiiciune, profitând de apariţia umbrelor învăluitoare ale înserării. Cei din grup, până atunci veseli şi guralivi, parcă au amuţit, simţindu-se cuprinşi în atmosfera de taină coborâtă peste ei. Ca la un semn magic, fiecare dintre ei, se înscria cu discreţie în lumea fermecată din jur, sorbind cu nesaţ orice noutate sau nuanţă a schimbărilor ce le presimţeau.

Umbrele erau tot mai lungi, dezvelind vederii forme şi culori inedite asemănătoare unui covor întins în faţa zeiţei nopţii, care-şi anunţa intrarea în poveste. Atmosfera de linişte şi pace din jur s-a înfiripat [strecurat] şi în inima şi mintea spectatorilor chemaţi la serbarea ce avea loc pe inserate, munţii, îngemănându-şi frumuseţea cu unduirile Dunării, sub privirea înroşită de ciudă a soarelui, care parcă-i îndemna la discreţie. In aceste noi veşminte ale peisajului avea loc apropierea de Cazane în pragul intrării în acest altar cosmic, seninătatea şi liniştea strecurate în sufletele „pelerinilor" se îmbrăţişau cu pacea supremă a naturii şi accentua şi mai mult respiraţia ei ademenitoare şi magnifică.

Portalurile de la intrarea în defileu erau învelite deja în semiîntunericul unei nopţi miraculoase, care-l aştepta ca o capcană, la porţile ei. Aripa nopţii estompa ridurile şi neregularităţile grănicerilor de piatră de la intrare, creând aparenţa unor umeri marmoreeni, care străjuiau

nepământean pătrunderea unor străini în pântecul maiestuos al strâmtorii. Poate că atitudinea lor smerită în faţa acestui ceas de taină putea fi înţeleasă ca un act de umilinţă şi supunere în cinstea acestui ţinut de poveste, care le-a dăruit trăirea unei păci binecuvântate. Fiecare a respirat atâta pace şi linişte încât au crezut că au trecut într-o altă existenţă catifelată şi mângâitoare, acordată cu armonia şi echilibrul universului. Senzaţia de împăcare cu cosmosul, care i-a învăluit în mantia lui odihnitoare, i-a copleşit total, făcându-i să se simtă pentru moment, parte comună cu universul şi să se hrănească cu pulsaţiile acestuia.
Bineînţeles că omul se hrăneşte, adeseori, şi cu diversele forme ale frumuseţii percepute prin auz. Este suficient să stai pe malul unui pârâu, care se zbenguie printre bolovani, pietriş sau maluri, şi-ţi trimite chemări ademenitoare, care te fixează locului. Poţi asculta şi murmurul izvoarelor de munte ori curgerea lină a unor râuri, care îţi învăluie auzul şi-ţi umple sufletul cu liniştea ce le stăpâneşte adâncurile. Sau să asculţi legendele povestite de Dunăre în cursul ei năvalnic ori molcom. Sau poţi asculta, uneori, valurile liniştite ale mării ori talazurile stârnite de furtună, care în vrăjmăşia lor vremelnică vor să-ţi arate cum se înfruntă frica şi, mai apoi cum poate ea fi îmblânzită. Şi dacă mai vrei să-ţi înfrupţi auzul cu frumuseţe, atunci te duci într-o poiană de la munte ori chiar şi numai într-o grădină cu pomi şi asculţi ciripitul păsărilor, care de multe ori se organizează într-o orchestră spontană şi-ţi oferă în dar concerte fermecate. Nu voi insista acum asupra muzicii create de către om, care a compus coruri divine şi care, prin unduirile şi şoaptele ei, pot aduce nu numai mângâiere, ci şi bucurie şi încântare, dovedindu-se un adevărat terapeut sufletesc. Bine, prietene, ne vom referi la acest aspect cât de curând, pentru a încerca să-i definim măreţia.
In finalul povestirii mi-a mărturisit că tema frumuseţii peisajului natural a constituit pentru el o stare de permanenţă. Mereu s-a gândit la influenţa benefică pe care natura o exercita asupra omului, oferindu-i nu numai pacea de moment ci şi echilibrul psihic necesar pentru încercările viitoare. Parcă şi-ar fi procurat astfel o rezervă de stăpânire şi calm, ca formă de dobândire a unei încrederi superioare în îmblânzirea evenimentelor necunoscute la care se aştepta în viitor. N-a ajuns, însă, prea departe. A rămas sub semnul unor întrebări, care-l indispuneau, uneori chiar îl răneau, observând că nu este capabil să le afle răspunsul dorit şi claritatea necesară. Aşadar, se întreba dacă frumuseţea reprezintă o realitate obiectivă ori, doar, o reflectare subiectivă în sufletul celui care o percepe. Deci, dacă senzaţia lui de frumuseţe corespunde integral cu realitatea sau este numai o formă particulară de percepţie? Dacă nu suntem decât o oglindă care reflectă lucrurile în funcţie de particularităţile construcţiei psihice a fiecăruia? Ar fi oare posibil ca noi să răsfrângem asupra mediului simţirea noastră şi, astfel, acesta să reprezinte doar o frumuseţe trăită şi nu una reală? În felul acesta noi am adăuga alte valori,

care sunt specifice personalităţii noastre şi am modifica realitatea prin impresia ce o avem fiecare despre frumuseţe? De asemenea, mă întrebam dacă frumuseţea este un fenomen pur şi curat sub aspectul conţinutului ori este numai un produs de sinteză pervers, în care pe lângă elementele structurale se mai adaugă diverse ingrediente, în final rezultând o mixtură de frumuseţe, cu molecule de subiectivism, cum ar fi cele de părtinire, de gust discutabil, de lipsa unor criterii riguroase de alegere şi altele.

Dar dacă frumuseţea, cu excepţia celei naturale pe care n-o discut, deci mă refer la cea artificială, creată de mintea şi mâna omului, este de multe ori un produs factice, ce se vrea impus cu orice preţ, din dorinţa obţinerii unui succes ori a unui statut social nemeritat? Ne salvează în asemenea situaţii numai bunul gust personal, în pofida deciziei unor jurii pretins autorizate? Să ştii că mă refer la faptul că apar adeseori produse subculturale kitchuri care se vor recunoscute şi apreciate, uneori cu susţineri influente. Tu consideri că frumuseţea este efemeră sau este ceva de mare durată? Desigur că nu mă refer la frumuseţea corporală, care oricum este legată de vârstă şi deci trecătoare. Am în vedere frumuseţea interioară a omului, cea moral - spirituală, care prin conţinutul ei vizează cele mai diverse domenii artistice, de cultură şi civilizaţie, inclusiv cele sportive. Prin aderarea cu convingere la aceste valori putem câştiga o frumuseţe morală care să depăşească efemerul?

Deci, cum ajung oamenii să cunoască frumuseţea şi să se hrănească cu aceasta măcar în ocazii cât mai numeroase? Pot ei să guste, liber şi egal, binefacerile acesteia şi aici funcţionează sistemul declarat al egalităţii de şanse, care în realitate este doar un mit îndepărtat de masa mare a celor nevoiaşi? Adică, aceştia să fie, totuşi, văduviţi chiar şi de frumuseţile naturii, care în generozitatea ei nu acceptă discriminări de avere, putere, statut social şi altele? Cum crezi că aceştia pot spera la o participare mai însemnată în concertul cuceririi frumuseţii? Pot ei avea vreo garanţie că statul va elabora o strategie de distribuire şi cultivare egală a celor mai frumoase valori create de omenire în istoria ei?

Acum, după ce ţi-am înfăţişat unele dintre complicaţiile în care am intrat şi pe care n-am reuşit să le clarific, as dori să judeci soluţia personală la care am ajuns - în absenta uneia general valabile - soluţie simplă, aflată la îndemâna fiecărui om. Mi se pare că fiecare dintre noi trebuie să-şi construiască în timp, treptat - treptat, un aparat propriu de căutare şi identificare a frumuseţii sub toate formele ei ademenitoare.

De exemplu, prin călătorii în locuri noi va putea descoperi o mulţime de frumuseţi naturale, arhitectonice, etnografice - de civilizaţie, în general - care îi vor îmbogăţi tezaurul de frumuseţi cu care-şi va încălzi sufletul, nu numai pentru moment, ci pe toată durata vieţii. Alte forme, chiar mai simple şi economicoase, pot juca acelaşi rol atunci când i se atribuie funcţia cuvenită. Mă refer la lectură şi studiu, vizionări de filme şi muzee,

spectacole de, muzică şi teatru, de cultură, în general, discuţii deschise cu oamenii din jur şi descoperirea pe această cale a frumuseţii gândului şi a comportamentului uman. Doar, astfel, concep eu participarea fiecăruia la tezaurul de frumuseţi ale omenirii, alegându-şi şi oferindu-şi fiecare porţia de hrană sufletească ce i se cuvine. Tezaurul de frumuseţe morală se va îmbogăţi, astfel, mereu şi va fi un izvor unde-şi va putea adăpa inima cu cer senin, chiar şi în situaţii de restrişte.

Capitolul 3 **D-ale** studenţiei

3. Momentele începutului

Cu câteva luni înainte de terminarea liceului, eram un elev cu rezultate şcolare bune, la toate materiile, nu am avut o chemare clară spre un anumit domeniu de cunoaştere. Mi-au plăcut aproape toate disciplinele mai puţin contabilitatea, cu care eram de-a dreptul intoxicat. Liceul Comercial de băieţi din Sibiu s-a tranformat în ultimul an în Şcoala Medie Tehnică Metalurgica Noi, viitorii absolvenţi, eram declaraţi contabili industriaşi. Ca urmare a acestei măsuri, pe lângă munţii de cunoştinţe economico-contabile pe care le-am ronţăit pe tot parcursul anilor anteriori, în ultimul an ni s-a introdus masiv şi studiul contabilităţii aşa-zise normale, pe patru ramuri de activitate: industrie, comerţ agricultură şi cooperare. Astfel, am fost îndopaţi cu metode şi tehnici de calcule de înregistrare de operaţiuni în Registrul Jurnal de elaborare a balanţei de verificare, a bilanţului contabil s.a. timp de şaisprezece ore pe săptămână. Un timp, care mă umplusem până la refuz cu cifre şi înşiruiri contabile, simţeam fizic că nu mai suport. Setea de cunoaştere s-a inhibat total în faţa acestei iniţiative de norme contabile". Era normal ca răbdarea şi perseverenţa ca să nu mai vorbim de dorinţa de învăţare - să-şi termine benzina şi să se transforme într-o încercare de nesuportat.

Cu vreo două luni de zile înainte de susţinerea bacalaureatului, pentru care am pregătit o lucrare de specialitate cu elaborarea bilanţului contabil la uzina electrică din oraş, m-am hotărât brusc să rup capul hidrei contabile şi să mă orientez în viitor spre o facultate umanistă, cât mai probabil spre Facultatea de Filosofie. Mă amuzam singur, în taină, fără ştirea părinţilor, că n-o să fiu obligat şi acolo să învăţ modul cum a făcut un filosof contabilitatea gândirii, pentru a stabili cât trebuie „cheltuit sau nu" de către o comunitate deşteaptă şi cât mai trebuie a fi investit pentru rostogolirea ei mai departe.

Această decizie mi-a oferit pentru scurt timp o senzaţie de linişte, care mi-a fost binefăcătoare pe perioada susţinerii bacalaureatului În fine, am reuşit să închei bilanţul studiilor contabile. Căzusem, însă, într-o altă

cursă. Obţinusem repartiţie pentru învăţământul superior, însă aceasta era valabilă numai pentru Academia de Studii Economice, la care puteam să mă înscriu fără examen de admitere - având diploma de merit la absolvirea liceului ori pentru Politehnică. Dar eu nu vroiam să merg la niciuna dintre acestea. Totodată exista riscul ca dacă nu intram la facultate în acel an să mă ia militar, iar unii dintre colegii mei au făcut în acea epocă - anii 1950 - câte trei ani la artilerie sau chiar patru la marină, perspectivă pe care nu o doream şi pe care o socoteam ca pe o adevărată anulare a aspiraţiilor mele. Dar cum puteam eu singur, fără nicio relaţie, să rezolv o asemenea situaţie încurcată. Trebuia să tai cumva nodul gordian ce se ivise ameninţător în faţa mea. Şi asta doar în câteva zile, până la data apropiată de încheiere a înscrierilor la examenul de admitere. Dacă nu acceptam varianta să urmez studii economico-contabile, trebuia să obţin o aprobare specială de la Ministerul învăţământului pentru a avea dreptul să urmez o altă facultate.

După trei zile de insistenţe zadarnice la acest minister, în momentul când era să renunţ la acest demers, am găsit un alt inspector, pe care am reuşit să-l înduplec raţional, şi, mai ales, sentimental. Omul a înţeles dorinţa mea clară de a urma altceva decât ofticoasa contabilitate, deşi, astfel, renunţam la şansa de a intra la facultate, fără a mai da examen. M-am apucat de învăţat serios, mai ales la Constituţie şi Biologie, discipline pe care nu le-am făcut în liceu. Am dat examenul şi, spre surprinderea mea, am reuşit.

Am ajuns, astfel, student la Facultatea de Filosofie din Bucureşti şi aveam un program de învăţământ foarte încărcat, cu câte zece ore pe zi. Am depăşit cu greu dificultăţile afurisite ale acomodării cu străinătatea pentru ardeleni a Capitalei, cu menajul ei diferit şi cu lumea gălăgioasă, pestriţă şi, uneori, ipocrită - dacă nu pur şi simplu şmecheră - în mijlocul căreia am simţit foarte apăsat greutatea singurătăţii Începuse o luptă surdă între tânărul modest, tăcut şi timid ce devenisem şi capcanele numeroase ale unei lumi total necunoscute şi neprietenoase. Cam vreo două luni de zile bătălia s-a dat pe tăcute şi fără să curgă prea mult sânge. Auzeam uneori cum trosneau nervii care se încordau voiniceşte, încercând să rezolv problemele ce le întâlneam pe traseu şi, mai ales, pe la intersecţiile vieţii „de capitalist", cum obişnuiam să-i zic vieţii de capitală, cu o amară umbră de ironie.

Pe la începutul lunii noiembrie 1951, studenţii din anul întâi am fost convocaţi intempestiv într-un amfiteatru, prilej cu care am aflat că în cadrul facultăţii se vor înfiinţa trei secţii de specialitate filosofie generală, ziaristică şi psihologie. Eram puşi în situaţia de a alege pe loc pe care dintre acestea ne-o doream. Până mi-a venit mie rândul, fiind vreo două sute de studenţi, am avut la dispoziţie un timp de circa două ore În sinea mea am ales de la bun început varianta cu ziaristica. Pe parcurs, am încercat să examinez şi celelalte două opţiuni, dar nu aveam la dispoziţie

prea multe elemente de orientare şi nici cu cine să mă consult. Până la urmă, când am fost strigat, m-am ridicat în picioare şi am pronunţat varianta psihologie, împins fiind de un resort intim, care până atunci nu se schiţa ca posibil. De acel minut a depins cariera mea şi nu am prea multe motive să-mi fac reproşuri.

Odată cu această măsură, s-au desfiinţat facultăţile de filosofie de la Cluj şi Iaşi şi toţi studenţii acestora au fost nevoiţi să vină la Bucureşti, îngroşând rândurile noastre. Majoritatea studenţilor au optat pentru filosofie generală, două grupe pentru ziaristică, iar o singură grupă pentru psihologie. A funcţionat în paralel cu noi, timp de un an de zile, şi vechea organizare în domeniu, adică Facultatea de Pedagogie şi Psihologie, iar ulterior cele două specialităţi s-au dezvoltat separat. Au venit apoi sărbătorile de Crăciun pe care le-am petrecut ca pe nişte zile obişnuite, adică la internat, deoarece nu am avut nici resurse financiare, nici timp suficient pentru a parcurge distanţa până la casa părintească. Aveam şi foarte mult de învăţat deoarece peste câteva zile începea sesiunea de examene, prilej cu care ni se verifica nivelul de pregătire. Am trecut cu bine peste acest hop, am reuşit să iau toate examenele şi am plecat la Sibiu, în prima mea vacanţă studenţească.

Mi-amintesc că majoritatea timpului a fost foarte frig - chiar şi sub minus 30 de grade - şi nu era prea indicat pentru plimbări. M-a finanţat cu ceva bănuţi fratele meu pentru a putea viziona câteva filme. M-am revăzut cu mai mulţi prieteni şi colegi rămaşi acasă. De asemenea, m-am odihnit mai mult, inclusiv în timpul zilei, încercând să-mi refac forţele pentru etapa viitoare. Adevărul inimii mele din acea perioadă se referea la faptul că sora mea Lidia, care se îmbolnăvise de tuberculoza, era internată de mai multe luni de zile la preventoriul de pe Calea Poplacii şi se simţea din ce în ce mai rău În timpul orelor de prânz mergeam în vizită la ea şi încercam s-o îmbărbătez. Din fata puternică şi roşie în obraji, cum era înaintea îmbolnăvirii, a mai rămas doar o fiinţa slabă şi de o paloare cutremurătoare, ascunsă sub plăpumi de nu i se mai vedea decât capul. De abia i se mai observa respiraţia, iar vocea era slab perceptibilă, parcă venea de dincolo de ea, de undeva din depărtări. Doar ochii ei mari, de un căprui închis, mai sclipeau şi răspândeau în jur câteva raze de viaţa. S-a bucurat mult de revederea noastră şi m-a rugat s-o vizitez cât y mai mult în perioada vacanţei, lăsând să se înţeleagă ca eu voi pleca din nou iar la revenire ea nu va mai fi. Ceream rugător să nu mai vorbească aşa, iar ea mă asigura că ştie ce simte şi vorbeşte. M-a pus la un moment dat într-o încurcătură fantastică, când mi-a cerut să discutăm orice altceva şi nu despre boala ei. Mi-a subliniat că ea se topeşte câte un pic în fiecare zi, îşi dă seama că nu mai are niciun pic de putere, ca o oboseşte până şi articularea unor cuvinte. Era conştientă că nu mai poate fi salvată şi-mi mărturisea că a încetat să se mai zbuciume pentru ceva, că deja se simte învăluită în linişte şi lumină. Să ne bucurăm de clipele ce le mai avem şi

să nu le număram sau să ne agăţăm de ele în vreun fel. La optsprezece ani renunţase la lume - cu toate frământările ei învolburate - renunţase la liceu şi chiar la viaţă. Ea trăia pe o punte de lumină ce ducea la cer, care era ţesută dintr-un material special, din aspiraţiile tinereţii toarse în fibre de durere şi transformate în raze de lumina şi pace. De câte ori în nopţile ei lungi de nesomn, încercată de vreun fior de frig, a plecat puţin înspre slăvile cereşti, pentru a gusta din atmosfera care simţea c-o învăluie şi conduce spre alte tărâmuri. S-a întors cu greu şi cu o sămânţă nouă, care încolţea şi creştea în ea, îndemnând-o să lase în urmă durerea şi să pice pe un nou drum al vieţii - dincolo de moarte, unde domneşte pacea şi lumina. N-o mai speria deloc perspectiva ci, mai degrabă, o chema din ce în ce mai des, iar ea nu se mai împotrivea, se lăsa dusă. A început să nu se mai sperie de noapte, considerând că aceasta nu este decât un punct de trecere, o vamă de intrare în imperiul luminii.

Când plecam de la ea nu mai rezistam şi mă cutremuram de un plâns spasmodic, care-mi îneca sufletul. Eram şi eu singur, cu o durere personală confuză şi gratuită, după cum o considera sora mea, care începuse să opereze cu criterii ce aparţineau altor ţinuturi sufleteşti. Vizitele la ea erau pentru mine un calvar, iar pentru ea un ultim dar oferit de fratele ei, care urma să plece peste câteva zile. Mai dorea să-mi mai audă cuvintele şi inima şi să le ia cu ea pentru a putea umple unele ceasuri cu amintiri scumpe ei. Se gândea că dacă nu poate lua cu ea altceva să ia totuşi câteva buchete cu cristaluri de amintiri.

Cu amărăciune faptul că în acele vremuri nu exista în ţară un tratament salvator, ci doar unul aşa zis de întreţinere. La acea oră existau asemenea şanse doar în ţările apusene, unde tratamentul cu penicilină şi streptomicină era realizat pe scară destul de largă. Medicii de la clinica unde era ea internată au discutat cu părinţii şi le-au transmis mesajul că nu mai poate fi salvată decât cu asemenea medicamente, sfătuindu-l să procure cel puţin 60 de grame de streptomicină. Or, un singur gram costa o mie de lei, ceea ce însemna că şi dacă ne-am fi vândut casa, nu puteam obţine o asemenea sumă. Părinţii erau disperaţi şi la sugestia unor binevoitori au încercat să procure medicamentele prin biserica baptistă, ai căror membri erau. Diligenţele în acest sens au durat aproape un an. Când au sosit medicamentele, medicii au afirmat ca ne-am zbătut gratuit pentru că este prea târziu şi practic, acestea nu mai folosesc la nimic. Vorbim deci despre cazuri când se putea muri din cauza sărăciei familiei şi a indiferenţei statului, care nu se angaja să ajute o tânără aflată în mare suferinţă. De altfel, cred că nu mai este cazul să comentez o asemenea situaţie, deoarece sunt convins că acestea se vor menţine încă mult timp de aici înainte. Cei săraci pot să mai aştepte - cu răbdare seculară - împlinirea unei vechi iluzii, care se cheamă „dreptate socială", sau, după alţii, „egalitate de şanse".

Se zice că o nenorocire nu vine niciodată singură. Aşa mi s-a întâmplat

şi mie. Pe la jumătatea perioadei acelei vacanţe, am răspuns unei invitaţii a verilor mei şi am mers în grup la baia populară din oraş. Deşi afară era un frig cumplit, nouă ne-a venit cheful să înotăm puţin în bazinul cu apă limpede ce funcţiona acolo şi era făcut de către nemţi, după toate regulile. Eram doar cinci tineri în toată locaţia. Ne-am zbenguit ca lumea în bazin, iar apoi ne-am jucat de-a v-aţi ascunselea în spaţiul acela generos care cuprindea şi un etaj. La un moment dat, nu ştiu căruia i-a venit ideea să aruncăm în apă o monedă de o sută de lei, cu efigia regelui Mihai, şi să sărim de la etaj, s-o căutăm şi s-o scoatem afară din apă. Am sărit fiecare de câte două-trei ori şi nimeni n-a reuşit acest lucru. Explicaţia era foarte simplă. Din întâmplare, moneda se fixase lângă canalul de scurgere a apei - care se împrospăta permanent - şi din cauza presiunii acesteia era foarte greu de apucat. Chiar dacă reuşeai s-o prinzi, scăpa imediat din mână În aceste circumstanţe, ceilalţi au renunţat la alte încercări şi... au plecat la etaj. Eu vroiam să le demonstrez că pot aduce moneda la suprafaţă, motiv pentru care am continuat scufundările. La a doua sau a treia încercare am zăbovit prea mult timp în apă şi am simţit că nu mai am aer deloc. Am bătut puternic cu picioarele în fundul bazinului şi am ţâşnit în mai-nainte de a ajunge la suprafaţă am auzit în urechi două pocnituri succesive, destul de tare. Ajuns la suprafaţă, am constatat că situaţia mea nu era deloc în regulă. Valurile stârnite de mine, care eram singur că în bazin nu puteau fi decât de cel mult câţiva centimetri. Or eu le vedeam şi simţeam ca şi când ar fi avut mărimea de un metru sau şi mai mari. Apoi, începuse să penduleze şi bazinul. Când m-am uitat în sus, am văzut cupola sălii clătinându-se puternic, când în dreapta, când în stânga. După câteva mişcări alternante, fiecare cu o amplitudine tot mai mare, cupola - împreună cu bazinul şi întreaga sală - începuse să se dea peste cap, adică să se rostogolească. Am simţit atunci prima dată pericolul şi, pe loc, m-a cuprins o teama difuză, care a devenit apoi atotstăpânitoare. Mă aflăm într-o stare confuză şi simţeam cum se învârte totul cu mine.

Secundele acelea - cred că doar câteva, dar trăite într-o intensitate deosebită - au reprezentat starea de suspans necesară, care a condus la salvarea mea. Ceilalţi nu se aflau în zonă şi chiar dacă ar fi fost ar fi considerat că fac o glumă proastă, deoarece ştiam să înot foarte bine. Deci, trebuia să mă descurc singur. Primejdia în care mă aflăm putea conduce la înec, deoarece mă cuprinsese o ameţeală afurisită şi eram total dezorientat, chiar pierdut în mijlocul bazinului. Atunci mi-a apărut, ca din senin, o idee salvatoare. Nu-mi dau seama ce mecanism cerebral a funcţionat atunci, dar mi-am adus aminte de ceva care învăţasem la facultate, doar cu vreo lună de zile anterior. Era vorba despre o soluţie practică ce o aveam la îndemână în situaţiile de ameţeală - inclusiv una care ar fi avut la origine consumul de băuturi alcoolice. Dacă în asemenea cazuri priveşti fix un obiect strălucitor, atunci se opreşte fenomenul de

pierdere a echilibrului. Or, într-o latură a bazinului se aflau scările, care erau din alamă şi străluceau ca lumea, fiind bine întreţinute În disperarea mea mi-am înfipt privirea în scările salvatoare şi spre bucuria mea acel dans înnebunitor s-a oprit ca prin minune. De frică să nu se răzgândească, am înotat ferm spre scări şi la atingerea acestora mi-au revenit puterile şi încrederea. Mă şi consideram întru-totul salvat. Numai că nu era chiar aşa. Am încercat să urc cele câteva trepte, dar am constatat din nou că picioarele nu mă mai ascultau şi aveam senzaţia aprigă că port în spinare o mare povară. Mi-au trebuit mai multe încercări până am reuşit. Ajuns pe cimentul sălii era să cad în cap, din cauza unei forţe puternice care mă împingea în faţă. M-am sprijinit cu spatele de o coloană. După mai multe minute am reuşit să parcurg o distanţă de vreo zece metri, mergând din coloană în coloană, până am ajuns la cabine. Am intrat în una din ele şi m-am aşezat pe o banchetă. Mă simţeam încă ameţit, dar o rază de claritate venea către mine, cam în acelaşi timp. Eram aproape sigur ca mi s-au perforat timpanele şi mi-a intrat apa în urechea internă, situaţie care mi-a produs starea de ameţeală (prin presiunea exercitată asupra unei formaţiuni interne, numită melc) în sinea mea acceptam cu speranţă şi varianta mai liniştitoare că mi-a pătruns apa doar în urechea externă. Ca urmare, am început să sar într-un picior, cu poziţia corpului mult înclinată lateral, pentru a-mi scoate apa dintr-o ureche, aşa cum mai procedasem anterior, în situaţii similare. Am simţit atunci o durere puternică, ca şi când cineva mi-ar fi înfipt un pumnal în ureche şi mi-am pierdut starea de conştientă.

Mi-am revenit după nu ştiu cât timp, când mă aflăm întins pe o banchetă În jurul meu se aflau şi două persoane străine de grupul nostru, care-mi spuneau că am fost găsit pe duşumeaua unei cabine. Am aflat atunci că unul dintre acele persoane era administratorul stabilimentului şi că au dat telefon la salvare deoarece au observat că-mi curge sânge din ambele urechi. Am ajuns astfel la spital, unde mi s-a scos o parte din apa ajunsă mai departe decât trebuia - având perforate ambele timpane. De asemenea, mi s-a oprit hemoragia şi am fost pus pe tratament. Două zile şi două nopţi am pătimit serios deoarece nu-mi puteam mişca capul în nicio direcţie, orice schimbare a poziţiei acestuia săgetându-mi urechile cu dureri insuportabile. Din cauza nemişcării gâtului, muşchii au ajuns într-o fază de asemenea încordare încât ziceau medicii ca poţi tăia lemne pe ei, aşa de mult se întăriseră.

A treia zi mi s-a făcut externarea, cu obligaţia de a face un tratament cu antibiotice, timp de o săptămână. Urma apoi să mă prezint la control. Eram foarte îngrijorat cu privire la eventuala perspectivă de a rămâne surd. Medicii m-au asigurat însă că am şanse bune să nu păţesc aşa ceva deoarece am avut un dram se noroc. Timpanele s-au perforat doar într-o zonă laterală şi dacă nu intervin complicaţii aveam toate şansele să aud din nou. La control am ieşit bine, mai ales că începusem deja să aud un

pic cu urechea stângă. Am continuat tratamentul şi mi-am prelungit vacanţa prin acordarea unui concediu medical. In timpul acelei săptămâni, când practic nu mai auzeam deloc, sora mea Nuţa mă însoţea la asistenta care-mi făcea injecţiile. Pe drum se amuza strigând diverse lucruri la adresa mea. O întrebam prin semne ce tot vorbea, iar ea râdea şi-mi dădea de înţeles că tot degeaba mi-ar repeta cele spuse pentru că tot nu aud. Când am ajuns acasă la asistentă, mi-a scris pe o coală de hârtie un fel de răspuns. Scria acolo că mi-a spus diverse lucruri, pe care le avea de spus la adresa mea de o viaţa întreagă şi nu mi le-a putut servi, deoarece m-aş fi supărat. „Acum m-am putut descărca de toate relele" scria ea în final. I-am făcut un semn de mulţumire frăţească şi am zâmbit amândoi.
Întâmplarea aceasta a constituit o adevărată probă de încercare pentru mine. Iniţial m-am temut serios să nu rămân surd. Apoi, în cele câteva vizite de rămas bun pe care le-am mai făcut la sora mea Lidia, la spital, ne-am putut înţelege doar prin scris şi din priviri. În continuare, m-am descurcat greu cu cursurile de la facultate, fiindcă abia după o lună de zile am reuşit să aud acceptabil cu urechea stângă, iar cu cea dreaptă numai după o jumătate de an. Menţionez aici faptul că soluţia salvatoare intervenită în această păţanie mi-a subliniat - încă de pe atunci - cât de preţioasă poate fi o învăţătură În cazul meu aş putea spune că a fost vorba doar de o silabă, de o notă din întreaga simfonie a cunoaşterii, pe care un om poate s-o descopere de-a lungul vieţii.
Îmi amintesc cu mare tristeţe ziua de doi martie 1952. La orele prânzului mă întorceam către cămin de la biblioteca facultăţii, unde am studiat bibliografia indicată pentru câteva seminarii ale săptămânii următoare. Eram împreună cu un bun coleg, în momentul când am traversat podul Izvor, m-am oprit pe neaşteptate în mijlocul drumului. Colegul m-a întrebat ce s-a întâmplat cu mine. Câteva minute am rămas pe loc, împietrit. Un şofer nedumerit mă claxona de mama focului. Trezit astfel la realitate am traversat grăbit restul porţiunii de şosea. I-am răspuns prietenului meu că am trăit brusc momentul decesului surorii mele, Lidia, a cărei situaţie o cunoştea din relatările mele. A încercat să mă liniştească şi îmbărbăteze, însă eu i-am răspuns ca fiorul ce m-a pătruns în acele momente a fost aşa de convingător încât nu mă îndoiesc că reprezenta dura realitate. Povara acestei trăiri mi-a apăsat sufletul timp de mai multe zile. Abia după vreo zece zile am primit o scrisoare de la părinţi care mi-a confirmat presimţirea în sensul că, în acea zi, în jurul orelor prânzului s-a produs acea dureroasă pierdere. Era primul tribut de viaţă plătit de familia noastră, la care eu n-am participat, din nişte neghioabe motive financiare. Cu toată înţelegerea ce-o aveam, am fost în sinea mea mult întristat deoarece n-am fost anunţat şi nu am fost la înmormântarea ei. Astfel nici nu m-am putut opune golului pustiitor din mine, imaginea ultimă a sufletului care s-a înfrăţit cu cerul, încă din timpul vieţii ei de martir. Ca un obsedat rememoram şi retrăiam seninătatea şi calmul neobişnuit din

ultimele ei zile ce le-am împărtăşit la spital. O rugam să-mi transfere şi mie un izvor de linişte, ca o prelungire a ultimului mesaj ce mi l-a transmis personal, spunându-mi că împăcarea cu sine este de preferat unei răzvrătiri gratuite. Acest mesaj mi-a rămas gravat în inima şi creier ca un dar sfânt izvorât din suferinţa ei nesfârşită. Aş fi dorit să îi ofer şi eu un sărut frăţesc şi să-i promit o viitoare întâlnire într-o lume salvată de suferinţă.

Eram student în primul an, prin aprilie 1952, când a sosit momentul memorabil al alegerilor comitetului UTC pe facultate. Acestea au început duminică dimineaţa la orele opt şi s-au terminat după 24 de ore, cu o pauză de două ore, pentru masa de prânz. N-am mai pătimit niciodată până atunci aşa ceva. Nu doar faptul ca am participat la un asemenea supliciu datorat foamei şi oboselii, ci, mai degrabă, din cauza obligaţiei de a amorţi pe un scaun de amfiteatru ca să ascult tot felul de discursuri anoste, dar pretins savante şi, mai ales, acuzatoare. Structura studenţilor era extrem de eterogenă. Majoritatea eram absolvenţi de liceu, la cursurile de zi, dar mai erau unii care au făcut liceul la fără frecvenţă şi alţii care au urmat doar o „facultate muncitorească" de doi ani, care era echivalată cu absolvirea unui liceu.

Era un procent destul de mare de colegi evrei şi unul mult mai mic de colegi proveniţi din aşa zisa pătură burgheză, adică a celor cu avere. Automat, interesele acestor grupuri erau total diferite. Numitorul comun al majorităţii era starea lor de combativitate politică, „virtute aleasă" şi exprimată clar, ca o dovadă a înţelegerii rolului lor într-o facultate politică. De aici s-a tras, cred eu, şi lungimea astronomică a şedinţei şi, mai ales, îndemnul intim al protagoniştilor de a-şi dovedi fiecare intransigenţa. Pe alocuri, dezbaterile au căpătat nu forma acceptabilă a unei competiţii, ci mai mult pe cea a unei stări de beligeranţă, ca şi când a învăţa carte ar fi fost o bătălie, o luptă de clasă, cum spuneau cei îndoctrinaţi.

Am auzit atunci tot felul de aprecieri neelegante, ba chiar jignitoare la adresa altor colegi, care puteau fi candidaţi onorabili la alegeri, dar trebuia să fie demolaţi şi înlăturaţi, pentru a se cocoţa în locul lor cei care se dovedeau a fi mai combativi. Unul a atacat-o dur şi nedrept pe o colegă susţinând, în chip de mare revoltat, faptul că aceasta ar fi făcut un avort şi, astfel, ar fi suprimat viaţa unui viitor copil În pledoaria lui, care se vroia a fi înflăcărată, a folosit o expresie afurisită, ce mi-a rămas întipărită bine în creier. A spus: „ce credeţi, tovarăşi" l-a scos cu lingurica. Altul, tot aşa de inspirat, dar mai ales vehement, a povestit cum la ei în comună s-a făcut un control la domiciliul unui coleg şi în paiele din curte a fost găsit ascuns un tun. Omul aproape ţipa când a ajuns la finalul povestirii, strigând: „îi şi ce credeţi, în paie era ascuns un tun", cuvânt care a sunat ciudat, ca şi când acesta ar fi explodat în faţa noastră. Asta spre o mai clară convingere a noastră. Desigur că povestea lui, care se referea la o faptă gravă, dar greu credibilă, a fost verificată cu rezultat negativ. Cel

învinovăţit pe nedrept a replicat degeaba, în faţa tuturor. S-a ales cu porecla rarisimă de „tun". Ba mai mult decât atât, pentru a continua ostilităţile începute în acea şedinţă, acest „bun coleg" a organizat în zilele următoare o scenă neverosimilă. A vorbit cu vreo douăzeci de colegi, de aceeaşi moralitate ca şi el, cu care au format un lanţ uman, din curtea facultăţii până la malul Dâmboviţei. L-au aşteptat pe împricinat, la ieşirea de la cursuri, şi la ostentaţie strigau: „şi-n paie era un tun". Sigur că acesta s-a simţit umilit pe nedrept şi ajunsese ulterior într-o stare... vecină cu deprimarea. Timpul a trecut implacabil peste evenimente şi „tunul" a ajuns un profesor universitar meritoriu, destrămând pânza de aberaţii montată în faţa destinului său, de către un pigmeu invidios.

Odată cu ivirea primăverii anului 1952, au apărut şi alte schimbări importante. S-a produs atunci o mişcare gravă în lumea politică a vremii. A avut loc o aşa numită deviere de dreapta în sânul proaspetei puteri, ai cărei protagonişti au fost Teohari Georgescu, Vasile Luca şi vajnica Ana Pauker. Cred că a fost, mai degrabă, o „deviere de laborator"În fapt fiind vorba despre o luptă internă pentru putere, încercându-se, mai degrabă, o consolidare a dictaturii proletare.

Pentru noi această manevră s-a lăsat cu o largă operaţiune de purificare ideologică. Peste noapte s-au întocmit nişte liste negre cu numeroşi studenţi care erau consideraţi „leproşi" din punct de vedere politic. Numai din anul unu au fost mai mult de patruzeci. Printre aceştia îmi amintesc cu amărăciune de patru colegi de grupă. Mă refer la viitorul regizor de film Geo Saizescu, viitorul scriitor Alexandru Ivaşiuc, căruia îi ziceam „Saşa" şi două fete, Bianca Segal şi Getta Palicari. Parcă-i vad şi aud şi acum pe Geo cum gesticula şi ironiza justeţea măsurii ce i s-a aplicat. „Păi bine domnule, dacă este într-adevăr vorba despre o măsură politică de curăţire a rândurilor studenţimii, de ce mă dă afară pe mine pentru unchiul meu, care ar fi fost legionar. Eu nici nu l-am cunoscut pe acesta, aveam zece ani pe vremea când a fost legionar, iar el este „spânzurat" de ani de zile pe panoul de onoare de la intrarea în uzină, fiind considerat fruntaş în producţie. Ăştia au înmulţit raţiunea cu minus unu şi m-au scos pe mine vinovat. Dar mai ştii cum merge viaţa, poate că-mi fac un bine, până la urmă". Am constatat, cum am aflat mai târziu, că presimţirea lui s-a adeverit. După îndepărtarea din facultate a intrat ca student la Institutul Cinematografic, a ajuns regizor de film şi a făcut o adevărată carieră în domeniu. Mi-l amintesc bine pe Geo întrucât tot timpul era un băiat vesel, care se ţinea de glume şi stârnea amuzament în jurul lui Într-o perioadă am locuit chiar în aceeaşi cameră a căminului studenţesc de pe strada Brutus. A venit într-o noapte pe la orele două şi ne-a trezit pe toţi din somn. Unii s-au impacientat pentru gestul lui, dar ceilalţi au observat că face pe supăratul şi aşteptam să ne povestească ceva hazliu. Şi-a cerut scuze pentru întârziere şi deranj şi ne-a explicat că a întârziat deoarece a fost dus la miliţie. Apoi a cerut să-i dea careva o oglindă şi s-a privit mult

timp, comentând ironic: „Spuneţi şi voi dacă am eu mutra suspectă, cum mi-a zis unul dintre miliţieni. Dacă i-am cerut explicaţii, mi-a replicat că semăn cu un borfaş, care este urmărit general, motiv pentru care m-au şi săltat şi dus la secţie".
Într-o altă zi glumeam pe seama modului cum era întreţinut căminul În camera noastră, tot peretele de deasupra caloriferului era decorat cu un strat gros şi negru de funingine, decor care avea obligatoriu o mare vechime. Geo s-a aşezat în acel pat şi cu inelarul mâinii drepte a scris, în văzul tuturor: „de somn şi de critică, n-a murit nimeni până acum". „Dormi, Nae, dormi!", amintind numele colegului absent. Ne-a plăcut aşa de mult lozinca încât am şi ocrotit-o de intenţiile rele ale unora. Peste vreo două luni au venit în control inspectori de la universitate, care ne-au muştruluit sever pentru asemenea blasfemie la adresa criticii. Geo i-a înfruntat şi le-a spus ironic ca îşi însuşeşte reproşul numai dacă-i documentează vreun asemenea caz, care s-a încheiat cu decesul. Cam ruşinaţi de situaţia în care singuri s-au pus, inspectorii au plecat şi au renunţat până şi la amenda promisă.

Geo Saizescu era un fel de alter-ego al unui alt coleg - Traian Sencu -, care cu o spontaneitate jucăuşă făcea diverse glume privind viaţa noastră studenţească. Ne povestea, de exemplu, că locuieşte într-o casă veche, cu multe apartamente, în centrul Timişoarei, lângă Piaţa Mare. Deşi poarta uriaşă de la intrare a fost doborâtă la pământ de mult timp, pe ei nu i-au atacat hoţii care mişunau în zonă. Motiva acest noroc prin temerea pe care probabil o nutreau aceştia, aflând că tatăl lui este înarmat. Noi, foarte curioşi, l-am întrebat aproape toţi odată: dar ce este tatăl tău, este miliţian? Ne-a răspuns abia şoptit şi cu zâmbetul pe buze; „nu, mă deştepţilor, este înarmat cu teoria Marxist-leninistă despre lume". Tot el a fost şi autorul altei poante. Susţinea că nu înţelege cum un coleg a căzut la examen, deoarece a avut un subiect uşor. Continua apoi făcând pe supăratul. Cum mă să nu poată răspunde de un suficient la un atare subiect? Primind adeziunea colegilor, care insistau să le spună întreaga poveste adauga: mă, ştiţi voi ce i-a picat nătărăului? Lupta de clasă în fântână! Cum adică, în fântână? Păi, lupta de clasă în operă „Fântâna, din Bacciserai", precizare care se „spărgea" totdeauna într-un hohot de râs.

Cu Saşa situaţia a fost mult mai complicată. Acesta provenea dintr-o familie de grofi unguri, din nordul Ardealului. Mama lui era fiica unui asemenea grof. Tatăl lui era profesor universitar şi fost cuzist. La optsprezece ani era un tânăr vivace, plăcut la chip şi prietenos, care cunoştea deja patru limbi străine: engleza, germana, franceza şi maghiara. Ii plăcea să discute diverse subiecte de filosofie, relatându-ne că a citit multe cărţi de specialitate, afirmaţie confirmată limpede de nivelul intelectual superior ce-l avea, comparativ cu ceilalţi colegi. Din punct de vedere „politic", mai bine zis al dosarului, soarta lui era pecetluită. A mai intervenit în plus „combativitatea lui agresivă",

atitudinea neconformistă, ba chiar intolerantă, vis-â-vis de conţinutul „capodoperei" staliniste, abia apărute, care se numea: „Problemele economice ale socialismului". La un seminar de Marxism-Leninism, condus de către o tânără, Saşa a luat cuvântul şi, printre alte consideraţiuni pertinente, a susţinut că nu este de acord cu teza principală din lucrare, care pretindea că pe măsură avansării în construcţia socialismului lupta de clasă se ascute. Şi-a argumentat demonstraţia de o manieră impecabilă, surprinzătoare pentru noi toţi, pe mai multe planuri, dar mai ales politic, economic şi social. De pildă, a susţinut că nu este raţional ca pe măsură ce slăbeşte forţa economică a duşmanilor socialismului - prin consolidarea acestuia - să se afirme că lupta de clasă se înteţeşte, această reacţie reducându-se în mod firesc, atât ca forţă economică cât şi socială, scăzând, chiar şi fizic, numărul opozanţilor. De asemenea, considera că nici sub aspect psihologic această teză nu poate fi susţinută, deoarece şi în situaţia că reacţia acestora ar deveni disperată tot nu ar avea capacitatea necesară şi nu ar putea conduce - în mod obiectiv - la o ascuţire a luptei de clasă ci, dimpotrivă, la reducerea acesteia.

Spectacolul ce se desfăşura în faţa noastră, care asistam înmărmuriţi la demonstraţie, era strălucitor, dar, totodată, de-a dreptul îngrijorător, presimţind fiecare dintre noi gravitatea consecinţelor unei asemenea „îndrăzneli". Pe măsură ce Saşa se entuziasma în expunere, asistenta se înroşea din ce în ce mai vizibil. Concomitent cu spaima evidentă ce o învăluia, fiinţa speriată ce devenise, se făcea tot mai mică în scaunul ei, aproape dispărând sub nivelul catedrei. Scena devenise aproape insuportabilă, în sensul că doar tonul sentenţios al colegului spărgea liniştea tremurândă şi promiţătoare de furtuni ce se instalase peste clasa şi mintea celorlalţi. Noi, colegii, eram realmente paralizaţi - de teamă şi, poate, de o plăcere ascunsă asistenta era pierdută şi fără nicio reacţie, iar Sala domnea peste această atmosferă de incertitudine. S-au întâlnit în acel moment logica robustă şi proaspătă a unui tânăr cu temerea profundă, deja instalată peste gândirea şi sufletul muritorilor din jur, care nu înţelegeau rostul unui eroism de „laborator" ori care îl refuzau dintr-o temere clar egoistă.

Cu vreo două luni anterior acestui episod, în viaţa facultăţii a avut loc un alt eveniment major. S-a hotărât atunci să se introducă satisfacerea stagiului militar în timpul studiilor universitare. Măsură devenise necesară deoarece numărul studenţilor băieţi scăzuse vertiginos, prin recrutarea masivă a acestora începând cu perioada imediat următoare începerii anului şcolar. Din circa o sută cincizeci de băieţi am mai rămas, la un moment dat, doar zece-doisprezece, îmi amintesc, de pildă, ce situaţie de amuzament a provocat printre cei rămaşi. Colegul Geo se bucura vizibil, afirmând că acum o să avem şi noi mai mult succes la fete, deoarece cei mai în formă au plecat militari. După această măsură au început să se întoarcă pe rând aproape toţi cei plecaţi temporar dintre noi. Odată pe

săptămână s-a introdus o zi de pregătire militară, teoretică şi practică, inclusiv de instrucţie, situaţie ce a produs o serioasă perturbare a programului de învăţământ. Ca urmare, am ajuns să avem zece ore marţea şi unsprezece joia, practic ne mai rămânându-ne timp pentru studiu individual.

De altfel, la unele materii cum era marxism-leninismul, materialismul istoric sau cel dialectic ori chiar şi istoria filosofiei nici nu prea avea sens să învăţăm, pentru că atât expunerile profesorilor cât şi bibliografia indicată nu ne prezentau sistemele de gândire filosofică. Ele se mărgineau la critica formală a acestora, critică simplistă şi fără conţinut, în general limitată la caracterizări ca acestea: gândire idealistă, burgheză, depăşită istoric, antisocială, etc. Urmare a practicării unui astfel de învăţământ, golit de conţinut, s-a ajuns ca la aceste discipline să nu cunoaştem aproape nimic din adevăratele doctrine filosofice, economice sau sociale ale unor mari gânditori ai lumii, ci să învăţam lucruri formale, care se refereau strict la respingerea acestora, ca moduri de gândire şi expresii ale orânduirii burghezo-imperialiste.

Mi-amintesc cu plăcere de un moment încărcat cu un haz irezistibil de la examenele finale ale anului doi. O colegă, căreia îi ziceam Fifi, care tocea şi tocea aceste fraze goale de conţinut, având şi o memorie de excepţie, ajunsese la suprasaturaţie. A mărturisit, la un moment dat, că vorbele s-au supraetajat şi amalgamat în capul ei de aşa manieră încât are senzaţia că s-au transformat într-o pastă amorfă, de consistenţa cauciucului, care nu-l mai îngăduie nicio respiraţie a creierului, nicio brumă de flexibilitate. Trăia senzaţia ciudată că are capul arhiplin, dar totuşi gol Încă puţin şi ajungea la senzaţii paroxistice.

Când am văzut în ce stare jalnică ajunsese, mi s-a făcut milă de ea. Era palidă ca ceara, tremura fantastic şi emana un aer de încurcătură, de temere, ba chiar de groază, în faţa sălii unde urma să susţină examenul de istoria filosofiei. Era practic blocată, mă simt terminată şi mă gândesc să renunţ la examen, mi-a spus ea. Am încercat s-o încurajez şi s-o scot din starea de panică în care intrase. Am insistat mai mult timp, dar fără niciun rezultat. La un moment dat mi-a venit o idee „trăsnită", care a făcut-o să surâdă amar şi să-mi spună ca poate vreau să râd de ea. M-am explicat, şi i-am arătat că nu am avut o asemenea intenţie, că am vrut doar s-o bine dispun şi s-o încurajez. I-am sugerat să se liniştească şi să intre la examen cu curaj, deoarece este mai bine pregătită decât mine şi că o asigur că va lua examenul. I-am cerut să privească totul ca pe o glumă. Să intre în sală, să ia biletul, să nu-l citească şi să vorbească în stilul ei inconfundabil, adică să toarne peste profesor tone de vorbe, astfel încât să-l copleşească. I-am subliniat că se poate comporta astfel, indiferent dacă citeşte sau nu întrebările din bilet. Din nou a zâmbit neîncrezătoare, amuzată fiind totuşi de tembelismul cuprins în sugestiile mele. Pe neaşteptate mi-a spus că oricum este pierdută şi că, dacă i-am

propus această glumă tactică, este dispusă să încerce acest joc, devenind curioasă dacă o asemenea aberaţie logică poate deveni salvarea ei. Când a ieşit de la examen, iradia o bucurie mare, dar şugubeaţă: m-a îmbrăţişat, mi-a spus că sunt un adevărat coleg şi că a „mitraliat" o sumedenie de fraze pompoase peste comisie, astfel că profesorul a întrerupt-o din entuziasm şi i-a dat nota nouă.

3.2. Lumini şi umbre

La începutul anului doi de facultate am primit sarcina din partea organizaţiei U.T.C., al cărui membru eram, să organizez o întâlnire cu „bobocii" din grupa de psihologie pentru a-i orienta asupra unui model util de studiere a bibliografiei indicate la cursuri. Am realizat acceptabil acţiunea cu constatarea că, din numărul de vreo douăzeci de participanţi, doar trei inşi au manifestat un interes manifest.

După vreo lună de zile, când m-am întors la cămin, am observat că holul de la intrare era înţesat cu colegi, care se amuzau. La vederea mea s-au aşezat repede - ca la o comandă - pe două şiruri, tapetând parcă pereţii laterali şi mi-au deschis spaţiul necesar ca să pot avansa spre recepţie. Iniţial nu am dat atenţie acestei manevre, dar imediat am înţeles că ei îmi făceau o primire şi o demonstraţie specială, deoarece intonau în cor nişte versuri, care nu-mi spuneau nimic. Zeloşi, cum s-au dovedit, au continuat cu recitarea lor, parcă erau la un spectacol. La recepţie am găsit o carte poştală, adresată mie, care avea desenată pe o parte o vioară cu strunele rupte, iar pe cealaltă o inimă săgetată; sub aceasta erau înşirate versurile maimuţărite de către colegii mei. Atunci am realizat eu capcana în care căzusem şi le-am mulţumit pentru înţelegerea lor supremă, care au transformat un posibil fapt serios într-o scenă de băşcălie.

Am înghiţit hapul, că n-aveam cum face altfel. Devenisem şi eu curios să aflu cine mi-a făcut „pocinogul", afişându-şi opera poetică pe o carte poştală deschisă. Chiar şi colegii mai apropiaţi insistau să fac mărturisiri despre această relaţie specială, dar eu nu ştiam nimic despre „eveniment" şi eram la fel de nelămurit ca şi ei. Eram pe de-o parte curios, dar, în acelaşi timp, eram înciudat că autorul nu a găsit o cale de adresare mai firească şi lipsită de spectacular. In lipsa unei soluţii mai inspirate am făcut legătura cu întâlnirea avută cu studenţii din anul întâi şi, în mod deosebit, cu studenta care parcă mă acaparase de pe atunci, cu întrebările ei interminabile. I-am explicat situaţia prietenului meu Nicu Radu, care s-a oferit să mă ajute în investigarea cazului. Zis şi făcut! El avea o prietenă în grupa „suspectă". Pe această cale a obţinut un caiet cu notiţele ei de la un curs. Le-am comparat şi cu priceperea noastră de viitori specialişti în psihologie am conchis că am descoperit autoarea. Urma ca într-un fel sau altul să adâncim examinarea prin supunerea ei unei observaţii atente, inclusiv unor teste inocente, care să-i deconspire participarea ei la „farsă". S-a adeverit în scurt timp că şi aceste noi date

investigative se corelau cu concluzia iniţială. Până şi eu m-am convins de această realitate, deoarece am observat-o nemijlocit, cu prilejul unei activităţi comune ce am avut-o în cadrul cercului de psihologie. Se degaja, însă, o situaţie cu totul diferită de cea admisă iniţial, în sensul că nu ar fi vorba despre o farsă. Rezulta că mă aflăm în fata unei simpatii deosebite, dacă nu chiar în faţa unei idile de dragoste.

Peste câteva zile, în timp ce serveam masa de seară la cantină, împreună cu prietenul meu, a apărut ea în faţa noastră şi cu un aer deosebit de serios a cerut voie să ocupe un loc. După ce am terminat de mâncat am plecat împreună, cu intenţia de a ne lămuri asupra situaţiei. Ne-am plimbat în acea seară până târziu Îmi amintesc că am parcurs de două ori, dus şi întors, distanţa de la Universitate până la Facultatea de Drept. Am discutat iniţial despre situaţia noastră de studenţi, iar, apoi, treptat-treptat am ajuns la relaţia noastră şi posibila ei perspectivă. Ne-am mai întâlnit ulterior de câteva ori şi m-am lămurit, pe parcurs, că eu nu simţeam cum s-ar fi aprins vreo flacără a dragostei. Cu delicateţea cerută de situaţie i-am spus până la urmă că eu o stimez şi apreciez ca pe un suflet cald şi o bună prietenă. Ea s-a răzvrătit la auzul acestor definiri a relaţiei noastre şi mi-a explicat foarte pretenţios şi detaliat că astfel nu se poate stinge scânteia răsărită în inimile noastre. N-am mai contrazis-o şi m-am retras, iniţial în sufletul meu şi, apoi, la scurt timp, şi fizic. Am primit ulterior o serie de reproşuri pentru lipsa mea de înţelegere, dar nu direct de la ea, ci prin alte colege.

Am povestit această întâmplare unică a vieţii mele, deoarece iniţial am crezut şi eu că sunt îndrăgostit, iar, ulterior, am înţeles că nu este chiar aşa. Am fost la un pas de cucerire. Renunţarea mea nu s-a datorat nehotărârii, ci constatărilor făcute pe parcurs şi estimării semnificaţiei acestora În ceea ce mă priveşte nu erau reacţii pasionale, capabile să treacă, peste orice, ci unele controlate, care nu puteau oferi o altă perspectivă relaţiei. Au mai concurat şi alte aspecte care nu mă încântau, în sensul că era o fiinţă posesivă şi extrem de stăruitoare, asemănătoare unui automat, care-şi cunoaşte doar propriile reguli. A fost totuşi o pată frumoasă de culoare.

Un moment important al vieţii mele de student a fost cel al decesului „marelui om de stat" Iosif Vissarionovici Stalin, moment de răscruce în istoria continentului, a ţării şi a fiecărui cetăţean În atmosfera de la Facultatea de Filosofie, care era considerată o instituţie de învăţământ politic şi ideologic, vestea a căzut ca un fulger şi a cutremurat atmosfera care, ani de zile, a intoxicat mintea şi sufletele profesorilor şi ale studenţilor, pătrunzând până şi in amintirea zidurilor. Am trăit atunci o zi de pomină. Dacă n-ar fi fost aşa şi mi-ar fi povestit-o cineva, n-aş fi fost în stare să înţeleg asemenea momente şi reacţii perverse, care mai defilează uneori prin viaţa oamenilor, sub forma sau simbolul unui sfârşit de veac.

Toată suflarea din facultate încremenise într-o scenă de tragedie antică, oamenii transformându-se aparent în nişte roboţi tăcuţi şi dezorientaţi, cerniţi în negru, dezamăgire şi lipsă de orizont. Toţi se mişcau prudent prin mixtura de sentimente stranii ce-i invadase în acel ceas „cumplit" al istoriei. Fiecare îl privea pe celalalt cu neîncredere şi suspiciune, parcă s-ar fi lansat în atmosferă un interogatoriu universal şi viclean, care vroia să descifreze în ochii tuturor adevăratele sentimente şi trăiri. S-a jucat atunci un teatru de zile mari, de către actori nepregătiţi, dar dresaţi prin temere, care au intuit răspunsul cuvenit momentului şi au afişat fizionomii îndurerate, care de care mai răvăşite, pentru a cinsti cum se cuvine efortul de realizare a unei ceremonii aproape „cosmice".

La un semnal dat, toţi aceşti „jucători" au fost invitaţi în aula mare a facultăţii, unde au aşteptat la nesfârşit începerea bocetelor oficiale. Pe lângă cadrele de conducere ale instituţiei şi-au făcut apariţia la prezidiu o serie de mari activişti, care mai de care mai îndureraţi Înainte chiar ca cineva dintre aceştia să spună ceva, tot amfiteatrul, plin cu oameni răniţi sufleteşte, a început să tremure şi să se cutremure în ritmul apăsător al unei strigări disperate: Stalin! Stalin! Stalin! Şi aşa mai departe, tot mai însufleţitor, sacadat şi ameninţător, timp de vreo zece minute, până la epuizarea emiţătoarelor de sunete şi sentimente dezorientate. Nu ştiu cum eu sau alţii am rezistat la această şedinţă de isterizare, care m-a convins aproape definitiv de nevrednicia oamenilor. Parcă s-ar fi comemorat un sfârşit de istorie şi de speranţă al omenirii. Sigur de atunci am rămas cu unele sechele pe viaţă, în sensul că n-am mai putut participa sau măcar asista la înmormântări normale, unde se cinsteşte obiceiul bocitului În asemenea momente trăiesc senzaţia fizică de nesuportat a unei destrămări, a unei dezarticulări a sufletului.

Apoi, s-au înşurubat în atmosferă şiraguri de vorbe pioase şi tânguitoare, rostite de astă dată de „actori" care-şi cunoşteau bine meseria şi poziţia. Acestea erau înghiţite din când în când, parcă tot mai des, de salvele de bocete şi urale ţâşnite în neştire din gurile asistenţei, care între timp se transforma într-o, masă amorfă, cu simţirea cutremurată, dar înţepenită. Pe parcursul lansării acestor tunete, am încercat să mă salvez din acest infern. Mi-am rotit privirea peste rândurile de colegi, cu gândul ascuns că poate voi descifra pe ici pe colo vreo scânteiere jucăuşe în ochii unora, care să-mi stimuleze speranţa muribundă. Zadarnică aşteptare, pentru că feţele şi inimile lor erau zăvorâte, ca urmare a unui dureros exerciţiu de mascare, învăţat bine de către fiecare. Cam aşa cred eu că are loc înnebunirea şi nebunia oamenilor.

Mi s-a confirmat cu acest prilej tristul adevăr că excesul de dogme duce întotdeauna la eşec şi că acesta nu poate fi depăşit tot prin reacţii „ortodoxe", ci doar prin deplina lor ignorare ori printr-o atitudine clară de sfidare şi de desfiinţare. Unui exces nu-i poţi răspunde decât tot printr-un

exces ori printr-o reducere la absurd - sub mantia ironiei - t are poate asigura o eliberare din dogmă, fără sângerare sau răni psihice deosebite.

Consider că s-ar cuveni să relev şi alte aspecte, care pot arunca o rază de lumină asupra caracterului şi nivelului învăţământului universitar din vremea studenţiei mele.

În parte m-am referit şi până acum. Am subliniat programul foarte încărcat cu care eram încercuiţi ca într-o închisoare a spiritului. Miercurea şi joia aveam zile pline, respectiv şase ore de curs dimineaţa şi cinci ore după masa. Acestea cuprindeau multe predări, dar şi prea multe seminarii pentru care nu aveai timp să te pregăteşti. Cum adică să realizezi dezbateri de conţinut când, nici azi nici mâine, nu aveai timp să studiezi bibliografia stufoasă şi nefolositoare care ne era recomandată? De altfel, consider că şi dacă am fi parcurs această literatură oficială nu ne-am fi ales cu mare lucru, deoarece nu se indicau izvoarele originale, respectiv tratatele filosofice de bază, care abordau problemele de dezbătut. Deci ni se indica să studiem nu sistemul de idei al acestor gânditori, ci doar lucrări în care aceştia erau criticaţi formal, lustruindu-se mereu câteva teze marxiste, despre care se susţinea că ar salva spiritualitatea şi viitorul omenirii.

Îmi amintesc de scena penibilă ce a avut loc la un asemenea seminar de Marxism. Un coleg maghiar, care vorbea bine româneşte, a făcut o greşeală pardonabilă. A vrut să exemplifice o teză de materialism istoric prin referirea la aşa zisa „monstruoasă coaliţie" politică din ţara noastră. Nu şi-a dat seama cum s-a întâmplat, dar în locul primului termen a folosit unul apropiat sonor şi practic, a spus „menstruaţia coaliţie". Foarte tânăra asistentă care conducea seminarul s-a pierdut în acel moment jenant, sa îmbujorat toată şi a încremenit în scaunul ei. S-a creat o atmosferă generală de suspans, care a fost, spartă de un râs reţinut din partea băieţilor, urmat la scurt timp şi de acompaniamentul fetelor. Oratorul era încurcat tare, neînţelegând de ce ne amuzam cu toţii. Un coleg i-a îndemnat să continue - ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic - dar acesta n-a priceput sensul stimulului şi s-a blocat psihic În schimb, asistenta se făcea tot mai mică pe scaun, parcă ar fi încercat să se ascundă şi să dispară din scenă. Am povestit întâmplarea pentru caracterul ei nostim şi nu, neapărat, pentru că ar reliefa ceva caracteristic din sistemul de învăţământ.

Au fost şi unele activităţi care erau considerate ca un fel de revoluţie în învăţământ. Am avut consilieri sovietici care ne predau psihologie generală, cu conţinut exclusiv pavlovist, dar în limba rusă. Cineva ne traducea frazele lui uimitoare. Asta însemna că noi realizam în două ore doar una, deoarece timpul cu traducerea putea fi considerat ca pierdut.

Iar la marxism-leninism am avut fericirea să-l avem ca profesor pe Vladimir Tismăneanu - tatăl politologului democrat de astăzi. Acesta îşi citea rar şi egal poliloghia, făcând efort în pronunţie, care semăna cu

monotonia şi efectul unui metronom, ce ne inducea la toţi o stare de somnolenţă atotbiruitoare. Era greu să rezişti două ore la curgerea molcomă şi împiedicată a acestui automat, care timp de un întreg an universitar nu a reuşit să ne atragă atenţia cu ceva interesant sau demn de reţinut Îmi amintesc că în timpul unei asemenea expuneri anoste am scris părinţilor o scrisoare lungă şi plângăcioasă, în care le-am descris colorat privaţiunile ce le trăiam şi, mai ales, puţinătatea hranei de la cantină. I-am convins că am în mine o foame devastatoare, pe care o port ca pe o decoraţie, reprezentând statutul meu de student. Ca urmare, am primit cel mai bogat pachet ce mi-l închipuiam. Parcă nu credeam că poate fi al meu.

Cursul de Logică era ţinut de renumitul profesor Athanase Joja, care avea o prestanţă şi eleganţă academică deosebită în tot timpul expunerilor. Dar nici acesta nu era bun pentru toţi. După câteva ore, care puteau fi considerate ca adevărate bucurii spirituale, s-a întors la un moment dat în amfiteatru, fiind însoţit de către un coleg. Fiind foarte supărat ne-a spus ceva de neînchipuit. Ne-a dezvăluit că acel coleg a ieşit precipitat după el, la terminarea expunerii, şi l-a admonestat pe un ton autoritar: „tovarăşe profesor, eu vă avertizez serios să vă schimbaţi cursul!". Când l-a întrebat care este motivul, acesta a pronunţat sentinţa lui uimitoare: „pentru că nu înţeleg nimic!". Colegul avea dreptatea lui, deoarece provenea din categoria celor care în locul liceului au urmat doar doi ani de facultate muncitorească şi nu avea capacitatea de înţelegere necesară, fapt care l-a scandalizat. De la acest profesor am reţinut şi câteva expresii de o ironie spumoasă, ca de exemplu: „mătuşa logaritmului a băut o uvertură" sau „gândirea este un selenoid care vehiculează idei între două neanturi". Aceste exemplificări aveau darul de a ne convinge de inutilitatea şi nonsensul unor construcţii pretenţioase, dar lipsite de logică.

Am făcut şi un curs de psihologie experimentală, dar în condiţii vitrege, fără a dispune de un laborator sau măcar de un minimum de documentare privind subiectele în lucru la nivel mondial şi, mai ales, metodologia de lucru şi principalele reguli de urmat. Profesorul Zapan Gheorghe era un profesor de psihologie generală bun, dar care din considerente politice a fost aşezat mai la umbră. Dintre încercările lui de a ne învăţa ceva pozitiv îmi amintesc de un experiment care privea învăţarea dactilografiei pe nişte cartoane improvizate de fiecare dintre noi; am aplicat pe acestea nişte dopuri de plută, care aveau scrise deasupra semnele ce le reprezentau Încercam astfel să imităm tastatura unei maşini de scris. Experimentul a durat câteva luni şi a demonstrat ceva din mecanismele activităţii cerebrale. Ori de câte ori se relua dactilografierea unui text după dictare, activitate ce era cronometrată, se observa că se obţine un randament superior, dacă în prealabil se punea în faţa subiecţilor o sarcină care complica activitatea În acest scop, la

dactilografiere se înlocuiau două sau trei litere cu altele, cerinţă care solicita o concentrare mentală superioară. Am redat această activitate de învăţământ considerată marginală, pentru a sublinia încercările timide ale unor profesori de a demonstra ca viaţa psihică nu se reduce şi nu poate fi explicată doar în cadrul limitat impus, la acea vreme, de către fiziologia pavlovistă.

Un alt profesor care trebuie cinstit în amintirile mele studenţeşti a fost marele Mihai Râlea la cursurile căruia veneau să asiste multe alte cadre universitare. Profesorul era luminos şi cuceritor. Avea momente de inspiraţie înălţătoare, când aluneca în numeroasele şi fermecătoarele lui incursiuni în istoria filosofiei, a psihologiei sau a culturi ori vorbind despre moraliştii francezi, iluminism, renaştere. Pe Mihai Râlea l-am simţit în sufletul meu ca pe tipul adevăratului dascăl, care entuziasmează asistenţa şi o poartă cu el spre înălţimile frecventate de spiritul lui cultivat.

Cu toate neajunsurile acelui sistem de învăţământ, care «ia bazat în principal pe lecţii stil predare ori dezbateri, cu peroraţii repetitive deci nu era un cadru participativ şi, mai ales, creativ, mulţi dintre colegii din seria mea au ajuns intelectuali veritabili. Foarte mulţi s-au dedicat învăţământului universitar, au ajuns conferenţiari sau profesori ori cercetători, având contribuţii personale sensibile in domeniul lor de activitate, (filosofie, ziaristică, psihologie, estetică). Consider că aceştia au ajuns la performanţă mai puţin pe seama sistemului oficial de învăţământ şi mai mult datorită dotării lor şi stăruinţei fiecăruia în aprofundarea ulterioară a adevăratelor opere filosofice.

Pentru a întregi imaginea studenţiei de pe vremea mea consider necesar să mă mai refer la câteva aspecte Îmi amintesc cu plăcere tipul bucătarului de la cantina studenţească. Acesta era un bărbat jovial, în vârstă de vreo 45 de ani, căruia îi făcea plăcere să discute cu noi, ori de câte ori avea prilejul. Era un om vesel, care zâmbea în permanenţă şi se bucura vizibil dacă vreunul dintre noi îi apreciam calităţile de bucătar, motiv pentru care ne şi provoca în acest sens Îi plăcea să fie lăudat, iar în perioadele când nu culegea o recoltă prea bună se mai lăuda şi singur. Susţinea la un moment dat că are studii superioare în domeniu şi că este licenţiat al institutului de la Sorbona. Unii i-au cerut să le arate diploma, manifestându-şi pe faţă rezervele. A promis ca o va aduce, dar până la urmă a trecut un an şi nu s-a mai întâmplat lucrul acesta, iar el a plecat ca bucătar la un mare restaurant. Ce era sau nu adevărat în această privinţă era faptul că toate mâncărurile făcute de el şi mai ales ciorbele aveau un gust bun, deşi alocaţia de hrană pentru noi era foarte mică. Constatarea aceasta ni s-a confirmat mai ales după plecarea lui, la sfârşitul anului 1952.

Începuse pe atunci o politică aprigă de austeritate şi hrana noastră era din ce în ce mai săracă şi uniformă. Se făceau deja economii cumplite

pentru pregătirea Festivalului Mondial al Tineretului ce urma să aibă loc la Bucureşti, în vara anului 1953, economii care au influenţat nefast calitatea hranei şi la cantinele studenţeşti. Dimineaţa ni se servea invariabil câte o cană cu ceai şi o bucăţică de marmeladă. Foarte rar vedeam câte o bucăţică de unt, în locul nelipsitei şi imposibilei marmelade. Printre mâncărurile acelei perioade un loc de căpătâi îl ocupa un fel de pastă verde, despre care se susţinea că ar proveni din mazăre şi avea un gust sensibil de dezinfectant. Cel puţin aşa îl percepeam eu. Unii ziceau că era mazăre furajeră, scoasă de la rezerva de stat şi care avea o vechime nedefinită. Am încercat tot timpul să gust cât de puţin din această osândă zilnică, dar a fost imposibil, deşi foamea „răcnea" în mine. O astâmpăram cu un codru de pâine, care nu ne lipsea. Neputând scăpa de această persecuţie zilnică, am încercat o adaptare la situaţie. Dacă la prânz ni se servea această bucurie, atunci mâneam doar ciorba şi-mi luam codrul de pâine. Dacă aveam şansa să mâncăm altceva la prânz eram fericit, dar ştiam sigur că seara aceasta va fi mâncarea În acele ocazii nu mai veneam la cantină şi rugam un coleg să-mi aducă o bucată de pâine. Putem susţine astfel că şi noi studenţii am contribuit la îndestularea participanţilor la acea minune de festival. Dacă această „sponsorizare" ar fi fost realizată cu acordul nostru ar fi însemnat o adevărată contribuţie patriotică. Dar n-a fost aşa. A fost desigur o curbă de sacrificiu abuzivă, deci nemeritată.

Îmi mai amintesc cu vădită plăcere de serile de audiţie muzicală organizate la cămin, de către doi colegi generoşi care, din proprie iniţiativă, s-au gândit să ne ofere şi nouă câteva clipe de încântare, din prea plinul lor sufletesc. Personal apreciez la superlativ aceste daruri, care ne-au fost oferite bilunar, timp de vreo doi ani, de către colegii noştri Iosif Sava şi Zigu Ornea. Astfel, ne-au fost prezentate şi comentate cu pasiune numeroase lucrări de căpătâi ale marilor compozitori ai lumii, opere care se observă clar că fac parte din tezaurul lor de frumuseţe, pe care doreau să-l împărtăşească cu noi.

Am evocat aceste momente speciale deoarece ele mi-au stăruit în memorie atât ca explicaţie pentru preocuparea şi performanţa atinsă ulterior de către neuitatul Iosif Sava, în promovarea muzicii, cât şi ca obligaţie morală de mulţumire - măcar postmortem - unui coleg cu o inimă mare, pe care a dăruit-o muzicii şi iubitorilor ei.

Viaţa de cămin avea pulsul ei trepidant. Multă mişcare, multe minţi înghesuite într-un spaţiu restrâns, atmosfera care făcea posibile numeroase ciocniri de idei, de atitudini şi poante, împlinite în unele ceasuri de graţie cu şedinţe spumoase, când inspiraţia sau spontaneitatea unuia sau altuia se completau reciproc ori se transformau în aluzii reuşite. Se realizau astfel unele spectacole necenzurate, la care mulţi ar fi vrut să participe. Câte un zvon jucăuş circula pe culoare şi ne dădea de ştire că în cutare cameră este mare zarvă, că se duelează verbal doi colegi ori se

întrec în confruntări cu poante dense, săltăreţe ori neobrăzate, care stârneau hohote de râs, amestecat cu plâns. De pildă, unui coleg dintr-o zonă viticolă a judeţului Alba, i-a sosit un pachet. A venit cu el în mare viteză. A plecat imediat, deoarece avea o întâlnire. Ne-a asigurat că a încuiat bunătăţile în dulapul de pe hol şi că la întoarcere ne va face cinste. După plecarea lui s-a ţinut un scurt consiliu în care s-a hotărât doar verificarea conţinutului acelui colet ademenitor. Acolo se afla o damigeană de zece litri, plină cu licoare aromată, iar în pachet erau fripturi de porc, un pui fript şi nişte struguri. Cum nu s-a putut rezista ispitei, s-au găsit explicaţii pertinente pentru a se trece direct la postura de degustători, autorizaţi parţial. Concursul de devorare a fripturilor s-a consumat repede, astfel că pentru proprietar n-a mai rămas nicio bucăţică. Pe loc s-a găsit o rezolvare aparent onorabilă, în sensul că pe locul sfinţit cu alimente şi vin a fost aşezată porţia cuvenită lui, adică o farfurie împodobită cu un strugure şi un pahar plin cu vin. Restul alimentelor s-a transformat repede într-o amintire. Doar vinul a durat mai mult şi a permis lansarea unor discuţii aprinse.

La sosirea împricinatului s-a instalat o linişte suspectă. Omul a constatat jaful şi ne spunea că este depăşit de situaţie, nevenindu-i a crede ca a fost operat chiar de către colegii lui. Pasămite avea altă părere despre ei. Plus că ceea ce i-am lăsat lui era mai degrabă o batjocură. Până la urmă, constatându-se cât de arţăgos devenise „reclamantul" unul dintre noi a încercat să-l liniştească printr-o intervenţie care l-a provocat şi mai tare. Doar că nu l-a scos pe el singurul vinovat de desfăşurarea evenimentelor reproşându-i că el ar fi ispitit nişte oameni flămânzi cu asemenea bunătăţuri În final, s-a ajuns la concluzia că vinovat era doar proprietarul, care a încuiat în dulap totul şi mai pretindea că noi să fim cucernici şi să aşteptam nu ştiu câte ore, până se întorcea el de pe „cărările" socialismului.

La uri moment dat, a apărut un coleg cu o foaie dactilografiată pe care o agita voiniceşte, trâmbiţând din toate puterile că are în mână o comoară, o minune de epigramă scrisă de Păstorel Teodoreanu. Ne-am înghesuit într-o cameră mai mare şi ne-am pregătit ca pentru o mare revelaţie. Colegul ne-a amintit, ca introducere, că poeta Veronica Porumbacu pe atunci în mare vogă - a publicat o poezie în "Romania Literară". Era vorba despre una întitulată "O Europa, te simţ adânc în mine", în care mărturisea că inima ei pulsează pentru interesele muncitorimii din întreaga Europă.

Deci satira lui Păstorel i se constituia într-o replică privitoare la entuziasmul acesteia. Apoi, cum era firesc, ne-a citit epigrama, pe care încerc s-o reproduc din memorie:

O, superbă Veronica, Eu credeam c-o ai mai
mică, Dar mărturisirea-ţi clară, Din Gazeta

Literară Dovedeşte evident Cum că-n chestia matale, Cu adâncimi fenomenale, De-a-ntregul continent.

După vreo jumătate de an a mai adus o epigramă - model bisturiu - a aceluiaşi talentat autor. Aceasta era dedicată scriitorului Emanoil Bucuţă. Cică acesta ar fi prezidat o şedinţă a filialei Uniunii Scriitorilor de la Iaşi. Când era pe terminate a apărut în sală, imitând pe Pristanda, faimosul personaj caragelian şi a cerut cuvântul. Domnul prezident l-a avizat că este târziu şi nici nu s-a înscris la cuvânt. A adăugat că, totuşi, i-ar dă cuvântul, dacă are ceva foarte important de spus. La primirea confirmării i-a oferit dreptul la cuvânt. Păstorel în pendularea lui legendară - i-a indicat cu degetul arătător pe „musiu prezident" şi a grăit, parafrazându-i numele:

Trebuie să fi ori prost ori bleg Să te socoti un cur întreg, Că, dacă judeci o lecuţă, Nu eşti nici bucă, eşti bucuţă.

Această afurisenie de epigramă a circulat tot aşa pe nişte foi volante, în toată universitatea (probabil chiar în toată lumea studenţească a Bucureştiului) şi a provocat un râs sănătos şi molipsitor în toate piepturile tinereşti; de asemenea, cred că a rămas întipărită în cele mai intime fibre ale memoriei lor, ca un clopot spiritual uriaş, ale cărui unde se înfruntau cu micimea sufletească, cu ipocrizia şi perversitatea unor emanaţii culturale la modă pe acea vreme.

3.3. Dosarul şi omul

Îmi place să cred că perioada iraţională, când omul a fost înlocuit cu dosarul, epoca care a împovărat mintea şi viaţa Romanilor vreme de aproape 45 de ani a trecut. Nu sunt suficient de sigur în acest sens, deoarece şi la ora actuală se păstrează, mai ales ca mentalitate, dacă nu şi ca uzanţă, unele reminiscenţe supărătoare, care nu situează totdeauna valoarea omului pe primul plan. Ar trebui priceput definitiv faptul că valoarea omului nu se măsoară clar şi definitoriu după sex, vârstă, experienţă, religie, stare sau origine socială, aprecieri ale unor jurii ori persoane binevoitoare sau după numărul de articole publicate. Valoarea se măsoară numai după criterii de eficienţă şi creativitate, adică după rezultatele obţinute, nu doar preconizate.

Aş aminti aici, în treacăt, faptul că în perioada dinainte de 1989, Partidul Comunist Român ajunsese să fie considerat: „de către mulţi români nu aşa cum se aprecia oficial - ca for de conducere a societăţii - ci ca o organizaţie interesată a unei clici, spunându-i-se, pe bună dreptate:

„Pile, Cunoştinţe, Relaţii" (P.C.R.), sistem promovat oficial la toate nivelele. Altfel, cum să ajungă ministru de interne un neterminat cum a fost Postelnicul schimb, adevăratele valori ale societăţii - intelectuali, preoţi, conducători politici ori buni gospodari - au înfundat puşcăriile sau odiosul canal ori chiar au fost desfiinţaţi fizic, fiind victimele unui sistem iraţional, antiuman şi antiprogresiv.

Printre armele folosite pentru consolidarea puterii, comuniştii au practicat, cu rezultate nebănuite, instrumentul pervers şi sufocant al dosarelor de cadre, construite după bunul lor plac; informaţiile ori aşa zisele date de cunoaştere erau dirijate în direcţiile, dorite de ei. De fapt, nu interesa omul şi valoarea lui ci realitatea dorită de sistem, care era demonstrată prin orice mUloace, inclusiv fals, măsluire, denaturare. Dosarul era umbra care însoţea pe fiecare, oriunde s-ar fi dus în ţară, umbra care era mai mare, mai valoroasă şi mai puternică decât subiectul acesteia. La nevoie, pentru unii puteau fi omise, cu bună ştiinţă, o serie de date compromiţătoare, care pe cei consideraţi ostili i-ar fi îngropat de vii. Prin ambele modalităţi se vicia grav realitatea, voluntarismul fiind comandamentul suprem.

Umbrele dosarului se întindeau, de regulă, foarte departe, ca nişte tentacule agresive şi nesătule, care-i prindeau în captivitate nu numai pe cel în cauză, ci şi pe membrii familiei şi urmaşii lor, rudele acestora şi, uneori, chiar şi persoane care erau simple relaţii ale acestora. Se promova un principiu fals, esenţialmente mincinos, după care aşa zisa vină a cuiva era colectivă şi, deci, şi răspunderea trebuia să fie colectivă, pentru a putea „ara" sau „demola" cât mai multe victime dintr-o singură, dar măiastră lovitură. Şi vina aceasta capitală putea fi, de multe ori, doar îndrăzneala de a-ţi exprima o părere, care nu era consonantă cu punctul de vedere oficial În astfel de cazuri se încalcă cu neruşinare un drept fundamental al omului, cel al dreptului la liberă exprimare. Dar ce drepturi erau respectate atunci, când liberul arbitru dicta autoritar ce este şi ce nu este voie să gândeşti ori să exprimi? Din cauza acestei anateme, aruncate ca o mantie neagră a desfiinţării peste mintea şi conduita oamenilor, s-a produs o falie monstruoasă în gândirea şi acţiunea acestora, fiind obligaţi să-şi cenzureze permanent orice vorbă, gest sau relaţie. Se urmărea, cu orice preţ şi prin toate mijloacele, formarea unui om supus, fără păreri personale sau discernământ. Teama, care este mai puternică decât înţelepciunea, era agitată deasupra capetelor tuturor, încercându-se crearea unei mase inerte de robi spirituali, care să fie manipulată prin lozinci false de creare a omului nou şi a bunăstării comuniste. Temerea pentru el şi familia lui era aşa de mare încât în cazul unor oameni slabi sub aspect psihic a dus chiar şi la situaţii de înnebunire, dacă omul era mai cerbicos şi nu ceda manevrelor i se aplica un instrument juridic pervers, respective o lege prin care i se putea aplica eticheta de bolnav psihic şi era internat cu forţa într-un ospiciu. Societatea în ansamblul ei a

căpătat un caracter schizoid, analog celui din viaţa cotidiană a fiecărui român.

Ca urmare a acestei politici s-a ajuns la o realitate aberantă. Pentru a se putea proteja în oarecare măsură, majoritatea oamenilor au ajuns la situaţii forţate de dedublare a conştiinţei, trăind zilnic cu spaima de a nu se trăda şi a ajunge în postura de victime. Unii care erau personalităţi mai puternice şi-au creat în timp un mecanism psihologic de înfruntare a pericolului, mai fragil la început şi mai robust pe parcurs, prin care au reuşit să îşi mascheze gândirea şi comportamentul.

Chiar şi aceştia, cu mici excepţii, au fost reduşi în timp la tăcere, considerând că tăcerea şi, în general, lipsa atitudinii critice este mai benefică pentru ei. S-au înecat şi ei în laşitate şi astfel au supravieţuit. Din cauza acestei atmosfere sufocante şi a lipsei de reacţie, ne-am trezit cu vestita etichetă că „mămăliga nu explodează", apreciere nedreaptă formulată de către străini chiar în momentele când românii s-au ridicat la lupta pentru mântuirea lor.

În faţa unei asemenea inchiziţii moderne, care cenzura prin informator întreaga „respiraţie" a oamenilor, s-a impus o acomodare pe măsura a conduitei. Dedublarea conştiinţei şi a sentimentelor s-a produs apoi ca un act necesar de autoapărare, fiecare impunându-şi un control riguros, în raport cu posibilităţile lui psihice. Au căzut totuşi mulţi la acest examen nemilos, unii chiar pentru vorbe spuse în somn, deoarece au fost depăşiţi de presiunea exercitată asupra lor. Un coleg de scoală, pe care l-am întâlnit întâmplător la mare, mi-a spus ca a făcut închisoare deoarece a spus nişte adevăruri în somn, în dormitorul comun al unităţii unde-şi îndeplinea stagiul militar. Tatăl unui alt coleg a executat nişte ani de închisoare pentru că a comentat negativ reforma monetară din 1952, situaţie pentru care a avut şi el de suferit, fiind mereu ameninţat cu exmatricularea din facultate.

Mă voi referi în continuare la câteva exemple, pe care le-am trăit ori cunoscut personal. Astfel, soţul unei verişoare, care era un bun inginer constructor, a lucrat 15 ani pe diverse şantiere. Mai multe luni a lucra pe un şantier din comuna Ruşi, judeţul Sibiu. Intr-o seara s-a dus la restaurantul din localitate, împreună cu mai mulţi colegi. Acolo a aflat întâmplător, pe parcursul unor discuţii cu şeful lui, adevăratul motiv pentru care nu a fost promovat în funcţie, timp de aproape două decenii. Acesta i-a mărturisit că i-a văzut dosarul de cadre din care rezulta limpede - pe baza declaraţiilor mai multor colegi - că nu poate să-i suporte pe ruşi. Atunci şi-a dat seama că era victima unei grave confuzii, în sensul că nişte răbufniri verbale avute tot la acel restaurant au fost interpretate nu numai tendenţios, dar total pe dos. Era adevărat ca el a făcut afirmaţia ca „s-a săturat până în gât de ruşi, dar supărarea lui se referea la şantierul din comuna cu acest nume şi nu la poporul denumit la fel. S-a dumirit astfel că a pătimit gratuit" pur şi simplu din cauza unei

interpretări răuvoitoare a unor vorbe.
Dosarul de cadre se extindea şi avea consecinţe şi asupra altor aspecte de viaţa ale omului, putând deveni un tăvălug cu implicaţii aproape universale. Aşa de exemplu eu am pătimit nejustificat din cauza faptului că un ideolog al epocii i-a aplicat tatălui meu eticheta de mic burghez. Adică un om care muncea singur, aproape în disperare, ca să-şi întreţină cei opt copii, era considerat ca având venituri penalizabile. Eu eram primul din tot neamul nostru care am ajuns student şi aveam rezultate bune la învăţătură, fiind deci îndreptăţit la primirea unei burse. Am şi primit bursa aceasta în primii doi ani de studiu, dar ulterior aceasta mi-a fost retrasă, cu motivaţia arătată mai înainte. Consecinţa acestei „execuţii" financiare abuzive a fost aceea că tot familionul a făcut eforturi eroice ca să mă poată susţine să termin facultatea. De un tratament asemănător a avut parte şi fratele meu Ghiţă, cu vreo zece ani mai târziu, aberaţia funcţionând vesel şi pe mai departe, ca o expresie a dreptăţii sociale instaurate de socialism. Pe el l-a trimis uzina unde lucra ca să urmeze o facultate inginerească. Tot la fel a avut doi ani bursă, care i s-a retras apoi în condiţii asemănătoare. Considerând că s-a comis un abuz şi după o probă de perseverenţă de aproape un an, urmare a trei patru memorii înaintate, ministrului învăţământului şi Consiliului de Miniştri, ni s-a făcut dreptate şi i s-a recunoscut dreptul la bursa. Dar concluzia aceasta era în fond greşită, pentru că linia de conduită era dată tot de sus, iar rezolvarea smulsă de noi era doar o probă a perseverenţei manifestate în apărarea unui drept legitim.

Fiindcă tot vorbim despre hârtii care puteau determina destinul unui om, să reamintesc sumar şi exerciţiul nefast al dosariadei de la nivelul facultăţii unde am fost student.

Facultatea de filosofie era considerată la acea vreme - respectiv în anul 1952 - ca fiind o instituţie motivată politic. Aşa dar, nu aveau ce căuta acolo studenţii cu dosare neconforme. Ca urmare, a fost iniţiată o acţiune vastă de „purificare", ce a fost încheiată cu exmatricularea unui număr de peste o sută de studenţi. Era vizibilă orientarea de a fi admişi doar studenţi al căror dosar nu avea „pete politice", înrolându-se astfel în rândurile intelectualităţii oameni cu origine sănătoasă, mai ales proveniţi din mediul muncitoresc.

Dosarul meu din timpul studenţiei avea cel puţin două pete politice. Una era originea mea, considerat fiind drept mic-burghez, iar, a doua, religia părinţilor - cea baptistă - care nu era recunoscută oficial, fiind apreciată ca o sectă cu probleme, respectiv cu legături suspecte cu Statele Unite ale Americi. Din aceste motive, la absolvirea facultăţii, am fost considerat doar ca o rezervă posibilă pentru un post de asistent universitar la catedra de Marxism - Leninism, deşi aceasta avea un deficit major de cadre. Cu vreo două luni înainte de terminarea anului patru, am fost chemat la cabinetul secretarului comitetului de partid al universităţii,

un personaj cu nume birjăresc, pare-mi-se Surugiu. Acesta m-a primit glacial, mi-a spus că mi-a studiat dosarul şi as avea şansa de a fi selecţionat în calitate de asistent. Mi-a învederat faptul că pentru a reuşi această performanţă, pe lângă notele bune ce le-am obţinut, mai trebuie să îndeplinesc o condiţie absolut obligatorie. L-am întrebat care este aceasta. Spre surprinderea mea, mi-a spus un lucru care m-a uluit. Mi-a zis că mă învoieşte de la cursuri o săptămână, timp în care eu să fac un drum până la Sibiu şi să-l conving pe tata să renunţe la convingerile lui religioase, de orientare baptistă.

I-am răspuns ca un asemenea lucru n-o să-l fac niciodată în viaţa mea pentru că în calitate de fiu ar însemna să comit o ingratitudine şi o jignire de neadmis. I-am mai spus, deoarece eram supărat peste măsură, că şi dacă aş accepta tot as face doar o încercare gratuită, întrucât îmi cunosc bine părintele şi faptul că are convingeri fermeÎn continuare, am făcut şi alte imprudenţe, tot din cauza nervilor. I-am spus că după câte cunosc eu politica partidului nu vizează pe oamenii bătrâni - cum era tatăl meu, care avea atunci 66 de ani - ci pe tineri şi adulţi, cu primii situaţia lămurindu-se de la şine. Cum adică aşa, m-a întrebat el? I-am răspuns că aceştia pur şi simplu părăsesc scena vieţii şi în felul acesta nu mai supăra pe nimeni. Mi-a replicat tăios că n-o să-i dau eu lecţii şi să-l învăţ politica partidului în domeniu. Apoi s-a supărat şi mai tare pe mine pentru că i-am propus o variantă de lucru şi anume să meargă el ca să-l lămurească, spre a se convinge personal cu cine are de-a face şi că eu n-aş avea nicio şansă. Cum în acele momente eram amândoi în poziţie de război, mi-am permis să mai adaug ceva. Tovarăşe Surugiu, va rog să mă credeţi că ştiu ce vorbesc. Tatăl meu m-a lăsat să urmez Facultatea de Filosofie, deşi ştia că aici o să învăţ lucruri care sunt în contradicţie cu convingerile lui, apreciind generic şi raţional că este bine să urmez cursurile universitare în domeniul pe care l-am ales eu.

Or, dacă, a manifestat atâta înţelegere şi, mai ales, toleranţă, atunci cum să mă pun eu într-o postură care ar dovedi ca n-am înţeles nimic din concesia majoră făcută de el. Asta ca să nu mă mai refer şi la planul sensibilităţii. A priceput omul că nu se înţelege cu mine şi a decis. Nu avem nevoie de asistenţi universitari ca dumneata, care sunt făţarnici şi falşi, deci care acceptă ideologia partidului doar formal, iar în sinea lor gândesc, probabil, ca şi părinţii lor. Aşa am scăpat eu de onoarea de a deveni un eventual ideolog. Voi reveni asupra subiectului pentru a releva unele probleme ce mi le-a creat dosarul în perioada de serviciu. După şase-şapte ani de la operaţiunea „Listele negre", m-am întâlnit întâmplător cu soţia lui Saşa, în faţa spitalului Colţea. Părea a fi o fiinţă de pe o altă planetă, care păşea cu un mecanism teleghidat, fără să observe nimic din jurul ei. Era slabă şi iar slabă, având faţa de o paloare cadaverică. Erai tentat să crezi că era făcută dintr-un material transparent şi fragil, în primejdie imediată de a se risipi, o fiinţă făcută dintr-un gel

inert, în pericol de a se destrăma, la orice adiere. Parcă era o umbră în mişcare, o dovadă aparent vie a limitelor până la care poate ajunge un om, din cauza calvarului prin care a trecut şi mai trecea încă. Semnul evident de viaţă a acestei stranii apariţii îi reprezentau doar ochii, care păreau de o mărime neobişnuită, erau plini de raze şi întrebări, sugerând faptul că ultimele pâlpâiri de vitalitate s-au cuibărit acolo, ca într-un refugiu miraculos. Ochii ascundeau mărgăritarele sufletului ei chinuit ca într-un veritabil sanctuar. Ne-am uitat contrariaţi unul la altul, ne-am privit îndelung şi ne-am îngemănat simţirile, ca într-un lung moment de regăsire şi înţelegere. Parcă ghiceam pe această cale că şi gândurile care izbucniseră vârtej în fiecare dintre noi era bine să nu se transforme în vorbe sau, cel puţin, acestea să fie cât mai calme, pentru a nu deranja nevoia de linişte. Se putea evita, astfel, rostogolirea greoaie de vorbe, care se zbăteau aprig să ţâşnească, ca să explice alunecarea posibilă a unei fiinţe spre nefiinţă.

Liniştea aparentă de la început risca să devină o furtună de întrebări şi explicaţii, care nu se poate produce decât atunci când se întâlnesc, după mult timp, două suflete încercate greu de viaţă În asemenea circumstanţe, toată acumularea de suferinţă, singurătate, nelinişte, persecuţie, lipsă de înţelegere şi, mai ales, de speranţă poate izbucni brusc şi cu o forţă distructivă mare, forţă care - neverosimil poate pentru mulţi - nu are întotdeauna numai acest efect, ci si unul binefăcător, de eliberare a sufletului de o parte din depozitul nemeritat de zgură, care încercă să-l înăbuşe.

Am invitat-o să bem o cafea şi să ne povestim zvârcolirile vieţii din răstimpul cât nu ne-am mai văzut. Am păşit tăcuţi o bucată de vreme. Abia în momentul când ni s-a servit cafeaua, am reuşit să ne răspundem la unele întrebări, pe care practic nici nu le-am mai formulat. Simţind tensiunea momentului, am început să-i povestesc câte ceva despre alţi colegi cu care m-am întâlnit între timp. I-am relatat, de exemplu, o întâlnire întâmplătoare pe care am avut-o cu „Bobocel", un coleg care avea un comportament particular, chiar bizar, fiind deosebit de timid şi rezervat în orice împrejurare, inclusiv în relaţiile cu colegii. In plus, acesta avea preocupări religioase obsedante şi nutrea convingerea că este persecutat de toată lumea. Seara, în drumul meu spre casă, l-am întâlnit pe scările fostului local al poştei, de unde priveam un incendiu spectaculos, urmărind de aproape strădaniile pompierilor. L-am observat lângă mine, într-o masă mare de oameni, care priveau cu îngrijorare evoluţia vâlvătăilor de foc. Mi-a spus că după terminarea facultăţii a petrecut câţiva ani pe la mănăstirile din Moldova, fiind profesor de limba rusă. M-a amuzat o asemenea preocupare, amintindu-mi ca el era foarte slab pregătit la limba rusă. Aşteptându-se, probabil, la un demers ironic din partea mea, m-a surprins imediat, chemând o doamnă, aflată în pâlcul de oameni din apropiere. Mi-a prezentat-o ca fiind fiica preotului din

comuna natală şi, totodată, soţia lui. N-ar fi fost nimic deosebit dacă aceasta ar fi fost o femeie modesta ca apariţie, aspect care ar fi părut o soluţie normală, în raport cu ţinuta generală a colegului. Insă aceasta avea aerul şi trăsăturile distinse ale unei femei de excepţie, imagine care contrasta flagrant cu înfăţişarea colegului. Pe acesta îl ştiam că evita legăturile cu femeile şi că în orice asemenea relaţii era deosebit de retras şi stângaci (Un bărbat împiedicat, cum îi ziceam noi). Şi, totuşi, iată realitatea întoarsă pe dos.

Amintirea acestui tip pitoresc a adus pe chipul Marcelei o urmă de zâmbet reţinut şi o uşoară destindere. A început să-mi spună că viaţa rezervă fiecăruia diverse surprize şi că pentru ea acestea au fost nu numai total neaşteptate şi nedrepte, dar şi de o duritate deosebită, care au descumpănit-o pentru o lungă perioadă de timp. M-a avizat că nu avea deloc intenţia să se destăinuire, dar ca, până la urmă, se bucură de întâlnirea noastră şi că încearcă o anumită descărcare sufletească. Cu o notă gravă de tristeţe, care alcătuia aura ei permanentă, mi-a spus că astfel are falsa senzaţie că-mi transferă mie o parte din povara ei interioară, care are tendinţa s-o îngenuncheze. Tăceam cu smerenie şi nu îndrăzneam decât s-o aprob prin uşoare înclinaţii ale capului, temându-mă să nu-i stânjenesc această delicată mişcare de uşurare. Mi-a spus atunci cu o voce îndârjită că soţul ei (acelaşi cu colegul nostru Saşa) a fost condamnat politic la opt ani de închisoare pentru „uneltire contra ordinii sociale". In anul 1956, imediat după desfăşurarea aşa-zisei contrarevoluţii din Ungaria, Saşa a participat la unele întruniri studenţeşti neautorizate, ce au avut loc în centrul universitar Bucureşti. Pentru o mai bună înţelegere a situaţiei este necesar să precizez că Saşa, după exmatricularea lui din facultate, a lucrat trei ani de zile ca muncitor necalificat, pe diverse şantiere de construcţii din capitală. Obţinând o adeverinţă de bună purtare, a dat apoi examen la Facultatea de Medicină, a reuşit şi a ajuns în anul doi în momentul mişcărilor revoluţionare din Ungaria. Atunci, s-a alăturat glasului altor studenţi bucureşteni, care cinsteau şi complimentau eroismul manifestat de către poporul vecin, ca reacţie considerată îndreptăţită împotriva ocupaţiei sovietice şi a consecinţelor politice ale acesteia. Deşi tremura ca trestia, din acel moment Marcela s-a transformat pe neaşteptate într-o luptătoare, care degaja o forţă fantastică. Devenise un arc întins până la limită. Vorbele ei, şoptite mai înainte, au devenit strigate, sub impulsul deznădejdii şi nedreptăţii ce-o copleşise.

Ascultă-mă, mi-a zis ea, cu un ton ameninţător, care părea că m-ar judeca şi pe mine. Cum este posibil ca un tânăr abia intrat în viaţă, care dorea cu ardoare doar să înveţe şi să înţeleagă rosturile fundamentale ale lumii, să fie decapitat brutal şi înfundat în puşcărie pentru atâta amar de vreme? A făcut el vreun rău ori doar şi-a exprimat dorinţa ca binele să-şi găsească locul în viaţa oamenilor? Ce, asta se cheamă politică? Nu s-au

respectat drepturile elementare ale omului, în principal cel privind libera exprimare. Căci practic, nu a acţionat în niciun fel. Chiar şi participarea lui la câteva întruniri nu s-a finalizat prin nicio acţiune. Atunci cum să i se fure unui tânăr cei mai frumoşi opt ani de viaţă? Cu ce drept?
Şi parcă asta n-ar fi fost suficient. Or am fost hăituită şi eu, într-un hal de nedescris. Am fost urmărită şi supravegheată în mod deschis şi vizibil. Ba, de multe ori, interceptată şi avertizată. Am fost şi eu anchetată, nu-ţi mai spun cum, şi mi s-a cerut expres să divorţez de aşa om, în caz contrar urmând a avea necazuri mari. De exemplu, mi sa pus în vedere, chiar şi prin conducerea şcolii speciale unde eram profesoară (la o şcoală de surdo-muţi) că voi fi dată afară din serviciu, dacă nu dau curs acestei cereri aberante. Adică, nu era destul ca l-au condamnat la opt ani de închisoare, trebuia să ne termine şi din punct de vedere uman, financiar şi, mai ales, psihic.

Cred că-ţi dai seama de situaţia disperată în care am ajuns. M-am gândit zi şi noapte la ce este mai bine să fac. Am considerat mai întâi că este necesar să rezist psihic la tot acest tăvălug ce venea peste mine. Şi am rezistat. Greu, neaşteptat de greu, dar totuşi am supravieţuit. Cred că în momentul când mi-am limpezit gândurile şi m-am mai obişnuit un pic cu teama şi hărţuiala psihică, am început să lupt şi să cred într-o posibilă ieşire. Altfel, aş fi căzut în prăpastie, după ce ani de zile reuşisem, cu chiu cu vai, să înot prin mocirla rău mirositoare aşezată nedrept în faţa vieţii mele, şi nu numai a mele. Aş zice că, în principal al lui Saşa, care era cu sufletul zdrenţuit şi fără speranţă. Or eu eram singurul lui reazim moral şi nu puteam în niciun fel să-l abandonez. Numai aşa, prin sudarea sufletelor noastre, prin palide măsuri şi încurajări reciproce, am putut supravieţui. Acum se pare că a apărut şi o rază de speranţă deoarece a scăzut presiunea cu îndepărtarea mea din serviciu, apreciindu-se modul exemplar în care-mi făceam datoria. Cel puţin astfel ne păstram şi noi, un minimum de resurse financiare ca să nu murim de foame.
Mai departe îmi este chiar imposibil să merg pe calea explicaţiilor Îmi închipui că te-am făcut să înţelegi esenţialul, adică ţi-am schiţat zbuciumul sufletesc ce ne însoţeşte încă viaţa. Poate că... totuşi, viaţa nu poate fi o continuă nedreptate. Undeva, cândva, o să se deschidă o fereastră şi puţin aer curat o să ne îmbujoreze obrazul. Ştii şi tu bine cât de perversă poate fi uneori speranţa. Şi, totuşi, un asemenea pai „moral" de care ne agăţam mereu poate avea un efect miraculos.

Mai târziu, peste vreo 12 ani, într-o împrejurare fericită, l-am întâlnit pe Saşa, despre care aflasem, între timp, că a ieşit din puşcărie. Am evitat discuţia despre această situaţie şi l-am întrebat ce face în prezent. Mi-a spus că, după multe tatonări, a avut un noroc special şi a găsit un serviciu bun, care-i şi place. Ajunsese consilier în probleme de cultură la Ambasada Americană. De asemenea mi-a spus ca s-a apucat de scris. Pentru că simţea imperios atât nevoia de popas cât şi cea de călătorie pe

meleaguri mai luminoase decât cele dinainte. M-am bucurat nespus de mult de această rezolvare, mai ales că şi starea lui psihică era bună. Redobândise încrederea şi tonul lui ironic, şăgalnic şi jucăuş, fiind o încântare să-l asculţi şi să participi la discursul lui sprinţar şi strălucitor. Ne-am despărţit destul de repede, dar, sigur, într-o notă pozitivă, ca doi oameni care aleargă în viaţă, fiecare pe cărările lui.
Sigur că am aflat între timp, despre reuşitele lui în materie de literatură. A scris mai multe romane izbutite, dintre care pentru unul a primit premiul Uniunii Scriitorilor, fiind adoptat în familia scriitorilor de valoare ai ţării. M-am bucurat sincer de această evoluţie fericită a lucrurilor, care demonstra că valoarea, talentul, cugetul liber şi îndrăzneţ pot, uneori, sfărma zăbrelele vieţii. Menţionez, cu respect colegial, câteva dintre cărţile publicate de el: „Păsările", „Apa", „Vestibul", „Iluminări" sau volumele de eseuri „Radicalitate şi Valoare" şi „Pro Domo". Sunt ferm convins că Saşa ar fi ajuns să aibă o creaţie literară mult mai bogată şi de o calitate superioară, dacă destinului ciudat nu i ar fi întrerupt brusc viaţa; aceasta a fost dăruită nemilosului cutremur din 1977, ca un fel de tribut simbolic în sensul că atunci s-au întâlnii zbuciumul lui sufletesc cu cel al pământului.

Aş dori să mă mai refer, pe scurt, şi la un alt aspect aberant. Planul iraţional de a declanşa un război ideologic general, pe toate fronturile, împotriva orânduirii capitaliste, a făcut ca molima să se extindă fără graniţă. De ce să manipulezi numai oamenii prin umbra lor (respectiv prin dosare) şi să nu produci dosare analoge şi cu privire la obiecte, principii ori sisteme de relaţii şi drepturi umane? Aşa s-a făcut că băutura răcoritoare numită „Coca-Cola" era prezentată prin informaţii mincinoase care o transformau în băutură alcoolică. Democraţia avea întocmit dosarul ei, doldora de informaţii răstălmăcite şi, mai ales, false, susţinându-se superioritatea incontestabilă a „democraţiei socialiste". Societatea capitalistă era decadentă, putredă chiar şi se afla în ultimul ei stadiu de degradare. Pentru a demonstra cât de departe s-a ajuns cu promovarea iraţionalului ar însemna să ne desfăşuram pe un spaţiu prea mare, ceea ce nu intenţionăm.
M-aş referi doar, tot numai în sinteză, la o lucrare întitulată "Impresii din America", tipărită la Editura Tineretului, în 1959, scrisă de un renumit autor rus, anume Boris Polevoi. Acesta, pe distanţa a peste 4oo de pagini, scria nişte platitudini şi bazaconii deosebite despre democraţia şi cultura americană. Cu foarte mici excepţii, unde se recunosc nişte realizări tehnologice ale muncitorilor ori inginerilor, cartea nu face altceva decât să sublinieze, de o manieră caraghioasă, cum delegaţia rusă - compusă din şapte scriitori şi ziarişti a pus la punct şi ironizat pe preopinenţii lor americani cu privire la libertatea presei, a culturii, drepturile omului, etc. Consider a fi o adevărată aventură să-ţi păstrezi calmul şi să nu te înfurii la citirea mior asemenea mistificări grosolane. Voi exemplifica doar câteva

dintre acestea.

"Nu ştiu ce împrejurări sau instrucţiuni îi îndeamnă pe însoţitorii noştri să ne împiedice în fel şi chip de a ne întâlni cu cât mai mulţi oameni; fapt este ca o fac. Uitându-te la fa, la inteligenta şi la buzunarul de la spate, umflat, al marelui turn, care îşi opreşte privirea cercetătoare de otel asupra oricărui individ care se apropie de noi, fie doar pentru a ne cere un foc sau să întrebe cât este ceasul, începi să te simţi fără voie un personaj din nu ştiu ce film cu gangsteri, aşteptând să apară dintr-o clipa în alta, dintr-o gaură de canal sau de după un panou din reclamă un individ mascat, gata să te secere cu o rafala de pistol automat." "N-am izbutit însă să auzim până la capăt ce mai doreau de la noi studenţii din California, caci au fost împinşi pe nesimţite în laturi, iar noi am fost conduşi mai departe, " (pag. 223-224).

Şi mai ales am constatat că Hollywoodul este locul unde mi se pare că poţi sesiza mai bine tragica însuşire a marelui business american de a face zob din tot ce are atingere cu arta, însuşire de care Gertrude Heym ne prevenise, încă de la Moscova, " (pag. 26)

"La hotel am găsit un plic lăsat pentru delegaţia rusa în care se aflau doar două tăieturi din ziare, una era din "Saturday Picture Review"şi înfăţişau o doamnă foarte planturoasă, cu buzele vopsite şi purtând o coafură modernă cu coadă; lângă ea un băieţaş scria pe tablă 2+2=5. Clişeul avea următoarea explicaţie: în America se cheltuiesc de trei ori mai mulţi bani pentru cosmetice decât pentru învăţământul public" (pag. 212-213).

"Dar iată că de-aici, de la capătul opus al planetei, din cea mai bogată ţară capitalistă, simţi nu ştiu de ce, cu o putere deosebită, toate măreţele noastre înfăptuiri şi înţelegi mai temeinic cât de departe a păşit omul sovietic în anii aceştia, de ce poporul nostru, cel mai vârstnic din familia "popoarelor socialiste, este nădejdea tuturor oamenilor înaintaţi " (pag. 309)

3.4. Student la Fără Frecvenţă

Cred că sunt utile şi unele consideraţiuni cu privire la nivelul şi calitatea cursurilor fără frecvenţă, desfăşurate pe la începutul anilor şaizeci, în perioada când am urmat asemenea studii la Facultatea de Drept din Bucureşti. Pregătirea mea anterioară în domeniul psihologiei ar fi fost sigur utilă, dacă se înfiinţa - conform proiectului promovat la un moment dat - laboratorul de cercetare în materie de psihologie judiciară, scop în care am fost recrutaţi, un număr de şase absolvenţi. Doar după vreo trei luni de zile de la angajarea noastră în Ministerul de Interne a început să se zvonească că un asemenea laborator de cercetare nu are şanse de înfiinţare, în principal din motive financiare. Aşa a şi fost în cele din urmă. Până să ne trezim noi bine la realitate am fost încadraţi la

direcţia de cercetări penale a inspectoratului General al Miliţiei, unde viaţa cerea obligatoriu cunoştinţe juridice, pe care noi nu le aveam. Constatarea aceasta imperioasă ne-a determinat pe trei dintre noi să ne înscriem la Facultatea de Drept pentru a putea rezolva cu responsabilitate şi competenţă sarcinile specifice ale serviciului.

Dar dacă intenţia era frumoasă, realizarea ei pretindea nişte eforturi deosebite, timp de mai mulţi ani şi în nişte condiţiuni vitrege, caracterizate prin rigorile serviciului prestat până seara târziu şi consumul nervos deosebit, în absenţa unor condiţiuni minimale de studiu şi odihnă. Odată luată această decizie, eram hotărât să-mi urmez drumul. Numai că talentul meu arhicunoscut de a întâmpina nişte piedici neobişnuite ţinea cu orice preţ să-şi facă apariţia şi pe această nouă cărare a vieţii mele. Deşi conducerea direcţiei ne-a stimulat iniţial în acest demers, pe parcurs şi-a retras sprijinul promis, în sensul că nu era de acord să ne accepte un concediu de o lună de zile, necesar pregătirii pentru susţinerea examenelor. Aveam dreptul la un asemenea concediu, aşa cum prevedea clar o hotărâre de guvern. Pe deasupra era vorba de un concediu fără plată, pe care l-am acceptat, ca singura alternativă care ne permitea realizarea unei pregătiri minimale În fapt nu înţelegeam această schimbare de atitudine, cu atât mai mult cu cât specializarea noastră era şi în interesul serviciului. Aşa dar, m-am înfuriat şi eu şi am stăruit în susţinerea cererii. Or pentru aceasta trebuia să-mi asum un mare risc, respectiv să obţin o asemenea aprobare de la un superior, adică de la şeful directorului meu. Toţi colegii m-au sfătuit să-mi văd de treabă, fiind convinşi că provocarea mea va declanşa asupră-mi un val de măsuri supărătoare. Eu n-am înţeles îngrijorarea lor, socotind că am perfectă dreptate şi nu fac nimănui niciun rău În continuare lucrurile s-a precipitat, deoarece eu am obţinut acordul superiorului, care mi-a aprobat pe loc raportul, motivând că nu se poate opune prevederilor unui act normativ! Nici n-am ajuns bine în birou şi am fost chemat la directorul meu. Acesta mi-a reproşat gestul de a trece peste hotărârea lui şi m-a avertizat să stau în banca mea În plus, curioasa manevră, mi-a subliniat că dacă nu mă grăbeam cu această intervenţie nepotrivită, se hotărâse să-mi rezolve el solicitarea. Abia atunci am înţeles şi eu mai bine pericolul ce mă pândea. M-am ambiţionat şi la studiu şi, peste aşteptările mele, am reuşit să trec toate examenele, inclusiv cel de drept roman, disciplină care reprezenta piatra de încercare pentru primii doi ani de facultate.

Cine lua acest examen se putea considera un om norocos. Erau mulţi studenţi care rămâneau repetenţi din cauza lui, deşi în acea perioadă erau patru sesiuni de examene într-un an, respective două obligatorii şi două facultative. Cu prilejul acelui examen mi-a fost dat să fac cunoştinţă cu un caz deosebit În răstimpul cât aşteptam să intrăm la examen, am cunoscut un tânăr care rămăsese repetent şi se prezenta pentru a-l susţine a treia oară în anul următor. Timp de vreo patru ore acesta ne-a făcut o

demonstraţie neverosimilă despre ce înseamnă a învăţa cu disperare, răspunzând impecabil, cu numeroase detalii şi citate latineşti, la o serie de întrebări care puteau fi puse la examen. Ne-a confirmat că este copleşit de o teamă atotstăpânitoare, că de abia se mai ţine în picioare de oboseală şi, mai ales de emoţie şi că nu are curajul să intre în sala de examinare, deşi înclina şi el să creadă că este bine pregătit. Unele texte le cunoştea pe din afară, dar nutrea temerea că la vederea profesorului se va bloca definitiv şi că nu va lua nici de astă dată examenul. Disperarea lui era vizibilă îndeosebi în privire, care era rătăcită şi neputincioasă, iar ochii injectaţi cu sânge. I-am spus că dacă cunoaşte materia că el aşa intra la examen ca la nuntă şi cu reuşita sigură. Mi-a zâmbit amar şi şi-a manifestat intenţia să renunţe la încercare, motivând că mai are la dispoziţie două sesiuni. Atunci m-am hotărât în sinea mea să-i dau o mână de ajutor omenesc, pentru a-i scuti de o nouă perioadă de chin În momentul când a ieşit din sală un coleg, l-am împins cu putere în interior şi am aşteptat cu nerăbdare rezultatul unui astfel de ajutor agresiv. Cam după trei sferturi de oră a apărut în uşa amfiteatrului cu aerul unui toreador, m-a strâns în braţe puternic şi apoi a început să plângă spasmodic, parcă s-ar fi sfărâmat tot universul în acele clipe. Nu ştiam clar ce să cred, dar prima lui imagine, aceea a învingătorului, mă îndemna să cred în victorie, în răzbunarea slăbiciunii transformate în bisturiu. Aşa a şi fost. După ce totul s-a zguduit în el, ca într-o încercare terminală, din cenuşa moralului sau a izbucnit un strigat de războinic, care a înfrânt hidra, adeverind că şocul reuşitei a trezit din letargie energiile până atunci înmormântate. Apoi s-a liniştit, ne-a aşteptat să susţinem şi noi examenul şi am sărbătorit evenimentul la restaurantul "Cireşica", cu spumă de bere, vorbe mici şi mici mari.

Mi-amintesc că, în primii ani, eram un număr mare de studenţi la fără frecvenţă, de ordinul a trei-patru sute în fiecare an. Marea lor majoritate o constituiau cei care lucrau în procuratură şi justiţie şi care din diferite motive nu aveau studii de specialitate la nivel universitar. Cum toţi aveam serviciu era o adevărată performanţă să prinzi câte o fascicola, cuprinzând un capitol dintr-un curs. Mai aveau unele şanse în acest sens cei care nu erau foarte prinşi cu serviciul şi care, astfel, reuşeau în perioadele dintre sesiuni să frecventeze biblioteca facultăţii În timpul premergător examenelor bătălia pentru acestea căpăta forme acute şi se încheia, de regulă, cu nereuşite. Cum nu existau - la acea vreme - nici cursuri tipărite, acestea reprezentând o excepţie, găsindu-se doar unu - două pentru un an de studiu, era foarte dificil să reuşeşti să te pregăteşti acceptabil pentru examene Înclin să cred că această stare iraţională de lucruri a fost factorul principal care a determinat un nivel scăzut al învăţământului la cursurile fără frecvenţă. Fără îndoială că un rol important l-a avut situaţia speciala a studenţilor, care în marea lor majoritate nu aveau timpul necesar asigurării unei bune pregătiri. Se mai

adăuga aici faptul că mulţi aveau familii, deci şi alte obligaţii. Pe cale de consecinţă, rezultă că aceşti factori au hotărât nivelul scăzut al performanţelor. Nu putem însă omite din motivaţie cultură necorespunzătoare a multora precum şi preocuparea doar sporadică pentru studiu, de regulă în timpul sesiunilor sau, cel mult, al perioadelor apropiate acestora.

Încerc să fotografiez în alb-negru, o scenă de învăţare din perioada sesiunilor. Cineva a făcut rost, pentru câteva ore, de mai multe asemenea capitole ale unui curs. Sub presiunea timpului şi a atmosferei care domnea, ne-am înghesuit într-o clasa circa 25 de studenţi. Unul şi acelaşi, respective beneficiarul comorii, a citit pe nerăsuflate trei dintre acestea. Observând graba cu care parcurgea textul şi presupunând că astfel se realizează o treabă aproape gratuită, am intervenit cu rugămintea de a face o pauză şi a încerca să actualizăm prin discuţii câteva din instituţiile juridice deja parcurse. Ne-am convins cu toţii că am consumat timpul fără mare folos. S-a organizat în continuare o lectură mai calmă, fiecare capitol fiind citit de către altcineva şi urmat de o scurtă rememorare a principalelor probleme. La finalul acestui exerciţiu, un procuror de la Focşani m-a întrebat cum mă pregătesc eu, presupunând că am oarecare experienţă în acest sens. I-am răspuns puţin în glumă, afirmând că eu, dacă am şansa să obţin un curs încep studiul prin învăţarea tablei de materii. Mi-a replicat că n-a înţeles bine semnificaţia ori că eu am chef de amuzament. I-am răspuns că vorbesc serios şi că astfel îmi pot da seama de la bun început ce problematică generală dezbate cursul, care sunt noţiunile de bază ale materiei precum şi principalele relaţii dintre acestea, urmând ca amănuntele să le observ pe parcurs şi să le reţin sau nu. Am adăugat o constatare proprie de la examenele anterioare, în sensul că unii colegi au căzut la examen deşi au cunoscut multe detalii ale subiectelor tratate, dar au avut neclaritatea în privinţa noţiunilor de bază. In ceea ce mă priveşte, subliniez două aspecte esenţiale, care mi-au (permis să străbat, cu relativă uşurinţă, examenele întregii perioade de student la fără frecvenţă. Mă refer, desigur, la experienţa mea anterioară, câştigată la examenele susţinute la prima facultate precum şi la avantajul deosebit pe care l-am avut tot timpul, deoarece o bună prietena a surorii mele, Cornelia, mi-a pus la dispoziţie caietele ei de notiţe. Aceasta era o bună studentă la cursurile de zi ale Facultăţii de Drept şi avea un scris de invidiat, care-ţi făcea parcă cu ochiul şi se strecura apoi în minte. Acesta a fost carul meu cu noroc, care m-a condus fidel prin labirintul acelor ani.

Doina aceasta legendară aşa o chema, a fost îngerul meu păzitor şi mai ales salvarea mea, în nişte împrejurări grele, fapt pentru care simţ nevoia să-i mai ofer mulţumirile adunate în mine de-o viaţa. S-ar cuveni, de asemenea să relatez singurul examen când n-am beneficiat de acest curs minune. Eram aproape de graniţa facultăţii, adică în faţa penultimului examen din anul cinci. Nu reţin motivele care au condus la această

situaţie. Importantă este însă împrejurarea în şine. Examenul cu pricina era unul destul de dificil, deoarece era vorba de medicina legală, disciplina pretenţioasă, cu un volum mare de cunoştinţe, ce trebuiau a fi asimilate într-o corelaţie şi interpretare riguroasă În plus, am avut de învăţat un manual mai mare de 800 de pagini, scrise mărunt, doar într-un interval de timp redus, urmând a răspunde şi în faţa unui profesor care considera că specialitatea lui ar fi cea mai importantă. Eram aproape sigur că de această dată voi pierde examenul, în principal din cauza timpului insuficient pentru pregătirea lui. M-am prezentat totuşi la examen. Biletul pe care l-am tras era unul care la prima vedere mă avantaja. Cunoşteam relativ bine primul şi al treilea subiect, deci aveam ceva şanse de reuşită. Dar problema din mijlocul biletului era afurisită rău. Se cerea să analizam argumentele medico-legale care demonstrau că o moarte produsă prin instrumente ascuţit - înţepătoare era de natură accidentală. Or despre asemenea ispravă eu nu cunoşteam absolut nimic. Timp de peste două ore, cât am aşteptat până să-mi vină rândul, am făcut eforturi disperate să găsesc vreun pai salvator. Toată căutarea mea se adeverea din ce în ce mai zadarnică, motiv care mi-a creat o situaţie de panică, cum n-am avut niciodată până atunci. O speranţă palidă clipea timid în mintea mea, gândindu-mă că pot încerca o inversare a răspunsurilor, situaţie ce ar putea fi tolerată şi care mi-ar permite să ofer două răspunsuri mulţumitoare. N-a fost valabilă, însă, nici această idee, deoarece profesorul i-a refuzat o asemenea rezolvare chiar celui dinaintea mea, situaţie care m-a descumpănit total în faţa pericolului ce se apropia. După câteva momente de blocaj psihic total, aproape coincident în timp cu clipa în care trebuia să îmi încep răspunsul, m-a săgetat în inima şi creier o inspiraţie salvatoare, care mi-a şoptit că voi lua examenul. Odată cu aceasta a crescut în mine un val uriaş de căldură, energie şi încredere, care mi-a propulsat mintea spre siguranţa şi claritate. De bucurie am făcut un gest necontrolat, dar pitoresc, în sensul că m-am lovit automat cu palma peste frunte. Puţin surprins de mişcare, profesorul mi-a spus să mă liniştesc câteva clipe şi apoi să-mi etalez cunoştinţele. Am funcţionat la cei mai înalţi parametri de performanţă şi după ce am trecut cu bine de subiectul care a provocat furtuna mea interioară am fost oprit şi mi s-a spus că am luat examenul cu notă mare. Profesorul a adăugat că este mulţumit, deoarece am dovedit că pe lângă curs am studiat şi bibliografie suplimentară, situaţie pe care n-a întâlnit-o prea des. Am ieşit din sală învârtindu-mă de bucurie şi cu credinţa fermă că voi lua şi ultimul examen de anul cinci. Se cuvine, în continuare, să clarific secretul acestei reuşite unice din viaţa mea. De fapt, inspiraţia invocată se referea la şansa de a-mi aminti exact în ultimul moment - de un caz deosebit, consumat în insulele Sahalin şi care se mula perfect pe subiectul ce a provocat atâta frământare şi derută. Cazul respectiv l-am citit, cu ani în urmă, într-o lucrare interesantă a fostului ministru de externe al U.R.S.S., juristul A. I.

Vaşinschi. Fără îndoială că, am realizat performanţa datorită unei şanse cu care nu m-am mai întâlnit anterior. Eram însă curios să verific în manual dacă problema era tratată bine, presupunând că aş fi fost în stare să dezleg misterul şi numai pe această cale. Constatarea m-a surprins neplăcut, în sensul că în curs nu am găsit nici măcar o propoziţie care să se refere expres la subiect. Desigur că existau câteva paragrafe care tratau această problemă, dai' numai cu privire la aspectele ce îmbrăcau o formă penală, respectiv, care erau calificate drept omoruri sau cele documentate că fiind sinucideri. Nimic despre situaţiile de moarte accidentală cauzată de instrumente ascuţite, aşa cum îmi cerea subiectul care mi-a blocat temporar mintea. Aşa stând lucrurile, mă întrebam şi eu, cu aerul de nedumerire necesar, cum a făcut profesorul aceasta imprudenţa şi a ales cazurile nereprezentative, în loc să selecteze formele esenţiale ale producerii unor astfel de morţi. Probabil că i-a plăcut subiectul şi n-a realizat faptul că nu se adresa unor specialişti ci unor începători inocenţi. Am menţionat situaţia pentru a sublinia adevărul că în unele situaţii de viaţă te poate scoate la liman doar norocul, pentru că învăţătură în sine, în această speţă, nu m-ar fi ajutat cu nimic.

Ar putea fi discutate multe probleme legate de învăţământul fără frecvenţă, dar nu intenţionez să analizez acest domeniu controversat. Eu m-am referit doar la unele aspecte pe care le-am cunoscut personal, deci care au avut relaţie cu viaţa mea. Cunosc faptul că şi în acele vremuri ce le - am evocat, dar şi în prezent majoritatea aprecierilor sunt negative, egalizatoare şi uşor ironice, considerându-se că nivelul şi calitatea acestei forme de învăţământ sunt dacă nu necorespunzătoare, cel puţin îndoielnice În trecut el a urmărit să suplinească o absenţă acută de specialişti, într-o fază istorică de criză, când se încerca şi înlocuirea cu orice preţ a vechilor procurori şi magistraţi ori funcţionari publici.

3.5. Frumuseţea ca izvor de bucurii

Cu prilejul vacanţei petrecute la Sibiu, în vara anului I iei de facultate, am avut plăcerea să mă întâlnesc, de mai multe ori, cu prietenul meu Costică Profan - jurist ca formaţie, dar filosof prin vocaţie - cu care am angajat discuţii interminabile.

Îmi amintesc cu surprinzătoare acuitate unele gânduri privind tematica frumuseţii. Am început prin a sublinia că acest subiect m-a obsedat mult timp. Bineînţeles că puneam pe primul plan frumuseţea majestuoasă a naturii, care, prin esenţa ei pură şi de discutat, am considerat-o ca fiind o adevărată valoare absolută. Am constatat cum fiinţa mea s-a încărcat, încă din copilărie, cu feluritele respiraţii ale naturii - Ca urmare, acestea au devenit tezaurul meu de căpătâi, pe care mi-am clădit treptat şi celelalte valori spirituale. Sunt tentat să susţin că toate acestea au la bază

o cărămidă naturală şi, ca urmare, au dobândit şi ele o consistenţă naturală. De aceea, uneori, am senzaţia că orice frumuseţe are un miros şi gust natural.

Dragă Costică, mi-ai povestit de nenumărate ori modul în care te-ai logodit cu frumuseţile naturii şi mi-ai arătat mereu perlele tale de fotograf amator, cu diverse daruri ale naturii. Aş putea afirma nu numai că m-ai convins, dar şi că uneori am senzaţia că acele minuni sunt şi ale mele, ca şi când te-aş fi însoţit în peregrinările tale prin păduri, mai ales la munte În parte acest fapt este şi adevărat, deoarece mi-aduc bine aminte că în copilărie am fost împreună în zona cu brazi din Dumbrava Sibiului. M-ai invitat la o plimbare, colorată cu discuţii despre aspiraţiile vârstei noastre şi, în final, am poposit în acea zonă de poveste.

Mi-amintesc ce mult ne-am amuzat când ai scos din rucsac o pătură, ai întins-o pe jos şi ai propus să prindem acolo un pui se somn, lucru ce l-am şi făcut. Nu-ţi mai spun ce înviorați ne-am simţit la trezire. Parcă ne-am fi hrănit cu seva pământului şi am respirat prin tot corpul pacea dumnezeiască a locului. Ne-am simţit fortificaţi, proaspeţi şi parcă născuţi din nou, gata ca după o asemenea hrană să asaltăm mai serios viitorul, căruia îi simţisem deja anumite asperităţi. Dar, iartă-mă că te sensibilizez cu o asemenea amintire. Ea a ţâşnit spontan din trecut şi l-am simţit din nou prospeţimea. Voiam să te provoc la o discuţie mai gravă. Să te rog, de fapt, să-mi explici concepţia ta despre frumuseţe în general, nu numai despre cea naturală. Sper că nu-ţi cer prea mult ori ceva ce nu-ţi face plăcere. Deci te-aş invita să-mi dezvălui valenţele filosofice şi umane ale experienţei tale de viaţă, pentru că azi avem răgaz suficient, îmi ceri, totuşi, ceva cam complicat. Este adevărat că am meditat îndelung asupra acestei teme. M-am tot întrebat dacă chiar şi frumuseţea naturală - sub aspectul conţinutului ei real - este un fenomen pur, deci o realitate obiectivă de sine stătătoare ori este doar un produs de sinteză, în care la elementul specific iniţial se mai adăugă unele ingrediente, în final rezultând o mixtură de frumuseţe, cu molecule de subiectivism. Gândul acesta mi-a tot sfredelit mintea cu diverse întrebări reieşit din propria-mi experienţă. Aşa de exemplu, am trăit situaţii când din cauza unor stări personale am trecut pe lângă adevărate frumuseţi şi nici măcar nu le-am observat, ca şi când ele nici nu ar fi existat. Alte ori, şi este foarte adevărat, de cele mai multe ori, m-am entuziasmat în faţa lor, m-am cutremurat pe verticala sufletului meu. Eram uneori pe punctul de a îngenunchea şi a mă ruga lui Dumnezeu să le menţină în veşnicie pentru a bucura pe toţi oamenii, a-i însenina şi a-i înălţa spre cer, pe o scară nevăzută, croită din fibre de frumuseţe. Am mai observat că şi în unele situaţii de amintire a unor frumuseţi trăite reapar, în plin plan, sentimentele ce m-au învăluit în acele ocazii, ba chiar şi unele gânduri ce le-au însoţit.

Am văzut, de pildă, cimitirul din Buşteni, care este cocoţat undeva sus

pe munte şi este înconjurat de o cunună de brazi falnici, care-ţi dau sentimental că te afli într-un loc special, ales de la începutul lumii pentru cinstirea liniştii absolute, a odihnei sufletului şi a îndemnului la rugăciune. Frumuseţea cutremurătoare a locului aproape că mi-a paralizat sufletul, care n-a mai fost în stare decât să murmure o exclamaţie de admiraţie. Am şoptit atunci: „uite o catedrală naturală unde domneşte o pace şi o linişte supremă, care însoţeşte trecerea de la viu la o altă formă de viu-viu al sufletului, ca esenţă a veşniciei. Spune şi tu, dacă după o asemenea experienţă, nu eşti tentat să crezi că de fapt fiecare dintre noi vedem, reflectăm şi simţim frumuseţile lumii în funcţie de starea noastră sufletească, ba chiar în acord cu personalitatea şi cultura fiecăruia? Altfel cum pot fi explicate reacţiile atât de diferite ale oamenilor? Or chiar unele situaţii de insensibilitate? Dacă nu suntem decât o oglindă, care reflectă lucrurile în funcţie de particularităţile sufleteşti ale fiecăruia? Ar fi oare posibil ca noi sa răsfrângem asupra mediului simţirea noastră şi astfel acesta să reprezinte doar o frumuseţe trăită şi nu una reală? In felul acesta noi am adăuga o serie de calităţi specifice personalităţii noastre şi am modifica realitatea cu impresiile ce le avem personal despre frumuseţe? Sau vrei să spui că, uneori, mai rar, se poate ajunge la un fel de numitor comun, când aproape toţi oamenii intră într-o stare de admiraţie, atunci când se află în faţa unor frumuseţi cu totul şi cu totul deosebite? Sigur că este aşa. Dar şi dar... Varietatea infinită a reacţiilor oamenilor cred ca-mi îndreptăţesc îndoielile exprimate.

In concluzie, aş spune că nici nu are prea mare importanţă o asemenea abordare a problemei. Chiar dacă în procesul de receptare şi reflectare a frumuseţii oamenii adaugă de la ei diverse aprecieri şi, mai ales sentimente, cu inima curată şi intenţii bune, atunci este foarte bine. Am putea chiar spune că în ceasurile lor calme, când resimt şi trăiesc intens bucuriile frumuseţii, ei adaugă la acestea simţire, deci viaţă, şi astfel frumuseţile naturii devin frumuseţi trăite - în miliarde de exemplare - în raport cu culoarea sufletească a fiecăruia, cu sensibilitatea particulară a corzilor muzicale specifice lor.

Sunt de acord cu abordarea ta interesantă, mai ales că acest adaus de sensibilitate l-am remarcat şi trăit personal. Rezultă că frumuseţea naturii se reflectă caleidoscopic în fiecare om şi capătă înfăţişări şi faţete până la infinit. Prin această preluare şi procesare specifică rezultă că se insuflă materiei un impuls nou, o adevărată chemare a ei la viaţă. Se înfrăţesc astfel două principii până acolo încât să afirmam că şi piatra inertă poate prinde viaţă, poate tresări, datorită suflului nou primit la orice întâlnire cu oamenii Îmi place ideea şi o voi cultiva şi eu mai departe. Disponibilitatea omului de a oferi şi disemina viaţa în jur mi se pare până la urmă tot un dar natural. Un dar care, odată primit, este oferit mai departe, în înfrăţirea omului cu natura. Cred că un asemenea atribut excepţional este de natură să ridice omul la un rang superior, să-i of ere o nouă demnitate.

Dacă vorbim despre frumuseţea creată de om am putea crede că prin unele realizări de excepţie aceasta ar putea fi o prelungire a celei naturale, deoarece acolo îşi are originea şi, uneori, atinge performanţe asemănătoare. Dar aici apare limpede că ele sunt creaţii pline de subiectivism, de simţire inspirată, de idei sprintare şi îmbujorate. Totuşi ele se materializează într-o formă şi capătă în final o notă de obiectivitate. Frumuseţea creată de către om ar fi de două ori subiectivă: odată crearea ei şi, apoi, în faza a doua, cu prilejul perceperii îi de către cei care se apropie de cunoaşterea ei. Mi se pare că nu este cazul să complicăm mai mult discuţia. Mai degrabă am putea coborî privirea şi examina spre concret, pentru a discuta despre relaţia organică care există între orice formă de frumuseţe şi orice om, întrucât frumuseţea ne înconjoară pe toţi şi se oglindeşte în fiecare, prin toate simţurile. Sigur că este important faptul dacă fiecare participă sau nu la „recolta" de frumuseţe şi, mai apoi, modul şi măsura în care reuşeşte un cules bun, care să-i satisfacă prioritar raţiunea şi personalitatea şi nu exclusiv plăcerea În această alegere a modului şi gradului de participare la crearea şi recoltarea frumuseţii stă menirea omului, care-şi poate umple amfora sufletului cu toată bogăţia de frumuseţe a lumii sau, dimpotrivă, se poate „văduvi" de aceste comori. Este până la urmă o problemă de atitudine.

Mi-e groază să mă gândesc ce ar fi însemnat pentru mine viaţa, dacă nu as fi cunoscut, la vremea logodnei omului cu frumuseţea, care sunt bucuriile nepământeşti ale muzicii, dar, mai ales, a celei simfonice, sub toate formele ei. Muzica bună am simţit-o în permanenţă ca pe un pansament, ca un masaj fin, ca nişte fulgi de nea care cădeau pe clapele instrumentului muzical cuibărit în inima mea; picături de muzică s-au adăugat mereu, clipă de clipă şi zi de zi, în sufletul meu, ca într-un depozit nesătul. Am simţit cum acesta a devenit o amforă de sensibilitate, cu clopote suspendate pe note, care simţ îmbrăţişarea sunetelor, murmură la orice adiere, se mişcă şi clipocesc, preluând un ecou prelung al tremurului muzical ce le înconjoară Îndeosebi simţirea mi s-a îmbibat cu freamătul sonor al muzicii. Dar şi gândirea mi-a fost învăluită de jocul fermecat al notelor muzicale. Am conchis, mai târziu, în forul meu intim, că muzica mângâie ascunzişurile cele mai profunde ale sufletului prin infinitul variaţiunilor melodice ce le oferă cu generozitate tuturor, impulsuri care se adresează fiecărui om. Taina farmecului muzicii cred că rezidă în combinarea misterioasă a sunetelor şi a notelor acestora, astfel încât trimite simultan mesaje atât inimii cât şi creierului.

Eu mi-am creat un buchet muzical special, care constituie hrana mea zilnică de echilibru sufletesc. Am aranjat în el, cu delicateţea cuvenită, un amplu evantai de sunete, care să se cuibărească lin şi definitiv, în cele mai tainice cute, aidoma unui ulei miraculos care să ungă mecanismul prin care respiră sufletul meu. Ca urmare, am ales şi pus în acest buchet tot felul de sunete vrăjite, de la cele care îngâna murmurul izvoarelor sau

ciripitul binecuvântat al păsărilor la curgerea lină sau în cascade, iar uneori vrăjmaşe, bântuită de vânturi, a râurilor şi fluviilor. Am poposit un pic şi pe plaja marilor lumii pentru a culege stropii de soare ce se răsfaţă în păcurii şi spuma crestelor de valuri, ca să aflu pulsaţiile şi frumuseţile cu care acestea au cochetat pe parcursul drumului lor nesfârşit. M-am odihnit apoi în tihna şi măreţia munţilor, îmbrăcaţi regeşte în verdele naturii veşnice. Am strâns, cu sfială, tot felul de muguri, flori şi ghirlande de sunete, care locuiesc de când lumea printre ramurile de brazi, stâncile neclintite ale înălţimilor şi luminişuri ori prin văi miraculoase, îmbrăcate în straiele lor mirosind a verdeaţă şi luminând totul împrejur, cu dorul lor după doine şi requiemuri. De asemenea, am simţit nevoia ca la orice serbare a lumii, atunci când se cinstesc sentimente umane, înălţătoare, să particip şi eu, cel ales ultimul, pentru a-mi oferi buchetul meu de muzică, cu rădăcinile lui delicate fixate în inima mea. Asta ar însemna, îmi place să cred, că plăpânda solidaritate umană să poată renaşte prin muzică, să simtă ritmul, dar, mai ales, unduirile melodice şi să le accepte ca fiind un semn binecuvântat al sensibilităţii şi demnităţii umane.
Muzica este o revărsare continuă de fineţe spirituală şi emoţională, o hrană binefăcătoare pentru cicatricele sufletului uman În momentul şi în măsura în care picăturile ei s-au adunat şi împrietenit cu inima omului ea devine un izvor nesecat de alinare, frumuseţe şi pace, care înveleşte interiorul omului şi-l face să vibreze în consonanţă cu sensurile înalte ale existenţei. Aş îndrăzni să afirm că notele muzicale reprezintă un al doilea alfabet în cunoaşterea umană, alfabet de sinteză şi care este bine structurat. Rezultă de aici că omul trebuie să aibă în prealabil o anumită pregătire culturală, un anumit nivel de abstractizare, simbolism şi structurare sentimentală pentru a putea cuprinde şi a se entuziasma în măreţul imperiu al muzicii şi nu doar de anumite segmente. Asta nu înseamnă însă că celelalte categorii de oameni, cei aşa zis modeşti ca pregătire, nu pot gusta şi nu se pot bucura de comorile muzicii, ci doar că ei resimt aceste bucurii mai simplu şi în mod mai direct, prin propoziţii muzicale care înfloresc şi-şi difuzează parfumul printr-o reţea de unde mai puţin complicată. Astfel se explică influenţa general umană a muzicii, care vehiculează spre toţi oamenii valuri şi valuri de bucurii. Acestea inundă sufletele lor până la punctual „vrăjit" în care unii nu mai doresc să se „salveze" din înfăşurarea puhoaielor muzicii Într-o zi am fost foarte supărat pentru că mi-am pierdut o notă muzicală şi nu ştiam unde anume s-o caut. Pe la mare, în toate nisipurile lumii, la munte, printre respiraţiile îmbălsămate ale brazilor, oriunde în lume sau chiar în cosmos, printre stele. Poate s-a „agăţat" de o stea, iar eu nu am observat la timp. Sigur că până la urmă o să merg până acolo s-o caut şi s-o reaşez cu respect în orchestra ce-mi încânta sufletul - ca să joace rolul de firmă luminoasă pentru toţi „văzătorii" lumii.

Frumuseţea - îndeosebi cea morală - nu are frontiere. Ea este un bun,

o avere mondială, suficientă pentru toţi. Este o creaţie inepuizabilă a naturii şi o cunună împletită din florile creaţiei şi inspiraţiei umane. Ajunge câte o fărâmă pentru fiecare. Cei care au o orientare mai limpede pot întinde mâinile mai sus şi apucă mai multe comori de frumuseţe, pe temelia cărora să-şi zidească noi valori. Frumuseţea din sufletul omului este ca şi prezenţa fiinţei iubite, având uneori valoarea măştii cu oxigen, la căpătâiul unui muribund. Cred că mi-ai relevat diverse faţete ale simţirii şi cuceririi frumuseţii. Aş adăuga că şi mie mi se pare - în pofida posibilităţilor limitate ce le avem, doar cu ajutorul celor cinci simţuri - că omul are unul în plus, unul superior, un gen de percepţie de sinteză (prin tot organismul) când acesta se înscrie prin toţi porii fiinţei, în contextul natural din care facem parte şi prin care simţim nemijlocit măreţia creaţiei lumii. Aşadar, omul nu este o statuie în univers, ci o fiinţă care respiră - prin simţuri şi raţiune - frumuseţea, valoarea şi nemărginitul. O asemenea performanţă multicoloră nu poate fi realizată de către un calculator, cu toate pretinsele mofturi ale tehnologiei moderne. Ultima nu-şi poate însuşi niciodată sensibilitatea unui artist, a unui pictor ori muzician. El poate doar să ajute omul în cultivarea pe mai departe a sensibilităţii, care-i aparţine în exclusivitate. Va rămâne mereu o opoziţie netă între aceşti doi poli ai progresului, unul având apanajul mişcării sufleteşti, celălalt învăţând informaţiile să zboare spre infinit.

Motto: *Năzdrăvănia în gândire şi simţire naşte extreme: talente ori buclucuri*

Capitolul 4 **Ghiţă - un produs special al familiei**

Cred că a sosit momentul să povestesc mai multe lucruri despre Ghiţă, fratele meu. Până acum l-am lăsat să mai crească şi nu am dorit să mă amestec prea mult în destinul lui. De altfel, ar fi fost sigur o încercare zadarnică, care nu mi-ar fi produs decât dezamăgire. Era un copil „minune", care se deosebea clar de toţi cei din fur, încă de la primii paşi, iar, ulterior, a mers pe cărările lui, numai cele ce-i plăceau şi care erau doar de el cunoscute. Era neastâmpărat, iute în mişcări şi curios nevoie mare Îşi băga nasul în toate treburile care se desfăşurau în faţa lui. Te înnebunea cu întrebările lui nesfârşite şi avea tendinţa să pună mâna pe orice, fără nicio alegere. Dacă reuşea să apuce ceva şi să-l ţină în mâna lui era fericit şi-l întorcea pe toate feţele. Era cam nervos şi supărăcios de mic, neînţelegând că nu toate lucrurile sunt permise unui „puradel". Manifesta, în acelaşi timp, o îndemânare vizibilă în mânuirea obiectelor din jur, pe care se putea lesne supăra, dacă nu-l ascultau dorinţele. Vroia să fie primul la toate. Alte virtuţi vor răsări pe parcursul povestirii.

Când avea vreo şapte ani, au venit la noi doi ţigani, chemaţi de mama, ca să ne lipească nişte oale şi cratiţe. Au meşterit ei în curte preţ de câteva ceasuri. Ghiţă al nostru a fost numai ochi şi urechi în tot acest

timp, ca şi când ar fi asistat la o operă măreaţă. La plecare, mama le-a mulţumit şi le-a plătit treaba. Deoarece fratele meu nu şi-a dat seama cât a costat reparaţia, a întrebat-o pe mama. Ea i-a răspuns, iar el a glăsuit: „le-ai dat prea mulţi bani! Te rog ca altădată să nu-i mai chemi pentru că o să-ţi lipesc eu vasele, poate chiar mai bine decât ei şi doar la jumătate de preţ". Mama s-a supărat puţintel, dar apoi a râs şi i-a spus: „du-te măi flecuşteţule, de aici! Păi cum să faci tu aşa ceva. „La modul foarte serios, Ghiţă i-a replicat: „m-am uitat tot timpul la ei şi sunt sigur că am învăţat ce trebuie, nemaifiind nicio problemă neclară". Apoi mama ne-a relatat şi nouă întâmplarea şi povestea s-a încheiat.

După vreo săptămână, Ghiţă a venit acasă cu un letcon pentru lipit. Era foarte mândru de reuşita lui. L-am întrebat de unde l-a procurat şi ne-a spus că de la nea Dinu, un vecin de-al nostru, care avea un atelier de fierărie pus la punct şi se ocupa de potcovitul cailor. Acesta ne-a confirmat că este prieten cu Ghiţă şi că-l ajută la atelier, câte o oră-două, aproape zilnic. Ne-a mai spus că a învăţat să lucreze cu aparatul de sudură şi alte operaţiuni de încălzire şi prelucrare a metalului. Vecinul ne-a mărturisit că este foarte surprins de iuţeala cu care deprinde diferite lucruri, ne-a mai spus ca iniţial a crezut că-l vizitează aşa de des deoarece avea două fete gemene, de vârsta lui, cu care se juca uneori. A înţeles după vreo lună de zile ca pe îl interesa numai atelierul lui. Nu ştiu ce să mai cred despre el, ne spunea nea Dinu, dar văd că deja ştie unde sunt uneltele şi a învăţat să le folosească pe multe, dovedind o mare îndemânare. I-a cerut mamei să-l mai lase pentru că nu-l deranjează, dimpotrivă, chiar îl ajută şi este foarte curios cum o să evolueze. A mai lucrat el acolo vreo doi ani şi apoi s-a plictisit, afirmând că nu mai are ce învăţa. A câştigat chiar şi nişte bani, din care ne cumpăra bomboane sau ne plătea câte un bilet la cinematograf.

Între timp, în circumstanţe pe care nu le cunosc bine, a cunoscut pe electricianul cartierului şi l-a capacitat emoţional să-i accepte compania, să se deplaseze împreuna la diverse reparaţii, fără a avea nicio pretenţie. Apreciind insistenţele lui deosebite, a fost de acord, fiind curios poate chiar puţin intrigat de curiozitatea neobişnuită a puştiului. Aşa a început o colaborare rodnică, timp de vreo patruani, perioadă care a fost esenţială pentru iniţierea lui în ale electricităţii. Maistrul era bolnav şi aprecia ajutorul ce-i era dat de către fratele meu, motiv suficient ca să-l înveţe diferite taine ale meseriei. Ca urmare, ne-am trezit că Ghiţă cunoştea o sumedenie de lucruri în domeniu, inclusiv la instalaţia electrică a unui automobil. De asemenea, îşi procurase multe unelte şi materiale de specialitate.

Cu aprobarea părinţilor şi-a încropit un atelier, în spaţiul liber de sub scările casei. Acolo era locul unde îşi petrecea mult timp şi unde improviza diverse mecanisme sau combinaţii, unele neaşteptate. Unul dintre acestea urmărea punerea la punct a unui sistem de lumini pentru pomul

de Crăciun, care să funcţioneze pe mai multe faze. Altul viza perfecţionarea instalaţiei de anunţare a pauzelor - prin corelarea acestuia cu un orologiu pentru ca să nu li se mai răpească din timpul de repaos. La realizarea acestora folosea doar materiale ieftine, de pe piaţă, şi obţinea performanţe bune. Ne-a intrigat pe toţi constatarea că Ghiţă începuse să-şi procure, dar mai ales să studieze, unele cărţi de specialitate, deşi până atunci nu citea nimic în afara manualelor şcolare. Şi acestea doar pe fugă ori dacă avea nişte motive concrete. El declară cu emfază că reţine tot ***ce*** este necesar în timpul orelor de curs şi nu mai are nevoie să se obosească şi acasă. Această atitudine a fost potrivită pentru nivelul învăţământului primar, dar esenţialmente eronată pentru etapele viitoare, când din această cauză a avut diverse neplăceri.

Tot interesul de a cunoaşte cât mai bine domeniul electric l-a condus între timp şi la atelierul de tâmplărie al vecinului nostru Manitiu, care era bine echipat, având maşini pentru principalele operaţiuni de prelucrare şi finisare a lemnului, până la realizarea unui mobilier de lux. Menţionez că, în timpul războiului, acesta devenise furnizor al Casei Regale. La începutul activităţii în acest nou cadru s-au impus unele restricţii, din cauza periculozităţii de putere a curentului electric folosit.

A trecut uşor şi peste această barieră, deoarece prin cunoştinţele lui a intrat repede în graţiile maistrului, care s-a convins că se descurcă bine în noul climat şi poate chiar contribui la evitarea unor situaţii de pericol pentru muncitorii din echipă. Ca urmare, de câte ori avea timp liber, trecea strada şi lucra cot la cot cu ceilalţi, reuşind astfel să capteze nu numai bunăvoinţa ci şi aprecierea lor, în deosebi pentru aptitudinile şi priceperea lui în materie de electricitate.

Cred că nu greşesc cu nimic dacă apreciez că Ghiţă al nostru a făcut o adevărată pasiune, care-l stăpânea total, stimulându-l sub toate aspectele ce se refereau la domeniul lui de interes. Din această cauză începuse să se grăbească, să intre în competiţie cu timpul, care-i juca unele renghiuri şi-i întârzia realizarea unor dorinţe arzătoare. La un moment dat, pe când avea zece ani, a aflat de undeva că fabrica de cărămidă din zona Guşteriţa este părăsită şi are multe instalaţii electrice În mare secret şi-a pregătit investigarea locului, asociindu-se cu un alt băiat din cartier. Era o zi de duminică şi ne-am făcut serioase probleme cu privire la absenţa lui. La sosirea acasă, fiindu-i teamă să nu aflăm unde a fost şi ce-a făcut, ne-a dat o altă explicaţie. Pentru a nu observa încărcătura cu care a sosit, a lăsat-o într-o gradină liberă din apropiere. După câteva ore am observat prize, întrerupătoare şi câteva aparate mici. Am observat că nu prea are chef să-mi explice" proveniența lor, dar m-a asigurat că nu le-a furat, aşa ca pot să stau liniştit şi să-l las în pace.

După vreo două luni de la întâmplare, a venit la domiciliul nostru un agent de poliţie care a explicat părinţilor că are ordin să-l ducă pe Ghiţă la sediul poliţiei orăşeneşti. A plecat împreună cu mama şi n-a revenit decât foarte

târziu, pe la unu noaptea. Noi ne-am perpelit, punându-ne tot felul de întrebări, care mai îngrijorătoare decât alta. Tata ne-a cerut să stăm liniştiţi, pentru că lucrurile se vor rezolva bine, deoarece nu au ce să-i facă unui copil de zece ani, chiar dacă acesta a făcut ceva rău. Se vedea însă pe faţa lui cât de îngrijorat şi neliniştit era din cauza acestei situaţii neplăcute. I-am aşteptat cu înfrigurare şi ne-am bucurat mult când am văzut că au sosit. Mama ne povestea situaţia plângând. După ce au aşteptat vreo două ore, l-au introdus într-o cameră, unde doi poliţişti au început un interogatoriu insistent. Aceştia susţineau că fabrica respectivă a fost devastată, fiind desfiinţată întreaga instalaţie electrică şi furându-se numeroase aparate şi „maşinării". Mama le-a explicat că Ghiţă nu putea produce toate aceste stricăciuni şi că probabil sunt amestecaţi alţii, oameni maturi, care ştiau ce este de valoare şi ce să ia de-acolo. Fratele meu a susţinut tot timpul că a fost singur acolo şi că nu a luat decât cabluri electrice şi câteva prize, situaţie pe care o pot constata personal printr-un control la domiciliu. Într-un târziu, cei doi agenţi au devenit mai binevoitori şi au liniştit-o pe mama. Au asigurat-o că nu se va lua nicio măsură împotriva lui, dar că este necesar să fie mai atent supravegheat. Au motivat că au ajuns la fratele meu deoarece au găsit la faţa locului o copertă de caiet şcolar, cu etichetă, pe care era scris numele unei surori. Ghiţă ne-a confirmat că şi-a învelit mâncarea în acel ambalaj şi din neatenţie, l-a uitat acolo. Păţania aceasta, care a învolburat şi atmosfera din familie, n-am uitat-o mult timp. Aceasta i-a prins bine şi fratelui, care a început să înţeleagă că nu poate să facă orice îi trece prin cap.

A stat el un timp mai liniştit, dar apoi a intrat în preocupările lui obişnuite În avantajul lui au venit şi alte împrejurări, unele nedorite, care i-au facilitat câştigarea unui noi statut. A murit electricianul, dar a rămas ucenicul lui, care-şi câştigase între timp un anumit renume de meseriaş. Dacă te uitai însă la el, nu-ţi prea dădea ghes inima să faci apel la serviciile lui, deoarece era un puşti de-o şchioapă, care era şi puţintel obraznic. Nu era însă aşa, ci, mai degrabă, sigur pe el, pe cunoştinţele şi îndemânarea lui.

Neavând încotro - chiar dacă mai aveau încă unele rezerve - locuitorii din cartier au început să-l solicite pentru unele reparaţii. N-a trecut mult timp şi s-a dus vestea că este priceput şi merită toată consideraţiunea. Ghiţă al nostru avea cap limpede şi începuse să se descurce şi în relaţiile cu adulţii, sesizând repede firea şi caracterul acestora. Drept dovadă, ne-a povestit cu emfază una dintre primele lui intervenţii de specialist Într-o seară, a fost chemat de către un vecin, căruia nu-i mai funcţiona sistemul electric din toată casa. A acceptat să vadă despre ce era vorba, motivând că omul se grăbea şi nu voia să-l apuce întunericul fără lumină. Ca atare, a verificat situaţia la nivelul contactelor din interior şi apoi a cerut să vadă tabloul de alimentare. Cum acesta era în podul casei, s-au urcat acolo, au văzut care era situaţia, au controlat din nou în casă şi iarăşi au ajuns în

podi L-am întrebat dacă au fost aşa de complicate lucrurile. Ne-a mărturisit că era doar un fleac, că putea face reparaţia în câteva minute, dar s-a gândit că, astfel, se va alege doar cu un mulţumesc. Or, el voia să câştige nişte bănişori, cum s-a şi întâmplat, aşa că a introdus scenariul cu „alpinismul" executat spre pod, inspiraţie care a funcţionat de minune. După cele patru clase primare, fratele meu a ajuns în anul întâi al liceului unde învăţam şi eu. După orele de clasă el continua să se preocupe de treburile lui practice. A început să-şi extindă interesul şi spre zona apropiată, anume cea a radioului simplu, aşa zis cu galenă. Cum noi nu aveam radio în locuinţă, s-a străduit foarte mult să reuşească şi astfel să ne facă o bucurie. Nu după mult timp, a cumpărat din banii lui o parte din echipament, de pildă căştile pentru ascultare, iar restul le-a confecţionat e-ntr-adevăr ne-am bucurat cu toţii. Aşteptam cuminţi să ne vină rândul să ne auzim vocea radioului, ce ne lipsea atât de mult. Bineînţeles că a tot perfecţionat aparatul, făcându-l din ce în ce mai performant.
Pe parcursul unei asemenea perioade de preocupări, într-o duminică, surorile mele cele mai mari au lucrat toată dimineaţa şi au făcut un tort mare şi complicat, care ne făcea încontinuu cu ochiul. Nu ne-a explicat care este rostul lui şi au plecat în oraş În cursul după-amiezii au plecat şi ceilalţi membri ai familiei, inclusiv părinţii, şi am rămas acasă doar eu şi Ghiţă. Acesta mi-a adus aminte de tort şi mi-a propus să-l gustăm. I-am răspuns că este încuiat în pivniţă şi că, probabil, face obiectul vreunui eveniment. A insistat şi a căpătat acceptul meu, deoarece şi eu mă gândeam să-i încercăm virtuţile. Dar cum să ajungem la această mare ispită? Am întrebat eu. Mare brânză, mi-a zis el. N-am eu şperaclu, cu care deschid imediat. Aşa a şi fost. Am tăiat câte o mică felie şi apoi tot apreciind bunătatea lui ne-am trezit că a dispărut cam o treime din tort.

Dându-ne seama că ne-am întins cam mult, am schimbat locul acestuia şi am încuiat uşa, aşteptând cu nelinişte deznodământul. Spre seară a început să-şi facă apariţia mai multe perechi de tineri. Abia atunci ne-am dat seama că era ziua de naştere a Măriei. Ca să fie şi mai rotundă întâmplarea, m-am trezit că mama m-a trimis pe mine să aduc tortul, explicându-mi unde-l găsesc. M-am mişcat cu încetineală şi am zăvobit cam mult în pivniţă, unde în răcoarea atmosferei încercam să găsesc o soluţie cât mai onorabilă de ieşire din încurcătură. Da de unde! Niciun rezultat, nicio inspiraţie! M-am întors făcând pe supăratul şi am spus mamei că nu-l găsesc. Aceasta m-a invitat s-o însoţesc, ca să-mi demonstreze ce neatent sunt. Ea a intrat în pivniţă, iar eu am tulit-o pe scări în sus, apoi în stradă, şi m-am întors după vreo două ore Înţelegând că mi-am recunoscut vina, mama l-a lăsat pe Ghiţă în pace În seara aceea, după plecarea oaspeţilor, mi-am primit porţia de „complimente" de la toţi ai casei. Dar ce? Parcă era pentru prima şi ultima dată? O pagină în plus la istoria veselă a familiei.
Într-o zi a venit la noi un cetăţean, care locuia în zona lacului din apropiere

de noi. Avea o gâscă în mână şi a vorbit ceva cu tata, care l-a chemat urgent pe Ghiţă. Am aflat atunci motivaţia plângerii. Cică Ghiţă arunca cu pietre pe luciul apei, aşa încât acestea să sară de mai multe ori la rând, producând mici vâltori, ocazie cu care a lovit gâscă drept în ochi, iar aceasta era aproape moartă. Până la urmă ne-am ales cu o friptură bună, făcută cu dichis de către mama, deoarece tata i-a plătit omului gâscă şi a rămas cu victima distracţiei lui Ghiţă.

Fratele meu intra frecvent în conflict cu alţi copii, de regulă mai mari decât el şi crea astfel situaţii când trebuia să intervin pentru a-i lua apărarea. Unele din aceste conflicte s- au încheiat inevitabil cu partide de box încinse şi de durată, cu mulţi asistenţi, care aţâţau vocal pe unul sau pe altul dintre combatanţi. O asemenea scenă mi-a rămas încrustată bine în amintirile mele. Era iarnă şi noi ne dădeam cu patinele sau cu nişte skiuri scurte, improvizate din placaj pe derdeluş. Am văzut clar când prietenul meu Romy l-a lovit cu patina în picior pe Ghiţă, în timp ce acesta cobora panta, situaţie ce putea deveni foarte periculoasă. Ieşirea lui m-a enervat la culme deoarece i-a produs o rostogolire parşivă până la baza acesteia În plus, l-a izbit puternic în zona tibiei putându-i provoca o fractură. L-am întrebat de ce face aşa ceva şi nu i-a cârpit câteva palme. Mi-a răspuns provocator că aşa a vrut el. I-am replicat că dacă este aşa poate am şi eu chef să-l pocnesc, moment care a aprins pe loc ambiţiile fiecăruia. A început apoi o confruntare iniţial mai mult verbal, iar, apoi, pigmentată şi cu câţiva pumni uşori, serviţi doar pentru încercare şi încălzire. S-au încins apoi spiritele şi eu, care-l ştiam cam fricos pe adversarul meu i-am trimis un mesaj zdravăn în falcă cu mâna stângă, mâna mea de încredere pe toată viaţa.

Se pare că nu mi-am reglat bine forţa loviturii, deoarece Romy a simţit-o ca pe un cutremur şi a căzut În continuare, ca doi cocoşi întărâtaţi, ambii fiind cu patinele în picioare, făceam salturi de tatonare unu spre altul şi lansam mesaje belicoase. Am mai greşit, tot eu primul şi adversarul a început să plângă. Mi s-a făcut milă de el şi l-am întrebai dacă vrea să încetăm bătălia. N-a acceptat propunerea şi ma provoacă precum un automat strigându-mi: „Mai dă, mă, dacă mai poţi!" Eu îi răspundeam sfidător: „Mai pot, mă, dar nu ştiu dacă tu mai poţi încasa!" La intervale mai mari de timp i-am mai scăpat doi-trei pumni mai uşori şi am încheiat cu ostilităţile, considerând că lecţia a fost bine însuşită. Şi cum viaţa asta se dovedeşte a fi din ce în ce mai interesantă, mai arăt că bătălia noastră, dacă nu a intrat în istorie, s-a aşezat bine în memorie. După aproape şaizeci de ani, l-am reîntâlnit pentru ultima dată pe Romy al nostru şi am discutat sumar despre situaţia în care ne aflam fiecare. Spre finalul convorbirii m-a întrebat, pe neaşteptate dacă-mi mai aduc aminte de conflictul din copilărie. I-am răspuns că parcă-mi amintesc ceva, iar el a subliniat că ţine minte foarte clar momentul ca şi când l-a rememorat de multe ori şi că şi-a meritat bătaia.

Pe când eram în clasa a cincea de liceu, profesorul de istorie m-a întrebat într-o zi ce rudă sunt eu cu elevul din a doua, care are acelaşi nume. I-am răspuns că este fratele meu. Arătându-se surprins acesta mi-a spus că nu semănăm deloc unul cu altul la învăţătură, pentru că el nu ştie nimic. A conchis că ori este leneş ori este prost şi mi-a recomandat să mă ocup serios de el, dacă nu vreau sa rămână corigent. A rămas totuşi corigent. Mama a plâns mult deoarece nu s-a aşteptat ca cineva din familia noastră să ajungă într-o asemenea situaţie. De mila ei mi-am consumat o bună parte din vacanţa de vară pentru a încerca să-l scot la liman. Dar exerciţiul acesta a fost afurisit, pentru că nici nu începeam bine sa facem ceva şi venea vărul nostru Milu, care avea aceiaşi vârstă cu el. Tăcea câtva timp, apoi îl întreba - cu un aer inocent - dacă nu vrea să meargă să facă o baie. Şi dacă nu-l lăsăm era cam acelaşi lucru, deoarece nu-i stătea capul la învăţătură. Mi-l amintesc ce eforturi făceam ca să-l determin să reţină unele date istorice. Era, de pildă, o bătălie care a avut loc în antichitate la Farsala, iar Ghiţă nu reţinea nicidecum denumirea Îi spuneam că este simplu să reţină separate cuvintele Far şi Sala şi să le pronunţe apoi împreună. Degeaba efortul meu! În dimineaţa zilei când trebuia să dea corigenţă, în virtutea unei inspiraţii de moment, am repetat cu el principalele aspecte care priveau secolul lui Pericle, subiect despre care cunoşteam că era preferat de către profesor. A ieşit de la examen foarte trist. Mi-a spus că n-a scris mai nimic în lucrare, deoarece nu cunoştea tema. Când am întrebat ce subiect le-a dat mi-a spus cu jumătate de glas: Pai, ce să ne dea? Ne-a dat Athena în vremea lui Pericle. Eu am rămas înmărmurit şi am strigat la el: Cum mă nu ştiai? N-am repetat noi pe drum acest subiect? A făcut o mutră ca de sfârşit de veac şi m-a întrebat sfios: Ce? Vrei să spui că este acelaşi subiect? Păi, nu mi-ai spus că ii zice secolul lui Pericle? M-a stupefiat cu naivitatea lui sinceră, am dat din mâini a lehamite şi eram sigur că n-a luat examenul. A rămas deci repetent, iar eu cu vacanţa spulberată.

După doi ani, perioada în care mai mult de ruşine decât cu altă motivaţie a mai inventat câte ceva şi a promovat clasa, am fost convocaţi de tata într-o reuniune specială. Acesta a înţeles faptul că lui Ghiţă nu-i stă capul la învăţătură şi a dorit să ne consulte şi pe noi cu privire la orientarea în viitor a pregătirii lui şcolare. Eu i-am sugerai să-l direcţionăm spre şcoala profesională de electricitate, care funcţiona de doi ani în cartierul Terezian, fiind un domeniu ce prezenta interes pentru el. Până la urmă, negăsind o variantă mai bună, tata a acceptat-o, iar Ghiţă şi-a găsit aşezarea corectă în propoziţie, păşind spre intrarea în Paradis după cum aprecia el. Acolo s-a simţit ca peştele în apă, deoarece marea majoritate a pregătirii de specialitate se baza pe preocupările lui anterioare. M-am mirat când am constatat că la materiile de specialitate mai citea şi alte reviste sau lucrări, deci nu numai cursurile. S-a făcut util pentru şcoală şi pe latura practică, deoarece a ajutat efectiv, la instalarea reţelei electrice

în corpul nou de clădire şi internat. Contribuţia lui a fost remarcată la modul deosebit. Tot acolo s-a preocupat şi de realizarea unei invenţii pentru a asigura un sistem mai perfecţionat de anunţare a pauzelor, care până atunci erau în suferinţă. Faptul remarcabil care s-a întâmplat a fost că, la finalul celor 3 ani de pregătire, a fost aşa de bine apreciat, încât a fost oprit în şcoală, ca instructor pentru orele de practică ale elevilor, fiind singurul selecţionat în acest scop. Sub aspect fizic, fratele meu rămăsese aproape la aceiaşi înălţime - în jur de 150 de centimetri - talie mai mică decât a unor elevi; era greu să-l distingi printre aceştia. Realitatea a dovedit că pentru moment şi-a găsit locul potrivit. De asemenea, se bucura de respect chiar şi de autoritate din cauza bunei lui specializări şi a apropierii de cursanţi.

Se pare că odată cu trecerea anilor i-a mai venit mintea în actualitate, deoarece am aflat - eu fiind student pe vremea aceea - că s-a înscris la cursul fără frecvenţă ale
Şcolii Medii Tehnice de electricitate, pe care le-a absolvit în bune condiţiuni. Desigur că în toată această perioadă a continuat să se ocupe cu scule, aparatură şi becuri. Şi-a tras lumină şi în chichineaţa lui de atelier, unde lucra uneori până noaptea târziu. Se afla într-o noua etapă de căutări, când voia să construiască un aparat de radio adevărat. Şi-a cumpărat diodele necesare şi alte câteva piese, pe care aprecia că nu le poate realiza singur ori de o calitate corespunzătoare. Pe un soclu - procurat nu ştiu de unde - a montat un transformator preparat de el, a făcut legăturile necesare şi a început să se laude că nu mai are mult de lucru. Era convins că o să reuşească, făcând în acest sens un pariu cu tata, care-şi manifesta un scepticism provocator.

Într-o duminică seară, pe când părinţii se întorceau către casă, tata a auzit, încă din colţul străzii, o muzică dată la maximum. Se întreba ce vecin este în stare să producă celorlalţi o asemenea supărare. Pe măsură ce se apropia de casă noastră a înţeles că distracţia avea loc foarte aproape de acel loc. A observat apoi că toată curtea noastră era luminată ca pentru o serbare, iar muzica se auzea de acolo. A intrat la bănuieli şi a iuţit pasul. S-a lămurit repede despre ce era vorba. Ghiţă reuşise să construiască radioul şi-l aştepta în mijlocul unei cete de puşti, toţi radiind de bucurie. Tata l-a rugat să-l lase mai încet, subliniind că s-a lămurit cu privire la reuşita lui şi l-a felicitat pentru performanţă. Aşa s-a făcut că am avut şi noi în casă un radio, aproximativ cu doi ani mai înainte de a pleca eu student. Bucuria întregii familii era nemaipomenită. Vreo câteva săptămâni stăteam ciorchine în jurul lui, de multe ori chiar şi în mijlocul grădinii şi ascultăm diverse emisiuni, ştiri şi mai ales muzică, satisfacţia trăită fiind vrednică de o mare victorie.

Într-o altă zi însemnată, au bătut la poartă doi bărbaţi tineri, care îl căutau pe maistrul Ghiţă. Am ieşit eu la stradă şi i-am întrebat ce treabă au cu el. Mi-au spus că au o moară în cartier şi li s-a ars motorul şi unele

accesorii. L-am chemat pe Ghiţă şi la vederea lui cei doi au rămas cu gura căscată. Mi-au subliniat că ei caută maistrul şi nu un copil. Puţin înţepat, fratele meu le-a spus că el este maistrul şi că nu înseamnă că dacă este mic de stat nu se pricepe la meserie. Pe lângă ce mi-au spus mie anterior, au adăugat că sunt foarte supăraţi deoarece au chemat mai înainte alţi doi meseriaşi, care n-au reuşit să rezolve problema. Atunci Ghiţă i-a provocat, spunându-le următoarele: „eu trebuie să văd personal situaţia şi numai după aceea va pot spune dacă pot sau nu pune în funcţiune moară. Nu vă mai miraţi atâta că nu vă păcălesc. Dacă mă angajaţi cu reparaţia şi nu reuşesc să pun moara în funcţiune nu-mi daţi niciun leu, aşa că nu aveţi ce pierde." A plecat cu ei, a văzut situaţia şi din ziua următoare s-a apucat de lucru. Le-a cerut însă o sumă mare, care i-a uimit pe solicitanţi. Numai că puştiul era bine orientat în domeniu şi ştia cum era piaţa. A lucrat acolo timp de trei zile şi a reuşit să-i uimească pe morari, atât datorită vitezei cu care a rezolvat problema cât şi a calităţii execuţiei, apreciind că moara funcţionează chiar mai bine decât înainte. Cu această ocazie şi-a câştigat un client serios, care-l plătea bine chiar şi numai pentru unele revizii ce le făcea trimestrial, oamenii mărturisind că nu mai vor să stea zile întregi din cauza vreunei defecţiuni. Prin asemenea activităţi, fratelui meu i-a crescut valoarea şi aprecierea, reuşind să dobândească relativ repede un anumit renume.

Cam in această perioadă a venit la noi unchiul Ioniţă, fratele mamei, care locuia în comuna Alamor. Toată seara au sporovăit împreună cu mama şi tata, de ziceam că nu se mai termină discuţia. Fratele meu nu-l prea înghiţea pe acest unchi, pe care-l considera lăudăros şi chiar mincinos, referindu-se la unele experienţe mai vechi ale lui. Ne tot întreba - pe mine şi surorile mai mici - de ce nu mai termină poliloghia, pentru că el trebuia să doarmă în camera unde se purta discuţia. La un moment dat, ne-a spus că are o inspiraţie „brava" cu care vrea să-l dea gata pe lăudăros, dacă suntem şi noi de acord. Nu ne-a spus prea clar ce pune la cale, dar ne-a asigurat că tata cunoaşte problema şi că o să ne distrăm bine În bucătăria unde se afla unchiul aveam montat un difuzor, care era în relaţie cu aparatul de radio. A montat un microfon la radio şi a cerut să facem linişte şi să nu râdem de ce urmează, căci astfel vom strica toată farsa. După ce s-a terminat o melodie, a intervenit Ghiţă la microfon cu o invenţie splendidă, capabilă să spargă orice plafon de bursă. Şi a vorbit Ghiţă de maniera următoare: "atenţiune! Atenţiune! Aici postul de radio Europa Liberă! Nu schimbaţi postul că avem o informaţie specială! Acum, deci în momentul de faţă, suntem informaţi că a venit la Sibiu, acasă la sora lui Maria, domiciliată pe strada Lăptăriei, numărul 31, fratele acesteia, cunoscut sub numele de babu Ioniţă. Să nu vă miraţi prea tare că am aflat despre această vizită importantă, pentru că noi cunoaştem bine situaţia din judeţ, adică cam tot ce se întâmplă". Sărmanul unchi când a auzit clar şi bine că este cunoscută prezenţa lui la noi, s-a

schimbat la faţă şi a înlemnit de-a binelea. Ghiţă a revenit şi a repetat informaţia, argumentând că trebuie bine înţeleasă. Şi-a revenit unchiul un pic din starea iniţială de zăpăceala şi a început să strige: „auzi Mărio, că ăştia ştiu că mă aflu la voi. Mă, da de unde ştiu ei? Să nu cumva să fie ceva rău." Ghiţă stimula starea lui de uimire, adăugând: „asta nu înseamnă că babu Ioniţă trebuie să-şi facă probleme, pentru că noi nu avem nimic cu el. Ştim că este un gospodar bun şi care o familie serioasă. Vă repetăm, deci, am dorit în felul acesta să vă convingem despre cât de bine cunoaştem lucrurile şi orice mişcare, ca să aveţi încredere în noi."

Mulţumit de reuşită, Ghiţă a încheiat, spunându-ne doar nouă: gata, i-am făcut-o! I-am plătit, să nu se mai dea el aşa mare! Tata şi-a jucat bine rolul în sensul că a rezistat impulsului de a râde, mai ales când a văzut uriaşa nedumerire de pe chipul unchiului, dar şi al mamei, care nici ea nu cunoştea originea şi sensul acestei şotii. Tata le-a confirmat că şi el considera că sunt bine informaţi, odată ce cunosc date de ultimă oră. Pentru a ne putea şi noi bucura de situaţia hazlie ce se crease, ne-am dus în bucătărie, sub pretextul că ne este foame. Am savurat din plin starea de uimire a celor doi, abordând fizionomiile cuvenite momentului şi mimând, fiecare după inspiraţia lui, dimensiunile unei mirări de zile mari.

După câteva minute bune de suspans, tata le-a destăinuit dedesubturile afacerii, observând că nu este crezut şi este contrazis în continuare de către acest unchi buclucaş. Mama era nedumerită şi nu ştia ce să mai creadă. Pentru o deplină lămurire a fost nevoie ca Ghiţă să repete experimentul şi să-l lase pe babu Ioniţă să vorbească şi el la microfon, pentru a se auzi. Aceasta a fost proba clară a farsei, care spre surprinderea noastră nu l-a supărat. După un timp a reuşit şi el să se înscrie în atmosfera de haz care domnea în jur. S-a simţit obligat totuşi să facă o remarcă specială: „nu mă aşteptam, nepoate, să poţi să-mi tragi o asemenea păcăleală. Cred că este cea mai bună glumă ce mi-a fost servită. Să fi sănătos şi să mai poţi face!"

După ce ne-am consumat energia prin cascade de râs, a intervenit tata cu o recomandare. Ne-a spus tuturor, cu adresa specială pentru unchi, să nu facem greşeala să povestim cuiva întâmplarea, pentru că nu ştim cu cine avem de-a face şi s-ar putea să ne creăm mari probleme. A fost vorba, aşa dar, despre o glumă marca Ghiţă, care trebuia să fie savurată doar de către cei ai casei.

Cam multe situaţii delicate mi-a creat fratele meu. Neastâmpărat cum era, făcea ce făcea şi intra în situaţii de conflict cu oricine. Era în general intolerant şi convins că toate lucrurile, eventual şi oamenii din jur, trebuiau să-i intre în voie şi să-i facă pe plac. Cu o asemenea mentalitate, nici nu era prea greu să provoace nemulţumiri şi supărări. După ce se aprindea scânteia scandalului, parcă se bucura de atmosfera creată şi continua ostilităţile ca un om ferm, care nu este dispus la concesii. Se supăra uneori şi pe mine pentru că îi spuneam părerea mea, îl rugam

chiar să stea liniştit, cerinţă cam greu de îndeplinit Încă negativ, nici eu stăteam prea mult pe gânduri şi-i articulam câteva palme, doar-doar se va cuminţi. Supărat pentru primirea unor astfel de „felicitări" mai încerca şi el să-mi plătească asemenea mângâieri Îmi amintesc că mă întorceam de la fântâna din colţul străzii, aducând două găleţi pline cu apă. Ce s-a gândit el atunci: Păi, are mâinile ocupate, aşa că pot şi ei să i-o tragă. Am deschis poarta cu piciorul, moment în care a apărut el, voinicul, cu un ciocan în mână. Fără niciun preaviz mi-a aplicat câteva lovituri peste bicepşi. Am lăsat găleţile jos, am alergat puţin după şi „i-am mulţumit" pentru drăgălăşenia lui. Bine, dar asemenea întâmplări aveau loc mai rar, el fiind totuşi fratele meu, care începuse să priceapă, din ce în ce mai clar, că nu este practic să se pună rău cu mine.

Am discutat şi cu tata comportamentul şi i-am învederat nemulţumirea mea, în sensul că îl protejează pe Ghiţă, chiar când face năzbâtii, iar pe mine mă pedepseşte - cu o exactitate de ceasornic - chiar pentru fapte mai mărunte. Tata a zâmbit şi mi-a răspuns îngăduitor. Poate că este aşa cum zici, dar vezi tu, eu am o anumită slăbiciune faţă de el. Mi se pare că seamănă foarte mult cu mine, când eram mic, şi atunci mi se înmoaie sufletul şi-l iert. „Am zâmbit şi eu şi m-am făcut că am înţeles semnificaţia gestului, care era clar un reflex al iubirii de tată, iubire care mă învăluia şi pe mine."

Ei! Dar eu vreau să mă refer la unul dintre numeroasele cazuri când am fost nevoit să intervin pentru apărarea fratelui meu. Era pe înserate, într-o zi caldă de toamnă, când l-am auzit strigând ca din gură de şarpe, după ajutor. Semnalul venea din fundul grădinii noastre. M-am îndreptat într-acolo în plină alergare şi am sărit gardul. La vreo treizeci de metri distanţă, lateral de terasamentul liniei ferate Sibiu- Vintul de jos, fratele meu era trântit la sol şi doi băieţi îi cărau cu râvnă lovituri de bocanci în torace. Am strigat la ei, dar nu s-au liniştit Înfuriat cum eram şi în plină viteză, i-am articulat celui mai mare un pumn zdravăn, în plină faţă, cu stânga mea necontrolată. Beneficiarul a început să strige după ajutor şi să se vaite serios. De fapt, avea şi de ce. Nu ştiu cum l-am lovit aşa de cumplit, fapt este că i-am spart tare ambele buze cea superioară fiind despicată până sub nas.

Mi-am luat ostatecul acasă şi am plecat. N-am raportat păţania, în bună înţelegere cu Ghiţă, deoarce trecuseră doar câteva zile de la precedenta întâmplare şi nu doream să speriem prea tare juriul de judecată.

În dimineaţa zilei următoare, fiind la liceu, m-am trezit că sunt chemat la direcţiunea faţa acesteia se afla directorul, împreună cu doi băieţi şi tatăl lor. „Victima" arăta groaznic. Avea buzele puternic tumefiate, schimonosindu-i serios chipul. Directorul m-a întrebat răstit: „tu i-ai făcut asta?" I-am răspuns afirmativ. Mi-a spus că mă elimina pentru o săptămână. L-am rugat să mă asculte, pentru a-i arăta în ce împrejurări s-a consumat faptul, dar nu mi-a permis. A făcut semn cu mâna că pot

pleca şi a adăugat: „pentru mine este suficient ce am văzut şi ce am auzit".

Ulterior, peste vreo trei ani, într-o vacanţă studenţească, am aflat de la surorile mele câteva aspecte noi ale activităţii şcolare a fratelui meu. Devenise între timp instructor cu practica elevilor şi era asimilat corpului profesoral Întrucât şcoala avea mulţi elevi se instaurase obiceiul să se organizeze seri dansante, în fiecare sâmbătă seara. Deoarece majoritatea profesorilor erau căsătoriţi şi nu erau dispuşi să fie ofiţeri de serviciu în asemenea zile, se ajunsese la un fel de practică, ca fratele meu - rugat în acest sens - să fie omul mereu disponibil. Lui îi convenea situaţia, fiindcă nu avea ceva mai bun de făcut şi se distra odată cu ei, la acele baluri. Căpătând experienţa în domeniu şi fiind prea sigur pe el şi pe situaţie, Ghiţă începuse să profite într-un anumit fel de pe urma poziţiei obţinute.

Desigur că erau mulţi care ar fi dorit să plece acasă în weekend. Aceştia veneau la Ghiţă şi-l rugau să-l învoiască până luni dimineaţa. El acceptă de regulă asemenea solicitări - înţelegându-le situaţia - dar unora care locuiau în zone viticole le sugera să-i mulţumească cu nişte vin de calitate. Noi locuiam aproape de gara unde coborau ei, la întoarcere, aşa că nu era mare lucru să treacă şi pe la noi. Aşa s-a făcut ca tata a ajuns într-o stare de adevărată exasperare când, într-o dimineaţă de luni, şi-au făcut apariţia primii mesageri. Pe la cinci dimineaţa s-a trezit din somn, deoarece cineva bătea insistent într-o fereastră de la stradă. Deschide fereastra şi în faţa lui observă un puşti, care-l întreba: aici locuieşte tovarăşul maistru Ghiţă? La răspunsul lui afirmativ, puştiul i-a comunicat că are sarcina să lase la noi o damigeană cu vin. A şi lăsat-o repede şi a plecat, fără alt comentariu. S-a dus tata în stradă, a luat-o şi a dus-o în pivniţă. Nici nu s-a aşezat bine în pat şi situaţia s-a repetat. După vreo zece minute a apărut un altul. S-a scandalizat tata rău şi s-a dus în camera unde dormea împricinatul, i-a arătat situaţia în care l-a pus şi i-a spus ferm că nu acceptă aşa ceva. Cu un aer inocent, acesta l-a liniştit, afirmând că nu înţelege de ce au lăsat damigenele la noi, dar o să verifice şi să se lămurească. După două zile i-a explicat că acestea erau ale celor ce le-au adus, dar nu putea merge cu ele la şcoală. L-au şi rugat să le adăpostească pentru câteva zile. Unul chiar a venit, a luat damigeana şi a dus-o câteva case mai departe, la vecinul Dinu, cu care aranjase între timp înţelegerea, pentru a scăpa de insistenţele tatălui. Mi-amintesc că într-o zi, când mergeam spre centrul oraşului, mi-a făcut şi mie o demonstraţie particulară. L-am găsit în faţa porţii de intrare în şcoală, unde discuta cu nişte colegi, fiind momente de pauză. M-a întrebat dacă vreau un pahar de vin bun. I-am spus că nu-l refuz. Am intrat în sala lui de atelier, unde a scos o sticlă de un litru şi mi-a întins-o. L-am întrebat dacă nu-mi dă şi un pahar. Mi-a zis că nu am nevoie de aşa ceva. Am dus sticla la gură şi m-a surprins faptul că lichidul curgea lin şi îmbietor fără să gâlgâie. L-am întrebat care este cauza: m-a întrebat şi el pe mine, în loc

de răspuns. Zicea, cu un aer. Superior, păi tu n-ai observat ceva la gâtul sticlei? Am dat din cap că nu şi mi-a arătat o gaură făcută la gâtul sticlei, care înlătura efectul neplăcut amintit anterior. A zâmbit şi a adăugat: este o joacă de-a mea, pentru că şi pe mine mă enerva acel gâlgâit.

Au trecut câţiva ani, perioadă în care a urmat şi absolvit cursurile unei şcoli medii cu profil electric. Apoi, deoarce terminase liceul şi sora mea cea mică, Cornelia, s-a hotărât să o însoţească la Bucureşti şi să dea amândoi examen de admitere la Facultatea de Matematică şi Fizică a Universităţii. Alegerea lor m-a surprins: pe Cornelia o ştiam înclinată spre literatură şi estetică, iar pe el nu-l vedeam în stare să rezolve o problemă mai complicată de matematică. Poate da, de fizică şi, mai degrabă, o situaţie practică nu una teoretică, care până atunci nu l-a interesat deloc. Ce să-i faci, s-au produs unele schimbări pe care eu nu le-am putut sesiza, fiind student în Bucureşti, deci departe de el. M-au lămurit, astfel şi s-au prezentat la examen. In prima zi aveau lucrarea scrisă la matematică. Ghiţă se aşezase în spatele surorii lui pentru a se putea inspira la capitolul rezolvare, neavând suficientă încredere în forţele proprii. Pe parcurs, fiind absorbită de lucru, sora mea s-a aplecat peste lucrare şi Ghiţă nu mai putea copia. A început să-i transmită tot felul de semnale şoptite, încheiate cu mesaje adresate picioarelor ei, punând-o într-o situaţie delicată, care la un moment dat a atras atenţia celor ce supravegheau amfiteatrul.

S-a terminat şi examenul de admitere, cu rezultatele aşteptate. Ea a reuşit, el nu, pentru că n-a putut să copieze corect. S-a întors acasă puţintel cam supărat şi după câtva timp s-a angajat la Uzina Electrică din Sibiu, care coordona lucrările de extindere a reţelei electrice pe întreg Ardealul. Aşa s-a făcut că timp de cinci-şase ani fratele meu a lucrat în acest domeniu, cu caracter aproape permanent. Se descurca singur cu mâncarea, în sensul că avea înclinaţii potrivite şi şi-o prepara singur, reuşind chiar să devină un bun bucătar. Câştigul cel mare a fost că a învăţat temeinic tainele elctricităţii, devenind cu specialist recunoscut.

Pe parcursul acestei perioade, a întrerupt un an activitatea, deoarece a fost luat în armată. Iar cum după concepţia de-atunci era considerat mic - burghez, a fost repartizat să satisfacă stagiul militar la arma construcţii, la unitatea ce deservea Combinatul Siderurgic Hunedoara. Acestei specialităţi militare i se spunea ironic T.R.L., adică târnăcop, roabă, lopată, iniţiale care defineau rosturile ei deosebite. Cele câteva batalioane erau încartiruite într-un ansamblu de barăci, cocoţate pe un deal. Acolo şi-a perfecţionat Ghiţă pregătirea militară în calitate de operator al staţiei radio a unităţii. Avea patul lui în incinta sediului, loc unde îşi petrecea majoritatea timpului În unitate erau doar cinci-şase militari care erau scutiţi de activităţile zilnice. Mă refer la bucătari, croitor, cizmar, frizer şi operatorul staţiei radio În aceste circumstanţe a reuşit să scape uşor de armată, în comparaţia cu restul trupei care trudea serios pe şantierele de

construcţii, aflate în plin avânt, la acea vreme.

Apoi a venit o vreme mai bună şi pentru Ghiţă. A apărut modelul că unele unităţi productive să trimită anumiţi salariaţi la facultate, pentru specializare. Fiind un tehnician de perspectivă a fost selecţionat în acest scop şi a ajuns astfel student la politehnica timişoreană, pe profil energetic Între timp s-a mai maturizat şi el, în sensul că a înţeles necesitatea pregătirii de specialitate. La lucrările practice se descurcă cu mare uşurinţă, fiind remarcat şi apreciat de către asistenţi. Cu prilejul misiunilor ce le aveam la Timişoara, pe vremea când el era student, am aflat că nu avea probleme deosebite cu examenele, cu excepţia disciplinelor marxiste, care-l depăşeau total. L-am întâlnit, din fericire, cu vreo două zile anterior programării unui examen la marxism-leninism. S-a bucurat ca un copil când m-a văzut, explicându-mi şi motivul. Mi-a declarat că nu a putut să înveţe aceste probleme şi că oricât s-ar strădui el nu le înţelege şi nu şi le însuşeşte. Or, venirea mea o consideră ca pe un adevărat semn divin. Mi-a spus că eu sunt salvarea lui, dar nu în sensul în care aş fi crezut eu, anume că ar fi dorit să-i explic problemele mai spinoase. Aflase că va da examen cu un conferenţiar care mi-a fost coleg de facultate şi amic Îmi cerea să-l capacitez pe acesta, astfel încât să-şi poată asigura luarea examenului.

Atâta a insistat încât m-a convins că nu exista o altă soluţie. L-am găsit şi ne-am întâlnit seara la un şpriţ. Bineînţeles că s-a bucurat de revedere, deoarece nu ne-am întâlnit de mulţi ani. I-am explicat apoi şi necazul fratelui, care ne asista ca un căţeluş umil. I-a spus să se prezinte la examen cu o altă grupă, respectiv chiar în ziua următoare. S-a dus el acolo cu toată încrederea, numai că profesorul nu era prezent şi nici n-a sosit până i-a venit lui rândul să răspundă. A intrat în sală necăjit şi neajutorat şi şi-a luat un bilet. După citirea subiectelor şi-a dat seama că este total străin, motiv pentru care s-a blocat şi mai tare. Unul dintre cei doi asistenţi de la catedră îl observă cu atenţie şi era puţin amuzat. Ghiţă era ultimul care-şi susţinea examenul. Când a venit momentul să răspundă, asistentul îl fixa atent cu privirea şi zâmbea. L-a întrebat de unde este, pentru că numele lui i se pare cunoscut. Tot el a adăugat ulterior: „nu eşti cumva frate cu cel care a fost student la filosofie, la universitatea din Bucureşti?" N-a înţeles iniţial sensul exact al întrebării, dar simţea că apăruse în context o rază de speranţă. Apoi i-a cerut să răspundă. El se codea şi parcă tot mai aştepta să apară cel cu care am realizat înţelegerea, dar uşa continua să rămână nemişcată. A bolbojit el ceva, o frază generală, uitată prin creierul lui şi a tăcut. Asistentul insista să vorbească, iar el şi-a dat seama că este un om pierdut. Considerând că l-a obosit destul, asistentul s-a îndurat să-i ceară o explicaţie. Aşadar, l-a întrebat dacă a învăţat sau nu, pentru că îşi dă seama că nici el nu este prea convins de acest lucru. Ghiţă s-a înroşit şi mai tare şi din când în când articula câte un cuvânt, care sublinia starea de îngrijorare şi

neputinţă în care se afla: păi! Să vedeţi! Eu mă aşteptam să... „da, la ce te aşteptai, mă? A intervenit asistentul jucăuş. Te aşteptai să vină Cziki? Şi ce crezi, că mai vine? Eu îţi spun că este la o mare şedinţă şi că nu poate veni! Aşa că îl aştepţi degeaba! Vorbeşte cu noi dacă ai ceva de spus, că nu ne interesează ce a vorbit frate-tu cu profesorul nostru." înnebunit de jocul acesta pe care nu-l înţelegea bine, ba era în avantaj, ba îl zăpăcea de tot, Ghiţă s-a ridicat în picioare şi vroia să plece. Atunci s-a întâmplat ceva miraculos. Asistentul i-a cerut carnetul de student.
Terminat cum era, a înaintat cu paşi automaţi spre catedră şi i-a înmânat documentul. Acesta l-a întrebat zâmbind: ce notă ai vrea să-ţi dăm, după câte ai ştiut? Cinci, a reuşit el să pronunţe, până la urmă. Când i-a restituit carnetu a observat că are nota şapte, constatare care l-a încurcat din nou. S-a uitat recunoscător spre binefăcătorii lui şi nu a mai îndrăznit să pronunţe niciun cuvânt. Atunci i-a furnizat asistentul ultima explicaţie lămuritoare. „Să-i spui lui frate-tu, cu care şi eu am fost coleg, nu numai *unguru,* că Traian îi transmite salutări şi dacă are timp să mă caute! Dintr-odată Ghiţă s-a luminat la faţă şi a devenit vorbăreţ." Sigur o să vă caute! Dacă se poate aş veni şi eu cu el, dacă-mi permiteţi!? Şi ne-am întâlnit cu toţii. După două seri am discutat la „Banatul" o lecţie de comico-tragică despre cum a luat un bâlbâit examenul de marxism-leninism.

Aceasta a fost cea mai grea vamă plătită de către fratele meu pe altarul „ştiinţei". A mai avut el pe parcurs un necaz, dar acesta era de alt ordin. La începutul anului trei, i s-a retras bursa, situaţie care-i periclita continuarea studiilor, deoarece familia nu avea posibilitatea să-i plătească toate cheltuielile. Motivarea acestei nedreptăţi s-a făcut tot pe seama explicaţiei că are origine mic-burgheză. Am intervenit cu toţii în sprijinul lui şi am înaintat un memoriu documentat la Consiliul de Miniştri. După vreo trei luni de aşteptare, când practic ne pierdusem orice nădejde, a venit răspunsul pozitiv, care l-a salvat şi i-a permis să-şi finalizeze studiile şi să devină inginer În continuare lucrurile au decurs firesc, pentru că la disciplinele de specialitate nu avea probleme. La scurt timp după absolvire, a lucrat la punerea în funcţiune a unei centrale electrice, la Bihor. Acolo lucrau şi câţiva specialişti străini pentru care a organizat o petrece la iarbă verde. A realizat tot ce a considerat necesar, i-a urcat în două I.M.S.-uri şi au descălecat într-o poiană. Ajunşi acolo, spre surprinderea acestora, le-a pus la dispoziţie nişte unelte şi i-a pus să sape o groapă circulară, cu raza de trei-patru metri şi adâncime de circa treizeci de centimetri. Aceştia au săpat, deşi iniţial nu au înţeles sensul mişcării În paralel cu activitatea lor, Ghiţă şi ajutoarele lui au pregătit un berbec în stil haiducesc, umplut cu de toate inclusiv mirodenii. Apoi i-a aşezat roată pe marginea gropii, care era folosită, aşadar, ca un loc de şedere, ca înlocuitor de scaune În mijloc a aşezat „victima" ospăţului. Străinii s-au amuzat copios, apreciind că treaba cu săpatul a fost inspirată, deoarece le-a provocat apetitul, care s-a împlinit apoi cu bucate

alese şi vin la alegere, transformându-se într-o petrecere cu totul specială.

Şi-a continuat serviciul încă o vreme la Uzina Electrică din Sibiu, iar apoi a lucrat circa cincisprezece ani ca inspector, în domeniul specialităţii lui, în cadrul direcţiei judeţe de protecţia muncii. După anul 1977, când a plecat definitiv în Franţa sora noastră Cornelia, a avut şi el de pătimit, deşi aceasta a plecat în mod legal, împreună cu familia ei, deci cu aprobarea Consiliului de stat. Dar aşa funcţiona judecata în vremurile comuniste, când se proclama înfăptuirea deplină a egalităţii şi dreptăţii sociale. De fapt era proclamată doar o minciună pentru că atunci funcţiona pe lângă justiţie o instituţie promovată de partid, care aplica fie standarde discriminatorii pentru unii, fie principii medievale de genul „vinovaţi fără vină" sau „vină colectivă" pentru alţii; aceste standarde cuprindeau reguli nedeclarate care vizau sancţionarea unor întregi familii. Dacă aveai rude în străinătate trebuia ca din cauza lor să pătimească toţi cei rămaşi în ţară. Dar în cazul nostru, când plecarea a fost legală, de ce mai trebuiau a fi pedepsiţi cei care, de fapt, nu aveau nicio vină? Numai că pe parcurs nu mai interesa acest aspect al legalităţii plecării. Se lua în considerare doar realitatea că aveai rude în străinătate. Era suficient ca să fii persecutat. Astfel, a fost trecut şi Ghiţă al nostru pe cel mai mic post de inginer, poziţie în care a fost menţinut până după evenimentele din decembrie 1989.

Pentru a se putea descurca financiar, având un salariu mic, a trebuit ca în anumite perioade de timp să se ocupe şi cu diverse alte activităţi, cum ar fi reparaţiile la instalaţiile electrice sau de aparatură electronică, deoarece avea de întreţinut la facultate doi copii, un băiat şi o fată. După revoluţie a fost numit pe post de director adjunct în aceeaşi instituţie şi a constinuat să lucreze încă trei ani. După această perioadă a fost nevoit să se interneze în spital, din cauza unei boli neindentificate certÎntr-o fază iniţială de câteva luni, cât timp a fost internat la Sibiu, s-a prezumat o infecţie la rinichi. După tratament, s-a redresat şi a mai lucrat câteva luni. Deoarece s-a îmbolnăvit din nou, medicii locali au apreciat că este mai bine să se trateze la Clinica universitară din Târgu Mureş. S-a internat acolo pe la începutul lunii octombrie 1992. Tratamentul aplicat nu dădea rezultate clare, motiv pentru care a suferit două operaţii, apreciate ca necesare. Probabil că boala era refractară la un tratament ori - lucru mai greu de recunoscut - nu era clar diagnosticată, deşi la clinică lucrau cadre medicale universitare. Abia după două luni de la internare, medicul de salon i-a mărturisit soţiei lui că situaţia s-ar putea ameliora dacă ar face rost de nişte medicamente străine. Cumnata mea i-a dezvăluit posibilitatea de a obţine medicamentele prin sora mea, Cornelia. Când a auzit medicul despre această şansă a adăugat că este o mare urgenţă şi ar fi de dorit să ajungă la ei în douăzeci şi patru de ore. Adică cum să înţeleg această grabă? Două luni nu aveau timp să se gândească la o asemenea alternativă, dacă medicamentele de care dispuneau nu aveau

valoare terapeutica pentru boala lui? Totuşi, în situaţia disperată în care se găsea a telefonat Corneliei, aceasta le-a cumpărat imediat şi le-a trimis cu primul avion la Bucureşti. Eu le-am luat de la aeroportul Otopeni seară pe la orele douăzeci, deci în aceaşi zi, şi am plecat urgent la Târgu Mureş. Am ajuns cu acestea la spital dimineaţa, deci în doar douăzeci de ore de la solicitare.

Până au venit medicii la serviciu, am intrat în salonul unde se afla fratele. M-am aproiat cu sfială, chiar cu teamă, de patul unde şedea. La vedera lui, prima mea senzaţie a fost că seamănă cu o mică centrală telefonică, deoarece tot capul era înfăşurat cu fire, care conduceau la diverse aparate. Chiar şi pe cap avea câteva legături. Timp de câteva minute l-am privit stupefiat mai apoi m-am bucurat deoarece m-am întâlnit cu o şansă. Ghiţă a deschis ochii şi m-a privit insistent, dar parcă fără vlagă şi de la o distanţă mare, mai apropiată de o altă lume. I-am atins uşor o mână şi am fost tentat să-i dau un sărut uşor pe frunte. Mi-a făcut semn din cap ori, mai degrabă, numai din ochi, motiv pentru care am rămas în continuare în faţa lui, într-o stare de încremenire, în care viaţa nu mai era vizibilă, ascunzându-se doar în priviri şi tremurul inimii. Tot privindu-l trăiam aprig senzaţia că viaţa din fratele meu a început să plece puţin câte puţin şi că nu se ştie cât va mai putea pâlpâi. Rezerva rămasă se mai oglindea palid doar în firicelul de lumină din ochi, care, parcă mă îndemnau la o rugăciune smerită. N-am mai putut suporta mult timp situaţia şi am ieşit din salon plângând. II plangeam pe fratele meu şi deplângeam, probabil, poziţia umilă şi neputincioasă a omului în faţa morţii. Aceasta poate însemna uneori nu numai un sfârşit ci şi o salvare, poate chiar un nou început în şiragul de miracole care nevăzut - dar simţit - ne înconjoară.

Cumnata mea m-a găsit stând umil pe o banchetă de la intrarea în clinică. S-a bucurat ca un copil, prezenţa mea însemnând reuşita cursei de procurare a medicamentelor, poate miraculoase. Am lăsat-o să se bucure în voie, deoarece îi bănuiam şi chiar i-am simţit tremurul ce se cuibărise în inima ei, în ultimele două luni, de când trăia toate zilele în tovărăşia suferinţei fratelui meu. Ea a jucat rolul unui receptacol care a adunat cu grUă toate revărsările de durere din jur, le-a plămădit în tăcere şi a încercat să le păstreze ca pe un semn posibil de biruinţă a vieţii soţului şi tatălui copiilor. Sclipirea ei de bucurie, transformată în geană de speranţă, n-a durat mult timp pentru că a venit în curând profesorul, care a privit indiferent medicamentele şi a conchis că sosirea lor este mult întârziată. Am aflat ulterior că nici nu le-a folosit decât două zile, întrucât a apreciat că aceastea sunt prea puternice faţă de starea de slăbiciune în care ajunsese organismul pacientului.

Aşa s-a încheiat o cursă a speranţei, aş zice prin afirmarea gratuităţii unui gest posibil salvator, dacă era gândit mai devreme de către specialişti. Bine că nu face nimeni statisitica românilor care au murit cu

zile în spitale, din cauza incompetenţei, pentru că ar ptuea începe un proces care tot nu ar duce nicăieri, având o îndoielnicii valoare morală. Ar fi o altă amăgire, cu pretenţii savante.

După circa o săptămână, am primit de la cumnata mea un telefon prin care mă ruga să fac rost urgent de o anumiţii cantitate de gamaglobulină. Era prima zi de Crăciun şi nu aveam speranţa să pot rezolva cererea. M-a ajutat un bun prieten, care a vorbit la telefon cu directorul institutului ce producea produsul. L-am luat până la prânz şi am ajuns la timp, la spital. Aceasta a fost ultima încercare a medicilor în lupta lor cu boala nemiloasă care i-a contropit organismul, se pare că o septicemie rebelă.

A murit în ajunul Anului Nou, la 57 de ani, cu o ultimă dorinţă. Ar mai fi dorit să trăiască doi ani pentru a-şi vedea fata lui Monica, ajunsă medic şi împlinindu-i un vis.

După înmormântare, în atmosfera de acasă, m-am împovărat cu mulţimea de amintiri ce mă asaltau. Am retrăit neastâmpărul lui sufletesc ca pe o respiraţie comună. Era şi normal, pentru că printr-un joc interesant al destinului ne-am născut în aceeaşi zi şi luna a anului, la o distanţă de trei ani. Este vorba de 11 mai, lună cu semnificaţie cosmică în familia noastră. Sora mea Nuţa s-a născut pe opt mai, iar fiul meu, Bogdan, pe şapte mai, ca semn de netăgăduit că fiorurile primăverii s-au plimbat prin sângele familiei ca la ele acasă.

Mi-am amintit cum fratele meu mi-a reparat tocurile unor pantofi pe vrema studenţiei mele. La fel despre zbuciumul lui, de dimineaţă până seara, pentru că totul în casa lor să fie perfect şi să nu ne lipsească nimic din cele necesare. Şi această stare înţelegea să fie realizată exclusiv prin munca lui şi a familiei. De aceea el n-a admis prezenţa altor persoane pentru efectuarea unor lucrări sau reparaţii.

El vroia şi considera că poate rezolva orice ţinea de muncă fizică, chiar dacă nu avea nicio legătură cu specialitatea lui. Astfel, a relizat acasă la el lucrări de zugrăvit, reparaţii ale uşilor şi ferestrelor, sobelor, fierului de călcat şi altele. Mai mult chiar. S-a angajat şi la lucrări pretenţioase de construcţii, cum ar fi construirea garajului sau a unei scări din ciment, în exteriorul casei.

Băiatul lui, Mihai, actualmente un apreciat inginer electronist, i-a moştenit numeroase virtuţi. M-aş referi doar la fantastica lui orientare spaţială, la intuiţie, spiritul de inovare şi perseverenţa în realizarea obiectivelor propuse. Este o personalitate puternică, care prin comportamentul lui, continuă spiritul familiei noastre, acordându-i şanse să coloreze benefic un secol de istorie densă. Mi-a povestit unele aspecte pe care eu nu le cunoşteam. Mi-a spus că pe la vârsta de şapte ani îl asista pe tatăl lui ori de câte ori acesta repara ceva la motocicletă. Observându-i curiozitatea manifestă, acesta îi explica pe îndelete ce face, moment cu moment, îi denumea piesele, îi arăta cum se combină între ele, etc. După numeroase asemenea şedinţe, pe la vreo zece ani, în timp

de vacanţă, l-a anunţat că va face o revizie generală la motocicletă şi i-a solicitat diplomatic ajutorul. Bineânţeles că nu era să-l refuze, cu atât mai mult cu cât şi el ardea de nerăbdare să mai afle câte ceva. Ore întregi, mai multe după amieze la rând, a participat la o demonstraţie fascinantă. Tatăl lui a desfăcut toate pisele mobile, le-a curăţat şi le-a uns. De asemenea, i-a explicat pe larg anatomia fiecăreia şi fiziologia întregului ansamblu. Era de neânchipuit ca el să nu-l însoţească în această aventură tehnică.

Ocaziile acestea s-au repetat în timp, probabil după o schemă logică bine concepută, până în momentul când i s-a spus să fie foarte atent la fiecare operaţiune, deoarece la proxima şedinţă se vor inversa rolurile şi va încerca - sub orientarea lui - dezmembrarea vehicolului şi apoi asamblarea acestuia. Pentru a nu-l speria cu asemena cerinţă, l-a asigurat că atunci va admite să-l întrebe care operaţiuni nu le ştie mai bine şi îi va arăta cum să facă. I-a subliniat că doar o să-i arate, dar nu-l va înlocui la execuţia practică, decât în cazul că nu va reuşi nici după două-trei încercări. Treaba a funcţionat bine, cu unele poticniri inevitabile. Numai că minunea s-a produs de-a adevăratelea pe la treisprezece ani, când a constatat că a reuşit să facă acest lucru singur, fără niciun fel de ajutor, motorul supunându-se priceperii lui. Când a pornit motorul a sărit în sus de bucurie. Acesta a bâzâit rotund şi frumos, ca o răsplată binemeritată pentru interesul dovedit pe distanţa a multe ore interesante. Intr-o variantă asemănătoare a avut loc şi domesticirea motorului automobilului. Pe această cale a înţeles atunci, a simţit chiar pe viu, cum se munceşte dacă vrei să realizezi ceva şi cum satisfacţia vine de la sine, ca pe o dreaptă recompensă şi un stimulent pentru noi şi interesante încercări. Pe înţelesul limpede al acestor lecţii s-a realizat apoi formarea lui ca inginer responsabil.

Motto: *Perioada activă reprezintă răstimpul când - prin creativitate - omul îşi încearcă virtuţile şi constată dacă este o personalitate slabă sau puternică*

Capitolul 5 **Aspecte ale vieţii profesionale**

5a. Avatarurile unui nou început

Odată cu absolvirea facultăţii, se încheia un capitol de viaţă important. Nici nu am avut timp să mă gândesc prea bine la surprizele ce mă aşteptau, deoarece după o săptămaână de la susţinerea examenului de licenţă trebuia să mă întorc în Bucureşti pentru a începe serviciul. In condiţiile vitrege de atunci şi gândindu-mă la imperativul de a-mi câştiga singur existenţa, neavând o altă alternativă, am acceptat pur şi simplu oferta ce ni s-a făcut de către Inspectoratul General al Miliţiei. Se

preconiza să se înfiinţeze un laborator de cercetare în domeniul psihologiei judiciare, proiect sugerat şi acceptat prin profesorul nostru Tiberiu BogdanÎn acest scop am fost selecţionaţi şase colegi, care urma să lucrăm în specialitate. Cu regret trebuie să relev faptul că din cei douăzeci şi cinci de absolvenţi ai anului 1955 - când am terminat facultatea şi eram prima promoţie de studenţi specializaţi doar în psihologie, nu în pedagogie-psihologie, ca cei dinaintea noastră - niciunul nu a mai fost repartizat să lucreze în domeniu. Deci, noi cei şase „norocoşi", urma să beneficiem de acest privilegiu, ceea ce însemna ceva, mai ales că ni s-au promis locuiţne şi un salariu rezonabil.

Habar nu aveam noi atunci ce nori se strângeau la orizont şi ce capcane ne puteau ei dezvălui. Până la autorizarea laboratorului amintit, am fost depuşi ***in corpore*** la direcţia de cercetări penale, ca să lucrăm şi noi ceva, să începem să ne obişnuim cu instituţia şi regulile ei stricte. Nimic nu mai semăna cu viaţa noastră dinainte. Am studiat timp de aproape trei luni zile un dosar complicat, ale cărui documete de bază erau strânse în peste douăzeci de volume. De înţeles conţinutul acestora, sigur că l-am înţeles, ca orice românÎn afară de oarecare logică, care ne ajută să plutim la suprafaţa lucrurilor, nu mai aveam niciun fel de proteze care să ne sprUine în „dezorientarea" noastră colectivă. Ar fi trebuit să ştim şi noi ce este o probă juridică, cum trebuie apreciată sau cel puţin care sunt regulile pentru administrarea legală a acesteia, spre a fi luată în considerare de către instanţele de judecată. Tot capitolul acesta al procedurilor de lucru, cu numeroase reguli şi formalităţi, era pentru noi un handicap greu de depăşit. Funcţionam sub aripa ocrotitoare a unui locotenet major cu experienţă, care avea, aşa dar, acelaşi grad cu cel oferit nouă la angajare. Nu aceasta era însă problema, deci de ordin strict formal, ci una mult mai afurisită, cea privind fondul lucrurilor, care pentru noi era cunoaşterea minimală a domeniului juridic, pe atunci încă carte cu şapte peceţi pentru oricare dintre noi.

Pe parcursul celor trei luni s-au cristalizat câteva probleme, care urmau a fi verificate şi adâncite prin investigaţii în teren. Aşa s-a făcut că am plecat cu toţii la Arad, unde am lucrat aproape încontinuu, timp de circa şase luni. Trei dintre noi, care nu aveam locuinţe în Bucureşti, eram bucuroşi, deoarece aveam cazarea asigurată la hotel şi nu mai trebuia să orbecăim noaptea prin Capitală, în căutarea unui loc ocazional de dormitÎn afară de faptul că noi continuam să dormim la cămine studenţeşti, bineânţeles clandestin, timp de circa trei luni, restul timpului ne-am descurcat cu dormitul în condiţiuni precare şi cu greutate.

Unul dintre colegi, care nu suporta exigentele vieţii de militar aflat permanant la ordin, nici deplasările şi nici programul de lucru - de dimineaţa până seara târziu - l-a rugat pe şeful colectivului să-l scoată la raportul unui şef mare, care avea calitatea de a-i aproba trecerea în rezervă. Cum procedura aceasta a durat vreo trei săptămâni, s-a hotărât

să nu se mai bărbierească şi să intre în greva foamei, ajungând să arate groaznic, chiar să inspire milă. Nu te mai putea înţelege cu el nicicum, aşa că a fost bine că în final i s-a aprobat cerera şi omul a scăpat de o povară pe care n-o mai putea duce. Nici pentru ceilalţi, viaţa cotidiană în miliţie nu a fost deloc simplă, mai ales în perioada de început.

Când am aflat - după circa şase luni - că nu se mai înfiinţează laboratorul de psiholohie judiciară, mai mulţi dintre noi am fost dezorientaţi şi dezamăgiţi, nutrind în secret gândul plecării. La scurt timp a şi plecat încă un coleg, iar al treilea a părăsit „paradisul" promis după un an, descoperindu-se că suferă de T.B.C. ocular. Cei trei rămaşi neam obişnuit reptat cu atmosfera şi şefii noştri. De asemenea, am încercat din mers să deprindem regulile principale de lucru şi să îndeplinim anumite forme procedurale. Mai mult chiar, ne-am înscris la Facultatea de Drept.

Uşurel şi pas cu pas am deprins o serie de metode de lucru care ne-au permis acomodarea şi ne-au făcut viaţa ceva mai uşoară. Pentru mine personal cea mai delicată problemă a constituit-o relaţia cu şefii, care se purtau destul de dur şi nu înţelegeau să ne vină în întâmpinare cu nimic. Cu colegii m-am înţeles binişor, excepţie făcând doar câţiva care manifestau pe faţă o anumită ostilitate sau invidie. Aceştia considerau că nu este justificată măsura de a fi fost făcuţi direct locotenenţi majori, iar ei nu erau decât locotenenţi, deşi aveau câţiva ani buni de practică. Numai că în scurt timp a început să se observe diferenţa dintre noi sub aspectul rapidităţii integrării în activitate şi chiar în privinţa înţelegerii mai profunde a unor date de anchetă ori a tratamentului diferenţiat, necesar a fi aplicat diverselor tipuri de infractori, ce-i aveam în cercetare.

Aşa, de pildă, deşi eram pus la index pentru o anumită atitudine refractară faţă de şefi, am reuşit ca în finalul unei anchete complexe, să descurc nişte iţe la care nu s-a gândit nimeni din tot colectivul. Menţionez faptul că s-a lucrat luni de zile pentru a se demonstra că mai mulţi inculpaţi au luat mită - o sumă modică de 50-10.000 de lei - pentru a facilita repartizarea unor materiale considerate a fi dirUate de stat. Or eu, fiind absolvent de liceu comercial, am sesizat o filieră de lucru neverificată până atunci, care mi-a permis să documentez cu acte bancare, semnate de cei în cauză, peste patruzeci de asemenea infracţiuni - fiecare în valoare de 50-10.000 lei. Sumele acestea foarte mari pentru vemea respectivă erau încasate de înalţi funcţionari din Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Agriculturii şi Centrocop. Astfel ca prin această reuşită s-a realizat o strânsă corelare între domeniile principale ale anchetei, toate operaţiunile infracţionale căpătând o claritate şi un scop mult mai precis.

Finalizarea cercetărilor în domeniul meu de responsabilitate - cel financiar-bancar al dosarului - aifi realizat-o sub forma unui proces-verbal, aşa cum era procedura pe vremea aceea. Rezultatul bun obţinut de către mine nu a fost remarcat în niciun fel la nivelul direcţiei în care lucram.

Au primit felicitări pentru bune rezultate vreo cincisprezece colegi care au acţionat direct pentru clarificarea acestei mari afaceri. Şi nu numai felicitări, ci urmau să primească premii importante, lista cu beneficiarii fiind deja întocmită şi înaintată conducerii Inspectoratului General al Miliţiei, respectiv generarului Drăgan, care era adjunct. Acesta a produs o mare surpriză şefilor mei, deoarece după lecturarea procesului-verbal întocmit şi semnat de mine a avut o apreciere laudativă la adresa mea, fapt care desigur i-a obligat să-şi schimbe pentru moment atitudineaÎndată ce a aflat despre a această apreciere, şeful direcţiei a completat lista de premieri, adăugându-mă şi pe mine, umilul lucrător al formaţiunii. Aşa s-a îndreptat o situaţie care mă privea direct şi demonstra că nu sunt un tip mediocru, aşa cum mă considerau şefii mei direcţi, apreciere care desigur că mă durea. Numai că această apreciere a mea nu convenea şefului direcţiei, care temporar a trebuit s-o accepete, deşi în sinea lui nu era dispus s-o suporte.

După nici un an de la această istorie a apărut un alt moment important în viaţa mea de serviciu. Se introdusese regula că anual să ni se întocmească foi de notare, în care ni se aprecia întreaga activitate, notări care aveau consecinţe directe în ceea ce priveşte avansarea şi alte aspecte. Aceste notări trebuiau să ne fie prezentate fiecăruia şi să le iscălim, în momentul când s-a consumat această procedură, eu i-am spus şefului de serviciu care o redactase că nu semnez documentul şi că voi face contestaţie. Acesta nu se aştepta la o asemena poziţie din partea mea. Era ferm convins că m-a pictat bine m-a aşezat la locul meu, după tiparele lui de gândire. Mi-a cerut motivaţia acestei înfruntări, pe care după ce a ascultat-o a considerat-o ca fiind o adevărată obrăznicie. Apreciera lui m-a surprins neplăcut şi, în consecinţă, i-am servit şi o explicaţie care conţinea un ton clar ironic. I-am răspuns că a scris cele doisprezece foi de notare fără a lua în considerare omul, deci ca o treabă formală şi la sfârşit, a apreciat cu uşurinţă care dintre ele s-ar potrivi unuia sau altuia, deoarece cea prezentată mie nu corespundea realităţii. De fapt aşa şi era. Subliniase expres faptul că nu am finalizat singur niciun dosar de cercetare şi din cauza aceasta am fost folosit doar ca ajutor al altora. Or eu i-am nominalizat dosare finalizate doar de către mine, dar el susţinea în continuare că nu este aşa. Practic discuţia nu mai putea fi încheiată raţional, aşa mi-a spus că mă priveşte personal faptul dacă n-o semnez, pentru că dânsul o să aibă dreptate. Şi s-a dovedit până la urmă că aşa a fost, deoarece întâmpinarea mea n-a avut niciun efectÎn plus, pentru a fi şi mai convingător, acesta m-a pedepsit cu trei zile de arest la garnizoană, pentru o întârziere de câteva minute.

Acolo, situaţia întâlnită mi se pare ireală deoarece, nu semăna cu nimic din ceea ce mi se întâmplase până atunci. Eram vreo zece ofiţeri într-un dormitor cu paturi metalice suprapuse, fără saltele şi lenjerie de pat, deoarece în timpul zilei, deci între şase şi zece seara nu aveam voie

să le folosimÎn intervalul acesta făceam instrucţie şi dezbăteam regulamente militare. După ispăşirea pedepsei, şeful m-a întrebat cum a fost la arest. I-am răspuns că a fost o experienţă interesantă, pe care aş putea-o repeta, deoarece m-am odihnit binişor în acele zile.

În toamna anului 1956, când a avut loc aşa zisa contrarevoluţie din Ungaria, au fost luate măsuri severe şi la noi, declarate ca fiind necesare pentru prevenirea unor influenţe negative. Am aflat că nu s-au produs nişte evenimente majore, ci doar câteva tentative de organizare a unor grupuri studenţeşti, care au fost uşor anihilate, inclusiv prin arestarea unora şi trimiterea lor în judecată. Astăzi îmi vine să zâmbesc în faţa unor amintiri din acele momente. Un coleg cu care eram mai apropiat, mă tot întreba dacă nu îmi este frică de ce se putea întâmpla, în situaţia ca şi la noi se vor declanşa mişcări revoluţionare. Mi-am dat seama că este un om fricos şi am încercat să-l liniştesc, asigurându-l că la noi va fi o linişte relativă. La insistenţa lui interogativă, deoarece mă tot întreba ce o să facem noi dacă totuşi vor fi asemenea mişcări, i-am răspuns că eu nu-mi fac probleme înainte de a fi cazul şi că vom face şi noi ce fac ceilalţi. Adevărul a fost că nu am făcut mare lucru. Am participat doar la o acţiune amplă de patrulare, pe timp de noapte, timp de vreo trei săptămâni, într-un perimetru repartizat, care cuprindea şi Ambasada Sovietică. Nu am constat situaţii deosebite, cu excepţia unor ploi supărătoare şi de durată.

Din acea perioadă îmi amintesc o situaţie cu totul particulară, dar fără nicio relaţie cu evenimentele anterioare. Este vorba despre un dosar special, al cărui conţinut nu-l cunoşteam deloc, dar despre care am dedus că privea, direct sau indirect, nişte politicieni. Ştiu că am fost chemat la cabinetul generarului Staicu Stelian, pe atunci şeful cel mare al Miliţiei: acesta mi-a ordonat să merg la guvernatorul Băncii Naţionale, să iau un dosar şi să îl predau personal, păstrând toată discreţia necesară cu privire la acest fapt. Eram puţin intrigat neânţelegând de ce am fost ales eu pentru această misiune, despre care nu am mai aflat nimic concret. La bancă am fost primit de către un vice-guvernator. Acesta m-a rugat să aştept puţin în cabinetul lui, deoarece merge la guvernator să ia dosarul. Probabil din neatenţie mi-a spus că în timpul celor trei ore de aşteptare s-au încălzit multe fire telefonice în legătură cu acest dosar. La întoarcere, vice-guvernatorul mi-a comunicat că nu mai primesc dosarul şi mi-a cerut să telefonez de îndată generalului. Acesta mi-a confirmat situaţia şi mi-a cerut să mă întorc la serviciu. I-am raportat cum au decurs lucrurile, mi-a cerut din nou totală discreţie şi mi-a spus că dacă va mai fi nevoie, mă va trimite să ridic dosarul. Dar nu s-a mai întâmplat nimic în această direcţie ori, cel puţin, eu nu am mai avut niciun fel de informaţie, ori de implicare. M-am gândit atunci că din întâmplare m-am intersectat cu o zonă care privea, la acea vreme, nişte interese politice speciale, fapt care dovedeşte că mecanismele şi aranjamentele politice funcţionau şi atunci pentru reglarea unor cercetări penale.

5.2. Mult dorita locuinţă şi păţaniile adăugate

Mi se pare important să înfăţişez câte ceva referitor la modul cum a fost respectată promisiunea de a mi se repartiza o locuinţă. Timp de luni de zile, după angajare, nu s-a interesat nimeni de această problemă. Ni se spunea mereu să aşteptăm, pentru că în curând va fi repartizat un nou lot de apartamente. Şi iarăşi au mai trecut nişte luni, iarAstfel, în unele seri lucrăm până târziu, iar noi nu ştiam practic unde o să dormim în acea noapteÎn plus, trebuia să l'im prezenţi la program în ţinută militară, ceea ce presupunea un disconfort zilnic şi o mare bătaie de cap, privind locaţiile unde puteam păstra uniforma, pentru a o avea oricând la dispoziţie. Preocuparea această zilnică şi lare neplăcută a constituit pentru mine o mare problemă, poate chiar mai afurisită decât aspectele importante ale adaptării la rigorile de fond ale serviciului. Şi astăzi îmi mai reamintesc foarte clar eforturile eroice de a suporta pe mine uniforma-încheiată nemilos până la gât - mai ales în zilele călduroase. Or eu am fost toata viaţa foarte sensibil la temperaturi extreme, având probleme serioase chiar şi când eram copil şi umblam cu camaşa descheiată total. Acestor amintiri nu le pot da nici acum un alt nume decât cel de calvar, care exprimă pe atunci starea mea psihică jalnică: Din acest motiv, care pentru alţii ar putea fi considerat minor, am ajuns să mă gândesc serios la trecerea mea în rezervă (bineânţeles sub o altă motivaţie, pentru că aceasta ar fi fost considerată ca neserioasă, deşi ea era cea reală).

Într-o seară am întârziat la un restaurant şi am ajuns la locaţia unde aveam aranjamentul să dorm cam pe la orele două. Uşa de la intrarea în bloc era încuiată, iar eu nu aveam cheie. Am aşteptat circa o jumătate de oră în speranţa deşartă că poate va veni vreun locatar întârziat, care mă va salva. Am strigat numele mic al colegului, dar acesta nu auzea chemarea mea aproape disperată. Cum parcul Cişmigiu era în apropiere, m-am îndreptat într-acolo şi m-am întins pe o bancă mai retrasă, din spatele parcului. Eram frânt de oboseală, aşa încât am adormit repede. Pe la orele patru am fost trezit brusc din acea stare, de către un subofiţer de miliţie, care mi-a fixat în ochi fascicolul puternic al unei laterne şi mi-a cerut să mă ridic. L-am întrebat ce are cu mine şi de ce nu mă va lăsa să dopm. Mi-a răspuns ferm că nu este voie, că pot doar să şed pe bancă, dar nicidecum să mă întind. Cum nu mă simţeam prea bine nici fizic, nici psihic, am mormăit ceva de genul: ce baftă pot eu să am, că tocmai acum trebuia să apară nenea asta? Omul era intrigat de prezenţa mea acolo, la acea oră din noapte, şi mi-a replicat pe un ton ferm: tovarăşe, observ că nu eşti prea ascultător, aşa că eu mai trec pe aici şi dacă te găsesc întins pe banca te duc la secţie să te verific. L-am rugat să nu se mai preocupe cu mine deoarece am serviciu şi trebuie să mă odihnesc câteva oreÎnţelegând că omul nu are de gând să mă lase în pace, i-am arătat legitimaţia mea de ofiţer, ca să închei spectacolul ce risca să se

prelungească. A citit, a înţeles şi a început să-şi ceară scuze pentru deranj. I-am spus că nu a greşit cu nimic, poate doar cu insistenţa şi neâncrederea specifică. S-a liniştit şi făcea pe omul foarte mirat: cum, dvs. nu aveţi unde dormi? Ar fi dorit o explcatie ca să priceapă mai bine situaţia mea. I-am spus că este doar o întâmplare şi l-am rugat să plece, pentru a prinde şi eu din urmă încă o oră bună de somn. Am plecat apoi la garsoniera buclucaşă, i-am povestit colegului păţania, m-am „înţolit" în hainele militare şi am plecat la serviciu. După mai bine de un an de zile de la angajare, cei trei colegi care am mai rămas în miliţie, am primit o repartiţie pe un apartament mare şi frumos, situat pe Calea Victoriei, unde anterior a locuit un maior de construcţii, care a fost arestat pentru o fraudă importantă. Bucuria a fost mare, dar şi rezolvarea în fapt a situaţiei s-a dovedit a fi delicată. Apartamentul era mobilat şi nu era liber, acolo/locuind în continuare o concubină a respectivului. Toată greutatea rezolvării a căzut pe umerii mei, deoarece colegii erau plecaţi în provincie. Am discutat cu respectiva, i-am arătat repartiţia şi i-am explicat că este necesar şi bine să ne înţelegem şi să părăsească locuinţă, deoarece nu mai are niciun drept să locuiască acolo. După ce s-a consultat şi cu un avocat, a acceptat propunerea şi am stabilit ca după două zile să fie prezentă acolo pentru a inventaria lucrurile. M-a rugat însă să o mai păsuiesc un timp cu mutarea mobilei întrucât nu are unde s-o ducă. In ziua cu pricina am început invetarierea, în prezenţa ei şi a încă doi martori. La un moment dat şi-a făcut apariţia la apartament un grup de patru persoane, care au afirmat că fac parte din comitetul imobilului şi că repartiţia mea nu ar fi valabilă. Le-am arătat documentul care era perfect valabil, au plecat nelămuriţi, iar eu am continuat operaţiunea începută. Ulterior a revenit numai administratorul, care mi-a comunicat că sunt chemat la telefonul din apartamentul lui, de către şefa de cabinet a primarului Capitalei. Mi s-a părut a fi doar o manevră şi am refuzat cerea. După aproximativ o oră, a sosit la faţa locului şeful meu direct, care mi-a ordonat să opresc inventariera şi să plec din locuinţa. Am sigilat apartamentul, până la noi dispoziţii. Rezultă limpede, că în acest caz existau interese la un nivel înalt, odată ce am fost obligat să renunţ - temporar sau definitiv - la ocuparea apartamentului, care avea trei camere mari, bucătărie şi baie spaţioasă. N-am primit nicio explicaţie lămuritoare de la şefii meu şi am aşteptat cu nerăbdare o eventuală soluţionare favorabilă. Când credeam că am pierdut orice şansă mi s-a dat aprobarea să continui inventarierea şi să mă mut. Timp de mai multe ore, până am finalizat inventariera, concubina - care susţinea că este artistă - mi-a împuiat capul cu avertismente, ba chiar cu ameninţări - că voi răspunde pentru ce am făcut. De asemenea, a daugat pe un ton irnoic ca în ladă de zestre ce urma s-o inventariez se află valori inestimabile, pe care nici n-o să fiu în stare se la identific şi descriu, apărând riscul să plătesc pentru acestea o viaţă întreagă. Supărat foarte pe o asemenea

atitudine sfidătoare, i-am explicat că nu reuşeşte să mă sperie cu nimic şi că o să le prezint detaliat în procesul-verbal, iar dacă nu voi putea nominaliza pe unele o să le descriu şi desenez şi pe deasupra o să le şi fotografiez.

După aceea am rămas în apartament, unde au venit şi ceilalţi colegi, la de-a gata, cum le-am spus eu, care am trecut prin atâtea emoţii. Am locuit acolo o iarnă întreagă în condiţiuni foarte bune şi într-o atmosferă de mare mulţumire sufletească, care a constituit răsplata cuvenită pentru toate eforturile mele.

La vreo două luni după acest eveniment fericit, m-am trezit cu o citaţie de la Procurataura Militară, în care se specifică că sunt chemat în calitate de învinuit. M-am prezentat la procurorul respectiv - care era tot locotenent major ca şi mine - şi i-am comunicat că sunt învoit doar pentru trei ore. Se pare că dintr-o „delicateţe" colegială m-a făcut să aştept pe hol exact trei ore. L-am anunţat că nu mai pot să aştept şi că este momentul să plec dacă nu şi-a făcut timp pentru mine. Mi-a răspuns că îmi va da o motivare pentru serviciu şi că în câteva minute mă va chema pentru audiere. Aşa a şi fost, numai că ofiţerul-care era puţintel îngâmfat, ca nu spun răutăcios - a început să mă învinuiască de comportament abuziv. I-am subliniat că nu înţeleg în ce constă abuzul meu şi am insistat să-mi explice. De asemenea, l-am avertizat că şi eu mă ocup tot cu cercetarea penală şi că dacă lucrurile nu se desfăşoară normal n-o să obţină nicio explicaţie de la mine. Mi-a spus apoi că am intrat abuziv în apartament, aspect cu care ar fi fost necesar să înceapă discuţia. I-am replicat că am intrat perfect legal, în baza repartiţieiÎn acel moment a rămas descumpănit, deoarece nu cunoştea acest aspect esenţial, reclamanta nefăcând nicio referire în acest sens. Apoi a-am arătat repartiţia. Şi-a cerut scuze şi m-a rugat să-i permit să facă o copie. Astfel s-a încheiat în termeni normali o audiere concepută greşit şi neelegant. Convins că a greşit şi-a mai cerut o dată scuze şi m-a asigurat că n-o să mă mai deranjeze cu nimic, deoarece s-a lămurit cu fondul legal al afacerii.

Pentru că amintirea şederii noastre în acel apartament să se încheie tot aşa „rotund" cum a început, este bine să relatez şi o finalizare de acelaşi calibru. Fiindcă eu am fost pionul principal al acestor peripeţii, cred - din motive de „simetrie electromagnetică"- tot eu am fost cel care a ieşit cel mai „şifonat" în cele din urmăÎn primavară, după desfiinţarea fostei regiuni Bârlad, a fost mutat în direcţie un colonel, care a fost acolo şeful Miliţiei. Omul a fost numit locţiitor şef direcţie şi avea o familie mare, compusă din şase membrii, respectiv cei doi soţi, soacră şi trei copii. Cum nu avea locuinţa în Bucureşti şi era firesc să primească una corespunzătoare s-a decis să i se pună la dispoziţie apartamentul „cucerit" de noi cu atâta trudă. Vestea aceasta total neasteptă am primit-o direct de la colonel, care ne-a făcut o vizită pentru a se lămuri asupra calităţilor locuinţei şi în caz pozitiv, să se mute acolo. I-a plăcut

apartamentul şi ne-a transmis satisfacţia lui de a fi rezolvat problema aşa de bine. A plecat, iar noi am rămas pur şi simplu consternaţi - privind în urmă cu mânie şi în faţă fără speranţăÎn câteva zile am eliberat „paradisul" şi ne-am aşezat pe noi aşteptări. Cei doi colegi - de meserie mai norocoşi decât mine - au primit locuinţe în circa o lună de zile, iar am rămas pe mai departe zgribulit şi liber de orice spaţiu locuibil. Am fost servit însă cu o grămadă de promisiuni, care se veştejeau pe rând şi trebuiau să fie înlocuite cu altele, tot atât de viabile cel puţin, la unul dintre aceşti colegi, care încă nu se căsătorise, am avut posibilitatea să dorm liniştit câteva luni.

La un moment dat credeam că mi-a venit şi mie rândul să rezolv această problemă. A fost, însă, tot numai o bucurie pasageră. Am primit o cameră la mansarda unui imobil de lângă Piaţa Chibrit. Mi-am dus acolo două valize cu haine şi o preche de cizme militare, toată averea mea la acea dată. A încuiat broască, căreia i-am aplicat şi un sistem de siguranţă şi am plecat la Timişoara, într-o misiune de trei săptămâni. La întoarcere, primul meu drum l-am făcut la măreaţa mea locuinţă, aşteptată cu toate speranţele din lume: Şi nu m-am dus degeaba. Am constat cu surprindere că în faţa uşii se afla un preş, pe care nu-l lăsasem eu, iar încuietorile puse de mine erau înlocuite - semn limpede că cineva se făcuse stăpân pe spaţiu şi mi-a prelungit dreptul meu inalienabil de a rămâne veşnic călător prin Bucureşti, fără drept de aterizare la un punct fix.

Am întrebat vecinii, care erau înşiraţi ca pe o aţă, pe un culoar lung, dar niciunu nu a binevoit să-mi spună cine se mutase în locuinţa mea buclucaşă. Am lăsat un mesaj pentru acesta, rugandu-l a fi prezent în după masa zilei de marţi, pentru a clarifica situaţia. Deoarece nu înţelegeam cum serviciul de spaţiu locativ al ministerului ar fi emis o nouă repartiţie pentru acel spaţiu, aşa cum susţineau vecinii, am mers dimineaţa la acel oficiu. Acolo am dezlegat în parte şarada. M-am întâlnit şi cu persoana care îmi ocupase locuinţa. Aceasta era funcţionară la penitenciare şi locuia de mai mulţi ani la subsolul aceluiaşi imobil. S-a mutat în locul meu, deoarece aprecia că la subsol este igrasie şi voia o locuinţă mai sănătoasă. In plus, susţinea că i s-a promis locuinţa de către şeful oficiului respectiv, fapt recunoscut de către acesta, care a motivat că şi-a uitat că a repartizat deja acel spaţiu. Tot acesta a sfătuit-o să-mi elibereze spaţiul şi să mai aştepte puţin, deoarece îi va repartiza o nouă locuinţă.

Conform înţelegerii, în ziua următoare am mers la acea locuinţă, împreună cu un prieten, care mi-a împrumutat şi un şifonier. Am dus la etajul trei o secţiune din dulap. Când a observat acest fapt, care confirmă intenţia de a nu renunţa la spaţiu, „contracandidata" mea a început să ţipe şi să se agite. Am încercat s-o liniştesc şi apoi - dându-mi seama de gratuitatea gestului - am coborât să mai aducem o parte din şifonier. La revenire, am găsit-o pe „actriţă" aşezată pe pat, cu un prosop înfăşurat în

jurul gâtului şi ameninţându-mă că se sinucide. I-am spus că nu va reuşi singură acest lucru şi că dacă vrea o ajut şi eu, respectiv să trag de un capăt al ştergarului.
I-am răspuns de această manieră ironică deoarece era limpede că încerca doar să influenţeze vecinii prin asemenea acte spectaculoase. Am coborât şi urcat din nou, moment în care firava fiinţă era urcată pe pervazul ferestrei şi simula un salt în gol. Am discutat să nu mai facă spectacol şi într-un moment de neatentie, am tras-o în jos. S-a văitat serios, mai multe minute, motivând că s-a lovit rău la cap, în timpul acestei manevre. Numai că jocul ei n-a fost gratuit, în sensul că între timp se întunecase. Mi-am lăsat şifonierul pe hol şi i-am promis că voi reveni, pentru a finaliza acţiunea de reintrare în drepturi.

In dimineaţa zilei următoare am fost chemat urgent la Comitetul de Partid pe minister. Spre surprinderea mea, acolo am fost aşteptat de către o comisie de judecată impresionantă, formată din 7-8 persoane, plus primul secretar al comitetului. Erau toţi „înghеţaţi" într-o poziţie marţială, întruchipând oameni cu funcţii mari şi aşa de importante că se minunau şi ei ce efect sigur de copleşire aveau asupra celor aduşi şi supuşi virtuoasei lor judecaţi. Cu un ton glacial, chiar inchizitorial, secretarul comitetului m-a interogat cam de maniera urmatoare: „cum îţi permiţi, tinere ofiţer, să te comporţi în halul în care ai făcut-o? Şi mai zici şi că eşti absolvent de facultate! Te porţi abuziv, chiar mizerabil, provocându-i sărmanei femei răni grave la cap şi pe corp, care a încercat doar să-şi rezolve situaţia cu locuinţa." Sincer recunosc că pentru moment m-am blocat şi n-am putut răspunde nimic. Eram un nenorocit şi caraghios, care se pierduse în faţa solemnităţii jurului. După câteva secunde, ceva s-a răzvrătit profund în mine am conştientizat ultima parte a acelei răutăcioase intervenţii. Cică aş fi vătămat grav o fiinţă neajutorată. Cu un curaj pe care nu mi-l recunoşteam, am şarjat şi eu. „Tovarăşe prim-secretar, constat că m-aţi tratat într-un mod total nemeritat. Eu nu i-am produs niciun rău fizic. Dacă susţine acest lucru înseamnă că joacă teatru. Vă rog s-o chemaţi în faţa mea, s-o aud dacă îşi permite să mai mintă, pentru a câştiga partida."

Am tăcut şi s-a făcut linişte în cabinet. Câteva şuşoteli şi, surprizător, mi s-a acceptat propunerea.

În cameră a apărut mieluşica spăşită, care arăta ca un cosmonaut, în partea superioară a corpului. Era bandajată serios la jumătate de cap, la un braţ şi pe întregul torace. Impresiona prin poza ce şi-o aranjase, fiind sigură de reuşită. Am fost uluit în prima fază, iar apoi mi-am revenit şi am cerut să-şi dea jos bandajele. N-a acceptat nicidecum. Noroc că am impresionat şi eu juriul cu siguranţa mea şi am propus ca eu să ies din cabinet, iar ea să dovedească fărădelegile, în lipsa mea. Am aflat că şi-a descoperit două rânduri de bandaje şi dându-şi seama că se va produce inevitabil descoperirea farsei, a recunoscut integral înscenarea. S-a lămurit, astfel şi „măreţul juriu". Şi încheiera a fost tot de comedie.

Constatându-se nevinovăţia mea, am fost condamnat la o dreaptă pedeapsă: renunţarea la acea locuinţă şi încărcarea mea cu o nouă promisiune. Aşa s-a încheiat actul doi al farsei în trei acte: „călătorie printre locuinţe promise", piesa scrisă doar în mintea mea, deci nepublicată.

Acum, la ceasul întârziat al vieţii, când amintirile sunt nărăvaşe şi egoiste, resimt tresărirea unor cicatrici care acoperă nişte zbateri şi sângerări mai profunde. Mă refer la trecerea mea printr-o experienţă mai deosebită, care mi-a dezvăluit o regulă dură şi anume aceea de a învăţa să şi pierzi în viaţă. Pierderea această - curios mecanism - se transforma pe parcurs, prin adăugire, într-o pârghie de echilibru sufletesc. Ea poate juca uneori şi un rol major, deoarece în locul unei căderi psihice sau chiar a unei disperări, permite evoluţia ulterioară spre noi nivele, aproape până la atingerea unui piedestal visat. Este ca un resort moral cu rol de frână, ce preia prin selecţie o parte din asperităţile sau loviturile vieţii.

După ce am pierdut şi această bătălie, m-am ales cu o primisiune mai credibilă, în sensul că mi-a fost făcută direct de către secretarul Comitetului de Partid al Inspectoratului General al Miliţiei. Am obţinut această încurajare ca urmare a faptului că i-am reproşat uşurinţa cu care a acceptat retragerea repartiţiei pe care am obţinut-o în mod legal, iar dânsul a făcut parte din acel juriu simandicos. Mi-a fixat un termen de aşteptare de maximum trei luni. Dar şi acesta a fost doar o amăgire, aşa că şi la expirarea termenului am mers la dânsul la cabinet. I-am spus în nişte termeni necenzuraţi că nu am altă alternativă decât să mă prezint cu valiza la locuinţa dânsului, pentru a mă găzdui până la soluţionarea cazului şi acoperirea promisiunii făcute. S-a prefăcut că acceptă tonul meu, simţindu-se direct responsabil, dar nu m-a invitat acasă la el. A ieşit din încurcătură prin lansarea altui angajament.

Peste vreo două luni lungi de aşteptare, am primit o nouă repartiţie pe o cameră situată într-un apartament din blocurile construite de către primarul Doncea în cartierul „de legendă" numit FerentariÎn repartiţie desigur că nu erau menţionate şi bucuriile ce-mi erau parcă predestinate. Camera mea era situată în mijlocul apartamentului, vis-â-vis de baieÎn altă cameră locuia o tânără singură, iar în alta o familie, bărbatul fiind plutonier la armată. Baia şi bucătăria erau în folosinţă comună. Vreo două luni lucrurile s-au desfăşurat în bune condiţiuni, deoarece eu nu-i deranjam aproape deloc fiind prezent la domiciliu doar noaptea, iar uneori, nici atunci, pentru că plecam frecvent în provincie.

5.3. Şi unele momente de înseninare

Mai apoi mi-a sosit şi mie ceasul să cunosc o tânără brunetă, cu ochi mari şi o cunună de păr ondulat în bucle ademenitoare. M-a cucerit din

primul moment cu privirea ei învăluitoare, de un căprui închis, care ascundea în ea sensuri profunde; ba de tristeţe, ba şăgalnice şi greu de citit, gata oricum pentru a întâmpina şi absorbi privirea mea, aflată în aşteptare şi puţin temătoare. Dialogul nostru s-a înfiripat deschis, cu paşi mari şi se sufocă apoi prin îmbrăţişări convulsionate, care ne încingeau inima şi ochii. Am avut atunci senzaţia că ţin în braţe o mică sălbătăciune, care cerea cu înfrigurare îmbrăţişări tandre, dar puternice pentru a frânge temerile ei, culese în adâncuri de la pădure sau printre lujerii fragili ai poienelor în care a cunoscut lumina soarelui. Dacă întâlnea o rază de soare, o sorbea din priviri, o prindea din zbor şi se învelea cu ea, croindu-şi un costum de protecţie pentru posibilele întâlniri viitoare, pe care le presimţea din copilărie.

Parcă participam la o întâlnire între un pământ ars de soare şi valurile reci, dar aşteptate, ale unei mări aparent tăcute, dar zbuciumate în adâncuri. Dogoarea pământului nerăbdător îşi aştepta domolirea dorurilor printr-o îmbrăţişare de ape reci şi vindecătoare, care să-i mângâie arsurile sufletului şi să-i permită abandonarea pe întinsurile liniştite ale apei. S-a produs o scăldare în nişte energii tainice, un schimb fermecat de fluxuri intime, care s-au contopit - printr-o alchimie specială - într-o logodnă de durată a două suflete. Mi-am închipui că a venit ceasul mărturisirii şi i-am spus în şoaptă: „am bătut la fereastra inimii tale şi mi-a răspuns dragostea. Pe altarul ei voi închina mereu gândurile şi sentimentele mele cele mai frumoase, ca un imn al descătuşării". Ea mi-a răspuns printr-o altă ghirlandă sentimentală: „tu, eu, două oglinzi, eu, tu, două sălcii plângătoare. Tu, eu, două suflete pereche; eu, tu, o singură promisiune."

Am cunoscut un om taină, care trăia din plină puţinele bucurii ale vieţii de-atunci sau se retrăgea uneori în tristeţe şi ascunzişuri nedeclarate. Se dezvăluia încet ca o alcătuire contradictorie de poftă de viaţă şi râsete, întreţesută cu temeri nemărturisite ori neânţelese, inima ei pendulând între stări sufleteşti diferite, între strălucire şi adumbrire, ambele trăite cu intensitate. Cum vâlvătaia s-a aprins repede, am simţit imperios nevoia să fim împreună şi am invitat-o acasă la mine. Am rămas de atunci împreună şi peste câteva luni vom aniversa cincizeci de ani de la căsătoria noastră.

Prezenţa ei a stârnit invidii mici şi neplăceri domestice în atmosfera traiului în comun. De la priviri oblice în bucătărie până la deschiderea largă a ferestrelor de la în baie în timpul nopţii - producându-se un curent de nesuportat - n-a mai fost decât un pas. A urmat reclamarea mea la servici, întemeiată doar pe minciuni, cum ar fi lovirea în bucătărie a soţiei plutonierului ori că tânăra din apartament mi-ar fi fost amantă. Am mai fost chemat la interogatoriu la serviciul de cadre şi am rămas „statuie", când am auzit această fiinţă motivând ferm că am trăit cu ea şi mi-am adus viitoare soţie numai pentru a scăpa de ea. Eu aveam pe atunci douăzeci şi cinci de ani şi eram încă destul de curat sufleteşte ca să nu suport pe faţă asemenea manevre perverse, care dezvăluiau un plan

murdar al locatarilor apartamentului, pentru a reuşi îndepărtarea mea.
I-am explicat cu fermitate că nu credeam să ascundă în ea atâta răutate şi mai ales lipsa de feminitate încât şi să-şi însuşească versiuni fabricate de alţii, care o situează într-o vădită poziţie dezonorantăÎn finalul discuţiei s-a ruşinat şi printre lacrimi -semn că nu era încă perverită - a recunoscut că nu am avut niciun fel de relaţii şi că a fost sfătuită în acest sens, explicandu-i-se că va da o mai mare greutate reclamaţieiÎn baza acestei mărturisiri, am reuşit să scap de o nouă condamnare nedreaptă.

Bineânţeles că, ulterior, s-a creeat o atmosferă jenantă între noi. Ca urmare, pentru a ieşi din această mizerie psihică, am căutat şi am găsit un schimb de locuinţă, în alt bloc. Acolo aveam o cameră mai mică, dar şi una în plus, doar de patru metri pătraţi, în care am pus pat şi o măsuţă. Ne-am liniştit un timp, iar soţia a fost fericită, deoarece şi-a putut aduce pe sora cea mai mică, în vârstă de paisprezece ani, care a intrat ca elevă la o şcoală de surori medicale. După vreo lună de zile a venit în vizită soacra mea, care n-a stat decât o zi. La plecare am condus-o până la tramvai, împreună cu soţia. Nu am lipsit decât maximum cincisprezece minute. Când ne-am întors am văzut multă lume adunată în dreptul scării unde locuiam. Când ne-am apropiat, am constat cu o groază că sora soţiei era căzută pe sol de la etajul trei şi se afla în stare gravă, fiind inconştientă. Soţia a leşinat şi ea, în apropiere. Eu nu mai ştiam cum să mă împart. Am rugat vecini să solicite salvarea şi m-am asigurat că deja au chemat-o. Am încercat să îmi resucitez soţia şi am reuşit. Am convins-o să rămână acasă, în grUa vecinilor, iar eu am plecat cu salvarea la spital. Am aşteptat câteva ore până au operat-o, având leziuni grave la bazin. Mai târziu mi-a spus că după plecarea noastră a plâns, iar apoi s-a apucat să şteargă geamurile de la fereastra camerei mici. S-a aşezat pe pervaz şi, la un moment dat, a simţit o stare de ameţeală. Ulterior nu mai ştie ce s-a întâmplat, până ce şi-a revenit după operaţie.

Soţia a traversat o lungă perioadă de suferinţă psihică, cauzată de situaţia medicală a surorii. Aceasta s-a suprapus nefericit peste o altă durere şi mai cruntă, respectiv decesul cu un an în urmă al unei alte surori, în vârstă de şaptesprezece ani, care a avut cancer osos. A pătimit şi ea şi câtva timp mai înainte, când i s-a amputat acesteia un picior, încercându-se estomparea evoluţiei bolii. Sora decedată era sufletul ei pereche şi i-a frânt inima. A suportat, în scurt timp, o povară prea mare pentru ea, care i-a încovoiat sufletul multă vreme. Cred că şi-a revenit în parte abia după vreo doi ani, când la născut pe Lucian, primul nostru băiat iubit.

N-am dori nimănui să treacă prin asemnea experienţe dense şi repetate, la scurt timp. Consider că cei care se pot bucura de nenorocirea altora fac parte din lumea sufletelor pitice, care singuri îşi apelează vămile ce le vor plăti, la rândul lor. După o simţire delicată, care de abia te ocroteşte pe tine, te trezeşti la un moment dat doborât la pământ, fără

putere şi golit sufleteşte de orice încredere şi speranţă. Pe un asemenea teren psihic slăbit aterizează pe neaşteptate nişte pietre de moară însângerate, care fac parte din carnea şi sufletul tău şi îţi taie cu vrăjmăşie respiraţia. Priveşti în gol zile şi nopţi în şir, mintea îţi este îngheţată, iar sufletul gol, zgribulit şi fără vlagă. Parcă nici nu mai putere să te mişti. Dar să mai iubeşti? Poate doar să urăşti viaţa şi să te urăşti pe tine. Dar pe tine de ce? Doar nu eşti tu cel vinovat? Şi totuşi un sentiment de culpă personală se înfiripă în tine, creşte nemilos şi insuportabil. Şi scăparea, dacă se mai îndură de tine, de unde poate veni? Din tine nu, pentru că te simţi vlăguit, chiar eşti terminat! Atunci de unde? Poate de undeva de Sus, de peste tine pentru că tu eşti ca o plantă veştejită, care-şi simte sfârşitul. Iar dacă o asemenea frământare se consumă de durată în sufletul tău, atunci cum poţi face faţă unei mori, care macină nemilos nenorocirea? O mărunţeşte la nesfârşit şi ţi-o aşează ca pe un strat subţire de ciment, peste toţi porii răniţi ai sufletului. Poate cineva să-mi spună ce este de făcut? Dar numai cineva care a plătit o astfel de „vamă" şi a reuşit să supravieţuiască.

Cam acestea au fost peripeţiile legate de aspiraţia mea privind obţinerea unei locuinţe. Vreo doi ani am fost un om liber de locuinţă, care-mi linişteam oboseala zilei în mod ocazional, pe unde găseam înţelegere, la câte o cunoştinţă. Mai apoi am primit un spaţiu, dar acesta arată cu totul altfel decât în aşteptările mele pe care le-am negociat cu viaţa. Ne-am crescut doi ani copilul în spaţiul amintit, care parcă purta pecetea unui blestem. Ne-a mângaiat clipele şi sufletul această vietate fragilă, izvorâtă din lacrimi şi raze de iubire, în ochii căreia ne-am oglindit cu bucurie şi muguri de speranţă. Am două fotografii reprezentative din acea perioadă. Una cu doi prunci de circa şase luni, aşezaţi pe pat unul lângă altul, o fetiţă a unui prieten şi băiatul nostru - Lucian - două perle, care semnificau o pereche pe umerii căreia se putea clădi o altă lume, ceva mai demnă. Cealaltă îl reprezenta pe Lucian în ziua când a împlinit un an şi încercă să facă primii paşi în viaţă, sub impulsurile aparatului de fotografiat. Este o poză fascinantă. Se observă, pe fondul unui chip luminos, o aură de încordare şi neâncredere în alcătuirea şi repetarea paşilor şi la fel şi grUa părintească, exprimată prin prezenţa în imediata lui apropiere a două mâini, care-l conduc şi însoţesc la fiecare pas. Ai impresia că omuleţul a înţeles semnificaţia imortalizării momentului şi a răspuns neaşteptat de frumos, împlinindu-ne bucuria de a-i urmări paşii ce se năşteau din vraja fotografierii. Gunguritul lui dar, mai ales, ţipetele lui de plăcere sau de bucurie - cu prilejul îmbăierii, hrănirii ori al jocului cu mama lui, erau semnale sănătoase că s-a născut şi sculptat pentru viitor un suflet cald şi frumos - cum se schiţa a fi şi în evoluţia fizică. Era o prelungire a chipului şi sufletului mamei lui, care-l sorbea din priviri şi nu-l lăsa din braţe oriunde s-ar fi dus, parcă ar fi vrut să-i arate expoziţiile lumii, iar, acesteia, oul de pe care-l primise ca premiu pentru negocierea

ei pătimaşe cu vicisitudinile vieţii.

5.4. Se adaugă noi experienţe

Mă voi referi în continuare la câteva aspecte mai semnificative din viaţa mea profesională. Mă gândesc cu oarecare înciudare la modul sinuos în care a decurs pentru mine activitatea de serviciu. Propriu-zis nu pot vorbi despre o alegere de-a mea, deci despre promovarea vreunei predilecţii, după cum nici nu poate fi vorba de urmarea unei vocaţii. Poate singura alegere pe care şi astăzi o pot valida a fost cea privind opţiunea mea de a mă specializa în psihologie. Numai că aceasta mi-a oferit doar bucuria împlinirii a patru ani de studiu la facultate, care a răspuns unor chemări profunde ale personalităţii mele. Mai departe, viaţa a fost un pic vitregă cu mine. Mi-a oferit iniţial promisiunea că voi lucra într-o activitate de cercetare în psihologie judiciară - perspectivă ademenitoare, atunci, în 1955 - dar care a căzut repede, aidoma unei frunze veştejite, din aceleaşi regretabile motive financiare ca şi astazi. M-am trezit astfel angajat într-un mediu militarizat, care obliga la o activitate cu totul specială şi diferită de caracterul meu. Mi-amintesc că în momentul absolvirii liceului că am făcut tot ce a depins de mine pentru a scăpa de armată. M-am zbătut atunci pentru facultate, alternativă care mă scutea momentan de un asemenea serviciu. Majoritatea colegilor mei au ajuns prin diverse şcoli de ofiţeri, de toate armele, iar unii dintre ei au executat câte patru ani la marină sau câte trei la alte arme tehnice, ca simpli ostaşi. Eu mă consideram fericit că nu am plătit asemenea „impozit" usturător. Dar viaţa se roteşte uneori neprevăzut, aidoma unui cerc vicios şi după absolvirea facultăţii am căzut în aceeaşi plasă, parcă făcută din sârmă ghimpată. N-am avut de ales atunci, deoarece trebuia să-mi câştig într-un fel existenţa şi nu-mi mai permiteam să minimalizez veniturile părinţilor. *Alea jacta est!*

Am fost nevoit, aşa dar, să mă calific la locul de muncă, ca un ucenic sârguincios. Regulile şi exigentele militare le-am simţit iniţial ca pe o cămaşă de forţă. Am consierat însă că vor căpăta pe parcurs un pic flexibilitate. Dar nu ştiam nimic din ceea ce se cerea a fi făcut zilnic, sub aspectul conţinutului şi specificului muncii. Am citit lucrări de drept penal şi procesual penal, am studiat diverse tipuri de documente procedurale, care trebuiau completate după anumite reguli, de asemenea, am urmărit pe viu şi cu interes modalităţile de a se efectua o investigaţie sau o cercetare penală în cazul unor martori, victime, persoane suspecte ori dovedite că au comis infracţiuni.

Cine crede că activitatea aceasta este simplă ori chiar uşoară se înşală amarnic. Poate că nu este deosebit de greu să înveţi regulile după care să

acţionezi, dar punerea în practică a acestora constituie un exerciţiu afurisit, de clipe şi zile obositoare, eventual şi nopţi albe, pe parcursul cărora trebuie să cunoşti şi să înfrângi cerbicia unor oameni cu personalităţi, caractere şi obiceiuri total diferite. In plus, aceştia nu erau dispuşi să recunoască că au comis diverse fapte infracţionale, mai ales din categoria celor foarte grave. Şi apoi iluzia că asemenea fapte, concepute şi înfăptuite în taină, de multe ori fără complici sau martori, la adăpostul întunericului sau a momentului bine ales sunt uşor de dezlegat este o mare minciună. Sunt situaţii când nu dispui de probe ori urme valorificabile când ai premise insuficiente pentru a evolua şi ajunge la o soluţie. Numai logica investigatorului, care de multe ori este total diferită de cea a infractorului, nu este suficientă ba, uneori, te poate şi rătăci ori îndemna să apuci pe poteci laterale. Chiar dacă remarca mea este puţintel prematură, consider că este bine venită pentru a întregi sumara caracterizare, începută mai sus. In acest domeniu, poţi lucra şi treizeci de ani, iar la momentul pensionarii să constaţi că eşti nepregătit ori chiar neputincios să oferi soluţii unor cazuri complexe şi dificile. Se lucrează de multe ori cu prea puţine lucruri cunoscute şi cu multe aspecte necunoscute, care te pot înfrânge sau în asociaţie cu bune şanse, te pot înălţa până la bucuria triumfuluiÎncet, încet, am învăţat să mă caţăr pe această scară întortocheată şi cu puncte de sprUin nu prea stabile.

Botezul focului l-am exersat în cadrul unui dosar complicat, cu multe ramificaţii pe domenii şi specialităţi, care se referă la activitatea unui grup infracţionist, în frunte cu Zimmerman Carol, care a condus o reţea de cooperative meşteşugăreşti, în fosta regiune Arad, în perioada anilor 1952-1955. Aceştia produceau şi comercializau butoaie şi budane pentru vin, pe care le distribuiau în toată ţara, obţinând venituri ilegale deosebit de mari. Fiind sector particular, aveau nevoie de unele materiale - mai ales oţeluri speciale - carea aveau regim dirUat de către stat şi nu era permisă repartizarea spre zona lor. Dar cu vestita „şpagă" oferită generos unor înalţi funcţionari din ministere şi Comitetul de Stat al Planificării le puteau obţine, chiar şi în cantităţi mari. Avea în prealabil o condamnare politică de douăzeci de ani închisoare pentru subminarea economiei naţionale şi era cercetat în continuare pentru infracţiuni economice.

Pentru a contura sumar opulenţa grupului infracţional amintesc doar faptul că, în perioada Revelionului anului 1952, au plecat trei maşini la Poiana Braşov - staţiune proaspăt înfiinţată - şi au petrecut acolo timp de o săptămână. In acest scop au scos de la filialele Şiria şi Pâncota ale Băncii Naţionale importante sume de bani, respectiv una sută de mii lei în 30 Decembrie, zi de sărbătoare, deci cu unitatea închisă şi încă una sută cincizeci mii lei în ziua următoare, sume considerabile pentru acel moment. De asemenea, lucrau cu documente contabile duble, înregistrând în contabilitatea lor viramente, iar la bancă trimiteau dubluri cu ordine de plată în numerar, în beneficiul unor înalţi funcţionari din

ministere.

Din cauza complexităţii cercetărilor în acestea eram angrenaţi un număr de circa douăzeci de ofiţeri, repartizaţi pe dosare şi compartimente de activitate, astfel că nu cunoşteam în detaliu toate aspectele anchetei. Ştiu, de exemplu, că în încercarea de a dovedi primirea şi luarea de mită unele persoane din dosar au fost cercetate timp îndelungat, în aşa zise ture de anchetă, activitate care se desfăşura în mare secretÎntr-o ocazie nebănuită, noaptea, un coleg cu state mai vechi în serviciu s-a învrednicit să-mi arate şi mie cum se desfăşoară o astfel de anchetă „cu toată convingerea". Cel din faţă, pe care-l cerceta, era un tip atletic, în jur de patruzeci de ani, care împlinea o săptămână de când se afla în picioare, fără nicio pauză. Ofiţerii lucrau în ture, iar el - ca un stâlp al „nevinovăţiei" - rezista la o repetare infernală a aceleiaşi întrebări. Se încăpăţâna în rezistenţa lui de aşa manieră că începuse să îl înfrunte făţiş pe ofiţer, declarându-i solemn că mai poate rezista încă tot atâta timp. Se mişca calculat de pe un picior pe altul şi afirma că, dacă până ieri i se împăienjenise vederea, acum a început din nou să vadă limpede şi acesta constituie un semn de regenerare. Nu discut aici despre moralitatea şi legalitatea unui asemenea sistem de interogare, care este vădit un abuz grosolan, dacă nu chiar o monstruozitate. Voiam doar să relev cât de dificil era uneori să cercetezi un asemenea personaj, pentru a-l făcea să recunoască cinci mii de lei primiţi ca mită, sumă care era mult mai mică decât cea primită în realitate.

Pe ansamblul cazului, cercetările au fost finalizate într-un an de zile. S-au făcut şi propuneri de premiere pentru cei care au avut o contribuţie mai mare la soluţionarea dosarului. Eu, ca începător, ca un „mormoloc" - cum eram considerat - ce să caut printre ei? Dar procesul verbal întocmit de către mine - care era actul de finalizare a cercetărilor în domeniul financiar-bancar - a ajuns la generalul Drăgan, adjunct al Direcţiei Generale a Miliţiei, care l-a apreciat pozitiv. Acesta a scris pe un fluturaş adăugat în fata dosarului: „consider că este unul din cele mai bune acte de finalizare, care s-a întocmit în ultimii ani". Menţiunea aceasta a provocat o mare nedumerire, atât la nivelul conducerii direcţiei cercetări penale cât şi a colegilor mei. Urmarea acestei reconsiderări a fost că m-au trecut urgent pe lista de premiere şi m-am văzut astfel luat şi eu în seamă.

A fost prima mea reuşită şi semnul care mi-a redat moralul şi încrederea, deoarece eram pe punctul să cedez şi să-mi cer demisia. Am înţeles că în pofida tuturor vitregiilor sectorului şi a invidiei colegilor, care de regulă nu aveau studii superioare, voi reuşi să mă acomodez şi integrez în activitatea această spinoasă, dar interesantă şi plină de neprevăzutÎncepuse să mă intereseze partea nevăzută a lucrurilor. Aşa a fost şi în situaţia descrisă mai sus. Cu vreo două luni mai înainte de terminarea cercetărilor, tot verficând sute de operaţiuni contabile, am

sesizat că unele dintre ele prezintă suspiciuni, deşi nu erau notate ca atare în raportul de expertiză contabilă. Ca urmare, am început verificarea a peste patruzeci de asemenea operaţiuni şi am constat că ele ascundeau un adevărat tezaur de dovezi. Şi ce dovezi! Documente bancare cu sume mari de bani, circa cincizeci de mii de lei pe caz care reprezentau proba indubitabilă că respectivii au primit mită. Unii dintre ei au încasat o asemenea sumă în câte patru-cinci rânduri. Prin această descoperire, care privea principalii învinuiţi şi din celelalte compartimente ale dosarului, s-a realizat o legătură solidă între toţi membrii grupului, rezultând că aceştia au primit drept mită incredibila sumă - pe atunci - de peste un milion de lei. Acesta a şi fost argumentul care a impus premierea mea.

Situaţia a fost posibilă deoarece în acea vreme controlul nu se făcea concomitent, atât la sediul celor ce dispuneau operaţiunea cât şi la beneficiar, această fisură favorizând folosirea actelor duble. La plecare se înregistra virament, iar la sosire dispoziţie de plată în numerar. Ca urmare, am întocmit o informare documentată de către Banca Naţională a României prin care am solicitat corectarea acestei defecţiuni grave, măsură aprobată şi pusă de îndată în practică. Se cheamă că am avut mână bună şi am tras un loz câştigător - chiar la început de drum - rezultat care mi-a însoţit cu linişte toate încercările ulterioare. Pe măsură ce dobândeam mai multă experienţă în domeniu, am prins curaj şi m-am preocupat tot mai insistent să-mi perfecţionez pregătirea de specialitate. Am înţeles necesitatea de a cunoaşte în profunzime principiile şi exigenţele acestei activităţiÎn consecinţă, aşa cum am mai arătat, m-am hotărât să urmez şi Facultatea de Drept, la cursurile fără frecvenţăÎn primul an am dat diferenţele de examene pentru anul unu şi doi, le-am luat şi m-am văzut ajuns în anul treiÎn continuare a fost o treabă aproape firească ca să reuşesc să-mi iau examenele pentru anii următori, inclusiv examenul de licenţă. Am dobândit astfel un alt statut profesional, care mi-a asigurat depăşirea unor dificultăţi ale muncii de investigare şi cercetare. Am înţeles mai bine şi unul din principiile ce trebuie să guverneze cercetarea şi la care doresc să mă refer. Am în vedere necesitatea respectării drepturilor fundamentale ale omului în materie penală, care cer promovarea reală a prezumţiilor de nevinovăţie, obligativitatea organelor de anchetă de a asigura probaţiunea şi de admite probele solicitate în apărare de către învinuiţi sau inculpaţiÎn realitate, la acea vreme domnea în practică un puternic curent sovietic, care nu respecta aceste reguli, ci, dimpotrivă, permiteau săvârşirea de abuzuri, considerau omul vinovat de la început şi obligat ca el să se dezvinovăţească, adică să realizeze el sarcina probaţiunii. Se acorda mult credit obţinerii unor declaraţii de recunoaştere a comiterii infracţiunii - în profida unor normative teoretice ori chiar legale. Pe această cale şi în acest scop se comiteau regretabile abuzuri, forţându-se cu orice preţ obţinerea mărturisirii, deşi sub aspect legal aceasta singură nu putea constitui un

element de probaţiune suficient, fiind necesară coroborarea datelor ei esenţiale cu toate celelalte probe. Tot de aici au decurs o serie de cercetări brutale, realizate sub imperiul violenţei ori a ameninţărilor psihice grave, trimiterea cu uşurinţă în judecată a unor nevinovaţi sau chiar condamnarea lor, ignorarea frecvenţă a probelor în apărare şi multe altele ce nu pot fi enumerate limitativ.

Mi-amintesc cu tristeţe de momentul când am primit spre finalizare un dosar cu trei învinuiţi, aflaţi sub puterea mandatului de arestare de cinci zile, împotriva cărora nu existau probe de vinovăţie. Când i-a transmis ofiţerului care a lucrat anterior în dosar concluzia că nu există probe şi că eu voi pune de îndată în libertate pe doi dintre arestaţi, acesta s-a înfuriat rău, m-a făcut papă lapte şi nepriceput. Apoi m-a asigurat că în câteva minute îmi va demonstra în ce eroare gravă mă aflămÎn realitate, el se găsea în această stare. Dar fiindcă mi-a promis o demonstraţie, mi-a şi făcu t-o. A scos de la arest pe unul dintre ei, l-a făcut cu out şi cu oţet, l-a jignit în fel şi chip, l-a ameninţat şi lovit cu piciorul în zona tibiei, în mod repetat. Şi toate acestea în faţa mea, considerând că-mi oferea o lecţie de anchetă, în calitate de ofiţer cu experienţă. I-ârn cerut să înceteze deoarece nu accept să asist la asemenea abuzuri neroade. S-a înfuriat şi pe mine şi-a abandonat terenul într-o postură clară de laş. Eu mi-am promovat concluzia, care era în spiritul legii şi i-am pus în libertate pe cei doi nevinovaţi. Orgoliosul şi abuzivul ofiţer m-a pândit vreo doi ani cu gândul de a-mi plăti poliţa. N-a apucat însă să mă mai „amendeze", deoarece a comis o escrocherie şi a fost condamnat ca infractor, aşa cum se şi adeverise că era.

Tot printre primele experienţe de serviciu a fost şi o altă poveste. Luându-mi o mică pauză în lucru, am mers în biroul unui coleg care cerceta un escroc renumit, anume Mihai Branea. Acesta avea la activ mai multe condamnări şi abia ieşit din închisoare a înşelat mai multe persoane, oferindu-se să le mediteze pentru admiterea la Facultatea de Drept. Pretindea că este profesor universitar de drept internaţional public, cu studiile făcute la Sorbona. Respectivul cunoştea bine Codul Penal, aparent la nivelul unui specialist, avea o logică ascuţită şi un limbaj elevat, cu pronunţate note ironice la adresa ofiţerului. Spectacolul la care asistăm aproape că m-a delectat, având momente de argumentare şi abordare spumoasă a discuţiei, cu accente ironice reuşite, care aproape m-au descumpănit, nevenindu-mi să cred că un infractor ar fi capabil de o asemnea performanţă. Dar situaţia m-a şi deranjat mult, deoarece colegul meu nu sesiza trimiterile ironice şi se afla într-o continuă defensivă, de parcă s-ar fi inversat rolurile între ei. Cu bună credinţă am raportat această situaţie şefului nostru. Imprevizibil cum era, pe loc a găsit soluţia cuvenită. Pe neaşteptate mi-a ordonat să preiau acel dosar, dacă aşa cum i se pare, mă consider mai capabil să-l finalizez.

N-am avut ce face şi m-am executatÎmi meritam pe undeva acest

„compliment". Nu ştiam practic cum să procedez aşa că vreo două zile am stat în cumpăna,gândindu-mă la o tactică adecvată. In arsenalul meu de experienţe n-am descoperit aşa ceva. Ca urmare, am dat curs unei inspiraţii de moment şi timp de trei zile am discutat liber o serie de probleme generale de viaţă şi despre studiile lui. Pe parcurs am observat că, deşi folosea un vocabular aerisit şi pretenţios, mai făcea unele greşeli gramaticale. Am strâns mai multe asemenea exemple, pe care nu le-am adus în discuţie decât în a treia zi. Atunci, în mod treptat, dar respectând o anumită ascedentă a erorilor lui, i-am demonstrat lacunele şi convingerea mea că nu ar fi totuşi licenţiat în dreptÎn plus, i-am cerut ferm să-mi ofere datele necesare pentru a verifica versiunea cu licenţă obţinută la Sorbona. A afirmat că actele i-au ars într-un incendiu şi, spre surprinderea mea a cedat apoi destul de uşor, motivând neverosimil că face acest lucru din „amor propriu".

Mai departe mi-a fost mai uşor să-i înfăţişez celelalte dovezi. La un moment dat am organizat o confruntare între el şi o directoare de liceu din Bucureşti. Aceasta se temea de o asemenea postură şi mi-a mărturisit că se simte în situaţie de inferioritate, deoarece ea îl adula şi îl consideră o somitate în materie de dreptÎşi amintea de mai multe vizite făcute de acesta la liceu, când apărea cu aureola de mare profesor universitar. Am liniştit-o i-am cerut să-l atace frontal, chiar de la începutul confruntării, umilindu-l cu adevărul că este un infractor recidivist şi nu „minunea de profesor" cum îl cunoştea ea. Tactica aceasta a reuşit, transformându-se într-o inspirată „operaţie sentimentală", care a condus la dezumflarea afectivă a falsei legende. Unde să mai punem şi faptul că pe lângă felicitările şefului am primit - fără publicitate - şi aprecierile orgoliosului intrus în lumea universitară.

În vara anului 1956, prin luna iunie, într-o duminică, facându-se timp frumos, am mers la ştrand, împreună cu prietenul meu, care mă găzduia. Fiind prima baie în aer liber din acel an, m-am zbenguit şi învârtit mai mult timp în apă, nu suficient încă de caldă. Eram întrucâtva avizat asupra faptului că am un organism cam mofturos şi, în bună măsură, dependent de temperatură din aer sau apă. Deci un fel de meteodependenţă. Dar bucuria libertăţii de mişcare în apă mă acaparase în asemena măsură încât nu am resimţit răcoarea ce se instalase până în miezul oaselor. Am ieşit precipitat din apele lacului Floreasca - când am simtit dinţii frigului - şi am început să alerg pe iarba pentru a mă încălzi. Pe un teren de nisip se juca fotbal, aşa că m-am strecurat şi eu printre combatanţi.

Am făcut la un moment dat o mişcare oarecum acrobatică, încercând să schimb direcţia mingii cu piciorul stâng - eu fiind stângaci din naştere - mişcare neindicată, puţin contorsionată. Am auzit atunci un mic troznet la coloană, în zona lombară, care mi s-a părut cam suspect. Cum mă încălzisem binişor, un timp n-am simţit nicio durere. După vreun sfert de

oră mi-am dat seama că s-a întâmplat ceva rău, în sensul că bruma de durere apărută începuse să crească în intensitate, de aşa manieră încât mă văităm în gând. Mai tare mă îngrUora apariţia unei amorţeli de-a lungul piciorului stâng, până la nivelul gleznei.

I-am explicat prietenului păţania şi presimţirea că situaţia se va agrava vizibil. L-am rugat să mă însoţească la vestiar pentru a mă îmbrăcă, având deja dificultăţi la mişcare. M-a înţeles, după ce în prealabil, s-a mirat şi nu prea-i venea să creadă. Ajuns la tramvai, de abia am reuşit să urc scările. Cu greu am ajuns acasă la el unde până dimineaţa necazul a devenit de nedepăşit, nemaiputându-mă da jos din pat. M-am internat la spital, unde am zăcut trei săptămâni, împreună cu o suferinţă intensă, apărută la orice încercare de a-mi schimba poziţia. Printre alte tratamente, reţin că mi s-au administrat şi nişte injecţii intervertebral, cu hidrocortizon, medicament nou apărut şi considerat miraculos. Această criză a însemnat de fapt debutul unei suferinţe afurisite, care m-a urmărit timp de douăzeci şi cinci de ani, cu frecvenţe faze mai uşoare, dar şi cu două stagii de toată frumuseţea, când am zăcut imobilizat pe un pat tare - chiar şi pe scândură - câte o perioadă de trei luni. Treaba era delicată şi fiindcă medicaţia necesară era contraindicată pentru ulcer, iar eu făcusem rost şi de o asemenea maladie. Nicio fizioterapie nu era indicată în perioada de criză, aşa că am plătit un „impozit" consistent pentru neşansa ce am avut-o, făcând cunoştinţă cu un asemenea inamic nemilos.

Pare-mi-se că la sfârşitul anului 1957, conducerea Inspectoratului General al Miliţiei a hotărât să se aprecieze activitatea anuală a ofiţerilor prin întocmirea unor foi de notare, care să oglindească calitatea principalelor activităţi desfăşurate şi să se încheie prin acordarea unui calificativ. După redactarea lor, acestea trebuiau să fie prezentate fiecăruia pentru luare la cunoştinţă. Ca urmare, şeful meu mi-a prezentat foaie de notare şi mi-a cerut s-o semnez. Eu am ezitat puţintel, situaţie care l-a contrariat. Mi-a spus că dacă nu sunt de acord cu conţinutul pot să fac contestaţie la o comisie. I-am explicat că nu această posibilitate constituie semnul meu de întrebare; mai degrabă nu înţelegeam bine de ce pe o asemenea caracterizare - care nu mă reprezenta - a trecut numele meu. Era foarte nervos, deoarece nu se aştepta deloc la o asemenea reacţie. Parcă n-ar fi fost destul ce i-am spus, cum şi eu eram nervos, mi-am continuat logica ciudată a momentului. I-am mai spus: tovarăşe colonel, eu cred că aţi redactat mai multe variante de notare şi apoi aţi scris pe fiecare câte un nume, la inspiraţie, motiv pentru care a mea nu seamănă cu ce ştiu că am făcut. Mi-a subliniat că sunt obraznic şi mi-a indicat să fac contestaţie. Am făcut, desigur, deşi ştiam că argumentele mele nu vor rezista în faţa cerbiciei comisiei, care era alcătuită doar din şefi.

5.5. In tranzit pe la Miliţia Capitalei şi şcoală

N-a trecut mult timp şi pentru că am întârziat cinci minute am primit o „felicitare" din partea aceluiaşi şef, care m-a pedepsit cu trei zile de arest la garnizoană ca avertisment meritat pentru comportamentul meu neconformist. După executarea pedepsei, la prima întâlnire cu şeful, acesta m-a întrebat maliţios: ei cum a fost? Cum să fie, i-am răspuns, foarte bine, m-am odihnit şi eu trei zile, plus că am avut şi un loc sigur pentru somn, făcând aluzie la situaţia mea de om fără locuinţă. Aşa nu se mai putea colabora, şi-a zis şeful meu în gând. A măcinat apoi gândul acesta şi l-a îmbrăcat într-o glumă şi mai ustărătoare, în sensul că l-a transformat într-o propunere de mutare a mea la Miliţia Capitalei. Mişcarea a reuşit. M-am trezit mutat la această unitate, dar nu singur, ci împreună cu un dosar complicat, încâlcit şi cam sărac în probe. Din acest ultim motiv, instanţa de judecată a dispus restituirea lui organului de anchetă pentru completarea cercetărilor. A menţinut însă starea de arest pentru doi inculpaţi, deoarece prejudiciul produs prin infracţiune era foarte mare. Cu acest cadou blestemat asupra mea, am fost primit rece la noul serviciu, deoarece pentru finalizarea cercetărilor era necesar un volum mare de muncă şi angajarea în activitate a încă doi sau trei ofiţeri, fapt care constituia o reală dificultate în acel moment.

În perioada concediului de odihnă ce l-am avut în anul 1958, am fost câteva zile la Sibiu, pentru a-mi revedea părinţii şi surorileÎntr-o zi am fost chemat de către vecinul nostru, domnul Manitiu, care mă simpatiza şi a pretextat că vrea să jucăm table. Acesta era de vârstă apropiată cu tata şi ne cunoştea din copilărie. Mi-a subliniat că apreciază foarte mult familia noastră pentru modul în care am fost crescuţi şi, mai ales, pentru interesul manifestat de toţi copiii în materie de învăţătură. După o discuţie preliminară, mi-a spus, cu un aer ciudat că îmi va povesti ceva deosebit, problema despre care bănuieşte că nu ştiu nimic. Aprecia discreţia părinţilor până la o anume limită, subliniind însă că un fapt ca cel pe care mi-l va înfăţişa era normal să-l cunosc.

M-a întrebat direct dacă am aflat ceva despre reţinerea şi cercetarea la securitate a tatălui meu, cu câteva luni mai înainte. I-am răspuns că nu cunosc nimic şi că sunt tare surprins, chiar revoltat de o asemenea măsură abuzivă. L-am întrebat dacă cunoaşte unele detalii ale acestei nedreptăţi şi mi-a confirmat că ştie unele lucruri importante, aflate de de la ofiţerul de securitate care a acţionat pentru punerea în libertate a tatălui meu, la solicitarea lui. Mi-a spus că l-au ridicat de acasă seara şi l-au anchetat trei zile în şir, motivând că încalcă legea şi încearcă să facă prozeliţi pentru biserica baptistă, al cărei membru era. De fapt tata mergea uneori în vizită la alte biserici din zona Sibiului, iar câteodată,

ajungea şi mai departe, în zona Aradului, unde
Avea prieteni. In final, lucrurile s-au lămurit în favoarea tatălui meu, stabilindu-se că ţinea câte o predică în aceste locuri, care erau frecventate de către membrii bisericii baptiste şi, deci, nu execută acţiuni speciale de prozeletism. Mi-a mai spus că părinţii mei nu doreau vreun rău la serviciu, odată ce eu eram ofiţer de miliţie. Oricum, vestea aceasta m-a surprins total şi, totodată, m-a şi speriat. Adică ce să înţeleg eu dintr-o asemenea măsură abuzivă? Era clar că nu aveam nicio valoare în faţa lor, ei considerându-se liberi în acţiune, probabil erUându-se în oameni care aplică legea. Dar realitatea era puţin diferită, deoarece nu era un asemenea caz, ci o interpretare abuzivă a normei juridice, urmată de o reţinere nejustificată şi o cercetare prin care se încălcau drepturile omului şi, în deosebi, libertatea credinţei. Ce să mai discutăm despre faptul că la acea dată tata avea 70 de ani, că nu era prea sănătos şi probabil acea intervenţie brutală a securităţii i-a frânt sufletul şi i-a spulberat orice speranţă pentru anii ce aveau să urmeze.

Eu m-am consumat enorm din această cauză. Nici acum nu pot să-mi explic bine cum de am procedat atunci prin tăcere, prin închiderea cazului în mine, ca şi când m-aş fi aflat în faţa unui fapt indiferent şi nu în faţa unei „batjocoriri legale" a tatălui meu. De fapt, m-am blocat spihic şi din laşitate nu am găsit în mine resursele necesare pentru dezvăluirea publică a cazului sau, cel puţin, raportarea lui conducerii ministerului. Am resimţit atunci o temere confuză prinvind propria situaţie de serviciu, dar şi o neâncredere funciară în sancţionarea unui asemenea abuz, care în acel timp constituia o metodă oficială a comunismului. Oricum aş încerca să-mi explic situaţia, rezultă clar că atitudinea mea a fost cea a unui laş, care nu-mi poate oferi niciun răspuns de ordin moral.

Revenind la problema relaţiilor mele cu şefii, trebuie să relev faptul că ea avut o desfaşurare de lungă durată şi cu numeroase faze. Eu am selectat doar câteva mai semnificative, care evidenţiază prezenţa unor dificultăţi ce puteau lipsi din peisajul complicat al domeniului de investigaţii judiciare, mai ales că manifestările exagerate de autoritate speculau abuziv situaţia specială că lucram într-o instituţie militarizată. Aşa dar, se putea invoca uşor orice justificare a unor măsuri nedrepte prin necesitatea absolută a executării ordinelor. Cunosc destule cazuri de vendete personale între ofiţeri, care se ascundeau sub această justificare generală, în loc să fie taxate - cum erau de fapt - drept manifestări de orgoliu, falsă autoritate sau chiar intenţii de răzbunare ori punere la punct a unor potenţiali concurenţi. Ultima încercare de a mi se întinde o cursă cu o asemenea nuanţă se referă la selecţionarea mea pentru un curs aşa zis de perfecţionare. Cei de la serviciul cadre s-au folosit lesnicios de constatarea că eu nu am absolvit nicio şcoală de miliţie şi invocând acest pretext credibil m-au propus urgent pentru acest curs, care a durat nouă luni şi s-a desfăşurat în condiţiuni de încazarmare, situaţie care pentru

mine a constituit o adevărată condamnare şi o trecere printr-un purgatoriu nemeritat. Cum adică să stau închis, ca la închisoare, un asemenea timp incomesurabil? Şi această durată de nouă luni parcă era o predestinare, în final trebuind să mă nasc din nou ca un alt om, pentru o altă existenţă, garnisită cu exigenţe militare, care se mulau pe temperamentul meu precum apa pe gâscă. Singura supapă de siguranţă pentru un asemena anotimp militar plin de surprize consta în faptul că, de regulă, eram învoiţi de sâmbătă după masa până luni dimineaţa.

A In această perioadă am făcut mai mult pregătire teoretică şi practică la o serie de discipline, destinate a asigura desfăşurarea în bune condiţiuni a activităţii de poliţie: drept penal şi procesual penal, criminalistică, asigurarea ordinii şi liniştii publice, investigaţii judiciare şi economice, evidenţa populaţiei, control străin şi paşapoarte ori introducere în evidenţa contabile. Sub acest aspect pot aprecia că pregătirea mi-a fost utilă şi mi-a completat orientarea în cunoaşterea principalelor probleme şi atributiuni ale departamentului miliţiei. Am făcut însă şi instrucţie militară şi trageri, care în afară de exerciţiul fizic, care era benefic, mai cuprindea numeroase canoane şi exigenţe, pe care le-am auzit de zeci de ori, dar n-am reuşit să mi le însuşesc decât la modul aproximativ. Lipsa mea de apetenţă şi virtute la acest capitol a funcţionat neabătut timp de mai bine de treizeci de ani, până am ieşit la pensie, fără a-mi provoca prea mari neajunsuri. Efectul acestora - în ceea ce mă priveşte - s-a manifestat din plin pe latura responsabilităţii în îndeplinirea sarcinilor de serviciu şi, mai puţin, în cea a înfăţişării lor formale. Revin şi subliniez faptul că satisfacţia deosebită a comandantului de companie, cu care executam program de instrucţie, consta în enervarea noastră prin metoda repetării obositoare a comenzilor şi, în mod deosebit, prin provocarea unor alarmări de noapte, când îşi putea demonstra din plin calităţile de comandant, de organizator al unor combinaţii ingenioase de activităţi şi, mai ales, a unor marşuri lungi, punctate cu alergări cu tot echipamentul din dotare.

Eu aveam doar douăzeci şi şase de ani şi rezistam la asemenea încercări. Dar împreună cu mine se aflau şi ofiţeri de patruzeci de ani, care aveau unele probleme de sănătate. La o asemenea demonstraţie, unui coleg care alerga chiar în dreapta mea, i s-a făcut rău şi m-a întrebat cum să facă pentru a ieşi din formaţie. Eu i-am spus că pur şi simplu pe româneşte, adică să se oprească şi să iasă din rând. Aceasta rezolvare se cuvenea a fi aplicată deoarece comandantul n-a răspuns în niciun fel unei solicitări anterioare, făcute de acelaşi ofiţer. I-am subliniat că eu aşa aş proceda. Mi-a spus că nu are curajul decât dacă-l însoţesc şi eu, lucru ce l-am şi făcut. Dacă oprirea colegului a fost formal înţeleasă, acompaniamentul lui de către subsemnatul a fost considerat ca o insubordonare şi aceasta realizată demonstrativ, dacă nu chiar ofensator. I-am răspuns că n-a fost decât un simplu gest colegial şi m-am înrolat în

formaţie. Ca urmare a acestei întâmplări, s-a produs o sensibilizare vizibilă în raporturile personale cu acesta. N-a trecut mult timp şi m-a chemat la el, întrebându-mă cum procedez eu de am numai note de zece la contabilitate. I-am răspuns că am absolvit liceu comercial şi cunosc mai multă materie de cea care este prevăzută în cursul destinat nouă. Nu i-a plăcut răspunsul - care putea fi îndestulător - şi l-a chemat la explicaţii şi pe profesorul respectiv, deşi nu avea nicio calitate în acest sens. Acesta l-a pus la punct şi l-a avertizat că poate să-mi încheie în avans media maximă, deoarece a fost coleg cu mine la liceu, iar eu eram mai bun decât el la contabilitate, aşa că nu are nicio rezervă în această privinţă. Discuţia l-a dezumflat total, dar în loc să priceapă că a făcut o intervenţie greşită a promovat ideia ca eu am pile la profesori.

Am uitat câteva luni de aceste întâmplări şi am simţit încercarea acestuia de a se apropia de mine şi a-mi câştiga încrederea, tendinţă care era contrazisă de o anumită răceală a privirii. A venit şi momentul când soţia s-a internat la maternitate, deoarece se împlinise termenul sarcinii. Am găsit o înţelegere caldă la bibliotecara unităţii, care mi-a permis să-i dau soţiei telefonul ei. Aceasta era singura posibilitate ce o aveam pentru a primi veşti de la spital. După vreo trei zile, într-o sâmbătă, în pauza de la orele de doisprezece, aceasta a venit în fundul curţii, unde se aflau barăcile ce deţineau funcţia de clase. M-a anunţat că a telefonat soţia, care urmează să se externeze - împreună cu copilul - şi a solicitat prezenţa mea la eveniment. I-am raportat situaţia comandantului şi i-am cerut invoire. Mi-a pretins să frecventez următoarele două ore şi să revin pentru aprobare. Parcă simţeam un accent perfid în aceste vorbe şi i-am replicat că nu este nici omeneşte, nici cu rost să-mi condiţioneze astfel învoirea, nefiind nicio problemă să recuperez două ore de curs. Cum n-a acceptat varianta mea, m-am blocat psihic de atâta neânţelegere şi supărare şi am păşit ca un automat spre clase. Tot timpul ce a urmat m-am uitat ca un besmetic la pereţi şi în final, mi-am orientat năduful spre mine, clarificandu-mi reacţia ca laş şi de om slab, care n-a fost în stare să rezolve onorabil o asemenea situaţie majoră. Laşitatea acelor ceasuri s-a transformat mai apoi într-un gen de dorinţă de răzbunare, reacţie care era total contraindicată şi am reuşit s-o depăşesc. Am încercat să rezolv situaţia disperată în care ajunsesem cu ajutorul ofiţerului de serviciu. Acesta a motivat că m-ar fi ajutat fără nicio reţinere, numai că are consemn expres din partea comandantului să mă oblige să-l aştept întrucât nu întârzie multÎn momentul când mă hotărâsem să plec fără niciun fel de aprobare, intră pe poarta unităţii ţinta nervilor mei, care zâmbea mailiţios. Mi-a înmânat un bilet de voie până lunea dimineaţa. Am plecat ca din puşcă, iar în stradă am avut şansa să prind imediat un taxiu, care mi se părea că merge împiedicat, parcă special pentru a spori obida din sufleţelul meu. Când am ajuns la maternitatea Spitatului Brâncovenesc era trecut bine de orele patrusprezece şi prezenţa mea

acolo se dovedea a fi mult întârziată. Portarul m-a anunţat că soţia a plecat de la spital, împreună cu copilul, cu peste o oră inaine. Mi-a mai spus că plângeau amândoi şi că n-a fost aşteptată de nimeni, spre deosebire de o tânără ţigancă, care a fost ridicată în triumf şi îmbrăcată în flori. Nu ştiu de ce a ţinut să mă întristeze şi mai tare, adăugând că rar i-a fost dat să vadă o plecare din maternitate aşa de tristă. M-am făcut mic şi m-am ruşinat din nou, pentru că omul acela modest mi-a subliniat importanţa adevărată a evenimentului pe care eu am anulat-o în fapt, prin comportamentul meu tont şi respectarea nemeritată şi caraghioasă a canoanelor idioate ale milităriei sau a unor pitici moral, care parazitează un asemenea organism.

Lunea dimineaţa, după cum am evaluat eu, comandantul se aştepta la nişte mulţumiri speciale pentru generozitatea de care a dat dovadă prin acea învoire. Reacţia mea a fost însă pătimaşă şi neconvenţională, sublinindu-i mirarea portarului vis-â-vis de incapacitatea mea de a cinsti cum se cuvine un asemenea moment de viaţă excepţional. Nu mai comentez nimic la acest capitol, deoarece şi astăzi, după aproape cincizeci de ani, mă ruşinez şi nu pot să-mi iert slăbiciunea acelor momente. Ori decât ori amintirile poposesc pe neaşteptate la acele clipe, dau automat şi nervos din cap, în semn de respingere a umbrelor care mi-au însoţit prima bucurie şi împlinire adevărată din viaţa mea. Peste vreo douăzeci de ani, m-am întâlnit cu acest individ, care lucra într-o direcţie situată la un etaj superior celui unde lucram eu. Câţiva ani ne vedeam aproape zilnic, iar omul se purta cu mine de parcă am fi fost prieteni de când lumea. N-am putut rezista şi i-am reamintit cât de scump am plătit eu aroganţa lui, sugerându-i ca pe viitor să se limiteze doar la relaţii formale, singurele posibile între noi.

A.

Îmi mai amintesc un fapt curios, petrecut în acea aventură numită perfecţionare a pregătirii de specialitate. Profesoara de drept penal era o femeie colonel, bună specialist şi cu o bogată experienţă metodică. Aceasta m-a ascultat de mai multe ori şi mi-a acordat note bune. M-a surprins neplăcut faptul că o asemenea profesoară mi-a solicitat caietul de notiţe de la cursul ei şi s-a declarat nemulţumită că nu a putut descifra textul. Şi-a dat seama că eu am stenografiat ideile principale. A discutat iniţial cu mine la modul firesc, în sensul că m-a întrebat de unde cunosc acest gen de scriere rapidă. I-am explicat că am învăţat la şcoală pe vremea mea, în Ardeal, era disciplină de studiu la liceul comercial. S-a mirat puţintel şi a alunecat apoi spre o cerere care m-a surpins enorm, în sensul că mi-a pretins să transcriu notiţele, pentru a le putea verifica. Mi s-a părut atunci că am căzut undeva într-un subsol acultural şi m-am uitat lung la chipul profesoarei, pe care o îndrăgisem până atunci. Mi se părea că se schimbase şi la faţă, nu numai la „doamna logică". Am zâmbit amar şi i-am răspuns că nu înţeleg o asemenea cerere şi mai ales motivaţia ei.

De fapt, o întrebam eu, ce va interesează să aflaţi pe această cale? Îmi daţi o notă suplimentară pentru notiţe sau vrei să-mi studiaţi personalitatea după caracteristicile scrisului? Nu m-aţi ascultat până acum de vreo câteva ori şi aţi apreciat pozitiv răspunsurile? Atunci mai are vreo importanţă, vreun sens chiar, ca să-mi verificaţi notiţele, care sunt doar nişte proteze neghioabe pentru învăţare? A realizat ridicolul situaţiei în care singură s-a plasat, dar a deranjat-o şi aprecierea şi mirarea mea. S-a ambiţionat şi mi-a cerut ferm să transcriu notiţele, mi-a dat şi un termen de o lună de zile. Asta m-a scandalizat şi mai mult şi am asigurat-o - tot ferm - că o asemenea ispravă n-o să comit niciodată, indiferent ce surprize mi s-ar putea pregăti. După câteva zile mi-a comunicat că renunţă la cerere şi amândoi am încercat să punem un pic de dulceaţă peste relaţiile noastre. Bineânţeles că faptul în sine este minor şi puteam să-l ignor. A ţâşnit însă cu putere din păienjenişul amintirilor, pentru a demonstra că nu atât mintea cât psihologia omului este şugubeaţă şi din pricina unor umbre mizere, rătăcite efemer şi prin aria conştiinţei, schimbă caleidoscopic chiar şi lumina prezentă pe chipurile inteligente. Sunt mici capcane care se aprind din cauza neatenţiei mai frecvent, dar şi datorită unor examinări superficiale sau mai degrabă a unor impulsuri fudule, cu funcţia de buturugă mică, care…

Perioada aceasta de pregătire în specialitate nu a pretins un efort de învăţare prea susţinut, aşa că mi-a permis să studiez şi pentru susţinerea examenelor anului trei al Facultăţii de Drept.

La încheierea cursului am fost selecţionat pentru Direcţia Judiciară, unde am şi fost mutat, fără a fi chestionat şi eu asupra opţiunii mele. Acest aspect important pentru viaţă şi viitorul unui tânăr mi s-a părut a fi o altă enigmă a vieţii militare, care se desfăşoară departe de promovarea unor principii elementare de respectare a personalităţii omului. Adică cum să muţi pe cineva, indiferent de motivaţia necesităţii imediate, fără a i se cere şi obţine acordul. Parcă a-i muta un obiect sau un pion pe tabla de şah. Am cerut şi mi s-au servit nişte motivaţii care priveau interese de serviciu şi nicidecum corelarea acestora cu ale celor chemaţi să le îndeplinească. Logica militară - care în unele domenii are chiar raţiuni superioare - în sfera relaţiilor cu oamenii era mult deficitară. Părea a fi o osândă pe care trebuia s-o primeşti cu graţie, ca pe o răsplată la care nici n-ai putea visa. Numai că redus la jumătate din valoarea lui morală, acest tratament necerut şi nedorit, însemna în fond o încălcare grosieră a drepturilor fundamentale ale omului. Am crezut atunci că este doar o întâmplare, o măsură practicată mai la început de carieră, dar am trecut şi mai târziu printr-o experienţă similară, pe care am reuşit s-o contracarez până la urmă.

5.6. Secretarul de partid

În ziua când m-am prezentat la noul serviciu şi-a început activitatea şi noul şef al direcţiei, generalul Savu Florea. Acesta era un bărbat de aproape cincizeci de ani, prezentabil ca ţinută, cu o fizionomie fermă, care impunea respect şi oarecare timiditate din partea celor cu care venea în contact. Era un tip energic şi spontan în reacţii, cu un comportament greu previzibil, trăsătură care-i obliga pe subalterni să-l caute doar în momentele când aflau că se află într-o bună dispoziţie. Această încercare de acomodare ducea însă şi la rezultate surprinzătoare, deoarece dispoziţia lui se putea uşor schimba, dacă observ semne de slugarnice ori de diplomaţie fără rost. Lui îi plăceau oamenii care se purtau deschis, care vorbeau direct şi fără ocolişuri. Deoarece nu aveam încă o poziţie clar stabilită în direcţie, mi-a propus să accept pentru moment postul de şef al secretariatului, situaţie care mă plasa, chiar şi cu biroul, în antecamera dânsului. Astfel, am observat zile în şir comportamente curioase, mai ales din partea şefilor de serviciu. Aceştia renunţau să intre la el în cabinet ori de câte ori aveau vreun semnal că nu se află într-o prea bună dispoziţiune. O asemenea rezervă a observat-o şi el şi mi-a cerut să-i asigur pe toţi de faptul că „încă n-a mâncat niciun om!" Şi eu eram într-o situaţie delicată, deoarece mă găseam între acesta şi un locţiitor al dânsului, specialist în domeniu, care era ocupat atunci cu cercetarea unui caz excepţional. Mă refer la atacul armat şi furtul sumei de peste trei milioane de lei din maşina Băncii Naţionale a României, filiala Giuleşti. Aveam situaţii când trebuia să părăsesc biroul pentru rezolvarea anumitor probleme şi, în acelaşi timp, trebuia să fiu acolo, să răspund la telefoane, la solicitările directe ale şefului, etcÎn aceste circumstanţe, timp de câteva luni, ocupându-mă mai mult cu probleme de secretariat şi fiind la începutul activităţii într-un domeniu, nu am fost antrenat direct în cercetările privind acest caz complicat şi devastator pentru imaginea direcţiei în care tocmai am ajuns. Caracterul scandalos al situaţiei derivă atât din specificul acestei infracţiuni, considerate atunci ca un furt al secolului, dar mai ales din bănuiala apărută pe parcurs, în sensul că liderul grupului ar fi chiar fostul şef al direcţiei noastre, colonelul Ioanid. Acesta fusese pensionat doar de câteva luni şi era cumnat cu ministrul de interne în funcţie respectiv Alexandru Drăghici. Acest Ioanid s-a erUat, o perioadă de timp, în sfătuitor al echipei de cercetare, încercând să orienteze cercetările în direcţii neproductive şi nepericuloase pentru el. O anumită inabilitate a lui a trezit însă suspiciuni şi i s-a interzis orice amestec în cauză.

Ulterior, printr-o bună colaborare cu serviciile de informaţii, s-a reuşit identificarea unor probe materiale, inclusiv a unor banderole de numărare a banilor, care aveau inscrpţiile băncii, ce au permis identificarea şi arestarea întregului grup, care fusese într-adevăr condus de fostul colonel

Ioanid. Dar pata aceasta morală a stăruit mult timp asupra imaginii instituiei şi a demonstrat cu sarcasm diabolic posibilitatea ca un „apărător al legii" să se transforme într-un infractor de elită.

După circa şase luni de activitate la secretariatul direcţiei, la terminarea programului generalul a purtat o discuţie deschisă cu mine. Mi-a spus că regretă sincer faptul că nu mă poate numi oficial ca şef al acestui birou, deoarece se opun cei de la serviciul de cadre. Mi-a subliniat faptul că la dosarul meu existau documente din care rezultă că tatăl meu este un fel de popă la biserica baptistă, pe care o frecventa. I-am explicat că nu este adevărat, aceasta având un pastor oficial şi că doar ţine uneori câte o predică, fiind considerat un senior al bisericii, ce era solicitat în acest sens de către alţi credincioşi - într-o bună tradiţie a acestei religii. M-a asigurat că va analiza personal situaţia. S-a ţinut de cuvânt şi la scurt timp am fost numit în funcţie. Tot cu acel prilej mi-a cerut - dacă accept - să-l informez despre anumite reacţii ale şefilor de serviciu, deoarece a constat că unii dintre aceştia evită să-l contacteze, atitudine care dăunează activităţii. I-am răspuns că nu m-ar onora o asemenea postură, similară uneia de informator personal al şefului, cu adaosul liniştitor că oricum îl voi informa despre situaţiile importante care privesc interesul general al direcţiei, ca o derivaţie necesară noilor mele atribuţiuni de serviciu. Mi-a plăcut faptul că nu s-a supărat pe mine, iar relaţiile noastre au continuat să fie tot mai bunеÎmi cerea uneori să revăd anumite rapoarte care trebuiau înaintate conducerii ministerului şi chiar îmi permitea să propun unele modificări.

După vreo doi ani a apărut o nouă posibilitate de promovare, deoarece s-a eliberat postul de consilier juridic al direcţiei. Deşi nu speram să ocup o asemenea funcţie, m-am trezit că am primit această nouă calitate, care mă onora şi reprezenta, în acelaşi timp, o răsplată pentru modul responsabil în care mi-am îndeplinit atribuţiunile de serviciu. Mi-amintesc un fapt aparent minor, din acea perioadă. Am scris într-un raport că o anume argumentaţie este „nulă şi neavenită". Generalul Savu m-a chemat la el şi m-a întrebat dacă aceasta formulare este corectă, întrucât personal nu cunoaşte exact sensul termenului neavenit. M-a surprins mult această atitudine, deoarece era absolut singulară în anturajul de şefi printre care începusem să mă mişc. Oricare dintre aceştia nu numai că nu erau capabili de o asemenea recunoaştere, dar ar fi încercat să iasă din situaţie prin etichetarea unui atare limbaj ca nepotrivit sau „păsăresc", cum mi-a zis unul.

Din asemenea motive mi-a părut foarte rău când, după alţi doi ani, generalul a fost promovat ca locţiitor al inspectorului general al miliţiei şi ne-a părăsitÎn vara ce a urmat m-am întâlnit întâmplător cu dânsul. Mi-a spus că urmează să-i plece în concediu şeful de cabinet şi m-a întrebat dacă n-aş vrea să-l înlocuiesc. I-am răspuns afirmativ, cu subliniera că bănuiesc un răspuns negativ din partea şefului meu. Mi-a spus că aceasta

nu este treaba mea şi peste trei zile eram, de ocazie, omul din anticamera unui şef mare şi plăcut. Mi-a zâmbit şi mi-a explicat că s-a gândit la mine din două motive: unul, că acolo o să am prilejul să mă odihnesc puţin, iar al doilea, ca mă roagă să-i scriu un articol pentru ziarul „în Slujba Patriei". Bineânţeles că a avut dreptate sub ambele aspecte. Am şi uitat de acel articol, până când peste vreo trei luni de zile am fost chemat la redacţie pentru a încasa onorariul cuvenit pentru acel material, apărut sub semnătura generalului. M-am prezentat la el cu banii şi mi-a spus clar că nu sunt ai lui, deoarece eu am scris articolul.
Întâmplarea aceasta contrastează cu alta similară. Colegul meu a scris un articol consistent şi interesant referitor la infracţionalitatea în rândul minorilor. Acesta a apărut în aceeaşi gazetă, sub semnătura şefului direcţiei. Ionescu Vintilă, zis „Lentilă", colegul despre care vorbesc, era un tip isteţ, dar cu un comportament mai reţinut. Era însă şi un om zgârcit. Ne-a surprins pe mai mulţi în momentul când ne-a comunicat că suntem invitaţii lui la un şpriţ, bineânţeles după program. L-am întrebat ce i-a venit, dacă nu a păţit vreo nenorocire. Ne-a anunţat triumfător că merge la redacţie pentru a încasa banii pentru articol. Am zâmbit cu subânţeles şi i-am aruncat provocarea. A! Va să zică asta este explicaţia generozităţii tale subite! Dar tu eşti convins că aceştia sunt banii tăi? Bineânţeles, n-am scris eu articolul? Şi pe urmă de ce m-au chemat pe mine? Păi mă, Lentilă, nu suntem noi pe posturi de servanţi? Ce este aşa greu de înţeles? A plecat puţin încurcat şi s-a întors în aceaşi stare. L-am întrebat, ca să-l trezesc din nedumerire: ai fost la şef? Nu, mi-a răspuns. Păi, de ce? Nu ţi-am spus? Să-i duci banii! Îi explici cuminte ce reprezintă ei şi că i-ai luat! Apoi îi întinzi plicul şi aştepţi revelaţia! Şi dacă nu mă duc? Adăugă el cu nervozitate. I-am răspuns în glumă, dar cu subtextul sever înţeles. Este posibil să te îneci, i-am sugerat eu alternativa.

Şi s-a dus. Şi i-a întins plicul. Şi acesta a fost apucat serios de mâinile şefului. Şi Lentilă a rămas ca la dentist sau mai bine zis, fără nicio reacţie. A intervenit atunci conştiinţa - ca noţiune generică, nu neapărat cea a unuia - şi l-a întrebat: mai ai ceva să-mi raportezi? Spăşit şi topit, fără putere în picioare şi răspuns în creier, a apărut în uşă Lentilă care vorbea singur şi se întreba: să crezi sau să nu crezi?, fixându-şi în memorie titlul unui eseu, menit să intabuleze definitiv raportul dintre terorie şi practică.

Mă simt dator să povestesc câte ceva şi despre relaţiile mele cu secretarul de partid al direcţiei. Acesta era un bărbat tânăr, de vreo treizeci de ani, plăcut la înfăţişare, cu părul ondulat şi cu nişte ochi mici şi iscoditori, care căutau permanent să observe ceva nemulţumitor în activitatea şi comportamentul colegilor. Avea şi o funcţie profesională importantă, fiind şef de serviciu, de mai mulţi ani. Era poreclit „Nae Dârzu", pentru că era dur în conversaţie şi atitudine, mereu nemulţumit de ceva şi incapabil de oarecare înţelegere sau toleranţă. La şedinţele de partid, având o experienţă îndelungată în această activitate, era sigur pe

el, vehement şi agresiv în aprecieri, chiar dacă nu avea argumente suficiente. Considera că principala calitate a unui activist era combativitatea şi capacitatea de a determina autocritici cât mai constructive, dacă nu chiar autodemolatoare. Avea în organizaţie şi nişte ţinte predilecte, un fel de clienţi abonaţi la critică, care constituiau rezerva pentru vremuri mai vitrege, când nu se întâmplau fapte neobişnuite.

Pe mine m-a ales ca un potenţial suporter al virtuţiilor lui critice, chiar mai înainte de ajunge membru de partid, eveniment care a avut loc doar în anul 1965, adică după zece ani de activitate. Se pare că l-a deranjat numirea mea în funcţia de consilier, măsură cu care el n-a fost de acord. Confimarea acestei porniri nejustificate am avut-o curând. Chiar la primul meu salariu de consilier, care nu însemna prea mult, cel puţin comparativ cu salariul lui, s-a luat gratuit de mine, în prezenţa mai multor colegi, pe când aşteptam în faţa secretariatului, pentru a ne ridica remuneraţia. S-a oprit lângă noi şi m-a întrebat cu un aer inocent: „Ioane, unde ţi-ai pus sacul?" Cum iniţial n-am înţeles aluzia l-am întrebat şi eu la ce sac se referăÎn acel moment mi-am dat seama care este ţinta lui şi revoltat cum eram, i-am răspuns pe un ton deranjat. „L-am pus la umbra sacului dumneavoastră, căci acolo este în siguranţă!" Nu i-a conveni replica şi mi-a cerut ca imediat ce rezolv cu salariul să mă prezint la el la birou. Cunoşteam binişor unele pretenţii şi ca urmare am întârziat intenţionat câtva timp. Când am ajuns în birou, telefonul de interior zbârnâia ca scos din minţi, se oprea câteva secunde şi, iarăşi, îşi continua avertismentul. Convins că telefonul îmi semnala nerăbdarea secretarului de partid, mă uitam liniştit la el şi-i îndemnam să mai sune. Joaca aceasta m-a remontat şi m-am dus la judecata care mă aştepta.

A înţeles dedesubtul afacerii, dar n-a făcut nicio referire la ea. S-a arătat tare nemulţumit de replica pe care i-am dat-o anterior, referitoare la sac, şi mi-a reproşat că l-am făcut de râs în faţa atâtor ofiţeri. I-am răspuns că şi eu am fost în situaţie egală şi că nu sunt dispus să accept orice glumă, mai ales că a dânsului era clar tendenţioasă. A schimbat subiectul şi mi-a reproşat că nu mi-am achitat ultima rată la împrumutul luat de la casa de ajutor reciproc a insituţiei. I-am explicat că am avut unele probleme şi că, de fapt, am avut acordul lor prealabil. Cum nu a avut prea mult spor nici în această problemă, a început să se erUeze în bun sfătuitor şi să-mi arate cum îşi planifică dânsul fiecare bănuţ. L-am ascultat liniştit şi, în final, i-am spus că şi mie mi-ar fi uşor să repartizez banii dacă aş avea salariul lui, care era dublu faţă de al meu. Aceasta a fost cea mai lungă discuţie ce am avut-o cu dansul şi care ne-a situat limpede pe poziţii diferite de aşteptare, schiţându-se premizele unui „război" de mai mulţi ani. El mă urmărea permanent, prestabilindu-mi rolul de victimă, iar eu eram foarte atent la toate, pentru a nu cădea în capcană.

Atmosfera era încărcată şi în orice moment putea să se prăvălească

peste mine. Cu paşi mici, dar bine verificaţi, am reuşit să amân ostilităţile vreo trei aniÎntâmplarea a făcut ca să ajung într-un colectiv de control la Cluj-Napoca, care era condus de acest om-problemă. I-am raportat de la bun început faptul că am primit ordin de la şeful meu serviciu să verific o reclamaţie la Zalău, activitate care îmi va lua cel puţin o zi de lucru. A tot amânat plecarea mea de acolo, până am ajuns în ultima zi posibilă. La întoarcere, am pierdut autobuzul şi am călătorit cu un camion de ocazie, pe o iarnă afurisita şi ceţoasă, trecând prin nişte peripeţii nemeritate. Am ajuns doar noaptea, după orele 23, la sediul Miliţiei Judeţene. Acolo am dat peste o situaţie complicată, care era greu de remontat. Secretarul meu de partid, ajutat de un alt coleg, se chinuiseră toată ziua să redacteze raportul de control pe domeniul judiciar şi nu au izbutit să realizeze acest luru. Ar fi vrut atunci tovarăşul secretar să dea vina pe mine, însă nu mai avea argumente şi nici nu ştia cum să iasă din încurcătură. Era negru de neputinţă şi, mai ales, de furie. Cu un aer umil, m-a rugat să-i ajut să remoneteze situaţia. Dar cum să realizezi acest lucru când practic nu mai era timp? Raportul trebuia încheiat în acea noapte, deoarece dimineaţa urma să fie citit în şedinţa organizată pentru prezentarea concluziilor controlului, la care trebuia să participe şi adjunctul inspectorului general al miliţiei. O lucrare era terminată doar în proporţie de jumătate la capitolul constatări şi era necesar să fie încheiatăÎn plus, se impunea elaborarea unor concluzii pertinente, menite să motiveze un plan separat cu măsurile necesare pentru îmbunătăţirea activităţii, care nu era schiţat nici măcar sub aspectul ideilor principale.

Panica ivită a fost factorul care ne-a calmat până la urmă nervii şi ne-a conştientizat pericolul ce ne păştea dacă nu finalizam lucrările. Ca urmare, toţi au acceptat modalitatea de lucru propusă de mine. Eu urma să verific şi să corectez partea deja redactată, iar ei să continue până la finalizarea raportului. Separat de ei, eu am elaborat concluziile şi planul de măsuri. Am reuşit să încheiem treaba, inclusiv cu dactilografierea, cu câteva minute înainte de începera şedinţei. Am respirat uşuraţi, chiar dacă nu eram prea mulţumiţi de calitatea materialelor redactate. Bilanţul a decurs în condiţiuni normale, iar seara ne-am dus la gară, pentru a pleca la Bucureşti.

Cu acest prilej, mi s-a întâmplat ceva deosebit şi surprinzător. Secretarul de partid m-a invitat să stau în cuşetă cu el, deşi aveam locul în alta. Mi-a spus că are să discute ceva important cu mine. A început discuţia prin mulţumiri speciale pentru faptul că am reuşit să salvez situaţia şi asta în condiţiuni mulţumitoare şi într-o stare de tensiune accentuată. A subliniat că fără ajutorul meu s-ar fi făcut de râs de o manieră pe care n-ar fi putut-o suporta. Dar surpriza propriu zisă s-a referit la cu totul altceva. Mi-a mărturisit că de câţiva ani buni m-a urmărit, cu intenţia clară de a-mi găsi lipsuri şi a-mi crea greutăţi la serviciu. De asemenea, că a greşit în privinţa mea, considerându-mă

ironic, neconformist şi chiar neserios, fără vocaţie şi responsabilitate. Or, în acea noapte, observând direct maniera în care am lucrat, şi-a dat seama de eroarea gravă în care s-a aflat până atunci. M-a lăudat de o manieră nesperată şi şi-a cerut scuze pentru atitudinea pătimaşă cu care m-a apreciat.
Iniţial, nu-mi venea să cred că asist la asemenea spectacol şi că actorul principal era Nae Dârzu, cerbicosul meu secretar de partid, care-şi făcea autocritica precum un puşti prins în flagrant delict de furt. I-am apreciat gestul şi am constat ulterior că nu a fost doar unul de circumstanţă. După vreun an de zile am fost primit şi eu în partid. Se împlineau zece ani de când lucram în instituţie. Mai apoi am fost promovaţi în funcţia de şef al serviciului „omucieri", egalându-l, astfel, pe secretarul de partid, care n-a mai avut apoi nici motive, nici putere să-mi mai producă vreun rău. După alţi ani, vreo patru la număr, am fost numit locţiitor şef direcţie judiciară şi implicit am ajuns să fiu şeful secretarului de partid. Am menţionat aceşti paşi parcurşi pe scara funcţiilor, deoarece în miliţie, cel puţin la acea vreme, aproape toate datele realităţii se învârteau în jurul acestui criteriu, care formal însemna prestigiu, competenţă profesională, o oarecare putere şi drept de dispoziţie, în special pentru cei construiţi din ambiţii şi din orgolii nemăsuratate.

Noua mea poziţie i-a creat unele probleme. Acestea nu se refereau strict la faptul că nu a fost el numit în această funcţie, deoarece îşi cunoştea limitele profesionale ci, mai degrabă, relativ la colaborarea noastră viitoare. Un timp m-a evitat, dar această atitudine nu putea constitui o soluţie. Existau o serie de probleme de serviciu pe care trebuia să le rezolvăm împreună. Intr-o zi i-am zis direct: ce faci, omule, nu vii la mine să discutăm problemele? N-a avut ce face şi a venit. Stătea în expectativă şi-mi aştepta reacţia. L-am întrebat ce are şi mi-a explicat că îl măcină gândul că a sosit momentul să-i plătesc şi eu poliţă pentru unele situaţii din trecutul relaţiilor noastre. L-am asigurat apoi, pentru că părea încă temător, să fie liniştit, pentru că relaţia noastră viitoare se aşează strict pe probleme de serviciu şi demnitate. S-a bucurat ca un copil şi, parcă încercând să-şi răspundă propriilor frământări, mi-a spus că o să fie un exerciţiu greu de realizat, căci norii trecutului ne pot vizita oricând, pe fiecare.

N-a mai fost răgaz pentru vremuri întoarse deoarece la scurt timp s-a îmbolnăvit şi medicii au stabilit că avea cancer, boală care i-a îngreunat rău sufletul. A fost internat vreo şase luni la spitalul Colentina, care era foarte aproape de sediul instituţiei. Acolo s-a simţit liniştit şi relativ încrezător în vindecare, fiind vizitat foarte des de către majoritatea colegilor. Drama lui personală a luat proporţii când speranţa de externare a fost înlocuită cu mutarea la spitalul Cantacuzino. A înţeles atunci că evoluţia bolii nu este bunăÎn plus, acolo era vizitat foarte rar (să admitem că din cauza distanţei) şi a intrat într-un proces grav de însingurare şi

disipare lentă a speranţei. Timpul a început să nu mai aibă răbdare, i se părea că s-a dilatat, că-i oferă spaţii tot mai largi pentru meditaţie, amintiri şi tristeţeÎşi depăna zilnic viata, cu rosturile ei şi trăia afurisit de intens senzaţia că a respirat mereu într-o atmosferă de vrajbă şi duşmănie, el fiind un pion important în această încrâncenare a omului faţă de omÎşi amintea cu insatisfacţie scene în care el, ca erou principal, scormonea prin viaţa altora şi din prea mult „zel politic" le găsea diverse lipsuri, unele reale, altele neimportante, dar care trebuiau taxate şi orientate spre un scop ideal, anume acela al doctrinei mincinoase de a crea omul nou, un fel de model al perfecţiunii.

Se simţea tot mai vlăguit ca şi când din izvorul vieţii lui curgea tot mai puţină energie. Aceasta era înlocuită vizibil cu emanaţii de slăbiciune, care-i invadau inima şi creierul, se strecurau ameninţător prin toate ungherele şi determinau instalarea unei moliciuni autostăpânitoare. Trăia impresia că păşeşte într-un nou imperiu, cel al visării sau chiar al confuzieiÎncepuse să plângă tot mai des, uneori cu spasme disperate, stare care-l liniştea uneori ori îl aducea până în pragul unei epuizări.

Cu prilejul unei vizite l-am găsit într-o asemenea stare, suprindere care l-a ruşinat şi a încercat să se justifice. L-am înţeles şi l-am încurajat, subliniind faptul că după aprecierea mea se poartă cu demnitate, în greaua încercare prin care trece. Mi-a mărturisit că este împăcat sufleteşte deoarece în tot ce a făcut a fost condus de responsabilitate şi crezul lui politic. A mai adăugat ca în clipele de judecată mai limpede îşi dă seama că nu poliţia construieşte oamenii adevăraţi, ci educaţia prin demnitate, adevăr şi dreptate, care sunt pârghii eficiente pentru progres şi moralitate. Mi-a mai spus că nu ştie cât timp mai poate discuta cu mine, motiv pentru care-şi cere scuze pentru orice rău care a existat între noiÎn continuare, parcă cu un aer mistic şi solemn, a făcut următoarea remarcă: „mi-am dat seama că nu mai are niciun rost să mă mai supăr pe cineva, pentru că nu mai am timp de împăcare". Apoi a zâmbit trist şi mi-a relatat că are şi unele momente mai buneÎn unele dimineţi, înainte de a se ridica din pat, simte cum pe faţa lui se aşează lin razele soarelui, care se plimbă mângâietor pe piele, parcă ar căuta ceva, probabil vreo urmă de speranţă. Intra astfel în rezonanţă cu învăluirea lor, se simţea înfăşurat într-un cearceaf călduros şi fermecat, care aluneca uşor şi se opreşte într-o poiană minunată, în mijlocul unei păduri! Acolo îl aşteptau soţia şi copilul lui, în vârstă de numai şapte ani, care l-a întrebat: „Tată, de ce eşti aşa palid şi slab? Tot mai eşti încă bolnav? Eu aştept să te faci bine ca să ne mai jucăm împreună!" S-a simţit atunci ca şi când durerea lui s-ar fi logodit cu o rază de soare şi fiecare îşi şopteau dorinţe aprinse, dar irealizabile.

L-am mai văzut apoi odată, când n-am stat decât vreo cinci minute. N-am putut proceda altfel şi l-am minţit că a intervenit o urgenţă. In faţa mea nu se mai afla decât umbra stejarului ce a fost odată. Toată vlaga lui a ars

în tăcere, aidoma unei lumânări care se apropie de sfârşit, atunci când lumina ei se împuţinează şi începe să pâlpâie, simţind că nu mai are aer. Se apropia momentul când exersa ultimii lui paşi.

5.7. Sănătatea şi muntele

Situaţia mea de serviciu s-a complicat permanent în sensul că, odată cu promovarea mea în funcţie, sarcinile ce-mi reveneau erau tot mai complexe şi delicate, solicitând un efort psihic care începuse să dea unele semne de slăbiciune. Pe lângă problemele mele operative ce trebuia să le rezolv, am păşit treptat într-un teritoriu birocratic afurisit care cerea un tribut suplimentar. La nivelul direcţiei se cerea elaborarea a numeroase rapoarte de analiză pe diverse compartimente, de bilanţuri periodice privind activitatea proprie sau eficienţa muncii de prevenire şi combatere a infracţiunilor judiciare din teritoriu, materiale de învăţământ ori de instruire a şefilor de serviciu din ţară; de asemenea redactarea unor proiecte de ordine ale reglementării pe sectoare de activitate şi multe altele. La acea vreme, eu făceam parte dintre puţinii care ştiau să scrie câte ceva corect româneşte. Ca urmare, eram membru permanent în nişte colective care primeau asemenea însărcinări. Treaba a mers relativ bine până am ajuns la graniţa posibiluluiÎncet-încet, majoritatea membrilor acestor grupuri au dispărut din diverse motive şi am ajuns la stadiul când am rămas fără concurenţă. Cum solicitările în acest sens nu se diminuau ci, dimpotrivă, luau dimensiuni tot mai birocratice, am ajuns un fel de ultimul „mohican", care răspundeam mereu prezent şi nu mai aveam cum să dau înapoi ori să dau vina pe alţii.

Mi-am făcut-o şi cu mâna mea. Astfel, constatând că pe linia noastră de serviciu, deşi aveam o problematică complexă de rezolvat, nu existau lecţii sau materiale orientative privind activitatea specifică şi, mai ales, metodele eficiente de lucru, mi-a venit ideia onorabilă, dar pernicioasă, să elaborăm asemenea documente. Aşa s-a făcut că timp de vreo trei ani, bineânţeles cu sprUinul colegilor de serviciu, am coordonat elaborarea şi tipărirea a trei volume de lecţii, care au completat o gaură neagră din activitate şi au fost bine apreciate de către ofiţerii tineri din teritoriu. Dacă am înlăturat această absenţă dăunătoare, am insistat apoi să realizăm şi un minimum de materiale documentare privind o serie de cazuri semnificative, punând accentul pe analiza datelor specifice fiecărei speţe şi, mai ales, a modului cum au fost valorificate urmele materiale şi alte indicii în scopul indentificării autorilor. Aşa s-a făcut ca în urma mea au rămas două asemenea culegeri de cazuri. Această activitate am continuat-o şi mai târziu, cu alte două volume, în perioada când am fost mutat ca profesor la centrul de perfecţionare a pregătirii ofiţerilor.

Urmare unor asemenea eforturi pe care le-am făcut, de regulă, extraprogram şi datorită unor relaţii tensionate cu şefii, am ajuns la un

moment dat în pragul unei situaţii de epuizare. Aceasta s-a manifestat printr-o tendinţă permanentă spre somn, căreia nu-i puteam da satisfacţie, deoarece era dublată de o stare de surescitare şi, mai ales, de o durere aprigă de cap care n-a încetat luni de zile. Deşi într-o asemenea situaţie nu puteam da cine ştie ce randament, am fost obligat de către şeful meu să-mi continui activitatea timp de peste patru luni de zile, nefiind de acord cu internarea mea în spital. Cu toate că observa zilnic starea jalnică în care mă aflam, nu se lasă deloc înduplecat şi-mi recomanda doar tratament medicamentos. Am consultat mai mulţi specialişti care m-au îndopat cu medicamente, fără niciun efect de durată; mi-au recomandat în plus plimbări în aer liber şi repaos. Am mers pe jos distanţe mari, spre exemplu de zece kilometri, cât aveam de parcurs de la serviciu până acasă, în Berceni. Beneficiul unui asemenea efort era aproape gratuit, aerul din Capitală fiind, dacă nu dăunător, cel puţin indiferent ca valoare terapeutică.

Nu puteam dormi decât noaptea târziu, câte două-trei ore, atunci când oboseala depăşea orice prag al durerii şi mă abandona pradă somnului. Când mă trezeam, după asemenea pauze scurte, resimţeam durerea într-o formă şi mai gravă decât înainte. Dacă aceasta era starea reală ori dacă eu doar resimţeam aşa, din cauza nebuniei durerii, nu pot afirma la modul cert. Faptul rău care apărea în plus era că plonjasem într-o atmosferă infernală, când reacţionam impulsiv la orice supărare, ba mai mult, simţeam impulsuri să sar chiar la bătaie. Observând aceste reacţii agresive, mă învinovăţeam frecvent de acceptarea stării jalnice în care ajunsesem, prin amânarea aplicării unor măsuri mai ferme.

Eram într-o asemenea dispoziţie încurcată, când m-am întâlnit cu un medic deosebit, dr. Motomancea, anestezistul din echipa profesorului Juvara, care m-a operat cu ani în urmă. I-am explicat situaţia în care mă aflam şi etapele medicale parcurse. Acesta mi-a spus că el nu este specialist, dar judecă situaţia mai mult principial. A apreciat că medicamentele nu mă vor scoate din impas, dacă n-au făcut-o până atunci. De asemenea că în mod sigur sufăr de o proastă oxigenare a creierului, prezumţie care obligă urgent la o vacanţă pe care să mi-o petrec în mişcare zilnică, în condiţiunile aerului curat de munte. Mi-a sugerat să nu mai întârzii deloc cu luarea acestei vacanţe şi să-mi aranjez una cu valoare de două-trei săptămâni, pentru a putea aprecia corect efectul.

Dimineaţa i-am raportat şefului situaţia, cu toată hotărârea de care eram capabil. Apoi am fost la medic, mi-am întocmit formalităţile necesare şi mi-am aranajat plecarea. Era iarnă în regulă, aflându-ne la sfârşitul lunii ianuarie. M-am hotărât să merg la Păltiniş, prilej cu care puteam să-mi revăd şi părinţii. Fratele meu m-a sfătuit să evit această staţiune, care era plină cu studenţi aflaţi în vacanţă şi unde considera că nu aş fi avut liniştea necesară. Mi-a recomandat Bâlea-Cascadă şi m-a transportat

acolo, unde era un hotel nou construit, iar peste săptămână puteam fi singurul lor client. Numai că aici nu aveam condiţii prea bune pentru a face mişcarea prescrisă. Dincolo de hotel, spre direcţia cascadei, nu se putea pătrunde nicidecum, stratul de zăpadă având grosimi mult peste doi metri. Practic nu se putea merge decât pe drumul îngust şi curăţat de zăpadă care ajungea până la hotel. Dar acesta era în pantă destul de accentuată. Pe de o parte era păstorit de stânci de granit, care se înălţau semeţe spre cer şi parcă ţâşneau direct din şosea. Pe partea cealaltă era un perete de circa patru metri de zăpadă, rezultând din acţiunea de curăţare a şoselei. Drumurile mele zilnice, patru-cine ore pe zi, stratul de zăpadă depus între aceşti pereţi speciali, creau senzaţia că te mişti printr-un tunel al timpului, câte doi kilometru în coborâre şi tot atâţia, mai anevoioşi la întoarcerea spre hotel. Temperatura locului, şi mă refer în special la cea din timpul zilei, era între minus 28-30 de grade C, aşa că mă îndema serios la mişcareÎn prima săptămână nu m-am întâlnit cu niciun alt rătăcit prin acea lume, unde stăpâna absolută era natura, îmbrăcată în straie şi culori de iarnă. Brazii pe care-i întâlneam îşi încordau muşchii ramurilor ca să poată susţine greutatea ce se odihnea pe ele. Din cauza frigului a îngheţat zdravăn până şi pojghiţa de deasupra mormanelor de zăpadă. Se transformase în ţepi lungi şi ascuţiţi, care stăteau pitiţi unul lângă altul, pentru a se încălzi. Când unele raze de soare se strecurau până la ei, aceştia se înveseleau, înfăşurându-se în căldura ce le-o dăruia şi mulţumindu-le prin sclipirile lor diamantine.

După două zile de marşuri singuratice prin tăcerea înţeleaptă a munţilor am simţit o uşoară ameliorare a durerii, până la nivelul care-mi permitea adormirea şi parcurgerea unui somn mai de durată. A treia noapte am avut impresia că durerea dădea semne de nelinişte şi neastâmpăr, deoarece mi-a creat în tot corpul o senzaţie aproape insuportabilă de căldură, cu excepţia ochilor, zona în care s-a păstrat inexplicabil duşmănia friguluiÎn puterea nopţii şi îmbrăcat cu tot ce adusesem cu mine, am ieşit pe balcon şi am încercat să surprind respiraţia muntelui. Cred că am rezistat acolo cam zece minute, timp în care durerea a îngheţat de frig şi a început şi ea să se vaite, uitându-şi parcă de mine. Am mângâiat cu privirea mea rece, aproape filosofică, tot ce era în jur: munte şi brazi, cer şi stele, aer şi linişte, toate tăcute şi nemişcate, îngheţate pe veci în poziţia şi cuminţenia lor nepământeană. Când m-au vizitat semnele clare ale tremuratului, am abandonat farmecul neânţeles al nopţii şi mi-am îndreptat paşii spre calorifer, care se dovedea a fi singurul lucru viu din jur.

Am tot mers eu singur, zile în şir, cu gândurile mele. Acestea se mişcau lenevos în mâlul provocat de durere în capul meu amorţit, până în seara celei de şaptea zile de drumeţie zgribulită. Se simţea înserarea, iar eu mă apropiam de hotel. La un moment dat, am observat în stânga mea, la circa două sute de metri înălţime, două siluete svelte ale celor două capre

negre care măsurau orizontul cu privirea, fiind cocoţate pe un vârf de stâncă. M-am retras liniştit spre direcţia stâncilor şi am privit spectacolul unic oferit de o asemenea întâlnire. Loveau cu copitele în stâncă şi păreau neliniştite. Nu m-au observat pentru că au mai zăvobit în acea poziţie, care parcă sfida măreţia munţilor. La un moment dat, cu o viteză de nebănuit, prima a sărit pe un ţanc de stâncă situat cam la o sută de metri mai jos. De acolo a făcut un alt salt până în şosea, urmat de altul, mai greu de înţeles, în sensul că a sincronizat mişcările în aşa fel încât salturile celui de-al doilea exemplar le-ar fi copiat pe ale primului. Viteza de execuţie a fost surprinzător de mare, astfel încât mişcările celui de-al doilea mai mult le-am presupus decât le-am observat direct.

Nu ştiu cum să-mi explic fenomenul. După demonstraţia aceasta de agilitate şi călcare în picioare a oricărui instinct de teamă, odată cu privirea unor salturi neverosmile, aceste minuni vii au luat cu ele şi sălbatica mea durere de cap. In timp ce mă întrebam cum de au dispărut aşa de repede, am simţit brusc că mi-a trecut orice urmă de durere. Se întâmplase un miracol. Nedumerit şi neâncrezător cum eram, am rămas ţintuit locului. Mi-era frică să mă mişc, să fac măcar un pas, de teamă că duşmanul m-ar pândi de undeva şi s-ar putea întoarce. Doamne, ce senzaţie inexprimabilă poate să-ţi ofere absenţa durerii! Până şi privirea mi s-a limpezit, parcă începusem să văd în relief. Până la urmă am plecat şi am fost un alt om, clar unul fericit, încă o săptămână cât am mai rămas în acea zonă tămăduitoare. Mulţi ani după aceea m-am simţit bine şi nu mai ştiam ce înseamnă să fi un om care în loc de cap, să poarte o minge de foc încinsă, care să-i dezarticuleze gândurile, rezistenţa şi chiar viaţa.

Şeful meu de direcţie, generalul Chiriac, era un om care cunoştea destul de bine problematica de serviciu, însă nu avea calităţi organizatorice deosebite, dovada faptul că şi atunci când i se propuneau de către subalterni asemenea mişcări, le respingea repede şi fără să argumenteze convingător. Proceda în acest mod, deoarece era suspicios şi aprecia că orice modificare adusă în structura veche de lucru i-ar fi adus atingere autorităţii sale de şef. Nu avea disponibilitate suficientă să asculte părerile celorlalţi, iar când avea nevoie de ele proceda nediplomatic şi începea convorbirea prin aducera unor reproşuri, pentru lipsa de colaborareÎi plăcea să fie lăudat şi se înconjura de oameni care făceau orice ca să-i intre în graţii. Pot cei care erau riguroşi în vorbe şi fapte îi ţinea la distanţă, apreciind că nu-i pot fi de folos şi, mai ales, nu pot fi servili, fiind capabili să-l contrazică ori chiar să-l înfrunte. Avea tendinţa să amâne luarea deciziilor necesare, motivând că trebuie mai bine gândite şi argumentate. Nu-şi recunoştea greşelile, nici dacă acestea nu aveau consecinţe prea mari, pur şi simplu nu suporta să admită că ar fi greşit. Pentru a ieşi din încurcătură, era în stare să aducă tot felul de explicaţii neverosimile ori chiar să inducă în eroareÎi plăcea să joace rolul de om bun, chiar generos, însă în fond era distant, egoist şi de zgârcenie

legendară. Mai degrabă era un om care nu-şi înţelegea bine semenii şi nici nu se grăbea să-i ajute efectiv, salvând doar aparenţele, prin vorbe şi promisiuni.

Eu am lucrat împreună cu dânsul peste zece ani, iar o perioadă de cinci ani i-am fost locţiitorÎmi plăcea spontaneitatea cu care se strecura şi scăpa mereu din unele situaţii de serviciu mai dificile, executând un slalom de invidiat printre marcaje. Făcea ce făcea şi pe lângă luna de concediu de odihnă îşi mai aranja una de concediu medical, pe care şi-l petrecea în vreo staţiune. Se învârtea în fel şi chip ca să scape de sarcinile mai grele ale lunii decembrie, când trebuiau elaborate materialele pentru bilanţul direcţiei ori secţiunea specială din bilanţul general al instituţiei.

Nu vreau să mai împovărez descrierea cu prea multe detalii. Sunt totuşi obligat să prezint câteva aspecte, care s-au referit mai mult sau mai direct la mineÎntr-o seară din vara anului 1973 am primit un telefon de la soţie. Aceasta mi-a comunicat că băiatul nostru cel mic, Bogdan, care avea şase ani, nu a venit încă acasă. L-a căutat prin parcul circului, deci în apropiera locuinţei şi nu l-a găsit. Era pe punctul de a se întuneca şi m-a rugat să-l caut şi eu. I-am raportat generalului situaţia şi a început să se vaite. Păi, tocmai acum, când trebuie să terminăm, sala documentară pentru şedinţa de mâine? Atitudinea lui m-a uimit peste măsură şi i-am replicat nervos: „cum adică nu am voie să-mi caut propriul copil? Dacă un alt copil nu era găsit, nu mă trimiteaţi pe mine să-l caut? Cred că în maximum o jumătate de oră voi rezolva situaţia şi revin la serviciu pentru oricât timp este necesar". Mi-a răspuns pe un ton ferm că dacă plec să nu mă m-ai întorc. Desigur că am plecat ca din puşcă. Mi-am găsit băiatul în spatele parcului, unde se juca cu un grup de băieţi. Am dat telefon la serviciu şi i-am spus că mă pot întoarce. Mi-a răspuns că nu am de ce să mai revin, rezultând că nici în acest răstimp n-a fost în măsură să înţeleagă reacţia mea firească, aspect care l-a devalorizat şi mai mult în faţa mea.

După vreo două luni, urma să plec în misiune la Cluj- Napoca. M-a rugat să am grUă de fiul lui Alexandru, care avea tot şase ani, pe timpul zborului, subliniindu-mi faptul că acolo îl va aştepta bunica. L-am asigurat că nu este nicio problemă şi că, dimpotrivă, îmi face plăcere. Poate atunci a înţeles un simplu adevăr relativ la protecţia copiilor, deoarece de astă dată propriul său fiu avea nevoie de o mână întinsă.

Au mai trecut vreo patru ani de la această întâmplare şi Bogdan al meu urma să plece la un concurs de atletism în Bulgaria, cu echipa şcolii. Pentru toţi ceilalţi copii a venit la timp aprobarea necesară, iar mie mi s-a întors raportul cu răspuns negativ. I-am spus şefului că voi înainta raport la ministru, pentru că nu mi se pare normală o asemenea soluţie. A încercat în fel şi chip să mă lămurească să renunţ la o asemenea intenţie. Argumentele lui erau aproape naive şi exprimau mai degrabă o temere inexplicabilă faţă de atare adresare ministrului. Eu cunoşteam faptul că

este un om fricos, care nu ştiu cum a rezistat ani de zile în fruntea unei direcţii cu importante sarcini de rezolvat. Am înaintat raportul şi mi-a venit aprobarea necesară, cu două zile înainte de data plecării grupului. Situaţia în sine nu merită cine ştie ce comentariu. Numai că, dacă şi plecarea la un concurs a copilului unui ofiţer activ se dorea a fi restricţionată, atunci ce să mai discutăm despre alte drepturi ale românilor? Şi unde? Nu în Franţa, ci în Bulgaria!

Să discutăm ceva şi despre relaţiile de serviciu cu generalulÎntr-o dimineaţă a intrat în biroul meu şi mi-a reproşat că nu-mi dau concursul într-un caz delicat, a cărui rezolvare o coordona. I-am răspuns că mi-a repartizat alte sarcini şi că nu m-a solicitat în acest caz, pe care nici nu-l cunosc, decât în linii generale. Mi-a explicat că este vorba despre dispariţia suspectă a unui director general a unei mari uzine chimice din Bucureşti. Acesta a fost chemat la minister, în ziua dispariţiei, dar nu s-a prezentat. Se discuta susţinut de către salariaţi că era în relaţii proaste cu ministrul, pe care-l şi desconsidera. Fiind un om foarte ambiţios, a afirmat ferm că nu va da curs invitaţiei acestuia. Am mai aflat că s-a executat o scotocire generală a uzinei şi a incintei unei filiale, de unde ar fi dispărut, în finalul discuţiei, i-am spus că cea mai probabilă concluzie mi se pare a fi sinuciderea şi că ar trebui verificată mai bine această pistă. După vreo câteva zile mi-a confirmat supoziţia, adăugând că s-a rezolvat cazul, cadavrul acestuia fiind găsit în bazinul cu ape reziduale de la sediul central al uzinei. Am exemplificat speţa fiindcă şi de data asta a început colaborarea prin lansarea unor reproşuri gratuite.

Mai semnificativ mi se pare comportamentul lui în următorul caz. Colabora cu un colonel de la armată pentru realizarea unor hărţi specifice reprezentării stării infracţionale pe linie judiciară. Acesta l-a căutat într-o zi, dar nu l-a găsit deoarece se afla într-o şedinţă. Neşansa a făcut ca acolo să-l observe şeful cel mare, care l-a chestionat referitor la prezenţa lui în „buricul" insituţiei, fără a fi însoţit, aşa cum prevedeau normele interne. I-a ordonat şefului meu ca în pauza în care se intrase să cerceteze situaţia, să-i raporteze cine era vinovat şi măsurile luate. Ne-a chemat în biroul dumnealui pe mine, un şef de serviciu şi pe locţiitorul secretarului de partid şi ne-a spus despre ce era vorba. Noi i-am raportat că nu cunoaştem nimic. A continuat discuţia în direcţia identificării unor variante care ar putea explica situaţia, dar fără niciun rezultatÎn acest răstimp, colonelul care era locţiitorul secretarului de partid mi-a şoptit îngrUorat că şeful nostru va da vina pe el, pentru că era cel mai mic în funcţie, dintre cei prezenţi. L-am ascultat surprins, dar nu l-am crezut. A trecut însă timpul de raportare şi ezitările generarului au fost întrerupte de zornăitul telefonului. Era „stăpânul" cel mare, care-i cerea rezultatul. Cu manifestarea unui om căruia i se citea pe faţă o mare îngrUorare, generalul i-a raportat, fără nicio reţinere, că a clarificat situaţia, că vinovat este colonelul care a presimţit primejdia şi că l-a pedepsit cu trei zile de

arest. Niciunul dintre cei trei, care am fost martorii acestei înşelăciuni, nu am fost capabili de nicio reacţie. Ne-am blocat în faţa acestei demonstraţii, care desfiinţa orice regulă morală şi arată până unde poate coborî un om pentru a-i apăra poziţia şi, mai ales, scaunul. Din discuţiile ulterioare am aflat şi justificarea comportamentului: „doar nu era cazul să intre la necaz din cauza unui fleac, pentru care el oricum nu este de vină". Rezultatul clar al acestui flagrant-delict a fost acela că şeful meu, cel puţin pentru mine, a dobândit din acel moment valoarea de zero absolut din punct de vedere moral.

5.8. Puterea nebănuită a psihicului

Cu prilejul frecventelor mele drumuri la Sibiu, cu deosebire în timpul concediilor, îmi pansam sufletul cu frumuseţile zonei şi bucuriile suvenirurilor de neuitat trăite în mijlocul unor oameni demni şi serioşi. Adeseori mă întâlneam cu medicul Gheorghiu, cu care depănam amintiri şi încercam să descifrăm sensul şi mecanismele unor situaţii întâlnite în viaţă.

Intr-o asemenea ocazie, l-am provocat la o discuţie severă despre capacitatea omului de a suporta şi eventual birui diversele vicisitudinii ale vieţii, deoarece îi apreciam meditaţiile stăruitoare în acest sens. Cu un aer inocent, l-am invitat la o călătorie imaginară, spunându-i: „Te rog, deci, să păşim împreună în delta sufletului uman, cu sfială la început şi poate cu încredere pe parcurs. Să călătorim pe canalele adumbrite de cununa arborilor şi desimea frunzişului pentru a descoperi ascunzişurile nedeclarate alte timidităţii sau ale naivităţii, ale falsităţii, perversiunii sau sincerităţii cuibărite acolo. Poate că, dacă vom avea răbdare, ne vom întâlni cu depozite de murmure, tânguiri, lacrimi şi plânsete, zbateri, căderi, abisuri şi multe cicatrici, ca semn al furtunilor care au bântuit toate cărările sufletului. Sper că nu ne vom speria de moarte şi că vom avea forţa de a călători mai departe pe traiectoria vieţii, pe care nu ne-am ales-o noi, ci ne-a fost împărtăşită de providenţă, ca o dulce povară, ca un dar preţios, dar pretenţios de suportat".

Vom afla pe parcurs că în tainiţele fiecărui suflet să găsesc şi rezerve de oxigen, pentru momente şi vremuri grele, ca o garanţie a capacităţii de a ieşi din impas la lumină. E o gimnastică a minţii, dar mai ales a sufletului, care este izvorul energetic al vieţii. Sigur că o să descoperim şi urme de genunchi, care demonstrează existenţa unor momente de cumpănă, când după îngenunchiere şi disperări, mai mari sau mai mici, s-au adunat totuşi unele forţe neştiute, care au permis ridicarea şi continuarea paşilor spre necunoscutul viitor. Marşul acesta de regulă tăcut, de zi şi noapte, de ani şi ani, din fragedă pruncie până la neputinţele bătrâneţii, se desfăşoară aproape la fel din copilăria omenirii

până la „triumful" ei definitiv, se pare că prin dispariţie. Nu au apărut schimbări deosebite la acest capitol.

„- Aşa este viaţa, cu poienile ei scăldate în lumină sau, dimpotrivă, cu grotele întunecate în care se poate ajunge uneori. Fiecare om are momente de restrişte, când simte că s-au acumulat în inima lui tot felul de rele, de reziduuri ale tristeţii umane, care-l copleşesc şi-l aduc într-o situaţie aproape de disperare. Sunt ceasuri de răscruce, când tot ce a strâns în inima lui se transformă inexplicabil într-o povară sufletească, pe care abia o mai poate duce. Poţi avea senzaţia, în asemenea momente delicate, că tot ce ai construit pozitiv, din disponibilitatea inimii tale sincere, deschise către lume, s-a transformat în ceva de neânţeles, în ceva care nu mai seamănă deloc a omenie. Ai un gust amar, o senzaţie clară de deşertăciune şi parcă nimic nu mai este în stare să-ţi redea seninul existenţei. Te simţi singur şi neajutorat, obosit şi dezamăgit şi nu mai înţelegi nimic din zbaterile personale, ca şi când un rău incomensurabil s-a abătut peste sufletul tău şi încearcă să-l sufoce, ba chiar să-l desfiinţeze. Când omul este singur cu el însuşi, eliberat de sprUinul şi povara tehnologiei moderne, rămâne doar cu puterea minţii şi a picioarelor lui. Nici banii, oricâţi ar fi, nici înşelăciunile încercate de unii şmecheri sau politicieni, nu-l pot ajuta.

Ajuns la această intersecţie a trăirii, te întrebi dacă mai există vreo cale de salvare, pentru tine şi pentru alţii. Semnul acesta grav de îndoială este rezultatul de durată al altor încercări personale nereuşite şi, mai ales, al unor dificultăţi de comunicare cu semenii. Doar nu eşti tu singurul din univers care ai dori să înveleşti omenirea în fluxurile tale de simţire? Atunci, totuşi, de ce poţi cădea, uneori aşa de jos, încât ai senzaţia fizică că ai ajuns la limită, la locul din care omenirea nu poate coborî mai jos? Ca individ trebuie să înveţi singur să păşeşti din nou şi să-ţi ţii bine echilibrul. Dacă totuşi cazi din nou trebuie să înveţi exerciţiul delicat şi complex al redresării.

De ce violenţa dă din aripi şi devine un fel de val devastator? De ce ia forme din ce în ce mai aprige şi devine o adevărată sperietoare pentru viitor? Ne întoarcem cumva la începuturile omenirii care, deşi este tot aşa de crudă şi aspră, nu mai poate fi înţeleasă de noi, oamenii de azi? Ori este adevărat faptul că omul se naşte de la natură cu un aparat agresiv, de nestăpânit în timp şi mai tare decât raţiunea? În istorie au fost secole care s-au chemat ale renaşterii ori ale luminii, care totuşi nu au fost mai blânde ci, dimpotrivă, şi-au devorat şi ele eroii. Să înţelegem, deci, că ne aflam în faţa a ceva iremediabil? Să ne predăm ca nişte laşi, nemaivăzând sensul universal al luptei împotriva răului? Atunci, de fapt, noi ce mai căutăm prin diversele cartiere şi legende ale lumii, fiecare în domeniul său locul ce i-o fi fost predestinat? Sunt oare cei răi mai mulţi sau mai bine înzestraţi fizic ori moral decât oamenii aşa-zişi buni? Dacă ar fi aşa, ar trebui să înţelegem, în sfârşit, care este situaţia şi să ne predăm, să nu

mai fluturăm gratuit speranţe şi iluzii".

„- Dezarmat total în faţa unor astfel de întrebări mistuitoare, am ajuns şi eu uneori într-6 fază abulică, apoi terminală, văduvită de orice orizont sau speranţă. *Avânt de mourir,* sub aspect psihic, a trezit în inima mea un fir de izvor, plăpând iniţial, dar tot mai vârtos în continuare, care s-a prelins pe fruntea mea înfierbântată şi apoi spre inima mea şi mi-a şoptit: am văzut că eşti singur şi pesimist şi am venit să te înviorez, să-ţi adap sufletul greu încercat. Ce-ai zice dacă zbuciumul inimii tale l-ai arăta întregii lumi? Şi dacă îţi vei reuni glasul cu cel al milioanelor de inimi care simt la fel? Toate acestea se pot uni la ecuatorul terrei şi pe direcţia Nord-Sud, alcătuind două brâuri, două salbe de inimi care vor înconjura şi îmbrăţişa pământul, transmiţându-i impulsuri de căldură şi dragoste. S-ar putea ca tremurul lor teribil să cutremure pământul şi să-l recheme la o viaţă adevărată, pentru că doar iubirea poate topi rădăcinile răului şi construi o columnă a speranţei.

Am crezut la un moment dat că solidaritatea umană este un remediu eficient, concluzie pe care n-o resping nici acum. Numai că înfăptuirea acesteia este o operă delicată şi de durată. Până se maturizează mugurii acestei speranţe, constaţi cu tristeţe că rămâi de multe ori singur şi neajutorat. Şi atunci care poate fi soluţia momentului? M-am gândit la dictonul antic, devenit celebru: „ajută-te singur!". Dar asta ar însemna ca în momentele tale de slăbiciune să te agăţi de ceva. Dar cum? Doar prin slăbiciunea ta? Adică două componente slabe ar putea conduce la forţă, pe o cale şi printru-un mecanism specific, nu prea bine cunoscut?"

„- Să şti că ai pus o problemă tare sensibilă. Mi-amintesc că am citit în tinereţe un roman interesant, scris de Jack London. Parcă se chema „Temniţa profesorului". Aş fi dorit să-l recitesc, dar nu m-am mai întâlnit cu şansa aceastaÎn carte se vorbeşte, la un moment dat, despre o pedeapsă teribilă, aplicată în închisoare celor ce nu respectau regimul penitenciar. Ea consta într-o izolare severă a celui în cauză, timp de zece zile, şi încorsetarea concomitentă a respectivului într-un pieptar cu multe şnururi, care se strângeau foarte tare, astfel că îi reducea la minimum capacitatea de a respira. Responsabilul închisorii l-a avertizat ironic să se ţină tare, deoarece nu crede va scăpa cu viaţă din această încercare, mulţi înaintea lui cedându-i. Prima zi a fost într-adevăr cumplită, în sensul că a ajuns să-i dea acestuia dreptate, leşinând de mai multe ori şi trăind o senzaţie aprigă de sufocareÎn momentele de luciditate, s-a gândit la o soluţie de supravieţuire. Şi-a amintit la timp de un exerciţiu oriental, pe care îl credea capabil să-l salveze. Şi-a concentrat atenţia mult timp asupra degetului mare de la un picior şi a simţit după un timp că întregul corp a intrat într-o fază de amorţire, care i-a creat mai apoi percepţia unei stări de linişte şi de plutire. După alt timp, a ieşit din corp şi s-a trezit că se plimbă liber printr-o pădure ecuatorială, cu vegetaţie luxuriantă şi cântec de păsări. După multe ore, când a bătut la uşă gardianul, s-a reântors în

celulă şi a fost prezent la apel. A conchis că exerciţiul acesta este salvatorul lui şi i-a aplicat în continuare, pe toată durata pedepseiÎn tot acest timp a călătorit liber în toate colţurile lumii. Era suficient să-şi aleagă ţinta dorită şi ajungea la ea. Ducea natura cunoscută cu el şi călătorea printre amintiri sau pe cărările imaginaţiei.
La finalul sancţiunii era mult slăbit, dar spre surprinderea directorului a supravieţuit.

Sigur că autorul a folosit o metaforă inspirată, dar el s-a referit indirect la rezervele nebănuite pe care le are omul, chiar în situaţii extreme, şi a subliniat concluzia că psihicul uman este o forţă necunoscută, care poate conduce la rezultate spectaculoase. Personal creditez o asemenea apreciere. Drept dovadă se pot menţiona cazuri când unii oameni au supravieţuit în circumstanţe imposibile ori când s-au vindecat de ţoii considerate incurabile, cum ar fi diferite forme de cancer. Capacitatea de mobilizare a psihicului este de necrezut. Chiar şi unele situaţii mărunte pot ilustra acest fapt. De pildă se cunoaşte efectul pozitiv a efectuării unor injecţii doar cu ser fiziologic, deci fără o substanţă activăÎn aceste cazuri, ca şi în altele, acţionează pozitiv autosugestia, respectiv credinţa omului că i s-a administrat un medicament, aşteptările lui pozitive sau încrederea în medic. Influenţa pozitivă a psihicului în asemenea cazuri a fost şi măsurată, efectul fiind de circa trezeci la sută. Deci nu mai putem vorbi de o supoziţie, ci despre un fapt ştiinţific constatat şi demonstrat".

„- Dragă doctore, mă bucur că ai subliniat această concluzie. Până nu de mult se discută ca fiind sigure doar acele mecanisme fiziologice care joacă rol de prevenţie şi autoapărare ale organismului, cum ar fi instalarea automată a stării de comă în cazurile de mari şi grave traumatisme, respingerea unui corp străin, reacţii imunologice faţă de diverşi factori agresivi, etc. Recent s-au făcut şi alte descoperiri îmbucurătoare, cum ar fi cea a sistemului genetic şi posibilitatea vindecării unor boli incurabile pe această bază, celule stem, care pot reface orice ţesut uman, inclusiv cel medular ori cel al creierului. S-a mai descoperit că omul are unele reminiscenţe, care explică anumite reacţii chiar şi în situaţia absenţei unui suport genetic, deci în absenţa genelor ce le-ar putea determina, situaţii care sunt interpretate ca fiind urme de memorie, rămase din istoria speţei. De asemenea, s-a descoperit faptul că unele reflexe „adormite" la om, provenite de la mamifere, pot fi reactivate şi pot asigura o şedere sub apă, fără respiraţie, timp de mai multe minute, doborându-se astfel mai multe recorduri de ajungere la mare adâncime. M-am referit doar la câteva aspecte, fiind convins că seria aceasta de descoperiri va fi mereu lărgită în viitor, prin mutarea tot mai departe a limitelor cunoaşterii umane. Ori, în domeniul psihicului, există încă multe goluri în cunoaştere, schiţându-se premizele credibile ale unor mari descoperiri, care ar putea uşura zbuciumul uman, prin metode nebănuite încă.

Chiar şi astăzi se pot înfăptui unele minuni prin puterea psihică a

omului, mai ales pe calea cultivării stăruitoare şi libere de prejudecăţi a unor virtuţi fundamentale, cum ar fi: încrederea în sine, voinţa, capacitatea creatoare, imaginativă sau de visare, care simt o chemare nestăvilită spre libertate, necuprins şi absolut. Gândirea pozitivă şi mai ales flexibilă, înfrăţită cu zborul imaginaţiei, ne pot duce în teritorii necunoscute, care pot apoi juca rolul de rampe de propulsare spre mai departe. Deşi, sub raport fizic, omul este o fiinţă relativ fragilă, el este suveran peste o sumă de pârghii psihice, ce pot depăşi limitele în care se mişcă astăzi".

„- Discuţia mă poartă mai întâi în zona copilăriei, când pe la şapte-opt ani, simţeam un imbold nestăpânit să pot zbura, aşa cum eram echipat de la natură, doar cu corpul meu, fără niciun adjuvant. Neputinţa organică îmi şoptea să stau cuminte. Atunci mi-am strămutat dorinţa în vis. Multe nopţi am visat că îmi luam viteză mare şi, la un moment dat, ţâşneam în sus cu forţă, încercând să planez. Mă răsuceam în somn şi transpiram de efortul făcut pentru a mă aşeza pe o pală de vânt, care să mă ducă departe undeva, fără nicio ţintă. Am căzut şi am sângerat de durerea neputinţei. Apoi mă trezeam şi retrăiam forţa realităţii. Poate din această cauză simţeam mai apoi nevoia să privesc minute în şir cum zboară păsările sau chiar avioanele.

După mulţi ani, pe când eram adolescent, am mai făcut o încercare. Eram în cadă şi făceam o baie fierbinte. Morişca imaginaţiei a început să se învârtă în capul meu şi mă îndemna la visare.

M-am lăsat învelit în acea inexplicabilă moliciune a amăgirii şi am simţit un puternic miros de flori, cu diverse nuanţe, ca şi cand eram uns cu mirodenii şi scufundat într-o baie cu plante fermecate, din toată lumea. Din ochii mei miraţi răzbeau raze, care zburau spre văzduh şi mă îndemnau să le însoţesc. La un moment dat, m-am desprins de cadă şi de realitatea imediată. Simţeam că zbor, cu viteză tot mai mare. Eram aidoma unei capsule cosmice care, odată desprinsă de pământ, se înşuruba năpraznic în atmosferă şi se îndrepta spre o ţintă neştiută. Am ajuns departe de tot. M-am întâlnit cu nori de praf cosmic, care-mi obturau vederea şi mai apoi cu ciorchini de stele, cu stoluri de comete, cu herghelii de asteroizi, care vâsleau pe lângă mine, spre rosturile lor. O stea mică şi zâmbăreaţă îmi făcea cu ochiul ei de raze misterioase, creându-mi impresia că mă chemă la eaÎn zborul meu printre galaxii m-am îmbrăcat în raze, în soare şi stele şi mi-am croit o pavăză de lumină, care m-a inundat apoi total. Parcă aş fi ars în lumină. Am căpătat dimensiune cosmică şi puteam să fiu astfel părtaş cu cosmosul. Eram un atom viu în univers, care visa se se dezintegreze sau să devină o stea căzătoare. Era să-mi mut sufletul în spaţiul infinit. Nu era timp pentru mirare, deoarece oceanul de stele nu se mai termina, la fel şi dansul lor învârtit, dându-mi impresia că sărbătoarea ceva special, poate statuia Libertăţii sau, mai degrabă, pe cea a Infinitului. Pe această din urmă n-o

cunoşteam încă şi mă aşteptam s-o întâlnesc pe undeva, la o interesecţie a spaţiului cu timpul. Dacă cosmosul ar fi avut vreo limită, îmi dădeam seama că eram în mare pericol, că nu mai puteam să opresc din cauza vitezei. Toate acestea mi-au creat o senzaţie plăcută de ameţeală, care nu-mi permitea să-mi dau seama ce este cu mine prin acele tărâmuri necunoscute, cu vibraţii stelare şi corpuri ba reci, ba arzând în luminăÎn acele momente de nedumerire, mi-a venit în minte un gând prostesc, care-mi şoptea răutăcios: „ce cauţi aici, mă vagabondule?" Deşi n-au fost decât şoapte, totuşi acestea au reuşit să sfâşie vălul de vrajă în care mă înfaşurasem. Am deschis ochii şi am trăit ultima dezamăgire. Capitolul zbor se încheiase pentru mine definitiv, mergând paralel cu procesul maturizării mele".

„- Să revenim pe pământ, căci acesta este, deocamdată terenul nostru de joacă. Omul, aşa legat de pământ cum este, are totuşi la dispoziţie două instrumente excepţionale cu care poate călători aproape oriunde în lume ori în cosmos, chiar dacă nu şi sub aspect fizic. Mă refer la gândire şi la aripile acesteia, reprezentate prin imaginaţieÎn plus, dacă este înţelept, poate înveli aceste virtuţi cu sentimente frumoase, care le dau culoare şi, mai ales, simţire, creând astfel un univers cu specific uman, adică un univers trăit cu nuanţe şi tensiuni speciale.

Prin gândire te poţi îmbogăţi spiritual, te poţi înfrăţi cu spiritele mari ale lumii şi înfrupta nelimitat cu gândurile lor. Prin gândire poţi să-ţi stabileşti scopuri deosebite sau chiar înălţătoare şi să găseşti căile şi mUloacelelor de înfăptuire. Poţi, deasemenea, să-ţi fixezi scopuri tangibile şi nu himere, pe care nu le poţi atinge. Astfel vei putea fi un om cu mintea limpede, care nu va avea ori va putea evita iluziile şi reversul lor parşiv, 'adică deziluziile. Poţi evita şi situaţiile înşelătoare când unele gânduri lipicioase tind să-şi facă cuib în creierul tău, să devină obsesii, să te persecute şi îndrepte spre tendinţe patologice, ori spre ruperea artificială de ralitate, de familie sau semeni. Ai, în plus, şi disponbilitatea generoasă de a face o alegere (poate chiar cea mai bună) în situaţii complexe, de alternativă ori când ajungi la punctele de răscruce, la anumite intersecţii ale vieţii. Poţi şi prevedea anumite pericole şi să acţionezi pentru evitarea ori înlăturarea lor. Să ne referim doar la câteva dintre acestea, cum ar fi: accidentele de toate felurile, situaţii posibile de îmblonăvire ori de alunecare spre unele vicii sau dependenţe, prevederea unor evoluţii negative, proiectarea unor condiţii favorabile de dezvoltare pozitivă pentru copii sau familie, pentru o afacere; la fel pentru cultivarea unor relaţii avantajoase în comunicarea cu semenii şi evitarea singurătăţii, divorţului, despărţirii iraţionale de copii sau alte situaţii previzibile şi pardonabile. La oricare dintre acestea, ne poate ajuta şi apelul la imaginaţie, cu referire la evoluţia probabilă în timp a acestor evenimente sau chiar la intuirea unor posibilităţi noi, care au scăpat efortului de gândire. Prin aceste mecanisme psihice vom ajunge la nenumărate soluţii

pentru majoritatea situaţiilor de viaţă.

În general, omului nu-i este indiferent ceea ce gândeşte sau face, poate nici măcar ceea ce nu face, deşi ar trebui ori ar fi bine. Totul se desfăşoară şi completează în termeni afectivi: îmi place sau nu îmi place. Emoţiile şi sentimentele, ca să nu mai vorbim şi despre pasiuni, se dovedesc a fi complemente necesare pentru orice realizare sau situaţie. Acestea constituie, de multe ori, imboldul spre acţiune şi, în general, forţa motrice care duce spre înfăptuirea proiectelor. De asemenea ele dau culoare, parfum şi chiar gust acestora, marcând simţirea omului, atitudinea subiectivă şi respiraţia fiecărui om. Atâta doar că ele sunt bivalente, fie bune, fie rele. Este recomandabil ca în grădina sufletului nostru să cultivăm cu atenţie numai florile bune".

„- Sunt întrutotul de acord cu tine şi cu felul cum ai reuşit să condensezi o serie de adevăruri esenţiale. Doresc însă să creionez şi eu câteva aspecte mai particulare. Bazându-mă pe experienţa mea, consider că pentru a trăi o viaţă demnă este nevoie de crearea din timp, progresiv, începând chiar din copilărie, a unui depozit sufletesc bogat, care constituie chezăşia reuşitei viitoare. Fără o asemenea rezervă poţi deveni un neajutorat în faţa vieţii. Am întâlnit asemenea fiinţe neadaptate, care din acest motiv pot avea chiar reacţii agresive faţă de viaţa lor proprie ori a altora. Pe parcursul unei vieţi ai nevoie de o rezervă de voinţă, optimism, încredere în sine, capacitate de rezistenţă, deprinderi de viaţă ordonate, gândire flexibilă şi adaptabilă. Atlfel cum ai putea selecta situaţiile de viaţă întâlnite şi să le diferenţieizi pe cele importante de cele minore, pe cele copleşitoare de cele care sunt de evitat sau de înfruntat.
Cred că fiecare ar trebui să-şi limiteze resursele egoiste şi să le cultive pe cele relaţionale, prin înţelegere şi apropiere între semeni, deci prin solidaritate şi toleranţă şi nu prin înfruntare, spirit destructiv ori chiar agresiv, care pot constitui un handicap pentru toată viaţa.

Îmi amintesc de fiul unei cunoştinţe, care avea treizeci de ani şi era total nepregătit pentru viaţă, deşi era absolvent de liceu. Era un singuratec, un neadaptat social. Mi-a spus la un moment dat dă, dacă se uită la norii de pe cer el observă prezenţa unor nori în formă de gratii, ca la puşcărie. Mai spunea că acolo sus există şi puşcării, unde sunt încartiruiţi oamenii cărora nu le mai ajunge pământul şi doresc pentru ei până şi stelele de pe cer. Aceştia îşi construiesc în timp un fel de ţarc sufletesc, o îngrădire sigură, cu graniţe ferme, unde nu mai are acces nimeni. Mi-a fost clar că mă aflu în faţa unui caz patologic, care-şi crease lumea lui specială. Am discutat situaţia şi cu părinţii lui. Aceştia au mers cu el la medic şi supoziţia mea s-a confirmat. Am relatat cazul deoarece consider că părinţii nu au fost atenţi la evoluţia lui ciudată şi nici nu l-au consultat la timp când, eventual, se mai putea rezolva ceva pentru recuperareÎntr-un asemenea caz trebuia gândit şi depăşit tragismul situaţiei şi asta nu printr-o atitudine de abandon, renunţare sau plânsete.

Insist pe latura formativă a adolescentului sau tânărului, deoarece în lumea de azi sunt destul de mulţi cei care fie din nepricepere sau indiferenţă, fie din lipsă de timp, nu observă cu atenţie evoluţia acestora şi nu le încurajează înclinaţiile sau trăsăturile pozitive ale personalităţii, pentru a le orienta dezvoltarea ulterioară. Or, a creşte oarecum la întâmplare înseamnă un exerciţiu delicat pentru un adolescent, care încă nu alege cele mai pozitive variante de evoluţie, neavând încă maturitatea raţională şi emoţională necesară. Poate să-şi facă planuri mărunte, dar nerealizabile sau reacţionează spontan şi neindicat în unele situaţii, chiar şi atunci când acestea i-ar putea aduce şi lui anumite prejudicii. Nu mai vorbim de echilibrul emoţional pe care trebuie să şi-l însuşească, care se bazează pe conştientizarea unor valori morale şi sociale şi pe exerciţiu, deci pe oarecare experienţă de viaţă/Şi mai ademenitoare şi înşelătoare pentru ei sunt numeroasele tentaţii ce-i înconjoară şi care-i pot lesne acapara, prin plăcerile ce le pot oferi imediat, aproape fără niciun efort de voinţă. Dacă nu-i funcţionează calculul făcut de el, se poate repede simţi frustrat, neânţeles ori nesprUint emoţional, poate uşor ajunge prada uşor disperări sau speranţe perverse. Or, în psihologie se cunoaşte bine faptul că lucrurile sau comportamentele învăţate greşit sunt mai greu de reparat decât cele care pur şi simplu le-ai însuşit corect, de la bun început. Importanţa unei asemenea teze trebuie să fie corespunzător estimate şi să determine promovoarea unei preocupări majore în materie de educaţie şi orientare în viaţă, nu numai din partea familiei, dar şi a şcolii sau a altor instituţii cu asemenea rosturi".

„- înţeleg bine cele spuse de tine, care subliniază concomitent atât complexitatea cât şi fragilitatea acestei probleme. O plantă delicată, cum este un copil, trebuie învăluită în lumină şi căldură, adică în înţelepciune şi iubire, pentru a creşte sănătos. Chiar şi aşa pot apare unele surprize şi nu pot fi acoperite toate riscurile, deoarece construirea unei personalităţi demne şi bine adaptate social este complexă, delicată şi de mare durată. Aş exemplifica acest aspect printr-un caz pe care l-am cunoscut personal. Un coleg de facultate, care era bine pregătit profesional, sincer şi deschis în relaţii, deci un om serios şi demn, avea carenţe psihice bine mascate, care nu se puteau decela uşor în comportamentul lui zilnic. Am locuit însă cu el, în aceaşi cameră de cămin, timp de doi ani. Era firesc ca la un moment dat să încep să pricep o anumită stare sufletească particulară. El era singurul copil în familie şi a crescut în plapumele de iubire ale mamei lui, care-i satisfăcea toate dorinţele şi capriciile, aproape sufocându-l cu atenţia ei. N-a fost niciodată plecat de la domiciliu mai mult timp. Ajuns student şi neputând pleca acasă decât la două-trei luni din cauza distanţei mari, suferea cumplit după atmosfera lui de acasăÎn astfel de momente se apucă să cânte arii din operele preferate, cu o voce plăcută, dar şi cu o îndârjire vizibilă. De regulă, după vreo oră, reuşea să-şi regăsească dacă nu echilibrul, cel puţin liniştea sufletească. El era

singurul dintre colegi care primea săptămânal câte unu-două pachete, ce conţineau mai multe feluri de prăjituri, făcute de către mama lui. Erau fantastic de bune zic eu, care m-am înfruptat serios din dulceaţa lor. Rar se întâmpla ca acestea să nu sosească cu regularitate de ceasornic. Dar se mai întâmpla totuşiÎn asemenea situaţii, în cele câteva zile de întârziere, avea permanent o stare de nelinişte, ba chiar de tristeţe vizibilă, care-l făcea ori să cânte ori să se cuibărească în el şi să ceară expres să-l lăsăm în pace.

Într-o astfel de ocazie, seara, pe un timp foarte călduros, mai mulţi colegi ne-am hotărât să mergem la un film şi l-am invitat şi pe el. Ne-a refuzat politicos şi m-a rugat ca la întoarcere să-i aduc cateva prăjituri de la cofetărie, pare-mi-se pentru a-şi pansa puţin sufleţelul, măcar cu un înlocuitor.

Bineânţeles că i-am adus „medicamentul". Acel moment a constituit pentru toţi o confirmare deplină a slăbiciunii lui sufleteşti precum şi a faptului ca el îşi hrăneşte încă un cordon ombilical psihic, de care n-a reuşit să se desprindă definitiv. După ce a mâncat prăjiturile, am observat miracolul la adevărata lui valoare, în sensul că s-a calmat, ba chiar s-a înveselit şi a participat la glumele noastre, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Peste ani, m-am revăzut cu el de mai multe ori, cu ocazia deplasărilor mele pe la Timişoara, în interes de serviciu. Ajunsese profesor universitar, dar a rămas pe mai departe un celibatar convins, deşi se mişca zilnic în mijlocul unei bogate oferte de fete frumoase, cu ochi ameninţători. Am înţeles faptul că dependenţa psihică de familia lui era puternică şi cuprinzătoare şi că, de fapt, aceasta i-a definit viaţa şi destinul, ceea ce m-a îndurerat şi mult timp n-am vrut să accept acest adevăr. Aş încheia discuţia cazului cu concluzia că am întâlnit un om bun, căruia viaţa şi dragoastea de mamă i-au jucat o festă ameţitoare, privându-l de o serie de bucurii posibile. Or, aceasta s-a întâmplat nu din cauza absenţei afecţiunii în copilărie ci, dimpotrivă, a excesului ei, care, finalmente, a jucat un rol nefast. Iată cum uneori în viaţă chiar şi intenţiile bune ale părinţilor sunt pedepsite, când depăşesc măsura şi pot sufoca lujerii prea firavi".

„- Să ştii că m-a impresionat în mod deosebit situaţia pe care mi-ai prezentat-o. Mărturisesc că nu m-am gândit că pot fi asemenea efecte perverse ale bunăvoinţei oamenilor, dar uite că trebuie să fim avizaţi şi asupra unor astfel de dezvoltări nedorite. Fiindcă m-ai provocat, o să-ţi povestesc şi eu un caz interesant. Un bun prieten de-al meu are şi el un singur copil, dar aceasta este o fată. S-a preocupat bine de creşterea şi educaţia ei. Este o fată isteaţă, foarte silitoare în tot ce face, inclusiv la învăţătură, care a ajuns ingineră. După 1989 s-a căsătorit şi în prezent are doi copii. Este o femeie matură, sensibilă şi iubitoare, contribuind substanţial la menţinerea unei atmosfere învăluitoare în familie, plină de

căldură şi dragoste. Până aici toate bune. Doar că schimbările sociale ce au avut loc i-au marcat vizibil situaţia de serviciuÎn perioada concediului post-natal, după naşterea primului copil, a fost trecută în şomaj, în mod nelegal, din cauza unor tulburări economice ce au condus la îndepărtarea din serviciu a mii şi mii de ingineri. Cred că cunoşti acea perioadă, când s-au închis masiv multe fabrici şi o armată de ingineri care a rămas pe drumuri, unii dintre ei fiind obligaţi să se angajeze ca portari sau paznici. Din aceleaşi motive a ajuns şomer şi soţul ei. Practic nu au avut cum să contracareze aceste decizii şi atunci, în loc să se angajeze în revendicări cu rezultat discutabil, s-au gândit la un alt fel de rezolvare. A apărut posibilitatea ca ea să încerce o reprofilare, respectiv să urmeze o şcoală post-liceală de tehnicieni dentari. După absolvire, a întocmit formalităţile necesare şi a început să lucreze la domiciliuÎn timp a reuşit să-şi formeze o anumită clientelă, dar câştigul conntinua să fie modest. Remarc faptul că s-a dovedit o bună profesionistă, datorită atât seriozităţii manifestate în pregătire, cât şi a unor deprinderi inginereşti mulate ingenios pe noua profesiune, oferindu-i o prespectivă mai clară şi o imagine mai exactă asupra unor indicatori tehnici. După câţiva ani, cum este o fiinţă ambiţioasă şi dornică de a-şi perfecţiona pregătirea de specialitate, a dat examen de admitere la Facultatea de Stomatologie şi acum a terminat studiile, deschizându-şi noi perspective. Bineânţeles că în procesul învăţării a ajutat-o mult experienţa şcolară anterioară. A fost printre cele mai bune studente, cu toate greutăţile familiale, care au fost o povară în plus, şi este mândră de efortul şi de reuşita ei. Dar... Şi acum urmează aspectul special la care vreau să mă refer.

În mai multe discuţii, mi-a mărturisit că unii medici practicanţi au tratat-o cu aer de superioritate, deşi ea a constat că destui dintre ei erau sub nivelul ei de pregătire, cel puţin pe latura practică a tehnicii dentare. Mi-a subliniat că are momente când se simte umilă, altele chiar de tristeţe, care sunt în fond nemotivate şi nemeritate. I-am răspuns cu oarecare ezitare, dar şi cu convingerea că vorbele mele vor fi bine înţelese, că nu are suficientă încredere în ea, în profida realizărilor importante ce le-a obţinut. Am invocat faptul că o cunosc de mică şi că starea sufletească actuală îşi are originea în istoria ei anterioară. Toată viaţa a fost cuminte, supusă şi ascultătoare şi această atitudine i-a marcat personalitatea. Or, în prezent, la noul ei statut, trebuie să cultive un anumit grad de hotărâre, autoritate şi independenţă. I-am cerut să judece cu claritate situaţia ei, să observe că este bine pregătită, că are rezultate din ce în ce mai bune, să-şi abandoneze atitudinea de smerenie şi să permită ca stăpânirea şi încrederea în sine să se poată manifesta liber şi plenar. Dacă o să ai încredere, i-am zis, poţi realiza orice în profesiunea ta, inclusiv în relaţiile cu ceilalţi protagonişti. Vei observa, pe zi ce trece, cum se transformă performanţa în renume, în autoritate chiar, şi nu vei mai plăti impozit tendinţelor venite din copilărie. Trebuie doar să-

ţi înfrânezi chemările care vin din trecut şi să te porţi de acum înainte cât mai firesc, cu deplină încredere în hotărârile şi acţiunile tale. M-a asigurat că a înţeles sensul spuselor mele şi spre bucuria mea s-a înscris promiţător pe drumul schiţat, curăţat de data asta de cenuşa trecutului".

„- Problema aceasta a păstrării sau recâştigării încrederii de sine constituie un factor larg răspândit chiar şi în lumea marilor performanţe, mai ales sportive, unde prezenţa acesteia se observă în mod direct, cu ochiul liber. Ştii bine că mie îmi place foarte mult tenisul de câmp. Spre surprinderea mea, am constatat că există numeroase situaţii, când jucători foarte mari, chiar din top zece, se comportă ca nişte începători, în anumite momente ale jocului. Fac greşeli copilăreşti, duble greşeli la serviciu ori nu le reuşeşte frecvent lovitura cea mai bună, cu care îngenunchiază adeseori adeversarii. Câştigă lejer un set, iar în al doilea joacă jalnic, pierzând cu 6-1 sau 6-0. Dimpotrivă, în alte meciuri constaţi cum unii jucători care sunt conduşi cu 2-0 la seturi îşi revin. Redresează partida şi câştigă match-ul. Toate aceste compartimente alternante, aparent inexplicabile, sunt manifestări clare ale lipsei de încredere, care-i învăluie în toate aceste faze nereuşite. O slabă determinare în jocul lor înseamnă în majoritatea cazurilor nu zile cu formă slabă, ci, mai degrabă, o criză tranzitorie de încredere, care le creează tensiuni sau blocaje psihice de moment; acestea le toarnă plumb în mişcări, manifestându-se uneori ca nişte fiinţe deja înfrânteÎn acele momente acţionează doar umbrele îndoielii, care le acoperă claritatea loviturilor şi a mişcării în teren. Am adus în discuţie acest aspect particular pentru că mi se pare că ilustrează elocvent teza rolului major judecat de încrederea în sine, chiar şi la oameni dotaţi excepţional, la care, însă, apar fluctuaţii în exprimare. Cred că orice înfrângere în viaţă este precedată de o înfrângere psihică, care nu numai că o declanşează, dar o şi determină prin nişte mecanisme psihice complexe".

„- Nu am nicio îndoială că încrederea de sine, la care te-ai referit, are un rol bivalent: fie pozitiv, fie negativ, în raport cu forma de manifestare a acesteia la fiecare om. Dacă am discuta un alt aspect negativ al comportamentului uman, eu aş alege pe cel referitor la intesificarea şi diversificarea formelor de violenţă, atât la nivel individual cât şi în viaţa socială. Observ că de mai (mulţi ani de zile unele televiziuni din ţara noastră oferă cetăţenilor un ciudat şi nejustificat "ospăţ" informatic despre tot felul de acte abominabile întâmplate zilnic, în toate zonele geografice. Se înroşeşte de ciudă până şi ecranul tv din cauza acestui bombardament cu "ştiri" care de care mai cumplite, mai sângeroase ori mai tembele, despre fapte comise pe şosele, pe străzi sau chiar în casele oamenilor, victime fiind numeroşi copii, bătrâni ori persoane fără apărare. Unele dintre faptele de omor relatate frizează patologicul, dar se mai dezvăluie şi acţiuni ale unor oameni needucaţi şi consumatori de băuturi alcoolice. Nu înţeleg prea bine care este rostul social al unor astfel de

emisiuni. Presupun că, pe lângă rating, motivarea priveşte satisfacerea curiozităţii şi întreţinerea unor obişnuinţe mentale, oricum mai mult dăunătoare, care le-au fost inoculate de către comunităţile subculturale în care trăiesc. Mulţi români au ajuns la suprasaturare şi nu le mai urmăresc. Dar mai sunt destui care le aşteaptă cu nerăbdare, ca pe o hrană zilnică ce le satisface mentalitatea proprie ori anumite tendinţe nemărturisite. Bine ar fi dacă vreun înţelept ori măcar un "furios" le-ar declara rău public sau ar determina o selecţie riguroasă a acestora şi nu ar prezenta decât cateva dintre ele, care ar avea un clar impact educativ.

Mă întreb cum gândesc factorii sociali responsabili că vor diminua tendinţele spre agresiune şi nelegiuire, atâta vreme cât există asemenea canale de "oxigenare" şi vitalizare a acestora, la nivel naţional? Nu discut doar despre o simplă supărare de-a mea faţă de concepţia ieftină a unor asemenea "acte culturale şi informative". Nici despre faptul că ar fi benefic dacă acestea ar fi înlocuite cu informaţii minimale despre modificările în bine a unor mentalităţi şi conduite, cerute de intrarea noastră în Uniunea Europeană, ori cu creaţii constructive despre faptele simple, dar curate ale românilor adevăraţi.

Cum adică, crede cineva că asemenea acte pot fi stopate şi eventual reduse ca frecvenţă ori gravitate numai prin declararea unor interdicţii sau pedepse, fie ele decretate prin legi ori prin alte acte normative? Ar fi o mare amăgire! Ar fi bine dacă s-ar analiza răul în profunzime şi în completarea dispoziţiunilor legale existente s-ar promova unele măsuri care să corecteze mentalităţi şi obiceiuri ori să limiteze tendinţele agresive, consumul de alcool sau droguri. Aceste tare de dovedesc a fi puternic fixate în psihologia multor români, deci sunt realităţi bine înrădăcinate, care pretind un tratament complex şi de durată şi nu doar înfăţişarea într-un spectacol nesfârşit, decorat cu sânge şi suferinţă.

Parcă nişte spiriduşi s-au pripăşit pe meleagurile culturale româneşti şi dorind să se amuze au descoperit o varietate de spectacol cu conotaţie emoţională puternică şi priză la un anumit public. Dacă tot "au suferit" această inocentă inspiraţie, de ce au păşit mai departe şi au încercat s-o pună în scenă cât mai direct şi primitiv? Doar pentru a frapa şi magnetiza nişte activităţi maladive care se vor alimentate? Mi se pare şi indecent să speculezi ieftin anumite vulnerabilităţi, să aduni cu sârguinţă şi cu cinism tot felul de gunoaie din groapă, cu mentalităţi înapoiate, aflate în fierbere, să le ambalezi în ţiplă şi imagini, unele cutremurătoare, şi să le etalezi zilnic, cu nonşalanţă! Ele amintesc un spectacol trist din istorie, real sau legendar, cu împăratul Nero, care se amuza privind cum arde Roma. Probabil că se considera de dorit ca unei populaţii sărace să i se ofere nişte pâine ambalată în spectacol de circ! Imaginea ţării se învârte bezmetic prin lume, fără vreo ţintă sau rost, oripilând societăţile mai înţelepte şi murdărind peisajul nostru moral. "Şi cu asta ce-am făcut?" aşa cum se întrebă marele Tănase, despre tot felul de năzbâtii întâlnite.

Bineânţeles că nu sunt un naiv sau radicalist, care crede că orice este posibil şi că o asemenea asanare morală poate fi uşor înfăpuită. Mă gândesc, în principal, la realizarea unei stări de normalitate, la stoparea tendinţelor de dezintegrare ori chiar şi de "otrăvire apocaliptică" a pământului, tendinţe care au apărut în epoca noastră şi continuă să se dezvolte. Dar acestea par doar deziderate. Realitatea este deja cutremurătoare. Dovadă în acest sens sunt planurile de ucidere, fără niciun sens, a unor copii, femei sau bătrâni nevinovaţi, victime ale unor acte de terorism. S-a inventat de curând cea mai monstruoasă formă de desfiinţare din istoria omenirii... Tind să cred că nici arma nucleară nu este aşa de parşivă chiar dacă proporţiile ei de desfiinţare sunt deocamdată mult mai mari. Am în vedere faptul că aceasta din urmă poate fi lansată doar la mari distanţe istorice şi numai de către nişte guvernanţi iresponsabili. Or, terorismul a devenit un pericol zilnic şi manifestă o tendinţă înspăimântătoare de creştere. A devenit deja o instituţie a răului, mai tare decât inchiziţia, care îşi justifică promovarea tot prin principii religioase şi morale, dar, în plus, cei înrolaţi în distrugere (din ce în ce mai mulţi) sunt convinşi că luptă pentru o cauză sfântă şi că jertfa lor supremă este o ofrandă adusă pe altarul purificării omenirii. Nimic mai fals, mai antiuman şi antinatural! De fapt, ce să ne mai mirăm atâta, câtă vreme multe mişcări din istorie, care au dăunat omenirii, au fost purtate în numele credinţei sau a unui principiu religios".

Iţi propun să facem o pauză şi să reluăm mâine discuţia, în Dumbrava Sibiului, aşa cum ne-am făcut programul.

„-Cred că ne vom putea bucura din plin de această zi plăcută, aici, în mijlocul acestei splendori de verdeaţă, care ne mângâie ochii şi ne va oferi, sper, mai multă claritate şi optimism. Aş relua eu discuţia, inspirat fiind de frumuseţea locului unde ne aflăm. Un gând plăpând se străduieşte să iasă la suprafaţă. Mă îndeamnă să sap cu degetele în pământul moale din zona izvorului, asigurându-mă că acesta nu suferă şi nu geme de durereÎmi şopteşte că astfel mă înfrăţesc cu pământul natal şi pot să-i trezesc doar moştenirea milenară a doinelor, care vor ţâşni la lumină şi mă vor învălui cu tânguirea lor. M-aş lega astfel cu glia strămoşească printr-un cordon sufletesc nevăzut, prin care îmi va dărui o parte din zestrea şi respiraţia ei. Dacă inima mea va simţi mereu energia venită din adâncurile acestui pământ, atunci va putea înflori din viorele, trandafiri şi buchete din toate bucuriile lumii.

Am senzaţia că m-am apropiat indirect de conţinutul discuţiei noastre, care curge lin spre relevarea rolului central pe care gândirea pozitivă îl joacă în viaţa omului. Aceasta înseamnă, după mine, să-ţi orientezi şi structurezi gândirea astfel încât ea să fie îndreptată prioritar spre lucruri bune şi plăcute. Dacă îţi focalizezi gândirea într-o asemenea direcţie înseamnă să insişti raţional pe astfel de situaţii pozitive, să-ţi creiezi imaginea lor mentală şi să le atragi de partea ta, să ţi le însuşeşti în timp.

Există o lege a atracţiei universale şi derivate din ea una a atracţiei mentaleÎn baza acesteia, vei constata mereu că orice gând pozitiv, focalizat pe anumite persoane, situaţii sau întâmplări, intră în rezonanţă cu acestea şi le atrage, printr-un fel de magnetism special. Dacă, dimpotrivă, vei gândi progresiv situaţii şi aspecte negative sau neplăcute, cu siguranţă vei avea parte în continuare de acestea. Este în puterea omului să-şi aleagă alternative şi să nu promoveze o linie de conduită negativă, care-i va putea aduce multe neplăceri. Exerciţiul este clar şi nu foarte greu de realizat. Atâta doar că nu este un exerciţiu formal şi înşelător, ci presupune o alegere bună, perseverenţă în realizare şi întovărăşirea lor cu o simţire puternic pozitivă, înfăptuindu-se în final o trăire intensă a proiectelor vizate, atitudinea emoţională fiind un puternic izvor de energie.
Un om cu o gândire pozitivă promovează pentru el şi pentru alţii nu numai forţă, claritate şi adevăr, ci şi o răsfrângere emoţională a acestor virtuţi înspre semeni şi comunitateÎn asemenea situaţii, funcţionează din plin un mod de relaţionare superior, prin mijlocirea empatiei, asigurându-se o înţelegere şi o comunicare nu numai prin gânduri şi cuvinte, ci şi direct, prin simţirea celorlalţi oameni, a tremurului acestora. Valorile unuia sunt transmise şi au ecou în celălalt, printr-un flux inexprimabil, care înalţă specia umană, pe om în general. Este o comunicare neobişnuită, de la suflet la suflet, care poate lăsa urme adânci în evoluţia şi destinul altor oameni. Această comuniune sufletească este bazată pe sinceritate, dăruire şi chiar sacrificiu. Ea nu trădează încrederea celorlalţi, ci exprimă o loialitate desăvârşită, o puritate şi curăţenie sufletească care poate deveni nucleul solidarităţii umane. Este o împărtăşanie în tăcere a oamenilor, care-şi simt reciproc vibraţiile, tensiunile şi speranţele. Fără încărcătura caldă şi stimulativă a emoţiei, gândul ar fi rece, uscat şi neputincios, deoarece nu ar putea coborî în sufletul oamenilor. Ar putea zbura la mari depărtări, ar putea înălţa palate ori inventa alte minunăţii, dar nu s-ar putea întrupa şi realiza prin oameni şi pentru ei. Ar putea deveni o himeră neânţeleasă, care străluceşte gratuit şi îndepărtat, fără a putea descărca energiile în fiinţele omeneşti. Afirm asta nu pentru că nu aş slăvi gândurile, care te pot înălţa şi purta prin lume, deasupra oricăror bariere, ci pentru că am aflat că omul este o alcătuire amalgamată, ţesut din raţiune şi simţire, ultima fiind forţa propulsivă a celeilalte şi nu cenuşăreasa ei.

În acest domeniu nu poţi face topuri şi poziţiona diferit cele două componente. Ele se constituie într-o entitate indestructibilă, care nu este funcţională decât atunci când este în stare de echilibru. Dacă una dintre acestea divorţează de la rostul ei creativ, atunci va duce la consecinţe deosebite, care pot nimici lumea noastră ori conduce spre patologie. Se cunoaşte unde a condus gândul aplicării împotriva omului a unor descoperiri tehnologice, să zicem bomba atomică. O ieşire a raţiunii din

rosturile hărăzite, poate duce la diverse variante ale desprinderii de realitate.
O sciziune analogă, care priveşte viaţa emoţională a omului, poate crea monştri în gândire sau simţire: teorii apocaliptice, halucinaţii vizuale sau auditive, inversări de reacţii emotive şi multe altele nedorite. Gândirea pozitivă poate fi o latură a omului binecuvântată de Dumnezeu. Păi ce, înseamnă puţin lucru pentru un om să nu intre în panică, să nu se neliniştească prea tare în faţa unui eveniment? Dacă ai claritate şi stăpânire în gândire nu-ţi propui ţeluri imposibile de ajups şi, ca urmare, nu ai nici deziluzii. Tot astfel, dacă înţelegi^eă un pericol este doar posibil, şi mai puţin probabil, nu te agiţi fară rost şi înainte de vreme ci, mai degrabă, contezi pe capacitatea ta de a-l stăpâni, în cazul că totuşi s-ar produceÎn asemenea alternative, eşti un om care poate privi liniştit deasupra evenimentelor, care nu te consideri robul acestora, deci al întâmplării. Când gândeşti pozitiv, intuieşti şi varianta unei soluţii acceptabile, chiar şi în situaţia când s-ar produce un eveniment major, dar care nu te "demolează", ci îţi oferă şansele unei rezolvări onorabile şi fără sângerări prea mari. Mai simplu spus şi pe româneşte, în loc să te înspăimânţi în fata bulgărelui de sare care ar putea cădea peste copii, îl muţi din acel loc şi trăieşti liniştit în continuare.

Într-o discuţie interesantă cu un amic, privind implicaţiile emoţionale ale admiterii tezei fatalităţii în viaţa noastră cotidiană, acesta mi-a răspuns direct că pentru el nu constituie nicio problemă, deoarece el a simţit şi apoi a intuit consecinţele ultime ale unei asemenea gândiri. Ca urmare, a găsit şi aplicat o soluţie simplă. A înlocuit această preocupare apăsătoare cu alta, mult mai plăcută şi liniştită. Răspunsul lui m-a surprins total, deoarece a afirmat că eu nu cunosc nici operaţiunile cele mai simple din fizică şi totuşi vreau să rezolv probleme mult mai complexe din sfera vieţii psihice, atitudine care i se pare a fi caraghioasă. A precizat că din punctul lui de vedere este vorba de o simplă înlocuire, ca şi când ai schimba o piesă obosită cu alta funcţională şi mi-a recomandat sa nu mai plutesc gratuit în sfere teoretice. Tot acesta a completat, zâmbind şi cu un ton ironic. Tu te comporţi ca şi majoritatea oamenilor din jur. Nu vezi soluţiile simple care există, de multe ori, chiar şi situaţii ori procese aparent complicate, care se dovedesc a fi mai eficace decât cele pretins savante. Eu, de pildă, fiindcă am făcut sport toată viaţa, chiar dacă nu unul de performanţă, l-am folosit cu rezultate foarte bune şi după ce m-am pensionat, când din motive medicale mi s-a impus un regim de viaţă sever. Şi trebuie să recunosc că exerciţiul fizic, practicat doar la domiciliu, m-a salvat cel puţin din două situaţii grele. Mai întâi m-am trezit într-o stare de deprimare, de singurătate şi chiar de disperare, situaţie pe care am rezolvat-o prin gimnastică zilnică şi plimbări prin parcuri. La fel am procedat şi înainte de acest moment, când am făcut un infarct şi credeam că mă voi preda definitv. Nu mi-a fost greu să-mi fac un asemenea

program şi să-l urmez cu stricteţe. Chiar şi în profida unor sfaturi medicale, eu am făcut gimnastică şi imediat după infarct, deci în perioada alunecoasă a evoluţiei post-infarct (desigur mai temperat) şi am constat că au trecut aproape douăzeci de ani de când necazurile acestea nu s-au mai repetat. Să ştii că aceste rezultate m-au convins definitv asupra valorii de neânlocuit a exerciţiilor fizice, care-ţi revitalizează nu doar muşchii şi inima, ci îţi limpezesc şi ochii, mintea şi sufletul, deschizând larg ferestrele lor pentru a pătrunde "ioni" de speranţă şi bucurie. Piticii aceştia nevăzuţi, numiţi ioni, ca majoritatea românilor, mi-au readus pe gură zâmbetul, iar înăuntrul fiinţei râsul şi chiar plăcerea de a-mi continua viaţa, în condiţiuni de sănătate mai precară, dar cu satisfacţii spirituale tot mai mari şi mai puţin cunoscute înainte.

Trebuie să-ţi mărturisesc că nu numai gimnastica a fost sora mea siameză, cu care convieţuiesc în deplină înţelegere. O minune asemănătoare a poposit în viaţa mea tot în perioada când eram bolnav şi păzeam patul. Am ascultat atunci mai multe zile la rând muzică simfonică şi de operă. Am constatat la/ un moment dat o învăluire copleşitoare în melodie, culoare şi mişcare, care s-au sedimentat în sufletul meu şi mi-au dăruit linişte şi încântare. Am simţit atunci ceva deosebit şi am gândit cu voce tare: "m-am îmbrăţişat cu muzica şi aceasta mi-a rănit inima pentru toată viaţa".

„- Cred că îmi revine mie datoria să mă refer la câteva aspecte care privesc sfera de mişcare a gândirii şi simţirii negative. Mi-ai uşurat mult misiunea prin cele suţinute de tine, care sugerează o serie de urmări negative în situaţia nerespectării coordonatelor menţionate. Sunt întrutotul de acord cu tine că, dacă îţi focalizezi gândirea în direcţia unor situaţii negative ori neplăcute, rişti să-ţi orientezi viaţa spre ele şi astfel să le promovezi, chiar şi împotriva vrerii tale. Aceasta, dacă privim lucrurile la modul generic, ca orientare negativă a personalităţii omului. Eu mă gândesc însă să cobor de la acest palier general şi să abordez câteva aspecte particulare, pentru a îngroşa pericolul lor şi a-l face mai vizibil. Orice dezarticulare a situaţiei de echilibru despre care ai vorbit, mai ales când priveşte copii şi adolescenţi, trebuie atent urmărită de către părinţi, pentru a putea interveni la timp şi a lua măsuri de protecţie ori terapeutice, după caz.

Unele semne sunt mai uşor decelabile decât altele. Toate pot conduce în timp la situaţii de nesiguranţă ori temere, debusolare sau chiar confuzie, neâncredere în viaţă ori disperare, frustrări de toate felurile, tendinţe agresive ori de răzbunare extremă, stări de dependenţă sufletească de droguri, tutun sau alcool, orgolii nemăsurate ori gelozie exagerată şi multe altele nenumite. Tot acestea împreună alcătuiesc un tablou mozaicat şi instabil al unor personalităţi neechilibrate, cu orientare sau comportament negativ ori nefericit accentuat. Problema este complexă şi, ca atare, mă voi limita la sublinierea câtorva aspecte.

În jurul nostru sunt mulţi oameni invidioşi. Dar invidia nu este considerată o trăsătură prea înjositoare, poate şi din cauza largii ei răspândiri. Numai că pe trupul acestui adolescent al răului se poate adauga şi grefa pe parcus o anumită dispută ori frustrare directă, vis-a-vis de un anumit om, care ne-a făcut eventual un rău. Dacă peste această situaţie, încă relativ calmă, se suprapune şi o anumită lipsă de toleranţă, absolut necesară pentru convieţuire, atunci se poate evolua uşor într-o direcţie greşită. Se naşte un firicel de gând care îndeamnă la punerea la punct a acelui om. Acest gând creşte, devine voinic şi cu sete de răzbunare. Mulţi oameni, ajunşi la graniţa producerii unui mare rău, nu se uită în urmă la firicelul neastâmpărat care a determinat o hotărâre gravă, de răzbunare asupra altuia, pedepsire care poate lua diverse forme, unele deosebit de graveÎn asociere cu alte posibile tare de personalitate, în loc să se oprească la timp şi să observe că păşeşte prea departe şi îşi produce poate şi lui un mare rău, creierul respectivului începe să fiarbă, ca într-un cazan cu ţuică şi să contureze forme cât mai reuşite de răzbunareÎţi voi răpi ceva timp, dar aş vrea să-ţi prezint o istorie adevărată, care mi-a încifrat gândurile, ori de câte ori mi-am amintit-o.

Apreciază şi tu, în calitate de judecător liber de presiunea faptelor, modul inconştient şi criminal în care nişte oameni "serioşi" s-au ambalat într-o acţiune de răzbunare. De fapt, la unii se mai "poartă" această mentalitate medievală de-aţi face singur dreptate, de a da o lecţie celor ce socoteşti că ţi-au făcut vreun rău. Aşa să fie oare? Şi apoi trebuie să se coalizeze mai mulţi pentru îndeplinirea unui scop—atâta de "nobil"? Şi, totuşi, nu există nicio limită când vrei să-i dai cuiva o lecţie? Sigur că există! Dacă nu este importantă limita legală, care în extremis încearcă să apere comunitatea, atunci ar trebui luat în considerare aspectul moral de împiedicare, în ultimă instanţă a săvârşirii unor cruzimi şi nelegiuiri. Nu vreau să fiu moralizator, ci doar să te provoc să urmăreşti atent desfăşurarea evenimentelor şi caracterul protagoniştilor implicaţi.

In toamna anului 1974, într-o comună din judeţul Vâlcea, a avut loc o nuntă. Printre musafiri se afla şi pensionarul C.I., împreună cu o nepoată de 18 ani, care veniseră din Bucureşti, cu autoturismul lor. In noaptea nunţii, timp de trei-patru ore, frumoasa şi "jucăuşa" nepoată a dispărut, împreună cu tânărul S.M. de 20 de ani, care lucra în calitate de sudor la Hidrocentrala Motru. La întoarcere, s-a justificat faţă de unchi, afirmând că s-a plimbat prin sat, împreună cu un tânăr de care s-a îndrăgostit.

Odată cu revenirea lor în Bucureşti, a aflat despre cele întâmplate la nuntă şi mătuşa acesteia, care s-a supărat rău de tot şi a iniţiat o adevărată anchetă. Astfel, a aflat că nepoata ei a avut raport sexual cu tânărul şi că a fost deflorată, situaţie confirmată şi prin consultul medical pe care l-a pretins. Considerând că fapta tânărului, care şi-a bătut joc de nepoata ei, trebuie pedepsită grav, aceasta şi-a înduplecat soţul să jure că va răzbuna exemplar o asemenea faptă ruşinoasă.

Încărcat sufleşte cu o asemenea responsabilitate, C.I., care era croitor de lux, s-a gândit să ceară în acest sens sprUinul unor prieteni, pe care îi avea în rândul cadrelor de securitate, mulţi dintre aceştia fiindu-i clienţi. A căzut "norocul" selecţiei pe 1a., căpitan la o unitate de Capitală. I-a povestit durerea lui şi a găsit la acesta o rezonanţă deosebită, ba parcă şi un apetit special pentru a îndeplini o asemenea misiune nobilă. In continuare au convenit să conceapă un plan ingenios, care să le asigure o reuşită deplină. Din acest moment, a început o concurenţă acerbă în ccea ce priveşte găsirea celor mai bune mUloace şi metode răzbunare. Era şi normal ca în materie de ingeniozitate câştigul să fie să fie de partea minţii securistului. Acesta şi-a expus planul şi a dat asigurări că vor reuşi integral elegant şi fără a risca să fie descoperiţi şi prinşi.

Ofiţerul a făcut rost de peruci, bărbi, mustăţi, ochelari negri şi alte "delicatesuri", care să le asigure succesul. Au vorbit din timp şi cu un alt prieten, electricianul P.I., care cunoştea bine terenul unde urma să acţioneze, inclusiv şantierul unde lucra viitoarea victimă a acestui război al ambiţiilor. Ca urmare, l-au luat pe acesta de la domiciliu şi pe drum i-au prezentat detaliile planuluiÎn plus, au acoperit cu noroi numerele de circulaţie ale vehicolului, pentru a nu putea fi indentificat.

Ajunşi la locul cu pricina şi-au jucat rolurile cu aplomb şi naturaleţe, ca nişte adevăraţi "îngeri ai răzbunării". Astfel, s-au prezentat toţi trei la şeful şantierului, în faţa căruia ofiţerul s-a legitimat oficial şi a afirmat sentenţios ca toţi trei se află în executarea unei importante misiune de securitate, fiind necesar să îl aresteze pe tânărul S.MÎn momentul arestării i-au aplicat cătuşe şi i-au pus ochelari negri, întărind convingerea că lucrurile au un curs foarte serios.

Au plecat apoi toţi patru cu maşina, au traversat municipiul Rm. Vâlcea şi s-au îndreptat spre un loc sigur, într-o pădure cunoscutăUn rol deosebit în cercetare l-a avut identificarea locului unde s-a consumat torturarea tânărului precum şi găsirea unei sticle cu resturi de vitriol şi cu urmele papilare ale croitorului. Totuşi, cercetările au fost dificile şi au durat aproape o lună, din cauza existenţei unor împrejurări negative. De asemenea, faptul că autorii şi-au schimbat radical înfăţişarea a contribuit, în faza iniţială, la îndepărtarea de suspecţii din anturajul fetei.

În final, cercetarea croitorului a condus la recunoaşterea comiterii faptei, împreună cu ce doi amici, în mod deosebit cu spirjinul ofiţerului de securitate. Pentru sfidarea şi încălcarea legii, cei trei au fost condamnaţi la pedepse între 5 şi 9 ani de închisoare şi la plata unor despăgubiri civile".

„- Sunt convins că prin experienţa ta profesională eşti în măsură să exemplifici, în scop preventiv, şi o serie de alte manifestări ale unor dezechilibre prezente în sfera personalităţii oamenilor. Eu încerc să subliniez în continuare ideea pregătirii pentru viaţă a adolescenţilor, astfel ca straturile de influenţe primare sau experienţe trăite de către ei să se

aşeze durabil în mintea şi inima lor. Cred că o să treacă multă apă pe Dunăre până când o să se schimbe radical unele mentalităţi negative, moştenite din trecut. La noi continuă să se manifeste, în fel şi chip, o serie de obiceiuri mentale înapoiate, care nu ţin seama nici de lege, nici de unele principii morale esenţiale. Există încă la mulţi convingerea că legea este ineficientă ori aplicată inegal, ceea ce înseamnă că pot să-mi fac dreptatea mea, peste şi în locul legii, dreptate care nu poate fi decât abuzivă, iraţională şi, de cele mai multe ori, pătimaşeÎn loc să aştept ani de zile dreptatea justiţiei, care este leneşă şi discutabilă, aplic fie dreptatea celui mai puternic, fie a celui considerat mereu slab ori chiar neputincios, dar care demonstrează finalmente "forţa de ultim moment" a răzbunării. Cunosc şi eu unele cazuri care frizează incredibilul. Astfel, în unele zone ale ţării, se menţine obiceiul ca unii nepoţi să se răzbune capital pe nepoţii altcuiva, care cu 30-50 de ani anterior, le-au ucis sau vătămat grav vreun părinte ori bunic. Este adevărat că asemena cazuri sunt tot mai rare, dar tendinţa de răzbunare este clar prezentă în comportamentul multor semeni. Sunt convins că o să-mi serveşti un asemenea exemplu, dintre sutele de cazuri pe care le-ai întâlnit".

„- Sunt de acord cu această invitaţie. Iţi voi povesti un caz ce îmbină impulsul răzbunării cu cel al geloziei, care seamană leit cu "confratele" ei, atât sub aspectul frecvenţei cât şi al gravităţii. Totul a început de la un fapt banal, în primăvara anului 1987. Asistenta medicală Viorica a fost solicitată să facă un tratament ambulatoriu unui pensionar din Tg. MureşÎn această perioadă, l-a cunoscut pe fiul pacientului, cu care a început să întreţină relaţii intime, neglUându-şi propria familie (soţ şi fiu de 16 ani). Pentru a masca relaţiile dintre ei, la sugestia amantului, Viorica l-a introdus în familia ei, reuşind ca în scurt timp să devină omul de încredere al casei, iar amantul să se împrietenească atât cu soţul cât şi cu fiul acestuia. Cu câteva atenţii şi l-a apropiat foarte mult pe băiat (împrumuturi de bani, înregistrarea unor casete).

In această conjunctură, cei doi se putea întâlni des, fără ca absenţele lor de acasă să mai constituie o problemă. De obicei, aceste întâlniri aveau loc într-o uscătorie, situată deasupra etajului zece al unui bloc învecinatÎn multele ore petrecute împreună, cei doi amanţi şi-au jurat iubire veşnică. De altfel, în cursul verii au plecat împreună cu copilul, cu acordul soţului, cu maşina, într-o vizită turisitică în Ungaria. Aceasta este perioada când se zvonea că soţul ei ar fi intrat în legătură cu un cetăţean german, venit în vizită la rude, şi a început să se promoveze ideea că ar vrea să părăsească ţara şi să se stabilească definitv în Occident. După aproape două luni de la acest fapt, fiind de serviciu, Viorica a avut o convorbire telefonică cu soţul ei. Le-a explicat apoi colegilor că soţul ei este în delegaţie la Timişoara, unde mai rămâne vreo zece zile, timp în care prin diverşi intermediari încearcă să părăsească ţara. Faptul în sine i-a surprins pe colegi, care cunoşteau că au situaţie bună, respectiv

locuinţă, autoturism şi o importantă sumă în depozit la CEC. Amantul îşi vedea liniştit de serviciu şi alte probleme personale. Printre altele, intenţiona ca în perioada imediat următoare să plece la munte, deoarece se ocupa de mai mult timp cu albinăritul. Ca atare, l-a rugat pe tatăl unui coleg de serviciu, tâmplar de meserie, să-i confecţioneze o ladă de lemn, cu dimensiuni ce corespundeau cele ale banchetei din spate a autoturismului unui prieten, ce s-a oferit să-l ajute la transportul albinelor.

În după-masa zilei următoare, poliţia Municipiului a fost sesizată telefonic de către un anonim, cu solicitarea de a verifica de urgenţă o maşină marca "Warsawa", care circulă prin oraş, fără a oferi şi alte date. Considerându-se că informaţia, chiar anonimă fiind, poate exprima realitatea unei infracţiuni, conducerea instituţiei a organizat filtre la ieşirile din oraş şi patrule auto în localitate. După câteva ore, a fost localizată o maşină asemănătoare într-un cartier al oraşuluiÎn interiorul ei se aflau doi bărbaţi, iar pe bancheta din spate o ladă din scândură, nou confecţionată. Şoferul a relatat că intenţionează să ajungă la Reghin şi că lada aparţine însoţitorului său. Fiind întrebat, acesta a răspuns cu seninătate că în ea sunt albine, motiv pentru care nici nu poate s-o deschidă pentru controlÎn situaţia creată, au fost conduşi la sediul poliţiei, unde deschiderea lăzii a oferit o mare surpriză. In ea se găsea cadavrul unui bărbat al cărui cap era bandajat cu cârpe şi preşuri, toate îmbibate cu sânge. S-a dispus imediat cercetarea separată a celor doi ocupanţi ai autoturismului precum şi instrumentarea complexă a cazului, inclusiv autopsia cadavrului. Medicul legist a conchis că moartea a survenit cu aproximativ 7-8 zile anterior şi s-a datorat/unui traumatism cranio-cerebral, provocat de cele 16 leziuni existente pe cap şi la nivelul gâtului, ca urmare a loviturilor aplicate cu un corp despicător, de tipul toporului.

Atenţia poliţiştilor s-a îndreptat asupra însoţitorului şoferului, considerat ca fiind principalul suspect. Cercetările au stabilit ca întreţinea relaţii intime cu diverse femei, pe care le aducea în uscătoria situată într-un bloc din apropierea domiciliului său. Una dintre acestea era Viorica, asistenta medicală despre care am relatatÎn urma audierii lui, aceasta a recunoscut că întreţinea relaţii sexuale cu suspectul. Făcea acest lucru, declară ea, fiindcă şi soţul proceda la fel. "Unde este soţul acum?" La Timişoara a susţinut ea. M-a sunat acum trei zile şi mi-a spus că vrea să plece în Occident", a mai adăugat ea, cu seninătateÎn replică, poliţiştii i-au prezentat cadavrul găsit în ladă. Fară a avea nicio reacţie semnificativă şi foarte stăpână pe ea, a declarat că este soţul ei, cu a cărui ucidere nu are nicio legătură. Conducătorul autoturismului a recunoscut că îl cunoaşte bine pe bănuit, care l-a rugat să-i aducă la domiciliu o ladă, cu care să transporte la Lăpuşna nişte piese de schimb. Ca urmare, i-a dus lada, au urcat-o în maşină şi suspectul i-a indicat traseul ce urmau să-l parcurgăÎntre timp echipa operativă a indentificat pe tâmplarul care a confecţionat lada, iar acesta a prezentat şi schiţa întocmită de către cel în

cauză.

O altă echipă a realizat identificarea şi cercetarea uscătoriei. Pe pardoseala acesteia, mobilă şi diverse alte obiecte au fost descoperite urme de sânge, care anterior au fost spălate. Acestea au fost ridicate şi trimise pentru analize de laborator. Pus în faţa acestor probe, bănuitul a negat iniţial, dar apoi a recunoscut săvârşirea omorului şi a furnizat date complete cu privire la motivul şi circumstanţele comiterii. Astfel, a recunoscut că legăturile lui cu Viorica au început să fie cunoscute de către mai multe persoane, iar soţul ei devenise bănuitor şi era o piedică în calea fericirii lor. Ideea lichidării acestuia s-a născut încă din timpul călătoriei în Ungaria, unde hotărâseră să se căsătorească.

În vederea realizării planului comun de suprimare a victimei, a invitat-o pe aceasta la uscătorie, unde au consumat băuturi alcoolice, iar soţul i-a făcut reproşuri că trăieşte cu nevasta lui. Profitând de un moment de neatenţie, criminalul i-a aplicat în cap mai multe lovituri cu o toporişcă, până când acesta a murit. Panicat de cele întâmplate, l-a lăsat în uscătorie şi a plecat să se întâlnească cu amanta. Cu acest prilej, i-a spus că a rezolvat problema îndepărtării soţului şi i-a cerut o mare sumă de bani, motivând că trebuie să-l plătească pe cel angajat să-l omoare.

Pentu a motiva dispariţia neaşteptată a victimei, ambii au pus la cale aşa zisa convorbire telefonică cu Timişoara şi comunicarea conţinutului acesteia colegilor de serviciu.

În acelaşi scop au aranjat şi întâlnirea victimei cu cetăţeanul german, încercând să convingă pe toată lumea că aceasta a părăsit ţara.

Criminalul a mai mărturisit că urma să transporte lada într-o zonă montană, puţin umblată, unde urma să-l ucidă şi pe conducătorul auto, să dea foc cadavrelor şi să le arunce într-o prăpastie, pentru a şterge orice urmă a faptelor. Probele administrate în cauză au documentat vinovăţia celor doi amanţi, aceştia fiind condamnaţi, unul la moarte, iar Viorica la 20 de ani de inchisoare".

„- Deşi observ că mi-ai prezentat un caz real, aş fi tentat să cred că este doar un produs al unei fantezii bolnave. Acum sunt în măsură să înţeleg mai clar insistenţa cu care ai subliniat valoarea stării de echilibru între raţiune şi sentiment, ca termeni fundamentali ai alcătuirii fiinţelor umare. Orice deteriorare a acestui echilibru poate duce la consecinţe negative. Aş înclina chiar să afirm, deşi nu mă pot sprUini pe o cercetare ştiinţifică în acest sens, că factorul emoţional tinde să devină hotărâtor în asemena infracţiuni comise prin violenţă. Că există suficiente elemente de calcul raţional în cazul dat este adevărat, dar în ceea ce priveşte trecerea la acţiune şi realizarea acesteia, trebuie să observăm o glisare severă pe panta alunecoasă a emotivităţii, care poate merge până la o blocare temporară sau mai de durată a raţiunii. Altfel, cum de nu renunţă la o acţiune iraţională şi periculoasă, chiar şi pentru el? Este cam greu de admis un asemenea adevăr înjositor pentru demnitatea umană! De aceea

cred că nici un efort educativ făcut de către familie, şcoală ori societate, încă din perioada copilăriei, pentru formarea unui autocontrol cât mai bun al stărilor emotive, nu poate fi considerat în plus sau gratuit. Este o investiţie necesară şi majoră în direcţia ieşirii omenirii din întuneric şi mocirlă morală.

Mă gândesc cu groază, de multe ori, la diverse situaţii de viaţă care dovedesc cum oamenii adună cu grUă tot felul de frustrări, mai mari sau mai mici, uneori pe durata unei vieţi întregi, care se sedimentează periculos în zona emotivităţii. Acestea îi conduc treptat spre reacţii necontrolate şi condamnabile, în loc să le dezvolte înţelepciunea, pe baza unei uriaşe experienţe zilnice de viaţă. Şi mă mai surprinde un fapt. Constat cu tristeţe cum oamenii învaţă mai lesnicios şi parcă chiar cu mai multă deschidere o serie de comportamente negative, în dauna celor formative, adică constructive. De asemenea, că acestea, deşi se deprind uşor, odată formate, sunt foarte rezistene la influenţe pozitive. Este limpede că învăţarea corectă, de la bun început, este mai uşoară şi profitabilă. De aici rezultă şi avizul necesar pentru a înfrâna unele tendinţe ale societăţii noastre de permanentă traziţie, mai ales mentală, care încurajează la cetăţeni unele orientări păguboase, cum ar fi: câştigarea uşoară a banului, a existenţei în general sau oferirea de către părinţi, cu orice preţ, a unor condiţii de viaţă comode ori nepotrivite pentru vârsta copiilor. Asta poate duce la o slabă pregătire pentru viaţă a odraslelor, care pot ceda uşor, la prima încercare mai delicată ori care pretinde oarecare efort pentru realizarea ei. Periculoasă este şi încurajarea unor mentalităţi de genul: pot obţine orice, mi se cuvine orice, de ce alţii să aibă ceva valoros înaintea mea, părinţii sunt obligaţi să-mi facă o viaţă şi o situaţie frumoasă sau multe altele asemănătoare. Astfel de atitudine nu asigură o pregătire şi rezistenţă morală minimă pentru eventuale întâlniri cu dificultăţi neaşteptate, fie ele în domeniul emoţional şi nu cel financiar.

Am cunoscut bine o familie de medici, care avea un singur copil, un băiat chipeş, isteţ, dar şi timid. Părinţii l-au învăluit în dragoste şi toate cele cuvenite, sufocându-l cu cadouri şi bunătăţi. După terminarea liceului, a plecat la Cluj, ca student la medicină. Era primul lui exerciţiu în afara casei părinteşti, pentru care nu era însă suficient de pregătit. Şi după vreo trei luni, s-a întâmplat un lucru înfiorător. Părinţii lui au fost chemaţi de urgenţă să ridice cadavrul copilului, care s-a spânzurat. S-au făcut şi cercetările de rigoare, care au stabilit ceva incredibil. Cu câteva ore înainte de sinucidere, fiul lor a discutat cu mai mulţi colegi o problemă existenţială delicată. Au întors pe toate feţele chestiunea dreptului omului de aş lua singur viaţa şi, mai ales, despre capacitatea fiecăruia de a renunţa la ea, prin sinucidere. "Victima" acestei discuţii filosofice a fost eroul nostru timid. El a apărat cu fervoare capacitatea individului de a înfăptui acest "act suprem de voinţă", fapt pe care l-a întărit apoi cu un

pariu, în prezenţa mai multor martori. Cum s-au developat mai departe lucrurile în sfera lui subiectivă nu s-a mai putut stabili. S-a presupus că firea lui timidă i-a jucat feste. A plusat în discuţii, a făcut şi pariul, iar, apoi, pentru a-şi demonstra forţa voinţei şi tăria de caracter, capitole la care se simţea deficitar, a făcut această ultimă demonstraţie. Cred că încerci să-ţi închipui povara suferinţei părinţilor în acele momente de coşmar şi tributul plătit pe acelaşi altar, pe tot parcursul vieţii lor".

„- Sunt de acord cu aproape toate consideraţiunile tale. Realitatea în care trebuie să trăim, atât cea fizică cât şi cea socială, este diversificată şi oferă, adeseori, situaţii complexe şi neaşteptate. Omul se cuvine a fi pregătit să le înfrunte pe toate, fie ele fericite ori nu. Este bine că acesta să plătească un impozit psihic cât mai mic pentru depăşirea lor. Este limpede că, practic vorbind, nu este posibil ca orice om să capete o pregătire specifică pentru imensitatea situaţiilor de viaţă pe care le poate întâmpina. Atunci care crezi că poate fi cheia succesului în asemenea proces, de o duritate şi complexitate greu de închipuit? Părerea mea, expresie a unei experienţe de viaţă limitate, este că fiecare copil, fiecare om, trebuie să primească o pregătire minimală pentru viaţă, astfel ca aceasta, aşa saracă şi necuprinzătoare cum este, să fie totuşi hotărâtoare, să poată face cât mai lesnicios faţă oricărui eveniment cu care se confruntă, fără a cădea prea uşor în disperare, temere de viaţă ori neâncredere în sine. Ar fi necesar să i se cultive din timp atributele unei personalităţi puternice, cu o gândire flexibilă şi un echilibru emoţional sănătos, care să-i ofere capacitatea de a rezolva singur o seamă de împrejurări de viaţă. Susţin această teză, deoarece oricare om, la un moment dat, ajunge în situaţia de a se descurca singur, fără cordon ombilical sau alte dependenţe psihice, alegând ceea ce-i este lui convenabil şi luptând apoi, cu încrederea necesară, pentru înfăptuirea scopului fixat.

Se cunoaşte, îndeobşte, că plantele au nevoie de lumină şi de apă pentru a creşte, pentru a se dezvolta. Orezul, de exemplu, creşte în multă apă. Dimpotrivă, unele plante, să zicem cactuşii, au nevoie de apă puţină; prea multă apă i-ar sufoca. Tot astfel, un lac, care nu este permanent alimentat cu apă proaspătă, devine cu timpul o baltă. Am încercat această simplă comparaţie pentru a ilustra varietatea situaţiilor existente chiar şi în lumea plantelor, care ne poate ajuta să pricepem mai clar obligativitatea îndeplinirii unor condiţii minimale pentru viaţă. Similară, dar mult mai complexă, este această cerinţă pentru viaţa psihică a omului, care nu poate fi simplificată ori introdusă în nişte tipare, general valabile. Numărul şi complexitatea aspectelor psihice din viaţa unui om este comparabil cu imensitatea şi diferenţierea evenimentelor existente în univers. Revin şi subliniez, chiar şi prin această simplă analogie, necesitatea că omul să aibă create condiţiile minime pentru a supravieţui, atât fizic cat şi psihic. Numai că, vorbind despre viaţa psihică a omului

trebuie să înţelegem că avem posibilităţi limitate de a o influenţa, rămânându-ne alternative de a încerca doar câteva direcţii esenţiale de formare a personalităţii lui. Apropo de lucruri serioaseÎmi amintesc o glumă care releva în termeni jucăuşi rezistenţa psihică a omului şi avizează asupra nivelului pregătirii lui genetice pentru înfruntarea vicisitudinilor vieţii. Unui câine i s-au creat condiţii omeneşti de viaţă şi acesta a murit, semn că n-a rezistat la atâta bunăstare".
„- Cred că ar fi momentul să te reculegi puţin, să respiri nişte aer proaspăt şi să eviţi discutararea unor aspecte prea complicate. Mi-ai servit, însă, şi o idee interesantă. Să încerc şi eu o analogieÎn lumea fizică există a descoperire deosebită, încă din antichitate, realizată de către Arhimede. A rămas celebră legea formulată de el: daţi-mi un punct de sprUin (o pârghie) şi răstorn universul. Dacă am încerca să transferăm acest adevăr, cu rezervele necesare, în viaţa psihică, am putea realiza un progres sensibil în ceea ce priveşte pregătirea omului pentru viaţă. Ar fi necesar să descoperim câţiva factori bazali ai vieţii psihice, care să poată juca rolul de pârghii în dezvoltarea acesteia. Să asemănăm viaţa omului cu o călătorie a lui în jurul lumii sau, dacă vrei, într-un labirint complicat. Pentru oricare variantă, omul trebuie să înceapă drumul cu un minimum de pregătire psihică, cu o zestre mică din punctul de vedere al volumului, dar preţioasă, chiar vitală, sub aspect calitativ. Şi să amintim aici şi o vorbă a unor înţelepţi, care au afirmat cât importantă nu este Victoria finală, chiar dacă ar fi un triumf, ci parcurgerea traseului până la ţintă, cu bucuriile şi frumuseţile trăite pe parcurs, care include şiragul de mici reuşite şi depăşiri ale dificultăţilor întâlnite. Pe tot acest traseu este normal să întâlneşti situaţii neprevăzute, de mare cumpănă, cărora este necesar să le faci faţă, chiar şi cu unele pierderi sau sângerări, care, toate se vor cristaliza în câştigarea unor experienţe fortifiante. Este de dorit ca viitorul nostru erou să nu plece la drum total dezorientat, să nu se comporte în faţa unor intersecţii ale vieţii ca o mică sălbăticiune, ca o căprioară speriată, care s-a trezit în mijlocul unei şosele circulate şi nu ştie încotro s-o apuce.
Labirintul prin care circulă omul în viaţă este lung, complicat şi adeseori cu anumite zone cuprinse în ceaţă deasă, pe care trebuie s-o depăşească. Ceaţa la care m-am referit poate fi produsul de neevitat al însoţitorului permanent al omului, care este viaţa lui emoţională. Aceasta poate fi un izvor bogat de energie, care să ajute paşii omului în necunoscut, dar poate fi şi un factor de slăbiciune, care să-i toarne plumb în picioare. Negocierea cu acest factor pervers poate fi foarte delicată, dacă n-ai exersat anterior lecţia unui autocontrol minimal. In această ultimă ipostază, poţi să ai pe parcurs unele căderi, care te pot îngenunchia, pentru moment. Aceasta nu înseamnă însă că ai pierdut bătălia. Frumuseţea luptei constă în forţa inepuizabilă a omului de a găsi mereu resurse nebănuite, de a se ridica şi a continua zbaterile vieţiiÎn modul

acesta, slăbiciunea se poate trasforma, neverosimil, în forţă, dăruind o bucurie suplimentară călătorului care nu se răneşte mortal în spinii parcursului. Este aidoma splendorii relevate de renaşterea păsării Phoenix din propria-i cenuşe. Dar şi plăpândul ghiocel a spart tăria gheţii şi a ieşit la lumină".

„- Mi-ai venit în întâmpinare prin evocarea forţei psihice a imaginii ghiocelului. Te rog ascultă-mi câteva gânduri personale în această privinţă.

Ghiocelul este o fărâmă de viaţă. O respiraţie plăpândă ce se naşte dintr-o aparentă încremenire. Când vine clipa programată de la începuturile vieţii pe pământ, un fior timid de căldură, lumină şi energie se trezeşte din hibernare sau parcă din nimic şi răspândeşte în jur unde firave, dar sprinţare, care se aleargă unele pe altele, în cercuri tot mai bine conturate. Ele adeveresc zvonul că natura se trezeşte din nou. Un alt început se adaugă straturilor de viaţă din structura inelară a stejarului, care, tot la fel, pare a fi o bornă a lumii.

Ghiocelul a fost şi este o floare simbol. Nu este doar un semn al biruinţei speranţei asupra oricăror oprelişti, o expresie sezonieră a forţei naturii, care renaşte mereu, aparent din nimic. El este, mai ales, un dar neaşteptat, oferit întru dezvoltarea tuturor fiinţelor de pe pământ, ca o demonstraţie cosmică a tăriei celui considerat slab, neputincios şi sortit pieririi. Printr-o alchimie specială, speranţa cochetează cu mugurii oricărei deveniri, cu dorinţa şi fragilitatea oricărui răsărit promiţător de viaţă. Se pregătesc în taină o acumulare de forţe, resorturi şi pârghii, care însoţesc cu tărie orice zvon sau murmur de viaţă, transformându-le generos în izvoare, care zburdă pe pârtia ce şi-o croiesc, până la sărbătoarea biruinţei.

Un fior de viaţă se strecoară prin măruntaiele pământului şi izbucneşte în lumină. Slăbiciunea învinge forţa, urcă şi iese la luminiş, ţinându-se de miile de mâini ale suratelor ei, care o însoţesc în realizarea unui spectacol al izbândirii, în care prinţesa cea fragilă cucereşte lumea. Aşa slabă cum părea, prinţesa Ghiocela a învins neâncrederea şi nenumăratele straturi de pământ, zăpadă şi chiar gheaţă şi a afişat cu mândrie un adevărat mesaj cosmic: "noi, cei slabi, vom învinge mereu prin solidaritate, prin perseverenţă şi chemarea curată a speranţei, care-şi adună mereu forţele şi le transformă în izbândă. Aşadar, vlăstarul fragil al ghiocelului va învinge întotdeauna necuprinsul nor alb tolănit peste pământuri şi vremuri. Când se coace timpul impulsurilor de primăvară vor ţâşni din nou mugurii şi florile de ghiocei. Acestea vor vesti, înainte de vreme, cu voce albă de zăpadă, despre posiblitatea ca două anotimpuri să convieţuiască temporar, să respire în linişte vocea viitorului şi, în final, să accepte, fără vociferări, sentinţa aspră a anulării unuia dintre ei. Iarna obosită resimte căldura primăvăratică şi după unele răzvrătiri de babă se topeşte în braţele neândurătoare ale suratei ei mai tinere, care arde de nerăbdare

să-şi etaleze nurii şi alte graţii. Ghiocelul, fiind floarea ei de la butonieră, anunţă din timp marşul triumfal al primăverii, iar aceasta este responsabilă mai departe cu renaşterea sevei ierburilor, a frunzelor şi copacilor, cu "otrăvirea" naturii prin parfumuri, cu înviorarea instinctelor şi a patimilor tuturor vieţuitoarelor, prin verdele crud şi inconştient al unei tinere care, abia intrată în viaţă, încearcă să ademenească fiinţele din jur la celebrarea carnavalească a presupusei ei maturizări".

„- Fără îndoială că sunt numeroase capcanele vieţii psihice şi nu doresc să mă refer la toate. Mai degrabă voi enumera câteva aspecte care pot conduce la o evoluţie negativă a personalităţii şi care, în măsura posibilului, este bine să fie observate din timp, pentru a se încerca corectarea lor. M-am referit şi până acum la unele, cum ar fi tot felul de dependenţe psihice ca: neâncrederea de sine, lipsa de optimism sau speranţă, timiditatea, comoditatea în gândire ori frustrările. Sigur că mai sunt încă destule altele ca: rezistenţa la tentaţii sau dificultăţi, obsesiile şi fixaţiile, stările de nelinişte, agitaţie, depresie ori disperare şi multe altele, care singure ori combinate pot conduce spre patologic şi spre consecinţe dezastruoase.

Aş mai aminti o situaţie, aparent lipsită de valoare, dar care în practică se dovedeşte a avea efecte devastatoare. Mă refer la atitudinile frecvente de neglUenţă sau imprudenţă în comportament, care pot produce numeroase şi grave stări de pericol ori chiar de panică, cum ar fi accidentele de circulaţie sau incediile produse neintenţionat. S-ar putea susţine că aceste fapte fiind comise din culpă nu ar reprezenta comportamente prea grave. De acord, numai că prin consecinţele şi frecvenţa lor crează pagube uriaşe ori distrug mii de vieţi omeneşti. Sunt şi situaţii când oamenii ajung în postura de victime din cauza propriei neglUenţe, îmi amintesc cu tristeţe de moartea intempestivă a unui tânăr, singurul copil al unui coleg, care din cauza unei înclinaţii deosebite spre lectură a deprins şi prostul obicei de a citi până şi în baie, cu veioza aşezată pe marginea cadeiÎntr-un moment de neatenţie a atins-o, aceasta a căzut în apă, şi ca urmare s-a produs electrocutarea lui mortală. Dacă nu s-ar fi obişnuit cu asemenea conduită imprudentă, la o primă vedere doar un gest inocent, nu s-ar fi întâmplat o astfel de nenorocire, care a marcat părinţii pentru tot restul vieţii lor.

Este limpede că pentru evitarea unor asemenea situaţii tragice, care pot avea drept consecinţă dispariţia unor familii întregi, este necesar că deja din timpul copilăriei să se încerce formarea unor deprinderi pozitive de evitare a situaţiilor de pericol cunoscute, cum sunt accidentele de circulaţie, folosirea imprudentă a focului deschis ori a electricităţii, în timpul nopţii ori apropierea unor substanţe inflamabile, etc. Observaţi că mă refer nu doar la o avizare asupra acestor pericole, ci şi mai ales, la formarea unor obişnuite, a unor deprinderi ferme de comportament, care să evite folosirea factorilor de pericol, în condiţiuni de risc. Unele dintre

aceste obişnuinţe pot începe a fi formate deja de la grădiniţă, afirmaţie care nu reprezintă o exagerare ci o examinare de perspectivă a acestui mare rău social, care-şi cere zilnic un greu tribut de victime şi pagube uriaşe".

5.9. Tipuri de personaje Orgoliosul

Aş dori să vorbim puţin şi despre orgoliul oamenilor, desigur prin prisma experienţei peersonaleÎnseamnă că nu discutăm strict riguros despre aceste manifestări pe care le-am întâlnit destul de frecvent şi care, în pofida spiritului meu îngăduitor, mi-au provocat destule neplăceri şi revolte. Această atitudine o resimt ori de câte ori mă aflu în prezenţa unei asemenea excrecenţe sufleteşti.
Din punctul meu de vedere, orgoliul se naşte şi creşte într-o atmosferă sufletească infirmă, în cercul unor oameni mărginiţi. Sufletele mici uşcate îşi arogă o statură morală nemeritată, mult prea înaltă şi înălţătoare pentru respiraţia lor de pigmei. Un prieten mi-a spus, în amintirea pioasă a tatălui său, că oamenii - prin firea lor curioasă - se laudă în general cu ceea ce le lipseşte mai mult, ca şi când ar fi vorba despre un exerciţiu în compensaţie, care le asigură pentru moment o stare o stare necesară de echilibru. Am zâmbit îngăduitor atunci, dar mai târziu mi-am dat seama de profunzimea adevărului. Pentru că gluma aceasta a naturii să fie şi mai relevantă, mi-a adăugat: tata îi spunea unui amic, nu cu răutate, ci cu înţelegerea vieţii: „Domnule, când te zăresc de la distanţă, am impresia că văd un prost, iar când te apropii, mă conving". M-am referit la aprecierea aceasta de rebus, pentru că adevărul celor spuse mi s-a confirmat pe parcurs, în sensul că nu ar fi o apreciere forţată dacă am asemui orgoliul cu prostia. Amândouă se referă la „pitici", la oameni înguşti, care se văd în oglinda lor perversă ca foarte impotranti, preţioşi, de neânlocuit, absolut necesari pentru progresul omenirii, imagine care redă realitatea întoarsă pe dos. Şi să nu credeţi că aceştia ar fi puţini pe lumeÎn momentul când observă că s-au oprit din valorizarea lor conjuncturală şi nu mai reprezintă prea mult pentru cei din jur, încep să-şi pună în mişcare toţi muşchii creierului şi să stropească zilnic buruiana orgoliului, astfel ca aceasta să crească monstruos. Prin umbra ei încearcă să acopere meritele celorlalţi, pentru ca în acea zonă să nu se poată vedea decât propria lor umbră. Ce importanţă îşi arogă apoi, în toate împrejurările, în mod direct şi fără nici o jenă? Ei nu solicită înţelegere, ci vor cu tot dinadinsul să impună, să-ţi bage pe gât cu de-a sila încălţările minţii lor obtuze. Sub imboldul lozincii „din importanţă în importanţă înainte", mulţi ajung să urce neverosimil pe scara socială, până la posturi mari. Din înălţimea ameninţătoare a acestora, ferească Dumnezeu să dai semne că li te împotriveşti cu ceva, chiar şi numai cu câteva vorbe, care ar putea ajunge la urechile lorÎn asemenea momente pornesc împotriva

acestora un război total, nu de neutralizare, ci de desfiinţare, care este purtat cu încăpăţânare şi până la capăt. Uneori, în situaţii mai puţin norocoase pentru ei, când li se apropie căderea din înălţime şi ajung neputincioşi, nu renunţă complet la revanşă şi din poziţia joasă unde se află te muşcă de picioare.

Un asemenea exemplar ridicol a fost un şef de-al meuÎn absenţa unor merite profesionale clare, a ajuns directorul unei formaţiuni importante din Inspectoratul General al MiliţieiÎn activitatea lui zilnică nu era de acord cu nimeni şi nimic din ce spuneau şi făceau subalternii, neavând în arsenalul lui de valori decât instrumentul respingerii părerii altora. In schimb, era total supus şefilor lui, pe care, din laşitate, îi lăuda permanent. Tot ce era sub el era neimportant şi umil şi nu-i putea umbri aureola de stăpân absolut al unei feude câştigate la un joc de noroc al vieţii, unde a avut loc „licitaţia dosarelor sau pilelor". Pe mine nu m-a avut aproape de sufletul lui, din primele momente ale „colaborării" noastre, deoarece am îndrăznit să-i dau telefon acasă, într-o după-masă liberă de program. Aveam nevoie de maşină de serviciu pentru rezolvarea unei cereri urgente privind verificarea unui suspect de comiterea unui omor în provincie. Mi-a răspuns soţia lui şi mi-a spus că nu este acasă. Am revenit după două ore şi am aflat acelaşi lucru.

Am rugat-o să-i comunice urgenţa, în cazul când îi telefonează ori reyine la domiciliu, pentru a nu o mai deranja. A venit acasă 'seara târziu, m-a sunat, i-am raportat situaţia şi mi-a trimis maşina. Omul era tare deranjat de solicitarea mea, susţinând că nimeni anterior nu a avut îndrăzneala să-i solicite maşina şi că unul ca mine, care era cu trei trepte de funcţie sub el, venit de nu ştiu unde, se amestecă în programul lui. Prin urmare, m-a notat în memorie şi a făcut instrucţie cu mine, morişcă la care nu mai vreau să mă refer. Mai târziu am aflat şi eu că şeful a fost în acea după-masă la pescuit şi eu, deci, i-am tulburat apele.

Nu după mult timp a apărut un caz deosebit în judeţul Olt, unde un dezertor înarmat cu o puşcă mitralieră şi 300 de cartuşe a împuşcat un maior de miliţie. Alegerea mea pentru această misiune a avut loc în nişte condiţiuni speciale, pe care doresc să le evidenţiez. Mai înainte de acest moment, am funcţionat fără pauză, timp de două zile şi două nopţi, ca şef al unei grupe operative, care coordona la nivel naţional măsurile de prindere a doi urmăriţi general periculoşi. Am sosit acasă seara, pe la orele şapte. Eram aşa de obosit încât nu mi-a trebuit să mănânc nimic, singurul meu gând era să pot să dorm câteva ore. M-am zvârcolit în fel şi chip, dar n-am putut să mă culc. Am făcut un duş, care m-a calmat, şi astfel am reuşit să adorm. Dar ce somn m-a cuprins? Probabil unul aşa de profund că timp de peste un sfert de oră eu n-am auzit soneria de la uşă, care zbârnâia disperată, pe la orele zece seara. Nu m-am trezit decât cu greu, în momentele când cineva bătea tare cu piciorul în uşă. Eu auzeam bufniturile acestea ca pe ceva îndepărtat, produs într-o altă lume şi

credeam că visez. Ajuns mai apoi la uşă, am constatat că era Nicu Ionciovici, secretarul direcţiei, la mijlocul unui grup de vecini, care nu pricepeau prea bine ce se întâmplă. Acesta mi-a comunicat că trebuie să mă echipez repede pentru că şeful meu mă aştepta jos cu maşina, urmând să plecăm la un caz. M-a suprins anunţul, deoarece acesta cunoştea bine situaţia mea şi totuşi m-a ales ca însoţitor, probabil din motive de „blândeţe sufletească".

După orele unu noaptea, am ajuns la podul de peste râul Olt, loc unde se găsea deja instalat un post de control, care ne-a verificat şi permis trecerea. La sediul judeţean al Miliţiei am aflat primele informaţii importante. Era vorba despre un dezertor de la o unitate militară de lângă Craiova care, în timp ce executa serviciul de gardă la depozitul de armament, a spart lacătul şi şi-a însuşit un număr mare de cartuşe şi o puşcă mitralieră, iar apoi a dezertat. In drumul lui, în apropiere de oraşul Caracal, a intrat într-un canton, situat lângă şoseaua naţională, cu gândul de a viola femeia care era la post. Acolo a întâmpinat rezistenţa fermă a acesteia şi a avut loc o luptă disperată, însoţită de strigăte de ajutor. Ele au fost auzite de către un maior care se întorcea dintr-o misiune. Ofiţerul a alergat la canton pentru a afla motivul ţipetelor de ajutor. Când l-a văzut infractorul în uşă, a încetat ostilităţile şi l-a împuşcat mortal, după care a părăsit în grabă locul faptei.

Urmare acestui eveniment grav, s-a ordonat alarmarea tuturor cadrelor din judeţ şi s-a cerut punerea în stare de alarmă a judeţelor limitrofe, prin raportarea cazului la centruÎn situaţia dată, s-au dispus măsurile necesare, inclusiv formarea unei echipe operative, care să investighze temeinic circumstanţele cazului la faţa locului şi să organizeze executarea măsurilor de urmărire şi prindere a criminalului. Am plecat cu şeful meu şi cu această echipă în zona cantonului C.F.R., însoţiţi fiind şi de către ofiţeri din conducerea inspectoratului judeţean. Toată ziua au fost culese şi verificate diverse informaţii. De asemenea au fost desfăşurate acţiuni de scotocire şi urmărire într-o zonă de circa 30 km pătraţi, pe toată câmpia ce se întindea până la râul Olt. Aceasta era cultivată cu grâu, care crescuse până la înălţimea de 50 cm, aşa că oferea vizibilitate pe o mare distanţă, dar nu permitea şi observarea unei persoane care ar fi stat culcată în mijlocul culturii.

Toată dimineaţa nu am aflat nimic care să aibă importanţă efectivă în această speţă. După masă, pe la orele trei, s-a raportat faptul că infractorul a împuşcat mortal un tractorist şi i-a furat acestuia tractorul. Locul unde s-a consumat cel de-al doilea omor era la doar doi km de primul caz, constatare care a răsturnat multe dintre măsurile noastre de căutare, care vizau urmărirea la distanţe mai mari, în zonele de fugă pentru traversarea Oltului. Când am ajuns la locul noului omor, am găsit un bărbat foarte voinic, decedat din cauza unui număr de opt plăgi împuşcate, grupate în regiunea abdomenului şi a toracelui. Se impunea

efectuarea cercetării la faţa locului şi corectarea esenţială a concepţiei şi a măsurilor de urmărire, formulate până atunci. M-am mirat şi m-am minunat ca un începător în ale meseriei când am observat că, în locul înţelegerii acestor necesităţi imperative, a început, acolo în câmp şi în apropierea victimei, o dispută aprigă între şefii prezenţi, cu privire la cine este mai mare în funcţie şi deci responsabil cu dirUarea în continuare a cercetărilor. Şeful meu îşi arogă, poate pe bună dreptate, dreptul lui şi autoritatea ce o are în domeniu, subliniind mereu că reprezintă aparatul central, unde era director. Cei din conducerea Inspectoratului Judeţean de Miliţie au cedat uşor, remarcând însă dreptul lor prioritar de a se ocupa de cazurile petrecute pe raza lor de responsabilitate. In schimb, şeful securităţii locale, care n-am înţeles prea bine ce căuta acolo, s-a dovedit a fi foarte ferm şi autoritar în susţineri, afirmând că nimeni nu-i poate dicta, adică impune, ce trebuie el să facă pe tarlaua lui într-un asemenea caz deosebit, care poate aduce atingere instituţiilor de stat, siguranţei naţionale şi conducerii de partid şi de stat. Demonstraţia lui era cam pretenţioasă şi exagerată, dacă nu chiar deplasată. Mi-am dat seama atunci că s-au întâlnit doi oameni foarte orgolioşi, care nu puteau încăpea în aceeaşi „teacă", deci nu puteau practic colabora, în interesul suprem al rezolvării cazului. Era un impediment neprevăzut şi care putea impieta asupra dezvoltării raţionale a lucrurilor. Am vrut să remarc situaţia de excepţie pe care am trăit-o, fiindcă am avut neşansa să asist la această întâlnire între doi berbeci medievali, care se agitau, se împungeau şi îmbrânceau, în loc să colaboreze pentru a face treabă bună. Măreţul orgoliu este o mare pacoste oriunde îşi face apariţia, substituindu-se de multe ori unei rezolvări normale de situaţii. Atunci când se plimbă prin case mari, prin palate, guverne, partide ori mari companii, ar trebui să poarte un semn distinctiv, de exemplu un balon umflat, umplut cu mofturi, pentru a putea fi sesizat pericolul ce-l reprezintă.

Provocat fiind de această gâlceavă fudulă şi fără obiect, m-am strecurat şi eu în discuţie cu o remarcă: „îmi permiteţi, eu cred că ar fi bine ca specialiştii inspectoratului să facă cercetarea locului faptei, iar ceilalţi să organizăm noua variantă de urmărire a criminalului, care acum are la dispoziţie şi un tractor". Foarte scandalizaţi de o asemenea intervenţie, care mirosea a indicaţie, cei prezenţi s-au uitat chiorâş la mine, iar şeful meu a adăugat: „foarte bine, te duci tu frumuşel până acasă la victimă şi verifici dacă are actele de identitate acolo ori le-a luat infractorul, ca să ştim dacă la nevoie le-ar putea folosi". Pot recunoaşte acum, după mulţi ani, că în felul acesta mi-a recompensat din plin imprudenţa comisă prin vorbele mele.

Am plecat, aşadar, spre locuinţa tractoristului, cu singurul mijloc de transport existent în zonă. M-am urcat în caroseria unui camion amărât, fiind înconjurat de vreo 30 de femei, printre care şi soţia victimei, care s-au strâns acolo când au auzit seria de împuşcături. Toate erau panicate şi

îndurerate de eveniment. Drumul spre sat l-am parcurs numai pe arătură, cu permanente hurducături şi scâncete, ale piesei de muzeu cu care ne deplasam, timp de mai bine de o jumătate de oră. Pe parcursul acestui drum am trăit nişte momente de pomină, resimţite astfel, poate şi din cauza stării de oboseală şi surescitare în care mă aflăm. Am asistat la un cor de bocete alcătuit din 30 de voci fiecare vibrând în tonuri şi tării agasante, care se întreceau în toarcerea linţoliului de durere ce învăluia „coşciugul" în care ne aflăm; acesta se târa uniform de dezarmant spre alte meleaguri de durere, parcă ar fi călcat peste nervii şi destinul nostru. Trăiam senzaţia de nesuportat că mă aflu într-un cazan în fierbere care este pe punctul să explodeze, ca de altfel şi capul şi stomacul meu, care se răzvrăteau în faţa unui ceremonial funebruÎmi venea să sar din camion pentru a scăpa de această biciuire fantastică a nervilor ajunşi în stare de paroxism. Noroc că ne-am apropiat de sat şi am înţeles că voi scăpa curând din această chingă, care ne strângea pe toţi, nemilos şi nemeritat. Datina veche a bocitului mi s-a părut atunci a fi un ritual păgân, care în trecutul îndepărtat s-a cuibărit în sângele oamenilor neputincioşi, în lupta lor cu forţele vrăjmaşe ale naturii, iar apoi s-a fixat peste vremuri în mintea noastră, ca să nu uităm cât de mici şi de slabi am rămas în fata veşniciei.

Am căutat actele victimei la domiciliu şi le-am găsit, rezultând astfel că nu le avea asupra ei în momentul săvârşirii omorului. După întoarcerea mea în zonă, am aflat că ce-l urmărit a trecut Oltul la volanul tractorului, fără a fi suspectat de către cei din postul de control de la pod. Faptul acesta era greu de admis de către noi, deoarece ştiam că am fost controlaţi la venire, iar acum iată că cel urmărit a trecut fără probleme. Am înţeles că şi-a îmbrăcat vestonul militar pe dos şi s-a descălţat de bocancii militari pentru a nu atrage atenţia: de asemenea, le-a motivat că este tractorist din zonă. Oricum se încerca găsirea unei explicaţii, era limpede că subofiţerii nu şi-au făcut datoria, că nu l-au legitimat şi verificatÎn aceste condiţii, urmăritul avea posibilitatea ca după caţiva kilometri să ajungă într-o pădure mare, ce se intersecta cu mai multe judeţe. Am avut însă norocul că acesta, din motive greu de explicat, după traversarea podului a abandonat tractorul şi a început să alerge pe jos către pădurea amintităÎn acele momente l-am observat cum se apropia de pădure, iar noi eram în urma lui cu circa doi kilometri. Tot atunci, a apărut şi a aterizat lângă noi un elicopter. Venea de la Bucureşti împreună cu doi ofiţeri din corpul de control al ministrului. Şi-au motivat prezenţa formal, iar apoi, unul dintre ei, un alt tip orgolios, ne-a tot arătat o armă frumoasă şi ne repeta sâcâitor că i-a dat-o chiar ministrul. I-am replicat că nu ne interesează arma ci urmăritul şi că, dacă tot au venit, să ne ajute cu elicopterul. A fost de acord, dar nu ştia cum. I-am explicat că puteam aduce cu el trupele de soldaţi care se aflau pe şosea, la o distanţă bunicică, pentru a înconjura pădurea, înainte de lăsarea întunericului, care era pe aproape. Astfel, s-a

realizat repede dispozitivul necesar la liziera pădurii şi a început scotocirea ei.

La o distanţă destul de mică de la pătrunderea în pădure, un militar l-a observat ascuns într-un copac. Se distingea destul de greu din frunziş, deoarece îşi abandonase pe drum hainele şi era bine bronzat, culoare care se potrivea cu atmosfera din jur, în momentele înserării. A fost somat să se predea, nu a acceptat şi a ameninţat cu deschiderea focului. După mai multe avertismente rămase fără rezultat, s-a ordonat deschiderea focului. A fost rănit şi a căzut din copac, moment în care a fost capturat.

Ne-am simţit cu toţii uşuraţi, deoarcere am reuşit până la urmă rezolvarea cazului. Ne-a fost oferit suplimentar şi un moment de amuzament neaşteptat. Rănitul nostru prezenta o singură plagă, care prin plasamentul ei explica suficient motivul căderii lui precipitate din copac. Era o rană de formă aparentă a unei flori, datorate unui gen de explozii a unui testicol, singurul loc în care a fost atins. Aşadar, durerea provocată de această întâmplare a asigurat capturarea lui fără probleme. Cum era de aşteptat, după primele momente de mirare provocate de particularităţile capturării urmăritului, a reânceput procesul vocal de revendicare a acestuia. Tărăboiul a ţinut vreo jumătate de oră şi s-a desfăşurat într-o atmosferă specială, în plină pădure, la luminile farurilor de maşini. Până la urmă a învins aparatul central, care ţinea cu tot dinadinsul să ducă această captură la Bucureşti pentru împlinirea spectacolului.

Sunt tentat să mai prezint un exemplu, pe care l-am întâlnit în primii mei ani de serviciu, motiv care-i conferă o aromă specială. Abia aveam un an de când am fost mutat la direcţia judicară şi nu reuşisem încă să cunosc decât câteva secrete ale muncii în acest domeniu complex. Din lipsă de oameni disponibili, dorindu-se realizarea unui sondaj privind aplicarea ordinelor date la ultima convocare cu şefii serviciilor judiciare din ţară, am primit sarcina să realizez acest control la regiunea Bacău. M-am prezentat lt. colonelului Munteanu, care era acolo şeful serviciului şi i-am arătat documentele oficiale. Acesta s-a uitat neâncrezător la „puştiul" din faţa lui şi parcă nu se lămurea cu ceva. Mi-a studiat actele cu prea mare atenţie şi a aflat că sunt căpitan şi aveam funcţia cea mai mică în direcţie. Eu eram în tinută civilă şi, probabil, la pretenţiile dânsului, nu prea aveam ce să caut acolo. Am stat cu mâna întinsă nu ştiu cât timp pentru a-mi înapoia documentele. Apoi i-am explicat rostul prezenţei mele. Pe urmă l-am întrebat dacă a transmis la raioanele din subordine ordinile de la convocare.

Mi-a răspuns sigur pe el că a făcut acest lucru cu o săptămână mai înainte şi că deja acestea sunt în curs de executare, aspect de care mă pot convinge. Mi-a oferit apoi ordinul respectiv. Acesta era, în general, bine întocmit, dar conţinea şi un paragraf care era eronat şi care, fără să vreau, mi-a provocat râsul. Foarte surprins de reacţia mea, mi-a atras

atenţia că am o atitudine necuviincioasă. I-am replicat că ceva nu este în regulă şi că o anumită formulare este caraghioasă. Mi s-a cerut să-i indic pretinsa greşeală. Tonul şi privirea lui zeflemitoare m-a provocat la un fel de joc.
I-am răspuns că am pretenţia să descopere singur eroarea şi în momentul când o identifică să mi-o arate. Ne-am despărţit pentru moment şi m-am stabilit în biroul repartizat. N-a trecut nici o oră şi m-am trezit cu respectivul, care între timp se făcuse mai negru decât culoarea lui naturală. Era într-o stare de agitaţie deosebită. Mi-a repetat sentenţios că ordinul nu conţine nici o eroare şi că mă invită să mergem la şeful cel mare, pentru a arbitra situaţia enervantă ce am provocat-o. Simţeam clar că omul nu cedează, că este mult prea sigur pe el şi că în sinea lui mă ignora total. In asemenea situaţie era limpede că trebuia să primească o replică pe măsură.
A devenit nerăbdător pentru că am întârziat răspunsul. Credea că m-a descumpănit şi începuse să zâmbească semnificativ. Atunci, spre totala lui surpindere, i-am răspuns că nu trebuie să-l deranjăm pe şeful cel mare cu asemenea bagatelă şi că avem posibilitatea să lămurim lucrurile între noi. De asemenea, că eu sunt foarte sigur că judecata mea este corectă şi că nu am nevoie de confirmare din partea nimănui. Răspunsul acesta a umplut paharul şi omul a trecut la un atac direct. Dar cine te crezi tu?, m-a întrebat el. Până acum au venit la noi zeci de ofiţeri din direcţie, dar nici unul nu s-a purtat aşa ireverenţios. Eşti un puşti îngâmfat şi începător în ale meseriei, care tulburi apele de pomană. I-am confirmat că în parte, este adevărată supoziţia dânsului, dar exagerările de comportament nu vin de la mine. I-am repetat că printr-un dialog raţional putem lămuri chestiunea. In continuare i-am mai servit şi eu o invitaţie. I-am spus ca în loc să mergem la şef, mai bine să se consulte dânsul cu anumiţi colegi şi după ce descoperă eroarea să mi-o indice, moment după care sigur va afla şi părerea mea.

În faţa acestui nou „şah la rege", şeful serviciului judiciar n-a mai rezistat, s-a înfuriat şi a părăsit brusc scena. Orgoliul lui de şef, cu aproape zece ani vechime în funcţie, era pus la grea încercare de către un puşti obraznic, care nu vrea să tină seama de considerente ca funcţia, vârsta, experienţa sau gradul. Semăna puţin cu situaţia descrisă de Marele Eminescu în scrisoarea a treia: „ca întreg Aliotmanul să se-npiedice de-un ciot?". In fond problema era relativ simplă şi ar fi putut fi rezolvată pe loc. Dar au apărut circumstanţe şi actori speciali. Unul prea orgolios şi sigur pe el, iar celălalt -piticul- un tânăr obişnuit, noncomformist şi care nu suporta asemenea virtuţi. Tensiunea instalată între noi s-a rezolvat abia în dimineaţa zilei următoare când vajnicul şef a venit la mine mai calm. Mi-a spus că nu a găsit eroarea şi că din mândrie nici n-a acceptat să se consulte cu alţi colegi. M-a rugat, însă, la modul firesc şi acceptabil, ca să lămurim chestiunea. M-am declarat de acord.

Dar drăcuşorul din mine mă mai indemna să-l mai dezumflu puţin. L-am întrebat pe neaşteptate dacă crede în minuni şi dacă cunoaşte măreţele evenimente de la Maglavit, care erau în vogă la acea dată. Mi-a răspuns înciudat. Sigur că le cunosc, dar ce legătură am eu şi cazul nostru cu facerea de minuni? L-am asigurat că are legătură, dacă nu una de fond, cel puţin una formală. Să citim, aşadar, paragraful cu pricina din ordin. Aţi scris negru pe alb: „luaţi măsuri, împreună cu direcţiile medicale şi verificaţi pe şantierele de construcţii de pe raza de competenţă, toate femeile care nu-şi pot justifica sarcina... "

Am zâmbit şi i-am spus că nu există nici o femeie care să nu poată justifica starea de graviditate, decât dacă admitem ca valabilă şi intervenţia excepţională a unei minuni. Când şi-a dat seama de situaţia jenantă în care s-a pus a fost atât de uimit încât s-a blocat total pentru câteva momente. Până la urma â pus capul în pământ, ca un copil vinovat şi m-a rugat-să corectăm împreună eroarea, deoarece măsura preconizată avea reală valoare în prevenirea infracţiunilor de pruncucidere. Am înlocuit formularea, cerând să se verifice toate femeile care nu pot justifica împrejurările suspecte în care au pierdut sarcina, corectura care a fost transmisă la raioane. Ne-am împăcat pentru moment, dar răceala dintre noi a continuat să existe încă vreo zece ani, timp în care eroul nostru a deţinut aceeaşi funcţie. Desigur avea dosar bun şi relaţii eficiente cu „poarta", fiindcă tot veni vorba, pe parcurs, despre otomani.

Omul de dispoziţie

Într-o seară frumoasă de vară, obosit şi sătul de problemele încâlcite ale serviciului meu, m-am hotărât să fac o plimbare la şosea pentru a-mi limpezi puţin respiraţia şi creieraşulÎn apropierea Arcului de Triumf m-am întâlnit cu un bun amic, care, ca şi mine, după absolvirea facultăţii, s-a pripăşit prin Bucureşti. Ne-am plimbat şi am discutat mult, parcă pentru a încerca să recuperăm o parte din ultimii ani de când nu ne-am mai văzut. Acesta a fost momentul binevenit, care a reânodat legătura frumoasă avută anterior, astfel că ne-am vizitat ulterior de multe ori, am tocat tot felul de probleme, inclusiv pe cele de familie şi ne-am consultat cu privire la numeroase capcane ale vieţii.

Orice revedere era o adevărată plăcere şi un prilej de interogare reciprocă. Din multitudinea de probleme care ne-au împresurat, vreau să selectez câteva care se referă la cunoaştreea unei lumi speciale în care a trăit, până de curând, când a plecat brusc şi nemeritat dintre noi. S-a

căsătorit de tânăr cu o femeie frumoasă, pe care iubit-o cu ardoare, aceasta dăruindu-i doi copii, un băiat şi o fată.
Soţia lui, Monica, era o brunetă mignonă, foarte voluntară şi orgolioasă, încăpăţânată, stăpână pe ea şi cam posesivă. Avea o memorie şi o intuiţie de zile mari, era spontană şi iute în reacţii, calităţi cu care reuşea să suprindă mereu. Acestea se bazau, de cele mai multe ori, pe dispoziţia în care se afla în acel moment ori, într-un mod analog, pe diverse stări emotive, în principal de plăcere sau aversiune faţă de cineva. Aceste trăsături nu le-a cunoscut de la bun început, dar le-a observat tot mai clar pe parcurs. S-a obişnuit însă cu ele şi timp de ani de zile, chiar l-au amuzat. Era un spectacol viu orice situaţie în care neţinând seama de susceptibilitatea ei, o mai contraziceau cu privire la vreun fapt divers de mică importanţă. Ea se întorcea pe toate feţele şi încerca - cu o insistenţă şi putere de convingere deosebite - să-şi susţină părerea ei, care nu era întotdeauna demnă de o asemenea cerbicie. Era o gospodină remarcabilă, care îşi turna sufletul în tot ceeea ce făcea şi, mai ales în atitudinea şi grUa manifestată faţă de copii. Mesele în familie erau o adevărată încântare datorită diversităţii mâncărurilor şi modului lor de preparare. Cum am mai spus, reuşea mereu să suprindă şi, nemărturisit, aştepta să fie nu numai apreciată dar şi lăudată. Discuţiile erau centrate pe meritele ei, care erau incontestabile, dar, în acelaşi timp, puteau fi estimate de către un necunoscător şi posibil supărătoare, deoarece se oberva insistenţa cu care erau reclamate.

El lucra în corpul de inspecţie al unui minister şi pleca mult timp în provincie, lipsind lunar de la domiciliu perioade de circa două săptămâni. După zece ani de asemenea viaţă, se pare că cei doi soţi au cam obositÎn cele două săptămâni de absenţă soţia era obligată să se ocupe de toate treburile gospodăreşti, de îngrUirea copiilor şi de pregătirea lor şcolară. Această ultimă preocupare a început, la un moment dat, să fie considerată ca o povară deosebită, deşi copiii învăţau bine şi se comportau normal. Deci nu ei constituiau cauza acestui sentiment ciudat ce s-a cuibărit în sufletul eiÎngrUorarea provenea de la meticulozitatea manifestată în tot ceea ce făcea, care îi complica inutil viaţa. Ea trăia senzaţia că nu reuşeşte prea bine să se achite de unele sarcini. Peste această apreciere, nemotivată de realitate, începuse să nutrească o temere difuză cu privire la siguranţa copiilor, care în absenţa ei puteau fi pândiţi de tot felul de pericole. Degeaba soţul ei, iar de multe ori şi copiii o asigurau că totul este bine. Ea era mereu neliniştită şi permanent îngrUorată.

Am fost consultat cu privire la aceste manifestări şi am încercat să găsim împreună o soluţie, inclusiv cea a schimbării serviciului. Mi-a spus că pentru moment nu este posibil acest lucru şi că va încerca să explice realitatea situaţiei, care nu susţinea nici un temei de nelinişte. Numai că rezultatul discuţiei nu a fost cel doritÎn loc de clarificare a ajuns la şedinţa

de judecată domestică, în care i-a reproşat dur absenţa lui de durată, grUa lui insufucientă pentru viitorul copiilor şi o anumită răcire sentimentală. A insinuat chiar şi posibilitatea ca în frecventele lui deplasări să-şi fi găsit eventual o altă femeie. Ea a mai subliniat faptul că îngrUorarea ei este întemeiată, că nu acceptă să fie învinovăţită pe nedrept, ori să meargă la vreun consult neurologic, deşi o asemenea variantă nu fusese adusă în discuţie până atunci. Rezultă că situaţia de criză doar schiţată anterior, a devenit deodată o realitate complicată.

In situaţia creată eu m-am retras câtva timp, dându-mi seama că orice încercare de lămurire, mai ales din partea unui „străin", nu are sorţi de izbândă. Pe parcurs mi-a explicat el ca lucrurile nu s-au simplificat, ci, dimpotrivă, au căpătat o turnură şi mai rea. La un moment dat a crezut că a găsit soluţia, după ce diriginta fetiţei a vorbit cu mama ei, iar, ulterior şi cu el. Aceasta i-a subliniat o constatare interesantă. Astfel, i-a spus că soţia lui este uşor influenţabilă, cu precizarea că orice influenţă este indicat să vină din partea unei terţe persoane şi nu de la cineva din cei apropiaţi. Aparenta ameliorare a atmosferei n-a durat mult, deoarece a apărut curând un alt eveniment neplăcut, provocat de către băiat. Acesta i-a aplicat două palme unui coleg de clasă care i-a vorbit urât şi l-a înjurat. Supărarea soţiei era determinată nu de fapta aceasta ci, mai ales, de împrejurarea de neadmis că i-a ascuns isprava timp de două luni şi a aflat despre incident doar de la dirigintă. Or, ea s-a străduit să-şi educe copiii într-un spirit de adevăr şi demnitate şi nu putea accepta ascunderea unui adevăr, faptă pe care o asimila practic cu o minciună. Aşadar, n-a supărat-o prea tare bătaia în sine, pe care o acceptă ca pe o reacţie şi normală de apărare a demnităţii personale. O deranaja fantastic constatarea că efortul ei educativ se dovedea a fi un fel de eşec, dacă şi o asemenea împrejurare deosebită i-a fost ascunsă de către prorpiul fiu.

Era mulţumită de comportamentul şi evoluţia fetiţei, care era bine echilibrată psihic, liniştită şi preocupată tot timpul de învăţătură, luând premiul I, doi ani la rând. Aceasta se deosebea mult de fratele ei, sub aspectul temperamentului şi al caracterului, fapt remarcat şi urmărit de către mama lor care începuse să-şi facă probleme privind evoluţia băiatului. Acesta nu numai că era neastâmpărat, având un temperament coleric, dar se manifesta tot mai evident că o personalitate puternică şi independentă, mai puţin dispusă să se integreze într-un colectiv, să asculte şi să respecte tot felul de reguli, „făcute de alţii pentru alţii", cum îi plăcea lui să le catalogheze şi nicidecum pentru el. Era normal ca această turnură a lucrurilor să facă şi obiectul unei serioase analize în familie. Ea, cum era de aşteptat, şi-a susţinut ferm părerea, apreciind că el este singurul vinovat pentru această evoluţie negativă a lucrurilor. Descumpănit şi mai mult de această agravare a conflictului latent de până atunci, dar transformat rapid într-un război deschis, colegul m-a căutat şi

m-a rugat să examinăm împreună stadiul nedorit la care s-a ajuns. M-a întrebat ce aş face eu în locul lui. I-am răspuns că nu ştiu şi că nu am suficiente date pentru a mă orienta mai bine asuprea situaţiei. Şi atunci, datorită tensiunii în care se afla sau poate şi nevoii fireşti de a se descărca de o parte din povara lui, mi-a prezentat punctul lui de vedere.

- Vezi tu, sigur că am ajuns în acest punct critic şi din cauza serviciului şi, mai ales, a absenţelor mele din familie. Lucrul acesta este evident. Dar, deocamdată, este singura noastră sursă de a trăi şi nu am găsit încă o rezolvare acceptabilă. Desigur că mai caut. Constat însă că ceilalţi colegi ai mei, care sunt într-o situaţie de serviciu similară, nu se confruntă cu problemele mele, ceea ce înseamnă că aici au influenţă şi alţi factori. Dacă viaţa este parşivă şi nu ne oferă tot ce ne ddrim, nu înseamnă, cred eu, că un părinte nu l-ar putea suplini temporar pe celălalt, cu aceleaşi rezultate sau oricum apropiate. Deci, din acest punct de vedere, nu ar trebui să mă considere mereu şi pentru orice fapt, chiar minor, ca fiind singurul vinovat. Totuşi am acceptat docil această învinuire exclusivistă. Se pare că s-au acumulat în timp mai multe frustrări, mari şi mici, care s-au suprapus pe firea ei temătoare şi cam intolerantă. Orice fac în ultimul timp nu o mulţumeşte. Ea se aştepta să mă port tandru zi şi noapte, iar eu, ca să dau acum vina şi pe firea mea, nu am mereu impulsuri în acest sens. La aparenta mea răceală, apreciată de ea ca indiferenţă afectivă şi egoism, s-a mai adăugat şi o severă suspiciune că aş fi infidelÎţi dai seama că mă găsesc într-o defensivă continuă, care constat că nu duce la nimic bun.

Ea este din ce în ce mai sensibilă şi suspicioasă la orice discuţie şi găseşte tot felul de mesaje ascunse şi tendenţioase în spusele mele. Crede-mă că îmi controlez tot timpul vorbele, pentru a nu-i alimentta susceptibilitatea. Am ajuns amândoi aproape de un blocaj al oricărei comunicări. Ea se retrage în sine, afişează o fizionomie îngândurată şi plină de grUi, aş putea zice chiar de lipsa de încredere în viitor. Am de multe ori impresia că se află într-o stare depresivă alarmantă, care pe mine mă dezarmează total. Nici nu pricep cum orice situaţie, uneori chiar un fleac, poate declanşa reacţii extreme şi supărări de durată.

Nu sunt sigur dacă tabloul ce ţi l-am prezentat este perfect adevărat sau este accentuat şi de starea de temere ce m-a cuprins. Spune-mi tu ce ai crede în locul meu? Orice tentativă de discuţie, purtată cu toată delicateţea, nu duce la o convorbire firească sau la o concluzie şi se încheie constant cu reproşuri, suspiciune şi închidere în sine. Acum poţi să mă înţelegi şi pe mine că de multe ori încerc să evit asemenea momente, deci mă închid şi eu în mine. A început să manifeste o anumită răceală şi în relaţiile cu copiii, situaţie pe care aceştia o resimt şiymi adresează întrebări tulburătoare. Ne-am gândit să mergem la un consult, la un specialist, dar ideea a enervat-o imediat şi m-a apostrofat. „Ce, acum ai ajuns să mă faci şi nebună? Poate ar fi mai bine să mergi tu la medic,

pentru că ai mai multe motive şi simtome de om încurcat la cap..." mi-a răspuns ea.

Enervată de turnura discuţiei, mi-a mai spus că eu trăiesc detaşat de anumite probleme ale familiei. A mai adăugat că simte că este depăşită de unele situaţii, mai ales privind reuşita educaţiei băiatului, care a început să-i ascundă unele lucruri, se sustrage de la discuţii serioase ori are tendinţa de a nu-i asculta sfaturile, manifestându-se prea independent. Dacă nici aceste lucruri nu te interesează, îmi reproşa ea, atunci ce să mai cred despre tine? Mi-a motivat că până acum s-a simţit capabilă să rezolve singură toate problemele, mai ales că nu vede ce aş fi făcut eu în locul ei, atâta vreme cât mă interesează mai mult liniştea mea. Regret că-şi spun toate aceste frământări, dar este mai bine să înţelegi exact situaţia mea familialăÎn ultima perioadă de timp, orice aş discuta cu ea nu mai ajung la nici o concluzie. Pe ea nu pot s-o învinovăţesc cu nimic pentru că nu se considera niciodată de vină cu ceva şi, dealtfel, nici nu ar fi drept din partea mea, deoarece ştiu cât de mult se frământă şi doreşte să iasă bine lucrurile. Am senzaţia că mă aflu într-un cerc închis, din care nu mai pot ieşi. Ca urmare, mi-am format un obicei, nici bun, nici rău, de a mă închide în mine, de a mă sustrage din unele situaţii mai delicate. Mi-am format în timp un fel de platoşă de apărare, care nu permite să treacă de ea decât situaţiile şi vorbele care-mi convin. Nu cred să fie bine, dar aceasta a fost reacţia mea firească în faţa valului de învinuiri ce mi s-au adus în ultimii ani. Poţi să consideri această reacţie ca o atitudine de autoapărare, de supravieţuire psihică, pentru că, uneori, am senzaţia că am ajuns la capătul puterilor. Şi atunci, cu toată iubirea mea adevărată faţă de ea şi copii, mi se întunecă mintea şi privirea şi devin egoist, mă închid în propria-mi carapace, şi merg mai departe. Or nu se mai poate aşa. Cu ochii închişi bâjbâi, nu ai curaj şi claritate în luarea unor decizii necesare, dar sigur mai grele.

În această situaţie complicată am reuşit s-o conving de un singur lucru. Am rugat-o să accepte să discutăm problemele noastre în prezenţa unei terţe persoane, în care are şi ea încredere, ca să aflăm cum estimează aceasta comportamentul fiecăruia şi cum vede rezolvarea. M-a suprins răspunsul ei că ar fi de acord, de exemplu, dacă acea persoană ai fi tu, care te bucuri de încrederea ei şi cunoşti bine familia. Aşa că te rog să nu mă refuzi în încercarea mea disperată de a găsi o soluţie.

„- Dragă Gheorghe, să ştii că nu sunt prea încântat de o asemenea provocare. Sigur că aş vrea să te ajut, însă după cum mi-ai explicat situaţia sunt cam sceptic în privinţa reuşitei. Dar, fie, hai să nu pierdem ocazia apărută". Astfel, am ajuns acasă la ei, la o discuţie complicată şi delicată, care s-a desfăşurat pe distanţa unei nopţi întregi. Tot timpul a existat o tensiune subterană nedeclarată, care aviza asupra dificultăţilor ce trebuiau a fi depăşite, la fel momente bune, chiar încurajatoare, care se împotmoleau apoi în rigiditate şi neputinţă, astfel că scorul final al

întâlnirii putea fi declarat nul. Bineânţeles că iniţial am discutat probleme aparent nevinovate, pentru a crea o atmosferă mai destinsă. Discuţia propriu-zisă a deschis-o colegul meu, care era marcat de o nervozitate greu de mascat şi a avea un ton de tristeţe învăluitoare.

„- Vă mărturisesc, cu sinceră durere, că sunt tare marcat de punctul critic în care s-a ajuns. Ani de zile purtam cu mine, mai ales în ceasurile de singurătate din timpul delegaţiilor, o împăcare şi mulţumire sufletească binefăcătoare, considerându-mă un om fericit, iubit şi iubitor, care a întemeiat o familie frumoasă, demnă de invidiat de către colegi. Am fost convins tot timpul că soţia îmi cunoaşte bine firea mai retrasă şi caracterul mai închis, mai puţin expansiv, şi deschis spre tandreţe şi efuziuni sentimentale. O asigur că eu o iubesc cu sinceritate şi o rog să aibă toată încrederea în mine, înţelegând că sunt un om responsabil. Eu mă consum enorm şi nu concep să ratăm o căsătorie sinceră şi frumoasă ca a noastră. Bine, bine, a intervenit soţia lui, nu te mai justifica atâta, că eu poate te cred în multe privinţe. Ai avut şi poate ai în continuare intenţii bune privind familia, dar comportamentul tău indiferent, distant şi rece nu le confirmă integral. Bine, în ceea ce mă priveşte, aş accepta poate asemenea tratament, care nu mă încântă şi numi face bine, dar copiii nu înţeleg supărarea ta. Să nu zici cumva că le-am inoculat eu gânduri sau sentimente impure ori că nu m-am străduit să-i educ cât mai bine posibil. Dar, poate, ar dori şi ei să-ţi faci un pic de timp, să mergeţi la o plimbare în parc, la un film sau un alt spectacol.

Crezi că este suficient să aduci bani acasă, să te preocupi numai de partea materială a existenţei noastre? Te-ai gândit tu că în aceşti zece ani de căsnicie eu am rămas singură cu toate greutăţile şi că acestea m-au marcat sufleteşte cu numeroase frământări, singurătăţi şi nemulţumiri? Şi atunci de ce te mai miri atâta de slăbiciunea unor momente sau că unele nereuşite au lăsat urme de durată asupra mea şi m-au condus, de multe ori, până în pragul unor disperări? Te-ai gândit vreodată că aş putea fi depăşită de situaţie? Şi uite că totuşi am rezistat. Cu unele mici căderi, dar am rezistat. Să nu-mi zici mie că nu sunt suficient de receptivă, de maleabilă ori chiar că aş putea avea unele probleme psihice, pentru că nu acesta este adevărul şi nu accept aşa ceva! Mă uit cu oarecare regret la prietenul nostru, care pare foarte îngrUorat şi nu înţelege prea bine ce caută el în „amestecătura noastră".

„- Asta să ştiţi că este aşa cum aţi observat. Acum, dacă tot sunt aici, să încerc să-mi spun şi eu părerea. Fără îndoială că mi-ar fi mai uşor să-mi exprim o apreciere neutră, oarecum diplomatică, că să nu vă supăr prea tare. Totuşi, am şi eu ceva de spus. Mai întâi o constatare generală, pe care o cunoaşteţi şi voi, dar se pare că, mărşăluind pe diverse aspecte concrete şi cu prea mare apăsare, riscaţi să puneţi în paranteză esenţialul. După cum vă cunosc eu şi după cum aţi mărturisit şi voi, fiecare doreşte rezolvarea unor animozităţi temporare, apărute într-o

familie frumoasă şi cu două minunăţii de copii. Ar trebui să aveţi mai multă încredere unul în altul şi împreună, să treceţi peste impas, încercând să construiţi o relaţie pozitivă. Voi v-aţi referit la o serie de lucruri importante, deci care nu pot fi ignorate, dar care cred că pot fi depăşite. Este necesar un plus de toleranţă, care sunt convins că ar netezi unele asperităţi ale momentului şi ar permite chiar înţelegerea mai exactă a anumitor atitudini sau realităţi. Mă gândesc, de pildă, la faptul că multe necazuri îşi au izvorul în specificul serviciului lui Gheorghe, care, deocamdată, trebuie înţeles ca un tribut pe care-l plăteşte vieţii familia voastră. Dar nu sunteţi singurii în această situaţie. Eu înţeleg şi cunosc bine, chiar şi din propria mea experienţă, că absenţa fizică nu înseamnă obligatoriu şi îndepărtare sufletească. De multe ori distanţa permite omului să-şi analizeze mai clar situaţia şi-i stimulează dorul de cei dragi de acasă, constituind un factor energizant al sufletului uman. Dacă priviţi pozitiv şi în perspectivă situaţia voastră, nu vă trebuie decât un plus de înţelegere şi încredere reciprocă, care pot crea între voi noi şi durabile punţi de legătură. Bănuiesc că ştie fiecare ce pierde în cazul unei despărţiri? Acesta este un aspect pervers al vieţii, ce induce în eroare cu uşurinţă pe toţi aceia care, fie din orgoliu, fie din slăbiciune, permit că anumiţi factori de moment să le întunece prespectiva. Eu cred că fiecare înţelege bine o familie ca a voastră are acum nevoie de ceva reparaţie care poate fi făcută şi, în niciun caz, de rupere sau desfiinţare. După un divorţ aţi avea de suferit amândoi şi, în mod deosebit copiii. Şi pierderea ar fi în principal de natură morală şi psihologică pentru că fiecare va purta cu el, poate pentru toată viaţa, o povară greu de dus, care vă provoacă nişte răni mereu sângerânde. Eu vă cunosc zbuciumul actual dar, în acelaşi timp, vă cunosc şi bunele intenţii şi puritatea sufletească a sentimentelor, care împreună pot răsturna munţii. Cred că aveţi forţa morală să reparaţi ţesătura sufletească ce vă uneşte şi să nu vă declaraţi înfrânţi de la primele încercări, parcă totuşi inevitabile pe distanţa unei vieţi. Omul adevărat, chiar şi atunci când se simte slab, găseşte în interiorul lui resurse nebănuite pentru redresare. Dacă a căzut odată învaţă lecţia, îşi adună zdrenţele sufleteşti şi-şi croieşte noi aripi pentru înfruntarea unor furtuni viitoare. Aşa că sper să vă gândiţi bine amândoi şi să ne vedem sănătoşi şi cu deplină încredere în anii următori".

„- Imi pare bine că te-am invitat la această discuţie stânjenitoare pentru toţi, dar care a permis relevarea unor probleme cărora personal nu le-am acordat suficientă atenţie. Eu nutresc ceva speranţă pentru noi, dar mă simt obosită şi parţial înfrântă de viaţă. Poate nu am încercat destul să nu mă las doborâtă, să nu îngenunchiez şi să ajung să-mi plâng norocul. Deci vom vedea evoluţia relaţiilor în viitorul imediat şi-ţi promit că voi încerca sincer să mă redresez, dacă tu crezi că şi din slăbiciune se poate ivi o forţă. Să nu fie doar o cârpeală. Dar mai vedem noi".

„- Ioane, eu îţi mulţumesc pentru cuvintele tale de încurajare şi cred că împreună cu soţia vom putea revitaliza relaţia noastră, spre binefacerea întregii familii".

O perioadă de câteva luni nu am mai primit niciun fel de aviz din partea lui şi nici eu nu i-am mai deranjat, fiind temător asupra evoluţiei lucrurilor. Apoi m-a sunat el şi m-a invitat la o cafea. Cu acest prilej mi-a spus că în viaţa lui au intervenit câteva schimbări sensibile. Spre surprinderea lui, ea i-a spus că îl înţelege, că-l simte mai apropiat de ea, constatare care i-a întărit moralul. De asemenea, acceptă că nici viaţa lui nu este uşoară, că deplasările sunt o adevărată încercare pentru el şi bănuieşte că îşi doreşte mult să-şi găsească cât mai curând un serviciu care să-i avantajeze pe amândoi. A admis chiar şi varianta propusă de către mine ca să consulte un specialist şi ca urmare a beneficiat de un tratament care a convins-o că este util, deoarece a început să se simtă mai bine. S-au ameliorat şi raporturile lui cu familia, în sensul că s-a interesat mai direct de situaţia şcoală a copiilor, a realizat mai mult in relaţiile directe cu ei, ascultându-le preocupările şi dorinţele. Tot el s-a dus chiar şi la două şedinţe cu părinţii şi a fost încântat de aprecierile diriginţilor cu privire la interesul lor pentru şcoală. A mai fost cu ei la câteva filme şi spectacole de teatru, atitudine care i-a permis să-i înţeleagă mai bine, să şi-i apropie sufleteşte şi să observe că aceştia au devenit mai deschişi şi afectuoşi. Mi-a mărturisit că efortul în această direcţie n-a fost prea mare şi că s-a lămurit că poate oferi familiei un buchet mai larg de satisfacţii.

M-am bucurat sincer de realizarea acelor progrese şi l-am întrebat care sunt problemele ce au rămas în suspensie şi care se schimbă mai greu. Mi-a răspuns că nu ese prea delicat din partea mea să-i estompez bucuriile câştigate, dar înţelege că acestea ar putea fi importante şi ar permite o apreciere mai echilibrată a progreselor. Mi-a subliniat că este încântat de ameliorarea relaţiilor sentimentale, dar că mai persistă nişte umbre şi reţineri din partea ei. Cum ea a iubit cu ardoare florile, toată viaţa, s-a bucurat realmente de câte ori i-am adus în ultimul timp câte un asemenea buchet. Referitor la anumite aspecte staţionare mi-a spus că se menţine o apreciere confuză privind unele atitudini şi întâmplări din trecut. Nu este încă lămurit pe deplin în ceea ce priveşte mecanismul de funcţionare a sentimentelor care se referă la el. Chiar şi în momentele prezente, când se manifestă diverse gesturi ce vizează apropierea lor, intervin unele reacţii negative, scoase spontan din memoria ei halucinantă, care nu uită întâmplări vechi, petrecute cu 10-15 ani în urmă, pe care le asociază sau contrapune unor situaţii actuale. Se întâmplă lucruri greu de explicat şi admis, în sensul că norii întunecaţi ai unor vremuri apuse renasc curios şi cu o mare forţă de anihilare şi reuşesc să destrame farmecul unor momente, ce s-ar cuveni să fie foarte plăcute. Amestecătura aceasta contradictorie de sentimente şi atitudini intervine

când te aştepţi mai puţin şi te dezarmează, după ce în prealabil îţi încurcă gândurile. Ca exemplu pot să-ţi aduc o situaţie de la nunta unor amici, care a avut loc cu peste cincisprezece ani în urmă. Atunci am întâlnit o tânără frumoasă şi veselă, care dansa minunat, parcă plutea în ritmul muzicii, şi cu care am dansat de mai multe ori. Acest aspect vechi şi de-acum foarte obosit, aş zice eu, revine frecvent în discuţie. Este o amintire leit motiv, care nu se estompează şi lucrează asupra memoriei ei neliniştite aidoma unui bisturiu afurisitÎmi dau seama că se trezeşte, când ţi-e lumea mai dragă, nu numai câte o amintire jenantă, dar câte una cu un anumit substrat, care ascunde o gelozie nemărturisită, cu valoare de "rozătoare" aceasta parcă este mai vie ca atunci şi este capabilă să facă ravagii. Este ca o răzbunare peste vremuri a unor plăceri inocente, care nu erau de natură să provoace un asemenea puseu afurisitÎntr-un anumit fel este ca o răzbunare tardivă, neputincioasă dar rea, cu efect pervers, care-ţi întoarce gândurile şi timpul pe dos şi-l contrapune nemeritat unor trăiri actuale sincere. Nu pot înţelege acest fenomen şi, ca urmare, nici nu am cum să lupt împotriva lui.

Închipuieşte-ţi că au mai fost momente când m-am uitat la unele femei atrăgătoare, întâlnite pe parcurs, unele chiar în prezenţa ei, situaţii care acum au constituit argumente forte în ceea ce priveşte punerea la îndoială a fidelităţii mele. Dacă mi-ar fi judecat doar gândurile din acele momente şi plăcerea de a fi în preajma unei femei atrăgătoare, lucrurile nu ar fi evoluat în direcţia învinovăţirii mele. Doar nu poate cere să nu simţi nimic în faţa magnetismului feminin? Pe de altă parte, ar trebui, poate, să-şi judece similar şi unele gânduri proprii în această privinţă şi să nu trasnfere oprobiul doar asupra mea. Şi mai este încă ceva! De ce nu a reacţionat atunci şi a strâns în inimă şi memoria ei atâtea momente inocente, care în timp au dopsit şi au devenit contrariul lor? E ca un joc periculos, care se încheie cu consecinţe grave, pur şi simplu din cauza unei întâmplări, a unei alunecări accidentale pe o coajă de banană?

A

Iţi dai seama că de multe ori am rezistat ispitei de a comenta o asemenea atitudine, ceea ce consider că a fost bine. Dar are fiecare momente de slăbiciune, când cedează şi reacţionează nervos împotriva unor acuzaţii sau insinuări care n-au un fundament serios. Poţi s-o consideri mai degrabă o provocare. Ceea ce trebuie să-ţi spun este că toate încercările mele de acest gen s-au terminat lamentabil. N -am putut face faţă asaltului ei susţinut, respectiv forţei de convingere cu care ea îşi prezenta părerile, deciziile sau chiar slăbiciunile. Cred că îţi vine greu să admiţi o asemenea alternativă. Eu nu am însă forţa morală să mă pot opune unui asemenea "tăvălug" de vorbe şi stări emoţionale încrâncenateÎmi dădeam seama că este în eroare şi totuşi mă copleşea cu "adevărul" ei, care avea numeroase puncte nevralgice. Mă depăşea prin forţa voinţei, a demonstraţiei care tot revine, se întoarce şi iar se năpăstuieşte peste tine, până la epuizarea preopinentului. Sleit de forţe şi

conştient de gratuitea unei asemenea bătălii, accepţi neputincios finalul. Numai că acest final, care înţelegi că este unul acceptat aproape necondiţionat, se înscrie nedorit în şiragul de victorii repurtate în condiţiuni similare şi-i fortifică convingerea că totdeauna trebuie să fie aşa. Or eu, cel puţin în sinea mea, nu pot să diger mereu o placă argumentativă care uneori zgârie urechea. Mă înnebuneşte analogia dintre această situaţie şi povestea cu buturuga mică care... Adică nu pricep de ce trebuie să plătesc un impozit sufletesc aşa de mare pentru tot soiul de fleacuri nechemate şi nedorite, care se interpun în drumul meu. Şi atunci pot şi eu să am unele momente de slăbiciune, când nu mai suport?

Ţi-am povestit toate aceste zbateri ale mele, multe provocate de situaţii aproape fără sens. Iţi aminteşti şi explicaţia mea cu privire la platoşa sufletească ce mi-am construit-o, ca o pavăză împotriva unor nemulţumiri curioase apărute din senin, cred, pe fondul temperamentului ei năvalnic şi greu controlabil, dacă nu uneori şi labil. Am norocul că asemenea situaţii nu durează decât două-trei zile, după care apare din nou cerul senin, atmosferă calmă şi împletită cu focuri de artificii gratuite. Ca urmare, mi-am ales o poziţie defensivă acceptabilă, pe care încerc să mi-o finisez cât mai bine, pentru a-mi salva familia. Se pare că împotriva unui scepticism ce mă mai vizitează uneori, am reuşit să respir mai încrezător, deoarece am şansa demult aşteptată ca să-mi schimb activitatea. Mi s-a promis un post de şef de serviciu, rămas liber, care pretinde doar câteva deplasări pe an şi de mai scurtă durată. După momentul acesta te asigur că vom relua convobirea noastră şi o să afli că lucrurile s-au ameliorat în şi mai bună măsură!

„- Dragă Gheorghe, te rog să mă înţelegi bine! Nu vreau să-ţi retez optimismul răsărit în tine, dar mă simt obligat să-ţi mai spun ceva despre oamenii aşa zişi de dispoziţie, care reacţionează şpontan şi surprinzător, nu atât un raport cu cerinţele unui moment dat ci, mai degrabă, corespunzător dispoziţiei sufleteşti în care se află. Acest factor are o putere de determinare nebănuită. Nu numai că nu permite o reacţie echilibrată. Or, din câte am înţeles eu, soţia ta face parte dintr-o asemenea categorie. Important este mai ales ceea ce se întâmplă cu ea, cu dispoziţia în care se află, care este fluctuantă şi plină de neastâmpăr. Pentru a face sublinierea necesară aş asemăna reacţiile lor cu capriciile vremii, ale timpului meteorologic. Lucrurile se aliniază unor fronturi atmosferice mai greu de sesizat. Realitatea se colorează în raport cu starea lor sufletească. Dacă ei se simt bine dimineaţa, atunci şi realitatea înconjurătoare, inclusiv oamenii, devin frumoşi şi agreabili precum dimineţile frumoase. Dacă prin sufletul lor se plimbă norii, care-şi plouă abundenţa, atunci aceştia se mişcă curios spre exterior şi-şi lasă greutatea pe tot ce se află în afara lor. Ai zice că realitatea se modifică

după ritmul şi calmul lor interior.
Să nu crezi cumva că mă refer doar la soţia ta sau la femei, în general. Eu cunosc binişor tipul omului de dispoziţie şi l-am întâlnit adeseori şi în rândul bărbaţilor. Un fost şef de-al meu, cu care vrând-nevrând am colaborat bine timp de peste zece ani, făcea parte din această categorie. Când era supărat pe ceva, ştiu eu pe ce, că doar nu era să-l întreb, devenea nervos şi nestăpânit, îşi uita mintea în sertarul biroului şi răspândea în jur valuri de vobe şi aprecieri greu de suportat. Să ştii că aceste "respiraţii" necontrolate îşi aveau ţinta lor precisă, fiind orientate aproape fără excepţie în direcţia unor oameni pe care nu-i agrea, din diverse motive, multe dintre ele fără relaţie cu competenţa profesională. L-am observat pe acest şef chiar şi la domiciliu, unde am fost de mai multe ori în interes de serviciu, acesta fiind în concediu medical. Ei bine, dacă la serviciu îl acceptăm aşa cum se manifesta, mi-a fost dat să-l văd că se enervează uşor şi acasă. La un moment dat a telefonat un coleg şi i-a spus că el este de vină pentru neglUarea unei probleme. Până la această convorbire a fost calm şi agreabil, cum era mereu în situaţia când nu era nervos. Dar acum, dintr-odată s-a ambalat, s-a schimonosit la faţă şi a început să ţipe, repetând de mai multe ori: lasă domnule, că ştiu eu! Nu dumneata eşti de vină, ci Florea... După ce s-a terminat discuţia telefonică am asitat la o scenă de zile mari. Fetiţa lui, care nu împlinise încă şase ani, a ieşit din colţul camerei unde se afla şi a început şi ea să ţipe, imitându-l pe tatăl ei. Aşa! Aşa! Bucluc peste Florea! Noroc că n-am izbucnit în râs, cum ar fi fost cazul. Am zâmbit doar şi am făcut remarca că fetiţa este tare isteaţă. Ruşinat, şeful a înghiţit găluşca! Am avut şanse şi în alte situaţii similare, pentru că eu mă aflam printre favoriţii lui şi, de regulă, eram scutit de aprecierile lui inflamante şi pipărate.

Un alt şef semăna leit cu cel descris mai sus. Avea o funcţie mare şi era o dulceaţă de om când se simţea în apele lui. Subalternii i-au cunoscut şi respectat meteahna încă din primele zile. Din această cauză, când trebuiau să meargă la cabinetul lui cu vreo problemă, se interesau mai întâi la secretar în ce ape se scaldă şi, doar apoi, în funcţie de aprecierea acestuia, îndrăzneau să intre la el.

Eu am încercat doar să schiţez profilul lor caleidoscopic, uşor influenţabil şi schimbător pentru a te aviza odată în plus asupra aşteptărilor tale şi a reacţiilor ce trebuie să ţi le impui. Mi se pare un exerciţiu cam delicat, deoarece trebuie să înveţi să trăieşti cu un Vulcan capricios lângă tine, conduită posibilă totuşi, deoarece eşti un om raţional şi echilibrat. Aş putea spune că, deşi sunteţi două temperamente extreme, vă puteţi completa unul pe celălalt şi din această combinaţie poate rezulta ceva durabil. Aşa că speră şi luptă în continuare, în special în beneficiul copiilor voştri. Şi ar mai fi ceva de spus.

Asemenea oameni sunt normali din punct de vedere psihic. Ei reprezintă însă una dintre numeroasele categorii de personalităţi

accentuate pentru care definitorie este această dezvoltare şi centrare a personalităţii pe latura afectiv-emoţională a existenţei. Fără îndoială că, în anumite condiţii vitrege, evoluţia unora dintre aceştia poate fi şi spre zona patologicului. Nu este obligatoriu o asemenea cădere. Ea trebuie doar să fie avută în vedere şi evitată, prin întreţinerea unei atmosfere afective benefice şi estomparea unor reacţii necontrolate din partea ta.

Bănuiesc că ai observat o anume situaţie curioasă. Asemenea oameni influenţabili acceptă mult mai uşor să fie sfătuiţi, eventual chiar contrazişi, de către alte persoane care nu fac parte din anturajul lor apropiat. Dacă sunt de acord, este drept mai rar, să primească unele influenţe din partea unor personaje, atunci, pricepe că nu este ceva prea rău într-o astfel de conduită. Nu că aceştia ar fi mai credbili decât tine. Ci pur şi simplu pentru că nu li se opune acestora cu vehemenţa cu care te întâmpină pe tine. Poate că ţi-ai da seama că judecăţile şi aprecierile tale, chiar dacă sunt raţionale şi adecvate unor situaţii, nu sunt acceptate deloc sau în nicun caz cu uşurinţă, deoarece, prin structura lor, aceşti oameni nu primesc sfaturi de la apropiaţii lor. Ei consideră de la bun început că eşti subiectiv şi deci părtinitor. De asemenea, că ai fi dispus să le acorzi încredere mai degrabă altora decât lor, ca şi când ai avea intenţia să le faci vreun rău ori să-i contrazici sau să-i pui la punct. De aceea nici nu acceptă să se lase înfrânţi într-o asemena alternativă şi, ca urmare, se zvârcolesc, se supără şi înfurie, dezvoltându-ţi o argumentare insistentă şi insinuantă. In asemenea cazuri fac tot posibilul să câştige bătălia sau discuţiaÎn mod sigur îţi vor reproşa lipsa de tact ori chiar de afecţiune, susţinând că totdeauna eşti dispus să iei partea altora. Aşa că fereşte-te de a da dreptate altora într-o discuţie purtată în faţa ei, pentru că sigur îţi va reproşa această proastă inspiraţie. Deci înţelege clar că ea este pe primul plan, că-şi cere insistent drepturile ce consideră că le are în faţa tuturor şi mărşăluieşte cuminte mai departe prin cotloanele bizare ale vieţii. Doar nu vrei să provoci un „război mondial domestic" cauză nerespectării unei simple doleanţe a unei femei, care se poartă constant un pic mai ciudat, corespunzător structurii ei psihice. Vei da, astfel, dovadă de inţelepciune în cunoaşterea oamenilor şi de stăpânire de sine. Vei pierde nişte bătălii pe parcurs, dar vei putea câştiga un război".

Timp de cinci-şase ani după aceste convorbiri neortodoxe, lucrurile au curs pe făgaşul lor obişnuit, cu mici accente sau semnificaţii, relevând adevărul că o construcţie contradictorială poate dăinui dacă temelia acesteia se cheamă a fi iubire reciprocă şi responsabilitate. O corabie care nu ia prea multă apă la bord poate fi salvată prin efortul concentrat al, ocupanţilor, care în momentele cruciale îşi unesc forţele pentru îndepărtarea surplusului de apă sau de năduf sufletesc. Sacrificiile făcute de către prietenul meu au clădit zăgazuri de apărare în calea unor viituri păgâne ale vieţii. Şi-a operat la timp impulsurile de orgoliu propriu, dovedind că avea un capital preţios de disponibilităţi sufleteşti, care au

estompat la timp alte posibile alunecări de planuri. El a construit cu răbdare punţi salvatoare peste cursurile de ape învolburate, care-i ameninţau uneori coliba cu visuri.

Iată că a sosit şi un nou moment pentru confidenţe, în ultimele noastre întâlniri, prietenul meu a manevrat discuţia diplomatic, asigurându-mă că atmosfera în familie este bună, chiar încurajatoare. M-a asigurat că momentele de cumpănă le depăşesc normal, fără spasme în comunicare. De astă dată a convenit să-mi înfăţişeze o altă situaţie, care se schiţa ca o posibilă problemă. Mi-a spus că fiul lui devenise între timp un adolescent care se manifesta deja ca un personaj cu o personalitate puternică, ce pretindea a fi tratat ca atare de către toţi ceilalţi membri ai familiei. Era un băiat bine dezvoltat fizic şi frumuşel, cu o voinţă deosebită şi un temperament coleric, care-i imprima o viteză şi fermitate clară în orice acţiune. Cu câţiva ani în urmă, împreună cu mai mulţi băieţi de vârsta lui (circa 11-12 ani), executase sărituri într-o groapă adâncă, punându-şi în pericol viaţa. Cum era firesc, a considerat că este momentul să-i aplice o corecţie mai deosebită. Fiind şi foarte nervos, i-a servit mai multe palmeÎn acele clipe l-a suprins faptul că băiatul îl privea cu detaşare şi cu un zâmbet ironic. Mai mult chiar, îl provoca verbal, spunând de mai multe ori: „mai dă, mă, mai dă sau ai obosit cumva?". I-a mai dat câteva palme, pentru a-i pedepsi obrăznicia, iar acesta, foarte calm şi stăpân pe el, i-a servit un nou comentariu: „păcat de tine că ai învăţat atâta carte şi nu ştii alte metode de educare decât bătaia! Poţi să mă baţi cât vrei pentru că eu n-o să plâng spre a te înduioşa, aşa cum vrei tu!".

După această „secvenţă educativă", mi-a mărturisit că s-a gândit mult la acea situaţie şi parcă nu-i venea să creadă că a putut proceda astfel. Nu era supărat prea tare pe băiat, ci mai mult pe el, pentru că din cauza unei supărări de moment a intrat într-o capcană vicleană şi, în final, a ajuns în situaţia de a primi el o lecţie, postură pe care n-a dorit-o şi n-a bănuit-o ca fiind posibilă. A meditat îndelung asupra întâmplării şi a conchis că niciodată în viitor nu va mai recurge la forţă - ca măsură educativă - cu atât mai mult cu cât a realizat faptul că fiul lui şi-a dezvoltat o personalitate clară, care se simte raniţă chiar de către părintele lui. A adăugat că după acel incident nefericit şi-a reevaluat atitudinea pentru a evita producerea unei grave fracturi în comunicarea dintre ei.

A observat că băiatul era foarte sensibil în privinţa modului cum era tratat de către fiecare. Aparenţele promovau însă din partea altora impresia că ar fi rece, distant, spontan, rapid în reacţii şi cu un pronunţat spirit de observaţie. Cunoaşterea aceasta mai atentă i-a permis ulterior o mai bună apropiere de el şi ajungerea la nişte
acorduri. In acest sens se menţiona acceptul lui de a se preocupa mai mult de sport, reuşind mai mulţi ani la rând să practice înotul, cu rezultate meritorii. A înţeles că acesta l-a ajutat mult în consumul suplimenttar de

energie ce-l caracteriza, să dobândească o mai bună autodisciplină şi autocontrol, dovedind responsabilitate şi perseverenţă în pregătire. A câştigat multă încredere în sine, în depăşirea unor dificultăţi şi conturarea unor ţeluri posibile pentru el. Adeseori îi spunea că dacă îşi propune ceva el este capabil de orice efort pentru a asigura reuşita; de asemenea, că nu se dă uşor bătut în nici o împrejurare, dar că nici nu acceptă ceva prea uşor, mai ales dacă acel ceva nu-i place ori îi reduce spiritul lui de independenţă şi libertatea de mişcare. A început repede relaţiile cu fetele, chiar şi cele de ordin intim, şi încearcă din toate puterile să fie cald şi sensibil, să le cucerească definitiv. Era foarte atent şi suspicios în aceste relaţii, suferind cumplit în cazul unei nereuşiteÎn acest proces s-au conturat şi unele tendinţe autoritare sau chiar posesive, aspecte care pe parcurs i-au creat o serie de neplăceriÎnţelegea iubirea ca pe ceva sacru şi definitiv şi renunţa cu mare greutate la o relaţie, doar în situaţii extreme, după ce-şi epuiza toate încercările de a investi oricât în combustia lui intimă. Până la urmă acele câteva încercări dragi lui, care s-au încheiat nefericit, au produs un fel de duritate de diamant în relaţiile cu fetele, în sensul că, dacă avea motive serioase de supărare, hotărârea lui era fermă şi definitivă. Se îmbinau în el tendinţe contradictorii în acest domeniu. Era omul puternic într-o relaţie şi, totodată, cel slab în situaţiile de ruptură ale acesteia şi, mai ales, în momentele imediat următoare.

Am devansat puţin evoluţia lucrurilor în sensul că ne-am referit şi la evoluţia ulterioară a viitorului tânăr. Realitatea a confirmat trăsăturile lui puternice de caracter. După câţiva ani de serviciu la stat, imediat după revoluţie, a intrat cu curaj în afaceri, motivând că-şi câştiga astfel independenţa şi că poate să-şi valorifice mai bine calităţile. Intuiţia lui s-a confirmat pe parcurs, reuşind să iniţieze o afacere inspirată, pe care a dezvoltat-o cu mare ambiţie, până ce a condus-o într-o situaţie de succes, chiar unul de perspectivă.

Prietenul meu era de-a dreptul încântat de reuşitele lui. Mi-a subliniat, în finalul unei convorbiri, că a apreciat în mod deosebit spiritul lui de independenţă, iniţiativa şi perseverenţa, care erau concentrate într-o mare încredere în sine, ca simbol sigur al reuşitei. Era însă, puţin supărat pe noua situaţie creată, care-i ocupa tot timpul şi-l îndepărta fizic şi sufleteşte, credea el, de familia lui. Resimţea absenţa acestuia ca pe un fenomen de răcire sentimentală. L-am lămurit în această privinţă, remarcând că aşa sunt unele servicii astăzi, cu foarte mari solicitări, şi că trebuie, în schimb, să aprecieze pozitiv atenţia cu care acesta intervine la orice solicitare din partea părinţilor.

5a0. Caruselul necunoscutelor

Fiecare om este până la urmă o colecţie de informaţii, de trăiri, de proiecte, de vise şi de amintiri. Acestea se aşează diferenţiat în sufletul

omului, uneori lin, alteori agresiv, cristalizându-se la umbra anilor în experienţe specifice. Multitudinea aceasta de faţete se coagulează în structuri mai viabile sau mai puţin pregătite pentru realitatea vieţii. Ca urmare, rezultă nişte alcătuiri umane care încearcă să-şi valorifice zestrea anterioară, nativă ori dobândită, pe parcursul călătoriei lor pe terra. Este de aşteptat, aşadar, ca pentru fiecare să se înregistreze performanţe mult diferenţiate, care se reflectă prin aura individuală. Inelul de lumină sau de umbră care învăluie pe fiecare om îşi are originea în vitalilatea lui interioară, în forţa trăirilor, controlul şi direcţionarea acestora. BacăCei care, dimpotrivă, se comportă energetic, cu încredere în ei şi în oferta viitorului, sunt oameni care prezintă o aură puternic luminată, răspândind şi asupra celor din jur surplusul arderii interne. Aceştia păşesc cu curaj înainte, sunt dinamici şi optimişti, pot să depăşească obstacole sau să întindă o mână de ajutor celor slabi. Lumea este mobilată în procente echilibrate cu asemenea modele extreme şi, mai ales, cu miliardele de combinaţii realizate între ele.

Voi încerca să prezint câteva exemple de asemenea combinaţii, care ilustrează cât de complexe şi diversificate sunt ele, deşi aparenţele, ca întotdeauna, ne-ar îndemna să acceptăm o compoziţie relativ mai simplă. Aşadar, peste încărcătura ereditară sau dobândită a unui tânăr se adaugă, după perioada şcolară şi pătrunderea lui în dinamica vieţii reale, noi şi noi straturi de informaţii şi experienţe, care-l formează ca şi cetăţean al unei anumite comunităţi sociale, cu tendinţele, moralitatea, mentalităţile şi spiritualitatea ei caracteristică, dar şi cu limitele ei particulare. Cel care în primii ani de serviciu (de carieră, etc) dovedeşte capacitate bună de acomodare, de integrare, chiar reuşind să contribuie original la înregistrarea unor progrese sau performanţe, se dovedeşte a fi un om echilibrat, stăpân pe el, care învaţă din mers cum să-şi potrivească paşii în călătoria lui prin viaţă.

Dacă întâlneşte în cale obstacole mai mari sau mai mici, iar acestea ridică mereu probleme care-i depăşesc capacitatea de răspuns, atunci ne putem afla în faţa unei răspântii de viaţă, eveniment care este singur în măsură să pecetluiască evoluţia lui viitoare, în bine sau în rău. Un coleg de serviciu, cu bune calităţi intelecuale şi volitive, care se schiţa ca o promisiune acoperitoare pentru o frumoasă carieră, a început să dea semne de nelinişte şi de temere, transformate curând în sindrom nevrotic rebel şi, în final, într-o prăbuşire dureroasă a personalităţii. A fost nevoit să renunţe la o activitate dorită, dar care prin duritatea informaţiilor şi a răspunderii ce o implică i-a depăşit puterile psihice. Altul, tânăr şi voinic cât un munte, avea un temperament exploziv şi nu reuşea să se controleze suficient. A capotat tot aşa de repede, dar într-o manieră diferităÎntr-o situaţie obişnuită de viaţă a intrat într-o ceartă spontană cu un necunoscut, la un restaurant şi i-a aplicat un pumn în figurăÎn cădere, acesta s-a lovit cu capul de un colţ al mesei şi ulterior a decedat. A fost

condamnat pentru lovire cauzatoare de moarte, dovedindu-se a fi un temperament nestăpânit, care nu avea ce căuta într-o activitate complicată, de mare răspundere şi intensitate, cum era cea de cercetare penală.

În situaţie egală cu cei doi, dar pe un fond psihic diferit, care din fericire se chema un bun echilibru psihic, eu am reuşit să fac faţă numeroaselor capcane ce le presupune şi întinde o asemenea activitate, atât sub aspectul complexităţii situaţiilor întâlnite cât şi, mai ales, a diversităţii şi neprevăzutului comportamentului uman implicat: acesta se materializa adeseori în fapte penale grave şi greu de suportat pentru orice om „rătăcit" prin asemenea „subsoluri"ale conduitei umane. Iniţial m-am pus la punct cu teoria şi procedurile practice de lucru, mi-am însuşit specificul activităţii şi, mai ales, exigenţele legale ce trebuiau neapărat a fi respectate. Mai greu mi-a fost să mă obişnuiesc şi să depăşesc tragismul informaţiilor zilnice ce le primeam din toată ţara, mulţi ani de zile, majoritatea referitoare la morţi ori dispariţii suspecte, dar mai ales, la diverse categorii de omucideri; acestea erau comise din motive ori împrejurări de neacceptat, care-ţi împovărau sufletul cu tristeţe, şi, în final, cu o suferinţă cumplită, ce părea a nu se mai sfârşi. Cercul acesta de oţel rece al durerii te împresura neânduplecat, de dimineaţa până noaptea târziu, şi azi şi mâine, şi părea „ştanţat" definitiv în conştiinţa şi inima mea tremurândă. Mă simţeam de parcă aş fi îmbrăcat o mantie grea şi blestemată, care funcţiona ca o platoşă medievală. Mă ţinea captiv, nu-mi dădea voie să respir liber şi nici nu permitea degajarea temporară a silei care s-a strâns, munţi, în mine, şi mă strângea ca într-o menghină. M-am amăgit un timp, în sensul că această platoşă o să mă ocrotească de pătrunderea în continuare a convulsiilor însângerate şi o să-mi acorde cel puţin răgazul obişnuinţei cu tragedia sufletului uman. Mi-am dat seama că nu pot scăpa din strânsoarea lui decât în clipele când oboseala, uneori chiar epuizarea, mă transportau în lumea liniştită şi regeneratoare a somnului. Mă credeţi sau nu, eu retrăiesc această „Golgotă" a informaţiilor, care se îmbrâncesc să iasă la suprafaţă şi să anunţe oamenii aşa zişi buni despre tributul de sânge şi durere pe care omenirea îl plăteşte, zi şi noapte, pe altarul fărădelegii, chiar şi în perioade de relativă linişte, deci în absenţa abominabilelor acte de terorism sau război.

Parcă învăluirea sufletului meu nu era suficient realizată prin asaltul informaţiilor şi al încărcăturii lor emoţionale. Trebuia, pentru împlinire, să adauge puţin mister şi o „herghelie" de necunoscute, prezente în oricare dintre cazurile care nu erau clare de la început ori aveau făptuitorii necunoscuţi, uneori perioade importante de timp. Misterul provenea de la specificul adevărului care era „încrustat" în fiecare caz şi trebuia a fi „dezghiocat", adică smuls din învelişul în care era mereu învăluit. Trebuia să fie separate de aparenţe înşelătoare şi de învelişul mincinos al

întunericului care-l ascundea, ca pe un zăcământ preţios. Fărădelegile se comit după un plan bine ticluit, la adăpostul nopţii de multe ori şi în circumstanţe bine alese, ferite de martori sau alte priviri iscoditoare. Adevărurile seamănă de multe ori cu cadourile scumpe, care se ofereau pe vremuri învelite în mai multe straturi de ambalaj, a căror înlăturare treptată augmentează valoarea şi farmecul căutării. Sunt situaţii vitrege când se desluşeşte anevoios motivaţia săvârşirii faptei, nu se poate contura modul de operare ori nu pot fi identificate elemente de probă, cum ar fi cele materiale, anumite urme sau posibili martori. Asta ca să nu mai vorbim despre numeroasele erori făcute cu prilejul cercetării locului faptei, executării autopsiei ori a unor expertize. Ori, legea obligă la continuarea cercetărilor chiar şi în asemenea speţe, căutarea adevărului şi identificarea autorilor fiind adeseori o sarcină delicată, anevoioasă şi de mare durată.

În absenţa unor date concrete, trebuie puse în operă unele virtuţi umane care se definesc mai ales prin valoarea lor relativă. Mă refer la utilizarea a riumeroase variante de gândire, a unor piste de investigare originale şi mai greu acceptabile, a experienţei dobândite în cazuri similare, a intuiţiei creatoare, a reluării unor piste şi verificări abandonate şi multe altele. Apar uneori şi situaţii disperate, când toate cercetările efectuate nu conduc la niciun rezultat ori ajung la căi înfundate. De asemenea, uneori trăieşti bucuria apropierii de soluţie şi constaţi că tot eşafodajul construit cu trudă se destramă, aidoma unui castel de nisip şi trebuie s-o iei de la capăt. Toţi aceşti paşi sunt însoţiţi de trăiri specifice şi intense. Poţi să te bucuri, să te întristezi, să te amăgeşti, să-ţi pierzi răbdarea şi încrederea, să disperi, să te luminezi când te aştepţi mai puţin, să-ţi trăieşti neputinţa sau să respiri clipe înălţătoare, asemănătoare unui triumf. Toate aceste „arderi" emoţionale te consumă enorm şi cine trece cu bine prin aceste încercări se poate considera un om norocos, mai ales dacă inima lui a rămas întreagă, dacă mai simte normal ceea ce este omenesc, deci dacă nu s-a înrăit. Este un paradox nestudiat încă, ce ilustrează forţa de nebănuit a unei inimi, care după ce suportă o viaţă întreagă respiraţia otrăvită a celor mai negre gunoaie morale, intră la un moment dat în pauză (la pensie de exemplu). Chiar şi asemenea situaţii pot sărbători în continuare, aidoma unui copil, cu candoare şi simplitate, supravieţuirea simţămintelor curate de adevăr, lumină şi dreptate. Este un caz tipic de rezistenţă eroică, care aşează pe acelaşi piedestal rezistenţa fizică incredibilă a unor materiale, la cutremure ori alte catastrofe, şi rezistenţa morală a omului, ca posibilitate deschisă de înseninare a orizontului omenirii.

Am cărat cu mine, în mintea şi sufletul meu, o povară perversă, mereu potrivnică structurii mele intime şi, în final, m-am felicitat singur pentru izbândă, deoarece pe nimeni din instituţie nu l-a interesat depăşirea de către subalterni a „şerpuirilor" minţii şi inimii celor cu care s-a confruntat,

cu scopul simplu de a-şi păstra curăţenia sufletească. Poate ar fi bine să se promoveze o formă de mulţumire specială faţă de cei care ajung totuşi la un asemenea liman, cu preţul jertfei lor morale de o viaţă.

Îmi imaginez un asemenea personaj ca pe un om care-şi croieşte singur un scut de apărare pentru a rezista peste ani valurilor de ură, răzbunare, violenţă fizică şi moralăÎnvaţă să se confrunte cu suferinţa umană şi, mai ales, să reziste acesteia. Dacă în nişte încercări mai şi cade este de datoria lui să înveţe din nou redresarea şi mersul spre ţintă, ca exerciţiu clar al celui care nu se declară înfrânt. Nu vorbesc despre un nebun, ci despre un om normal şi real care, pe lângă furtunile din sufletul lui, parcă n-ar fi destul, păşeşte prin viaţă cu capul plin de necunoscute adunate de la zeci şi zeci de cazuri care i-au încifrat gândurile, învăţându-l lecţia obositoare a urcuşului şi a coborâşului. Umblă el uneori ca o nălucă, dar se ancorează ferm în realitate în momentul când găseşte un fir de lumină. Se ţine bine de o rază, până ce găseşte vâlvătaia unde se purifică adevărul pentru care luptă.

Drumul acesta al căutărilor este anevoios şi întortocheat. El se învaţă dificil, urcându-se din treaptă în treaptă, până la nivelul de unde se poate observa risipirea norilor care ascund adevărul. Cei care au păşit pe asemenea cărări au simţit chemările ademenitoare ale luminii, dar şi draperiile negre care o ascund şi care sporesc preţul oricărei reuşite.

Unul din primele contacte cu această realitate priveşte participarea mea la efectuarea unei reconstituiri, în cazul unei serii de omoruri şi tentative de omoruri, comise în localitatea Nadrag, în apropiere de Lugoj. Am ajuns acolo printr-o simplă întâmplare, fiind numit să-l înlocuiesc pe stenograful instituţiei, care era bolnav. Am sosit la Lugoj într-o duminică seară. M-am cazat la hotel şi apoi l-am căutat pe colonelul Ciacanică Dumitru, ce răspundea de reuşita operaţiunii şi care a lucrat mai mult de trei luni de zile pentru a ajunge la descoperirea criminalului. Presupuneam că şansa mea de a-l găsi consta în căutarea lui prin resaturantele oraşului, unde bănuiam că s-a dus pentru masă şi relache. Cum nu l-am găsit, m-am îndreptat spre sediul Miliţiei Municipiului Lugoj. La acea oră, apropiată de miezul nopţii, nu se aflau acolo decât colonelul şi cei care erau în tură la camera ofiţerului de serviciu. Era în cămaşă, cu mânecile suflecate şi dactilografia textul planului după care urma să se desfăşoare reconstituirea. La vederea mea şi-a manifestat surprinderea, deoarece nu avea niciun aviz în privinţa sosirii mele. Ce cauţi aici?, m-a întâmpinat el cu o întrebare directă. I-am răspuns că am fost trimis pentru acel act final al cercetărilor. „Bine, bine", mi-a răspuns el, „dar de ce te-au trimis pe tine şi nu pe altul?" Atunci am priceput eu că nu i-am răspuns clar la întrebare. Am adăugat că ştiu să stenografiez şi-l înlocuiesc pe specialist, care era bolnav. Situaţia fiind lămurită, a purces apoi la prezentarea conţinutului planului. Mi-a explicat şi raţiunea pentru care îl dactilografiază personal, cu acest prilej derulând şi întreaga desfăşurare a

operaţiunii care prezenta şi unele elemente de risc major. Aşa după cum am putut observa în ziua următoare, aproape întreaga populaţie a localităţii era prezentă în zonele unde se realiza reconstituirea. Noi ne aflam jos, pe fundul „căldării", iar cetăţenii erau „atârnaţi" ca nişte ciorchini pe versantul apropiat al muntelui, care creştea parcă direct din drum, într-un unghi dificil de abordat. Masa de curioşi ne-a însoţit tot timpul, mişcându-se acrobatic şi nervos pe întregul traseu. Doar o scânteie ar fi fost deajuns pentru că această aglomerare de oameni să se prăvale peste echipă, nu pentru a ne încurca treaba, ci pentru a-l linşa pe criminal. Acesta a ucis doi consăteni şi a pus în pericol grav viaţa celui de-al treilea, din motive iraţionale, încolţite în creierul unui rătăcit mintal, despre care nu înţelegeau cum a putut trăi neobservat în orăşelul lor de oameni aşezaţi. Eu mi-am îndeplinit bine misiunea, dar ocazia aceasta m-a costat mult. Cum aveam să aflu mai târziu, din mărturisirile viitorului meu şef şi coleg, colonelul Ciacanică, acesta m-a „însemnat" ca pe un posibil partener de „aventură", m-a observat un timp şi apoi a făcut demersurile care au condus la mutarea mea în serviciul pe care-l conducea. Am lucrat direct cu dânsul peste doisprezece ani, perioadă care a însemnat pentru mine atât ucenicie în desluşirea secretelor investigaţiilor în materie criminală cât şi formarea ca specialist independent, capabil să rezolv singur o seamă de speţe complicate, unele rămase cu autori neidentificaţi de mai mulţi ani. Acum, când acest om este plecat în lumea drepţilor, mi-l amintesc cu respect şi admiraţie, ca pe un model exemplar în domeniul investigaţiilor de poliţie criminală. Era un om de o energie copleşitoare, capabil să se jertfească zile şi nopţi în şir pentru aş atinge ţelul lui suprem, acela de a descoperi adevărul într-o cauză judiciară, indiferent şi împotriva oricăror dificultăţi oricât ar fi fost de afurisite. Nu se declara niciodată învins. Dimpotrivă, nereuşitele de moment care l-au încercat şi pe el, îl provocau, îl făceau şi mai „cerbicios"; era în stare să declanşeze o luptă cu tot universul, chiar dacă ar fi fost necesar să se sacrifice şi pe sine. Personal, n-am întâlnit alt om care să-şi subordoneze viaţa unui ţel şi să lupte pentru realizarea lui, chiar dacă unii din jur îl zeflemiseau şi apreciau că ţelul lui nu merită o asemenea dăruire, limitrofă cu jertfa. Aceasta însă era vocaţia lui care l-a subjugat total şi i-a susţinut pe viaţă onoarea şi demnitatea personală. Sigur că era şi orgolios. Nici nu putea fi altfel. Dar slăbiciunea lui, adică temperamentul aprins, chiar năbădăios şi uneori insuportabil, a jucat mereu un dublu rol. De multe ori meritat, alteori nu, a fost „pionul" care l-a mvins pe rege. In acelaşi timp, însă, a fost forţa care i-a alimentat enrgia de invidiat, făcându-l să renască mereu şi să urce spre alte piscuri ce străluceau în lumină.

Au fost mulţi cei care au zeflemisit ori au lansat răutăţi la adresa relaţiei „curioase", chiar de neânţeles, care s-a stabilit durabil între noi. Unii m-au întrebat ironic cum am putut colabora atâţia ani cu el. Le-am

răspuns, cu sinceritate deplină: „foarte bine şi foarte frumos!". Ne-am cunoscut bine unul pe altul şi, ca urmare, ne-am înţeles şi ne-am completat reciproc. Am funcţionat ca un cuplu care ştie ce are de făcut şi care construieşte împreună soluţiile. Pe unii i-am lăsat pe mai departe tot nedumeriţi, chiar şi după asemenea explicaţii. Eu, însă, am descoperit nu numai specialistul de excepţie ci şi omul adevărat, care era pitit înăuntrul lui, ca un prizonier, fără prea multe drepturi. Avea momente de mărturisire, când îşi desfăcea pieptul platoşei şi apărea la iveală o inimă de copil: curată, dar destoinică, generoasă, dar încăpăţânată, un pic timidă, dar neânduplecată, naivă, dar atotştiutoare, ca şi când ar fi fost alcătuită din două materiale diferite: din carne şi din granit.
Eu am simţit adevăratul om, aşa că nu mă mai poate păcăli nicio altă povestire.

Zâmbesc şi acum, cu subânţelesuri nedeclarate, când îmi amintesc o scenă nostimă. Am avut la un moment dat un gen de erupţie de furunculi. Aceştia au apărut iniţial în diverse zone sensibile: în nas, în canalul auditiv, în zona perianală, etc. Parcă ar fi schimbat informaţiile între ei, deoarece nici nu trecea unul şi se instala la putere altul. Am obosit şi eu şi medicii în tentativa noastră de vindecare. Până la urmă soluţia a venit de la consumul zilnic de spumă de drojdie de bere proaspătă. După un timp, simţindu-se ameninţaţi, aceştia şi-au schimbat sediul, au început să apară şi să se înmulţească la subsuori, sprUinindu-se unul de altul sau şi unul peste altul, adică supraetajaţi. Intr-o vreme aveam peste treizeci de asemenea vampiri, care tropăiau ori se „cinsteau" cu sângele meu. Cum a venit apoi şi vremea recoltei, peste jumătate din ei ajungând la maturitate, am mers la chirurg şi m-am supus unui ritual ca la sfârşit de lume. Cu toată anestezia realizată, după trecerea efectului acesteia, am ajuns într-o fază de blestem absolut a oricărei forme de durere. Mi-au pus tampoane cu medicamente şi m-au înfăşurat în atâtea pansamente încât arătam şi mă mişcăm aidoma unui halterofil, gata să ridice pământul din ţâţâni şi să-i dea drumul la vale, să se tot ducă...
Cu blindajul acesta, proaspăt procurat, m-am dus la şef, deoarece aveam nevoie să-mi aprobe concediul medical, acesta nefiind valabil în absenţa unei asemenea semnături. Judecaţi singuri faza. Ca şi când n-ai avea voie să mori, fără aprobare. Dar năzbâtia acasta funcţionează încă, chiar şi în lumea civililor, sub alte forme, dar tot aşa de caraghioase. De exemplu, un sărman infirm, care nu are ambele picioare, trebuie să se prezinte periodic, eventual anual, la o comisie medicală, altfel pierzându-şi dreptul la pensia de invaliditate.

Şeful s-a uitat nedumerit la mine şi mi-a spus că este dezamăgit, neaşteptându-se la un asemenea spectacol. A continuat liniştit, spunându-mi că el tocmai se gândea să-l însoţesc într-o deplasare la Timişoara, într-o „afacere" interesantă. Am zâmbit amar şi mi-am evidenţiat platoşa ţesută din pansamente. „Da, sigur că ai dreptul la concediu! Uite, ţi-am şi

semnat cerificatul! Dar, până la urmă, răspunde-mi totuşi la o întrebare, la o simplă curiozitate. Dacă stai acasă crezi că nu te mai doare?" a adăugat el pe un ton şugubăţ. I-am răspuns puţin înţepat: „bine, şefule, dar nici nu aş ptea să îmi duc valiza". „Lasă, Ioane, că nu asta este problema. Ţi-o duc eu! Deci cum rămâne? Nu-i aşa că vii cu mine?" Am zâmbit, deoarece situaţia serioasă de la început se transformase într-o floricică tonică şi ademenitoare. Până la urmă am plecat împreună. Şi chiar dacă fizic m-am mişcat mai economicos, la muncă am dovedit inspiraţie şi am rezolvat împreună o situaţie delicată. Satisfacţia rezultatului s-a rotunjit mai apoi şi cu constatarea că m-am vindecat definitiv de nebunia provocată de focul afurisit al furunculelor, inamic cu canale fibroase, pline cu tot puroiul din lume.

Activitatea în aparatul central al Miliţiei prindea eforturi suplimentare. Exista obligţia de a lua sub control cele mai grave şi spinoase cazuri dintre omorurile comise în toată ţara şi, ca urmare, de a îndruma şi sprUini practic unităţile teritoriale pe raza cărora au fost săvârşite pentru a concepe şi pune în aplicare măsuri eficiente de soluţionare. Ori, unele dintre acestea erau comise cu multe luni în urmă sau chiar ani şi pretindeau acţiuni inspirate de orientare a investigaţiilorÎn plus se aprecia şi pretindea ca noi să fim bine pregătiţi şi, deci, mai efcienţi decât cei din organele locale. Pe lângă misiunile de control ale activităţii acestora ori de redactare a numeroase lucrări de sinteză, de bilanţuri periodice sau privind situaţii deosebite, trebuia să concepem şi reglementări care să îmbunătăţească activitatea de prevenire şi combatere a infracţiunilor de resort, valabile la scară naţională.

Revenind la activitatea în cazurile nerezolvate, aşa numitele omoruri cu autori neidentificaţi, subliniez faptul că uneori lucrăm luni de zile, cot la cot cu serviciile specializate de la judeţe, purtând răspunderea soluţionării acestora. La nevoie, în situaţii deosebite, primeam ordin să întrerupem acivitatea într-o asemenea speţă şi să plecăm de la un judeţ la altul, unde apărea un alt caz importantÎn asemenea circumstanţe, plecam cu capul încărcat cu gânduri, îndoieli şi necunoscute de la cazul precedent, de care nu ne puteam debarasa complet, şi ne trezeam în faţa altor situaţii necunoscute, care ridicau tot atâtea întrebări sau chiar unele mai afurisite. Am plecat, de exemplu, de la Deva, unde erau două cazuri vechi nerezolvate, în care am încercat o extindere motivată a investigaţiilor, la Craiova, unde erau cercetate trei persoane bănuite de săvârşirea unui omor deosebit. Şeful serviciului judiciar m-a informat în esenţă asupra cazului, sugerându-mi să mă deplasez la Miliţia Municipiului Craiova, unde se efectuau cercetările. Aşteptam o maşină în curte, când m-am întâlnit cu un adjunct al şefului Miliţiei Judeţene, cu care nu mă aflam în relaţii tocmai amicale. Acesta m-a întrebat ce caut la ei şi mi-a servit o urare de bun venit, încercând să mă ironizeze: „ai venit din nou să ne critici?". "Nu chiar, i-am răspuns. Dar fiindcă m-aţi provocat, să vă întreb şi eu ceva. De

ce aţi aprobat o asemenea mişcare neinspirată? De ce aţi procedat la reţinerea pe cinci zile, în acelaşi timp, a doi bănuiţi, care nu aveau nicio relaţie unul cu altul? Adică fiecare motiva un alt posibil mobil a săvârşirii faptei. Nu-i aşa că v-aţi îngreunat singur treaba? Am înţeles că mâine le expiră cele cinci zile de reţinere şi nu aţi reuşit să clarificaţi situaţia niciunuia!" In faţa unui asemenea rechizitoriu improvizat, acesta a plecat supărat, adăugându-mi încă o bilă neagră depozitului de simpatie ce mi-o purta.

Dincolo mă aştepta o altă surpriză. Era pe punctul să se încheie cu rezultat negativ, o a doua confruntare între un martor şi un suspect. După terminarea acesteia, am cerut procurorului să facem o pauză pentru a discuta situaţia. Acesta mi-a „tăiat-o" scurt, motivând că el conduce ancheta. Cu greu am reuşit să-l conving, subliniindu-i că şi eu sunt absolvent al Facultăţii de Drept şi că am experienţă în domeniu, fapt care motiva simpla mea cerere de a fi ascultat. L-am lămurit să nu mai facem în mod formal şi a treia confruntare, pe care o preconiza, şi care se schiţa a fi tot cu rezultat negativ. Sugeram că mai bine am proceda la o analiză în comun a datelor cazului. A rezultat astfel că, pentru cel cercetat în prezenţa mea, nu era clarificat un aspect important, respectiv cum a ajuns briceagul lui la locul faptei, mai ales că acesta era corpul delict al săvârşirii omorului. De asemenea, nu erau clare unele aspecte privind mobilul faptei, existând doar afirmaţii generale că ar putea fi vorba despre gelozie, victima refuzându-i continuarea întreţinerii de raporturi sexuale. Celălalt bănuit cercetat era fiul vitreg al victimei. Acesta se consideră că ar fi avut mai multe motive de răzbunare, cunoştea bine locul faptei şi împrejurarea că tatăl lui, respectiv concubinul victimei, lipseşte în acea noapte de la domiciliu. De asemenea, putea folosi briceagul uitat în locuinţă de către celălalt bănuit şi induce astfel în eroare anchetatorii, sugerând că autor al faptei ar fi proprietarul armei ucigaşe.

Ambii bănuiţi au fost puşi în libertate, iar aspectele care nu au fost iniţial lămurite au fost clarificate ulterior. In finalul cercetărilor s-a stabilit că aceştia nu au avut legătură cu comiterea faptei, autorul fiind concubinul victimei, care în faza iniţială a fost considerat nevinovat, pe baza motivaţiei că în timpul critic a fost de serviciu la primărie. Alibiul acestuia a fost destrămat cu mare dificultate, atât pe baza unei mărturii, dar mai ales datorită şansei de a fi descoperită o pată de sânge, cu grupa victimei, deasupra patului de la primărie, unde a executat serviciul de „pază". Această pată de sânge, care a constituit pivotul probaţiunii, inclusiv în instanţă, nu a fost observată nici de către criminal, nici de către investigatori, în faza iniţială a cercetărilor, astfel că primul n-a procedat la ştergerea ei, iar ceilalţi au bâjbâit în cercetări, până a apărut ideia inspirată reverificării alibiului adevăratului criminal.

Bineânţeles că depozitul de necunoscute pe care-l plimbam cu noi, oriunde călătoream prin ţară, nu era mereu acelaşi, că se schimba, odată

cu rezolvarea unor cazuri, lăsând spaţiu liber pentru furişarea în interior a altora, mai proaspete sau poate mai presante. Mi-amintesc cu satisfacţie, dar şi cu un dram de ciudă, dacă nu de suferinţă, de o acţiune complexă, desfăşurată la nivelul întregii ţări, într-un timp afurisit de scurt. Zece echipe de ofiţeri judiciari, criminalişti şi de la circulaţie am primit sarcina să verificăm, la fiecare judeţ, toate cazurile nesoluţionate care priveau omoruri, loviri cauzatoare de moarte, tentative de omor, pruncucideri, accidente de circulaţie cu urmări mortale, cadavre neidentificate şi dispariţii, care au avut loc în împrejurări suspecte. Operaţiunea a fost concepută şi declanşată cu scopul principal de a stimula clarificarea acestora şi a aprecia calitatea activităţii în acest domeniu, în consecinţă, ni s-a ordonat să studiem temeinic toate aceste dosare şi să întocmim două documente esenţiale pentru fiecare. Unul, raportul de bază, privea prezentarea concepţiei promovate, analiza măsurilor luate şi deci a stadiului de atunci al cercetărilor, precum şi direcţiile viitoare de acţiune, cu motivarea lor. Al doilea document privea elaborarea planului de măsuri apte a duce la soluţionare.

Am desfăşurat personal această activitate la patru judeţe, printre care şi judeţul Timiş. Numai acesta avea în evidenţă peste douăzeci de asemenea speţe, printre care şi cinci omoruri. Mi-am încărcat atunci mintea cu zeci şi zeci de întrebări, care nu aveau răspunsuri, iar cele apreciate ca putând fi clarificate se bazau doar pe consideraţii ipotetice. Am încercat atunci, în colectiv, cristalizarea unor răspunsuri, dar n-am reuşit decât în mică măsură. De exemplu, într-un caz de pruncucidere, nerezolvat de doi ani, a fost cercetată, la un moment dat, o studentă, deoarece câţiva martori au afirmat că li s-a părut a fi gravidă. Apoi aceasta a fost scoasă motivat din cauză fiindcă a prezentat un cetificat medical, eliberat cu două luni anterior evenimentului, care preciza faptul că era virgină. A mai rezultat că în perioada comiterii faptei nu a lipsit deloc de la cursuri. Mi s-a părut semnificativă, dar şi curioasă, solicitarea examenului medical, cu numai două luni înainte de producerea infracţiunii, ca şi când ar fi fost un gest bine calculat şi pregătit, pentru a se înlătura o eventuală suspiciune. Am chemat-o într-o seară la discuţii şi o noapte întreagă am „descusut" motivaţiile aduse de ea. Spre dimineaţă am convins-o să se destăinuie şi spre surprinderea mea mi-a explicat împrejurările esenţiale ale cazului. Mi-a relatat că în perioada admiterii la facultate a fost însoţită de către un profesor de liceu, de la AradÎntr-o seară, în parcul central din Timişoara, a întreţinut cu aceasta relaţii sexuale incomplete. A rămas gravidă şi şi-a ascuns permanent sarcina. A născut noaptea, în wc-ul căminului şi a ascuns fătul sub salteaua patului, unde l-a ţinut timp de patru zile. Pentru mascarea mirosului, l-a stropit de mai multe ori cu parfumÎn week-end s-a dus acasă şi i l-a pus în braţe profesorului. Acesta l-a ascuns în râul unde a fost găsit, oprit în dreptul unui grătar. Medicul care i-a eliberat certificatul a declarat că a consultat-

o şi a constatat că era virgină. Avea însă himen complezant, aşa că putea rămâne gravidă. Nu a constatat atunci şi starea ei de graviditate, deoarece era aglomerat cu consultaţiile şi nu i s-a solicitat şi acest lucru. Mai degrabă se observa, dintr-o asemenea motivaţie, un gen de complicitate tacită a medicului, decât o pretinsă grabă ori nepricepere.

Cum în acea perioadă ajunsesem în funcţia de locţiitor şef serviciu omoruri, am fost obligat să particip la finalizarea întregii acţiuni, să centralizez şi analizez rezultatele. Cu acest prilej m-am confruntat cu numeroase alte întrebări şi aspecte inedite ori greu de desluşit, care toate au contribuit la îngroşarea stratului de întrebări. Acestea se constituiseră parcă într-o avere personală secretă, care nu mă supăra prea tare, dar era greu de căratÎn asemenea stare, atât eu cât şi ceilalţi, trebuia să găsim un antidot pentru această invazie, ca să nu ajungem la te miri ce fixaţii ori obsesii. De undeva din străfundul conştiinţei, a apărut la timp un asemenea mecanism psihic, ca un fel de comutator electronic, care în situaţiile de prea-plin a informaţiilor şi a încărcăturii lor afective declanşa mutarea pe un alt canal, anume cel al prezentului, în locul aceluia care era, de fapt, un trecut al prezentului.

Pe parcursul activităţii desfăşurate în acest domeniu interesant, dar dificil, plin de necunoscute derivate din realitate, dar şi din firea oamenilor, încărcat de suferinţă, dar şi de neprevăzut şi originalitate, am învăţat treptat adevărul că multe situaţii aparent complicate pot fi reduse la unele mai simple, prin descompunere, separare pe segmente ori prin operaţiuni care pot duce uneori până la reducerea lor la absurd, mai ales în situaţiile când autorii sunt suspectaţi a avea tulburări comportamentale. Uneori ajută intuiţia să se ajungă la liman. Alteori şansa sau pur şi simplu judecarea lucrurilor dintr-o altă perspectivă. Un asemenea exerciţiu poate duce la iluminarea unor necunoscute, care scoase din învelişul lor înnegurat se pot transforma, pe neaşteptate, în fapte simple şi clare. Voi prezenta acum un caz interesant privind dispariţia, în circumstanţe suspecte, a unui bătrânel în vârstă de 83 de ani. Acesta era un sas născut în România, dar care a plecat în Germania, cu câţiva ani anterior celui de al doilea război mondial şi a dobândit cetăţenia germană. Venise în vizită la fiica lui, cu câteva luni mai înainte. Locuia în Suceava şi nu rezulta clar dacă respectivul se hotărâse să rămână definitiv în România. Prin cercetări s-a stabilit că relaţiile sale cu fiica şi ginerele au evoluat negativ, ajungâandu-se la certuri şi scandaluri, determinate pe faptul că bătrânul era deosebit de pretenţios şi mofturosÎn acelaşi timp au fost reţinute ca semnificative insistenţele copiilor, care cereau să lichideze şi împartă depozitul de circa 60.000 de mărci pe care îl avea în Germania.

In asemenea circumstanţe, într-o duminică dimineaţă, în absenţa fiicei sale, cel în cauză a plecat de acasă şi nu s-a mai întors. Actele acestuia,

inclusiv paşaportul, au fost găsite după o săptămână, într-o cutie poştală din Bucureşti. Momentul a coincis cu perioada când fiica lui s-a deplasat în Capitală, la ambasadă, pentru a se interesa, susţinea ea, dacă aceasta cunoaşte ceva despre o eventuală plecare din ţară a tatălui. N-a aflat nimic şi, ca urmare a declarat dispariţia la miliţie, constatând că şi celelalte încercări de a-l găsi, la un frate de-al ei şi alte rude, s-au încheiat cu rezultat negativ.

Din aceste motive, anchetatorii de la judeţ şi-au creat convingerea că fiica şi ginerele sunt implicaţi în dispariţie, concluzie care a determinat luarea unor măsuri complexe de cunoaştere şi verificare a conduitei şi a activităţii lor, în perioada anterioară şi cea imediat următoare dispariţieiÎn afara unor noi confirmări obţinute de la vecini, privind certurile dintre ei şi chiar unele atitudini mai dure la adresa dispărutului, nu au mai rezultat alte date. Luând în considerare comportamentul lor dur faţă de bătrân şi informaţia că erau avizi după avere, s-a promovat ipoteza că l-ar fi ucis pe cel dispărut, au şters bine urmele şi apoi au ascuns cadavrul într-un loc necunoscut. Cercetarea pe această pistă a trenat timp de doi ani. La încercarea de clarificare a cazului a participat şi securitatea locală, care a introdus la domiciliu tehnică de ascultare, fără însă a reuşi să obţină informaţii semnificative.

In acest stadiu al cercetărilor, când practic nu se întrevedea nicio perspectivă de clarificare, a fost trimis la Suceava şi un ofiţer cu experienţă din direcţia centrală. Cercetările nu au progresat însă, ofiţerul însuşindu-şi interpretarea organelor locale. La zece zile după acest moment, am fost trimis şi eu la caz, din ordinul ministrului, care cerea imperios rezolvarea, fiind singura dispariţie din ţară a unui cetăţean străin. Timp de trei zile am studiat dosarul, am discutat cu toţi care au lucrat în caz, chiar şi numai ocazional, şi m-am consultat îndelung cu colegul meu şi conducerea Miliţiei Judeţene. Cu prilejul acestor demersuri, am aflat şi câteva detalii semnificative. Astfel, a rezultat că bătrânul s-a rătăcit prin oraş, anterior dispariţiei, n-a mai ştiut să se întoarcă acasă şi a fost adus de către un binevoitor. De asemenea, că obişnuia să meargă la un bufet din apropiere şi să consume câte un păhărel de ţuică. Până atunci aceste informaţii au fost considerate nerelevante. Am reanalizat motivaţia care promova ipoteza unui posibil omor şi am constatat că are un caracter îndoielnic. Aveam în vedere faptul că bănuiţii, chiar dacă erau interesaţi în obţinerea depozitului de mărci a dispărutului, nu puteau practic intra în posesia acestuia decât dacă demonstrau juridic decesul acestuia. Or, o asemenea informaţie minimală se afla la îndemâna celor bănuiţi, iar aceştia n-ar fi avut cum s-o ignore şi să se angajeze într-o aventură periculoasă şi fără rezultat practic.

Odată cu această nouă interpretare a presupusului mobil al faptei, am examinat, sub un alt unghi, toate împrejurările cazului, inclusiv cele apreciate ca nerelevante. Am ajuns la concluzia că cel dispărut, chiar

dacă prezenta unele indicii de amnezie, era încă relativ sănătos şi avea capacitate bună de mişcare. Am imaginat pe această bază un nou scenariu. Am presupus că nefiind mulţumit de felul cum era tratat de către familie, s-a urcat în tren cu intenţia de a ajunge la ambasadă, având actele necesare asupra lui. Din cauza oboselii drumului, ajuns în Bucureşti, i s-a făcut rău pe stradăÎnainte de a ajunge salvarea în acel loc, era posibil ca cineva să-l fi jefuit şi apoi să fi aruncat actele în cutia poştală, deoarece nu-l interesau. Deci se impunea să se efectueze investigaţii în acest sens, pe raza Capitalei, prioritar la spitale, activitate neluată în considerare până atunci. Am preluat cu naturaleţe toate zâmbetele ironice ce mi-au fost servite de către cei de la Suceava şi m-am întors în Bucureşti. Am organizat câteva echipe care să investigheze scenariul meu fantezist, începând cu spitalul Bălăceanca, unde erau internaţi de obicei cei care nu aveau acte. Surpriza s-a dovedit a fi totală. Deja a doua zi, s-a stabilit că dispărutul a fost internat în acel spital, fiind găsit pe stradă, fără acte. A decedat în spital după patru zile, din cauza unei tuberculoze galopante. Astfel, s-a risipit nebuloasa care învăluia cazul în mister, iar complicaţiile promovate iniţial s-au dovedit a fi fost gratuite, transformându-se în fapte normale de viaţă.
Dar jocul cu „necunoscutele" poate deveni periculos în orice moment dacă nu reuşeşti să te obişnuieşti cu ele şi să suporţi presiunea psihică ce o pot exercita asupra unui caracter mai puţin rezistent. Acestea se pot asocia în mod nefericit, se pot constitui în formaţiuni fibroase, care nu mai vor să se desfacă şi încep să se mişte alandala prin creier, independent de vrerea „suporterului". Se liniştesc doar atunci când acesta ajunge la disperare şi se declară învins. Ar fi asemănător cu un joc al ielelor din poveste, care pun stăpânire pe terenul invadat. Tot ele, prin acelaşi proces de aglomerare şi mişcare liberă prin minte, pot acţiona asemănător unui corp străin sau unei tumori, care apasă pe sau în creier şi provoacă atât suferinţă cât şi mari disfuncţionalităţi. Cred că aşa s-au petrecut lucrurile în cazul unei dactilografe a serviciului nostruÎn perioadele de răgaz, create prin plecarea noastră în provincie, aceasta se apucase să lectureze dosarele de control ce le aveam într-un fişet metalic impunător. Erau peste o sută de dosare, fiecare cuprinzând informaţiile esenţiale din cazurile ce erau nesolutionate, în toată tara. Încărcătura de situatii nefericite cu care s-a confruntat i-au creiat trăiri prea intense pentru sensibilitatea ei deosebită, organizându-se într-un asalt nemilos şi de durată, care nu după mult timp, au doborât-o psihic. A simţit pe parcurs pericolul vizitării unei asemenea expoziţii de durere, dar se pare că reacţia ei de apărare a fost puţin întârziată.

Sublinierea acestui pericol am făcut-o nu numai cu scopul de a accentua duritatea întâlnirii unui om cu suferinţa provocată semenilor din jur de către oamenii nelegiuiţi. Mai degrabă m-am gândit şi am dorit să avizez pe cei care s-ar simţi chemaţi la o asemenea activitate, sigur

interesantă, dar păgână, să-şi verifice tăria de caracter şi sensibilitatea ce o au faţă de nenorocirea umană produsă de ucigaşi, pentru a evita din timp o adevărată sinucidere psihică.
Jocul cu aceste necunoscute poate îmbrăca uneori forme înşelătoare ori chiar perverse. Dacă asemenea necunoscute apar ca frâne în rezolvarea unor cazuri şi în calea unor investigatori deosebit de ambiţioşi, care nu acceptă insuccesul, nici măcar sub forma unor nereuşite temporare, atunci se pot ivi consecinţe nedorite ori chiar grave. De regulă, acestea se referă la încercări repetate şi nu prea inspirate de a înfrânge „cerbicia" unor astfel de necunoscute, de a le desfiinţa cu orice preţ sau chiar de a le neglUa, făcându-se că nu înţeleg mesajul lor încifrat. In atare situaţie pot apare greşeli majore în orientare şi desfăşurarea investigaţiilor, promovându-se raţionamente forţate ori piste de lucru care nu duc la nimic bun.

Voi menţiona pe scurt un caz petrecut în oraşul Cluj- Napoca. Amantul primei victime, dintr-o serie neagră de omoruri cu mobil bizar, a relatat anchetatorilor că aceasta a fost în locuinţa lui, în seara când a fost ucisă, ocazie cu care şi-a uitat acolo umbrela. Acesta era inginer, cunoscut ca om serios şi aflat în relaţii bune cu victima. Se aprecia că n-ar fi avut niciun motiv să scape de ea, cu atât mai mult să se angajeze la săvârşirea unui omor, în nişte condiţii cu totul speciale. Victima a fost aşteptată şi lovită în cap în blocul unde locuia. După aceea a fost transportată într-o grădină din spatele acestuia. In continuare a fost transportată încă vreo 70 de metri, peste şosea, şi apoi pe o pantă abruptă, până în albia râului Someş, în apa căruia a fost aruncată. Cauza morţii s-a stabilit a fi lovitura puternică aplicată în cap, combinată cu asfixia prin înec, constatare care probează faptul că victima mai trăia în momentul contactului cu apa. Rezultă că autorul a acţionat în condiţiuni de risc evident, deoarece blocul era situat într-o zonă de mare circulaţie, situaţie care pe un om normal l-ar fi oprit de la executarea unor acte gratuite şi periculoase, chiar şi pentru siguranţa lui. Astfel, autorul ar fi putut abandona victima în grădină, nemaifiind nevoie de aruncarea ei peste acel gard înalt (greu de imaginat cum?) şi transportarea ei până la râu.
Cu toate acestea, inginerul a continuat încă mult timp să fie considerat drept suspect principal, deşi ulterior au fost înregistrate mai multe omoruri cu mobil nedeterminat, posibil bizar. Atitudinea aceasta „conservatoare", ca să nu spunem inconştientă, întâlnită la un bun investigator în domeniu priveşte, fără îndoială, caracterul fixist şi inflexibil al gândirii acestuia, dublat de o ambiţie rău înţeleasă. El considera că cei care-i contraziceam „argumentele" am dori succesul doar pentru noi şi, totodată, i-am îngrădi libertatea de exprimare.

Datele generale ale cazurilor şi, mai ales, cele referitoare la acest bănuit, erau de natură să-l dezvinovăţească, dacă s-ar fi încercat o analiză psihologică a comportamentului, care ar fi evidenţiat date caracteristice

conduitei unui om nevinovat. Altfel, de ce ar fi riscat să declare anchetatorilor, cu nonşalanţă, încă de la primul contact, împrejurări care erau vădit în defavoarea lui. Apreciem că o asemenea conduită este specifică oamenilor care se simt curaţi şi care au încredere în profesionalismul anchetatorilor.

Un alt caz interesant l-am aflat cu prilejul unui schimb de experienţă pe care l-am realizat cu ofiţeri investigatori din Polonia, în urmă cu peste treizeci de ani. Aceştia aveau în lucru un dosar complicat, care privea săvârşirea unui număr de peste douăzeci de omoruri, comise pe o mare suprafaţă a ţării şi rămase toate cu autori necunoscuţi. Subliniau realitatea tristă în care se aflau, neavând decât puţine probe materiale, datorită condiţiilor speciale în care au fost comise faptele precum şi acurateţii cu care a acţionat criminalul. Se aflau, însă, afirmau ei, în posesia a numeroase probe indirecte, care-i îndreptăţeau să creadă într-o rezolvare rapidă. Nu ne-au explicat în detaliu lucrurile, afirmând diplomatic că dosarul este în lucru. Erau însă siguri că toate aceste fapte au fost comise de către acelaţi autor, datorită specificului modului de operare utilizat.

Ne-au subliniat însă o împrejurare, deci o necunoscută, pe care nu au putut-o lămuri ani de zile. Era vorba despre o întrerupere de peste doi ani în săvârşirea omorurilor. Au reuşit până la urmă să identifice adevărata cauză a situaţiei. Astfel au stabilit că în perioada de doi ani, cât timp autorul şi-a întrerupt activitatea ucigaşă acesta s-a împăcat cu concubina, împrejurare esenţială care pentru scurt timp i-a estompat tendinţele agresive şi sexuale.

Consider că în orice investigaţie criminală a unui caz există una sau mai multe împrejurări necunoscute, care nu numai că reprezintă petele de culoare ale speţei, dar se constituie în adevărate chei care luminează, prin clarificarea lor, drumul spre autor. Interpretarea acestora şi deci descifrarea mesajului ce-l pot oferi este o activitate complexă de creaţie, perseverenţă şi căutare, care nu trebuie forţată ori neglUată, ci, dimpotrivă, privită ca o pârghie de identificare a unor piste de lucru. Orice abuz în acest sens poate conduce la erori judiciare, cu consecinţe grave atât pentru cei implicaţi pe nedrept cât şi pentru profesionalismul investigatorilor.

Nici nu ar fi de mirare dacă într-o carieră întreagă ai întâlni cazuri care se lasă greu a fi descifrate, fie din cauza condiţiilor obiective în care au fost comise, fie a lipsei de şansă ori de inspiraţie în orientarea cercetărilor. Eu vreau să subliniez semnificaţia de „marcă" specială pe care acestea o aplică pe mintea şi sufletul investigatorului. Este neândoielnic faptul că povara lor, atunci când sunt dificil de descifrat ori rămân definitiv ca elemente necunoscute, este greu de suportat. Pe măsură ce te gândeşti mai mult la acelaşi lucru, ajungi să te blochezi şi să păşeşti pe o direcţie înfundată. Exerciţiul de perseverenţă poate avea uneori un efect de

bumerang, strunjindu-ţi în suflet cicatrici îndărătnice sau chiar stări de neâncredere ori neputinţă. Dezlegarea acestor necunoscute se întovărăşeşte cel mai adesea cu intrarea neaşteptată într-o stare de inspiraţie, ba chiar de graţie, când dinlăuntrul lor iradiază puncte şi raze de lumină, care pregătesc calea spre izbândă. Dacă nu întâlneşti această şansă, atunci este raţional să înţelegi că asta este realitatea, cu limitele ei şi ale tale, şi să păşeşti cu încredere spre noi orizonturi. La nevoie este bine să descoperi în sufletul tău locul unde se pot depozita nereuşitele vieţii şi să le acoperi cu o pojghiţă de indiferenţă, pentru ca acestea să nu se trezească prea des şi să-ţi înnegureze mereu inima.

Nu pot să uit nicidecum zbuciumul ce l-am trăit timp de peste un an de zile, cât am lucrat, făcând parte dintr-o armată întreagă de investigatori, în nişte speţe cu totul speciale, care au rămas până la urmă cu autori neidentificaţi. Mă voi referi în sinteză la datele generale ale cazului, pentru a facilita înţelegerea problemelor şi pericolele de neacceptat ce pot însoţi asemenea situaţiiÎn 2 februarie 1971, Miliţia Judeţului Braşov a raportat un caz de dispariţie suspectă a unei cetăţene vest-germane, care făcea parte dintr-un grup de turişti, cazat în Poiana Braşov. Pentru cunoaşterea exactă a situaţiei, a plecat acolo, de urgenţă, un coleg. Cum lucrurile nu au evoluat în bine, după două zile am plecat şi eu, cu aceaşi destinaţie. Formal se susţinea de către miliţia locală că au fost mobilizate în caz numeroase forţe, numai că lucrurile nu progreseau deloc. Adevărul este ca această mobilizare s-a referit mai mult la executarea a numeroase acţiuni de scotocire şi căutare a dispărutei pe raza staţiunii şi în împrejurimi.

Sub aspect investigativ, nu au fost întreprinse măsuri deosebite, apreciindu-se eronat că în speţă ar fi vorba mai degrabă de o simplă dispariţie decât de una care va crea multe complicaţiiÎn momentul sosirii mele, am aflat cu insatisfacţie că nici măcar nu au fost purtate discuţiile ce se impuneau cu toţi membrii grupului. Cum turiştii urmau să plece a doua zi, am fost obligat ca toată noaptea ce o mai aveam la dispoziţie să port aceste dialoguri, care însă nu s-au finalizat cu informaţii relevante. A rezultat că dispăruta era o femeie serioasă, care se găsea în relaţii bune cu soţul, prezent în staţiune. Acesta bănuia că ar fi fost posibil ca dispăruta să fi încercat să vândă ocazional câteva perechi de blugi, deoarece seara precedentă a avut cu ea o discuţie în acest sens. A plecat de la hotel dimineaţa, în jurul orelor zece şi a fost observată de câţiva martori în zona centrală a staţiunii, moment după care nu s-a mai aflat nimic utilÎn scopul obţinerii unor informaţii de interes am organizat câteva echipe de investigatori care să cuprindă în verificări fiecare vilă sau hotel şi să identifice martori sau circumstanţe privind mişcarea şi activitatea dispărutei şi eventual anumite persoane suspecte, acţiune prin care am încercat să pun bazele unei munci organizate de obţinere a informaţiilor necesare. Cum nici scotocirile şi nici investigaţiile nu au adus date noi,

după alte trei zile, într-o duminică seară, m-am trezit că a venit la faţa locului şi şeful direcţiei, generalul Chiriac.

După o discuţie preliminară şi „încasarea" unor reproşuri generale, acesta a venit cu o ideie şugubeaţă, anume să încercăm să găsim dispăruta în depozitul de gheaţă din spatele hotelului Sportul. L-am asigurat că vom verifica şi acolo, în ziua următoare. A insistat să facem imediat acest control. A vorbit cu directorul şi împreună am urcat peretele de munte în care era săpat un depozit uriaş. Directorul hotelului ne-a prevenit că nu există practic nicio posibilitate de a pătrunde în interior, fiind pericol major de a ne pierde viaţa, în imensitatea şi instabilitatea blocurilor de gheaţă. Am remarcat acest aspect, aparent minor, pentru a evidenţia ironia unor situaţii şi a sublinia atmosfera de presiune din vârful ministerului, care, printre alte rele a provocat şi această „inspiraţie" naivă a unui general.

Cercetările au luat o altă turnură şi intensitate după trei săptămâni, când a fost descoperit cadavrul dispărutei Borman Ghizela sub un brad falnic, cu crengile până la pământ, astfel că împiedica observarea situaţiei din exterior. Cum era momentul înserării, s-a hotărât amânarea cercetării locului faptei până în dimineaţa zilei următoare, bineânţeles cu asigurarea pazei perimetrului de interes. Această cercetare nu a permis identificarea unor probe materiale şi nici stabilirea unor împrejurări de real interes. S-a stabilit că de la victima lipsea un ceas marca „Priosa", care era un model rar întâlnit şi foarte vechi. Din cauza sărăciei urmelor recoltate la faţa locului se aşteptau cu nerăbdare şi încredere constatările şi concluziile expertizei medico-legale asupra cadavrului. Deşi aceasta a fost efectuată de către o echipă de specialişti din cadrul Institului Medico-Legal, sub conducerea directorului, ea nu a asigurat niciun progres sensibil. Pe corpul victimei nu au fost descoperite alte urme de violenţă în afara celor ce promovau o eventuală ştrangulare. Nu existau urme ale unui raport sexual şi nu lipseau nici obiectele cu care plecase de la hotel, în afară de ceasul amintit.

Situaţia creată, această lipsă de informaţii esenţiale pentru cauză, a provocat o şi mai mare tensiune în rândul nostru al investigatorilor, dar, mai ales, la nivelul echipei de generali care conducea ansamblul cercetărilor. Cea mai mare bătaie de cap a produs-o imposibilitatea determinării modului de acostare a victimei şi de conducere până în locul acela retras, de la marginea staţiunii, unde a fost ucisă. Panica s-a manifestat şi mai agresiv după câteva săptămâni, când tot pe raza staţiunii a fost reclamată dispariţia altei femei, în condiţiuni la fel de inexplicabile. Era vorba despre Perianu V., soţia consulului român în Turcia, care venise împreună cu soţul şi nişte cunoscuţi să viziteze Poiana Braşov. După ce au parcat maşinile în apropiere de restaurantul Şura Dacilor, s-au plimbat câteva minute prin zona gheretelor cu obiecte de artizanat şi, la un moment dat, au remarcat absenţa acesteia. Au căutat-o în toată

staţiunea, fără niciun rezultat şi au sesizat miliţia. Repetarea fenomenului şi poziţia specială pe care o avea cea de a două victimă, fiind soţie de demnitar, au accentuat tensiunea şi au pus în discuţie o posibilă problemă de securitate, concluzie care pe parcurs a atras, sub diverse forme, şi participarea organelor de resort. La acea dată se afla la Braşov şi şeful Inspectoratului General al Miliţiei, căruia i s-a raportat că şi cadavul acesteia a fost găsit în pădure, la cealaltă extremitate a staţiunii, dincolo de hotelul Teleferic. Sfătuit rău de cei din jur, a dat ordin să se asigure paza perimetrului şi o echipă de specialişti să intre în pădure pentru a observa elementele majore ale locului faptei. Nu ştiu cine a participat la această incursiune prostească, care era contraindicat a fi executată, mai ales pe timp de noapte, deoarece eu am fost în exteriorul acestui perimetru, la marginea pădurii. Mi-amintesc că era un frig cumplit şi că după circa două ore de aşteptare încordată şi de neânţeles, ne-am întors la sediul miliţiei, unde nu m-am deslipit până dimineaţa de soba de teracotă, îmbrăţişând-o şi dăruindu-i toate frigurile sufletului meu. Nici cercetarea efectuată la faţa locului în acest caz nu a condus la descoperirea unor urme care să asigure clarificarea speţei. Cauza morţii a fost tot asfixia mecanică. De la victimă a fost sustras un lanţ de aur, iar din stratul gros de zăpadă au fost ridicate nişte urme de încălţăminte, cu un desen al tălpii care era foarte obişnuit la un număr mare de cizme de cauciuc. Cercetarea laborioasă desfăşurată în această direcţie nu a condus însă la niciun rezultat, deoarece urmele respective nu aveau caracteristici care să permită o identificare certă.

După o lună a fost comis un alt omor asemănător, de astă dată pe teritoriul staţiunii Predeal. Victima era o profesoară din Cisnădie, care se afla acolo ca turistăÎn acest caz s-au prelevat urme de pe corpul victimei, care demonstrează faptul că victima a opus rezistenţă agresorului, fiind şi practicantă de judo. Nici de astă dată nu s-au obţinut alte date utile pentru avansarea cercetărilor.

În situaţia creată, motivându-se nevoia de a se clarifica problemele legate de soţia consulului şi, mai ales lipsa de rezultate în cercetare, întregul dosar privind aceste trei cazuri a fost preluat în lucru de către organele de securitate, sub conducerea generalului Doicaru. Din acel moment nu am mai cunoscut specificul activităţilor desfăşurate, ci doar rezultatul acestora. Direcţia de anchete a securităţii a cercetat în stare de arest trei sau patru persoane şi a susţinut, la un moment dat, că a rezolvat cazul şi a identificat autorii omorurilor. Mi s-a părut neconvingătoare această soluţionare pentru simplul motiv că se făcea referire la mai mulţi autori, care nu aveau relaţie unii cu alţii, situaţie nefirească într-o asemenea speţă. Părerile specialiştilor în această privinţă erau unanime, în sensul că aveam de-a face cu un singur şi acelaşi autor în toate cele trei cazuri. Evenimentul a fost sărbătorit cu surle, decoraţii, avansări şi premieri.

Mă gândesc cu tristeţe şi îndurerare la genul acesta de investigatori, care nu numai că nu au fost obsedaţi de rezolvarea corectă şi legală a necunoscutelor, dar au trecut cu seninătate, ba chiar cu îngâmfare, peste mesajul ce-l transmiteau; pe altele le-au ignorat pur şi simplu, neadmiţând ca nişte fleacuri să le încurce sau să pună sub semnul întrebării „destoinicia" lor de investigatori imbatabili. O asemenea atitudine produce abuzuri şi suferinţă pentru mulţi oameni, aşa cum s-a adeverit la scurt timp după aceea.

După câteva luni am aflat că Procuratura Generală a R.S.R. va începe nişte cercetări speciale, care priveau direct modul de rezolvare al acestori cazuri de către securitate. Din această comisie, coordonată de către procurorul Sever Georgescu, care era Procuror General Adjunct, mai făceau parte câţiva procurori printre care mi-i amintesc pe Petrescu Ovidiu şi Greblea Vasile. Am fost cooptat şi eu în echipa procurorului Greblea, pentru a coordona investigaţiile unor ofiţeri de la Braşov şi a verifica împreună unele aspecte. Fără a face apel la anumite detalii, subliniez faptul că în finalul acestei anchete s-a stabilit indubitabil că soluţia securităţii nu numai că nu era adevărată, dar a fost obţinută prin mUloace şi metode abuziveÎn încercarea înfumurată de a demonstra că pot rezolva şi ceea ce Miliţia n-a reuşit să facă, s-a mers până acolo încât au fost falsificate unele situaţii şi dovezi. Aşa de exemplu, în cazul de la Predeal au fost împrăştiate la locul faptei fragmentele unei fotografii a presupusului autor, operaţiune realizată la mult timp după ce aceasta cercetare a fost efectuatăÎn mod similar s-a procedat şi în cazul Perianu de la Poiana Braşov, unde a fost creată o a doua cărare de urme de încălţăminte, motivându-se că nu a mai fost remarcată de către prima echipă. Desigur că s-a demonstrat şi folosirea unor metode abuzive în obţinerea aşa ziselor mărturisiri ale „criminalilor". A fost demontată şi povestea privind un ceas marca „Priosa", care avea cu totul altă provenienţă decât cea invocată.

În final, aşa zişi ucigaşi au fost puşi în libertate şi s-a dispus scoaterea lor de sub urmărire penalăÎn ceea ce priveşte măsurile sancţionatoare luate împotriva ofiţerilor de securitate implcaţi în această farsă, nu dispun de toate datele concrete.

Am aflat ulterior de pe la şefi că tot acest abuz scandalos s-a rezolvat „artistic", aruncându-se întreaga vină asupra colonelului Alexandrescu, pe atunci şeful direcţiei de cercetare a securităţii, care între timp a decedat, într-un accident de circulaţie ce a avut loc pe Valea Prahovei.

Elementele necunoscute din acest dosar, dintre care cel mai tiranic a constat în imposibilitatea de a clarifica modul de operare, au parcurs un drum sinuos în estomparea continuă a efectului de presiune ce l-a exercitat în prima fază a cercetărilor. Pe parcurs a luat treptat forme mai suportabile, transformându-se dintr-o senzaţie continuă de hărţuire într-o meditare mai liniştită asupra multitudinii de posibilităţi, iar mai târziu într-

o acceptare a nereuşitei ori chiar într-o stare de indiferenţă, dacă mă refer la perioada de după pensionare. Cum era firesc să se întâmple, au fost destule momente când spinele îndârjit al acestei insatisfacţii despică pojghiţa tentativei de uitare şi-mi zâmbea zeflemitor, peste vremuri. Probabil că acesta fost şi ultimul motiv care a determinat căutarea cu febrilitate a unei metode de stăpânire a jocului necunoscutelor, pentru a reuşi astfel să-mi conserv bruma de echilibru psihic, salvat cu greu din asaltul lor de durată. Soluţia aceasta am descoperit-o relativ târziu, dar totuşi în timp util. Ea s-a referit la şansa oferită de către un amic care mi-a sugerat nevoia de a-mi schimba atitudinea faţă de conţinutul şi consecinţele împovărătoare ale serviciului ce l-am avut. Cu perseverenţă şi eforturi susţinute am reuşit să renunţ la încrâncenarea de până atunci şi să privesc realitatea şi munca mea cu oarecare detaşare, poate chiar cu o notă de ironie. Treptat-treptat acest exerciţiu a câştigat teren, m-a învăţat să comut situaţiile tensionate cu cele de liniştire şi calm. Aş putea afirma că am înţeles rostul şi am simţit implicaţiile benefice a ceea ce înseamnă fenomenul de pauză necesară în orice activitate umană şi, mai ales, în orice proces psihic. Relaxarea a păşit mai apoi spre alte orizonturi, alimentându-mi gusturi pentru glumă şi ironie, reacţie care a jucat roulul de tampon în faţa valurilor de ură şi suferinţă care m-au înconjurat timp îndelungat. Asemenea resorturi, care aparent nu au o valoare prea mare, au jucat rolul de mecanisme zilnice care mi-au asigurat supravieţuirea psihică şi menţinerea echilibrului necesar.

Aşadar, zâmbetul în faţa situaţiilor vitrege de viaţă a jucat un rol important în a doua jumătate a vieţii mele. M-am logodit cu această atitudine discretă, care nu ignoră adversităţile, ci le oferă o altă conotaţie, transformându-le în fapte inerente de viaţă, deci suportabile. Puterea de a zâmbi în faţa dificultăţilor reprezintă o forţă interioară care reduce tăişurile agresive ale acestora şi crează capacitatea suplimentară de întâmpinare mai liniştită, subliniind caracterul lor temporar. Cine poate zâmbi în situaţii critice dă dovadă de fprţă de caracter, de selecţie şi ierarhizare a categoriilor răului demonstrând că ameninţarea lor este doar relativă, putând fi biruite în perioada imediat următoare. Mi-au plăcut întotdeauna oamenii capabili să zâmbească. Prezenţa lor mi-a amintit mereu despre isteţimea unor oameni, care prin superioritatea atitudinii lor pot depăşi situaţii de viaţă ce pentru alţii reprezintă adevărate probleme. Nu mă refer acum la zâmbetul feminin, care poate cuprinde şi valenţe suplimentare, unele chiar înşelătoare, cu notă de mister, de posibilă chemare ori chiar de respingere. Am avut în vedere faptul pur şi simplu de a zâmbi, ca expresie superioară în faţa vicisitudinilor vieţii, care înseamnă şi o operaţie discretă de reducere a puterii lor de învăluire. De multe ori virtutea îmbietoare a zâmbetului înseamnă şi un semn de mai mare încredere în viaţă, mobilizând resurse noi pentru alegerea unei atitudini optimiste. După părerea mea zâmbetul înseamnă o poartă deschisă spre

bucuriile vieţii. De la el se poate accede lesnicios spre râs, spre relaxare şi „bagatelizare" unor secvenţe de viaţă serioase, ba chiar pretenţioase. Situaţiile de descumpănire pot fi tratate cu ironie şi râs, care destramă aparenţa de nenorocire şi o prezintă ca pe un fapt obişnuit de viaţă, care poate fi satirizat iniţial, iar apoi pur şi simplu înlăturat. Să ne bucurăm ca nişte mari copii de capacitatea înviorătoare a zâmbetului şi a râsului, dacă este posibil în cascade, ca un triumf al ironiei asupra concluziilor „savante" despre orice fapt de viaţă!

Dar a mai fost ceva în plus, izvorât tot din situaţiile complicate ale activităţii mele. Am fost chemat de la Braşov la Bucureşti deoarece şi aici au fost constatate nişte cazuri de omoruri cu caracter excepţional. Mi s-a cerut să examinez aceste speţe comparativ cu cele din judeţul Braşov şi să conchid argumentat dacă puteau fi săvârşite de către acelaşi autor. Am studiat ansamblul datelor cercetării la faţa locului, autopsiilor, urmelor descoperite, modului de operare şi circumstanţele particualare în care au fost comise. Am stabilit că acestea nu pot susţine acţiunea aceluiaşi făptuitor, dimpotrivă, existau numeroase şi esenţiale elemente de diferenţiere. După aceea am fost cooptat în colectivul de specialişti care coordonau activitatea de descoperire a autorului. In atmosfera supraîncărcată de tensiune, ba chiar de panică, care marca populaţia Capitalei, dar şi desfăşurarea cercetărilor, am intuit o pistă promiţătoare. Am verificat toate datele acesteia şi în două luni am ajuns la descoperirea criminalului Râmaru Ion, care a comis patru omoruri, şase tentative de omor, o tâlhărie, un viol atipic şi alte infracţiuni. Bucuria acestei descoperiri am trăit-o din plin, ca pe o biruinţă a vieţii mele de specialist în domeniu. Cazul în sine, cu sinuozitatea drumului parcurs până la identificarea autorului l-am prezentat pe larg într-o carte publicată.

Efectul benefic al acestei descoperiri s-a făcut simţit şi în străfundurile conştiinţei mele, care era marcată încă de nereuşita din dosarul descris mai înainte. Undele satisfacţiei descoperirii unui criminal monstruos au trecut în marş triumfal peste umbrele neputinţei anterioare şi-mi strigau în urechi să urc pe meleagurile victoriei prezente, care rescompensa toate slăbiciunile trecutului.

Motto: Bătrâneţea este o călătorie printre amintiri, care este presărată cu nemulţumiri şi meditaţii despre viitorul imposibil

Capitolul 6 **„Bătrâneţea" sufletului**

6a. Altă etapă de tranziţie

Fiecare om care primeşte ca dar această povară îşi trăieşte bătrâneţea într-un mod specific. Sigur că există caracteristici generale care definesc existenţa într-o astfel de fază, dorită de mulţi, invidiată de unii şi „afurisită" de alţii. Numai că eu nu la acestea vreau să mă refer, ci la cele speciale, la unele care exprimă modul individual de respiraţie a omului ce ajunge la această barieră şi care, eventual, cumpăneşte asupra rostului şi resurselor unei astfel de împliniri.

Că este ceva măreţ şi neâneles bine într-o asemenea existenţă, ceea ce ne depăşeşte puterile şi exprimă o lege cosmică, este adevărat. Acest ceva trebuie admis şi valorificat, în condiţiuni specifice; odată ce această coordonată nu ţine de noi este clar că trebuie s-o respectăm, fiecare după puterile lui. Eu aş vrea să mă refer la ceea ce putem noi adăuga acestei forţe miraculoase, ceva specific şi benefic, care ne defineşte pe fiecare şi exprimă rezultanta experienţei proprii de viaţă.

Trecerea prin această barieră este uneori lină şi se realizează fără probleme deosebite, mai ales în condiţiunile unei stări bune de sănătate şi ale integrării într-o reţea familială ori socială stimulatorieÎn alte cazuri această trecere şi apoi întregul proces, care nu ştii niciodată cât durează, se înfăptuieşte greoi, cu multe piedici, grUi şi suspine, dacă nu chiar cu disperare ori cu mari sacrificii. Impactul cu bătrâneţea se observă uşor şi este mult diferenţiat de la caz la caz. Unii se manifestă ca fiinţe neajutorate şi nemulţumite de viaţă abordând o filosofie şi o comportare pesimistă. Alţii, cei mai robust alcătuiţi sufleteşte, nu fizic, cum ne putem aştepta, zâmbesc interesant, nu se plâng mereu şi de orice şi abordează un tonus optimist. Mai rar întâlneşti şi excepţii, care depăşesc acest nivel şi-ţi vorbesc despre proiecte frumoase, care le umplu şi le susţin zilele şi viaţa. M-am referit doar la extreme, deoarece acestea cantonează înăuntrul lor o mulţime de variante particulare, care nu pot fi toate cuprinse ori nu sunt totdeauna relevante.

Dar, aşa cum am precizat, vreau să mă limitez la nota individuală a trăirii bătrâneţii, încercând să creionez câte ceva din experienţa personală. In viaţa mea am cunoscut mulţi oameni care se încadrează în categoriile menţionate. Unii dntre ei manifestau o atitudine jalnică în faţa tainelor vieţii. De exemplu, unul îmi spunea că nu ştie ce să facă cu el în această

nouă ipostază. S-a cuibărit într-o boală nu prea împovărătoare şi nu intuia nicio perspectivă pozitivă pentru el. L-am întrebat ce face toată ziulica, deci cu ce se ocupă. Mi-a spus că nu face nimic deosebit, că duce o viaţă săracă în preocupări, dar liniştită şi că de frica bolii se protejează tot timpul, adică se mişcă cât mai puţin, de regulă în aria locuinţei, se mai uită la televizor (destul de puţin), se preocupă teoretic de nevoile gospodăriei şi cam atât. Se hrăneşte cu amintiri şi multă invidie, evocând zilnic unii cunoscuţi care o duc bine cu sănătatea, cu veniturile, cu familia şi cu de toate, deşi nu au fost cu nimic mai merituoşi decât el. Din punctul meu de vedere, o asemenea atitudine înseamnă un fel de dezertare în faţa vieţii, chiar o abandonare a propriei fiinţe, căreia nu mai este în stare să-i ofere nimic de valoare. Asemenea oameni trebuie evitaţi deoarece nu pot oferi semenilor decât îngustime, sărăcie intelectuală şi sentimentală. Mai bine să respire ei în suc propriu şi să nu mai otrăvescă şi viaţa altora.

Desigur că am cunoscut şi oameni de valoare, care până la vârste înaintate şi-au continuat activitatea cu pasiune şi dăruire. Unii au descoperit modalităţi specifice de a se face utili ori de a-şi înfrumuseţa viaţa, dovedindu-şi în continuare valoarea şi demnitatea. Nu mă voi referi la elite, la oamenii care indiferent de vârstă au produs valori inestimabile şi care, prin exemplul lor, prin spiritul lor de sacrificiu şi creator reprezintă temelia morală a societăţii. Asemenea destine sunt greu de atins de către oamenii obişnuiţi, dar pot reprezenta imbolduri veşnice pentru oricine şi pot stimula virtuţile de luptători oricăruia dintre noi. Toată problema constă în capacitatea de a alege şi recunoaşte valorile şi frumuseţile care ne pot bucura sufletul, chiar şi atunci când acesta pare îngenunchiat sau strâmtorat într-un scaun de invalid.

Simt nevoia să împărtăşesc bucuria de a fi cunoscut un om obişnuit care, prin calităţile şi simţirea lui delicată, mi-a înviorat multe ceasuri ale vieţii. Era un bărbat înalt şi bine construit, dotat pentru împlinire cu o fizionomie plăcută, o burticică expresivă şi suflet mare de copil. A lucrat în calitate de electrician auto şi a ieşit medical la pensie, cu caţiva ani înainte de împlinirea vârstei necesare. Din cauza condiţiilor de muncă şi a unor probleme de familie, s-a îmbolnăvit de inimă, situaţie care a provocat în timp multe dificultăţi. Avea doi băieţi şi o fată ce manifestau înclinaţii muzicale clare, motiv pentru care s-a străduit din răsputeri să le cultive talentul. In pofida unui venit personal modest, ca şi cel al soţiei, care era asistentă medicală, a reuşit să-şi susţină copiii într-o viitoare carieră muzicală, toţi trei absolvind liceul de specialitate George Enescu. Desigur că şi-a motivat efortul făcut în acest sens şi mi-a explicat că a avut multe momente de cumpănă, pe care doar el ştie cum le-a depăşit. Chiar şi în unele situaţii, când rezultatele de moment nu-i susţineau dorinţa de a-i vedea împliniţi în muzică, a manifestat o încredere solidă în destinul lor şi, în final, a reuşit să-şi atingă ţelul. Mitică al meu avea suflet de artist, „cusur" care i-a creat numeroase şi nedrepte probleme. Spun asta pentru

că am aflat, cu surprindere la început, că era membru al Uniunii Scriitorilor, având publicate două volume de versuri şi două de proză. De altfel, sensibilitatea lui deosebită era un fapt observabil în orice situaţie simplă de viaţă. Intra în rezonanţă directă cu orice fapt mărunt, căruia îi dezvelea aspecte frumoase. Se entuziasma la vederea pomilor înfloriţi primăvara şi se bucura pentru o simplă atenţie. De asemenea, se înnegura în faţa unui gest nepotrivit, a unei impoliteţe şi devenea ironic, dacă nu chiar acid, când întâlnea manifestări lipsite de sensibilitate ori înţelegere. Discuţiile cu el erau o adevărată plăcere şi de multe ori împodobite cu revelaţii de simţire şi analiză.
Intr-o vreme, o perioadă de vreo cinci ani, fiind în apropiere cu locuinţele, ne-am văzut foarte des, de multe ori chiar zilnic şi comentam diverse fapte, atitudini ori personaje ce le întâlneam fiecare sau, mai rar, care priveau şi viaţa publică. Făceam adeseori plimbări pe înserate, în deosebi în cartierul Berceni, el neputând străbate distanţe prea mari. Mişcarea noastră era intercalată cu pauze frecvente, datorate nu atât nevoilor de respiraţie, cât sublinierii unor aspecte ale problemelor discutate. Uneori mi se părea că plutea deasupra realităţii, mutându-se temporar cu întreaga fiinţă în alte zone. Era cazul atunci să-l laşi puţin să se rătăcească, deoarece căpăta un aer profetic şi înţelegeai că procupările lui nu erau egocentriste, ci vizau posibila înfrumuseţare a oamenilor amărâţi. II îndemnam să se întoarcă din ţinuturile lui îndepărtate, deoarece am observat că-i fac bine asemenea călătorii şi o trezire prea bruscă îi tulbură profund personalitatea.

M-am referit la aceste refugii ale lui, deoarece în perioada de început a relaţiei noastre nu înţelegeam bine tăcerile de durată sau, alteori, efuziunile lui, ştiind cât de împovărătoare erau pentru el zbaterile şi efortul de a supravieţui în nişte condiţii materiale sărace. Timp de cinci ani soţia lui a prins un contract de muncă în Algeria, aşa că el a ajuns pe neaşteptate în postura de administrator al familiei, poziţie nepotrivită pentru stângăcia lui în faţa realităţilor fizice. Ocoleam mereu discuţia în acest domeniu, pentru că era obositoare, neinteresantă şi fără finalitate, neputându-l ajuta efectiv în rezolvarea acestor probleme. Nici nu dorea să primească vreun ajutor în acest sens.

Or, viaţa în deceniul nouă al „epocii de aur" era una blestemată sub acest aspect, deoarece au dispărut de pe piaţă alimentele de bază, în deosebi carnea şi preparatele din carne. El era neputincios fizic şi incapabil să „atace" vestitele cozi kilometrice pentru a-şi procura asemenea bunătăţi, cărora lumea isterizată de atâta batjocură le spunea „Fraţii Petrăuş" sau „Adidaşi" (adică pungi cu doi pui slăbănogi ori picioare de porc, cu partea extremă, cu unghii cu tot).

Eu circulam zilnic prin cartier, folosind un itinerar care îngloba orice magazin alimentar şi mai prindeam din întâmplare câte o pradă mai bunăÎntr-o asemenea ocazie, la un magazin apropiat de locuinţa

prietenului, i-am ţinut rând şi lui la momentul potrivit şi l-am chemat. Am reuşit amândoi să cumpăram câte o găină sănătoasă, ocazie cu care Mitică s-a bucurat precum un copil şi nu ştia cum să-mi mai mulţumească, ca şi când aş fi făcut pentru el un lucru extraordinar. A făcut o ciorbă bună şi mai apoi mi-a dat un telefon ca să-mi mărturisească că a mâncat pe săturate şi a prins noi puteriÎn ziua următoare a adăugat acestei istorii un nou episod. Mi-a spus că seara nu s-a îndurat să mănânce şi din carne, gândindu-se că o să se ospăteze a doua zi. Nu că ar fi fost supărat, dar era un pic nedumerit. Nu înţelegeam cum bunătatea de găină a dispărut ca prin farmec în acea noapte, după ce el s-a culcat. Bănuia că băieţii au venit acasă şi au găsit mâncarea pregătită. Nu considera că aceştia nu s-au gândit atunci şi la el, ci a admis, mai degrabă, că erau tare flămânzi şi, tot comentând surpriza, s-au trezit că au mâncat toată carnea, dimineaţa clamându-şi slăbiciunea şi cerându-şi scuze. Aşa a mâncat Mitică găina, doar din priviri, mulţumindu-se cu faptul că a reuşit să-şi sature flăcăii.

Într-o seară, când ne-a făcut o vizită, ne-a povestit cum s-a ospătat la o cunoştinţă cu vestita plăcintă ţărănească cu brânză. Ne era mai mare dragul să-l privim cu cât respect şi entuziasm ne relata cum a redescoperit o asemenea bunătate. Soţia i-a promis că va face şi ea o astfel de plăcintă pentru a putea să-i remarce şi ei calităţile de gospodină. Era mai mult un pretext pentru a-l putea revedea în postura de copil pofticios şi mulţumit pe care ne-a înfăţişat-o el anterior. Spectacolul a izbucnit în momentul când a început să se coacă plăcinta şi mirosul ne vizita pe rând, promiţându-se un nou festin. Când a văzut mai apoi platoul cu plăcinta rumenă şi seducătoare, Mitică a rugat-o pe soţie să-l lase să porţioneze el minunea, motivând că doreşte să participe şi el la actul misterios al „facerii" unei asemenea plăceri divine.

După acest moment a apărut o perioadă interesantă de tăcere, când Mitică s-a preocupat sârguincios de înfulecarea bucăţilor calde de plăcintă. S-a fript el puţintel, la început, dar tot n-a fost în stare să aştepte un pic, motivând că s-a obişnuit cu căldura ei înşelătoare şi că în acest stadiu este cea mai ispititoare bunătate, pe care a întâlnit-o în ultimii ani. Când a început să se sature s-a oprit niţel, parcă jenat, şi a întrebat sfios dacă poate să mai servească una-două bucăţi, pentru că mirosul şi gustul l-au subjugat total. Mai menţiona că nu-şi crede ochilor că a putut mânca atâta, dar şi că nu l-ar deranja dacă ar mai încerca o „completare", neştiind când va mai prinde o asemenea ocazie. A mai prins însă foarte multe, deoarece ispita plăcintei a devenit o practică curentă, care, ne explica el, îl depăşea ca fel obişnuit de a fi.

În asemenea împrejurări ne-a povestit o situaţie analogă, cu un ţigan. Cică acesta s-a luat după dâra de miros ce l-a învăluit şi a ajuns la un vecin, a cărui soţie făcea plăcinte. I-a explicat omului că n-a rezistat tentaţiei şi a ajuns la ei. Se lăuda că după aprecierea mirosului ar fi în stare să mănânce treizeci de bucăţi. Simţindu-se provocat şi incitat la un

asemenea experiment, omul i-a cerut nevestii să-l servească cu treizeci de plăcinte, pentru a-l dezumfla odată pe lăudăros. A început Romică să mănânce tacticos şi sigur pe el, apreciind în gând ce noroc a dat peste el. N-a fost prea greu să înfulece cu poftă vreo cincisprezece bucăţi. Apoi a început să se foiască în fel şi chip şi să facă pauze tot mai dese. Cu chiu cu vai a ajuns la cifra douăzeci şi cinci, care a însemnat pentru el un prag tare delicatÎncepuse să facă feţe-feţe, să se pregătească de o recunoaştere ruşinoasă, anume că nu merge mai departe. Dar cu angajamentul lui cum mai rămânea în asemenea situaţie? A mai găsit el nişte resurse şi a ajuns la douăzeci şi opt. Or, aceasta părea să fie limita lui de faliment. Dar cum adică, să se recunoască el învins de către o singură plăcintă? Nici vorbă! Şi a mai muşcat cu duşmănie din următoarea, care i-a pus capac. Se uita în jur cu un aer de sfârşeală, de învins chiar, la ultima bucată rămasă pe fundul farfuriei şi după minute de zăbavă şi zbucium interior a cugetat cu glas tare: „ha dracului, nu ştiam că tu o să rămâi ultima, că te mâneam prima!", subliniind astfel o posibilă sentinţă de condamnare a propriei neputinţe. Aşa mâneam noi acasă ultimele bucăţi, într-o atmosferă veselă, care reedita la nesfârşit păţania lui Romică, ce devenise atât un leit-motiv cât şi, mai ales, un fel de praf de gâdilat voioşia.

Am frământat cu el numeroase probleme şi situaţii de viaţă şi mereu am aflat nuanţe interesante, prin interpretarea lui personalăÎntr-o bună zi i-am spus că fiind scriitor, în mod sigur are o viziune specială asupra rolului cuvântului în viaţa şi destinul omului şi l-am provocat la o discuţie pe această temă. Pentru început, i-am prezentat sumar propria-mi părere urmărind să primesc şi o apreciere din partea lui.

I-am mărturisit că de mult timp trăiam o senzaţie stranie în această privinţă. Aveam senzaţia clară că locuiesc în cuvânt, tot aşa cum în cuvânt locuiesc ideile şi emoţiile, cu semnificaţia lor. După mine cuvintele ar fi un fel de atomi, din care este construită lumeaÎn centrul, în nucleul lor, s-ar afla ideile, care constituie ADN-ul spiritual al omului, ideea matriţă care prefigurează omul, îl construieşte şi-i oferă aripi pentru zborul lui în cosmos şi în viitor. Tot această idee formativă îi desenează şi rănile pe care le va culege de-a lungul labirintului vieţii. De câte ori omul are capacitatea să-şi vindece rănile sau să le transforme doar într-o amintire, el poate urca spre infinit şi nemărginire. Dacă doar suferă, din cauza unei aripi temporar rupte, atunci devine o fiinţă umilă, până la urmă resemnată la visul unei târâtoare, pentru care infinitul nu este prea departe de vârful nasului.

- Dragă prietene, cred că am înţeles sensul principal al spuselor tale, care depăşesc însă orizontul de interes sub care trăieşte majoritatea populaţiei. Aş încerca şi eu o comparaţie ceva mai simplă, deci mai apropiată de realitate, decât de vis. Să admitem că ideile, ca produs specific uman, locuiesc într-o floare, poate chiar într-o orhidee, în centrul

ei. Cuvintele care exprimă ideile pot fi considerate ca fiind petalele gândului. Celelalte particule ale vorbirii, care nu au valoarea unor noţiuni, sunt alte stări ale cuvântului, care atunci când ideile se pun în mişcare le ajută pe parcursul călătoriei lor, întinzându-le în întâmpinare câte o particulă „la", „spre", „cu", „lângă", etc. Odată puse în mişcare, ideile au viaţa lor: se ating, se îmbrăţişează, se unesc, se ceartă, divorţează ori se îndepărtează, după anumite criterii ale unei empatii speciale, şi dau naştere la noi sensuri, nuanţe ori înţelesuri (unele chiar ascunse) constituind esenţa sistemului de comunicare umană.

Observaţiile mele de până acum îmi demonstrează că din noţiunile simple, asemănătoare unor cărămizi se nasc mereu altele, unele din ce în ce mai complexe şi complicate, care ajung până la rangul de abstracţiuni. Se pare că suratele mai mici se aglutinează, interpătrund, concentrează şi esenţializează, organizându-se în concepte generale şi abstracte. Mi se pare esenţial a fi subliniat că oricât de abstracte ar ajunge acestea, poate până la transformarea lor într-un sistem numeric, ele îşi păstrează în conţinut o parte esenţială a concretului din care s-au născut. Deci concretul transferă chiar şi abstractului, a cărui rădăcină este, o serie de particule proprii, aş zice de gust, culoare şi parfum. Nu se pierde total diversitatea, care constituie frumuseţea lumii şi se ajunge treptat la unicitate şi identitate. Asta înseamnă că se transferă noţiunilor sămânţa concretului şi imboldul viu al trăirii acestuia, care, astfel, dau vitalitate şi îmbogăţesc abstractul, pentru ca acesta să nu rămână dezhidratat şi sterp.

Şi eu cred că orice cuvânt este sora siameză a gândului, fiind unit cu acesta „în cuget şi simţire". Din ele a fost clădită lumea, deoarece ambele sunt una şi au valoare de demiurg. Cum scrie şi în Biblie: „la început a fost Cuvântul". Cred că din asemenea material sacru, adică din veşnicie, s-a construit pentru om, scara pe care acesta poate urca spre cer: prin gând, prin vis şi prin credinţă.

Cuvintele nu au corporalitate sau în cel mai rău caz sunt alcătuite dintr-o combinaţie de unde şi materie, precum este formată şi lumina, care poate fi considerată ca un reflex al cuvântului în stare pură. Cuvintele ne înveştmântează şi susţin viaţa, fiind un elixir, un tonic al vieţii. Ele sunt cărăuşii şi veşmintele ideilor, al conceptelor şi principiilor, bune sau rele. Cuvinte sunt şi muzica înălţătoare spre cer, spre dumnezeire. Ele sunt de regulă cuminţi şi ascultătoare. Se duc unde sunt orientate. Drumul lor este lung, sinuos şi, ca tendinţă, realizează un urcuş. Ajunse în vârf, de unde se vede cosmosul, răspândesc căldura sufletului uman pe pantele piscului, până departe în văi, până la marginile planetei, ale lumii.

Cuvântul ajută şi la realizarea cunoaşterii de sine sau a celorlalţi oameni, fiind un punct cardinal nu numai în cunoaştere, ci şi în definirea personalităţii. Cuvântul îi defineşte şi dezvoltă pe toţi oamenii, poate chiar

mai mult pe oratori, poeţi, preoţi şi muzicieni, dar şi pe orbi sau surdo-muţi. Buchetele de cuvinte formează în final, poeme, cântări, opere. Se poate adapta aici un vechi proverb: „spune-mi dacă te însoţeşti cu cuvântul (muzică), ca să-şi spun cine eşti",

„- Te rog, ascultă-mă, pentru că doresc să subliniez câteva aspecteÎn viaţa mea, în multe momente, am observat şi eu că până şi noţiunile abstracte cuprind în ele, pe lângă sensuri sau semnificaţii şi anumite trăiri ale omului. Chiar dacă procesul de generalizare şi abstractizare a fost condus până spre limite, totuşi el poartă în sine, transportă cu el şi fărâme, poate mai greu sesizabile, ale simţirii umane, deci particole şi rădăcini ale sentimentelor. Doar astfel îmi pot explica faptul că la multe întâlniri, aparent strict teoretice, cu noţiuni care vizează esenţe umane, acestea trezesc în noi şi anumite trăiri ori amintiri. Avem tendinţa naturală de a percepe şi aspecte aparent ascunse ale fenomenului discutat. Acest lucru nu este totdeauna obligatoriu, dar de fiecare dată, când noţiunea se referă la situaţii de viaţă trăite, vom putea observa că ele conţin şi trimiteri la contextul formării lor, la momente simţite din istoria formării lor.

Noţiunea de Cer ori cea de Cosmos nu reprezintă pentru noi doar idei teoretice, învăţate eventual la şcoală, ci şi o anumită atitudine subiectivă proprie subiectului, care a trăit sub cer o viaţă personală, prin soare şi sub nori, situaţie care marchează fiecare concept cu o încărcătură emoţională. Susţin această teză deoarece cred că fiecare produs uman, inclusiv noţiunile, au obligatoriu în structura lor un transfer specific alcătuirii omului, care este construit dintr-un mozaic complicat de raţiune şi sentimente, pecete pe care o transferă şi asupra universului său de creaţie şi trăire".

„- Sunt de acord cu părerea ta şi vreau să observ faptul că aceste aspecte emoţionale sunt bine ascunse în noţiuni, care pot crea înşelător iluzia că sunt numai lanţuri de esenţializare, desprinse de contextul special în care trăieşte omenirea cât şi de trăirile concrete ale fiecăruia. Poate doar faptul că trăirea personală iniţială a marşat aşa de departe în procesul formării conceptului încât nu s-au putut păstra decât tot nişte generalizări şi din sfera emoţională, astfel că şi acestea îmbracă o formă aparent goală de orice simţire.

Aş fi tentat să susţin că dacă vrem să construim un portret generic al omenirii sau chiar şi numai al unui singur om, îl putem creiona şi dacă facem apel doar la noţiuni. Am putea selecta din acest vast patrimoniu uman un număr de noţiuni reprezentative, care ar putea contura subiectul nostru. Doar că exerciţiul este complex şi nu-l putem duce până la capăt, fiind obligaţi să facem doar o exemplificare".

„- Uite, mi-ai dat o idee interesantă. Aş încerca eu, cu oarecare sfială, acest exerciţiu. De pildă, consider că am putea realiza un portret destul de bun al unui personaj, dacă l-am îmbrăca doar în haine făcute din

noţiuni. Un vecin de-al meu, pe care cred că-l cunosc bine, ar putea fi pictat aşa: este pensionar, familist, generos, dar comod şi beţiv. Sau un cunoscut ar putea fi descris astfel: tânăr, orgolios, neechilibrat, egocentric şi cu reacţii imprevizibile. Chiar dacă m-am limitat doar la câteva tuşe este clar că ele ne formează o imagine de esenţă a subiectului şi ne evidenţiază parţial coloratura lui psihică şi emoţională, neputând însă surprinde concretul şi nuanţele.

De altfel, observ că sunt numeroase concepte, deci abstracţiuni, care sintetizează vizibil în coţinutul lor o serie de trăiri şi stări emoţionale, cum ar fi: suferinţă, sensibilitate, angoasă, depresie, admiraţie, tandreţe, candoare, iubire, ură, răzbunare, singurătate, furie, teamă, disperare, victorie, înfrângere şi multe altele.

Complementar la cele discutate, m-aş referi la un aspect pe care îl consider foarte important, atât pentru viaţa cuvintelor, cât şi pentru cea a oamenilor. Fără îndoială că ar fi bine ca fiecare om să pună accentul, încă din copilărie sau măcar din adolescenţă, pe însuşirea sensului şi a semnificaţiei fiecărui cuvânt. Pe această cale se asigură şi un progres real în înţelegerea şi interpretarea cât mai exactă a realităţii, deci fermitate în gândire. Dacă stăruim apoi şi pe însuşirea nuanţelor ce le poartă cu ele cuvintele, în diverse conexiuni (contexte), precum şi pe elementele ce le diferenţiază, se va putea păşi pe înţelegerea în profunzime şi nuanţată a lucrurilor. Personal cred că promovarea metodică a învăţării pe baza acestor două criterii ar putea fi formulată şi ca un comandament pentru şcoală. S-ar putea asigura astfel însuşirea de către elevi a unui echipament de lucru bine conturat, pe eşafodajul căruia se poate evolua ulterior spre raţionamente valide, dar şi spre elasticitatea gâdirii şi a simţirii umane.

Cred că pot să-ţi confirm, măcar în parte, şi valoarea acestei idei. Tu ştii foarte bine că eu n-am avut acasă dicţionare şi, astfel, n-am avut nici posibilitatea să le consult în orice ocazie, când trebuia să verific semnificaţia exactă a termenilor. Din acest motiv nici nu am desprins de mic metoda profitabilă de a lucra cu dicţionarulÎn lipsa acestuia mă consultam cu părinţii, dar mă alegeam doar cu explicaţii parţiale şi nu suficient de sigure. Nu-mi amintesc exact cum a apărut în casă un dicţionar enciclopedic al limbii române, dar reţin momentul şi însemnătatea lui. Eram în apropiere de vacanţa de vară, gata să absolv clasa patra de liceu. L-am frunzărit iniţial cu o poftă şi curiozitate de nestăpânit. După câteva zile am înţeles ce tezaur cuprinde între scoarţele lui şi m-am ocupat organizat de lucru. Pe tot parcursul verii, l-am lecturat filă cu filă, cu carnetul şi creionul la dispoziţie. Mi-am extras sistematic cuvintele al căror sens şi semnificaţie nu le cunoşteam. A fost cea mai grea activitate realizată de mine până atunci. Rezultatul acestei excursii în compania cuvintelor a fost cu totul neaşteptat. Am avut senzaţia clară că am crescut valoric cât în mai mulţi ani de zile. A fost ca o revelaţie, ca

o descoperire de preţ. Am observat că înţeleg dintr-odată mai bine multe lucruri şi că am câştigat un plus sensibil în ceea ce priveşte uşurinţa în exprimare şi îmbogăţirea limbajului. Momentul a fost ca o sărbătoare, ca o victorie obţinută asupra persoanei mele însăşi".

„- Sunt convins că după această reuşită nu te-ai mai despărţit de comoara descoperită, pe care ai folosit-o ca pe o temelie solidă pentru a înălţa alte cărămizi ale evoluţiei tale spirituale. Am să-ţi mai spun ceva legat de încărcătura relaţional-emotivă a cuvintelor. M-am uitat adeseori la unele emisiuni TV care au practicat metoda sondajului de opinie în rândul telespectatorilor sau pe cea a lecturării unor comentarii privind subiectul supus dezbaterii. Pe lângă unele carenţe de instructie care se evidenţiază mereu, am observat cât de emoţional apreciază românii, în marea lor majoritate, problemele dezbătute. Răspunsurile lor exprimă de multe ori o atitudine emoţională faţă de subiect sau, uneori, chiar numai o dispoziţiune afectivă. Şi nu mă refer la cazuri izolate, ci la o percepţie constantă în timp, chiar de-a lungul mai multor ani. Sunt tentat să conchid că avem de-a face cu o anumită structurare emoţională a mentalităţii şi atitudinii acestora vis-a-vis de multe probleme. Mai rar întâlneşti oameni care declară deschis că nu cunosc bine o anumită situaţie şi nu au ce comentariu să facă. Ceilalţi, pur şi simplu, reacţionează emoţional la subiectele discutate. Indiferent dacă au sau nu informaţiile necesare, măcar pe cele minimale, îşi dau cu părerea, ca şi când ar fi atoateştiutori. Şi nu mă refer la punerea în discuţie a unor situaţii care pot fi apreciate relativ corect doar prin bunul simţ, ci la altele mai complexe, care ar pretinde susţinerea concluziilor exprimate prin unele argumente".

O altă situaţie caracteristică pe care mi-o amintesc, se referă la vizionarea la televizor, împreună cu el, a spectacolului din ziua de 1 Decembrie 1989. Pe măsură ce acesta înainta în desfăşurarea lui, producea în mod vizibil o încărcătură emoţională tot mai puternică. Nota aceasta era dată bineânţeles de prezenţa unor cântăreţi şi artişti distinşi ai ţării, dar, în plus, mai aducea şi unele elemente noi. Toţi erau deosebit de emoţionaţi, vibrând la o tensiune interioară superioară, dar mai ales în deplina consonanţă emotivă cu sala, care parcă se electrizase definitiv şi pulsa la cote tot mai înalte, creând o atmosferă înflăcărată, care se autoaprindea mereu. Şi pe noi ne-a cuprins valul, deşi eram doar telespectatori. I-am spus lui Mitică că un asemenea spectacol n-am mai văzut niciodată în perioada comunismului şi că se pare că ar avea un aer profetic şi ar semnala o mare schimbare, care deja începuse să se producă.

Mi-a confirmat şi el acest sentiment şi a afirmat că s-ar putea să asistăm la un proces istoric de naştere a unei alte lumi. Presentimentul acesta ne-a însoţit câteva săptămâni, până când „mămăliga românească", materialul acesta considerat inert de către mulţi străini, a făcut explozie şi a creat noi speranţe. Astfel, s-a încheiat discuţia noastră cu o constatare pe care am avut posibilitatea să mi-o confirm ulterior, în multe privinţe şi

ocazii.

Între timp, Mitică al nostru, a plecat în lumea drepţilor şi l-am condus pe ultimul drum. La înmormântare am avut satisfacţia să-l ascult pe scriitorul Mircea Ciobanu, bun prieten cu el, care a simţit plenar sufletul lui blând şi inocent, aşişderea mie, evidenţiind în mod deosebit caracteristica de „uriaş ce a purtat în el o inimă de copil".

Ulterior, pe parcursul fascinantei perioade de tranziţie, am trăit numeroase experienţe care au subliniat adevărul celor afirmate de către Mitică Alexandru, cu ani în urmă. Dar şi altele care au accentuat concluzia, auzind aproape zilnic la televizor comentarii hilare sau nemotivate raţional, care exprimau simple reacţii emotive ori în cel mai bun caz aprecieri superficiale ale unor aspecte sau fenomene sociale. Am cunoscut şi eu bine această stare de lucruri. Mi-aş permite să relatez o experienţă mai particulară, trăită acum vreo trei ani. Un cunoscut om de afaceri, pe numele lui Erbaşu, a fost găsit mort în vila de la Snagov. Cercetarea iniţială a promovat în speţă două teze principale: cea a unei posibile sinucideri şi cea a uciderii lui, după unele informaţii chiar de către un grup mafiot. Cazul a fost dezbătut public la televiziunea OTV, timp de două săptămâni, aproape seară de seară, pe baza unor informaţii trunchiate şi nesigure, furnizate mai ales de către avocaţi, medici legişti şi unii pretinşi martori. Oricum subiectul nu cerea o asemenea desfăsurare de forţe şi nici supralicitarea unor aspecte neclare sau pur şi simplu necunoscute în esenţa lor, întrucât cercetarea procuraturii era încă în curs, era secretă şi deci necunoscută publicului. Ca atare, în absenţa unor date certe, discuţia se purta mai mult în sferă ipotetică, luându-se în considerare orice supoziţie formulată de către telespectatori, care au dovedit un zel deosebit în încercarea de rezolvare a cazului. Am urmărit în prima seară o parte din discuţii şi cu totul secvenţial unele aspecte din alte câteva emisiuni. După trei-patru zile m-a sunat la telefon directorul şi responsabilul emisiunii şi m-a rugat să-mi expun şi eu punctul de vedere asupra cazului, chiar în acea seară. L-am refuzat diplomatic, motivând că nu cunosc datele esenţiale. După două zile a revenit şi a insistat să merg totuşi la emisiune, căci va veni şi profesorul universitar dr. Vladimir Beliş, care a fost directorul Institului Medico-Legal.

Dorind să-l revăd pe acest medic remarcabil, am acceptat invitaţia şi seara am apărut la emisiune singur, medicul intervenind pe parcurs, doar telefonic. Deoarece nu aveam experienţa necesară în materie de televiziune, m-am gândit că este mai bine să-mi formulez părerile în scris, într-un mod sintetic şi eventual acceptabil. Aşa am şi procedat în faza iniţială. Emisiunea a mai durat apoi încă trei ore. Pentru confirmare şi autenticitate prezint în continuare acel text urmând ca după aceea să mai subliniez câteva aspecte. Iată, deci, aprecierile mele, aşa cum le-am expus atunci, fără nicio modificare, din dorinţa de a mă integra în dezbatere cât mai fidel şi apropiat de timpul când ea a avut loc.

„STIMAŢI TELESPECTATORI,

După mai multe ezitări, divers motivate, m-am decis să răspund şi eu provocării ce aţi lansat-o, în sensul de a ne spune părerea în cazul tragediei Mihai Erbaşu. Cazul este complex, iar publicul larg, din care fac şi eu parte, lipsit de o serie de date certe, poate firesc nedezvăluite încă. In atare situaţie, este normal să se opereze mai mult în zona unor presupuneri articulate ori să se reacţioneze majoritar sub aspect sentimental. Personal consider că un asemenea exerciţiu, mai mult imaginativ decât meditativ, nu foloseşte practic prea mult, deşi ar putea incita la admiterea unor versiuni.

Numai că, un astfel de caz, nu poate fi examinat exclusiv sub raport strict logic, fiind vorba, în principal, despre o trăire intensă şi precis unică în viaţa unui om, stare psihologică care nu intră automat şi total în tiparele gândirii ori ale statisticii. Nu putem vorbi aici despre un adevăr procentual (75% crimă, 15% sinucidere şi 10% moarte accidentală) cum s-a susţinut într-un ziar. Adevărul este unul singur şi integral. Treaba principală este, însă, demonstrarea acestui adevăr, care în unele situaţii limită nu poate fi totdeauna şi integral materializat.

Examinarea pe care o încerc eu se bazează pe o bogată experienţă personală în cercetarea unor cazuri de omoruri (şi bineânţeles, sinucideri, morţi suspecte ori accidentale). De altfel acesta este şi suportul motivaţional pe care mă bazez. In această speţă, consider că nu poate fi vorba despre o moarte accidentală şi nici de una patologică, versiuni pe care le exclud automat. Dar despre ce poate fi atunci vorba? Despre omor cum înclină să afirme cei mai mulţi oameni? Personal, consider că nul Chiar dacă ne aflăm în faţa unei discuţii ipotetice, în absenţa cunoaşterii datelor sigure ale anchetei, observăm că nu se remarcă nişte realităţi particulare şi esenţiale, care să obiectiveze o asemenea teză. Nu se desprinde din context un mobil credibil pentru omor. Doar referinţa vagă la mafie, ca posibil determinant al unei atitudini? Mi se pare prea generală explicaţia, teoretic posibilă, dar practic de nesusţinut. Este absolut de neadmis, practic chiar caraghioasă, aserţiunea că, în circumstanţele particulare ale cazului, Mihai Erbaşu a fost ucis de către mafie, direct sau indirectÎntreaga scenă a locului faptei, desfăşurarea evenimentului şi mai ales modalitatea concretă de realizare a morţii nu este deloc profesionistă, nici bine gândită, nici bine realizată, fiind departe de o acţiune mafiotă. A, poate ar fi fost de admis o acţiune a unor nepricepuţi, care ar fi urmărit alt obiectiv, să admitem jaful (care oricum nu a avut loc), dar nicidecum o crimă mafiotă, regizată în sinucidere. Este cu totul nereuşită şi neinspirată o asemenea manevră. Au stat la locul faptei doi-trei indivizi periculoşi, două-trei ore, până a treminat nefericitul Erbaşu spovedania 8-10 pagini? Nicidecum! Iar scrisoarea de adio s-a repetat, în prezenţa lor, ca de altfel şi fazele înscenării de sinucidere? Pentru un cunoscător în domeniu nu este nici măcar de discutat o asemenea

variantă. A trimis, mafia invocată, în misiune nişte neisprăviţi, care au realizat o înscenare ce este insistent demascată de către majoritatea telespectatorilor OTV? Adică veneau aceştia să ucidă şi au folosit un cuţit de bucătărie din casa victimei, pentru intimidare? De necrezut că aceştia nu erau pregătiţi cu orice le-ar fi trebuit pentru înfăptuirea planului lor. Deci nu este marca mafiei!

Curios lucru, dar acelaşi argument l-am putea utiliza şi pentru a susţine determinarea la sinucidere a nefericitului Erbaşu, ca urmare a luării în considerare a existenţei doar a unor asemenea ameninţări. Eu susţin cu toată convingerea varianta exclusivă a sinuciderii, chiar dacă aceasta s-a realizat în circumstanţe oarecum atipice şi unele detalii nu pot fi deocamdată elucidate decât parţial. Statistic vorbind, în această materie sunt cel puţin 50% din situaţii când nu pot fi clarificate o serie de împrejurări sau chiar motivaţia sinuciderii, care trebuie să fie factorul esenţial ce se cere a fi determinat. Şi aceasta nu numaidecât din cauza unor anchete superficiale, lucru ce se poate întâmpla, ci din cauza unor limite obiectiveÎn cazul Erbaşu se poate vorbi de o motivaţie suficient stabilă? Da şi nu! A scris singur că nu mai poate suporta umilinţele mafiei, că pentru familie este mai bine fără el, etcÎn plus, chiar dacă în comportamentul lui anterior nu au apărut atitudini depresive, este de presupus existenţa lor, care sigur vor apare din investigaţii. Se poate chiar ca acesta să se fi focalizat brusc şi brutal în noaptea dramei şi, deci, să nu fi fost remarcate anterior. Poate la acestea să se fi adăugat unele probleme financiare ale firmelorÎn mod precis a existat o stare de stres accentuată, care singură poate explica şi o conduită suicidară (spre care avea un gen de predispoziţie din familie, cum a rezultat recent). Dar este de prezumat şi existenţa unor insatisfacţii sufleteşti legate de familia lui. Nu susţin acest aspect numai pe bază de presupuneri. Rezultă aspectul din faptul că a fost lăsat singur la vilă sâmbătă şi duminică, stare de lucruri care nu este firească şi care poate suspiciona existenţa unor probleme reale, dar nemărturisite. Poate din motive de imagine.

Depăşind sfera analizei, observăm că Mihai Erbaşu a aşternut pe hârtie în mod expres hotărârea lui de a nu mai fi, considerând că această decizie neaşteptată, şi poate insuficient explicată, este în beneficiul familiei. Am auzit şi interpretări curioase în sensul că voinţa exprimată în scris nu este cea a unui sinucigaş, deoarece nu a afirmat clar că se sinucide. Ambele bilete scrise exprimă, prin conţinutul lor specific, prin referirea la toţi cei dragi lui şi înlănţuirea gândurilor, marca sigură a unui sinucigaş. In niciun caz nu poate fi concepută această densitate de gânduri şi sentimente ca „o scriitură după dictare", realizată de nişte mesageri ai violenţei.

Nu consider că este o mare problemă faptul că s-a hotărât cu greu cum să se sinucidă, că nu a ales o variantă sigură sau mai puţin dureroasă, deşi avea posibilitatea, odată ce el s-a hotărât doar atunci

pentru această ieşire din scenă. Au fost şi vor mai fi nenumărate cazuri când sinucigaşii încearcă, pe rând, mai multe variante de suicid ori, dimpotrivă, aplică simultan mai multe mecanisme suicidare, odată ce a luat hotărâre în acest sens. Nu discut în detaliu ce s-a întâmplat în acest caz, pentru că nici nu cunosc. Chiar în absenţa acestor date, chiar nereuşind să se elucideze toate detaliile speţei, este limpede că avem în faţă un om care din punctul lui de vedere avea motivaţie pentru sinucidere, care a încercat spontan şi cum s-a priceput să facă acest lucru şi, în final, totuşi a reuşit. A avut în acea noapte o trăire existenţială extremă, care i-a blocat unele resorturi raţionale şi a bâjbâit în gândire, simţire şi conduită, efecuând atipic unele operaţiuni. Dar este clar că s-a pregătit intens pentru acest drum. A scris atâtea pagini cu durerea vieţii lui, s-a pregătit psihic şi fizic (s-a bărbierit, a lăsat la vedere şi în ordine cheile, verigheta, ceasul ş.a.). Toate acestea exprimă indubitabil conduita unui sinucigaş şi mă îndoiesc că „mesagerii mafiei" au putut regiza cu calm, răbdare şi „în stilul unui sinucigaş" toată scena incriminată, chiar dacă există unele lucruri insuficient clarificate sau aparent contradictoriale. Esenţialul este probat şi realizat şi nu poate fi contrazis de detalii. Că nu sunt urme de sânge pe perdea, pe şnur sau alte detalii? Poate a fost anterior la aer, pe balcon şi a umblat atunci, când îşi căuta articularea gândurilor şi a rosturilor lui!

Aceasta este în linii generale susţinerea şi analiza mea. Sigur că sunt încă şi alte probleme de rezolvat. Acestea se vor adăuga însă, în mod sigur, ca noi argumente la susţinerea tezei sinuciderii. Sugerez, de exemplu, că o eventuală absenţă a unor semne de violenţă la nivelul membrelor superioare (antebraţe şi braţe) vor confirma faptul că nu putea fi imobilizat şi aruncat peste balustradă, prezenţa lor fiind obligatorie în acest caz.

De asemenea mă întreb şi eu dacă poliţia ori procuratura au avut înţelepciunea să ridice urme digitale de pe cele două scrisori, deoarece, astfel, prin excluderea celor abilitaţi să pună mâna pe ele, ar avea şansa să identifice urme papilate ale vreunei persoane străine, neautorizate în acest sens, şi astfel ar intra în posesia unei probe de mare valoare, dispunând de urma papilară a unui posibil suspect. Nu ar fi târziu nici acum să se încerce această prelevare de urme-chiar dacă şansele sunt mai reduse. Era mai importantă această şansă, ca ordine prioritară, decât efectuarea mai întâi a expertizei grafologice.

Aspectul cu torturarea presupusă a lui Mihai Erbaşu (tăietura de pe faţă sau urmele de la degete) nu apare ca o acţiune propriu zisă de tortură a mafiei. Aceste elemente, care acum nu au o explicaţie suficientă, o vor avea pe parcurs ori vor rămâne neelucidate, dar nu pot fi considerate ca o acţiune de tortură mafiotă.

Consider că sub aspect deontologic este bine şi normal să se verifice simultan şi ipoteza teoretică a unui posibil omor ori, cel puţin, a unei

determinări psihice la sinucidere, urmărindu-se prin investigaţii identificarea unor influenţe de orice fel (poate financiare, vizându-se identificarea unor operaţiuni financiare de interes ori cu anumită semnificaţie).

În final, îmi exprim piosul omagiu faţă de omul Erbaşu şi familia lui. Dumnezeu să-l odihnească în pace şi să ocrotească familia! Bucureşti, 30.06.04.".

După prezentarea acestor aprecieri, emisiunea s-a desfăşurat pe baza intervenţiilor telefonice ale telespectatorilor. Marea majoritate a acestora a reacţionat exclusiv emoţional, după modelul ce l-am subliniat mai înainte. Unul m-a întrebat pe ce temeiuri mi-am bazat procentele referitoare la variantele de producere a morţii, respectiv 75% pentru omor, 15% pentru sinucidere şi 10% pentru moarte accidentală. I-am răspuns că nu a fost prea atent la cele afirmare de către mine, în sensul că aceste procente sunt vehiculate prin presă de către un psiholog şi că eu nu sunt de acord cu o asemenea abordare. Am subliniat chiar că adevărul este unul singur, că nu se pot susţine credibil mai multe adevăruri în aceeaşi cauză. De asemenea, am precizat că acesta nu poate rezulta din votul persoanelor care au păreri diferite. Pentru a fi foarte clar, am afirmat că, în unele situaţii, cum este cel al marilor descoperiri ştiinţifice, doar unul sau doi savanţi care primesc premiul Nobel au dreptate în acea problemă, iar ceilalţi oameni de pe planetă nu au dreptate şi nu cunosc adevărul respectiv, care abia a fost descoperit.

A intervenit şi profesorul universitar dr. Beliş, care a expus aspectele medico-legale ale cazului, aflate direct de la colegii care au efectuat autopsia. De fapt, acesta a fost singurul care a prezentat concluzii ştiinţifice, bine argumentate. N-a putut explica doar un aspect, respectiv plaga curioasă aflată pe faţa victimei, împrejurare ce a fost clarificată ulterior prin experimentul judiciar efectuat de către procuraturăÎn finalul cercetărilor, acesta a ajuns la concluzia argumentată că, în speţă, a fost vorba despre o sinucidere, concluzie susţinută şi de către subsemnatul, încă din faza iniţială a anchetei.

A mai intrat în emisiune şi un specialist în cascadorie, pare-mi-se Sobi Cseh, care a criticat modul cum procuratura a realizat experimentul judiciar privind clarificarea mecanismului de cădere a victimei de la balconul vilei, în sensul că s-a folosit de un manechin, confecţionat din pânză. A susţinut cu argumente personale că experimentul nu a fost credibil şi că un asemenea manechin nu cade firesc, asemenea unui om, deoarece este inert şi nu are reacţii. I-am răspuns că aşa este norma juridică procedurală, care nu permite folosirea oamenilor vii la efectuarea unor experimente ce le pot periclita viaţaÎntrucât s-a oferit să participe el la un asemenea experiment, am apreciat că legea nu permite o asemenea variantă şi că nici acesta nu ar fi perfect veridic, deoarece un cascador, cu reflexe excepţionale, nu cade la fel ca un om disperat, care

este hotărât să se sinucidă. Drept mulţumire pentru această replică, „marele expert" a considerat necesar să mă jignească, într-o emisiune ulterioară. A afirmat atunci, criticându-l şi pe realizatorul emisiunii, că nu a fost deloc inspirat când a făcut apel la experienţa mea şi a prezentat publicului un miliţian agramat, care de abia reuşea sa-şi exprime părereleÎi mulţumesc pentru apreciere şi-l consider un om de „onoare", care în îngâmfarea lui a încercat o cascadorie mentală, ce i-a depăşit capacitatea spirituală. Sub altă formă, a căzut şi el în capcana celor mulţi, care se consideră, fără niciun temei, deţinătorii adevărului absolut. Sigur că dânsul cunoaşte multe, dar în alt domeniu şi din prea mult zel a făcut un salt periculos, într-un teren total necunoscut. Era mai bine să fi avut totuşi un pic de inspiraţie şi prudenţă, nu numai orgoliu.

- Mi se pare mie că te-ai înfuriat puţin şi de aceea eşti aşa virulent, mi-a subliniat un amic, căruia i-am povestit istoria. Totuşi, cred că aveai toată îndreptăţirea să te superi, mai ales că ai explicat clar motivul, în sensul că te-a deranjat nu prima lui intervenţie, ci cea de a doua, când te-a jignit gratuit, în mod public şi fără nicio justificare.

- Bine, domnule, că mi-ai înţeles reacţia, care mi se pare firească, în circumstanţele prezentate. Dar să lăsăm incidentul acesta care nu merită mai multă atenţie. Eu vreau să conchid asupra unor emisiuni de genul celor amintite. După modul de dezbatere a problemelor specifice unui caz concret, dar complex, doar pe baza unor informaţii segmentate şi neverificate, care sunt întoarse şi încărcate cu pasiune, se agită mai mult lucrurile, fără a se ajunge la rezultat. Ba, mai mult, ai fi tentat să constaţi că unii îşi arogă o mare valoare, considerându-se a fi mai pe fază decât cercetările oficiale, care sunt apreciate numai sub aspect negativ. Rezultă o concluzie paradoxală, anume că experţii în domeniu se găsesc mai degrabă în media decât în instituţiile abilitate.

Eu apreciez că asemenea emisiuni ar avea rost sau ar putea contribui la clarificarea unor aspecte complicate, doar prin aspectele şi probele noi pe care le pot descoperi ori prin identificarea unor detalii semnificative, ce au fost omise ori insuficient valorificate în anchetă. Ar putea deci aduce situaţii noi sau o interpretare mai inspirată a unor împrejurări şi, astfel, ar influenţa pozitiv desfăşurarea şi chiar finalizarea cercetărilor. Dar tendinţa de a merge în direcţia efectuării în paralel a unei anchete neoficiale, şi nu în completarea ei, mi se pare greşită, chiar dacă aprecierea s-ar face exclusiv în raport de rating. Iar reluările unor astfel de emisiuni, până la suprasaturarea publicului, iarăşi nu este bună. S-ar justifica o reluare doar atunci când s-au obţinut informaţii de valoare, probe noi ori alte dovezi, care schimbă radical anumite concluzii ori piste de cercetare anterioare şi nu doar pentru învolburarea fără temei a opiniei publice.

6.2. Echilibrul psihic şi sănătatea

Părintele medicinei, Hipocrate, spunea că nu există boli propriu-zise, ci există bolnavi, în sensul că fiecare îşi dezvoltă boala într-un fel anume, în funcţie de structura lui fizică şi psihică. Acest adevăr a fost confirmat atât de către practica medicală şi numeroase studii ştiinţifice cât şi de către bolnavii însăşi, care şi-au observat atent evoluţia şi manifestările maladiilor de care sufereau.

Organizaţia Mondială a Sănătăţii susţine, prin experţii ei, că noţiunea de sănătate poate fi redată printr-o stare de bine fizic, psihic şi social. Dar şi această definire nu este în totalitate realistă, deoarece unii bolnavi psihic afirmă că se simt bine din punct de vedere fizic şi social. Am revelat sumar complexitatea şi dificultatea diagnosticării stării de sănătate sau de boală, fără intenţia de a intra într-o discuţie cu caracter tehnic ci, pur şi simplu, pentru a sublinia dimensiunea fenomenului şi, cu deosebire, pentru a evidenţia adevărul că aceste stări ale omului sunt strict individuale şi determinate nu numai multifactorial, ci şi, mai ales, psihologic, ca situaţii trăite personal de către fiecare dintre noi.

Doresc să mă refer pe scurt la această problemă fiindcă ea are un impact major, atât sub aspect social cât şi individual, hotărând în multe cazuri destinul unor oameni, cariera, viaţa lor pesonală ori de familie. Fără îndoială că nu intenţionez să dezvolt subiectul sub aspectul condiţionării, care este complex, nu total cunoscut sau de multe ori controversat. Sigur că cineva, care are norocul să se nască cu o ereditate de invidiat, poate fi scutit de-a-lungul vieţii de multe necazuri. Dar nu putem comanda o asemenea moştenire benefică. Dorim doar să evidenţiem câteva aspecte care privesc posibilitatea omului de a se ajuta singur, prin forţele proprii, în păstrarea şi ameliorarea sănătăţii lui, desigur în anumite limite şi situaţii care permit exercitarea unui asemenea rol. Chiar şi aceste consideraţii cu valoare relativă, le înfăţişez cititorilor doar ca fapte de viaţă trăite de mine, deci verificate personal, astfel încât le apreciez ca utile a fi transmise şi altora.

Fără îndoială că nimeni nu doreşte să devină colecţionar de boli. Declarativ, toţi avem grUă de sănătatea proprie şi a celor din jur. Numai că practic, prin comportamentul nostru, parcă ademenim sau chiar curtăm unele boli, care se dovedesc a fi mai viclene decât noi. De-a lungul vieţii ne tentează multe lucruri. Suntem uneori prea pofticioşi ori doar curioşi şi vrem să ne satisfacem din plin plăcerile care ne pândesc sau ni se oferă, considerând că suntem destul de prudenţi ca să nu ne lăsăm pradă lor, că alegem şi procedăm cu măsură, că suntem mai rezistenţi ori mai capabili decât alţii să ieşim la un moment dat din impas, etc. Numai că unele dintre plăceri se dovedesc a fi adevărate capcane, care treptat-treptat ne înfrâng vajnica voinţă, ne depăşesc şi ne declară la un moment dat captivi: mâncare, băutură, fumat, droguri, sex, violenţă verbală sau

fizică, bani sau viaţă uşoară. Nu ne dăm seama la timp că alunecăm pe o pantă primejdioasă din cauza tinereţii, sănătătii debordante, amânării unor decizii ori slabei voinţe în faţa frumuseţii agresive a unor chemări, ce pot deveni vicii sau chiar duşmani de moarte.

M-am referit în alte capitole la câteva suferinţe care m-au vizitat de timpuriu. Una din acestea, împreună cu ulcerul, mi-au fost tovarăşi credincioşi mulţi ani şi din motive necunoscute s-au cam jucat cu mine, alternativ. Când era una de serviciu, cealaltă se odihnea şi-şi aştepta cu încredere intrarea în rol. Mi s-a părut, la un moment dat, că aşa trebuie să fie, pentru a mă obişnui pe parcursul anilor cu un anumit grad de durere, care atunci când mă ierta temporar mă îndemna să gândesc că ceva nu este în regulă, deci că-mi lipseşte ceva. In astfel de răstimpuri, eram bântuit de îndoieli şi mă pregăteam să primesc asaltul conjugat al celor două. Cum era posibil ca acestea să se împace între ele n-am prea înţeles, pentru că erau diametral opuse ca tratament. Cel pentru „fudulo-sociatică", cum obişnuiam eu să alint boala de coloană, conţinea chimicale care erau contraindicate pentru ulcer. Mai puteai recurge la fizioterapie, însă şi aici funcţiona o regulă de bază, în sensul că razele nu le puteai face în timpul crizelor, ci doar după ce acestea se linişteau, având numai rolul de a preveni o recidivare prea timpurie. Cel mai indicat remediu în acest caz era considerată cura balneară, situaţie care m-a obligat timp de 15 ani şă-mi folosesc concediul de odihnă în acest scop, nereuşind niciodată să fac acest tratament într-un concediu medical, cum ar fi fost recomandabil.

Am relatat mai înainte episodul cu durerea rebelă de cap, care m-a doborât la un moment dat şi care exprima, cel mai probabil, o slabă oxigenare a creierului şi o încercare de instalare a unui stres afurisit. M-am bucurat ca un copil când, după numeroase tentative nereuşite, am rezolvat situaţia ca prin minuneÎn primăvara anului 1980 mi s-a recomandat să încep un tratament de durată pentru calmarea hipertensiunii arteriale şi protejarea inimii suferinde. Se adăuga astfel calvarului de până atunci perspectiva îngrUorătoare a unor boli cu care nu aveai mari şanse de negociere.

Astfel, în luna august 1980, am fost pentru un asemenea tratament în staţiunea Covasna. Acesta l-am făcut sub strictă supraveghere şi a mers bine timp de două săptămâni. Mi-amintesc că începusem să mă simt aşa de bine cum nu mai fusesem din tinereţe, deoarece acel timp mi-a asigurat şi o odihnă regeneratoare, în condiţiuni aerisite de munte. Era o duminică splendidă, deci liberă de tratament când, împreună cu grupul în care mă încadrasem, am făcut o plimbare reconfortantă în jurul staţiunii. La întoarcere şi stimulat de răcoarea înserării, am făcut remarca că mă simt minunat, situaţie care mă nelinişteşte întrucâtva. Aprecierea mea li s-a părut caraghioasă sau, cel puţin, contradictorie.

Le-am repetat că mă simt nespus de bine, dar că eu nu suport uşor atât

de mult bine. Până la urmă, remarca mea a rămas tot neclară şi neisprăvită, deoarece circumstanţele nu mi-au îngăduit să ofer explicaţii suplimentare. Dar adevărul acesta era. Mie îmi venea parcă să zbor, aşa de uşor mă simţeam, fiind plin cu oxigen, din cap până în picioare.
Noaptea aceea am dormit neântors, parcă m-a cuprins un somn de moarte. M-am trezit doar pe la orele şapte dimineaţa, cu capul şi privirea înceţoşate, parcă eram învelit într-un giulgiu de negură, de somnolenţă şi chiar de neputinţă. Iniţial nu mi-am dat seama de realitatea situaţiei, dar, mai apoi, când am încercat să mă dau jos din pat, am constatat ca nu mă pot mişca decât foarte greu. Mâna mea stângă, deci cea bună din naştere, era complet amorţită şi nu mai asculta de nici o comandă. Am îngheţat în nemişcare şi m-am cutremurat sufleteşte. Un gând ascuţit şi cumplit mi-a săgetat creierul amorţit. Se putea, oare, să fie, adevărat ce mi s-a întâmplat? Dar cum, când seara eram într-o formă de invidiat? Fiindcă tot nu credeam că am suferit un accident vascular cerebral, după cum îmi simţeam mâna, mi-am impus un moment de pauză şi apoi am început să mă controlez mai atentÎntradevăr mâna stângă era complet amorţită şi nu puteam s-o mişc, nu răspundea la comenzi. La fel şi piciorul stâng. Pricepusem deja ce s-a întâmplat şi-mi pusesem singur şi diagnosticul, mai ales că aceste două segmente nu le simţeam nici când le-am pişcat serios, cu cealaltă mână. Erau inerte şi nu le puteam mişca aproape deloc, decât cu ajutorul mâinii drepte. Cu mare greutate am ajuns la telefonul de pe noptieră şi am sunat la camera unde dormea profesorul universitar Tiberiu Bogdan, dascălul meu de suflet, cu care am venit în staţiune. Am constatat atunci că aveam dificultăţi mari şi în pronunţarea cuvintelor. N-a înţeles tot ce am încercat eu să-i spun şi a venit repede la mine. Am citit pe faţa lui o mare surprindere şi mai ales îngrUorare. Mi-a cerut să stau liniştit şi a chemat medicul, care era băiatul directorului spitalului de cardiologie din Covasna. M-a dus acolo cu ambulanţa şi am fost internat. Am fost depus într-un pat, care mi-a răbdat neputinţele timp de două luni. De abia de atunci mi-am dat seama de faptul că hemoragia a continuat lin, sau poate numai consecinţele ei, să se instaleze, deoarece timp de aproape două luni am trăit dormind, un somn copleşitor, care mi-a redus toate funcţiunile organismului.

Mă trezeam din patru în patru ore când venea medicul şi-mi dăruia bucuria injecţiilor. Starea mea de semi-trezire dura 15-20 de minute, după care îmi continuam discursul meu înnegurat, în braţele atotstăpânitoare ale zeului „Somn", devenit protectorul meu. Prima săptămână, chiar dacă a fost expresia unui somn dominator, a fost perioada cea mai grea de suferinţă. Clipele de oarecare limpezire a minţii, provocate de trezirea pentru tratament, au fost cumplite. Ele nu au însemnat efectiv durere fizică, care parcă a fost trimisă în vacanţă, ci o aprigă hărţuire psihică, ţesută din vid, din spaţii goale şi fără nicio densitate, din absenţa materialului numit speranţă, încredere şi optimism, în locul lor se

cuibărise în mine şi trona un nimic virtual, cu chip zeflemisitor, care-mi şoptea: „eşti pierdut şi părăsit, eşti o casă dărăpănată şi nelocuită, eşti natura moartă, ce nu mai poate fi însufleţită!". Aceste şoapte mă provocau şi în somn la un dialog interminabil şi erau însoţite de o senzaţie de frig insuportabil.

Dar a sosit momentul când toate suferinţele şi şoaptele s-au oprit şi s-au retras, parcă speriate, în penumbră. Se zvonea că se va naşte un nou început, care va învălui speranţa în lumină şi-şi va anunţa intrarea în scenă timid, dar definitiv şi durabil. Era ora opt seara când o tânără doctor m-a trezit blând din somn. Cu aerul ei blajin şi luminos, aidoma îngerilor din copilărie, care erau pictaţi pe pişcoturi, m-a rugat iniţial să nu mă neliniştesc, pentru că nici nu o să simt injecţiile. Apoi s-a aşezat pe patul meu şi m-a mângâiat pe frunte, afirmând că recuperarea merge bine.

Prezenţa acestei fiinţe inspirate, care a înţeles să mă încurajeze şi nu s-a limitat la efectuarea fizică a injecţiilor, mi-a transmis un influx de căldură şi inspiraţie, care s-a strecurat în toată fiinţa mea. După plecarea ei a înflorit în mintea mea o ideie simplă, anume aceea de a-mi verifica personal valoarea diagnosticului stabilit, cel de accident vascular cerebral, cu instalarea unei semiplegii stângi severe. Subliniez că ideea nu s-a născut pur şi simplu, ci a fost urmarea unui adevăr pe care vreau să-l evidenţiez. In acele momente de răscruce sufletească, când totul pare pierdut, au apărut la orizont câteva învăţături căpătate la facultate, referitoare la fiziologia sistemului nervos central. Cu timiditatea cuvenită situaţiei, am încercat să testez empiric gradul de deteriorare a funcţiilor nervoase ale degetelor de la mâini şi picioare. Reacţia la impulsurile comandate cerebral era inexistentă la nivelul piciorului stâng, dar prezentă, deşi aproape imperceptibilă, la vârful degetelor aceleiaşi mâini, ceea ce însemna că funcţiunea nu era total compromisă. Această reacţie discretă am încercat-o în continuare, în acea seară, de zeci de ori, fiecare exerciţiu demonstrându-mi validitatea concluziei.

Promisiunile acestei descoperiri esenţiale pentru moralul meu le-am stropit continuu cu lacrimile unei desnădejdi care începea să se clatine. Din acel moment inspirat, când anumite noţiuni învăţate la şcoală s-au întâlnit şi incorporat în sufletul meu, ca o pârghie salvatoare, am decis să declanşez o luptă disperată cu boala, fiind pe deplin încrezător în şansele mele de reuşită. Această hotărâre fermă s-a materializat în sute şi sute de exerciţii, pe care le făceam în toate pauzele când eram trezit pentru tratament, iar, mai târziu, în orele când nebuloasa somnolenţei a început să mai cedeze din teren. După vreo două săptămâni, doctoriţa care s-a îngrUit şi de sufletul meu a fost surprinsă când a constatat că am făcut progrese sensibile în vorbire şi am dobândit o oarecare claritate în pronunţie. M-a ameninţat că în acea zi este de gardă şi că seara va avea timp să discutăm mai mult, pentru a se lămuri efectiv asupra tuturor

schimbărilor intervenite, nu numai referitor la calitatea vorbirii. Am dezbătut atunci situaţia pe îndelete, aproape trei ore, evaluând starea prezentă şi schiţând evoluţia în perspectivă, astfel că, în final, am început să zâmbesc şi să mă conving că viitorul este promiţător şi depinde, în mare măsură, de voinţa mea. Ca urmare, am stăruit în efectuarea exerciţiilor începute şi în mod firesc s-au consolidat ameliorările dobândite şi s-a schiţat la orizont o vindecare miraculoasă, pe care am începu s-o visez cu ochii mari deschişi. Reuşeam să-mi menţin destul de bine echilibrul şi am purces zilnic, mai întâi însoţit iar mai apoi de unul singur, la diverse incursiuni de cunoaştere a împrejurimilor sanatoriului. Am ajuns, la un moment dat, să parcurg şi distanţe mari, până la un kilometru, prilej cu care mi-am reâncărcat moralul în condiţiile unei naturi îmbietoare, multicolore şi înmiresmate. După opt săptămâni de spitalizare, doctoriţa mi-a înţeles dorinţa de a mă transfera la Bucureşti şi a făcut demersurile necesare pentru transportul cu ambulanţa. Am ajuns astfel la spitalul Dr. Gerota din Capitală, unde timp de alte două luni a continuat îmbunătăţirea sensibilă a stării de sănătate. Am fost externat şi am continuat tratamentul, plimbările în are liber şi exerciţiile, iar după concediu medical de şase luni am reânceput serviciul.

Mă opresc pentru câteva momente asupra rolului ce l-au avut şi continuă să-l aibă exerciţiile fizice în viaţa mea. Sub imperiul necesităţii de a încerca redresarea, după accidentul vascular suferit, am continuat cu sfinţenie executarea zilnică a unui set de exerciţii fizice menite a-mi mobiliza articulaţiile compromise şi musculatura implicată. Genul de exerciţii mi-a fost recomandat de către medic. Pe parcursul anilor, după depăşirea perioadei de criză, mi-am dezvoltat evantaiul acestora, astfet încât să cuprindă şi mişcări favorabile întreţinerii musculaturii paravertebrale sau elasticităţii articulaţiilor mâinilor şi picioarelor. N-am exagerat în acest sens şi am intercalat fiecare grupă de mişcări cu exerciţii de respiraţie, menite a asigura o mai bună oxigenare a creierului. După mai mulţi ani de zile, m-am convins definitiv de binefacerile gimnasticii medicale, astfel încât sunt un adept sârguincios al acestora. După terminarea acestor exerciţii, mă simt un alt om, atât sub aspect fizic, cât şi mental. Uneori această stare este aşa de benefică, încât nu numai că mă surprinde, dar mă şi îndeamnă să fiu credincios metodei. Pot afirma că datorită miilor de ore de gimnastică, care mi-au completat viaţa, am înregistrat unele performanţe la care nici nu mă aşteptam.

Astfel, am scăpat de crizele de lombo-sciatică, care m-au persecutat aprig cu ani în urmă. Au trecut peste 25 de ani de când nu am mai urmat nici un tratament în acest sens. Foarte rar mai am unele dureri în zona lombară, dar acestea nu durează decât două-trei zile şi în nici un caz nu au mai condus la imobilizarea mea. Pot afirma că practic am uitat că am avut asemenea suferinţeÎn mod asemănător am scăpat şi de durerile reumatice articulare care, înainte vreme, se plimbau de la o articulaţie la

alta, iar uneori îşi stabileau domiciliul abuziv în articulaţiile importante şi se comportau agresiv. Am făcut această paranteză cu intenţia clară de a împărtăşi şi altora „descoperirea" care mi-a ameliorat sensibil starea de sănătate.

Desigur că hotărârea mea de a-mi continua activitatea profesională a fost extrem de dificilă şi în totală contradicţie cu îndemnurile multora de a renunţa şi a-mi îngrUi mai bine sănătateaÎn luarea acestei decizii a contat mult faptul că la acea oră funcţionam ca profesor, la actualul Centru de Studii Postuniversitare M.I., deci aveam o activitate mai liniştită decât cea operativă, desfăşurată timp de douăzeci şi cinci de ani. Sarcinile mele de serviciu erau destul de complexe, însă erau indiscutabil mai uşoare decât activitatea anterioară. Eram şeful unui curs de specialişti în probleme judiciare, un curs de formare a experţilor în materie de poliţie criminală, cu accent pe descoperirea autorilor infracţiunilor comise prin violenţă, în special a omorurilor. Eu asiguram funcţionalitatea întregului curs, desfăşurat pe o distanţă de 10 luni, care pe lângă disciplina de bază, de care mă ocupam personal, mai pregătea ofiţerii în domeniul criminalisticii şi medicinei legale. Acest curs special a reprezentat o noutate absolută în materie şi a fost iniţiat de către ministrul de interne de la acea vreme. Teodor Com an, căci despre el este vorba, şi-a înscris numele la un loc de cinste în istoria modernă a instituţiei, deoarece a girat un sistem de specializare demn de invidiat. Mare mi-a fost surpriza când am constatat că, odată cu încredinţarea acestei misiuni, mi-a dat şi un mandat generos. Mi-a lăsat libertatea să concep întreg programul de pregătire, care spre mirarea tuturor ofiţerilor cu care m-am consultat, a cuprins un cadru larg de materii şi problematici. Pentru a schiţa în mare oferta acestei specializări, adaug faptul că, pe lângă pregătirea de strictă specialitate, a aprobat ca să se facă o instruire teoretică şi mai ales practică în domenii ca psihologia şi psihiatria judiciară precum şi însuşirea unor noţiuni de bază din criminologie, sociologie, logică sau limbi străine: engleză ori franceză. In plus, s-a prevăzut şi învăţarea conducerii auto, finalizată cu obţinerea permisului, de către fiecare cursant. Remarc şi faptul că pentru acest curs au fost selecţionaţi numai ofiţeri cu studii superioare, tineri şi apreciaţi ca având reale perspective de promovare. Cele patru serii de specializare, fiecare cuprinzând câte şaptezeci de ofiţeri, au asigurat pregătirea temeinică a unui contingent important de ofiţeri, care, în scurt timp, pe baza rezultatelor obţinute, au ajuns şefi ai serviciilor judiciare, şefi de organe municipale sau chiar adjuncţi ori şefi de inspectorate judeţene. Doi dintre aceştia au ajuns în funcţia supremă, deci şefi ai Inspectoratului General al Poliţiei, cum a fost cazul generalilor Pitulescu Ion şi Fătuloiu Dan. Am prezentat caracteristicile generale ale cursului deoarece consider că, indiferent de momentul când a fost realizat, este necesar să apreciem valorile şi să le reexaminăm, în vederea preluării elementelor pozitive, care pot contribui şi în prezent la îmbunătăţirea

performanţelor poliţiei în prevenirea şi combaterea infracţiunilor ce se săvârşesc prin violenţă. Cum specificul activităţii desfăşurate în scoală îmi plăcea efectiv şi-mi oferea reale satisfacţii asistând la creşterea zilnică ca valoare a unor generaţii de tineri ofiţeri, se pare că organismul meu a agreat situaţia nou creată şi după consumarea accidentului vascular cerebral. Astfel, depăşind o scurtă perioadă mai delicată, mi-am reintrat deplin în atribuţii, valorificând experienţa câştigată în cele trei serii gestionate anterior accidentului. Continuarea serviciului timp de încă şase ani a însemnat depăşirea conştientă a unei situaţii de criză şi autoconvingere fermă că organismul dispune de numeroase resurse, care pot fi mobilizate prin voinţă, astfel încât să conducă până la unele rezultate miraculoase, sub aspectul sănătăţii. Se evidenţia cu acestă ocazie relaţia intimă existentă între echilibrul psihic şi cel organic (fiziologic), ca un adevăr cu valoare de tezaurÎn pofida unor situaţii de viaţă dificile, cel care gândeşte pozitiv, care-şi valorifică la timp forţele psihice, ajunge să-şi restabilească în bună măsură echilibrul anterior.

Este limpede în astfel de situaţii că nicio boală, oricât de cumplită ar fi, nu înseamnă întotdeauna un verdict definitiv. Există în fiecare om un arc psihic care-i permite înfruntarea bolii, transformându-l într-un luptător, care acţionează eroic, minut cu minut, pentru ieşirea din impas. Şi de cele mai multe ori devine victoriosÎn asemenea cazuri, nu discutăm despre o speranţă vagă şi îndoielnică, ci despre o încredere fermă, care se transformă în acţiune de durată, pentru reuşită. Chiar şi în situaţiile nefericite, când pe parcurs se înregistrează unele căderi, omul, chiar şi cel considerat slab sub aspect psihic, se poate redresa şi poate continua suişul anevoios al luptei pentru vindecare. Astfel, au fost obţinute victorii, în cazuri apreciate ca limită, care confirmă adevărul că angajarea conştientă într-o bătălie de viaţă şi de moarte poate surclasa inamicul şi declara victorios pe cel considerat implacabil ca victimă.

In acest sens, desigur nu la acest nivel, mi-am verificat şi eu potenţialul psihic, în mai multe situaţii vitrege. Una din ele a apărut pe neaşteptate şi pe nedrept şi s-a transformat într-o suferinţă pe care n-o meritam. Aveam peste cinci ani de când am fost promovat ca director al Direcţiei Judiciare din Inspectoratul General al Poliţiei, formaţiune menită a combate la nivel naţional un spectru larg de infracţiuni grave, cum ar fi omorurile, tâlhăriile, furturile calificate, falsurile, escrocheriile şi altele. De asemenea aveam perspectiva de a avansaÎn aceste circumstanţe promiţătoare am aflat, în vara anului 1976, că un cumnat de-al meu a fugit în Franţa, unde o avea pe mama lui. Incidentul făcea parte dintre faptele considerate grave, sub aspect politic, pentru care cei apropiaţi trebuiau să suporte sancţiuni severe. Că era just sau nu să se procedeze astfel nu se punea în discuţie, deoarece funcţiona un singur criteriu de judecată, anume cel al lipsei de loialitate faţă de regim. Dar extinderea vinovăţiei de la autor la familie, rude, chiar şi prin alianţă, ce rost şi

justificare aveau? Desigur, niciuna! Am înţeles atunci că soarta mea este pecetluită şi mă aşteptam la măsuri de reprimare aspre. Dar mecanismul schimbării din funcţie era greoi şi din acest motiv am rămas formal pe post încă trei luni. Perioada respectivă a însemnat pentru mine un timp negru, cu tensiuni zilnice de mare intensitate, care m-au stresat grav şi puteau conduce la o cădere psihicăÎn pofida tuturor răutăţilor trăite, mi-am văzut în continuare de treabă şi, pe baza convingerii intime că personal nu sunt cu nimic vinovat, am reuşit să supravieţuiesc.

A sosit şi ziua „operaţiei" propriu ziseÎntr-o şedinţă scurtă şi încrâncenată, şeful direcţiei a prezentat întregului efectiv o listă cu „neajunsurile" constatate în activitatea mea, a amintit în treacăt că un cumnat a rămas în străinătate şi a rostit verdictul: „destituit din funcţie", numindu-l şi pe cel care mă înlocuia. Eram singur şi destituitÎn acea ocazie, şeful meu, pe care l-am sprUinit generos în multe situaţii, nu a catadicsit să amintească ceva pozitiv despre munca mea de douăzeci de ani în direcţie. M-a surprins în acele momente intervenţia inspectorului general al miliţiei, care în încheierea şedinţei a făcut totuşi câteva aprecieri bune privind activitatea ce am desfăşurat-o în această formaţiune.

Am rămas „agăţat" de un birou, timp de încă o săptămână, până când am fost chemat de către generalul Pop, adjunct al şefului instituţiei. Acesta mi-a spus că îi pare rău de situaţia creată, care îl depăşeşte şi pe el, şi m-a consultat cu privire la activitatea de viitor. M-a asigurat că mă preţuieşte pentru modul cum am acţionat ani de zile şi mi-a explicat că a reuşit să obţină pentru mine postul de şef al serviciului de omoruri, funcţie ce am deţinut-o şi anterior promovării mele. I-am răspuns afirmativ şi i-am mulţumit pentru gest, fiind convins că această nouă postură i-o datoram în exclusivitate. După circa un an de zile, apreciindu-se că nu mai pot rămâne în aparatul central, am fost mutat ca profesor la şcoala Olteniţa, urmând să conduc cursul pe cale de apariţie, de concepţia şi pregătirea căruia trebuia să mă ocup.

Între timp s-a modificat, în bună măsură, şi situaţia cumnatului meu. Acesta s-a prezentat la ambasada noastră de la Paris şi a cerut să se întoarcă în ţară. După aceea a convins-o pe sora mea să plece definitiv în Franţa, cu întreaga familie, respectiv împreună cu fetiţa lor, în vârstă de doi ani. Au făcut demersurile necesare şi, imediat după marele cutremur din 4 martie 1977, li s-a aprobat cererea de către Consiliul de Stat. După câteva luni au plecat definitiv în Franţa, de astă dată în condiţii legale. Numai că persecutarea mea şi a rudelor n-a încetat încă câţiva ani. Fratele meu, Ghiţă, a fost trecut pe ultima treaptă a funcţiei de inginer, deşi era un specialist recunoscut, iar eu am fost trimis la şcoală, după cum am arătat, din nou pe o funcţie mai mică decât cea pe care o aveam în aparatul central. Aşa dar, eu am fost „scurtat" de două ori, din acelaşi motiv. Mai târziu, în 1986, a intervenit o a treia operaţie, de data asta

definitivă, în sensul că am fost trecut în rezervă, înainte de împlinirea vârstei de pensionare. Motivaţia a fost aceeaşi: faptul că aveam rude în străinătate. Nici de astă dată n-a avut valoare adevărul că sora mea a plecat din ţară în mod legal, cu aprobarea Preşedintelui Republicii.

Era aplicat diagnosticul că am rude în străinătate, postură care mă transforma automat într-un lepros politic, chiar dacă continuam să fiu membru de partid. Şi în cazul meu funcţiona sistemul înregimentat, care a produs în masă victime şi suferinţe, mai multe zeci de ani. Dar aşa se curăţa organismul social la acea vremeÎn plus, se trâmbiţa ideea că este vorba, concomitent, şi de un gest moral, care ajută la crearea omului nou şi purificarea comunităţii. Altă consecinţă nenorocită a acestor măsuri a constat în faptul că eu n-am mai putut să-mi văd sora timp de cincisprezece ani.

Ea n-a mai avut curajul să vină în ţară decât în anul 1992Între timp dobândise cetăţenia franceză şi s-a încredinţat că situaţia de la noi s-a schimbat radical. Acum, la vârsta liniştită a senectuţii, apreciez tot la fel asemenea concepţii şi măsuri aberante. Mă gândesc însă, nu cu toleranţă, ci cu o notă personală specifică, care-mi şopteşte împăciuitor, că tot răul este spre binele omului. Dacă nu aş fi fost trecut atunci în rezervă, cred că aş fi fost mult mai nepregătit, sub aspectul sănătăţii, şi nu ştiu cum aş fi putut întâmpina şi suporta cea mai grea încercare a vieţii mele, care a avut loc un an mai târziu. Nenorocirea la care îndrăznesc să mă refer priveşte moartea băiatului meu cel mare, Lucian, la vârsta de douăzeci şi opt de ani. Era ofiţer mecanic în marina comercială şi a decedat intempestiv, în rada portului Bankok, la câteva minute după ce a intrat în tură, ca urmare a unei explozii intervenite la sala motoarelorÎntr-o seară obişnuită de februarie, am primit o telegramă care îmi cerea să mă prezint urgent la Navrom Constanţa, într-o problemă ce nu suferă amânare. După lecturarea ei, am simţit un fior de moarte în tot corpulÎntr-o secundă am devenit un om doborât, fără nicio vlagă şi cu creierul încremenit. Mi-am dat seama, că printr-o străfulgerare, că s-a întâmplat ceva foarte grav cu fiul nostru. Am respins de la început orice explicaţie privind un fapt obişnuit de viaţă, cum ar fi rămânerea lui neautorizată în străinătate, şi m-am gândit doar la cea mai grea situaţie. Era o presimţire ce lua în considerare tonul grav al telegramei, care evita furnizarea unor informaţii explicative. Soţia era la fel de prăbuşită ca şi mine, dar în acele clipe a fost mai puternică psihic. A telefonat unei cunoştinţe din Constanţa, al cărei soţ a fost ofiţer de marină. Aceasta a confirmat concluzia mea şi, în plus, ne-a pus că a auzit informaţia la o emisiune a postului „Europa Liberă". M-am urcat noaptea în tren şi mi-am târât sufletul până la Navrom, unde mi s-a comunicat nenorocirea, afirmându-se sumar şi vag că a avut loc o explozie la sala motoarelor, urmată de un incendiu nemilos, care a fost stins de abia dupa câteva ore. Nici mai târziu nu am aflat o concluzie mai exactă, cu toate diligenţele făcute.

Nu doresc să dezvolt acest subiect dureros. Vreau doar să amintesc ce cumplite au fost zilele şi mai ales nopţile următoare, timp de aproape două săptămâni, până a fost adus în ţară trupul lui neânsufleţit şi a fost realizată înhumarea. Eram epuizat fizic, din cauza agitaţiei şi a nesomnului, şi doborât psihic, aidoma unui copac trăznit de fulger. Ajunsesem ca o epavă în derivăÎn ceaţa îndurerată din creierul meu s-a instalat un vid apăsător, care nu mai permitea să se mişte niciun alt gând sau sentiment. S-a cuibărit în mine un tiran de moarte, o durere oarbă şi vrăjmaşă, care m-a izolat total de lume, m-a zăvorât într-o suferinţă nebună, pe care într-un moment de slăbiciune am încercat s-o înec în vodcă. Zădarnică mişcare! M-a anesteziat pentru câteva ore, după care m-am trezit şi mai neputincios. Rămăsesem singur şi neajutorat psihic în faţa necunoscutului şi a nemărginirii, ca un ceas stricat în faţa infinitului. Parcă mi-era frică să nu se mai destrame liniştea goală din jur şi să păşească spre mine o altă nenorocire. Nu mă mai gândeam la nimic. De fapt simţeam un tremurat păgân al tutror mădularelor şi în imima mea se aşezase statornic o teamă fără margini, drapată într-un costum ţesut din fibre de spaimă, nebunie şi moarte. Păşeam ca un automat ori îngenunchiam în tăcere, goliciune şi neputinţă sufletească. Din punctul acesta de jos este aproape imposibil să te ridici. Foarte greu şi numai pentru îngenunchiere spre rugăciune. Dacă rugile ţi-au fost ascultate, atunci poţi să încerci un timp tot felul de proteze psihice, care te vor ajuta să-ţi îndrepţi coloana şi privirea spre lumea din jur, din care tu ai lipsit multă vreme. Sentimentul neputinţei este greu de suportat şi zgârcit în promisiuni de redresare. Cu cât ai căzut de mai sus, cu atât impactul este mai răvăşitor. Consecinţele sunt analoge unei precipitări de la mare înălţime. Prin sus nu înţeleg numai o poziţie socială superioară ci şi, mai ales, nivelurile superioare ale simţirii umane, ale iubirii totale faţă de copii, soţi, părinţi ori alte fiinţe dragi.

Mi se pare aproape de neânţeles o judecare comparativă a unei astfel de situaţii cu una oarecum similară, cum ar fi moartea unui om necunoscutÎn asemenea cazuri nu mai manifestăm sentimente deosebite şi găsim chiar şi unele justificări mistico-raţionale (aşa i-a fost scris, era bătrân sau bolnav, aşa este viaţa). Când îţi moare o mare iubire, trebuie să plăteşti un tribut sufletesc impresionant. Zbuciumul poate fi ca un foc mistuitor sau ca o dogoare care te urmăreşte şi pe care o simţi o viaţă întreagăÎn cazul morţii fiinţelor iubite îţi împovărezi sufletul nu numai cu calda lui amintire fizică ci şi cu şiragul de mărgăritare sufleteşti ce le-aţi trăit şi împărtăşit mulţi ani fericiţi şi de neuitat.

Încet-încet, apele învolburate ale sufletului s-au liniştit, sub efectul terapeutic a timpului, care ostoieşte zvârcolirile acestuia şi-l îndeamnă la oarecare luciditate. Drumul acesta al liniştii durează însă mult şi, când eşti mai convins că l-ai parcurs, te trezeşti că trăieşti din nou momente de cădere, de durere surdă, care exprimă icnetul cicatricelor formate în timp,

ca nişte flori veştede aşezate pe drumul suferinţei.
Retrăirea aceasta târzie a şocurilor sufletului este de regulă mai calmă, deoarece în timp se estompează tonurile sângerânde ale nenorocirii. In situaţii fericite, durerea iubirii pierdute se transferă asupra celorlalte fiinţe dragi din jur şi se topeşte în dragostea lor. Viaţa are în depozitele ei şi unele soluţii neaşteptate, dar bine inspirate, când transferă şi înlocuieşte durerea prin zâmbetul fermecat al unor prunci delicaţi, care se nasc din aceeaşi rădăcină de familie. Ei incendiază, prin lumina vieţii lor, straturile de cenuşă sau zgură depuse pe sufletele înaintaşilor. Este un lanţ nevăzut, dar durabil, care leagă inimile oamenilor peste spaţiu şi timp. Pentru mine şi soţie a fost o mare binecuvântare faptul că Bogdan, fratele celui dispărut, a adus în pragul sufletului nostru încercat o minune de fată, ce a moştenit cele mai neaşteptate daruri strămoşeşti. Pe măsură ce creşte, ea înfloreşte şi răspândeşte în jur bucurie şi optimism. Se pare că rănile arborilor îmbătrâniţi se lecuiesc prin vlăstarele care se nasc mereu şi anunţă intrarea în scenă a viitorului.

În capitolul următor voi relata un exemplu care evidenţiază convingător modul cum un psihic echilibrat şi robust poate depăşi un munte de suferinţă şi înălţa deasupra lui un steag simbolic al victoriei.

6.3. Jocurile speranţei

Nu am nicio idee clară despre istoricul speranţei. Este însă limpede că are o vechime remarcabilă şi că mereu a însoţit oamenii necăjiţi, dacă nu chiar aflaţi în pragul disperării. Speranţa a fost şi este privită ca ceva pozitiv, ca un antidot, ca un talisman, mijloc terapeutic sau ca o soluţie, ca o salvare în situaţii complicate ori considerate limită, deci fără ieşire. Şi-a jucat rolul magistral şi, ca urmare, a făcut carieră şi s-a bucurat de mare încredere, atât din partea oamenilor, consideraţi individual, cât şi din partea comunităţilor mari sau mici. Mereu şi-a făcut simţită prezenţa în cazul unor oameni vitregiţi de soartă, bolnavi incurabili, orfani, văduve, bătrâni neajutoraţi, dispariţia interpestivă a celor dragi sau orice alte nenorociri cumplite, aterizate pe capul oamenilor, cum ar fi: mari incendii ori inundaţii, cutremure, taifunuri, războaie, epidemii şi altele. Mai ales în aceste din urmă cazuri, speranţele oamenilor s-au unit şi au devenit un factor multiplu şi mai puternic de influenţă.

Fiecare dintre noi am trăit situaţii de cumpănă, când am făcut apel la speranţă, ca la ultima soluţie posibilă. De asemenea, fiecare dintre noi am cunoscut, direct ori pe alte căi, diverse exemple de rezolvări miraculoase ale unor situaţii disperate. Ele exprimă, pe lângă credinţă fermă în speranţă, şi capacitatea acesteia de a mobiliza, cel puţin prin autosugestie, toate rezervele de energie psihică ale unui individ, care renasc la puteri nebănuite. Sunt chemate la asemenea lucrări şi rezerve psihice neştiute sau considerate pierdute, situaţie care confirmă adevărul

că psihicul uman este un rezervor inepuizabil de forţe, care, de regulă, nu sunt folosite raţional sau la întreaga lor capacitate.

Dintre cazurile cunoscute de mine, mă voi referi la unul pe care îl consider excepţional. Mărturisesc că acesta mi-a influenţat pozitiv unele decizii şi mi-au dat o forţă în plus, în unele situaţii de slăbiciune comportamentală. Locuia în zonă cu mine, aşa că, după ce ne-am cunoscut şi împrietenit, mergeam adeseori în vizită, mai ales pentru a afla noutăţi despre starea lui de sănătate. Acesta suferă de o artrită avansată şi era în pericol iminent de a i se amputa un picior.

Avea deja tăiate trei degete de la un picior, a cărui labă, până la nivelul articulaţiei gleznei, era de culoare albastru închis şi chiar neagră, mai bine de jumătate din suprafaţa ei. La nivelul degetelor prezenta plăgi deschise, care erau puternic infectate cu puroi şi miroseau groaznic. Ţinea un regim foarte sever, recomandat de inginer Popa Valeriu, pe atunci foarte apreciat pentru reuşitele sale. Mânca zilnic grâu încolţit şi bea numai apă distilată. Omul suferea mult şi nu putea dormi noaptea. Aproape tot timpul vegeta în pat, în poziţie şezând şi se legăna mereu, mişcarea ajutându-l să suporte mai uşor situaţia. Era plin de speranţă şi încrezător în tratamentul ce-l urma, afirmând că este prieten cu terapeutul. Cu toate că a urmat cu stricteţe indicaţiile acestuia, după vreo şase luni, boala a început să avanseze vizibil şi să-i cuprindă aproape toată gamba. Ajuns în faza aceasta, l-am întrebat pentru nu ştiu a câta oară:

„- Mariane, tu de ce nu te duci la un medic de specialitate, pentru că sunt convins că tratamentul ce-l urmezi nu este în măsură să stopeze evoluţia bolii?"

„- Am fost la nu ştiu câţi şi fiecare m-a asigurat că nu mai am niciun remediu terapeutic; singura soluţie propusă a fost amputarea piciorului, cât mai aproape de nivelul şoldului, pentru a se evita alte surprize!"

„- Bine, mă, dar nu vezi că nici alternativa cu inginerul Popa nu dă rezultate? Probabil că în foarte scurt timp o să ajungi tot la amputare, asumându-ţi şi alte riscuri suplimentare!"

„- Nu ştiu, practic ce să mai fac. Adevărul este că eu am încredere în Popa ca şi când ar fi fratele meu şi până nu-mi dă el o asemenea dezlegare mai rabd şi sper într-o rezolvare mai bună decât amputarea."

„- Fii, totuşi, atent şi alege momentul optim, pentru a nu-ţi face rău singur!"

„- Aşa o să fac, pentru că şi răbdarea mea are o limită."

După această discuţie, din motive nu foarte întemeiate, nu am mai fost pe la el aproape şase luni. Mărturisesc că-mi era foarte greu să-l văd suferind ca un martir şi nimeni din jur, inclusiv familia, să nu-l poată ajuta cu nimic. Când am ajuns în curte m-a întâmpinat soţia lui. Avea o mină de om tare obosit psihic. A dat din mâini, mimând un semn al neputinţei, şi mi-a zis: „Bine că ai venit, că eu oricum nu mai am nicio putere. Du-te la el în cameră şi o să te lămureşti singur despre situaţia lui!". Ajuns acolo, iniţial

am avutr o senzaţie de sufocare. Aerul era de nesuportat, mirosea puternic a infecţie, a puroi fetid. El şedea în pat, ghemuit asupra piciorului pe care, parcă, încerca să-l îmbuneze, mângâindu-l uşor pe partea mai puţin rănită şi suflând aer în direcţia lui. La vederea mea mi-a spus, aproape şoptit: „Bine că ai mai venit pe la mine ca să vezi personal în ce hal am ajuns. Nu-ţi fac niciun reproş. Realmente mă bucur, deoarece pot să mă consult cu tine, în acest ceas foarte greu pentru mine. M-au părăsit puterile şi, se pare, chiar şi speranţa, care mai atârnă doar de un fir de păr. De multe nopţi, da de foarte multe, eu nu mai pot să dorm din cauza durerii, care mă mistuie. Aşa cum mă vezi, în poziţia aceasta, care cred că va deveni o statuie nereuşită a omului zdravăn ce am fost, am aţipit de două-trei ori, aproximativ câte o jumătate de oră. Restul nopţilor şi al zilelor l-am petrecut într-o stare de legănare continuă, retrăind legănarea mamei din timpul îndepărtat al prunciei. Mişcarea această de pendul defect, care bate în ritmuri diferite ori nu se mai poate opri, am asociat-o, de mii de ori, cu o stare năucă de autoamăgire, de speranţă muribundă, iar, uneori, chiar cu un fel de monolog: ai să te faci bine, dacă speri şi ai voinţă! Parcă altă voce, mai clarvăzătoare, îmi răspundea: cum poţi să mai crezi aşa ceva, când vezi bine, cu ochii tăi, că boala evoluează negativ? Dar eu nu mai aveam nicio putere să răspund, aşa că aparentul dialog se desfăşura în continuare, doar în gând, iar eu asistam la el ca un spectator. Parcă discuţia în legătură cu mine şi despre mine era purtată de nişte străini, care erau îndepărtaţi mult în spaţiu, astfel că nu mai înţelegeam bine ceea ce fiecare se străduia să insinueze. După tot ce ţi-am spus, nu ai impresia că m-am tâmpit? Ce alt sens să aibă senzaţia concretă că aud mereu voci, fiecare îndemnându-mă în alt sens, parcă ar dori să râdă de mine. Nu sunt eu destul de amărât? Asta îmi mai lipseşte!"

„- Dragă Mariane, nu-ţi mai face probleme care nu au rost! Este normal să trăieşti şi astfel de momente, din cauza stării de epuizare fizică şi psihică în care te afli. Eu cred că starea aceasta te face să nu mai judeci clar situaţia şi să nu ai nici forţa de a lua o hotărâre. După câte observ eu, fiind nişte luni bune de când nu te-am mai văzut, situaţia actuală nu mai este de tolerat. Constat că metoda de tratament naturist n-a fost în măsură să-ţi oprească infecţia. Este momentul să te decizi acum în ce direcţie vrei să mergi. După părerea mea, singura soluţie salvatoare, deşi păgână rău, constă în internarea urgentă la spital şi acceptarea operaţiei de amputare. Insist să asculţi cu atenţie! Dacă nu faci acum mişcarea, s-ar putea să pierzi şi mai mult, în sensul că îţi pui în pericol iminent viaţa, sau cel puţin, situaţia piciorului sănătos. Deci este cazul şi momentul să te hotărăşti! Ce, aşa au arătat plăgile de la picior? Erau numai până la nivelul gleznei, iar acum văd că au ajuns până la genunchi. Piciorul este maroniu, mai mult negru, cu zone extinse de cangrenă şi leziuni deschise, pline cu puroi. Vrei să ajungi un martir cu orice preţ sau vrei să mai trăieşti, pentru tine şi familia ta?"

În ziua următoare, soţia lui mi-a dat telefon şi mi-a spus că l-a internat şi s-a hotărât pentru operaţie. Aceasta s-a desfăşurat normal, ca, de altfel, şi procesul de vindecare. După câteva luni de la operaţie a devenit din nou un om care avea încredere în el şi în viitor. Avea un tonus bun şi a început să-şi facă planuri privind înfiinţarea unei afaceri proprii. L-am felicitat pentru recâştigarea moralului şi optimismul manifestat în înfăţişarea câtorva iniţiative, care mi se păreau valide şi posibil a fi realizate. Era foarte încrezător în faptul că va obţine o proteză bună, potrivită pentru situaţia lui. De asemenea, mi-a spus că a luat deja măsura de a-şi instala la maşină sistemul necesar pentru comandă manuală, fapt care confirma trecerea lui la acţiune.

Cum afacerea lui mergea destul de bine, a început să se gândească serios la dezvoltarea ei. Viaţa lui s-a desfăşurat aproape normal, timp ce circa trei ani, câtă vreme celălalt picior a fost sănătos. Dar a început sa aibă probleme din ce în ce mai serioase şi, ca urmare, se schiţa perspectiva tulburătoare de a-l pierde şi pe acesta.

Într-o asemenea fază a evoluţiei artritei, omul dârz de până atunci a căzut psihic şi într-o discuţie greu de suportat mi-a spus:

„- Domnule, eu am alergat ultimii ani din viaţă după o aspiraţie superbă, dar vlăguită de conţinut, un fel de schelet năucitor al veşnicei speranţe, depre care am crezut că nu moare niciodatăÎn fapt, ea a trăit artificial în mine, aidoma unei maşini infernale, care se plimbă pe bulevardele lumii şi amăgeşte inimile oamenilor naiviÎn loc ca speranţa să fie o construcţie simplă, dar adevărată, care să fie promiţătoare pentru viitor, aceasta s-a dovedit a fi o spirală perversă a amăgirii şi înşelării încrederii. Omul a cocoţat pe soclu, în loc de adevăr şi lumină, o cucoană frumos fardată, dar plină de promisiuni deşarte, rareori înfăptuite. Apoi a comis o greşeală şi mai mare. A uitat-o acolo pe piedestal, în bătaia vânturilor şi a vicisitudinilor vieţii, unde s-a mumificat şi s-a transformat într-o arătare caraghioasă şi dinţată. Dacă aş avea putere, aş sări la gâtul acestei momâi perverse şi aş sfârteca-o, iar apoi aş pregăti pentru ea o înmormântare cosmică, la care să participe toată omenirea înşelată. Va dispare, astfel, pentru totdeuna, cea mai mare amăgire a lumii, din toate timpurile. Mai târziu, pentru a asigura „uitarea uitării" acestei bazaconii, ministerele sănătăţii din lume vor lua măsuri severe, care să asigure prevenirea unei astfel de epidemii. In locul soclului vrăjitoarei, oamenii vor semăna o floare necunoscută, căreia îi vor da un nou nume. Când aceasta va creşte, va începe din nou să amăgească şi să păcălească alţi oameni, inoculându-le şi stimulându-le dorinţa de mai bine a omenirii.

Prin moartea primului chip al speranţei va răsări şi se va dezvolta o nouă prostituată a moralei, ca expresie permanentă a deşertăciunii eforturilor umane. Asta pentru că, sincer să fiu, mai cred în faptul că tot oamenii au pervertit speranţa, care iniţial era ceva pur şi sănătos. Acum, că tot sunt supărat pe viaţă, vreau să ma refer un pic şi la conducerea treburilor în

societate. Ştii la fel de bine ca şi mine că în regulamentele şi doctrinele guvernanţilor, a partidelor în general, se fac mereu promisiuni, care, pe parcurs, sunt ori modificate ori, mai ales, neândeplinite. Acestea sunt speranţele fundamentale ale lumii moderne. Ele declanşează o cursă afurisită de aşteptări şi, în final, dovedesc definitiv noţiunea de falsificare a speranţei. Dar pervertirea se realizează tot prin oameni, care pe parcurs schilodesc speranţele. Minţit mereu, în toată istoria lui, omul devine sceptic, rău, se simte păcălit sau chiar batjocorit. Astfel se coace în el fructul nemulţumirii sau chiar al revoltei. Dacă aş încerca să fiu mai concesiv, ar trebui să admit existenţa defecţiunii chiar în conţinutul intim şi modul de construcţie al speranţei, care pe plan social este manipulată de către guvernanţi. Ei au interesele lor, care nu corespund totdeauna cu cele ale oamenilor. Calculul acesta al lor se dovedeşte reuşit, dovadă faptul că oamenii nu înţeleg sau chiar nu pot trăi fără promisiuni. Toţi se întreabă, zic ei justificat: ce ai ca să pui în locul speranţei? Aş răspunde tot eu: nimic! Mai bine trăieşti cu realitatea, aşa cum este ea! Ce, nu poţi trăi fără amăgire?"

„- Bine, filosofule, observ că eşti puţin neclar în judecarea problemeiÎn acelaşi timp ai imprimat discuţiei un ton prea aspruÎn ceea ce te priveşte, cred că abordarea ta este corectă, dar negativistă, la modul general. Ce, ai vreun drept să lipseşti pe ceilalţi oameni de speranţă, chiar şi de iluzia acesteia, atâta vreme cât poate juca un rol pozitiv? De fapt şi la tine se observă o balansare clară între aceste limite. O fi, probabil, legănarea ta fizică, care hrăneşte o serie de reflexiuni subiective. Priveşte situaţia cu bărbăţie, direct în faţă, şi dacă este nevoie poţi chiar s-o sfidezi, ca să nu ţi se mai pară că te influenţează o amăgire. Mai bea odată paharul cu fiere şi o să reuşeşti să supravieţuieşti!"

„- Aş fi tentat să-ţi spun că este uşor să judeci situaţia altuia. Sunt convins, însă, că eşti sincer şi vrei să mă determini să judec lucrurile mai concret. Sigur că tu vezi mai clar situaţia. Şi eu mă apropii încet-încet de concluzia că nu am ce face altceva decât să mă resemnez şi să accept o nouă şi ultimă amputare şi pe urmă vorba ceea: Dumnezeu cu mila! Numai că totul în mine se revoltă. Mă trezesc după un coşmar de nesuportat şi mă aud urlând. Şi nu urlu de durere, ci de disperare şi abandonare. Poate nu mă crezi, dar eu m-am obişnuit treptat cu soarta şi sunt convins că prin construcţia mea voi putea accepta chiar şi o situaţie ce poate fi considerată limită pentru mine. Dacă mă aude şi mă mai ascultă Dumnezeu să trec şi peste această probă de foc, nu înseamnă că o să fiu un infirm care să zacă toată ziua în pat. Mă gândesc şi chiar simt acest lucru realizabil, că mă voi adapta noului meu statut şi voi fi din nou un om activ, care se agită pentru a supravieţui cu demnitate. Din zdrenţele mele de voinţă îmi voi croi costumul de energie potrivit pentru noua viaţă. Vom trăi şi vom vedea!", a încheiat el bilanţul unei vieţi deosebite, care nu era încă terminată. Tot discursul acesta scrâşnit se

vroia un desen al vieţii lui de viitor, creionat doar din esenţa personalităţii lui puternice. Deci nu din zdrenţele lui de voinţă, ci dintr-un filon de energie care era ascuns în inima lui, ca un zăcământ destinat oamenilor deosebiţiÎmi place să cred că în ţesătura intimă a inimii lui erau forjate sensurile existenţiale ale cuvintelor unui cunoscut colind: „tare ca fierul, iute ca oţelul", ca o pecete peste timpuri a forţei strămoşeşti.

M-a surprins în continuare, când l-am reântâlnit. Aparent neajutorat, rămas doar jumătate de om, şi-a revenit fizic şi psihic şi a început un nou capitol al vieţii lui aspre, dar adevărate. Şi-a dezvoltat noi abilităţi în sensul că folosea cu uşurinţă un cărucior destinat invalizilor. Se deplasa cu acesta până la maşină şi, apoi, reuşea, folosindu-se doar de forţa braţelor, să se urce pe scaunul şoferului şi să plece la drum, pe noile şi îngustele cărări ale destinului. Zi de zi, cu mici excepţii, fie vară, fie iarnă, el pleca la treburile lui cotidiene, care erau greu de îndeplinit, chiar şi de către un om considerat normal sub aspect fizic.

Mi-am manifestat direct mirarea, iar el mi-a răspuns că, în pofida unor îndoieli personale, a reuşit sa-şi regleze nu numai gândirea sau reacţiile comportamentale ci şi necesităţile de ordin biologic ale organismului. Şi-a impus şi format în timp obişnuinţe durabile, fiind bucuros că organismul l-a ajutat să ajungă la rezolvări onorabile. Pe baza unui exerciţiu riguros de autocontrol, care i-a demonstrat virtuţiile de „autodresor", a fost capabil să-şi dezvolte afacerea personală timp de peste zece ani de la momentul „înjumătăţirii" lui fizice.

M-am bucurat foarte mult când la un moment dat al discuţiei, după o replică şugubeaţă, a izbucnit într-un râs sănătos, care demonstra că prietenul meu, prin eforturi nebănuite, a recucerit lumea. De altfel, semnificativă în acelaşi sens, a fost şi afirmaţia lui că se simte bine şi că, aşa cum este, poate să facă mai mult decât unii oameni sănătoşi. M-am convins în timp că prietenul meu a avut capacitatea excepţională să urce, prin forţe proprii, dealul „Golgotei" lui. Mi-a reconfirmat adevărul că omul este capabil să înfăptuiască adevărate minuni, atunci când îşi mobilizează cu pricepere şi sârguinţă nebănuitele rezerve psihice ce le posedă.

6.4. Buchete spirituale pentru vârstnici

Întreaga viaţă a unui om poate ***fi*** asemuită cu parcurgerea unui drum nou căruia nu-i cunoşti bucuriile ce le oferă ori obstacolele pe care le poţi întâmpina. Peripeţiile acestei călătorii sunt trăite de fiecare om într-un mod particular, specific personalităţii lor şi a caracteristicilor drumului ce-l are de străbătut. Fiecare dintre aceste componente fundamentale îşi pune pecetea pe viaţa noastră şi o colorează corespunzător, accentuând fie aerul ei de mister, fie latura realist-dramatică. Cum noi nu cunoaştem ce distanţă avem de parcurs şi noutăţile cu care ne vom întâlni, se cuvine să

ne pregătim pentru un drum lung şi dificil, asemănător cu cel al alpiniştilor care ţintesc escaladarea vreunui vârf din masivul Himalaia. Echipamentul acestora este atât de ordin material cât şi sufletesc. Astfel cum ar putea înfăptui o asemenea tentativă temerară, care asumă, prin acceptarea ei, chiar şi riscul suprem.

Analogia propusă trebuie înţeleasă doar ca o comparaţie flexibilă, care ne învederează necesitatea de a pregăti temeinic drumul nostru prin viaţă şi pentru viaţă. Nu plecăm la drum cu cineva fără minte ori prea încrezător în forţele proprii, pe care le consideră capabile a depăşi orice piedică. Sigur că se poate şi aşa! Dar nu este recomandabil! Nici nu plecăm la drum ca un prunc nevinovat, care încearcă să cunoască lumea mergând de-abuşilea.

În mod sigur, pe acest drum lung şi necunoscut vom avea parte nu numai de aer curat, de verdeaţă, fructe ori serbări solare, ci şi de urcuşuri şi coborâşuri, de pante abrupte ori prăpăstii, care vrând-nevrând ne vor provoca sângerări ori căderi, capabile să ne primejduiască viaţa. Şi dacă norocul ori destoinicia şi mai ales sprUinul divin ne-au ajutat să ajungem în zone apropiate de capătul drumului, atunci este de aşteptat că cel în cauză să-şi poată continua călătoria într-un mod cât mai frumos şi raţional, considerând că până acolo a câştigat o experienţă bogată, care-l ajută să ajungă onorabil până la capătul drumului. Doar n-o să alunec pe o coajă de banană, exact când ar trebui sa fie declarat victorios!

Nu există reţete sau tratate universal valabile, care să orienteze fiecare pas a vieţii, pentru fiecare om, astfel încât acesta să acţioneze conform unor indicaţii şi să fie scutit de eforturi sau de căderi neaşteptate. Ar fi prea simplu şi poate chiar neinteresant ori plictisitor. Fiecare dintre noi simte, încă de la primii paşi, că drumul său prin viaţă este dificil, plin de încercări, unele fericite iar altele nefericite. Un asemenea vis este de natură să ne convină treptat cu privire la seriozitatea sensului vieţii şi la necesitatea de a ne pregăti temeinic pentru acest parcurs misterios. Sigur nu singuri, ci cu ajutorul înţelept a familiei şi comunităţii, în fazele iniţiale, iar, mai apoi, prin vrednicia fiecăruia. Se poate, astfel, depăşi fragilitatea acţiunii din fazele anterioare ajungerii omului la maturitate. Iar acest moment poate avea o semnificaţie majoră în creionarea şi împlinirea felului de a trăi pe care este obligat fiecare să şi-l aleagă şi să-l parcurgă cu demnitate. Am ţinut să fac această remarcă deoarece fiecare dintre noi dispunem de un tezaur nativ şi instructiv- educativ, în general eficient, care ne ajută să dezlegăm anumite sensuri ale vieţii şi să le împlinim. Pe lângă acest tezaur, care asigură plecarea la drum, în continuare devine din ce în ce mai importantă posibilitatea oferită fiecăruia de a alege ceea ce consideră util, bun şi frumos pentru viaţa şi simţirea lui.

În momentele de răscruce ale vieţii unui om, atât în faza iniţială cât şi, mai ales, pe parcurs, se cuvine ca orice alegere să fie precedată de o

judecare serioasă a situaţiilor cu care se confruntă, pentru a alege varianta de acţiune optimală şi cea mai potrivită personalităţii lui. Trecerea grăbită la acţiune poate aduce unele beneficii, dar de cele mai multe ori produce mari prejudicii, unele dintre ele ireparabile. Se înţelege că decizia asupra drumului de urmat aparţine fiecărui participant la acest maraton al vieţii. Nu avem dreptul şi nici nu este cazul să ne plângem că decizia ne-a fost influenţată de către alţi oameni sau de către anumite circumstanţe alunecoase. Ea este fructul orientării şi al responsabilităţii noastre ca om. Cine este tentat ori obişnuit să-şi justifice neâmplinirile pe seama acestor factori, greşeşte cumplit. Ei ne pot influenţa fie în bine, fie în rău, dar nu constituie decât o componentă a unei hotărâri, decizia fiind totdeauna personală şi definitiv responsabilă. Ca atare, ea trebuie să fie serios exersată şi îmbunătăţită, zi de zi şi ceas de ceas.

Nu putem la nesfârşit să dăm vina pe alţii pentru neputinţa proprie. Dimpotrivă, se cuvine, şi nici nu este prea greu, ca orice nerealizare să fie cunoscută ca o vină proprie. O asemenea abordare şi atitudine constituie un pivot important pentru maturizare. Ea asigură creşterea responsabilităţii şi progresul în viaţă. A-ţi recunoaşte sincer şi deschis greşelile ori chiar neputinţa este un exerciţiu de excepţională valoare morală, care asigură perfecţionarea propriei conduite, toleranţă în relaţiile cu semenii şi o solidaritate benefică pentru omenire. Eu nu cred că o asemenea viziune este doar un deziderat. Sunt ferm convins că este o cale curată pentru a realiza o mai bună împlinire morală a fiecărui om, concomitent cu creştetea treptată a valorilor în cadrul oricărei comunităţi. Ştiu şi eu bine, doar am întâlnit atâţia oameni, unii chiar sus-puşi, care nu sunt în stare să-şi recunoască nici simple greşeli, ca să nu mai vorbim despre consecinţele lor, aceştia se agită în fel şi chip, de multe ori în mod grotesc, pentru a se înfăţişa celorlalţi ca instanţe morale model, pe când în realitate, ei sunt nişte neajutoraţi, nişte adevăraţi pigmei, cu pretenţii nemotivate şi nenorocite.

Şi apoi nu cred că este normal ca sensul profund al vieţii să fie axat pe egocentrism, numai pe binele propriu, pe obţinerea de plăceri ori avantaje personale. Acesta ar fi doar un orizont îngust şi mizer pentru evoluţia omenirii. O concepţie privind viitorul omenirii cred că trebuie clădită pe binele fiecărui cetăţean în parte, care însumat după nişte principii solidare şi generoase să conducă la binele general. Or, la ora actuală, binele realizat în practică este valabil doar pentru cel mult zece la sută din omenire, situaţie care poate fi considerată lamentabilă şi demnă de dispreţ general. Mulţi bogaţi ai lumii sfidează fără nici o jenă bunul simţ şi se lăfăie în lux exorbitant. Alţii, mai puţini la număr, care observă totuşi realitatea tristă din jurul lor, reuşesc să depăşească graniţa satisfacţiilor de ordin material şi să-şi împace parţial sufletul, făcând opere caritabile, unele demne de toată admiraţia.

M-am referit în treacăt la bogăţia materială pentru că ea există şi

pentru mulţi semeni este considerată a fi o adevărată virtute. Eu doresc să mă refer, în principal, la bogăţia spirituală a lumii, despre care cred că trebuie mai bine administrată în folosul tuturor, nu numai sub forma arhivării, colecţionării ori adăpostirii ei în diverse locaşuri culturale, cu acces restrâns sau oneros. Ce-ar fi dacă aceste bogăţii şi frumuseţi spirituale ar fi desfăşurate pe un front mai larg, la nivel mondial şi în condiţii avantajoase, astfel încât să ajungă şi pătrundă până în sufletul oamenilor de rând. Ar fi o victorie nobilă şi mult mai preţioasă decât una obţinută în orice domeniu economic, militar sau social. S-ar crea pe această cale un valoros laborator spiritual şi emoţional care ar adăuga valori morale inestimabile veştejitelor virtuţi ale actualului stadiu de dezvoltare (sau de stagnare) al societăţii în care trăim şi dorim să respirăm mai liber.

Până se ajunge la un asemenea nivel posibil, dar mai puţin probabil, cred că ar fi de dorit şi, totodată, mai uşor realizabilă, o altă schimbare, care ţine de gândirea şi comportamentul fiecărui om în parte, oricum responsabil direct al bunei sale împliniri, chiar înainte de progresele aşteptate la o scară generală, eventual mondială.

Ştim cu toţii cât de diversificate şi necunoscute sunt cărările fiecărui om. Multe lucruri nu depind direct de fiecare concurent în cursa vieţii. Dar sunt destule, şi unele foarte importante, care ţin de claritatea gândirii fiecăruia, de calitatea alegerii sale şi de forţa voinţei angajate în realizarea scopurilor propuse. Pentru cei apatici, pesimişti, trândavi ori numai lăudăroşi poate fi suficientă şi suportabilă o viaţă anostă, fără alt orizont decât cel al zilei de azi, care nu pretinde mare efort de gândire ori fizic, se desfăşoară liniştit, fără şocuri şi pe un drum cunoscut, aproape egal în fiecare zi. Oamenii serioşi, care-şi pun mereu întrebări tulburătoare cu privire la rostul vieţii lor pe pământ nu se pot, însă, mărgini la o asemena respiraţie uscată, cu iz de baltă şi fără orizont. Ei se întreabă sincer cu privire la sensul şi scopul vieţii proprii, la modalităţile de ajutorare a semenilor, începând cu familia, la nevoia de a trăi demn şi cu responsabilitate, inclusiv de a lăsa ceva pozitiv în urma şi din cauza lor.

O asemenea examinare, care adaugă zilnic noi valori concepţiei lor morale, ridică o sumedenie de probleme, multe dintre ele greu de rezolvat, care pretind dăruire, perseverenţă, pasiune sau chiar spirit de sacrificiu. Se schiţează o asemănare posibilă între acest efort şi zbaterea gratuită în „Mitul lui Sisif", dar nu sub aspectul zădărniciei urcuşului, ci sub aspectul complexităţii şi dificultăţii parcurgerii unui drum demn al vieţii.

Implicarea adevărată a omului se realizează, ca regulă generală, la vârsta deplinei maturităţi, începând cu al patrulea deceniu de viaţă, constatare care relevă cât de greu şi delicat se formează un om şi se împlinesc virtuţile lui. Aceasta este perioada cea mai productivă a omului, în toate privinţele. Atunci, energiile intelectuale şi fizice acumulate se

intercondiţionează şi ţâşnesc ca o vâlvătaie, subjugând total omul care urmăreşte realizarea unor scopuri propuse. Tot atunci omul îşi verifică în practică calităţile, mai ales cele psihice, şi probează dacă a fost sau nu capabil să-şi atingă scopurile urmărite, dacă este un om slab ori unul puternic.
Ajungem acum şi la perioada care în mod obişnuit se numeşte „vârsta a treia". Multora acest stadiu li se pare a fi doar o povară, atât pentru suporter cât şi pentru cei din jur. Poate fi considerată ca o vârstă a amurgului, în sensul că omul se ofileşte şi apoi se veştejeşte sub aspect fizic, devenind un colecţionar de boli, diferite ca gravitate şi consecinţe. La fel scad în eficienţă unii parametri psihici cum ar fi acuitatea unor organe de simţ, memoria, viteza de reacţie, spontaneitatea gândirii, etc.

Realitatea dovedeşte că unele dintre aceste neajunsuri nu sunt egale şi au o anumită relativitate, de la un individ la altul. De asemenea, că unele funcţii psihice se pot menţine în anumiţi parametri funcţionali sau se pot chiar ameliora, pe seama exerciţiului îndelungat şi a bogăţiei experienţei de viaţă. Asemenea constatări ştiinţifice, realizate pe baza unor cercetări a fenomenului de îmbătrânireAm menţionat aceste constatări pentru a sublinia adevărul că cei de vârsta treia nu trebuie etichetaţi ca o greutate pentru familie ori societate. Ei pot în continuare nu numai să aibă grUă de viaţa lor, ci şi să se facă utili pentru cei din jur, în sensul de a ajuta în multe domenii, cum ar fi: creşterea şi educarea nepoţilor, procurarea unor bunuri alimentare şi prepararea lor, grădinăritul, efectuarea unor reparaţii domestice, îngrUirea unor bolnavi, etc. O mare parte dintre aceştia sunt capabili, pe bază de voluntariat, să-şi aduca o preţioasă contribuţie la rezolvarea unor treburi ale comunităţii, aspect care la noi în ţară este puţin valorificat. De asemenea, cei care au avut o carieră importantă şi au dobândit o bună expertiză profesională în anumite domenii, unele poate aflate temporar în impas, ar putea să-şi aducă o frumoasă contribuţie în specialitatea lor, dacă ar fi solicitaţi şi stimulaţi moral de către organizaţiile care i-au pensionat, zonă de interes la fel de neglUată în prezent de către eventualii beneficiari. Direcţiile de folosire a pensionarilor sunt mult mai numeroase şi nu încerc să dezvolt această problemă. Mă mulţumesc cu semnalarea ei şi cu sublinierea adevărului că societatea noastră nu încearcă decât timid folosirea raţională a unei asemenea rezerve de valori, afişând astfel o îngustime de concepţie şi orientare socială.

Mai aproape mă simt acum de problematica următoare, care vizează viaţa conaţionalilor mei de vârsta treia sau chiar a treia bis. Chiar dacă înţeleg multiple probleme ale acestei vârste, nu doresc să mă erUez în mare cunoscător, ci să înfăţişez simplu câteva experienţe personale, care pot eventual exercita o anumită influenţă şi asupra altora.

Aşa cum am mai arătat, din cauza dosarului meu de cadre, am fost obligat să trec în rezervă cu câţiva ani mai înainte de vârsta pensionării.

S-ar putea crede că pe atunci aş fi fost în deplinătatea forţelor şi că mă puteam declara încă o persoană activă. Nu era chiar aşa. Purtam cu mine nişte sechele semnificative ale accidentului vascular cerebral suferit, dublate de şocul teribil al pierderii băiatului meu cel mare. Totuşi, înţelegând să valorific nişte circumstanţe favorabile şi să încerc efortul de a nu mă declara total învins, am decis să răspund pozitiv unei solicitări venite din partea vechiului meu serviciu.

Astfel am acceptat ideea de a sprUini un timp investigaţiile necesar a fi efectuate într-un caz de omor, rămas cu autori necunoscuţi, victima fiind un ofiţer de miliţie. Am contribuit la elaborarea concepţiei de acţiune şi a planului cu măsuri menite a conduce la identificarea autorilor. Paralel cu această activitate, timp de circa doi ani,m-am ocupat de prezentarea pentru tipar a trei volume cu cazuri deosebite, rezolvate de către organele teritoriale din ţară, cu accent pe examinarea criminalistică a situaţiilor, valorificarea urmelor şi a indiciilor şi, mai ales, analiza modului concret de soluţionare. Am intenţionat şi cred că am şi reuşit să contribui astfel la cunoaşterea de către aparat, prioritar de către cadrele tinere, a experienţei pozitive în combaterea infracţiunilor grave, comise prin violenţă. Aceste documente utile au fost publicate prin editura Ministerului de InternePe parcursul acestei perioade am suferit un nou accident vascular cerebral, de astă dată pe partea dreaptă, în 1990. Acesta a prezentat o formă mult mai uşoară decât cel precedent şi l-am depăşit mult mai repede, dar a adăugat totuşi nişte sechele suplimentare şi mi-a impus un regim de viaţă riguros, sub toate aspectele. Şansa mea de revenire a constat în respectarea de durată a tratamentului şi regimului prescris, dublate de continuarea exerciţiilor fizice, învăţate anterior. Am parcurs, aşadar, o perioadă de câţiva ani mai săracă în preocupări, timp în care m-am limitat la activităţi mai uşoare, îndeosebi lecturi şi îndopare cu muzică clasică; acestea mi-au dăruit o mare linişte sufletească şi mi-au permis supravieţuirea, în nişte circumstanţe speciale şi dificile.

Mă refer, îndeosebi, la transformările importante apărute după evenimentele din 1989, care se desfăşurau rapid şi zgomotos, reflectând starea de agitaţie, uneori chiar de isterie, prin care trecea întreaga societate. Era normal ca şi eu să fiu marcat de tăvălugul acesta al răsturnărilor sociale, de forfota amestecată şi neclară ivită, de patimile politice prezente zilnic în viaţa publică. Cu toţii intraserăm într-o fază confuză, de permanentă tranziţie spre o societate mai bună, bazată deocamdată pe promisiuni strigate, care progresa lent spre nu se ştie ce şi cotropea sufletul oricărui român, prin frecvente convulsii sociale. Acestea disipau bruma de speranţă care încerca să se înfiripe în fiecare, printr-o atmosferă permanent tulbure şi prin frecvente răsturnări de planuri; asemenea conflicte politice şi sociale stridente şi

confuze adăugau în fapt o stare de neâncredere, ce se suprapunea peste nenorocirile trăite eroic de către populaţie în „epoca de aur a socialismului". Se striga zilnic: jos comunismul, jos securitatea, jos guvernul! Şi multe altele şi, în afară de cucerirea formală a libertăţii, nu se construia nimic vizibil. Dimpotrivă, se demolau multe averi naţionale, materiale ori spirituale, şi nu se făurea nimic în loc. Chiar şi astăzi, după două decenii de frământări sociale, viaţa politică şi cei care o dirUează se laudă mereu cu câteva realizări importante, dar nu s-au preocupat serios şi nu au reuşit să clădească, dacă nu realităţi viabile, cel puţin nişte planuri de perspectivă durabile, care să asigure dezvoltarea ţării şi îmbunătăţirea generală a vieţii oamenilor.

Sătul de tensiune, copleşit psihic de pierderea dureroasă a baiatului meu cel mare şi din cauza bolii, m-am retras într-un spaţiu spiritual personal, care a promovat încercarea de detaşare de orice agitaţie şi plonjarea în lumea cărţilor şi a muzicii. Pentru mine acest remediu apărea ca vital şi răspundea concomitent unei acerbe nevoi interioare deoarece sufletul meu tânjea din tinereţe după asemenea valori, iar viaţa mea profesională a însemnat, printre altele, şi un divorţ forţat faţă de astfel de preocupări. Subliniez faptul că serviciul pe care l-am avut m-a copleşit zilnic, de dimineaţa până noaptea târziu, vreme de peste trei decenii, cu atâtea obligaţii mari şi mici încât nu mi-a mai rămas timp suficient nici măcar pentru somn, aşa că practic am întrerupt contactul cu lumea cărţilor, exceptând, să admitem, pe cele de specialitate. Situaţia aceasta specială şi-a cerut imperios drepturile, astfel încât m-am năpustit spre ele cu o foame dezlănţuită. Fiecare cuvânt citit, ca să nu mai vorbim de fiecare carte lecturată, mi-au învăluit sufletul într-un balsam miraculos, care mi-a redat bucuria copilăriei, când am reuşit să buchisesc prima carte de poveşti. A fost ca o redescoperire bine meritată a unor trăiri cunoscute în anii îndepărtaţi ai copilăriei.
Vorbeam mai înainte despre perioada frământată ce a urmat zilei de 22 decembrie 1989. Dar acea zi cum a fost pentru mine? Dis-de-dimineaţă, când a plecat la mitingul programat, băiatul meu Bogdan mi-a şoptit, în uşa apartamentului, o veste ce prindea tot mai mult contur în inimile românilor. Mi-a şoptit cu un aer important: „Astăzi, îl dăm jos, tăticule!" Şi dus a fost. Am urmărit şi noi la televizor cum s-a produs „incredibilul act" al fugii dictatoruluiÎn timp ce se adresa publicului, după producerea semnalului de revoltă, am remarcat cum încrederea acestuia se disipa, cum continua să-l cuprindă şi să-l copleşească frica, după momentele unor încercări zadarnice de a înfrunta furtuna, prin promisiuni caraghioase („mai ofer o sută lei la alocaţia pentru copii"), în cursul după amiezii, pe la orele 17:00, a venit la noi un tânăr din vecini, care era încă speriat de cele văzute şi trăite. Ne-a relatat că s-a speriat tare de tot de busculada creată, că a fost prins de mulţime şi strivit binişor de grilajul metalic de la

palatul regal, loc şi moment când şi-a pierdut şapca. Era încă neliniştit şi temător, când a plecat de la noi.

În continuare, am urmărit cu sufletul la gură, desfăşurarea tot mai periculoasă a ostilităţilor: primii morţi, călcaţi de tancuri, primele focuri de armă, încercarea temerară cu baricada şi altele care ne-au înfricoşat, neputându-ne da seama cât de departe vor merge şi acţiona camarila dictatorului şi forţele armate. Tot la fel, dar sigur în mod şi mai direct, ne înfricoşa faptul că Bogdan al nostru nu mai sosea acasă, că se făcuse noaptea târziu şi nu mai aveam nicio veste de la elÎncepuse şi telefonul nostru să se agite, dar nu era el. Era directorul de la uzina unde lucra. Acesta îl căuta urgent pentru a se prezenta la serviciu şi a asigura paza depozitului de oxigen, deoarece el făcea parte din gărzile patriotice. După mai multe apeluri, l-am asigurat că îi vom transmite mesajul, de îndată ce va sosi acasă.

A venit noaptea, după orele unu, obosit şi surescitat. L-am întrebat unde a fost până la acea oră şi ne-a răspuns puţin iritat, că a fost în mijlocul mulţimii de tineri, care se masase la hotelul Intercontinental. Doar nu era să stea departe ca noi, când ţara fierbe şi-şi caută un drum spre libertate. Ne-a povestit cum au improvizat şi afişat diverse lozinci, scrise cu tuburi de ruj pe ce au avut la îndemână, inclusiv pe materialul oferit de îmbrăcămintea lor. A mâncat ceva pe fugă şi s-a prezentat la uzină. După vreo lună de zile, a primit de la serviciu, un gen de recompensă pentru nopţile petrecute ca paznic la acel depozit periculos şi anume o pereche de bocanci. Cum mai târziu s-a aprins discuţia despre obţinerea certificatelor de revoluţionar, l-am întrebat dacă nu-l interesează şi pe el o asemenea recunoaştere a participării lui active la revoluţie. Ne-a răspuns simplu că nu îl interesează niciun fel de recompensă pentru că şi-a pus viaţa în pericol, deoarece nu putea proceda altfel şi nu este cazul să-şi revendice nu ştiu ce merite.

In toţi acei ani de zvârcoliri politice şi sociale, care încercau să moşească o noua societate, citeam zilnic presa, mai ales ziarele care exprimau vocile politice extreme, şi ascultam ştirile la unele posturi de radio străine, încercând să descifrez sensul şi valoarea informaţiilor cu care eram biciuiţi. Am înţeles că multe dintre acestea se contraziceau flagrant, mai ales în ceea ce priveşte interpretarea evenimentelor, că prezentau adevărul trunchiat ori pătimaş, iar uneori trezeau unele semne de întrebare pertinente privind escamotarea adevărului de către tot felul de interese partinice. Am înţeles eu ce am înţeles, esenţială fiind concluzia că, cel puţin, era mai chibzuit să-mi văd de necazurile proprii, destul de greu de administrat, decât să mai rezolv treburi care mă depăşeau. Pe de altă parte, am fost prea mult timp în slujba altora şi mai puţin în interesul rezolvării problemelor personale ori ale familiei: „Dă Doamne bine, că belelele curg de la sine!"În decursul acestor lecturi am constatat, în mai multe rânduri, că o serie de colegi de breaslă au început

să publice în revista şi ziarul poliţiei mai multe articole referitoare la omorurile comise în Capitală de către Râmaru. Le-am citit aproape pe toate cu indiferenţă, până când am observat că mulţi nechemaţi se lăudau cu contribuţia personală adusă la descoperirea acestui criminal. Faptul în sine putea să nu mă intereseze prea mult, dacă nu m-ar fi privit personal şi prezentarea evenimentelor ar fi fost făcută în mod obiectiv, ceea ce nu se întâmpla în acestea. Mai mulţi cunoscuţi m-au sunat la telefon şi m-au îndemnat să corectez aceste tendinţe, aspect pe care l-am acceptat, deşi eram aproape convins de inutilitatea gestului. Aveam o sumedenie de argumente în acest sens. De pildă, fostul meu coleg Trandim Traian, care avea la activ mai multe cărţi publicate, fiind un autor cunoscut, a cedat ispitei de a publica un serial în acel ziar. Fără a discuta nimic cu mine, a inventat o formulă facilă de a scrie materialul, după o schematică simplă. El se făcea că îmi pune o întrebare despre care eu nu ştiam nimic, şi apoi „îmi prezenta răspunsul". Totul ar fi fost în regulă dacă ar fi fost aşaÎn realitate, textul pe care-l prezenta ca răspuns la fiecare întrebare, era preluat ad-litteram, punct şi virgulă, dintr-un documentar intern al poliţiei, care era redactat de către mine, imediat după soluţionarea cazului. M-a frapat cu uşurinţa cu care a cedat unei asemenea „rezolvări" ieftine, deoarece el cunoştea bine situaţia, inclusiv adevărul că eu eram ofiţerul care l-a identificat pe acel criminal odios, care prin seria neagră de omoruri comise a intrat în istoria criminalisticii române. Eram pe punctul să-i iert această „cădere în păcat", dar soţia, fără ştirea mea, l-a abordat telefonic, i-a subliniat şmecheria ce a folosit-o şi i-a cerut să înceteze publicarea serialului, fapt care a şi avut loc. Mai târziu a sris şi a publicat o carte voluminoasă despre acest caz, în care pe lângă o documentare meritorie a „uitat" să înfăţişeze rolul adevărat ce l-am avut în descoperierea făptuitorului. L-am întâlnit după alţi câţiva ani, cu prilejul lansării unei lucrări de criminalistică. L-am întrebat cu oarecare mirare de ce procedează aşa şi de ce, mai ales, nu a simţit datoria morală de a-mi oferi şi mie un exemplar al acestei cărţi. A motivat că nu m-a ocolit în lucrare, ci, dimpotrivă, m-a prezentat în mai multe secţiuni ale acesteia. Numai că acolo poziţia centrală şi rolul meu în soluţionarea cazului erau neclare şi estompate de noianul unor circumstanţe minore. Consider că discuţia aceasta a fost utilă, chiar dacă a avut mai mult un caracter formal- diplomatic, deoarece mi-a provocat orgoliul şi mai ales interesul de a scrie personal o carte, care să prezinte adevărul despre acest caz rarisim. Am meditat mult asupra subiectului şi l-am abordat nu numai ca analiză a realităţilor complexe ale unui caz excepţional, ci mai ales ca o încercare de a prezenta cât mai convingător delicateţea şi dificultatea investigaţiilor judiciare în materie de poliţie criminală, domeniu neabordat până acum în intimitatea şi fascinaţia lui. La început mi s-a părut a fi un fel de aventură riscantă, dar, pe parcurs, după ce am elaborat crochiul lucrării, mi s-au risipit îndoielile intime şi am fost cucerit

de bucurii necunoscute până atunci. Am înţeles că mă pot învrednici cu prezentarea pentru cititori a unor realităţi dureroase, dar interesante, care să creioneze furtunile ce bântuiau sufletul criminalului, concomitent cu intensitatea trăirilor celor obligaţi să investigheze asemenea manifestări aberante. M-am aşezat la birou şi am izbutit să finalizez cartea. Aceasta a fost publicată în anul 1996, sub titlul „Nopţi sângerânde" şi mi-a răsplătit din plin trăirile încercate pe tot acest traseu special. La îndemnul unor prieteni, am completat textul şi am examinat un alt caz interesant şi controversat, cunoscut sub numele de „cazul Anca". In acest nou capitol al cărţii, am evidenţiat modul abuziv în care unii poliţişti şi procurori prea zeloşi au determinat condamnarea la douăzeci de ani de închisoare a unui om nevinovat, i-au distrus viaţa şi familia şi au întârziat cu aproape trei ani descoperirea adevăratului criminal. Desigur că această experienţă a scrisului reprezintă o încercare cu urmări majore în plan subiectiv. Se trece treptat printr-un urcuş anevoios, colorat cu emoţii care-ţi blochează iniţial simţirea, încrederea sau imaginaţia, te conduc temporar prin culoarele întunecate ale neputinţei sau te ridică pe trepte de lumină, bucurii şi senzaţii de zbor spre înălţimi nebănuite. Se naşte de la început un mugur de speranţă, care se nutreşte şi creşte doar într-o atmosferă de sensibilitate deosebită faţă de trăirile semenilor şi a cuvintelor. Dacă depăşeşte cu bine acest prag, atunci mugurul devine lujer sau chiar tulpină, pe suportul cărora se dezvoltă un impuls interior neastâmpărat, care te îndeamnă să păşeşti mai departe în teritoriile misterioase şi de necuprins ale artei scrisului. De asemenea, îţi sugerează discret, în subtext, că poţi să ajungi un demiurg, care crează lumi noi din plasma cuvintelor, din idei inspirate şi imagini îndrăzneţe, contribuind la îmbogăţirea tezaurului spiritual al omenirii. Dacă eşti un optimist, păşeşti cu încredere pe acest drum; dacă eşti mai puţin încrezător, ajungi să te zbuciumi mai mult şi cu rezultate mai puţin mulţumitoare; dacă eşti un sceptic înrăit, atunci tot amâni intrarea în scenă şi până la urmă culegi doar încercări nereuşite, palide sau veştejite, înainte de vremeÎntr-o asemenea stare de frământări, am hotărât să păşesc înainte simplu, fără exagerări sau extreme şi am aterizat fericit într-o poiană învăluită de lumini multicolore. Aceste lumini reflectau respiraţia naturii din jur, conjugată organic cu cea a dramelor oameneşti ce sunt filtrate prin simţirea povestitoruluiÎn acest moment, am trecut cu sfială şi încredere un prag tainic, cel al empatiei, al străduaniei de a înţelege semenii prin încrederea de a te transpune subiectiv în locul fiecăruia. Să fie într-un ceas bun! Ca urmare a unor astfel de trăiri, am continuat vreo doi ani să scriu o serie de articole la revista „Pentru Patrie", în care, prin modul de tratare a evenimentelor, am marcat condiţiile ce le-au favorizat şi care exprimau, de regulă, anumite carenţe comportamentale şi de educaţie. La dorinţa expresă a soţiei profesorului universitar Tiberiu Bogdan, întemeietorul psihologiei judiciare în ţara noastră, am făcut numeroase

demersuri pentru a publica cursul special ce l-a ţinut la şcoala de detectivi, despre care am vorbit la un alt capitol. Acest curs a fost scris în colaborare cu subsemnatul, care am redactat secţiunea aplicativă, respectiv exemplificarea conceptelor prin cazuistică şi interpretarea psihologică a unor comportamente infracţionale. Lucrarea a fost tipărită de către editura Ministerului de Interne, în anul 1986, şi a fost bine apreciatăUn alt izvor de bogăţie spirituală, care se mulează binişor pe viaţa celor de vârsta treia, se referă la promovarea cu convingere a călătoriei în sânul naturii ori pe diverse meridiane: geografice, arhitectonice, artistice, muzicale sau chiar tehnologice, prin intermediul internetului, al filmelor, etc. Niciodată nu este prea târziu pentru a-ţi îndrepta paşii spre asemenea cărări, care presară în faţa unui astfel de drumeţ tot felul de noutăţi, de valori, de comori sau trăiri unice ori peste aşteptări.

Desigur că fiecare avem dreptul la alegerea sau alegerile cele mai potrivite, în raport cu personalitatea specifică, expertiza proprie de viaţă şi puterea financiară. Putem descoperi asemene valori şi frumuseţi chiar şi în apropierea noastră, pe care din neatenţie ori lipsă de timp nu le-am putut descoperi până acum. Este bine ca esenţial să ne orientăm spre zonele şi frumuseţile naturale din ţara noastră, pentru că avem resurse care ne pot copleşi sufletul cu un belşug de frumuseţi excepţionale. Cine poate să se adape din frumuseţile de renume ale lumii să-şi aleagă bine ţintele, pentru că nu ne ajunge o viaţă ca să le atingem pe toate. Atunci selectăm câteva care considerăm că eliberează lumina în conformitate cu ritmul inimii noastre. Se înţelege că orice manifestare de comoditate nu are ce căuta în astfel de expediţii, deoarece frumuseţea îşi reduce din farmec atunci când este privită de la distanţă nepotrivită. Dimpotrivă, dacă ajungi să mângâi frumuseţile din apropiere, cu privirea şi inima nesătule de vrajă, trăieşti simultan bucurii nemaiîntâlnite, care-şi trimit razele spre locul admirat, de aşa manieră încât să ai impresia că acestea îţi răspund, că te privesc, tresar şi ar dori, parcă, să dialogheze cu tine. Eu am avut prilejul, în timpul nenumăratelor deplasări în interes de serviciu, să colind întreaga ţară şi în limita posibilităţilor oferite de cei 25 de ani de plimbare a valizei, mi-am încărcat sufletul cu respiraţia frumuseţilor oferite generos de strămoşesca noastră glie. Mai puţin am călătorit în străinătate. Şi totuşi am avut bucuria de a vedea Parisul şi o parte a teritoriului francez. Am păşit desculţ pe nisipul umed, proaspăt eliberat de apele mării, în timpul refluxului, la malurile Canalului Mânecii. Ori am călcat în picioare marile bulevarde ale Parisului, Cartierul Latin, malurile colorate cu antichităţi, şi nisipuri pentru plaje ale Senei. Am poposit cu smerenie şi foarte multă admiraţie în faţa şi în incinta catedralelor Notre-Damme, Saint-Denis, Sacre-Coeur. M-am plimbat foarte entuziasmat prin parcurile odihnitoare, încărcate cu aer, verdeaţă, grUă şi frumuseţe, ale oraşului. Am admirat nenumăratele frumuseţi arhitectonice ale locului şi,

mai ales, clădirile cu valoare istorică. Am apreciat în mod deosebit soluţia aleasă de către administratori, care n-au schilodit chipul tradiţional al oraşului şi au mutat clădirile şi centrul comercial modern într-o zonă marginală, pentru a păstra intactă frumuseţea arhitectonică ce a făcut faima Parisului în toată lumea. Nu mai vorbesc de ocazia unică când am pătruns în inima muzeului Louvre şi am fost copleşit de bogăţia frumuseţii tablourilor, sculpturilor şi tezaurului regal, adăpostite cu grUă acolo, pentru bucuria şi mândria francezilor şi a întregii lumi. Pe drept cuvânt i se spune oraşul luminilor, pentru că nu doar cele numite înainte justifică denumirea, ci şi lumina iradiată de feţele trecătorilor şi, mai ales, a cohortelor de turişti veniţi din toate colţurile lumii. Consider că aş comite o impietate dacă nu m-aş referi, măcar în treacăt, la frumuseţea şi eleganţa sălilor artistice ale Palatului Versailles şi la grandoarea şi inspiraţia formelor geometrice ale grădinilor ce-l înconjoară; sub imperiul muzicii lui Lully, pe înserate, acestea te strămută în istoria regilor Franţei, cu corp şi suflet cu tot, astfel că la revenire nu mai eşti în stare să recunoşti actualitatea.

Apoi am petrecut în Franţa o duminică pe care am avut îndemnul s-o numesc „duminica perfectă"! Era o dimineaţă caldă de septembrie şi am plecat din Paris cu sora mea, cu fata ei, împreună cu soţul, şi cu o bună prietenă a familiei, care îşi aniversa ziua de naştere. Am ales ca destinaţie a acestei sărbători castelul De Vaux Le Viconte. Drumul cu maşina până acolo a fost plăcut, şoseaua era reltiv liberă, iar decorul natural o minunăţieÎnaintam calm pe nişte alei asfaltate, mărginite de arbori care-şi întâlneau bogăţia frunzişului deasupra căii de rulare, creând impresia înaintării printr-un tunel vegetal.

Din când în când, la distanţe destul de mici, şoseaua era străjuită de păduri ce ne delectau privirea cu coloritul misterios al începutului de toamnă, învăluindu-se în stacojiu ori combinaţii mirifice de verde, dantelat cu roşu- portocaliu şi miros de aer curat.

Am ajuns într-o localitate rurală, care se deosebea foarte puţin de atmosfera oferită de un oraş. Am poposit la un restaurant aranjat cu gust, dar alcătuit doar din două camere. Am fost plăcut surprins de bogăţia mâncărurilor oferite şi, mai ales, de calitatea preparării lor. Vreo două ore am fost singurii clienţi ai localului, am felicitat sărbătorita şi am umplut atmosfera cu veselie şi limbă română, urându-i să prindă rădăcini şi prin acele plaiuriÎn imediata apropiere se afla frumosul castel, aşezat în zona centrală a unei păduri, împreună cu podoaba lui de preţ, o grădină mirifică care-ţi magnetiza privirea şi o ţinea captivă, până reuşeai să parcurgi minunăţia de la o latură la altaÎn zona laterală a castelului se află o expoziţie originală, în care erau prezentate succesiv, în ordine istorică, zeci de trăsuri regale, din ce în ce mai perfecţionate şi mai funcţionale, împreună cu frumoşii lor cai şi, mai ales, cu reprezentarea în mărime naturală a familiilor regale, inclusiv a prinţilor şi prinţeselor. Am păşit cu

emoţie prin vecinătatea acestui şirag de regi ai Franţei, pe care, oricât de înzorzonaţi apăreau, chiar şi aşa înghesuiţi în trăsuri, îi simţeai mai aproape şi asemănători cu oamenii de rând, arta prezentării lor dăruindule calităţi umane. Am vizitat apoi cele două nivele principale ale castelului, cu camere spaţioase, împodobite cu oglinzi şi mobilier scump, dar mai ales cu picturi de mare preţ, aparţinând tezaurului artistic al Franţei şi chiar al lumii. Partea superioară a castelului, respectiv nivelul trei, era considerată o secţiune specială, cu plata separată a biletului şi prezenta istoria castelului, a proprietarilor, bUuterii şi alte obiecte de mare valoare. De aici puteai urca pe nişte scări strâmte pentru a ieşi până la pervazul ferestrelor de la nivelul acoperişului. De acolo se putea vedea limpede toată frumuseţea de ansamblu şi de detaliu a grădinii castelului, care nu mai apărea doar ca o desfăşurare plană de dantelări plăcut mirositoare, ci ca o măreaţă operă de compoziţie a unor artişti, care au combinat genial liniile şi formele geometrice, realizând ţesături şi covoare de arbuşti, flori, iarbă şi copaci, ce întruchipau adevărate opere de artăÎn acest loc aparte se întâlneau şi se îmbrăţişau cu gingăşie frumuseţile naturale cu cele create de către om, astfel încât simţeai prin toţi porii, atât cu corpul cât şi cu sufletul, frumuseţea neasemuită a zonei, măreţia creaţiei, puritatea aerului şi a simţirii, trăind sentimentul că ai pătruns în împărăţia liniştii, a seninului ceresc şi a curăţeniei sufleteşti. Vă daţi seama cât de dificilă a fost încercarea de a ne desprinde de acest teritoriu de vis, după momentele fascinante ale înserării, care ne-au aşezat calm în inimi, până la urmă, straturile de bucurii ale zilei.

Prima mea vizită în Franţa pot s-o caracterizez ca pe o călătorie de vis. Dar ea a scos la iveală şi o problemă delicată. Am constatat cât de stânjenitoare poate fi situaţia când te duci într-o altă ţară şi nu cunoşti limba locului sau, cel puţin, o altă limbă de circulaţie internaţională. Te simţi ca un invalid, care nu este în stare să se descurce singur, nici măcar în cele mai simple circumstanţe. Ca şi majoritatea celor de vârsta mea, eu am avut neşansa ca în perioada şcolarizării să am parte de limba rusă şi de limba germană. Un singur an am făcut limba franceză, dar cu aproape şaizeci de ani în urmă. M-am convins însă de adevărul că pot să învăţ singur limba franceză, cel puţin la nivelul unei conversaţii uzuale, ceea ce putea reprezenta un mare beneficiu, în cazul unei noi călătorii. M-am apucat de lucru asemenea unui elev sârguincios şi în decurs de trei-patru ani, cu oarecare continuitate, am reuşit să-mi însuşesc un vocabular importantÎn prezent înţeleg multe dintr-un discurs în franceză, dar îmi este mai greu să conversez. Pot însă să citesc ziare sau cărţi, cu relativă uşurinţă, stadiu care pentru mine a însemnat un mare câştig, pe care l-am fructificat cu prilejul altor două călătorii.

Of-ul meu, chiar din perioada copilăriei, l-a constituit însă învăţarea limbii engleze. Viaţa nu mi-a oferit ncio şansă în acest sens, iar serviciul ce l-am prestat nu mi-a lăsat niciun minut liber pentru o asemenea

preocupare. Dar acum eram pensionar şi puteam să-mi organizez timpul după bunul meu plac. Mulţi cunoscuţi s-au mirat când le-am comunicat o astfel de intenţie.

Desigur că aş fi putut să urmez şi cursuri ţinute de către profesori. Eu am decis însă să-mi încerc puterile singur, deci să mă iniţiez prin forţe proprii. Motivarea intimă a unei asemenea tentative se baza pe convingerea că un astfel de exerciţiu îmi va menţine cât mai activă memoria, care dădea semne tot mai clare de oboseală, ca să nu spun direct de uitare. N-am învăţat eu prea bine şi prea mult, dar la nevoie şi cu ajutorul dicţionarului, pot purcede la traducerea unor pagini de interes. Pot de asemenea, să exprim nişte cerinţe uzuale ori să înţeleg un minimum de comenzi pentru a lucra cu calculatorul şi a naviga pe anumite cărări ale Internetului. Chiar şi în legătură cu această ultimă preocupare m-am confruntat cu tot felul de contraargumente. Cel mai interesant, şi totodată comun, mi s-a părut a fi următorul: „Ce-ţi trebuie ţie Internet, la 75 de ani?". Surprins de asemenea neânţelegere a situaţiei, răspundeam, puţin nervos şi ironic: „Domnule, vreau să-mi verific capacităţile, să văd dacă pot să învăţ această tehnologie interesantă. După aceea o să vagabondez prin toată lumea, în orice domeniu şi, în ultimă instanţă, vreau, mai ales, să-mi menţin tânăr spiritul, prin activitate, prin acţiune, deoarece, cunoscându-mi firea, am o vădită înclinaţie spre comoditate".

Ajuns aici, la o posibilă discuţie despre spirtul tânăr, mi-am amintit cu mare plăcere de o poezie intitulată „La jeunesse", scrisă de S. Ullman care subliniază adevăratul înţeles al acestui fenomen spiritual. Pentru frumuseţea expresiei şi claritatea adevărului susţinut, mă simt obligat moral să reproduc textul respectiv, în limba franceză şi apoi în traducere liberă, ca un semn al bucuriei de a înţelege nuanţele unor mari descoperiri ale sensurilor vieţii.

La jeunesse
N'est pas une periode de la vie:
Elle est un etat d'esprit
Un effet de volonte, une qualite de l'imagination,
Une intensite emotive, un victoir du courage
Sur la timidite, du gout de l'aventure
Sur l'amour du confort.
On devient vieux parce qu'on deşerte son ideal.
Les annees rident la peau,
Renoncer a l'enthousiasme ride l'ame
Les preoccupation, les doutes, les craintes
E le desespoir, tels de termites.
Nous minent lentement et nousfont devenir

Poussiere bien avant la mort.
Jeunne est celui qui s'etonne, qui s'emerveille
Celui qui demande comme l'enfant insatiable:
„Et apres?"
Celui qui defie les evenements,
Celui qui trouve de la joie au jeu et a la vie
Vous etes aussi jeune que votre foi
Aussi vieux que votre doute
Aussi jeune que votre confiance en vous-meme,
Aussi jeune que votre decouragement
Vous resterez jeune tant que vous serez receptif
Receptifa ce qui est beau, bon e gr and,
Receptif aux messages de la nature,
Des homes, de l'infini.
Lejour ou vous devenez cynique et pessimiste. Alors vous etes vieux, meme a vingt ans. Mais aussi longtemps que vous captez Les ondes positives de l'optimisme, Vous avez toutes les chances de mourir jeune Meme a cent ans.
Tinereţea
Nu este o perioadă a vieţii: Ea este o stare de spirit
O consecinţă a voinţei, o calitate a imaginaţiei, O intensitate a emoţiei, o victorie a curajului Asupra timidităţii, a gustului de aventură Asupra dragostei de confort.
Nu devii bătrân, atunci când trăieşti un anumit număr de ani, Devii bătrân atunci când abandonezi idealul, Anii ridează pielea,
Renunţarea la entuziasm ridează sufletul, Preocupările, îndoielile, credinţele Şi pierde speranţa, asemenea termitelor. Ne distrugem lent şi devenim Pulbere cu mult înainte de moarte. Tânăr este cel care se miră şi se entuziasmează Cel care întreabă mereu ca un copil Şi apoi?
Cel care sfidează evenimentele,
Cel care îşi află bucuria în joc şi în viaţă.
Sunteţi aşa de tineri ca şi încrederea voastră,
Aşa de bătrâni ca îndoiala voastră.
Aşa de tineri ca încrederea în voi înşivă,
Aşa de tineri ca descurajarea ce-o aveţi.
Rămâneţi tineri atâta timp cât sunteţi sensibili
La tot ce este frumos, bun şi măreţ,
Ca şi mesajele naturii,
Ale oamenilor sau infinitului.
În ziua când deveniţi cinici şi pesimişti
Atunci sunteţi bătrâni, chiar şi la 20 de ani,
Dar, atâta timp cât captaţi Undele pozitive ale

optimismului, Aveţi toate şansele ca să muriţi tineri,
Chiar şi la o sută de ani.

O altă experienţă la care vreau să mă refer, cel puţin sumar, priveşte necesitatea de a cultiva virtutea unei aşteptări înţelepte în promovarea relaţiilor cu semenii şi, bineânţeles, înainte de toate cu cei apropiaţi ţie. Consider că este foarte important a şti să asculţi cu atenţie un alt om şi a reuşi să înţelegi bine preocupările, dorinţele ori necazurile celuilalt, înainte de a-ţi spune părerea, de a aprecia negativ o reacţie ori de a provoca în mod uşuratic supărări. Uneori această nevoie este presantă, deoarece o simplă aşteptare poate evita necazuri mari, certuri ori divorţuri gratuite. O asemenea atitudine, care ar trebui să caracterizeze orice om, este adeseori absentă, înlocuită cu precipitarea sau orgoliul preopinentului şi poate conduce la duşmănii de durată ori chiar şi la tendinţe de răzbunare. De altfel, sensul unui asemnea comportament rezultă simplu din nevoia generală de informare, care pretinde ca orice conduită umană să aibă o motivare corespunzătoare, motivaţie care nu există în cazurile când se reacţionează spontan şi necenzurat, mai înainte de a cunoaşte semnificaţia atitudinii celuilalt termen al raportului.

La fel de necesară mi se pare a fi şi luciditatea manifestată în aprecierea şi selecţia situaţiilor de viaţă ce se ivesc aproape zilnic. O estimare calmă şi bine măsurată a importanţei şi dimensiunilor fenomenului, mai ales când acesta este producător de prejudicii, este de natură să distingă iniţial situaţiile grave de cele mărunte, pentru a nu fi tentat să le acorzi aceaşi valoare ori acelaşi consum de energie. Ierarhizarea situaţiilor de pericol asigură autostăpânirea necesară în toate situaţiile delicate precum şi răgazul minimal pentru a gândi asupra răului apărut la orizont. Nu toate situaţiile de pericol produc consecinţe dezastruoase. Cele detectate de la început ca mai puţin grave nu trebuie să ne panicheze ci, dimpotrivă, să ne mobilizeze reacţiile posibile de autoapărare sau de protecţie a celor apropiaţi.

Şi mai importantă decât acestea este cultivarea permanentă şi cu orice preţ a celei mai importane calităţi morale, care din punctul meu de vedere este demnitatea, valoarea de sinteză ce înalţă şi cinsteşte calitatea de om. Demnitatea nu este o simplă virtute, ci un summum organic de valori, toate axate pe temelia unei personalităţi puternice, singura care o poate susţine şi valorificaÎn componenţa acestui compozit psihic intră desigur onoarea, ca expresie a autorespectului şi altruismului în relaţiile cu semenii, ca un semn sigur al valorificării sinelui prin ceilalţi oameni, ca un brand de cea mai bună calitate. În alcătuirea sa intimă, această faţă a omeniei cuprinde obligatoriu respectul nemărginit faţă de semeni, înţeles ca o rezultantă a aplicării în viaţă a unor principii şi convingeri ferme despre dreptate, adevăr şi justiţie socială. O asemenea calitate excepţională se exprimă şi prin manifestarea unei voinţe

puternice, care păşeşte pe cărările sacrificiului de sine luminat, respinge orice formă de egocentrism şi se hrăneşte cu lumina bucuriei ce respiră în jurul său, ca răsplată oferită de ceilalţi unui ziditor de demnitate umană. Se înţelege că acest concept respinge vehement orice formă de laudă publică ori de profit personal, fie acesta şi de ordin moral sau semne de respect exterior formal, şi aruncă la gunoi diverse ranguri, funcţii publice ori averi, care nu întotdeauna cinstesc, ci, mai degrabă, degradează fiinţa umană, permiţând infiltrarea la cârma sufletului a unor viruşi otrăvitori, cum sunt setea de putere ori de bani sau alte avantaje.

In acelaşi timp, demnitatea umană nu este ceva utopic, o himeră care umblă prin lume şi crează iluzii, ci este expresia adevărată a unui om puternic, dar curat sufleteşte, un stindard al luptei viitoare, care va permite omenirii reconstrucţia morală şi desprinderea din ţesătura actuală de păianjen, care ridică în slăvi lăcomia, plăcerile şi viaţa uşoară, înzorzonate cu tot felul de haine la modă. Fără demnitate individuală şi socială nu există viitor pentru niciun om, dar nici pentru vreun popor!

Mă gândesc să închei acest comentariu cu amintirea unor sfaturi date de către un părinte fiului său, deci a unui testament moral, care prin recomandările lui de excepţie miau marcat personalitatea şi tinereţea. Sunt convins că îndemnurile acestei fresce morale, sculptată în cuvinte şi principii de către scriitorul R. Kilping, va emoţiona şi influenţa o sumedenie de oameni, care, din diverse motive, nu au avut încă acces la sensul şi conţinutul acestui monument de moralitate.

„Dacă.....

- Dacă poţi să-ţi ţii cumpătul când toţi din jurul tău şi l-au pierdut, acuzându-te pe tine pentru slăbiciunea lor,

- Dacă poţi să ai încredere în tine când toţi oamenii se îndoiesc, dar să ţii seamă şi de îndoiala lor,

- Dacă poţi să aştepţi dar să nu fii obosit de aşteptare sau minţindu-se despre tine să nu minţi sau fiind urât să nu urăşti şi totuşi să nu te mândreşti ca prea bun sau prea înţelept,

- Dacă poţi să visezi, dar să nu-ţi faci din visuri un stăpân.

- Dacă poţi să gândeşti, dar să nu-şi faci din gânduri un scop,

- Dacă poţi să primeşti triumful sau dezastrul şi să tratezi la fel pe aceşti doi impostori,

- Dacă poţi s-auzi răstălmăcindu-se de şmecheri adevărul pe care l-ai spus, ca să facă capcană pentru proşti,

- Dacă poţi să vezi lucrurile cărora le-ai închinat viaţa sfărâmate şi să te apleci şi să le reclădeşti cu unelte învechite,

- Dacă poţi să faci o singură grămadă din tot câştigul vieţii tale şi să o rişti pe un singur tur de rişcă şi să o pierzi şi s-o iei de la început şi niciodată să nu sufli un singur cuvânt despre pierderea ta,

- Dacă poţi să impui creierului, nervilor şi muşchilor să-şi facă datoria mult timp după ce sunt sleite şi aşa să te ţii când nu mai este nimic în

tine decât voinţa care ordonă: „Ţine-te!",

- Dacă poţi să mergi alături cu regii, dar să nu-ţi pierzi bunul simţ,
- Dacă poţi să vorbeşti mulţimilor, dar să-ţi păstrezi virtutea,
- Dacă nici prietenii dragi şi nici duşmanii nu pot să te rănească prin jignire,
- Dacă toţi oamenii contează pentru tine, dar niciunul prea mult,
- Dacă poţi să umpli neândurătorul minut cu efortul susţinut a 60 de clipe,

Al tău este pământul cu tot ce este pe el şi ceea ce eslc mai mult, vei fi un om, fiul meu!"

CUPRINS

Cuvânt înainte Ioan Sântea.....7
Prefaţă General maior (r) Prof. Dr. Lazăr Cârjan.....9
Capitolul 1
Călătorie printre amintiri..... 13
1.1.....Copilăria 13
1.2.....Chemările străzii 32
1.3.....Paşii spre libertate 38
1.4.....Şcoala primară 51
1.5.....Viaţa de licean 68
1.6.....Alte bucurii ale copilăriei 86
1.7.....Copilăria şi războiul 105
Capitolul 2
Adolescenţa..... 131
2.1.....Chemările depărtărilor 131
2.2.....Viaţa în vacanţe 146
2.3.....Urmele grele ale războiului 163
2.4.....Cursul superior al liceului 179
2.5.....Frumuseţea care mângâie 207
Capitolul 3
D-ale studentiei..... 225
3.1.....Momentele începutului

225
3.2.....Lumini şi umbre 246
3.3.....Dosarul şi omul 260
3.4.....Student la Fără Frecvenţă
276
3.5.....Frumuseţea ca izvor de bucurii
285
Capitolul 4
Ghiţă - un produs special al familiei.. 295
Capitolul 5
Aspecte ale vieţii profesionale..... 327
5.1.....Avatarurile unui nou început
327
5.2. Mult dorita locuinţă
Şi păţaniile adăugate..... 334
5.3.....Şi unele momente de înseninare
.....345
5.4.....Se adaugă noi experienţe
350
5.5. în tranzit
Pe la Miliţia Capitalei şi şcoală..... 362
5.6.....Secretarul de partid
372
5.7.....Sănătatea şi muntele
385
5.8.....Puterea nebănuită a psihicului
396
5.9.....Tipuri de personaje 441
Orgoliosul..... 441
Omul de dispoziţie..... 454
5.10.....Caruselul necunoscutelor
477
Capitolul 6
„Bătrâneţea" sufletului 513
6.1.....Altă etapă de tranziţie
513
6.2.....Echilibrul psihic şi sănătatea 538
6.3.....Jocurile speranţei 556
6.4.....Buchete spirituale pentru vârstnici
.....566